ڕاڤـەی

كَشفُ الشُّبُهَاتِ

نووسینی
شیخ محمد بن عبدالوهاب

ڕاڤەکردنی
مامۆستا کامەران کەریم

نووسینەوەی
زانست خوازانی شەرعی

ئامادەکردنی
بەرەوبەهەشت

بسم الله الرحمن الرحيم

ڕاڤەی

كشف الشبهات

نووسنی

شیخ محمد بن عبدالوهاب

ڕاڤەكردنی

ماموستا كامەران كەریم

نووسینەوەی

زانست خوازانی شەرعی

ئامادەكردنی

بەرەوبەهەشت

پێڕست

شرح البسملة

شێخ (محمدى كورى عبدالوهاب) ئەلێ : (قال رحمه الله : بسم الله الرحمن الرحيم) لەهەندێك نوسەخدا هاتووە (وبه نستعين) وەلەهەندێكيتر (وبه ثقته) تەبعەن شێخ به (بسم الله الرحمن الرحيم) دەست پێ دەكات لەبەر ئەوەی كەوا خوای تبارك وتعالى سەرەتای كیتابەكەی خۆیی به (بسم الله الرحمن الرحيم) دەست پێ كردووە هەروەها پێغەمبەری خوا ﷺ كاتێك كەوا نامەی ئەنوسی بۆ هەركەسێك به (بسم الله) دەستی پێ دەكرد إقدائەن به كیتابی كەریم بەقورئانی پیرۆز وە بەسونەتی پێغەمبەری خوا ﷺ زانایان كتێبەكەیان به (بسم الله) دەست پێ دەكەن وەكو وتمان لەهەندێك نوسخەدا هاتووە به (وبه نستعين) هاتووە (بن عثيمين) ئەفەرمووێ: يانى داوا ئەكەين داوای یارمەتی دەكەین لەخوای تبارك وتعالى وە لەهەندێك نوسخەیتردا وەكو وتمان هاتووە (وبه ثقته) ثقم هەر بەخوای تبارك وتعالى يە .

(مهمة الرسل الأولى تحقيق توحيد العبادة)

(اعلم رحمك الله، ان التوحيد هو إفراد الله سبحانه بالعبادة، وهودين الرسل الذي ارسلهم الله به الي عباده ، فاولهم (نوح) عليه السلام ، ارسله الله الي قومه لما غلوا في الصالحين ود وسواع ويغوث ونسر واخر الرسل (محمد) صل الله عليه وسلم وهوالذي كسر صور هؤلاء الصالحين ارسله الله الي الناس يتعبدون وبحجون ويصدقون ويذكرون الله كثيرا ، ولكنهم يجعلون بعض المخلوقات وسائك بينهم وبين الله نريد منهم التقرب الي الله ونريد شفاعتهم عند مثل الملائكة وعيسي ومريم واناس وغيرهم من الصالحين فبحث الله (محمد)صل الله عليه وسلم يجددً لهم دين ابيهم (ابراهيم) عليه السلام ويخبرهم ان هذا التقرب والاعتقاد شيء لا لمالك مقرب ولا لتبي مرسل فضلا محض حق الله لايصلح منه عن غيرهما والا فهؤلاء المشركون شيهدون ان الله هوالخالق وحده لا شريك له ٬ وانه لا برزق الا هو ، ولا يحي الاهو ولايميت الا هو ولا يدبر الا هو ، وان جميع السماوات ومن فيهن والارضين السيع ومن فيهن كلهم عبيده وتحت تصرفه وقهره) .

هەتا ئێرە شێخ ڕەحمەتی خوای لێ بێت کە ئەم ریسالەیەی داناوە نامیلەکیەکی زۆر گرینگە لەرەتدانەوەی قەبر پەرستەکان وشەخص پەرستەکان داینائوە و شوبهەکانیان پوچەڵ دەکاتەوە وەکو وتمان(كشف الشبهات) واتاچی کەشف بەمانای دەرخستن وپەردە هەڵدان لەسەر و لەنێوبردن و نەهێشتن وئەو بابەتانە ئەگرێتەوە واتا لەناوبردنی شوبوهاتی قبوریین و قەبرپەرستان ئەوشوبهانەی کەهەیانە کەبەدەستیانەوە کە لەدێرین زەمانەوە پێش پێغەمبەرمان ﷺ لەزەمانی پێغەمبەر(محمد)یشدا ﷺ و لەدوای ئەمیش و تادەگاتە زەمانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) هەتا ئێستاش کە ئەو شوبوهاتانە دێت ودەروات بەدەستیانەوەیە کەوا عەبدەکن ئەپەرستن لەجیاتی ئەوەی خوای عەبدەکان بپەرستن جا قورئانی پیرۆز تبەعن ئەو شوبوهاتانەی هەموو رەتکردۆتەوە حەدیسەکانی پێغەمبەری خوا ﷺ وە قورئانی پیرۆز پریەتی لەرت دانەوەی

شوبوهاتی موشرکین خوای تبارك وتعالى زۆر جار لەقورئان باس دەکات دەفەرمووێت ئەگەر خوا بەتەنها باس بکرێت بێتاقەت دەبن ئەگەر غەیری خوا باس بکرێت ئەوانە دڵخۆش دەبن جا پێویستە لەسەر هەرکەسێك خاوەن علیم و زانیاری بێت لەتوحید تێگەیشتبێت ئەبێ ئەو توحیدە بەباشی بۆ خەڵکی روون باکتەوە و نابێت لەهیچ کەسێك بترسێت ترساندن لەبلاوکردنەوەی ئەو توحیدە مانای ئەوەیە لەترساندن لەگەیاندنی ئەو حەقیقەتە بەخەڵکی وە خوای تعالى لەقورئانی پیرۆزدا دەفەرمووێت: لەعنەتی خوا ومەلائیکەت و هەموو خەڵك لەسەر ئەوکەسەی ئەو حەقیفەتە ئەشارێتەوە .

ئێستا ئەگەر ئەو حەقیقەتە بۆ خەلك باس بکەیت تا چ ڕادەیەك ئەو خەڵکە دێن بەدەمتەوە تاچ ڕادەیەك بەقسەت دەکەن زۆربەی خەڵك ئەوەی کەلەدلیاندا خواردویانەتەوەو شاردوەتەوە وپێیان خۆشە بریتیە لە شیرك وبریتیە لە گومرایی لەوەش سەیرتر ئەوەیە کەسانێکی زۆرمان هەن کە دیفاع لەو گومراییە ئەکەن و دیفاە لەو کەسانە دەکەن کە گوایە ئەو کەسانە مشريك نین و ئەوکەسانە شیرکیان بۆ خوا پەیا نەکردووە و شیرکیان پەیاکردوە بەس موشریك نین و نابن بەموشریك ، لەبەر ئەوە شێخ ڕەحمەتی خوای لێ بێت لەو ریسالەیە رەدی ئەو جۆرە کەسانەمان بۆ ئەیاتەوە ئەفەرمووێ هەرکەسێ بکەوێتە شیرکەوە ئەو کەسە ئەبێ بەموشریك خوای تبارك وتعالى لەقورئاندا کە باسی شیرکی کردووە

وئەفەرووێ مەبەن بەموشرکین ، کابرا کەشیرکی کرد .. علماء ئەفەرموو: کەکەوتە شیرکەوە چۆن پێی ناوترێ موشریك! یەکێ زینای کرد چۆن پێی ناوترێ زیناکار! یاکێ دزی کرد چۆن پێی ناوترێ دز! یەکێ درۆی کرد چۆن پێی ناوترێ درۆزن ! وەکو ئەوە وایە کەسێك درۆبکات تۆ پێی بلێی نابابە ئەوە درۆزن نیە ! یان زینابکات بلێی نەوالله ئەوە زیناکار نییە ، شێخ رەحمەتی خوای لێ بێت ئەوریسالەیەی کرد بەدژی ئەوکەسانەیا کەوا شوبهاتی قبوریین ، کەوا قەبر پەرستەکان ئەم شوبهاتانە بابلێن ڕەواجی پێ ئەدەن و دڵی خۆیانی پێ خۆش ئەکەن لەناوخەڵکدا ، وە ئەبن بەداعی بۆی ، وە ئەمە ڕەددی ئەوانە دەداتەوە کە ئێستا خاڵ بەخاڵ ئێستا ئەوەی خوێندمانەوە ئەیکەین بەکوردی ، وەشەرحی ئەم ریسالەبە زۆرە ، زۆر لە عولمایان شەرحیان کردوە .

یەکێ لەو شەرحانەی لەبەردەستمانایە شەرحی(صالح فوزان)ە ، شەرحی (ابن باز) شەرحی (ابن عثيمين) وە (عبدالرحمن البراك) ە ئەو عولەما بەرێزانە و چەندەها شەرحی تریش کە ان شاء الله شەرحی هەریەکێك لەوانە ئیستفادە ئەکەین و کەلیماتەکانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ی پێ شەرح دەکەین بەئیزنی خوا .

.پێشەکی ئەلێ (اعلم رحمك الله) شێخ (صالح) ئەلێ (اعلم) کەلیمەی (اعلم هذه الكلمة ثيدا بها في تنبية الي أمور المهمة) شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) کاتی کەباسی کەلیمەی (اعلم) ئەکات ئەلێ یانی بزانە دوایش ئەڵێ رەحمەتی خوات لێبێ ، ئەلێ ئەم کەلیمەیە بۆ ئاگادار کردوەیە بۆ شتە گرینگەکان (فإذا اردت ان تنبه شخصا الى شيء مهم في مسأل علم اقول له اعلم) ئەگەر بتەوێ کەسێك لەشتێکی زۆر گرینگ ئاگادار بکەیتەوە پێ ئەڵێی بزانە، بۆچی ، (من أجل أن ينتبه) بۆئەوەی کەوا هۆشیاری خۆی بەدەستبێنێ دوایی ئەلێ کەلیمەی (اعلم) فعلی أمره لە أمرەوە هاتووە ، یانی (تعلم ما يأتي وأهتم به ألقي بالك لما يلقي عليك ولما يكتب لك) گوێ بگرە و گوێرایەلکە بزانە زانیاری بەگرینگی پێ بدە بۆ ئەوەی کە ئێستا پێیت ئەوترێت یان بۆ ئەوەی کە بۆت نووسراوە ،(فهذه كلمة يؤتي بها لأهميته ما يأتى بعدها)ئەو کەلیمەیە بۆ ئەوەیە کەبزانە لەدوایەوە شتی گرینگ دێت ئاگاداربە خوای تعالى ئەفەرمووی (لِتَعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدۡ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيۡءٍ عِلۡمَۢا)[1]واتە بۆ ئەوەی بزانن ، چی بزانین خوایە گیان ، (أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ)خوای

[1] :سورة الطلاق آية : ١٢

گەورە بەسەر هەمووشتێكدا بەتوانایە ، (وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدۡ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيۡءٍ عِلۡمَۢا)[1]وخوای گەورە زانیاری بەهەموو شتێك بردووە ، وەزانیارە بەهەمووشتێك(وقال تعالى : فَٱعۡلَمۡ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ وَٱسۡتَغۡفِرۡ لِذَنۢبِكَ وَلِلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِۗ) [2]بزانە خوای تعالى ئەم كەلیمەیە لەناو قورئانەكەیدا هاتووە كە ئەفەرمووێ (فَٱعۡلَمۡ) بزانە (أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ) كەبەراستی هیچ خوایەك شایەنی پەرستن نییە تەنها الله نەبێت ، هەركەسێ بپەرستێ پەیرەویی بكرێی لەپسە و سمع وتاعە ی بكرێ لەغەیری خوا تاغوتە ، وە خوای تعالى شایستەی پەرستنە كەس شایستەی پەرستن نییە هەموو پەرستنەكان (باطلن)ئەبێ ئەوە بزانی ئەگەر ئەمە نەزانی ئەسڵەن تۆ نەهاتوویتە ناودینی ئیسلامەوە ئەوكەسەی ئەم (لا اله الا الله)نەزانێ ئەسلەن موسلمان نییە چونكە علمی بە (لا اله الا لله) نییە پاشان ئەفەرموی (وَٱسۡتَغۡفِرۡ لِذَنۢبِكَ وَلِلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ)داوای لێخۆشبوون بۆخۆت بكە لەتاوانەكانت وەهەروەها بۆ موسلمانە برواداران بەپیاو وبەژنەوە ، هەروەها ئایەتێكی تری هێناوە شێخ (صالح)وقال تعالى(ٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ وَأَنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ)[3] بزانە خوای گەورە دەفەرمووێ (ٱعۡلَمُوٓاْ) ئەمە هەموی ئایاتن لەسەر كەلیمەی (اعلم)ی شێخ (محمدی كوری عبدالوعاب) بۆچی ئەوەی هێناوە قتدای كردوە بە قورئانی پیرۆز ئەو كەلیمەی لەقورئانی پیرۆز دەرهێناوە بۆئەوەی بزانی لەداوی (اعلم) شتێكی زۆر گینگ هەیە بزانە خوای گەورە شتەگرینگەكانی چۆن باس كردووە (ٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ وَأَنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ) بزانن كەخوای گەورە عیقابی زۆر بەشەدیدە وەخوای گەورە لێخۆشبووە و بەزەیی و میهرەبانی هەیە (وقال تعالى:فَإِن تَوَلَّيۡتُمۡ فَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ)[4] ئەگەر ئێوە پشیت لە عیبادەت و تاعات هەڵكەن ،(توليتم عن الطاعة)كابرا ئەڵێ بڕوام هەیە ، ئەی بۆ ئیش ناكەیت ؟ نا ئیش ناكات .مورجیئەیە پەنا ئەگرین بەخوای تعالى . بزانە خوای گەورە ئەڵێ ئەگەر تاعەت نەكات چی ئەبێ (فَإِن تَوَلَّيۡتُمۡ فَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ) بزانە تەنها لەسەر پێغەمبەركەمان چی هەیە؟ ڕاگەیاندن زۆر بەئاشكرایی پێتان رادەگەیەنێ یانی عقوبەتان لەسەرە لەرۆژی قیامەتدا خوای تبارك وتعالى عقوبەی ئەو پشتهەلكنەنەتان ئەدات

[1] :سورة الطلاق آية : ١٢
[2] : سورة محمد آية : ١٩.
[3] : سورة المائدة آية : ٩٨.
[4] : سورة المائدة آية : ٩٢.

(فهذه كلمة عظيمةيؤتي بها لإعهنام)کەواتە کەلیمەی (اعلم) کەشێخ وتی ئەمە بۆ گرینگی دانە بۆ پێش خۆیی .

(قال رحمك الله هذا دعاء من شيخنا لكل من قرأ الرسالة) ئەمە دوعایە بۆ هەرکەسێ کە ئەم ریسالەیە بخوێنێتەوە پێ ئەلێ (رحمك الله وهذا من باب تلطف لطالب علم) ئەمە نورمونیانی نواندنە لەگەل (طالبي)علمدا (وتحسن كلام لأجل ان يقيل على لطالب العلم) هەتا طالبی علمی بەلاوە خۆشبێ و بێ وە بی علم وەربگرێ کاتێك کە ئەبینێ مامۆستاکە بە (تلطف)ونەرمو نیانی لەگەل قوتابیەکانیدا دەجولێتەوە و پێیان دەلێ رەحمەتی خواتان لێ بێ ، ببیستن ئیستفادە بکەن ، ئەبینی مەجلیسەکە خۆشتر ئەبێ و هەتا خوێندنی ئەو کتێبانەی کە ئەوەی تیانوسراوە بەشەوقتردەبێ بۆ خوێنەر و طبعا پێش ئەوە کە کاتێك (بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ بِسْمِ) مان بۆ باس دەکات شێخ دوای ئەوەی کەوتی خوای گەورە قورئانی بەوە دەستپێکردووە پێغەمبەر ﷺ بە (بسم الله) کتێب و رسائلەکانی دەستپێئەکرد ، وەهەروەها دەفەرمووێ کە (استعانە)ی تیایە بەخوای گەورە داوای یارمەتی تیایە و تبروك ی تیایە ،ئەلێ (الرحمن الرحيم) دوو ناون لەناوەکانی خوای گەورە ، تەماشاکەن چیان هەیە ، (اسم) ودائما سیفەتی هەیە (اسمی الرحمن والرحیم) سیفەتەکانی چییە. رەحمەتە .ئێمە ئەهلی سنە وجماعە ئەلێن اسمە وە اثباتی ئەکەین بۆ خوای تعالی وە سیفەتی رەحمەکەش اثبات دەکەین بەبێ (تأويل) بەس ئەشعەری ئەلێن چی ؟ ئەلێن رەحمەت .ئەلێن(إرادة الرحمة) ئەمە لەوەدا سیفەتی رەحمەت اثبات ناکەن ئاگاداری ئەوە خالە بن ئەلێن (إرادة الرحمة) یان کە ئەلێن (الغضب)ئەلێن (إرادة القاب) .ئەیگێرنەوە بۆ (ارادە) لەبەر ئەوەی ئەوان سیفەتی (إرادة إثبات)دەکەن سیفەتی رەحمە وغضب و ئەوسیفەتانە إثبات ناکەن ، لەبەر ئەوە شوێن ئەقلی خۆیان کەوتوون ئەگەر بیانوتایە چۆن ئێمە ذاتی خودامان إثبات کرد سیفەتەکانیشی إثبات دەکەین چۆن نازانین ذات چۆنە بەهەمان شێوەش نازانین سیفەتەکانی چۆنە بەس إثباتی ئەکەین علمان پێی هەیەو ئەزانین ماناکەی چیە ، بەس زانین چۆنە ، ئەمە خالێکی گرینگ بوو کە گەراینەوە سەری بۆ (بسم الله) .

پاشان شێخ (محمد) ئەفەرمووێ(ان التوحيد هو إفراد الله سبحانه بالعبادة) واتە توحيد– یەكخوا پەرستن زۆر جار لەخەلكی ئەبیستین ئەلێن یەكتا پەرستی . زۆر جار ئیشارەتمان بەوە داوە براكانم كەلیمەی پەكتاپەرستی هەلەیە بۆ توحيد. توحيد لەزمانی كوردی بەمانای پەكتا پەرستی نییە . ئەگەر تۆ تەماشای تەرازوو بكەیت دووتای هەیە یانی تۆ هەموو (اله)كانی دینیات كرد بە دوو(اله) ئایە دوو (اله)هەیە لەكەونا ؟نا نا إلهەكان زۆر زۆرە (الهه) جمع كراوە كۆكراوەتەوە كەواتە (اله)زۆرە تۆ دەبێ بلێی (التوحيد)لەو(اليهه)تانە ئەبێ تەنها یەكخوا بپەرستی ، كە كێیە خوای بەحەق ، بەس خوا بەتالەكان ناپەرستی كە ئەلێی یەكتاپەرستی ئەمە دەگەرێتەوە بۆ بیرو بڕوای كێ مەجووسیەكان كە دوو خواسان هەیە خوای تاریكی و رووناكی یاخود خوای خێر و شەر، جا تۆ لێرە یەكیان إثبات دەكەی واتە یەكێك لەبەرامبەریان باتلە .! نا لەبەرامبەری بەدەیان و بەهەزارەها خوای باتڵ هەیە ، تۆ نابێ بیانپەرستی ، تۆ ئەبێ تەبرایان لێبكەی ، تۆ ئەبێ بیلێ (یەكخوا پەرستی) التوحيد خۆی لەبەیەك كردن هاتووە ، یانی تۆ هەموو ئەو ئالیهەتانە لا بەیت و یەكخوا بپەرستی ،ئەویش (ألله)یە واتە (إفراد الله سبحانه بالعبادة)واتە بەتەنها دانانی خوا بەپاك و بێگەردی لەهەموو شیركەكان و عەیبەكان إلا دەبێ بۆ ئەو خوایە بێ ،ئەبێ تەنها ئەو عیبادەتی بۆ بكرێت.

ئایا لایەنی عقیدە و ایمان لای مزاهیبەكانی ئەهلی بیدع ئاوایە ، باسی (إفراد الله سبحانه بالعبادة) ئەكا یاخود ئەلێ چی ؟ (إفراد الله بالخلق) ئەلێن خوا بەتاقی تەنها خۆی دنیای دروستكردووە ، ئەوە ئەكەن بەعقیدە . ئەكەن بە ئیماان ،

ئەمە هەلەیە (ئەبو جهل)یش ئەو ئیمانەی هەبوو وەكو ئێستا شێخ باسی ئەكا كەواتە قەزییەكە قەزییە ی الالوهیەت و عیبادەتە نەك قەزییەكە بریتیبێ لە دورست كردن ، چونكە (ئەبو جهل) وئەوانیش ئەیانزانی تەنها خوا ئەرز و ئاسمانی دروستكردووە ،

شێخ ئەلێ (اعلم هذه المسألة العظيمة) بزانە ئەم مەسئەلە گەورەیە ، (واجعلهل في ذاكرتك ، دائما) لەخەیالتا بێ (واجعلها في انتمامك دائما وابدا) ئەمە بكە گەورەترین شت لەتەفكیر و بۆچونتدا ، مەسئەلەی یەكخوا پەرستی .(وهي أن توحيد إفراد الله باالعبادة) واتە بەیەكەزانینی خوا لەعیبادەت بۆ كردن .(ليس هو إفراد الله بالربوبية) مانای نییە توحيدی

(إفراد الله بالربوبية)و بەس بەلیٚ إفرادە بە الالوهیەت ربوبیەت بە أسماء صیفات یش ئەوە هەرسێ بەشەكەی توحیدە بەلام ئەوەی گرینگە لێرەدا سەرەنجمان بۆی رابكێشی بریتیە لە الالوهیەت .(فإن هذا أقر به المشركون ولم يكونواموحدين) ، ئەمە موشریكەكانی ئیمانیان پێی هەبوو إقراریان پێی ئەكرد ، كەواتە ئەبیٚ زۆر وریا بین (ئەبو جهل) و ئەوانیتر دژایەتیان لەگەل پێغەمبەردا ﷺ لەسەر ئەوە نەبوو كەخوا هەیە یان نییە ! دژایەتیەكەیان لەسەر ئەوە بوو تەنها ئەبیٚ بەقسەی خوا بكەین ئەوانیش بەقسەی خوایان نەئەكرد . وەكو ئەمرۆ ئەمەتا بەخەڵكی ئەلێی تەنها بەقسەی خوا بكە نا لەگەل خوا بەقسەی كەسانی تر دەكا و خۆیشی بەموحید دادەنێت .(لأنهم لم يفردوا الله بالعبادة اقرارهم بالتوحيد ربوبية ليس هوتوحيد مطلوب وانما توحيد الربوبية دليل علي توحيد الأولوهية ولازم له) كەواتە إقراری داوە بە توحیدی ربوبیە ئەو توحیدە مطلوبە نەبوو كەخوا داوی لەئێمە كردوە توحیدی ربوبیە خۆی لەخۆیدا داخوازیكەری توحیدی الالوهیەتە ! دەلیلە لەسەر ئەو لازمە بۆ ئەو لازم وملزمی یەكترین یانی كاتێك كەتۆ ئەلیٚ خوا ئەم دونیایە دروست كردوە كەواتە ئەبیٚ هەر بەقسەی وی بكرێی (ٱلَّذِى خَلَقَنِى فَهُوَ يَهۡدِينِ)[1] ئەو منی دروست كرد كەواتە ئەبیٚ ئەویش توجیهم بداتیٚ ئەویش پێم بلیٚ وابكە ئەویش پێم بلیٚ ئاوا مەكە ئەبیٚ من بەقسە ئەو بكەم (فمن أقر بتوحيد الربوبية لزمه أن يقر بتوحيد الألوهية ،)هەركەسێك بلیٚ خوامنی دروست كردوە لازمە لەسەر ئەبیٚ إلا ئەبیٚ بلێتن و تەنها بەقسەی خوا ئەكەم ئەبیٚ إقرار بكا بەوەی كە بەقسەی خوا ئەكا ! (واالله تعالى يذكر في القرآن في كثير من الآيات توحيد الربوبية دليلا على توحيد الألوهية) خوای گەورە لەقورئاندا زۆر ئەمەی باس كردوە.

ئینجا ئەمە ئەتوانین بلێن هەر لەشەرحەكەی شێخ(صالح)رەد بۆ ئەوكەسانەی كەئەلێن ئەم تەقسیمەتان لەكوێی هێنا !؟ توحیدی ربوبیە و أسماء صیفات ؟زۆر كەس ئەبیستین بەبیٚ ئەقلانە ئەكەوێتە ئەو بابەتەوە تۆ سەیری قورئان بكە بە تدبوری بە تدبوری ئایەتەكان بۆت دەر ئەكەوێی بزانە (كما قال تعالى)سەیری ئەم ئایەتانە بكەن(يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُمۡ وَٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلۡأَرۡضَ فِرَٰشٗا وَٱلسَّمَآءَ بِنَآءٗ وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ

[1] :سورة الشعراء آية:٧٨

مَآءً فَأَخۡرَجَ بِهِۦ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ رِزۡقًا لَّكُمۡۖ فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ)[1] (يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمُ)ئەی خەڵکی ئێوە عیبادەت بکەن بۆ پەروەردگار ی خۆتان کامە (ٱلَّذِي خَلَقَكُمۡ)سەیرکە (ٱعۡبُدُواْ) یانی بەقسەی بکەن یانی ئێوە تەنها ئەو بپەرستن ئەوە پەرستنی الالوهیەتە پەرستن بۆ کێ بکەین (ٱلَّذِي خَلَقَكُمۡ وَٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ)[2]ئەوەی کە ئێوەی دروست کردوە ئەوەی پێش ئێوەی دروست کردوە ئەگەر وابکەن ئەبن بەکەسێکی موتەقی و لەخوا ترس و ئەبن بەوکەسانەی کەوا ئێوەبەقسەی خواتان کردوە عیبادەتان بۆ خوا کردوە وە خۆتان لەعەزابی خوا پارستوە بەوەی عیبادەتان بۆ خوا کردوە !،(ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلۡأَرۡضَ فِرَٰشًا وَٱلسَّمَآءَ بِنَآءً)[3] زەوی بۆ راخستوون ، ئاسمانی بۆ دروستکردوون(وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً) لەئاسانەوە لەوهەورانەوە بارانتان بۆ دەبارێنێت(فَأَخۡرَجَ بِهِۦ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ رِزۡقًا لَّكُمۡ) ئەو هەموو بەروبوومەی بۆ دەرهێناون لەزەوی ، (فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ)[4]مادەم ئەو ئێوەی دروستکردوە و بەخێویکردون کاروبارتان بۆ بەرێوە دەبات ئێوە شەریکی بۆ پەیا مەکەن ،(أنداد) واتە جمعی (ند) واتە هاوشێوە هاوێنە وەك ئەو ، لەچیا بەلام؟ یانی ئەبێ ئەو بەقسە بکرێی . کەواتە بەقسەی کەس مەکە تەنها بەقسەی ئەوبکە ئەگەر بەقسەی هەرکەسێکی ترت کرد تۆ (ند)ت دروستکردووە بۆ خوای گەورە ئەفەرمووی (هذا هو توحيد ربوبية وهو دليل توحيد الاولوهية) ئەمەیە توحیدی ربوبیەتە بوو کە بریتیە لەوەی خوای گەورە تۆی دروستکردوە تۆ بەرێوە ئەبات وەخاوەنی تۆیە پێشت ئەلێ تۆ ئەبێ بەقسەی من بکەی(هذا هو توحيد الربوبية وهو دليل توحيد الألوهية ، فأقام سبحانه وتعالى الحجة عليهم فيما أنكروه من توحيد الألوهية بما اعترفوا به من توحيد الربوبية ليلزمهم بذلك) واتا خوای تبارك وتعالى إقراری پێکردن بەوەی کەوا خوا ئێوەی دروست نەکردووە ؟ با بۆ ئەوەی کەوا ئیزامیان بکا بەوەی کە ئێوە ئەبێ تەنها بەقسەی خوا بکەن کە بەقسەی نەکەن مانای وایە ئێوە موشریکن ،ئێوە خواتان نەپەرستوە (حيث قال لهم كيف تعترفون أنه هو الخالق الرازق المحي المميت وأنه لا شريك له في ذلك ثم تشركون في عبادته)باشە تۆ ئەلێ خوا منی

[1] :سورة البقرة آية :٢١-٢٢

[2] :سورة البقرة اية ٢١

[3] : سورة البقرة اية ٢٢

[4] :سورة البقرة آية :٢١-٢٢

دروست کردوه خوا من بەخێو ئەکا خوا زەویم بۆ ئەوز ئەکا و بارانم بۆ ئەبارێنی . ئەی باشە نابی بەقسەی بکەی تۆ چۆن شەریکی بۆ پەیا ئەکەی لەبەقسەکردنیدا؟! من سەیرم دێی لەوکەسانەی کەوا دێن دەستور و نضام دادەنێن بۆ ئەو خەڵکە ئەو خەڵکەش بەقسەیان دەکا و ئەلێن ئەم جۆرە کەسانە کافر نین موشریك نین لەکاتێکدا دێن خۆی لەگەل خوادا دەکا بەهاوێنە لەدانانی توجیە ودەستوور وشریعەت و یاسادا ، ئەبێ ئەو شەریعەتە کێ دایبنێت ؟! خوا رازیە بەوەی یەکێ خۆی بکات بە تاغوت بێت شەریعەتێك بۆ خەڵك دابنی ، کەی خوا بەوە رازییە !، ئەی هەرکەسێ بەوە رازی بێ؟ ئەویش لەگەل ئەو دایە، کەواتە تۆ ئەبێ تەبراء بکەیت لەهەموو ئەو کەسانەی کەوا دێن خۆیان دەخەنە هاوێنەی خواتعالی و شەریعەت بۆ خەڵك دادەنێن وەکو شێخ (صالح ال الشێخ) ئەلێ :چۆن خوای تبارك وتعالی خۆر و مانگ و ئەستێرە دەبابەرێوە . هیچ کەس چ حاکمێك هەیە لەسەر ئەو ئیشەدا کەس رئیسێك ومەلیکێك وحاکمێك و تاغوتێك دەستی هەیە لەمە .

پێغەمبەر (إبراهیم) ی بە نەمروود ووت؟ ووتی وەرە ئەو خۆە لێرەوەی بەرە بۆ ئەوی توانی ؟(فَبُهِتَ ٱلَّذِى كَفَرَ)[1] هەر بەهەمان شێوە کاتێ تۆ دەستورێی دائەنێی والله تۆکافری ، چۆن دەستور دائەنێی بۆخەلك چۆن أستحلالی ئەودەستورە ئەکەیت بەحەلالی ئەزانی من تەحدای هەرکەسی ئەکەم دەستورێك دابنێ بلێ من بەحەلالی نازانم بێ ئەقلایەتی ئەمرۆ کەوتۆتە ئەو دەرجەیە ئەوانەی دیفاع لە تاغوت دەکەن دێت دەلی کە أستحلالیکات ئەواکتە حەرامە باشە شخص هەیە دەستور دابنێ بلێ ئەوە حەلال نیە ؟ بلێ باش نیە شەچصتان بینیوە لە علمانی بلێ خەلکینە ئەوە من دەستورێکم داناوە والله من زۆر گونهبارم ئەم دەستورەش تاغوتییە ؟! من هەتا بلێی ئینسانێکی فاجر فاسق لەزیناکەر خراپتردەکەم والله ، من بروام بەخوا هەیە بەقورئان هەیە ئەم دەستورە تاغوتیە من بروام پێی نییە ! شەخص هەیە وابلێ ؟ کاتێ تەماشایان ئەکەی ئەلێ ئەوانە إستحلالیان نەکردووە . استحلال چیە کاکە ئەلێ کچ و کورەکە زینایان کرد عافیەتیان بێ بۆی نییە بەهیچ شێوە تۆ لەدەشتێك لەم لایە لەلایەك بلێی بۆچی وادەکەیت ، ئەگەر بەکەیفی خۆیان بوو هیچ عوقوبەیەکیان نیە

[1] :سورة البقرة آية:٢٥٨

ئەمە چیە ؟ئەمە استحلالی زینانییە ! ؟ئەوە بەحەلال دانانی زینا نیە . ئەمڕۆ مدافعین لەتاغوتان زۆر ە خوا هیدایەتیان بدات .

(ثم تشركون في عبادته)شێخ (صالح)ئەڵێ خوای تعالی لە ئایەتەکان ئاوامان پێ ئەڵێ باشە من ئێوەم دروست کردووە دوای ئەوە ئێوە ئەچن شەریکم بۆ پەیا ئەکەن ! ؟(أما الذين يقولون إن التوحيد هو الإقرار بأن االله هو الخالق الرازق المحي المميت)ئەونەی إقرار دەکەن ئەڵێن خوای تبارك وتعالی دروستکار و رزق دەرو زیندوئەکاتەوەو ئەمرێنی ،،هیتد، (فهم غالطون غلطا فاحشا)ئەمانە لەهەلەیەکی زۆر زۆر گەورەدان کەبلێن توحید هەر ئەوەندەیە (ولم يأتوا بالتوحيد المطلوب الذي دعت إليه الرسل)نەهاتن ئەمەی کەپێغەمبەر بۆچی هاتوون وەرن سەیرکەن بزانن پێغەمبەران بۆچی هاتوون (عليهم صلاة والسلام) یەك پێغەمبەر هاتووە بلێ کاکە وەرن خوا هەیە ئەوانیش بلێن ناخوا نییە ! ئادەی لەقورئاندا بۆم بهێنن (وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ)[1] هەموویان ئەلێن (الله) کەلیمەی (الله)یان لەسەر زمان بوو مەماشای باوکی پێغەمبەر بکە ﷺ ناوی (عبدالله)یە (ئەبوبکر) ناوی (عبدالله)یە پێش ئەوەی ئیسلام بێ ، پێش ئەوەی دینی پێغەمبەربێ ﷺ .ئەیانزانی (الله)کێ یە لە صولحی حودەبییەداا وتیا (بأسمك اللهم) (الله) خوا ئەفەرمووی لەقورئاندا کافیە ئەفەرمووێ (لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُ)(وعلى هذا المنهج الباطل أغلب عقائد المتكلمين التي تدرس الآن في كثير من المدارس الإسلامية) شێخ ئەڵێ ئەمرۆ لەزۆریەی زۆری ولاتانی ئیسلامی کاتێ عقیدەی متکلمین ومتودین وەکو أشاعیره ئەخوێندرێی ئەم عقیدە باتلە ئەوەیە کەبەخەڵکی دەلێن عەقیدەی توحید ئەوەیە کە بلێن خوا تۆی دروستکردوە ، لەهیچ کەسێك لەوانەی کەوا بەشی دووەمی علمانەیت بپرسە ئەوانەی کەبروایان بەخوا هەیە بەحیساب بەخۆیان ئەلێن بروامان بەخوا هەیە بەس خوا عیلاقەی ئێمەی نیە لە شئونی داخلی ئێمەدا لەبەشی یەکەم نا ئەو علمانیانەی کە ئەلێن خوا نیە ئەو علمانیانەی کە ئەلێن خوا هەیە وەکو وتمان ئەوان خراپترێکن لەوانە ئەوان پیسترین لەوانە ئەوان منافقن (إِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ فِى ٱلدَّرْكِ ٱلْأَسْفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ)[2]چونە تۆ بروت بەخوا هەیە چۆن ئەبێ بەقسەی نەکەی . ئەوانە ئەلێن بروامان

[1] :سورة القمان آية:٢٥

[2] :سورة النساء آية :١٤٥

بەخوایە کەسانی گێل و وێلیش ئەلێن کاکە بڕوای بەخوایە تازە بەتازە بۆم ئەلێ ئەم تاغوتە بڕوای بەخوایە چۆن کاریکەم ، ئەی (ئەبوجهل)یشش بڕوای بەخوا نەبوو ! ئەی شەیتان بڕوای بەخوا نییە ! نالییێت(إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ)[1] ئەی وا نالێت ئەی کێشەکە هەمووی لەسەر چیە نیزاعە لەسەۆر چیە هەمووی لەسەر بەقسەکردنی خوایە سوجدەی نەبرد شەیتان تەواو کافرە ، لەبەرئەوەی بڕوای بەخوا نەبوو؟ ناوالله بڕوای بەخوا هەبوو (إبن تيميه) ئەلێ لەدڵی خۆیدا مصدق بوو بەخوا بەس (تولى عن الطاعة) کەواتە کذبە کافر دەبێ بەلا شتی تریشمان هەیە(كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ)[2] (تولى عن طاعة)من تەحدا ئەکەم هەرموسلمانێك بێنە پێی بلێی لەناو مەجلیسێکا بیهێنە پێی بلێ بروات بەخوا هەیە بلێ بەقسەی خوا ئەکەی! ئەگەر موسلمان بێ ئەلێ ئا . چۆن ئەیخەمە سەر سەرم ئەگەر درۆ بکات ومونافق بێ نانا کاکە خوا عیلاقەی ئێمەی نیە ئەم قورئانە بۆچی هاۆتە خوارەوە ئەگەر خوا عیلاقەی تۆی نەبێ ! هەی مونافیق ئەم قورئانە بۆچی هاتوە خوای گەورە چی ئەفەرموویێ لەقورئانی پیرۆزدا ،ئەگەر بانگیان بۆلای خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ کێ نایەت (رَأَيۡتَ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ يَصُدُّونَ عَنكَ صُدُودٗا)[3] مونافیقە ئەوکەسەی نەیەت کەواتە بەچی نیفاقەکەمان بۆ دەرکەوت کە نایەت وەرە دینی خوا تەنفیز کە جێ بەجێ بکە نایکات ، بڕواشم بەخوا هەیە والله منافقی و درۆ ئەکەی ئەگەر منافق نەبی بەقسەی ئەکەی . جا لێرەدا تەماشاکەن ئەمەوێی ئیشارەت بۆ شتێکیکە بەین ، یەك لەزانایان دەربارەی هەلخەلەتاندنی زۆربەی زانایانی فیقهو حەدیس بە ئەشاعیرە ئەلێ بۆچی ئەشاعیرە هەزار و سێ سەد ال بلاوە لەعالەمی ئیسلامیدا ئێستاش زۆربەی زۆری هەموو شوێنەکان ئەوانەن بۆچی ؟ ئەلێ (انخدع بهم كثير من العلماء الفقه والحديث) سەیری ئەو کەلیمەیە بکە زۆر نازدارە ! (انخدع بهم كثير من العلماء الفقه والحديث) زۆربەی عولمای فقه وحەدیس پێیان خەلەتاون چەند ئەشعەریەت هەیە لەکتێبی (الفتح الباری) (امام ابن الحجر) عالمی حەدیس وە سیوطی چەندێك هەیە لەغەیری ئەوانیشدا ، ئەگەر ئەوان ئاوابووبن زەمانی ئێمە طالبی عیلم انخداع دەکا بەعقیدەی مرجئە کاتێك

[1] :سورة المائدة آية: ٢٨

[2]: سورة طه آية:٤٨

[3] :سورة النساء آية:٦١

ئەلیّ والله ئەبیّ استحلالی قلبی هەبیّ ئینجا كابرا كافر دەبیّ ئەوە گەراینەوە بۆ ئیرجائەكەو تەواو .(هائولاء مرجئة) هاویّنەی مرجئە ئەوانەی (يأخرون علي الإسمان).

(وقصد الشيخ – رحمه االله – هبذا التعريف هو الرد على هؤلاء الذين ركزوا على توحيد الربوبية) شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) قصدە كەی وایە كە رەد باتەوە لەسەر ئەوانەی كە تەركیز ئەكەنە سەر ربوبیەت بەس ! (وتركوا توحيد الألوهية)ئیّوە تەماشا بكەن لەزەمانی شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) نوێژو رۆوژو و حەج و زكریان ئەكرد ! لەگەل ئەوە دا پیّیان ئەلیّ موشركین بۆچی پیّیان ئەلیّ موشركین ؟ چونكە (يعبدون مع الله غيره) هاوار ئەكەن (يا محمد ، يا عبدالقادر ، يافلان ،،،) وەكو مەسەلەكەمان لیّ دیّتەوە ئیّستاكە شێخ چۆن ئەوەی وت ؟! ئەوە تكفیرییە ئەوە خواریجە ئەوە چۆن ئەبیّ چۆن ئەبیّ ! !كوا علمای پیّش خۆی وای وتوە (ابن حجر) وای وتوە فلان وای وتوە !ئەبیّ وابلیّن ئیّمە یان بگەریّنەوە سەر ئایەتەكان . ئایا ئایەتەكان ئەكریّن بەمیزان یان قەولی (عمر وزيد)؟ هەموتان ئەزانن كە دەلیل (كیتاب سوننە)یە دەلیل بریتیە نیە لەقولی فلان و فلان . ئادەی فلان كەس وای كردوە فلان كەس وای وتوە ؟! تۆبلیّ قورئان وسوننە چی ئەلیّت ؟! جا ئەگەر بیّتە سەر فلان كەس دین قەت یەكناگریّتەوە چونكە خوای گەورە فەرموویەتی (وَلَوْ كَانَ مِنْ عِندِ غَيْرِ ٱللَّهِ لَوَجَدُواْ فِيهِ ٱخْتِلَٰفًا كَثِيرًا)[1] إختلاف دروست ئەبیّ یان نا ؟ بەلی بەس خواوە بیّ إختلاق دروست نابیّ خوای گەورە ئەلیّ ئەوە شیركە تەواو كۆتای هات بەس سەیری خەلك بكە ئەلیّ ئەوە شیركە ! هەریەكەوە شتیّك ئەلیّ .

(وقصد الشيخ – رحمه االله – هبذا التعريف هو الرد على هؤلاء الذين ركزوا على توحيد الربوبية وتركوا توحيد الألوهية ، فهذه أول شبهة)ئەوە یەكەم شوبهەیە: كەواتە هەر ئیمان بەخوا بەس نییە ئەبیّ تۆ بەقسەی بكەی و سمع وتاعەی بۆ بكەی ئەبیّ فەرمانی جیّی بەجیّی بكەی ئەبیّ نواقض نەهیّی هەموو نویّژو رۆژوو ئیمانت گرت ئەگەر بیّت ناقضی لەنەواقضت تیابوو هەلوەشایەوە دینەكەت.!علماء ئەلیّن هەموو دین و ئیمان ببە بەریّوە ئەگەر تۆ كوفرت بە تاغوت نەكرد ئیمانەكەت لیّقبول ناكریّی هەتا موحید،یەكخوا پەرست بی

[1] :سورة النساء آية:٨٢

.شیرك پەیانەکەیت بەهیچ شێوەیەك بەس بڵێ من عیلاقەم نیە بەکوفری تاغوتەوە علما ئەفەرموون تۆ کافری چونکە خوای گەورە بەشرطی گرتووە ئەفەرمووێی(فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ)[1]چۆن دەبێ بلێی من عیلاقەم نیە زۆر کەس هەیە بەداخەوە ئەمرۆ ئەلێ باعیلاقەی ئەوشتانەمان نەبێ بەداخەوە ئەوە کەسێکی عادی بوتایە بەهەرحاڵ بەس ئەمرۆ خۆی بە فەیلەسوف وزانا ئەزانێ وام پێ ئەلێ با عیلاقەی کوفر و توحیدمان نەبێ جا تخوا کەواتە بۆ دین و قورئان بخوێنین ؟! قورئان هەمووی باسی کوفر و توحید نیە ؟ بزانە لوقمان چی بەکورەکەی ئەلێ (إِنَّ ٱلشِّرۡكَ لَظُلۡمٌ عَظِيمٞ)[2] نا یان وتویەتی کورم واز لەشرك و توحید بێنە تۆ منالی تۆ بەبەی عیلاقەت نەبێ یان بەعکسەوە پێی(وَأۡمُرۡ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَٱنۡهَ عَنِ ٱلۡمُنكَرِ)[3] گەورەترین معروف توحیدە وە گەورەترین منکریش شیرکە . ئەلێ ئەمیری پێبکە و نەهی لێ بکە دوایتر ئەزانێ کوڕەکەی توشی بەلاُو موصیبەت ئەبێ چونکە عالەمێکی زۆر بیعەقلە شوێن شەیتان کەوتوە ئەزانێ ئەگیرێی و ئەوپەری عەزابی ئەکەن بەگەروا بۆیە ئەلێ (وَٱصۡبِرۡ عَلَىٰ مَآ أَصَابَكَ)[4] کورم صەبر بگرە ئەمرۆ کەسانێکمان هەیە ئەوەندە بێ عەقلن واللە کاکە گیرای نوێژەکەشت پێ تەرك ئەکەن !لە جیاتی بلێت (وَٱصۡبِرۡ عَلَىٰ مَآ أَصَابَكَ) بەداخەوە ئەوە دینەکەیانە دانیشە لەماڵەوە مۆیشك بخۆ و بخۆنەوە خۆت بشۆ و بۆنی خۆش لەخۆت بدەو باخەلك رێزت لێبگرێی و رێز لەتاغوتان بنێی و بپارێوە لێیان و بلێ ئەمانە جێگری پێغەمبەرانن ﷺ مشکیلەی تۆ چی ئەبێ لەکەونا چ مشکیلەیەکت دەبێ !ئەوە دینی خوایە !

لە شێخ (بن باز)ئەپرسن لەریسالەی کشف الشبهات پرسیاری لێ ئەکەن ئەلێن : یاشێخ ئەلێن عوام نابێ عیلاقەی کوفر وشیرکی هەبێ ئەلێ ئەوە ئەوپەری کوفر و بێعەقلی و جەهیلیەتە ئەلێ عەوام لەگەل عامەیا هەر هەمووی کاتێ کەکەسێك کافروو بە کوفرێکی ظاهیر وجلی ئەبێ هەر هەمووی کافریکات ئەگەر کافری نەکات چی روو دەدات ! یانی ئەو

[1] :سورة البقرة آية:٢٥٦

[2] :سورة القمان اية :١٣

[3] :سورة القمان اية : ١٧

[4] :سورة القمان اية : ١٧

كەسە كوفری بە تاغوت نەكرد (فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ)[1] ئەمە بۆ علماء هاتوە ئادەی دەلیلم بۆ بێنەوە بزانم لەچ تەفسیرێكدا هاتوە بلێ (هذا فق" للعلماء !) ئەوكات ئەبێ بلێن ئیمان بەخواش بەس بۆ عولەما هاتوە نابێ خەلك ئیمانی بەخوا هەبێ . خوا هەردووكی پێكەوە ربط كردووە بەتۆ ئەلێ (لا اله الا الله) (لا اله) یانی كافرم بەهەمووشتێ غەیری خوا یانی تەكفیرت كرد ، ئەمرۆ بێعەقلانیانە دێنە پێشەوە پێمان ئەلێن با عیلاقەی كوفر و شیركمان نەبێ . ئەلێ ئەوە ئیشی عولەمایە . ئایا خوا وتویەتی ئەمە ئیشی عولەمایە لەقورئان كوفروو توحید خوا وتویەتی ئیشی عولەمایە یان وتویەتی ئیشی الناسە ئیشی خەلكە هەمووی (يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمُ ۝٢١ فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادًا)[2]

(يَٰٓأَيُّهَاٱلنَّاسُ) گۆڕیوە بە (یایها العلماء)! (إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيۡهِ رَٰجِعُونَ)[3] ئەوە یەكەم شوبهە بوو .(وهي : أهنم جعلوا توحيد الربوبية هو التوحيد المطلوب ، وأن من أفرد االله به فهو الموحد) ئەو كەسەی بلێ تەنها خوای تبارك وتعالی ئەمە شوبهەی ئەوانە (فهذه أول شبهة وهي : أهنم جعلوا توحيد الربوبية هو التوحيد المطلوب ، وأن من أفرد االله به فهو الموحد) یانی یەكێك بلێ والله تەنها خوا ئێمەی دروست كردوە ئیتر ئەوە موحیدە ئایا ئاوایە كە ئەوان ئەیلێن !؟ (وألفوا كتبهم فيه وبنوا منهجهم عليه وصرفوا همهم إلى تحقيقه) هەموو ژیانیان لەسەر ئەوە بەرێكردوە هەموو ماندوبوینان لەسەر ئەوە دانا یانی لەنەتیجەدا هەتانەچی هیچ ! وەكو ئەو مامۆستایانەی لەگەل رێزما دائەنیشن شەو رۆژ نحو وصرف ئەخێنن لەناو حوجرەكاندا هەتا ئەمرن كاكە نحو صرف بۆ ئەخوێنی نحو صرف وەسیلەیە بۆ ئەوەی لەقورئان تێ بگەی لەبەر ئەوە لەكوردستانی ئێمە تەماشاكە ئەم كیتاب تەواو ئەكا ئەو كیتاب تەواو ئەكا حەوت كیتاب بە قوتابی ئەخوێنێ یەك كیتاب لەتوحیدی لالوهیە بە قوتابی ناخوێنی . مزگەوتەكان پڕن لەشیرك و ضلالەت پڕە لە (یارسول الله و یا عبدالقادر) لەهاواركردن لەكوردستانەكەماندا پڕە لەشەخص پەرستی سەبەبەكەی چی یە ؟ وەسیلەكان ئەگرنە بەر و غایەكان جێدەهێلین .

---

[1] :سورة البقرة اية :٢٥٦

[2] :سورة البقرة اية : ٢١–٢٢

[3] :سورة البقرة اية :١٥٦

علوم ئەبێت بەدوو بەشەوە :

١–علوم وسيلة.

٢–علوم الغاية.

ئەمە نحو ئەمە صرف و بلافه و علوم الحديس و اصول فقه وتجويد ئەمە هەمووی وەسیلیه خۆ لەبەر زایەتی خۆیان ناخوێندرێن ئەمە لەبەر ئەوبەرەوە ئەخوێنرێی کە بریتیە لە تەفسیر و حەدیس و فقه وعقیدە تۆ بۆیە ئەتەوێی عەرەبی شارەزابی بۆ ئەوەی بزانی قورئان بخوێنیتەوە ، ئەو ئەلێ نا کاکە قورئان دەستکاریمەکە بەس بۆ تبروك بیخوێنەوە نابێ دەست کاری بکەی ! برۆ لەسەر قەبران بیخوێنەو برۆ بۆ مردوەکان بیخوێنەوە تازە مردوو چی لێبکا کاکە وەرە بۆ ئەو خەلکەی بخوێنەوە کە کەوتۆتە گێژاوی شیرکەوە .

(التوحيد دين الرسل)

شێخ (محمد)ئەلێ :(وهو دين الرسل الذي أرسلهم الله به إلى عباده) ئەلێ ئەمە دینی هەموو پێغەمبەرانیشە بزانە هەر هی پێغەمبەرمان (محمد) ﷺ نییە ! هەموو پێغەمبەران توحیدی الالوهیە بوە (أرسلهم الله به إلى عباده) کەخواگەورە ئەوانی بەو توحیدە ناردوە بۆ عبدەکانی خۆی .

شێخ (فوازن)ئەلێ :

(فالرسل كلهم ما طلبوا من الناس أن يقرروا بأن الله هو الخالق الرازق) هەموو پێغەمبەران بۆ ئەوە نەهاتوون بۆ ئەوەی لەخەلکەکە بلێن وەرە الله خالق و رازقی ئێمەیە تەنها ئەوەندە (المحيي المميت) ئەو زیندوومان ئەکاتەوە ئەو ئەمان مرێنی (لأهنم معترفون هبذا) چونکە ئەمانە إعترافيان پێ کردوون گەلەکان هەموویان ئەیانزانی کە خوا دروستی کردون و بەخوێیان ئەکا وئەیان مرێنی و زیندوویان ئەکاتەوە (وإنما طالبوا الأمم بإفراد الله بالعبادة ،) عەبدەکەیان بەچی داوا لێ ئەکرد خەلکەکەیان بەچی داوا لێ ئەکرد ؟ وەرن تەنها خوا بپەرستن بەقسەی خوا بکەن سەمع و طاعەتان تەنها بۆ ئەو بێ بەقسەی کەسیتر مەکەن (قال تعالى: وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ)[1] خوای

[1] :سورة النحل اية :٣٦

گەورە ئەفەرمووی من بۆ هەمو ئومەتێك کەواتە بابزانین هیچ ئومەتێك نیە پێغەمبەری بۆ نەچوو بێت ﷺ چونکە ئەفەرمووێی (وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ) عەلمانیەکی کافر لەگەل کەسێکدا قسە دەکا ئەلێ ئەوانەی صین بۆچی بۆی نەناردوون خوا ئەبوایە بۆی بناردانایە هەی بێ ئەقل داری تۆ مەلێ بۆی بناردباوایە تۆ لەسەر خوا استدراك مەکە هەی کافر !ئەوەتا خوا ئەفەرمووێی ناردوومانە بۆ هەموو ئومەتێك . چۆن نەیناردووە بۆ صین و بۆ کوێی و کوێی ! ئەوە خوا پێمان ئەلێ (وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا) یان پێمان ئەلێ (وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ)[1] هیچ ئومەتێك نیە إلا خوای گەورە پێغەمبەری بۆ ناردووە ، چۆن پێغەمبەری نەناردووە ! پاشان ئەفەرمووێی : بۆچی ناردوویەتی (أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ) بۆئەوەی تەنها بەقسەی خوا بکە ن عیبادەتی خوا بکەن پەیرەوی لەخوا بکەن پەیرەوی لە هیچ تاغوتیك و هیچ سەرۆکیك و هیچ کەسێك و هیچ شتێك مەکەن ! عیبادەت مەکەن بۆ مانگ و رۆژ عیبادەت مەکەن بۆ زەوی و زارو بۆ پەرۆ خەلکی لەقەبرەکان ئەیان هێنا ئەمە بەرەکەتی تێدایە شێخ و مەشایخ بەرەکەتی تێخستوە ! ئێستاش پەرۆیی ترمان هەیە غەیری ئەو پەرۆیانە چەندەها پەرۆهەیە عیبادەتی بۆ ئەکرێی شیرکیاتی پێوەیە پەرۆ هەیە صلیبی پێوەیە ! ئەوعەلەمانەی کە پێیان ئەلێن پەرۆ صلیبی پێوەیە ! یان رەسمی مانگی پێوەیە یان رسمی خۆری پێوەیە ! ئەمانەی کەهی ئەوەیە کەوا ئینسان بیکاتە بە ئالا و عەلەمیی خۆیی ! ئالا ئەو ئالایەیە کەوا پێغەمبەر هەلیواسی ﷺ پاشان ئەلێ ئێوە تەنها عیبادەت بۆ خوای تعالی بکەن وە دووربکەونەوە لەهەر هەموو تاغوتەکان .

تاغوت : هەرشتێ دەگرێتەوە غەیری خوای تعالی پەرستنی بۆ بکرێی !

*شەیتان لەسەرووی هەموویانەوە .

*ئەو حاکمەی کەوا دێت دینی خوا لائەبات ئەچی دەستوور ویاساکان دەهێنێت ئەلێ لەخوا گەورەتر نیە ! .

من نازانم ئەو کەسەی بلێ دەستور و یاسا لەهیچ شتێك گەورە ترنیە لەوە خواش لەوە گەورەتر نیە ئەلێ هیچ شتێك لەوە گەورەتر نیە یانی هیچ شتێك لەسەروویی یاساوە نیە !

---

[1] :سورة فاطر اية ٢٤

هیچ شتێك چی ئەگەڕێتەوە : یاسا سەروەرە یاسا کامەیە ئەچن قەولی کۆمەلێك گەندەل لەژورێکدا لەناو پەرلەمان دەچن دژی خوا قسەدەکەن ، ئایا ئوە تاغوت نییە ئەبێ تۆ دوورکەویتەوە لەوانە پێغەمبەران بۆ ئەوەهاتوون ئەلێن وەرن شوێنمان کەون بەئاشکرا وتویانە وەرن شوێن ئێمە بکەون ئێوە ئەوکاتە ئەبن بەخوا پەرست ئەگەر شوێن خوا نەکەون خوا پەرست نین ! (ما قال أن يقروا بأن االله هو الرب لأهنم مقرون بهذا) نەیانوتوە وەرەن إقرار کەن کە الله ئێمەی دروستکردوە چونکە ئەوان إقراریان بەوە کردووە (بل قال: ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ) عیبادەت بۆ خوا بکەن باشە عیبادەت بەچی ئەکرێی کامەیە با پێناسەی عیبادەت بکەین شێح الآسلام(إبن التيمه) ئەفەرمووی(اسم جامع لكل ما يحب الله ويرضى من أقوال الظاهرة والباطنة) شێخ الآسلام وتی وتی (من العمال باطنة)بەتنها ئەبێ ظاهیر وباطینەکەت وەك ئەوەبێ کە خوا ئەیەوێی ئەگەر تۆ ظاهیر وباطینەکەت وەك ئەوەنەبێ کەخوا پێی خۆشە یانی تۆ عیبادەتی خوات نەکرد چۆن ئەبێ بلێ لە اطینەدا والله بەحیسابی خۆت بلێ والله لە عیبادەتی خوا ئەکەم بەس لە ظاهیر نایکەم عیبادەتی غەیری خوا ئەکەم درۆدەکەی ئەو عیبادەەی لە ظاهیرکردت ناوەکەشت بۆ گەنە چونکە دلْ ئەساسی دەرکردنی هەموو عەمەلێکە ئەگەر دلەکەت پاك بوایە عیباتەکەشت پاك ئەبوو هەرکەسێك دلْی پاك بێ خوای تێدا بێ موستحیلە عیبادەتەکەی وەك ئەوە نەبێ کە خوا وتویەتی پاشان ئەلێ (أي اتركوا الشرك بالله عز وجل في الألوهية) ئێوە شیرك لە الالوهیە بەجێ بهێلن (وقال تعالي: وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رَّسُولٍ)[1] هیچ پێغەمبەرێکمان نەناردوە لەپێش تۆوە (إِلَّا نُوحِيٓ إِلَيۡهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدُونِ)[2] إلا وەحیمان بۆ کردوە هیچ خوایە شایستەی بەحەق پەرستن نیە شایستەی بە قسەکردن نیەبەحەق شایستەی عیبادەت بۆ کردن نیە بەحەق پەیرەویی لێکردن نیە ملکەچی بۆکردن نییە (إلا الله) نەبێ ئەفەرمووێی (إلا أنا) ئیلا من نەبێ (فَٱعۡبُدُونِ) ئێوە تەنها من بپەرستن (ما قال أنه لا رب سواي ولا خالق إلا أنا) خوای گەورە نەیوت بەخەلکی بلێی تەنها الله ئێوەی دروست کردوە خەلکی ئەزانێ تەنها

[1] :سورة الأنبياْ اية ٢٥
[2] :سورة الأنبياْ اية ٢٥

الله ئەوانى دروست كردوە (بل قال سبحانه: أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ)[1] كەليمەى (إله)ى بەكارهێنا (إلا إنا)(أي لا معبود بحق سواي) هيچ پەرستراوێك نيە بەحەق تەنها من نەبێ ! (هذا الذي بعث به االله الرسل)ئائەمەيە كە خواى گەورە پێغەمبەرانى بۆ نارد (ما بعث الرسل لتقرير توحيد الربوبية لأن هذا موجود لكنه لا يكفي)ئەوە مەوجود بوو ئەمەش بەس نيە و كافى نيە (بل بعثهم لتوحيد الألوهية الذي هو إفراد االله تعالى بالعبادة ، وهو دين الرسل كلهم من أولهم إلى آخرهم) ئەمە دينى هەموو پێغەمبەران بووە لە ئەولەوە هەتاوەكو ئاخير .

(أول الرسل نوح عليه السلام)

شێخ (محمدى كورى عبدالوهاب) ئەلىٚ : (فأولهم نوح عليه السلام) يەكەميان نوح بووە .

شێخ (صالح)ئەلىٚ :

(كما قال الله سبحانه وتعالي : إِنَّآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ كَمَآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰ نُوحٖ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ مِنۢ بَعۡدِهِۦۚ)[2] ئێمە وەحيمان كرد بۆتۆ وەك چۆن بۆنوحمان كرد بۆپێغەمبەرانى دواى ئەويشمان كرد بزانە لەكێى دەستى پێكرد ئايەتەكە لەنوحەوە دەستى پێكرد (فدلت الآية الكريمة على أن أول الرسل هو نوح عليه الصلاة والسلام) ئايەتەكە دەليلە لەسەر ئەوەى كەوا يەكەم پێغەمبەر بريتيە بوە لە (نوح) (عليه سلام) لێرەدا لەوانەيە زۆركەس بلێى ئەى پێغەمبەر ئادەم ؟ لێرەدا باس لەو پێغەمبەرە ئەكرێى كەوا ئومەتەكەى شەيركى پەياكردوە پێغەمبەر ئادەم كەهات لەسەر زەويدا ئينسانى تێدا نەبوو ئەوان بيدايەتى ئيسنان بوون بەتوحيد رۆيشت هەتا گەيشتە زەمانى (نوح) لەوێدا شيرك دروست بوو (فنوح هو أول رسول بعد حدوث الشرك في الأرض) لەدواى دروست بوونى شيرك لەزەويدا يەكەم پێغەمبەر بوو (وتتابعت بعده الرسل على هذا المنهج الرباني ، وآخرهم محمد ﷺ وهو خاتمهم ولا نبي بعده إلى أن تقوم الساعة) خاتەميشيان پێغەمبەربووە ﷺ لەسەر ئەو منهەجە رەبانيە هاتن وە هيچ پێغەمبەرێك لەدواى ئەو نەهاتوە (قال االله سبحانه وتعالي: مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٖ مِّن رِّجَالِكُمۡ وَلَٰكِن رَّسُولَ

[1] :سورة النحل اية :٢

[2] :سورة النساء اية :١٦٣

ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ)[1] محمد باوکی هیچ یەکێك نییە لەپیاوانی ئێوە واتا وا تەسەوربکەی کەوا چۆن وترا (زید)کوڕی پێغەمبەرە ﷺ ئەوە بەتەبەنی بوو ئەوەش هەلوەشایەوە . پێغەمبەرﷺ کوڕی بۆنەمایەوە هەربەمناڵی کورەکانی مردوون کە (قاسم ، عبدالله ، إبراهیم)بوون دوایە ئەفەرموویێ باوکی یەکێی نییە لەپیاوەکانی ئێوە وەکو باوکی نەسبییە (وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ)ئەوە رسولی خوایە وە خاتەمی هەموو پێغەمبەرەکانیشە (علیهم الصلاة والسلام) (وقال ﷺ: أنا خاتم النبيين لا نبي بعدي)[2] کۆتایی هەموو پێغەمبەرەکانم و پێغەمبەرنیە لەدوایی من ،(فهو آخر الرسل عليهم الصلاة والسلام وآخر الأنبياء لأن كل رسول نبيَ) ئەڵێ ئاخیری هەموو رسول ونەبییە چونکە هەموو رسولێك نەبییە . (فلا يبعث بعده لا رسول ولا نبي)لەدوای ئەو نە نەبیی نە رسول نانێردرێی (من اعتقد أنه يبعث بعده رسول أو نبي فهو كافر) هەرکەسێك بلێ ئەنێردرێی ئەوە کافرە ئاگاداربن پێغەمبەر(عیسی) بەناردن نییە هاتنە خوارەوە لەسەر شەریعەتی پێغەمبەر دەڕوات ﷺ ئەمە مەبەستی لەو قادیانەکانە[3] ئەوە کافرە ئەو کەسەی وا بلێ (قال ﷺ : وسيخرج بعدي كذابون ثلاثون كل منهم يدعي أنه نبي وأنا خاتم النبيين لا نبي بعدي)[4] ئەڵێ لەدوای من (٣٠)درۆزن دێن هەموویان ئەڵێن من پێغەمبەرم بزانن پێغەمبەر لەدوای من زیاتر نییە .(فمن لم يعتقد ختم الرسالة بمحمد ﷺ وأجاز أن يبعث بعده نبي فهو كافر بالله) هەرکەسێ إعتقادی وانەبێ کەوا خر ریسالە خاتەمی پێغەمبەران بە (محمد) نەهاتوە جائیزی بکا لەدوای ئەو پێغەمبەر بێ ئەوە کافرە (مكذب الله ولرسوله ولإجماع المسلمين)

(إرسال االله نوحا إلى قومه لما غلوا في الصالحين)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەڵێ :(أرسله االله إلى قومه لما غلوا في الصالحين ود وسواع ويغوث ونسر) ئەڵێ خوا (نوح)ی نارد بۆ قەومەکەی کاتێك کە ئەوان غلویان لەسالحیندا کرد رۆچوونیان لەپیاوچاکان دەکرد یانی لەحەقی خۆیان زیاتر ئەدا پێی ئێمە پیاوچاکان رێزیان

[1] :سورة الأحزاب اية :٤٠

[2] : الترمذي الفتن (٢٢١٩ ، (أبو داود الفتن والملاحم (٤٢٥٢ ، (أحمد (٢٧٨/٥

[3] :مەبەستیان ئەوەیە کەوا ئەحمەد موفتی قادیانیان کردوە بە پێغەمبەر!

[4] : لترمذي الفتن (٢٢١٩ ، (أبو داود الفتن والملاحم (٤٢٥٢ ، (ابن ماجه الفتن (٣٩٥٢ ، (أحمد (٢٧٨/٥) .

لێ ئەنێن و دوعایان بۆ ئەکەین یانی لەژیان و مردنیشیان رێز و تقدیریان هەیە بەلاّم لەئاستی خۆیان بێ زیادەڕەوی نایان گەیننە پلەو پایەی خوای گەورە و پێغەمبەران ، نا هەر کەس لەئاستی خۆیی ئەمانە کێ بوون (ود وسواع ويغوث ونسر)

شێخ(صالح) ئەلێ:

(الغلو هو مجاوزة الحد) لەسنوور لادان هەرشتێك لەسنور لایدا پێی ئەوترێی غلوو ! بابزانین غلو لە صالحين چیە ئەو پیاو چاکانە کەتۆ لەحەقی خۆیان لابدەی (والغلو في الصالحين هو اعتقاد أهنم ينفعون أو يضرون من دون الله) ئەلێ تۆإعتقادتت هەبی کە ئەو پیاو چاکانە زەرەر و قازانجیان هەیە لەزاتی خۆیان بەبێ خوای تعالى ، یەك یەکە باسی کردوون ئەلێ(ود وسواع ويغوث ونسر) هەتادوای ئەلێ (هذه أسماء رجال صالحين من قوم نوح ماتوا في عام واحد) ئەمانە پیاوچاکانێك بوون لە قومی (نوح)دا (عليهم السلام) شێخ ئەلێ لەیەك سالدا هەموویان مردوون ،هەر پێنجیان مردن ،ئەم قەومە چیان لێهات ؟(فحزن قومهم عليهم حزنا شديدا فجاء الشيطان إليهم) قەومەکە زۆر بێتاقەت بوون طبعاهەموو کەسێ کەصالحینی لێ ئەمرێ پێی بێتاقەت ئەبێ شەیتان هات بۆلایان (وقال لهم : صوروا صورهم وانصبوها على مجالسهم من أجل أن تتذكروا أحوالهم) وەرن صورەکانیان و رسمەیان دروستکەن لەمەجالیسەکانیدا دایانبنێن ئەوانە لەکوێی دادەنیشتن لە مەجلیسەکانیان ئەو رسم و تیمسالانە د ابنێن بۆچی (من أجل أن تتذكروا أحوالهم) بۆئەوەی بێتەوە بیرتان ! ئینجا کە بێتەوە بیرتان لەبەر چی ؟(فتنشطوا على العبادة) ئەها سەیرکە شەیتان چۆن لێیان دێتە پێش ئەلێ بۆئەوەی عیبادەتتان باشترکەن کاتێ سەیریان دەکەن ئێوەش عیبادەت باش ئەکەن لەم رێیەوە بۆیان هات (جاءهم عن طريق النصيحة)یەکەمحار نەصیحەتە (وهو يريد لهم الهلاك)بەلام ئەو نەصیحەتی ناوێی ماڵوێرانکردن و قوربەسەری ئەوێی ئەوان توشی هەلاکەت کات (فخدعهم بهذه الحيلة) ئا بەم فێڵە ئەوانی هەلخەلەتاند(واعتبروا هذه وسيلة صحيحة لأهنا تنشط على العبادة) وەکو ئەمرۆ وەرە کاکە با گۆرانیەك بەسەر قورئان و حەدیسدا بلێین بۆ ئەوەی دلمان ئاو بخوا . وەرە کاکە با تەمسیلێك دروستکەین وەرەکاکە بارەسمێك دروست کەین هەر نەفسی نەصیحەتەکەی شەیتانە ئەوختێ ئەزانی لەگۆرانی

ومۆسیقاوە ئەروات ئەبیٚ بە دەی کچ و کور تێکەلاو کە دەی دەست بەرز بکەونەوە دەی دەی دوای ئەبیٚ بەزینا و ئەبیٚ لیواط و ئەبیٚ ئیشی خراپ ئەوە نەصیحەتەکەی شەیتانە ! خوای گەورە قورئانی ناردوە گۆرانی نەناردوە ! .یەك ئایەت نیە لەقورئاندا کە خوا بلیٚ ئەی خەلکینە وە خەریکی گۆرانی بن بەناوی منەوە ، ئیمامی (شافعی)فەرمووێی کاتێك بەغدادی بەجێهێشت فەرمووی : کەسانێکی بەجێهێشت ئەلیٚ ئەو کەسانە بەحیسابی خۆیان صۆفی و دەروێش و بوون ئەیانلاواندەوە بۆ ئاخیرەت ئەیانویست خەلکی لەئاخیرەت نزیك بکەنەوە قەصائیدیان ئەوت وتەپلیان لیٚ ئەدا لەسەر ئیقاعات ،فەرمووی ئیمامی شافعی(أولئك زناديق يصدون الناس عن القران) ئەوانە زەندیقن خەلکی لەقورئان دوور ئەخەنەوە ، ئەها چۆن دووکەوتینەوە لەقورئان و حەدیس بەواسیتەی ئەم هەموو فکرە بۆگەنەی بەناوی دینەوە بلاودەبێتەوە لەدەف و دەهۆلی صۆفی و دەروێشەکانەوە بگرە کە هەتاوە هەتا ئەمرۆ کەمان و عود و نازانم چی ئەوانەی بەناو ئیسلامیەکانی ئێستا لەناو خەلکی ئەیلێن چی دروست کردوە لەناو خەلکیدا ؟! خەلکی بۆچی هێنا ؟ خەلکی بۆ ئەوە هێنا بلێن نەخێر ئافرەت ئەبیٚ وەکو پیاو بیٚ چونکە لەگۆرانیەوە بوە ئەوە دەی باشە نەخێر ئەبیٚ ئافرەت ببیٚ بە رەئیس ! ئەبیٚ ببیٚ بەوە ئاخر بوخاری:وتویەیەتی پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی :هیچ قەومێك سەرکەوتن بەدەست ناهێنن ئەگەر سەرکردەیان ئافرەت بیً .ئەلیٚ نابابە بوخاری بۆخۆی وتویەتی خۆ بوخاری معصوم نییە ! ئەها گۆرانی چی لێکردن کچ و کوڕانی تێکەلاو کرد ئێستا ژنان چونەتە پایەکی بەرز بەحیسابی خۆیانەوە والله پیاوان زۆریان بۆکردین نۆبەی ژنانە ! پیاوانمان زۆری بۆکرا جا نوبەی ژنانە ! بەداخەوە جا شەیتان ئالێرەوە دێت خۆزگە هەموو کەسیٚ حەدی خۆی بزانی بایە پیاو و ژن و حاکم و محکوم ، حاکم بیزانیبایە بۆی نیە ملشکاندنە ئەگەر لەدەستوری خوا تجاوز کات محکومیش بیزانیبایە ملشکاندنە ئەگەر بەکوێی ئەو حاکمەکات کە لەسنوری خوا لابات ئەو تاغوتە . بۆیە عولما ئەلێن : هەرکەسیٚ ئەگەر بیٚ تحاکم کات بۆ ئەو تاغوتە ئەویش کافر ئەبیٚ وەکو ئەو (يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوٓاْ إِلَى ٱلطَّٰغُوتِ وَقَدۡ أُمِرُوٓاْ أَن يَكۡفُرُواْ بِهِۦۖ)[1] باشە ئێمە ئەمرمان پێنەکراوە کافربین بە هەموو شتیٚ غەیری خوای تعالی ! کەچی ئەمرۆ دیفاعیان لیٚ ئەکەن سبحان الله

[1] :سورة النساء اية : ٦٠

! ئەبێ سەمع و تاعە بكرێن ! ئەوە شەيتان ئاوا هات .(ثم أهلك قوم نوح بالطوفان فاندرست هذه الأصنام) قەومى نوح بە تۆفانەكە لەناو چوو چى روويدا (فهذا فيه التحذير من فتنة الصور) ئەمە چى تێدايە بۆ ئێمە ئاگادار كردنەوەيە بۆ رەسم گرتن بۆ شەرعى خواى گەورە رەسمى حەرام كردوە ئەها بزانە ئەمرۆ بەهۆى رەسمەوە چەندەها فيتەن دروست بوە دەرگا خراوەتە سەرپشت بەكەيفى خۆى (وفتنة الغلو في الصالحين ،) وەرۆچون لەپياوچاكان و لەسنوورلادانيان (وهؤلاء نظروا لمصلحة جزئية) ئەمانە سەيرى مەصلەحەتێكى لاوەكى جوزئى شتێكى كەميان كرد (ولم ينتبهوا لما يترتب عليها من المفاسد)نەيان زانى كە چەند مەفسەدەى گەورە دروست ئەبێ كە شيرك و ضلالەتە (فالإنسان لا ينظر إلى المصلحة الجزئية وينسى المضار العظيمة التي تترتب عليها في المستقبل) ئەبێ تەماشا بكەى خواى تعالى كە شتێكى حەرام كردوە شتێكى گەورەى مەبەست بووە ئەوان هاتن لەو لايەنەوە شەيتان بۆى دروستكردن كەوا ئێوە لەو لايەنەوە إقتدايان پێدەكەن بەرەسمەكانيان و بە بيركردنەوە بەلأم توشى ئەوشيركە گەورەيەى كردن . ئەمرۆ زۆرشتى وامان هەيە برام . سەير ئەكەى ئەلێت لە تصوير گرتندا لەگەل هەريەكێ قسەبكەى كە مەنهەجى قورئان و حەديس بێ ئەلێ كاكە ئەى ئەصل بريتى نيە لەحەرام بوونى صور ئەلێ با ئەلێ بەس قەينا ئاخر بەس ئەوە هەيە (لضرور) ئى (لضرور)ەكە چيە والله با رەسمى خەطيبەكە دەرچى قەينا تەماشا ئەكەى لەرەسمى خەطيبەكە لائەچێ بۆ رەسمى خەلكەكە ئێستا رەسمى خەلكەكەت بۆ ئەگرێى ئەچێ بۆ سەيرانێك نا ئەچێ بۆ ناو ژن و پياو دەى دەى تەواو جاران حزبە ئيسلاميەكان كاتێك كەوا تەلەفزيۆنيان هەبوو ئەگەر رسمى ئافرەت بوايە ئەچوون دەمووچاويان غێم ئەكرد ئەيانوت نا حەرامە ئێستا خۆيان ئافرەت ئەخەنە سەرى دواى وردە وردە هەمووشتەكان رۆيشت ئاوا شەيتان بۆى تسجيل كردن باشە چ ضرورەتێك هەيە بەوەى كەوا ئافرەتێك بچێتە سەر تەلەفزيۆن و بەو شێوەى كە خەلك ئەيبى نێى ئەوها يانى پياو برا بوو خەبەر ببرێتەوە ! ئەم چى واى لێ ئەكات !؟ شەيتان هەمووى تسجيل كرد بۆيان (ثم أهلك قوم نوح بالطوفان فاندرست هذه الأصنام إلى أن جاء عهد الطاغية) دواى ئەمانە لەناو چوون بەتۆفانەكە هەموويان تەواو بوون پێغەمبەر نوح چەند سالْ لەگەليان دا خەريك بوو ؟! (٩٥٠)سالْ دايم تۆ سەيركە ئێوە سەيركەن

پێغەمبەر نوح (٩٥٠) ساڵ بەو خەلکە چی ئەلێ ئەوە صەبر نیە ئەوە توانا نییە ئەوە صبر و مثابەرە نیە بۆ دەعوەی خوای تعالی ! پێیان ئەلێ ئێوە موشریکن ! ئێوە رووتان لەخوا وەرگێراوە ئێوە ئەبێ خوا بپەرستن نابێ ئەوانە بپەرستن دوایی خوای گەورە ئەوانە لەناو ئەبات چی دەرئەچێت (إلى أن جاء عهد الطاغية وهو ملك من ملوك العرب يقال له عمرو بن لحي الخزاعي)

شێخ (فوزان)پێی ئەلێ تاغییە (عمری کوری لحی الخزعی)[١] ئەم پیاوە (وكان له سلطان على الحجان) ئەها بزانە پێی وت تاغییە هەرکەسێك دینی خوا بگۆڕێت تاغوتە ! وە ئەبێ ئێمە کافربین پێی (وكان في أول أمره رجلا) تەماشاکەن برام یەکەمجار پیاوێکی چۆن بووە ئەم پیاوە ! (ناسكا على دين قومه) یانی کابرایەکی عیبادەتکەر بوو لەسەر دینی قەومەکەی بوو ! (ولكن ذهب إلى الشام للعلاج)چوو بۆ شام بۆ عیلاج کردن (فوجد أن أهل الشام يعبدون الأصنام) تەماشای کرد ئەهلی شام بت ئەپەرستن تیمسال ئەپەرستن (فدخل في فكره هذا الشيء) ئەویش بیری کردەوە وتی ئەمە شتێکی باشە لەگەل خۆمدا بیبەمەوە ! (فجاء إلى أهل الحجاز والجزيرة) هات بۆ حیجاز بۆ جەزیرە چی کرد ؟ (فدعاهم إلى الشرك ، وجاء الشيطان) ئەوانی بانگەواز کرد بۆ پەرستنی ئەم بتانە ئەم بتانەی لەگەل خۆیدا هێنای و تەوزیعی کرد بەسەر ئەهلی جزیرەدا ! (وجاء الشيطان فأرشده إلى مواطن الأصنام التي كانت تعبد عند قوم نوح)شێخ ئەلێ شەیتان خستیە بیریەوە بۆ ئەو شوێنانە برۆ بۆ ئەو شوێنانە کەوا کاتی خۆی تۆفانەکە بتەکانی قەومی نوحی هێناوەتە خوارەوە لەجزیرە و لەناو ئەرزدا شاردراوەتەوە برۆ ئەو شوێنانە هەلکۆرە و ئەو بتانەی لێ دەربێنە (ود وسواع ويغوث)ئەوانە ، (والتي سفى عليها الرمل بعد الطوفان ، فحفرها ونقب عنها فاستخرجها) گەرا بەدوایدا هەتا دۆزیەوە دەریهێنا (ووزعها على أحياء العرب فانتشر الشرك من ذلك الوقت.) ئەها بزانە لەپیاوێکی صالحەوە چی دروست بوو ! (وكانت هذه الأصنام الموروثة عن قوم نوح هي أكبر الأصنام ، وإلا فلهم أصنام كثيرة حتى إنه كان حول الكعبة المشرفة ثلاثمائة

---

[١] :یەکەم کەس بوو کە دینی (ئیبراهیمی)گۆری

وستون صنما) بیستوتانە (٣٦٠) بت لەناو كەعبە و دەووروبەری كەعبەیە هەبوە (اللات والعزى ومناة الثالثة الأخرى هي أكبر أصنامهم) گەورەترین صەنەمەكانیان بوو .

(آخر الرسل محمد ﷺ)

شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب)ئەڵێ : (وآخر الرسل محمد صلى الله عليه وسلم وهو الذي كسر صور هؤلاء الصالحين) ئەڵێ :ئاخیری رسولەكان خاتەمی پێغەمبەران (عليهم الصلات والسلام)محمدە ﷺ وە ئەوە بوو كەوا تیمسال و رەسمی ئەو پیاو چاكانەی شكاند ئەوانەی كە مشهوربوون بەوەی كەوا ئەپەرستران وەكەسانی پیاو چاك بوون وە موشریكین دروستیان كردووبون هەروەكو چۆن لەدەرسی رابردوو باسمان كرد كەوا شەیتان وەحی بۆ كردن شەیتان خستیە ناو نەفسیانەوە بە رێگای وەسەوەسەوە كەوا رەسم و تیمسالی ئەو پیاو چاكانە دروست كەن بۆئەوەی كەوا لەبەر چاویان بێ بەحیسابی ئەوەی ئیقتیدایان پێبكەن لە عیبادەتیانا و بیریان بكەوێتەوە كە لەناویانا بوون ئەوە بوو لەداهاتووا نەوەكانی دوای ئەو بەهۆی هەر وەس وەسەی شەیتانەوە كەوتنە پەرستنیان و كەوتنە كەوا بیان كەن بە واسیتە لەنێوان خۆیان و خوایا داوا لەخوا نەكەن راستەوخۆ بەلكو داوا لەوان بكەن ئەمە كە مایەوە هەتا زەمانی پێغەمبەر محمد ﷺ وە پێغەمبەری خوا ﷺ هەموو ئەو جۆرە رەمز وتیمسال و صورە و بتانەی شكاند كەوا تیمسال بوون بۆ ئەوانە كەوا هی پیاو چاكان بوون وە هەموویان گەراندەوە بۆلای پەرستنی خوای تبارك وتعالى.

شێخ (فوزان) ئەڵێ :

(كانت حال العرب الدينية قبل بعث النبي محمد ﷺ هي الوثنية)حالی عەرەبەكان لەروانەگەی دینەوە پێش ئەوەی پێغەمبەر بێت ﷺ بریتی بوو لە بت پەرستی بریتی بوو لە شیركدانان بۆ خوای تعالى هاوبەشی كردن لە عیبادەتا بۆ خوای تعالى واتا خوایان ئەپەرست لەگەل خواشا كەسانی تریان ئەپەرست (ثم بعث الله نبيه محمد ﷺ بملة إبراهيم الحنيفية السمحة ودعاهم إلى التوحيد بمكة وبقي ثلاث عشرة سنة يدعوهم إلى التوحيد بمكة ، وبقي ثلاثة عشرة سنة يدعوهم إلى التوحيد وينكر عليهم عبادة الأصنام ؛ فاستجاب له من أراد الله له الهداية من

الصحابة الذين أسلموا معه في مكة) پاشان پێغەمبەری نارد ﷺ خوای تعالی پێغەمبەر محمدمانی نارد بەدینی باوكە ئیبراهیم ئەو دینەی كەوا یەكخوا پەرستیە دوورە لەهەموو شەیرك پەیدا كردنێك لەهەموو روانگەیەكەوە وە داوای لێكردن لەئەهلی مەككە داوای لێكرد بۆ یەكخوا پەرستی وە (١٣) سال لەمەككە سیرەی پێغەمبەر بۆخۆتان ئەزانن ﷺ كە (١٣)سال لەمەككە ئەو دەعوەیەی كرد بۆ یەكخوا پەرستی ئینكری ئەوەی لێ ئەكردن كە غەیری بپەرستن لەهاواركردن چ بۆ مەلائیكە چ بۆ بتەكان چ بۆ پیاو چاكان چ هەر شێوەیەك لە شێوەكان عیبادەت بێت بۆ غەیری خوا ئەما كەسانێك وەلامی پێغەمبەریان ئەدایەوە ﷺ قبولی ئەو دەعوەیان كرد قبولی ئەو بانگەوازەیان كرد لە صحابانەی كە لەمەككە موسلمان بوون (رەزاو رەحمەتی خوایان لێ بێت) ئەوەی كە خوا هیدایەتی دابوون (ثم إن االله أذن لهم بالهجرة إلى الحبشة ثم إلى المدينة ، وهاجر النبي ﷺ إلى المدينة ، واجتمع حوله المهاجرون والأنصار وكون جيوش التوحيد وصاروا يغزون المشركين) شێخ لەچەند كەلیناتێكی كەم وپوختا ئەم سەر و ئەوسەری دەعوەی رسول الله ﷺ ی بۆ باس كردووین كەلەیەكەم جارا خەریكی بلاوكردنەوەی یەكخوا پەرستی بوو (١٣) سالێ إهتیمام و گرینگیەكی زۆری دا بەیەكخوا پەرستی بە عقیدە لەدلی موسلماناندا ئەوانەی كە إستجابەیان بۆ كرد پاشان ئەوە بوولەكاتێكا ئەم ئیشەیان كرد بێگومان لە كافر و موشریكەكانەوە توشی عەزاب وئازار وئەشكەجنە و نارەحەتیەكان بوون چ وەك كوشتن وەكو دایك و باوكی (عمار) چ بەعەزیەت دان إعتراف پێكردنیان بەوەی كەوا لەدینی پێغەمبەر خۆیان بەری بكەن ﷺ وەكو (عمار) چ بەوەی لەژێر زەلیلی عەزابا كەسانێك هەر عەزابیان وەرئەگرت بەلام دەرچوون و بەعەزیمە وەریان گرت وەكو (بیلال) (رەزا و رەحمەتی خوایان لەسەر بێت) ئەوانەشی كەوا دووچاری تەعزیب ئەبوونەوە نارەحەت ئەكران پێغەمبەری خوا ﷺ بیری كردەوە لەوەی كەوا هیجرەت بكەن بۆ حەبەشە هەمووتان ئەزانن كە وا لەسیرەیا هیجری حەبەشەی یەكەم و دووەم روویدا هەتا وای لێهات هیجرەت بۆ مەدینە روویدا ئەوە بوو پێغەمبەر ﷺ چوو بۆ مەدینە موهاجیر و ئەنصار لێ كۆبوونەوە بۆ نەصرەتی دینی ئیسلام بۆ تەوحید و یەكخوا پەرستی بۆئەوەی لەسەر ئەم زەمینە تەنها خوا بپەرسترێت كەسیتر نەپەرسترێت هیچ مردوو زیندوویەك هیچ رێباز ویاسایەك نەپەرسترێت دینەكەی خوای تعالی زیاتر لەبەر ئەمە پێغەمبەری خوا ﷺ

کەوتە کۆکردنەوەی جەیش و هێز و توانا بۆ پاراستنی ئەو تەوحیدە وە کەوتنە لێدانی موشریکەکان ئەوانەی کەوا بەرهەلستی ئەم دینەیان کرد کەواتە هەر لەم دوو مقتەعەیەی کە شێخ باسی کرد واتا حالەتی مەککە و حالەتی مەدینە بۆمان دەرئەکەوێت هەر کاتێك ئینسانی موسلمان دەسەلاتی نەبوو قودرەتی نەبوو لەبەگژداچوونەوەی موشرکین و کافراندا ئەبی صبر بگرێت بەلاّم نابیّ بیّ دەنگ بێت ئەبیّ صبر بگرێی لەچی لەوەی کەوا لێیان با بەلاّم نابیّ دەنگ ببڕێی لەوەی لەبەدەرخستنی حەق و ڕاستیەکانی دەعوەی حەق و یەکخوا پەرستی خوای گەورە ئەمری کردوە فەرمووی (فَٱصۡدَعۡ بِمَا تُؤۡمَرُ)[1] تۆ ئەبیّ ئەم دینە ئاشکرا بکەی ئینجا ئەگەر سەرومالیشت تیا بچیّ سەرو مالت تیا بچیّ لەپێناوی خوایە ئەروا وەکو ئەو صحابانەی کە ڕۆیشتن وە خوای تعالی بوو بارێزی وەکو ئەوانەی کە خوا پاراستنی ئەوە ئەمنێنیتەوە هەتا ئەو کاتەی تۆ دەسەلات کۆ ئەکەیتەوە موسلمان بەرەو چی ئەبەی تەبعەن ئەمە لەوانەیە هەندێك خەلك بەغەلەت تێبگەن بلێن ئەمە چیە ئێمە هەتا کەی دابنیشنین ؟ تۆ هەتا ئەو کاتە دائەنیشی کە موسلمانان کۆ ئەبنەوە وە دەسەلات پەیا ئەکەن وەکو پێغەمبەر ﷺ کە دەسەلاتیان پەیاکرد ئەو کاتە خۆ دانانیشێت بلیّ هەرکەس دینی خۆیی بۆخۆی شتی وا نیە لە ئیسلاما (لَكُمۡ دِينُكُمۡ وَلِيَ دِينِ)[2] ئەوە لەکاتی بیّ دەسەلاتی دایە ،إلا بۆ ئەو کەسانە نەبێت کە ئەهلی کیتاب و مەجوسن ئەوانە جزییەیان لیّ وەرئەگیرێی ئەگەر هاتوو موسلمان نەبوون ئەگەر جزییەیان نەیا ئەوانیش لێیان ئەدرێی کەواتە مەسەلەی لێدان بریتیە لەفەرزێك لەو فەرزانەی کەخوای تعالی چۆن نوێژی فەرز کردوە ئاوەها بەم شێوەیە لێدانی فەرز کردوە بەلاّم لەکاتی قوردرەت و دەسەلات و توانا بۆ کیّ ؟ بۆ ئەو کەسانەی کەوا دژایەتی دینی ئیسلام ئەکەن لەوانەی کەوا نایانەوێت موسلمان بن وە ئەگەر یەهود ونصارا و مەجوسیش بن نایانەوەی جزییەش بەن لەکاتەیا ئەوە بەهەمووتان ئەزانن قورئان سەرلەبەر ئایەتە مەدەنیەکان لەبارەی جیهاد و قیتال باسی ئەوەمان بۆ ئەکات (إلى أن جاء في السنة الثامنة من الهجرة إلى مكة فاتحا وصارت مكة تحت سلطة الرسول ﷺ) هەتا سالی هەشتەمی هیجری پێغەمبەر ﷺ زال بوو بەسەر مەککە یا وە فەتحی مەککەی کرد وە دەسەلاتی پێغەمبەر ﷺ لە جەزیرەی عەرەبا کاتێك وەفاتی کرد جەزیرەت العرەب هەموو

[1] :سورة الحجر اية: ٩٤
[2] :سورة الكافرون اية :٦

لەژێر دەسەلاتی ئیسلاما بوو الحمدلله کەواتە پێغەمبەری خوا دانەنیشتوە ﷺ لەمالەکەی خۆی لەمەککە بلێ دائەنیشین هەتا هەتایە و هیچ ناکەین نەخێر هەلساوە بەدەعوەی توحید و یەکخوا پەرستی یارانێکی کۆکردەوە کەوا خاوەنی ئیمان و عقیدەبن بەو توحیدە هەتا سبەینێ دیفاع لەو عقیدە و توحیدە بکەن کۆببنەوە لەسەری ئەوە بوو پێغەمبەر ﷺ کەچووە ناو مەدینە کەلەمەدینە دەولەت دروست بوو وە جەیش دروست بوو دوایش لەکۆتاییا خوای گەورە بەرەکەتی خستە جەیشە و غەزوەکانەوە ئەوەبوو سەرانسەری جەزیرەی عەرەب هەمووی کەوتنە ژێر دەسەلاتی ئیسلامەوە الحمدلله (وصارت مكة تحت سلطة الرسول ﷺ وعند ذلك كسر هذه الأصنام التي حول الكعبة)یانی پێغەمبەری خوا ﷺ کەچوە مەککە ئەو ئەصنامانە و ئەوبتانەی کەلەناو کەعەبابوو بەخۆتان ئەزانن چەند بتی تیا بوو بەلکو ئەلێن (٣٦٠) بتی تیا بوو هەتا رسمی پێغەمبەر ابراهیم (علیهم السلام) لەناو کەعبەیا دروست کرابوو ئەفەرموون ئەوانەی هەموو لابرد (وغسل الصور التي في جوف الكعبة) کەعبەی شۆردەوە لەناو دیوارەکانی ئەو رسمانەی لێکردەوە (وأرسل إلى الأصنام التي حول مكة اللات والعزى ومناة من الصحابة من كسرها ومنها صور هؤلاء الصالحين من قوم نوح) هەروەها کەسانی نارد ئەو بتانەی کەوا ناویان لات و مەنات پێغەمبەر ﷺ صحابەکانی نارد ئەو بتانە ئەو رسمانە بشکێنن هەتا رسم و تیمسالی ئەوکەسانەی کە لە قەومی نوحیش بوون ئەوانەی باسمان کرد (ود و يغوس يوعاق و نەسل)(وانتشر التوحيد) الحمدلله یەکخوا پەرستی بلاو بوویەوە (واندحر الشرك والله الحمد.) وە شیرك بەتەواوی هەزیمەتی هێنا سوپاس بۆ خوای تعالی (وهذا معنى قول الشيخ – رحمه االله – : كسر صور هؤلاء الصالحين) ئەمەیە کە لە کشف شبهات شێخ محمدی ئەلی (كسر صور هؤلاء الصالحين) یانی تیمسالی و رەسمی ئەو پیاوچاکانەی تیك وپێك شکاند (وذلك يوم فتح مكة وطهر االله به حرمه الشريف من هذه الأصنام.) وە خوای گەورە حەرەمی شەریفی خۆی خاوێن کردەوە لەو بت و لەو رسم و لەو تیمسالانە (وامتد التوحيد من بعثته صلى الله عليه وسلم وعهد الخلفاء الراشدين وعهد القرون المفضلة كلها خاليا من الشرك ،) توحید و یەکخوا پەرستی لەوە کاتەی کە پێغەمبەر نێردراوە ﷺ وە لە عهدی خلفاء راشدین وە لەعهدی (قرون المفضلة) ئەو سالانە و ئەو سەدەیانەی کەوا خاوەنی عیلم و توحید و یەکخوا پەرستی بوون

خوای گەورە شیرکی لەوکاتەیە لەناو خەلکیا هەلگرتەوە خەلك الحمدلله موحید بوو ،(فلما انتهت القرون المفضلة انتشر التصوف والتشيع) تەماشاکە دوای ئەوەی کەوا ئەو سەدە بەڕێزانە ئەو سەدە خاوەن فزلە لە عیبادەت و لەتوحید ولەیەکخوا پەرستی بەسەر چوو چی بلاّو بوویەوە؟ (التصوف والتشيع) واتا بەناوی ئەوەی کەئەبن کە عیبادەت ئەکا کەوتەوە هاوار کردن بۆ پیاو چاکان بۆ پێغەمبەرﷺ بۆ صەحابە بۆپیاوچاکان بۆ (التصوف والتشيع) (والتشيع) بریتیە لەشیعەگەرێتی بەناوی حوبی ئالی بیتەوە هاوار کردن بۆ (علی وحەسەن و حوسێن بۆ ئەئیمەکان) کە ئەوانە ناویان ناون أئیمەی معسومین کە پەنا ئەگرین بەخوای تعالی لەو شیرکەی کە ئەوان دروستیان کرد ئەمە دەستی پێکردن (وعند ذلك حدث الشرك في الأمة بعبادة القبور والأضرحة وتقديس الأولياء والصالحين) ئالەو کاتەیە دیسانەوە شیرك دەستی پێکردەوە لەم ئومەتەیا بە پەرستی قەبرەکان و بەپەرستنی ئەو پیاوچاکانەی کە لەناو قەبرەکەیان بە بەرێزدانانیان بە تقدیس کردنیان بەشێوازێك کە گەیاندیانە خوای تبارك وتعالی لە عیبادەت پەنا ئەگرین بەخوا و هەتا ئەمرۆ کە ئێمەی تیا ئەژین (وهذا الشرك موجود في الأمة ولكن يقيض االله جل وعلا من يقيم الحجة على العباد من الدعاة المخلصين ، ويهدي االله على أيديهم من أراد االله هدايته.) بەلاّم خوای تعالی تەقدیری وایە جل وعلی کەوا إقامەی حوجەی خۆی بکا بەوەی ئەو عبد صالحانەی ئەو عبد مخلیصانەی کە توحید ئەزانن بەسەر ئەو کەسانەی کەوا شەریکیان پەیا کردوە مشریکن وە خوای گەورە هیدایەتی کەسانێك بالەسەر ئەوانە هیدایەتیان با بۆ توحید و یەکخوا پەرستی ئەمە لەهەموو کات و زەمانێکا خوای تعالی ئەم ئومەتە بێبەش ناکا کەسانێك هەبن هەلگری دەعوەی توحید بن داوا ئەکەم لەخوای تعالی ئێمەش و ئێوەش و هەموو موسلمانان لەوەی گوێیان لەئێمە ئەبێت ببنە هەلگری پەیامی یەکخوا پەرستی وە بیگەینن بەهەموو ئەوکەسانەی کەموشریکن بلێن ئەوە ئێمە پێمان وتن ئیتر ئێوەش ئەگەڕێنەوە الحمدلله ناگەڕێنەوە ئەوە ئێمە إقامە حوجەمان کردن ڕۆژی قیامەت هیچ جۆرە عوزرێکتان نیە لەبەر دەمی خوای تعالی وە ئەمە واجبێکە لەسەر شانی هەریەکێك لەموسلمانان پێش هەموو شتیك کەوتوە توحید و ئیمان پێش هەمووشتێك کەوتوە ئەبێ ئەم دەعوەیە ئەم هیدایەتی خەلك کەتوحید و ئیمان و یەکخوا پەرستیە ئەبێ دەعوەی بۆ بکەین هەمووشتێك لەپێناوی ئەمەیایە خوای گەورە ئەرز

و ئاسمانی لەپێناوی ئەمەیا دروست کردوە هەتا هەریەکێك لەئێمە کە ئەلێن سەروسامانمان گیان و ڕۆحمان بەقوربانی خوا بێ ئالێرەدا خوا تاقیت ئەکاتەوە بزانێ وائەکەی یان نا !
(وهكذا ينبغي ويجب على طلبة العلم والدعاة أن يهتموا هبذا الأمر) شێخ فوزان ئەفەرمووێ : پێویستە لەسەر هەریەکێك لەقوتابیانی عیلم لەسەر ئەوکەسانەی بانگەوازی ئەکەن بۆ دینی خوای تعالى ئەبێ زۆر گرینگی بەن بە ئوموری توحید بەیەکخوا پەرستی (وأن يجعلوا الدعوة للتوحيد وإنكار الشرك ودحض الشبهات من أولويات دعوتم) ئەبێ لەپێش هەمووشتێکا تۆ چ بخەیتە بەردەمی خۆت ئەبێ ئەوە بخەیتە بەردەمی خۆت کە یەکەم ئیشت ئەوەیە ئەبێ بانگەواز بکەی بۆ یەکخواپەرستی ،ئەبێ ئینکاری شیرك بکەی نەك هەر توحید بەتەنها ها ! ، با خوا بپەرستین ئیتر بەشەکەیتر باس نەکەی کە بلێن با بەریئیش بین لە شیرك و موشریکان چونکە هیچیان بەهیچیان وەرناگیرێن خوای تعالى نیشانەی ئیمان و ئیسلامەتی ئێمە و بون بەموسلمانی ئێمەی بەچی داناوە (لا اله الا الله) تەماشای کەن لەپێشا هەمووشتێکا هاتوە (لا اله) ئەلێ من بەریم لەهەمووشتێك (الا الله) تەنها خوا نەبێ کەواتە بریی بوونی خۆتت پێش خست چۆن ئەبێ بلێ من عیلاقەم نیە بەفلان شت وفلان شت ،،،من عیلاقەم چیە بەسەر فلان کەسەوە کافرە یان کافر نیە عیلاقەتم چیە بەسەر فلان ڕێباز چیە و چی نیە ئەمن ئیشی خۆم ئەکەم وعیلاقەتم نیە والله عەلاقەتت نەبێ موسلمان نیت ، چونکە (لا اله)ەکەت نەبرت بەرێوە پێویستە موسلمان جارێکیکە إعادە نەزربکەنەوە چاوپیاخشاندنەوە بکەنەوە بەشەهادەت هێنانەوەیان بزانە ئایە شەهادەتەکەیان تحقیق کردوە ! والله هەتا شەهادەی (لا اله الا الله) تحقیق نەکەی (محمد رسول الله) تحقیق نەکەی خوای گەورە بەموسلمان لەقەلەمت نایا خوای گەورە لێت وەرناگرێی وەشوێنیشت بەجەهەنەمییە هەتا هەتایە لەبەر ئەوە ئەبێت بلێت چ؟ ئەبێت ئینکاری شیرك بکەی ئەبێت خۆتی لی بەریئ بکەی هەروەکو باوکە (إبراهيم) خوای گەورە کردی بەقدوە بۆ ئێمە کەوتی ئێمە بەریئین ئێمە کافرین لەئێوە بەقەومەکەیان وت ئێمە بەریئین لەهەرشتێك کە ئەیپەرستن لەغەیری خوا جا فەرمووی (ودحض الشبهات) ئەبێ بگەڕێنەوە بزانین شوبهاتەکەیان چیە واتا ڕەد دانەوە زۆر کەس ئەلی بەخوا من عیلاقەی ڕەدانەوەم نیە چۆن ئەبێ عیلاقەی ڕەددانەوەت نەبێ ئەی پێغەمبەران ئیشیان چی بوو ؟ ئەی پێغەمبەران کاتێك کەئەچوونە

ناوخەلكەكە رەدى شوبهەكانيان نەئەيانەوە ! پێغەمبەر پێ وتن ﷺ كێ ئەم رەزو ئاسمانەى دروست كردوە ؟ ئەيان وت خوا ، ئەى وت كەواتە بۆ بەقسەى خوا ناكەن ! بۆ خوا ناپەرستى بۆ لە توحيدى ربوبيەت ئيمانت پێيەتى بۆ لە تەوحيدى الالوهيەت ئيمانت پێ نيە !ئەمە هەموو بريتيە نيە لە رد و ردود (فهذا هو الواجب وهذه دعوة الرسل) ئنجا ئاگەدارين لێرەيا كەباسى شيرك ئەكەين يانى تەنها باخەلكانێك باوانەزانن ولا دەعوەى ئێمە يا دەعوەى شێخ (محمدى كورى عبدالوهاب) تەنها بريتى بوو لەچى ؟ ولا بەس قەبر مەپەرستە ! ئەمە يەكێكە لەگەورەترين شتەكان بەلأم لەكاتێكا ئەمرۆ تەماشايى واقيعى ئەمرۆ ئەكەين ئەبێ بلێن كاكە علمانيەت مەپەرستن مەچۆرەپاڵ عەلمانيەكان كاكە دەولەى مەدەنى دەولەيەكە تەمەرودى كردوە لەخوا مەچۆرە پالّى ئەمانە شيركن هەمووى شيركى ئەمرۆى ئێمە ئەوەيە ئەمرۆ ئەوەيە لەگەل ئەوانەى پێشوو هەر عالمێك كەهاتبى شيركى رۆژانى خۆى بەديار خستبێت بۆ خەلكى چى بينيبێت لەشيرك بۆ خەلكى بەيان كردوە كەواتە شيرك لە جزئيكا تەنها لە نوقتەيەك و دوونوقتەيا كۆناكريتەوە بازنەيەكى بەدەوريا بەى بلێى تەواو هەر ئەوەندەيە شيرك ئەنواعى زۆرە ئەو شيركە هەر جۆرى بى هەرشيركێك بى هەرنيفاقى بێ تۆ ئەبى خەلكى لى ئاگەدار بكەيتەوە وە ئەبێ خەلكانێك كە بەدوايا ئەرۆن پێيان رابگەيەنى كەئێوە كەوتونەتە شيركەوە ئەگەر نەگەرێنەوە ئەوە موعەزەبيش ئەبن لەسەرى كەواتە ئەبێ ئاگەدارين رەددانەوەمانا لەديراسەكردنمانا بۆتەوحيد بۆ شيرك ئەبێ زۆر بەبەرفراوانى تەماشاى بكەين زۆر! نابێ تەنها هەر ئەوەندە بچين ناو خەلك كاكە ؟ بەلێ ولا هاوار مەكەرە پێغەمبەر هاوارمەكەرە عبدالقادر تەواو .! ئەمە راستە ، هاوار مەكەرە پێغەمبەر ﷺ چونكە شيركە ، هاوار مەكەرە عبدالقادر چونكە شيركە ، پێى موشريك ئەبێ ئەگەر هەزار سالّ نوێژوو رۆژوشكەى مادەم لەسەر ئەوە بمرى پەنا ئەگرين بەخوا پێت وترابى كە ئەوە شيركە بەئەبەدى لە جەهەنم ئەسوتێت پێت نەوترابێت رۆژى قيامەت خوا إمتحانت ئەكات هەر موشريكى بەس إمتحانت ئەكا ئا بەهەمان شێوەش بەخەلكە بلێن تۆ چۆن ئەلێ لەدوعا كردن و عيبادەتەى دوعاكردنا نابێ شەريك پەيا بكەى ئەبێ لەبە قسەكردن (سمع وتاعە)و پەيرەويى لێكردنا لەدانانى دەستور وياسا نابێ بەكەس رازى بيت ياسا و دەستورت بۆ

دابنێت(ٱلَّذِى فَطَرَنِى)[1] ئەوەی کەمنی دروست کرد (فَإِنَّهُۥ سَيَهۡدِينِ)[2] ئەوە بۆخۆیی هیدایەتم ئەیا هیدایەت چیە ؟ ئا ئەو یاسا و ڕێسایەیە کە خوا بۆت دا ئەنێت ، کەواتە ئێستا ئێمە یاسا و ڕێسا لەهیچ کەسێکەوە قبول ناکەین تەنها لەخوای گەورەوە نەبێت هەریاسا و ڕێسایەك ئەگەر پێچەوانەی لەگەل یاسا و ڕێساکەی خوای تعالی بەشیرکی ئەزانین پاشان ئەفەرمووی (فهذا هو الواجب وهذه دعوة الرسل) ئەمە واجبە لەسەر ئەوانەی کە دەعوە و بانگەوازی ئەکەن ئینجا ئەمڕۆ با ئاوڕێك بەینەوە بەلای بانگەواز کاران ئایا پێتان وایە ئەمڕۆ زۆر بەی زۆری بانگەواز کاران لەمامۆستاکان ولەخەلکانێك کەوا جەزایان باتەوە خەریکی دەعوەن ئایا پێتان وایە ئەمەیان کردوە بە ئەولەویاتی ئیشی خۆیان ؟ یەکەمین ئیشی خۆیان ؟ ئەمڕۆ تەماشا ئەکەین زۆر خەلك بۆ بەمەلای ئەروا لەراستیەکەی ئەمڕۆ زۆربەی زۆری شتەکان هاتونەتە سەر چی ؟ بەس بادەسەلات بگرینە دەست هەتا دەسەلاتەکە بەشەریعەتی خواش نەروا ! بۆ با پارەمان هەبێت ! پارەکە خورا ، راستە ئەوە زولمە گومانی تیا نیە کە پارەکەت ئەخورێی کەوا سەروەتی ئەم ئومەتە بەهەدەرئەروا ئەمە زولمە هیچ گومانی تیا نیە لایەنی إقتسادی لایەنی ئەخلاقی لایەنی إجتماعی هەر هەموو لایەنەکان تەماشابکە هەمووی زولمە ئەکرێی بەلاَم تۆ وەرە لەپێشەوە بەو خەلکە بلیٚ سەبەبەکەی ئەزانی چیە ئەم زولمانە ئەکرێی بلیٚ خوانا پەرستڕێی چونکە خوای تبارك وتعالی ناپەرستڕێی کە خوای تبارك وتعالی نەپەرسترا بەقسەی نەکرا هەموو ئەوشتانە دێتە گۆرێی پەنا ئەگرین بەخوای تعالی کەواتە ئەگەر ئێمە داوای ئەوەمان کرد با خوا بپەرسترێت با(سمع وتاعەمان)بۆ خوا هەبێت لەهەمووشتەکانا چۆن تۆ ئەزانی کە لەعالەمی ئەرز و ئاسمان تەنها خوا خۆیی دروستی کردوە خۆیی ئەیبا بەرێوە ئەبیٚ لە تدبیر ئوموری بەینی عیبادیشا لەبەرئێوە بردنی کارەکانی بەینی بەندەکانا ئەبیٚ تەنها خوای تبارك وتعالی یاساکەی لەبەر مەیدا نابێت ئێمە لەسەری برۆین نابیٚ بەقسەی کەس برۆین بەرێوە ئەوە شیرکە جا ئەبیٚ ئیشرات بەو شیرکە بکرێی ئەورۆ ئەفەرمووی (فهذا هو الواجب وهذه دعوة الرسل عليهم الصلاة والسلام ، لأن كل أمر يهون دون الشرك) سەیری کە هەمووشتێك غەیری شیك چیە ؟ زۆر زۆر زۆر ئاسانە

[1] :سورة الزخرف اية :٢٧

[2] :سورة الزخرف اية : ٢٧

غەیری شیرك (إِنَّ ٱلشِّرۡكَ لَظُلۡمٌ عَظِيمٌ)[1](فما دام الشرك موجودا فكيف تنكر الأمور الأخرى) كە شیرك مەوجوودبێ ئینكاری لەشتری ترئەكەی یانی كەسێك بێ پیاوێك بكوژێ كەسێكیش بیەوێی شەقێك لەزەلامێك با تۆ بچی بلێ وخۆت بەوە مەشغول بكەی كە شەقەكە لەپیاوەكە ئەدا بلێ كاكە شەق لەو پیاوە مەدە تۆ برۆ لای ئەوە كە ئەیكوژێی! ئەو دەست نەخاتە خوێنی ئەم پیاوە ئەبێ شتەگەورە كە لەپێش دەمی خۆت رابگری شیرك لەهەمووشتێك گەورەترێكە ئینجا شیرك وتم أنواعی هەیە (لابد أن نبدأ بإنكار الشرك أولا ونخلص المسلمين من هذه العقائد الجاهلية) ئەبێ ئەم موسلمانە رزگار كەین لەم شەریك پەیا كردنە بۆ خوای تعالی لەهەمووشتێك وە لەعقائیدی جاهیلی لەهەمووشتێك غەیری ئیسلام بێ چیە ؟جاهیلیەتە با لەئەمرۆشا بێ با ئەمرۆش بێ كە ئێمە ئەیبەین بەرێوە ! هەتا پێغەمبەری خوا ﷺ باسی هەندێك شت ئەكا لە ئوموری جاهیلی لەناو ئومەتەكەی ئەودا ماوەتەوە ! كەواتە ئەگەر هاتوو ئێمە شەریكمان پەیا كرد ئوموری جاهیلیە ! بەقسەی خوامان نەكرد ئوموری جاهیلییە (ونبين لهم بالحجة والبرهان وبالجهاد في سبيل الله) شێخ دووشتی باسكرد هەردوو شتەكە لەقورئانا باسكراوە تەریقی ئێمە چیە بۆ گۆرانكاری ؟بریتیە لەخستنە رووی بەلگەكان بۆ ئەوكەسانەی كەنازانن بۆ ئەوكەسانەی كە ئاگایان لەو توحیدە نیە ، ئەی ئەگەر ئاگایان لێ بوو؟ ئەی ئەگەر رازی نەبوون دوای ئاگادار كردنەوە؟

دوو حالەت دروست ئەبێ:

حالەتی یەكەم :یان ئەوەتا تۆ بێ دەسەلات ئەبی هەربەردەوام ئەبی.

حالەتی دووەم :یان ئەوەتا خوای گەورە دەسەلاتت ئەداتێ ئەوكاتە (بالجهاد في سبيل الله) .

بەداخەوە یانی ئێمە كەسانێكمان هەیە ئەمرۆ كەباسی جیهاد و قیتال ئەكرێ چاویان كوێر ئەبێ كأنە ئەمە رێگەی شەیتانە هەر لەموسلمانان پەنا ئەگرین بەخوای تعالی یانی كەباسی قیتال و جیهادیان بۆ ئەكەی خەریكە شێت بن ئەی خوای گەورە باسی نەكردوە لەقورئانا ! ئەی خوای گەورە هەر سورەتێكی بە قیتالەوە باس نەكردوە ! ئەی خوای گەورە باسی ئەوەی نەكردوە كەوا هەموو ئەوانەی سەرانی كوفر وشیركن ئەبێ لەناو ببرێن بەلأم وەكو

[1] :سورة القمان اية:١٣

باسمان کرد ئەوە لەکاتێکایە تۆ دەسەلاتت هەبێ خوای گەورە نەیکردوە بەواجب لەکاتی بێ دەسەلاتی ئەفەرمووێ :(فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ)[1] توانات هەیە بیکە توانات نیە دانیشە بەس دانیشە نەك بێ دەنگ بە ئاگاداری ئەم نوقتەیە بە ئەمرۆ (ساکت عن الحق) گەلێك زۆرن زۆر ئەوە موشکیلەکەیە بەداخەوە یانی مامۆستای ئاینی لەمزگەوتەکەیا هاوار ئەکرێی (یارسول الله) پەنا بەخوا وە چەندها کەس هەیە لەمزگەوتەکەی رازی بەخوێن و گوشتی علمانی بەدەستووری گومرای ئینسانەکان قسە ناکات رێز وحورمەتی بۆ دەرئەبری چاکیش ئەیناسی ئەوە کێ یە ! ئەوە کەی بەرائەتە لە شیرك و ئەهلی شیرك ! ئەبێ مزگەوت و مال و دەوروبەروو هەموو شوێنەکانمان ئاگەدار بکەینەوە پاشان ئەفەرمووی (إذا أمكن ذلك حتى تعود الحنيفية إلى المسلمين كل بحسب استطاعته ومقدرته في كل مكان وزمان) هەرکەس بەگوێرەی تاقەتی خۆی بەگوێرەی توانای خۆیی لەهەموو مەکان و زەمانێکا یانی توحید کاتی بۆنیە وە زەمانی بۆنیە ئاگادارین ! یانی بلێ ئەمرۆ کاتیەتی باسی (لا اله الا الله) بکەم بەیانی کاتی نیە ئەمە نیە بلێ بەتەدریج ئەرۆم لەگەلیا ئەمە نیە ! بەتدریج لە ئیمان و ئیسلام نارۆیی هەموو کاتێك کاتی توحیدە هیچ کاتێك نیە لەژیانی ئێمەدا کاتی توحید نەبێت ئەگەر کاتێك بوو بلی کاتی توحید نیە ئەو کاتەت بە شیرك برد بەرێوە پەنا ئەگرین بەخوای تعالی ئەگەر پێرازی بیت ها ئەگەر بزانی کە ئەو خەلکە لەسەر ئەوە ئەرۆن و پەنا ئەگرین بەخوا دەعوە نەکەی بۆ توحید تۆ موقسیری تۆ موجریمی هەتا ئەگەر پێرازی بیت علما ئەلێن تۆش کافری وەکو ئەوان چونکە بەرائەتت لێ نەکرد (يجب على الدعاة ألا يغفلوا عن هذا الأمر ويهتموا بأمور أخرى) یانی نابێ بێ ئاگابن لە ئوموری توحید و یەکخوا پەرستی خۆیان مەشغول کەن بەشتی ترەوە ئەمرۆ خۆ مەشغول کردنە بەناوی ئیسلام بەناوی گۆرانی و مۆسیقا و إختلات ژن بەداخەوە بەداخەوە زۆر زۆر بەداخەوە تەماشا ئەکەی ژن وای لێهاتوە لەناو ئەحزابی ئیسلامی رێك بەرهەلستی قەولی پێغەمبەری خوا ئەکەن ﷺ کە پێغەمبەری خوا ﷺ ئەفەرمووێ : هیچ قەوومێك سەرکەوتن بەدەست ناهێنی کە سەرانی ژن بن ، ئەمرۆ ئەلێ نەخێر پێغەمبەر راستی نەکرد ئێمە ئەبێ راسن بین ئێمەش ئەبێ لەگەل پیاوانا بین ئاخر کوا عائیشە و کوا خەدیجە و کوا ام سەلەمە کوا ام حەبیبە کوا دوو

[1] :سورةالتغابن اية :١٦

زەینەبەکە کوا باقیەکانی تر لەگەل پێغەمبەر ﷺ لەناو پیاوانا دائەنیشتن بەکەیفی خۆیان ئەمر نەهیان ئەکرد کا شتی وا هەبوو؟! کاوا سەرکردایەتی خێزانەکانی پێغەمبەر ﷺ هەبوو نەبوو دایکمان دایە عائیشە بوو لەدوای وەفاتی پێغەمبەر ﷺ کە لەشەری جەمەلا کە بەرشداری کرد و ڕۆیشت دوای ئەگریا ئەگریا ئەیوت داوای لێبوردن ئەکەم لە خوای تعالی کە غەلەتم کردوە ئەمرۆ کەسانێك دێن ئەوە ئەکەن بەبەلگە دایکمان عائیشە چوو سەرکردایەتی جەیشێکی کرد ! نابێ ئەم لایەنە فەرامۆش کەن بێ ئاگابن لێی ئیتمام بەن بەشتی تر لێرەیا کە ئەلێ ئیتمام بەن بەشتی تر کە شتەکان شەرعی بن فکیف ئەگەر وەکو ئەمرۆ شتەکان ناشەرعی بن ئەوەی کەباسمان کرد ئێستا (ويبذلوا جهودهم فيها ولا يغطوا أعينهم عن واقع الناس الواقعين في الشرك) باچاوی خۆیان نەنوقێنن لەئاستی ئەو خەلکە موشریکەی کەوتونەتە ناوشريك لەوانەیە زۆر کەس ئەم قسانەی بەلاوە سەیربێ بلێ ئەوە چیە بەخەلکە ئەلێ موشریك ! ئەری ولا هەرکەسێك (يارسول الله يا بلێ يا عبدالقادر) موشریکە جا بزانێ یا نەزانێ ئەگەر بزانێ ئەوە واویلا بۆی لەقیامەت و بەئەبەدی لەئاگری جەهەنم بۆیی ئەگەر نەزانێ ئەوە لەرۆژی قیامەت خوای تبارك وتعالی چی لێ ئەکا .؟ ئیمتحانی ئەکا چونکە موشریکە لەلای خوای تبارك وتعالی یانی نەزانین بەشریك ناخوا (ويبذلوا جهودهم فيها ولا يغطوا أعينهم عن واقع الناس الواقعين في الشرك) بزانە شێخ ئەلی ئەوەی کەوتۆتە ناوشیرکەوە (وعبادة الأضرحة واستيلاء الخرافيين وطواغيت الصوفية على عقول الناس) ناوی نان بە بەتواغیت ئەمانە تاغوتن تاغوت هەرکەسێك بەتۆ بلێ بەشێك لەژیانی خۆیت دەرکا بۆ غەیری خوا ئەوە تاغوتە بابزانێ باوکت بێ دایکت بێ خوشکت بی! برات بێ سەرکردە بێ ژێر کردە بێ هەرکەسێك بێ بەتۆ بلێ وەرە ژیانت بۆ غەیری خوا سەرف کا ئەمرت پێ بکات ئەوە تاغوتە بەقسەی بکەی پەنا ئەگرین بەخوا ئەبێ بەشیرکی تاعە خوای پەنامان با (هذا أمر لا يجوز السكوت عليه) نابێ تۆ بێدەنگ بی لەسەر ئەمە (هذا أمر لا يجوز السكوت عليه) ئەمرۆ ئەلێ ناکاکە بێدەنگ بە با خوێنی کەس نەرێژرێی غەلەتە ئەم قسانە ئێمە خۆ نەمان وتوە هەلسە شەرە شیرو تیرو شەرە تفەنگ بکە لەگەل ئەو خەلکەیا مادەم تۆ بێ دەسەلاتی کەس بەتۆی نەوتوە خوای گەورە دەفەرمووی (كُفُّوٓاْ أَيۡدِيَكُمۡ)[١] لەکاتێکدا بێ دەسەلاتی مەیکە

[١] سورة النساء اية :٧٧

چونکە مونکەری گەورەتر دورست ئەبێ بەلاّم نابێ نەلێ مەکە و مەلێ فەرقیان زۆرە ! مەکە ئەوئیشە مەکە بەس مەلێ نیە بلێ توحید بلاوبکرەوە (وكل دعوة لا تتجه للنهي عنه فهي دعوة ناقصة أو دعوة غير صالحة أو دعوة غير مثمرة.) هەر دەعوەیەك هەر بانگەوازێك ئەگەر نەهی لەو شیرکە نەکا ئەو دەعوەیە یان ناقصە کەم وکورە یان باش نیە یان هیچ سودێك ناگەیەنێ هیچ بەروبوومێکی نابێ (كما إنه يجب أن يعلم أن الإقرار بتوحيد الربوبية لا يكفي ولا ينفع إلا إذا كان معه الإقرار بتوحيد الألوهية وتحقيقه قولا وعملا واعتقادا) جا پێویستە بزانرێ ئەوە إعتراف کردن بەوەی کەوا خوای تعالی خوایە دونیایی دروست کردوە ئەمە کافی نیە ئائەمەیە کێشەکە ئەمەیە وتمان شوبهەی موشریکان لەدوێنی و لە ئەمرۆیا وا ئەزانی کەوتی خوا ئەرز وئاسمانی دروست کردوە ئەوە بروادارە نەخێر بروادار ئەوە نیە ئەمە ئەم جۆرە بروایە هیچ سودێك بەتۆ ناگەینێ ئەگەر توحیدی الالوهیەی لەگەلیا گرێنەدەی وە تحقیقیشی نەکەی (قولا وعملا واعتقادا) ئەوە ئیمانەکەمانا ئەگەر إعتقادت وانەبێ کە بریتیە لەقەولی قەلب وعەمەلی قەلب ئەگەر قەولی لیسانت وانەبێ کە بریتیە لە (لا اله الا الله محمد رسول الله ﷺ) کە عمل نەکەی بەم دینە بەهیچ شێوەیەك ئیستفادەت پێناگەیەنێ تا ئێوارە بلێ (لا اله الا الله)قەول ئیستفادەت پێ ناگەیەنێت هەتا ئێوارە بلی خوا دونیا دروست کردوە ئیستفادەت پێناگەیەنێت (وأن المشركين الذين بعث إليهم كانوا مقرين بتوحيد الربوبية ﷺ نبينا محمد) هەمووتان ئەزانن کە موشریکەکانی زەمانی پێغەمبەر ئەها ناویی نان بەموشریك وریابن ئەوانە چیان ئەکرد ! ئەوانە حەجیان ئەکرد رۆژویان ئەگرت رۆژووی عاشورا ئەوانە صەدەقەیان ئەکرد ئەوانە ناوی خواشیان بەتەنها ئەهێنا بەبێ هیچ کەسێك لەکاتە نارەحەتیەکانا لەکاتە نارەحەتیەکانا شیرکیشیان نەئەکرد ئەوە خالصی توحید بوو کەهەیان بوو کەچی هیچ ئیستفادەی نەبوو لەبەر ئەوەی کەوتوناو شیرك یانی ئالەو کاتەیا کەداوایان لەخوا ئەکرد بەتەنها ئەبوون بەموحید لەوکاتەشا کە ئەگەرانەوە بۆ سەرزەوی لەتەرایی لەبەحر کە ئەگەرانەوە لەدوای سواربوونی کەشتی کە ئەگەرانەوە شارو ولاّتی خۆیان شیرکیان ئەکرد ئەکەوتنەوە ناوشیرك و موشریك ئەبوون کەواتە (من وقع فى شرك وقع شرك عليه)ئەلێ ئەمانە هیچ ئیستفادەیان پێ نەگەیاندبوون ئەوانە (ولم ينفعهم إقرارهم به لما كانوا جاحدين لتوحيد الألوهية) ئەمرۆش ئەگەر ئێمە تەماشاکەین ئەوە تەرجومە بکەین بۆ ئەمرۆ

تۆ ئەمرۆ ئەلێ (لا اله الا الله) نوێژ ئەکەی ڕۆژوو ئەگەری عیبادەت ئەکەی هەرشتێك ئەکەی لەبەرامبەرئەوە ئەو هەلوەشێنەرەوەی (لا اله الا الله)ت هێنا ئەو نوێژو عیبادەتت هیچ ئیستفادەی نیە چۆن حەجەکەی ئەوان و ڕۆژووەکەی ئەوان و صەدەقەکەی ئەوان و دوعاکەی ئەوان هیچ ئیستیفادەیەکی نەبوو لەکاتێکا شیرکیان ئەکرد تۆش ئەمرۆ بەهەمان شێوە ئەم عیبادەتانە ئەکەی لەمزگەوت بی لەمال بی لەهەرشوێنەك بی بەلام کە وتت علمانیەت کەوتت دەولەی مەدەنی ودوور لەخوا و دوور لەقورئان دوورلەشەریعەتی خوا هەموویت هەلوەشاندەوە هیچ ئیستفادەی نەما ئەوە شیرکی ئەمرۆیە براکەم ئەوە شیرکی موسەقەفەکانە ئەمرۆ موسەقەفەکان نالێن یا عبدالقادر موسەقەفەکان ئەلێن دەولەی مەدەنی ! ئەلێن یاسا ! ئەلێن پەرلەمان ! نوێنەرانی گەل ! باشە ئەو گەلە من پرسیارێك ئەکەم ئایە ئەو گەلە موسلمانە یان کافرە؟! ئەلێن موسلمانین ! باشە چۆن ئەبێ نوێنەرمان لەشوێنەك دابنیشێت بلێن بەخوا رازی نین خۆمان یاسا بۆخۆمان دائەنێن ئەوە کەی نوێنەری ئەو گەلەیە ! یان ئەبێ نوێنەری موشرکین بێ ئەوە ئەوکاتە تەواوە ،ئەگەر نوێنەری موشریکن تەواوە بەس ئەگەر نوێنەری موحیدن نوێنەری کەسانێکن کەوا یەکخوا پەرستن ئەوا والله ئەوە نوێنەرایەتی نیە چۆن ئەبێ بەنوێنەری خۆتی بزانی ! ئەبێ زۆر ورد بین ئێمە کێ تەمسیلی ئێمە ئەکا لەهەرشوێنەك لەقاعەی پەرلەمانا بلێ بەس خوا ! کەس ئەی کا ! کەس نوێنەرتە لەو توحیدە لەو یەکخوا پەرستیە ! نەولا بەعکسەوە هەمووی ئەلێ غەیری خوا هەموو ئەلێ ئێمە یاسایەك دائەنێن خواش لەو یاسایە گەورەترنیە ! ئەوهات پێ ئەلێت .

(السبب في إرسال محمد ﷺ)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ :(أرسله إلى قوم يتعبدون ويحجون ويتصدقون ويذكرون االله كثيرا) خوا ئەو پێغەمبەری نارد ﷺ بۆ قەومێك کە عیبادەتیان ئەکرد تەماشاکە نهێنی بابەتەکە لەچیدایە (يتعبدون) باوانەزانن ئەمانە خوایان نەپەرستوە ! خواشیان ئەپەرست (ويحجون) حەجیان ئەکرد (ويتصدقون) خێرو خێراتیان ئەکرد (ويذكرون االله كثيرا) ناوی خواشیان زۆر زۆر ئەبرد (ولكنهم يجعلون بعض المخلوقات وسائط بينهم وبين

الله) شیرکەکەیان لەنێوان خۆیان و لەنێوان خوایە هەندێك صالحینیان کردبوو بەنوێنەر لەنێوان خۆیان و خوایا ، بە هۆکار بەشەفیع بە داواکار رأسا داوایان لەو ئەکرد ، جا هەلەیەك هەیە برادەران زۆر جار تێ ئەکەون ! لەنێوان بدعە وشیرکا ! جیایی ناکەنەوە ئەگەر تۆ بلێ خوایە بۆ خاتری پیاو چاکان ! ئەمە بیدعەیە ، نابێ داوا بکرێ بەخوای ئەگەورە لەبەر خاتری پیاو چاکان خوایە بۆخاتری پێغەمبەر ﷺ ئەمە داوا ناکرێی ئەم شیرك نیە ئاگاداربن چونکە داواکەی لەخوا کردوە ئەمە بیدعەیە ، ئەمە تەوەسولێکی بیدعەیە، بەس ئەگەر بلێ یارسول الله هاوارم بۆ بکە لەخوا پەنا بەخوا ئەمە شیرکە .بلێ پیاوچاکان هاوارم بۆبکەن لای خوا ئەمە شیرکە، جا ئەبێ ئێمە فەرق بکەین لەنێوان ئەم دوانە بەوەی یەکەم بلێن ئا وەرن خوا لەقورئانا وتویەتی (والرسول الله ﷺ السماء الحسنا فدعوا بها) وای وتوە ؟! ئەی چی وتوە ؟وتویەتی (وَلِلَّهِ ٱلۡأَسۡمَآءُ ٱلۡحُسۡنَىٰ)[1] باشە بۆچی قبولی ناکەی ناوە جوانەکانی خوا بێنیتی و کە پێغەمبەر ﷺ تۆی بۆ ئەمە بانگ کردوە ئەو قورئانەی بۆ تۆهێناوە لەپێش هەموومانەوە خوای تعالی ئەمەی وتوە (یا حي یا قیوم برحمتك أستغیث)[2] پێغەمبەر وای وتوە ﷺ نەی وتوە خوای بۆ خاتری ئادەم ونوح وئیبراهیم و موسا و عیسا ! یەك حەدیسمان بۆ بێنە ئەوەی تیا بێ صەحیح بێ یەك حەدیسمان بۆ بێنە ! نیە هەموو داواکانی پێغەمبەر چی بووە ﷺ (ربنا، ربنا)(اللهم ، اللهم)ئەو ئاوا ئێمەی فێرکرد کەواتە ئەبێ ئاگەداربین وەسیلە شەرعیەکان بەکار بێنین داوا ئەکەین لەخوا بەناوە جوانەکانی خوا داوا ئەکەین لەخوای تعالی بەوەی بەکەسێکی زیندووی بەتەقوا ئەلێن دوعامان بۆ بکە داوا ئەکەین لەخوای تعالی بەوەی کە کارە چاکەکانمان ئەخەینە پێش ئیشەکانمان ئەلێن خوایە ئەو نوێژو رۆژوو عیبادەتانە ئەگەر بۆتۆیی ئەکەین خوایە رەحمان پێ بکەیت ئەوها بەوشێوەیە بیکەیتە وەسیلە ، ئەمەش هەمووی دەلیلی خۆی هەیە بەلام نەك هاوار بکەیتە غەیری خوای تعالی ئەمە شیرکە ، جا ئەلی ئەمەیان کردبووە بەوەسیلە لەنێوان خۆیان و خوایە بۆیە موشریك بوون پێی ئەمرۆش هەرکەسێك وابکات نەفسی حالەتە (یقولون نرید منهم التقرب إلى الله) ئەها ئەلی ئێمە ئەمانەوی نزیك بکەوینەوە بەهۆی

[1] :سورة الأعراف اية:١٨٠
[2] : رواه البيهقي والحاكم وصححه.

ئەمانەوەی (ونريد شفاعتهم عنده) ئێمە ئەمانەوێی ئەوانە تکامان بۆ بکەن لەلای خوا (مثل الملائكة وعيسى ومريم وأناس غيرهم من الصالحين) ئیمانیان بەمەلائیکەش هەبوە ! بەعیسا بەمەریم وە بەکەسانێکی صالح یانی ئەوانە کەسانێك نەبوون کە بلێن ئێمە هیچ پەیوەندیمان بەدینی خواوە نیە لەوانەی کەخوای گەورە ناردوویەتی لەو إعتقادە هەتا ئێستا ئێمە ئایەت باس ئەکەین کە بروایان بە عەرشیش هەبوە ئیمانیان بەملائیکە هەبوە ئیمانیان بە پێغەمبەرانی پێشوو هەبووە بەلکو پێغەمبەر (ئیبراهیم) لەناویانا هەبوە هەر هەبوە ئیحترازیان پێوە کردوە هیچ کەسانێکیان نەبوە تا ئێستاش کە إحتراز نەکا بە پێغەمبەر (إبراهیم) کەواتە پێغەمبەر (إبراهیم) کێ ناردی خوای گەورە ،کەواتە ئەصلەکە ئەوەیە کە هەمووی بروای بەخوای گەورە هەبوە (یەهود ، نصارا)موشریکینی عەرەب هیچی هیچی إختلاف نیە لە پێغەمبەر (إبراهیم) وایە یان نا ،؟! هەموویان ئەزانن کە پێغەمبەر (إبراهیم) کێ یە !(عليه السلام) . (، فبعث الله ﷺ يجدد لهم دين أبيهم ابراهيم) خوای گەورە پێغەمبەر محمد مانی نارد ﷺ بۆ ئەوەی دینی پێغەمبەر (إبراهیم) نوێی کاتەوە لەناویانا کە یەکخواپەرستیە (ويخبرهم أن هذا التقرب والاعتقاد محض حق االله) ئا ئەم خۆنزیك کردنەوە ئائەم جۆرە إعتقادە ئەمە تایبەت مەندە بەخوای تعالی وە نابێ بەهیچ شێوەیەك تایبەت مەندی کەی نەبەمەلائیکەیەکەوە نەبە پێغەمبەرێکەوە نەبەپیاوچاکێکەوە نەبەهیچ رێسا ویاسایەکەوە (لا يصلح منه شيءغيري الله) نابێ هیچی تایبەت مەند کرێی بۆ غەیری خوای تعالی وە (لا لملك مقرب ولا لنبي مرسل فضلا عن غيرهما) مەلائیکەیەك چەندێك نزیك بێ لەخواوە کە جوبریلە کە میکائیلە کە ئسرافیلە وەهیچ پێغەمبەرێك وەهیچ مورسەلێك جا لێرەدا ئیشارەت ئەدەین بە بەدوو خالی گرینگ .

١ – تەماشاکەن ئەلێ (ولا لنبي مرسل فضلا عن غيرهما) نەبی کردوە چی ؟ یانی نەبی مورسەلە یانی نەبیش رەسولە تەبعەن نبیش خوا ناردوویەتی ئەلێرەدا هەلەیەکمان بۆ دەرئەکەوێت کە چەندەها ساڵە ئەم تەعریفە هاتۆتە ناومان کە ئەلێن(نەبی کێ یە و رسول کێ یە ئەلێن نەبی خوا ناردوویەتی بەشەرعێکی تازە وە ئەمری پێکردوە بەتەبلیغی وە رسول ئەوەیە کە خوای تعالی ئەمری پێنەکردوە بە تەبلیغی) چۆن ئەمری پێنەکردوە بە تەبلیغی پێغەمبەر هەیە خوا ئەمری پێنەکردبێ تەبلیغی دەینەکەی نەکا ! هەموو

پێغەمبەران خوای گەورە ئەمری پێکردوون بەتەبلیغی دینەکە ئەگەر تەبلیغی نەکەن ئەوە مەسئول ئەبن لەلای خوای تعالی کەواتە تەعریفی ڕاستی چیە بۆ نەبی و رسول ؟ئەلێن نەبی و رسول ئەوەیە ،رسول بۆ کەسانی کافرین نێردراون ئێستا ئەلێن یەکەمی رسول کێ یە ؟ (نوح) بۆ کێ نێردرا بۆ موشریکین نێردرا ، ئادەم نەبی یە یاخود رسول ؟ نەبی یە بۆکێی نێردراوە ؟ بۆ موسلمانان ، ئەوە فەرقەکەیە ئەوەیەکێکە لەگەروەترین فەرقەکان فەرقێکی تر ئەوەیە بلێن رسول شەرعی تازەی بۆهاتوە نەبی شەرعی تازەی بۆ نەهاتوە ! لەسەر شەرعی پێش خۆی ئەروا بەلام مەرجیش نیە رسول الا شەرعی تازەی پێی بێت ئێستا (اسماعیل) کتێبی تازەی بۆ هاتوە نەمان زانیوە لەسەر شەریعەتی باوکە (إبراهیم) ڕۆیشتوە بەلام بۆ کەسانیتر نێردراوە بەإعتباریتر بۆ کەسانیتر نێردراوە مورسلە بۆلای ئەوان ئەمە فەرقی نێوان نبی ورسولە ،جا ئەمە ناکرێی ئەم عیبادەتە چ بۆ مەلائیکە چ بۆنەبی بێ چ بۆ رسول بێ چ بۆ هەرکەسێك بێ الا بۆ خوایە (وإلا فهؤلاء المشركون مقرون يشهدون أن االله هو الخالق الرزاق وحده لا شريك له) (هو الخالق) ئاگەداری ئەم نوقتەیە بە موشریك هەمووی ئەیزانی خالیق بەدیهێنەر دروستکار بەس خوایە هیچ شەریکێشی نیە لەوەیا (وأنه لا يرزق إلا هو ، ولا يحيي إلا هو ، ولا يميت إلا هو) ئەیانزانی رسق هەر ئەوە ئەیدا کەسێك خوای گەورە دروستی بکا هەر ئەو دروستی کردوە وزیندووی کردۆتەوە هەربیمرێنی هەر ئەو کردوویەتی هەر ئەوئەیکا (ولا يدبر الأمر إلا هو) بەرێوە بردنی کارو باری ئەم ئەرزوئاسمانە هەرخۆی ئەیبا (، وأن جميع السماوات السبع ومن فيهن والأرضين السبع ومن فيها كلها عبيده وتحت تصرفه وقهره) هەموو ئاسمانەکان و هەرچیشی تیایە هەرچی زەوییە هەرچیشی تیایە هەرهەمووی عبیدی خوای گەورەن وە لەژێر تەسەرووف خوای تعالی دان لەژێرقهری خوای تعالی دان واتا لەژێر دەسەلاتی خوای تعالی دان جالێرەیا باتەماشای کەلیمەی (عبيد)بکەین عبید بەدوو مانادێت :

١: بەمانای عابید دێت .

٢: بەمانای موعبدیش دێت .

کەوتمان عابید :ئەو کەسەیە کە خوا ئەپەرستێت .

کەوتمان موعبد: ئەو کەسەیە کە خوا زەلیلی کردوە شەرت نیە خوابپەرستێت بەس خوا زەلیلی کردوە کەس هەیە خوا زەلیلی نەکردبێت کەس هەیە زەلیل نەبێ لەبەر دەستی خوای تعالی بەکافر و بەموسلمانەوە هەمووی زەلیلە هەمووی عبیدی خوایە بەم مانایەیە یانی هەمووی معبدەیە بەس شەرت نیە هەمووی عابدبێ

شێخ(صالح) ئەفەرمووی:

(أي أن مشركي العرب الذين بعث إليهم محمد ﷺ عبدون الله) واتا موشریکینی عەرەبەکان ئەمانە کە خوای تعالی پێغەمبەری بۆ ناردووم ﷺ خوایان ئەپەرست (ولم تنفعهم هذه العبادة) بەس هیچ إستفادەیەکی پێ نەگەیاندن ئەو عیبادەتە (لما كانت مخلوطة بالشرك الأكبر) لەبەر چی لەبەر ئەوەی کەوا شیرکی گەورەی تێکەلاو بوبوو، (ولا فرق بين أن يكون المشرك به مع الله سبحانه صنما أو عبدا صالحا أو نبيا مرسلا أو ملكا مقربا) هیچ فەرقی نیە ئەو کەسەی کەتۆکردوتە شەریك لەگەل خوایا بتێك بێت یا عبدێکی صالح بێ یان پێغەمبەرێکی نێردراو بێت یاخود مەلائیکەیەکی نزیك بی لەلای خواوە ئەمرۆ ئەلێن یان علمیانیەت بێ یان دەولەی مەدەنیەت بێ یان ئەمریکا و ئەوروپا بێت یان نەفسەکەی خۆت بێ کە دژایەتی خوای پێ ئەکەی هەموو اله(پەرستراوە) لەدون خوای تعالی شەریکت پەیا کردوە لەگەل خوای تعالی (ولا أن يكون قصد المشرك أن معبوده ليس شريكا الله في ملكه) وە ئەوەش نیە تۆ کاتێك دێت علمانیەت پەیرەو ئەکەی تۆ لەعقیدەکەی بپرسە کاکە بروای بەخوایە ! بابروای بەخوا بێت چۆن بروای بەخوایە کە ئەرز و ئاسمانی دروست کردوە پێشان موشرکینی عەرەبیش ئیمانیان هەبوو بەلام نەیکردن بەموحید نەیکردن بەیەکخوا پەرست نەیکردن بەموسلیم .

موسلیم : ئەوکەسەیە کە بەهەموو شێوەیەك خۆی تەسیلمی خوای تعالی ئەکا .

جارێکیتر دێنەوە بۆ تەعریفی ئیسلام :(الإسلام : هو الاستسلام لله بالتوحيد والانقياد له بالطاعة والبراءة من الشرك وأهله) والله ی ئەو سێ نوقتەیە تنفیز نەکا هەرکەسێك بی موسلمان نیە ئەبێ تۆ یەکخوا پەرست بی وە خوای تعالی بناسی بەوەی کەوا بەتەنها ئەو بپەرستی وە شوێن إتاعەی ئەو بکەوی وە سمع وتاعە بۆئەو بکەی وە خۆشت بەری بکەی

لەهەموو شیرك موشركین ئەگەر خۆت بەریی نەكەی لەشیرك وموشركین هیچ نوێژو عیبادەتیكت إستفادەی نیە !جا چۆن ئەگەر تۆبێ لەگەل نوێژەكەتا ولا كاكە عیبادەتم بۆ خوا یاسا و رێسای دونیایشم من لەگەل عبدەكانی خوام خوایە بۆخۆمان دەستور یاسا بۆخۆمان دائەنێن خوا عیلاقەی ئێمەی نیە ! ئەی ئەوە شەریك نەبێ چی شەریكە ! (ولا أن یكون قصد المشرك أن معبوده لیس شریكا الله في ملكه بل هو مجرد وسیلة إلى االله ومقرب إلیه) ئینجا ئەبێ ئاگاداربین ئەوانەی كەوا ئەمرۆ لێیان ئەپرسی تۆ بۆچی باسی عبدالقادری گەیلانی ئەكەی ؟ یاخود باسی پێغەمبەر ئەكەی ﷺ یاخود باسی هەركەسێك ئەلێ خۆمن ناپەرستم !، ئەی چی ئەكەی ولا نزیكم ئەكاتەوە لای خوا ئەلێن ئەوە نەفسی قسەی موشریكەكانە كەئەیانوت پیاوچاكان ناپەرستین (مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ) [1] .

(فدل ذلك على أمرین:) شێخ ئەلی ئەمە دەلالەت ئەكا لەسەر دوو أمر :

یەكەمیان (أن الإقرار بتوحید الربوبیة وحده لا یكفي للدخول في الإسلام ولا یعصم الدم والمال ولا ینجي من عذاب الله) یانی توحیدی الربوبیە كە لات وابی خوا عالەمەی دروست كردوە بەدیهێنەرە حالیقە رازقە مودبیرە مالیكە ئەمە هیچی كافی نیە بۆئەوەی تۆبچیتە ناو ئیسلام ! بەكە موسلمان نابیت ئەمە خوێنت ناپارێوی مالت ناپارێزێی ئەمە لەعەزابی خوا رزگارت ناكا هەتا توحیدی الالوهیەی نەخەیتە پالْ بلێ چۆن ئیمانم هەیە كەخوا دونیای دروست كردوە ئەبێ ئەواش ئیمانم هەبێ هەرئەو بپرستم لەهەموو شتێكما .

دووەم :(أن عبادة الله إذا دخلها شيء من الشرك أفسدها فلا تصح العبادة إلا مع الإخلاص.) ئەوەیە كە عیبادەت بۆخوا ئەگەر شتێك لەشیركی چوە ناویەوە یەكسەربەتالی ئەكاتەوە ، وەهیچ عیبادەتێك دروست نیە و راست نیە ودانامەزرێت الا لەگەل إخلاصا نەبێ ئەو عیبادەتە بەتاڵە .

جا لێردا ئاماژە بەخالێكی گرینگ ئەكەین و زۆرجاریش دووبارەی ئەكەینەوە ئەمرۆ خەلكانێكمان هەیە ئەلێن كاكە ئەوەی بكەوێتە شیركەوە راستە شیركی كردوەبەس موشریك نیە ئەمە هەلە زۆر ئەمە چ ئایەتێك وای وتوە چ حەدیسێك وای وتوە بگەرێنەوە بۆلای علماء

[1] :سورة الزمر ایة ٣:

بزانە چی ئەلی دەربارەی ئەم مەوزوعە هەرکەسێك بکەوێتە ناو شیرك ئەوەتا قورئانمان ئەفەرمووێ(قُلْ أَبِاللَّهِ وَءَايَٰتِهِۦ وَرَسُولِهِۦ كُنتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ ۝٦٥ لَا تَعْتَذِرُواْ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ)[1] خوای گەورە یەکسەر تکفیریان ئەکا هەتا لەدلیشی نەهاتە دەرەوە کابرا والله بەس حەدیسی رەکب بوو والله لەسەفەرەکەیا ئەم قسەیەم بەدەما هاتوە والله لەدلمان نەهاتۆتە دەرەوە بەس گالتە بوو شتی وا نیە تۆ تازە لەدوای ئیمانەکەت کافربووی بگەڕێرەوە جاریکیتر .

کەواتە کەتۆ ئەلیٚ (یا رسول الله) هەموو ئیشەکانت رۆیی خوا بەپێغەمبەر ئەلیٚ ﷺ (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[2] خوای گەورە وتویەتی ولا ئەگەر تۆ شیرك بکەی ئەوەشیرکە بەس تۆ موشریك نیت؟! وای وتوە ؟ (لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ) یانی چی ؟ (وَلَوْ أَشْرَكُواْ لَحَبِطَ عَنْهُم مَّا كَانُواْ يَعْمَلُونَ)[3] یانی چی هەموو پێغەمبەران باس ئەکا ئەگەر بێتوو شەریك بۆ خوای گەورە بریاربدەن هەموو ئیشەکەیان بەتاڵ ئەبێتەوە ، هەموو کەسێك وایە جا ئاگاداری ئەم دوو نوقتەیە بین .

(الدليل على إقرارهم بتوحيد الربوبية \ بەلگەکان لەسەر توحیدی الربوبیە)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەفەرمووی : (فإذا أردت الدليل على أن هؤلاء المشركين الذين قاتلهم رسول االله ﷺ يشهدون لله هذه) ئەگەر دەلیلت ئەوەی لەسەر ئەوە کەوا ئەم کەسانەی کە پێغەمبەر ﷺ جەنگی لەگەلیانا شایەتمانیان بەمە ئەهێنا کە خوای تبارك وتعالى خالق ومالك ومتبدیریان بوە دروستکار و بەرێوەبەری کاروباریان بوە رازقیان بوە موحیان بوە مومیتیان بوە واتا ئەوانی زیندوو کردۆتەوە ئەوان ئەمرێنی (فاقرأ قوله تعالي)(قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ

[1] :سورة التوبة اية:٦٥-٦٦

[2] :سورة الزمر اية : ٦٥

[3] :سورة الأنعام اية :٨٨

ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَيِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ)[1] ئەم ئایەتانە بخوێنەرەوە (قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ) ئەی پێغەمبەر تۆ پێیان بلێ كی رزقتان ئەیا لەئاسمان و لەزەوی ! (أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ) كی گوێو چاوی ئێوە ی بەدەستە ئەگەر كەرتان بكات كێ چاو گوێتان ئەداتێ ؟!! ئەگەر تۆكەربكات ئێستا كوێریشت بكات كێ بۆت ئەگەرێنێتەوە ؟ ! (أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَٰرَ) (وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَيَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ) كێ زیندوو لەمردوو دەرئەهێنی ؟ ئێستا بەتفصیل باسی ئایەتەكە ئەكا شێخ (وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَيِّ) وەكێ مردوو لەزیندوو دەرئەهێنی ، كێ زیندوو لەمردوو دەرئەهێنی وەكێ مردوو لەزیندوو دەرئەهێنێ! (وَمَن يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ) ئەمری ئاسمان و زەوی كێ بەرێوەی ئەبات (فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ) ئەلێن خوا ئەلێن الله (فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ) تۆش پێیان بلێ (أَفَلَا تَتَّقُونَ) سەیری (تَتَّقُونَ) بزانە چەند مانا ئەگەیەنێ (أَفَلَا تَتَّقُونَ).

تەقوا یانی چی خۆی ؟ بریتیە لەعیبادەت كردن بۆ خوا بۆیی پێت دەلێ ئەوە بكە بیكە ئەوە مەكە مەیكە .ئەوە بلێ بیلێ ئەوە مەلێ مەیلێ .

لەلایەنێكی ترەوە (افلا تخافون عقاب الله إن عبتم غیره) ناترسن خوا عیقابتان با (أَفَلَا تَتَّقُونَ). ناترسن (افلا تخافون عقاب الله إن عبتم غیره) ئەگەر غەیری خواتان پەرست لەعیقابی ئەو خوایە ناترسن ؟! هەروەها ئەفەرمووێ(قُل لِّمَنِ ٱلْأَرْضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٤﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾ قُلْ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبْعِ وَرَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾ قُلْ مَنۢ بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَىْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ قُلْ فَأَنَّىٰ تُسْحَرُونَ)[2]

(قُل لِّمَنِ ٱلْأَرْضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ) وەرە پرسیارێكتان لێ ئەكەم ئەگەر ئەیزانین ! زەوی هی كێ یە ؟ هەرچیشی تیایە هی كێ یە؟ (سَيَقُولُونَ لِلَّهِ) ئەوان ئەلێن هی الله یە (قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ) پێیان بلێ ئەی بۆ بیرناكەنەوە كە ئەو خوایە ئەتانبینێ ئەتوانێن زیندووتان بكاتەوە چونكە ئەوان بروایان بەزیندوو كردنەوە نەبوو! ئاگاداربن یەكێك

[1] :سورة یونس اية :٣١
[2] :سورة المؤمنون :٨٤-٨٩

لەوشتانەی کەوا موشرکینی قوریش لەگەل موشرکینی زەمانی پێش خۆیان سێ شتیان زەقترین شت بوو بۆ دژایەتی کردنی توحیدی خوای گەورە :

یەکەمیان : دژایەتی الالوهیەتیان ئەکرد .

دووەمیان :دژایەتی إقرار بەپێغەمبەرەکان .

سێیەمیان :بریتی بوو لەبروا نەبوون بە رۆژی دوایی .

سەرلەبەری موشریکین ئەمانەیان لا إعتقاد بوو بیروبروا بوو کەسیان نەیان وت زیندوو ئەبینەوە کەواتە تەماشای سورەتە مەککەییەکان کەن هەمووی باسی چیمان بۆ ئەکا ؟ تەقریر وأقرار لەسەر ئەم سێ نوقتەیە !

١- کە ئەبێ خوا بپەرستین نەك بڕواتان وابێ خوا هەیە و بزانن کەوا خوا هەیە هەموویان بڕوایان هەبوو کە خوا هەیە بەس نەیان ئەپەرست بەچی؟ بەخالصی بەخالصی ئەیان پەرست بەشیرکەوە بەس بەخالصی نەیان ئەپەرست بۆیە خوای گەورە ئەفەرمووی (أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ)[1] بزانن والله خوا قبولی ناکا یەکزەرەش لەگەل خوایە شتیکی تر بپەرستی !

٢- ئەوان ئەیانوت ئەمانە پێغەمبەر نین ! چۆن پێغەمبەرنین خوا ناردوونی .

٣- بڕوامان بەرۆژی قیامەت نیە چۆن ئەبێ ئێمە زیندوو ببینەوە جا لێرەیا خوای گەورە ئەفەرمووی (أَفَلَا تَذَكَّرُونَ) ئایە بۆ بیرناکەنەوە ئەو خوایەی کە ئەرز و ئاسمانێکی دروست کردبێ ناتوانی ئێوە زیندوو بکاتەوە ! ئاخر ئەیان وت ناتوانی ! یان ئەیانوت شتی وانیە چۆن ئەم هیسکە پۆکراوە زیندوو ئەبێتەوە ئاخر تۆئەلێ خوای گەورە ئەرز و ئاسمانی دروست کردوە باشە دروست کردن تۆ ئەلێ منی دروست کردوە دروست کردن گرانترە ئەگەر گران بێ یان إعادە کردنەوە بەزیندوو کردنەوە جارێکی کە ؟ هیچی لەسەر خوا گران نیە بەس ئەگەر وابێ ئەبێ دروست کردن گرانبێ تۆبراو ئەکەی أعتراف ئەکەی بە دروست کردن ئەی چۆن بڕوات نیە بەزیندوو بوونەوە ! (قُلْ مَن رَّبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ) تۆ پێیان بلێ کی پەروەردگاری ئاسمانەکان وعەرشی گەورەیە هەرحەوت ئاسمانەکەیە ! کێ پەروەردگاری عەرشی عەزیمە ! یانی بڕوایان بەعەرشیش هەیە ! کە ئەوان ئەلێن چی

[1] :سورة الزمر اية :٣

(سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ)ئەلێن هی خوایە ! عەرشی خوایە ! ئەلێ ئاسمانەکان و زەوی هی خوایە ! خوای گەورە ئەلێ پێیان بلێ (أَفَلَا تَتَّقُونَ) یانی (افلا تخافون عقاب الله إن عبتم غيره) ناترسن لەعیقابی خوا کە ئەگەر غەیری خواتان پەرست ! یانی عیبادەتان بۆ کرد پەیرەویتان لێ کرد سەمع و تاعەتان بۆ کرد دەستووری ئەوانتان برد بەرێوە دژایەتی خواتان کرد خوا ئەلێ زینا حەرامە ! دەستوور یاسا ئەلێ نا بەکەیفی خۆیان کردیان حافیەتیان بێ بۆهیچ کەسێکیش نیە دەست بێنێتە رێگایان ئەوەی دەست بێنێتە رێگایان عیقابی ئەدەم ئەمە حەلال کردنی حەرام نیە هەی بێ عەقەلەکانی کە ئەلێن ئەوانە ولا خوانین ! ئەی خوا ئیشی چیە ؟ خوا ئیشی حەرام وحەلال نیە ؟! ئەی ئەوە حەلال و حەرامیان نەکرد ئەوە ! حەرامەکانیان حەلال نەکردوە و حەلالەکانیان حەرام نەکردوە !تەماشای حەرامەکان کە چۆن ئەروا ریبا حەلالە یان حەلال نیە ئێستا!؟ زینا حەلالە یان نا؟ جویندان بەخوا و بەپێغەمبەری خوا ﷺ چ عیقابێکی لەسەرە.! ئەی جوێن دان بەشەخصی خۆیان ، پیاوم ئەوی جوێنێکیان پێبدا ئەی ئەوە چیە ئەوە خۆ بەگەورەکردن نیە لەخوای تعالی پەنا بەخوا ، شێخ ئەفەرمووی (وغير ذلك من الايات) ئایەتمان زۆرە بۆئەوەی بتەوێی دەلیل بێ نی لەسەر ئەوەی ئەو کافرانە ئەو موشریکانە ئەوانە خوایان پەرستوە بەس شیرکیان پەیداکردوە لەگەل خوادا !.

شێخ (صالح)ئەفەرمووی:

(يقول الشيخ رحمه االله تعالى : فإذا طلبت الدليل على أن المشركين مقرون بهذا) ئەگەر تۆ دەلیلت ئەوەی لەسەر موشریکەکان یانی دانیان ئەنا بەوەی کەخوا ئەوانی دروستکردوە (يعني بتوحيد الربوبية – وأهنم يشركون في توحيد الألوهية) ئەوان شەریکیان پەیا کردوە لە توحیدی الالوهیە لەیەکخوا پەرستیا (، إذا أردت الدليل على هذه المسألة العظيمة التي يعرف هبا الحق من الباطل) کە حەق لەباتڵ بەمە جیا ئەبێتەوە بەم دەلیلە (فاقرأ قوله تعالي) (قُلۡ مَن يَرۡزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ أَمَّن يَمۡلِكُ ٱلسَّمۡعَ وَٱلۡأَبۡصَٰرَ وَمَن يُخۡرِجُ ٱلۡحَيَّ مِنَ ٱلۡمَيِّتِ وَيُخۡرِجُ ٱلۡمَيِّتَ مِنَ ٱلۡحَيِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلۡأَمۡرَۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُۚ فَقُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ)[1] (فالمشركون يعترفون) موشریکەکان

[1] :سورة يونس اية :٣١

إعترافيان ئەكرد (بأن االله سبحانه وتعالى هو الخالق الرازق المتصرف في عباده الذي بيده الأمر لا ينكر أحد منهم هذا) ئەوان أعترافيان ئەكرد كە خواى گەورە دروستى كردوون رزقيان ئەدا وە كاروبارى دونيايان بەرێوە ئەبات ئەوانە هەمووى إقراريان بەخواى تعالى ئەكرد ئەوانە كەس ئينكارى لەوەش نەئەكرد بەلام لەگەل ئەوەشا نەبوون بەموسلمان خواى تعالى پێغەمبەرى نارد ﷺ كە پێيان بلێ كەئەبێ بەقسەى خوا بكەن ئەگەرنا لەكاتى دەسەلاتا قيتالتان لەگەلا ئەكا (قال تعالى) (قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ: هذا رزق الذي تأكلون منه) كێ رزقتان ئەيا لەئاسمانەكان وزەوى ئەلێ ئەو رزقەى كە ئێوە ئەيخۆن (ه وتشربون وتلبسون وتركبون)ئەوەى ئەيخۆن و ئەيخۆنەوە لەبەرى ئەكەن و ئەوهۆكارانەى كە بۆئامادە كردوون لە چ لەحەيوانات بێت يان ئێستا ئەو ئالەتانەى كەوا بەكاريان ئەهێنن بۆ گواستنەوە (من الذي جاء به هل جاءت به الأصنام ؟ ا)ئايە ئەمە بتەكان هێنايان پياوچاكان هێنايان ؟ئەمەبەشەرێك هێناويەتى ؟(الأصنام جمادات وحجارة ، أم الأشجار أو الأموات أو القبور والأضرحة كلها لا تأتي بأرزاقكم)هيچ يەكێك لەوانە ناتوانن رزقى ئێوە نايا (فهم يعترفون بأن أصنامهم لا تخلق ولا ترزق)هەمووشيان إعتراف ئەكەن كە صەنەمەكان نە شت دروست ئەكا نەرزقيش ئەيا ! (قال تعالى)(أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَـٰرَ)يانى كێ گوێى وچاوى ئێوەى بەدەستە ئەگەر بروا كێ ئەيهێنێتەوە (((السمع الحاسة العظيمة التي تسمع بها الأصوات)بريتيە لەوەى كەتۆ ئەوهەمووە صەوتەى پێ ئەبيستى (والبصر الذي تبصر به المرئيات)بينراوەكانى پێى ئەبينى (هذه العين التي يجعل االله فيها هذا البصر وهذا النور من الذي خلقه فيك ؟ ٥)ئائەو بينينە ئەو نورى بينينە كێ لەچاوتا دروستى كرد ؟كى دايى بەتۆ ئەگەر خواى گەورە لەناوى بەرێى كێ ئەيهێنێتەوە؟! (هل خلقه أحد غير االله ؟)غەيرى خوا تواناى ئەمە دروست كا ؟ (فهل رأيتم أحدا من الخلق أوجد في أحد السمع إذا سلب منه ؟)تخوا كەسێكتان بينيوە لە مەخلوقات ئەگەر يەكێك گوێى كەڕبوو گوێى نەما يەكێكى تر ئەو گوێيەى پێوە بنێتەوە گوێى بچێتەوە (وهل يستطيع أحد أن يرد للأعمى البصر الذي ذهب عنه ؟)كوێرەكانتان بينيوە كەچاويان بۆ دروستكرێت وببينن؟! شتى وا هەيە ؟! (و اجتمع أهل الأرض كلهم على أن يجعلوا في عينه بصرا ما استطاعوا)هەمووسەرزەمين

کۆببێتەوە چاوێکی بینراو لەچاوێکی کوێرا دروست کەن ناتوانن (لا الأصنام ولا الأطباء ولا الحذاق من العلماء)نەبتەکان و نەدکتۆرەکان ونەهیچ کەسێکی زانا ودانا لەزانایان (فالمشركون معترفون بأن أصنامهم لا تعمل أي شيء من ذلك)ئەوان إعترافیان ئەکرد کە کەس ناتوانی ئەمە بکا ئەصنامەکانیان کەس ناتوانێ ئەمە بکا (قال تعالى)(قُلۡ أَرَءَيۡتُمۡ إِنۡ أَخَذَ ٱللَّهُ سَمۡعَكُمۡ وَأَبۡصَٰرَكُمۡ وَخَتَمَ عَلَىٰ قُلُوبِكُم مَّنۡ إِلَٰهٌ غَيۡرُ ٱللَّهِ يَأۡتِيكُم بِهِ)[1] ئەفەرمووی خوای تعالى :پێیان بلێ ئەگەر خوا کەری نکردن نەتان بیست کوێری کردن نەتان بینی ئەگەر خوای گەورە دلتانی خەتم لێدا یانی چی ؟ بێعەقلی کردن شێتی کردن ئەو عقلەی لەدەست دان کێ ئەتوانی چاتان کاتەوە؟ دەی با کەسێك شێتێك چا بکاتەوە !(مَّنۡ إِلَٰهٌ غَيۡرُ ٱللَّهِ يَأۡتِيكُم بِهِ)کێ ئەتوانێ غەیری خوا چاك بکاتەوە !(لا يوجد أحد يجيب عن هذا السؤال ولا أحد . يستطيع غير الله أن يأتي باسمع والبصر)کەس نیە بلێ من ئەتوانم کەسیش نیە الا هەرئەبێ ئەوە بلێ ئەبێ بلێ(ولا أحد . يستطيع غير الله أن يأتي باسمع والبصر) کەس ناتوانی سمع وبصر بێنێ، باشە خوای گەورە ئەم ئیشانە ئەیکا دەوەرن خوا ئێوەی دروست کردوە بەخێویی کردون رزقی داون دەورەن بەقسەی خوای گەورە بکەن بەقسەی کەسیتر مەکەن(وَمَن يُخۡرِجُ ٱلۡحَيَّ مِنَ ٱلۡمَيِّتِ وَيُخۡرِجُ ٱلۡمَيِّتَ مِنَ ٱلۡحَيِّ)شێخ ئەلی (هذا من العجائب)تۆسەیری ئەم ئایەتەکە زۆر عەجیبە !(يخرج الحي من الميت)زیندوولەمردوو دەرئەهێنێی چۆن؟(يخرج الزرع من الحبة) دەنکە گەنمێك تۆ ئەیچێنیت مردووە کەچی ئەو گیا سەوزە جوانەی لێ دروست ئەبێ (ويخرج المؤمن من الكافر)کابرای کافر موسلمان ئەبێ کافر مردوە موسلمان زیندووە (وَيُخۡرِجُ ٱلۡمَيِّتَ مِنَ ٱلۡحَيِّ)مردووش لەزیندوو دەرئەهێنێی چۆن ؟(يخرج الكافر من المؤمن)تەماشائەکەی کابرای ئیماندار مرتد ئەبێتەوە ئەبێ بەکافر ئەلەوە زیندووە مردوویەکی دەرهێنا (ويخرج البيضة من الطائر)ئەو پەلەوەرە زیندووە چی لێ دێتە دەرەوە هیلکەیەکی مردوو! ئەوە تەنها خوایە ئەوە ئەتوانێ سبحان وتعالى (وَمَن يُدَبِّرُ ٱلۡأَمۡرَۚ) کێ ئیش و کاربەرێوە ئەبات؟! (هذا عموم ، يعني كل الأمور من الموت والحياة)ئەمە هەمووشتەکان ئەگرێتەوە مردن ژیان (والمرض والصحة) نەخۆشی تەندروستی ولەش ساغی

[1] :سورة الأنعام اية :٤٦

(والكفر والإيمان والغنى والفقر) كوفروئيمان هێنان ودەولەمەندی وفەقیری شەو رۆژ (والعز والذل والملك) هەمووی (يعطي ذلك من يشاء)ئەدا بەهەركەسێك ملك با بەهەركەسێك ئەيدا (ويأخذه ممن يشاء)لەكێش بسێنێتەوە لیٞ ئەسێنێتەوە (كل ما يجري في هذا الكون من تقلبات وتغيرات من الذي يوجد هذه التغيرات وهذه التقلبات) كیٚ هەلی ئەسورێنی هەمووی لەقەدەری خوایا نوسراوە خۆیی ئەیكا (فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُۚ فَقُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ) ئەوانیش ئەلێن خوا ئەیكا (لنبيه االله فقال،ﷺ) فَقُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ) وەكو وتمان (أَفَلَا تَتَّقُونَ) یانی چی ؟ یانی بۆ لەعیقابی خوا ناترسن ئەگەر ئێوە غەیری خواتان پەرست ئەی بۆ بەقسەی ناكەن كەواتە (ما دام أنكم معترفون أن هذه الأمور بيد الله) ئەلێن بەدەست خواوەیە إعتراف ئەكەن (وأن أصنامكم لا تفعل شيئا منها أفلا تتقون الله وتوحدونه وتفردونه بالعبادة) جا ئەمەی شێخ باسی ئەكا لەگەل قەبرپەرستانا ئەمرۆش هەرباسی ئەكەین لەگەل قەبر پەرستانا ئێمە بەو علمانایانە ئەلێن ئەوانەتان كەئەلێن بروامان بەخوا هەیە وەلو بەنیفاقیش ئەلێن با ئێمە پێتان بلێن ئایا ئێوە كە بڕواتان هەیە خوا ئێوەی دروست كردوە پێتان وایە خوا بەهەوەنتە ئێوەی دروست كردوە وە ئێوەی بەجیٚ هێشتوە خۆتان بكەونە دەستور دانان ویاسا دانان پێتان وایە ! لەخوا ناترسن ئێوە ئەچن ئارا وبۆچوونەكانی خۆتان زالٚ ئەكەن ئەمرۆ شتێك ئەلێن دووسبەی لیٚ پەشیمان ئەبنەوە ! ئەی بۆ سەیری یاساكەی خوا ناكەن (١٤٠٠)سالٚە هەر ئەوەیە و نەشگۆراوە بۆ هەموو كات وزەمانێك بووە بەلام هەتا ئێستاش لەسەر دەستوورێك رێك نەكەوتن بەشەرەكان (وَلَوۡ كَانَ مِنۡ عِندِ غَيۡرِ ٱللَّهِ لَوَجَدُواْ فِيهِ ٱخۡتِلَٰفٗا كَثِيرٗا)[1] بەخوا لەغەیری خواوە بیٚ ئەبیٚ مەعدەل لەلێدانی یەكترابن ئەو بەشەرە هیچ رێكی ناخاتەوە الا یاساكەی خوا نەبێت ئەوەی بلیٚ غەیری یاساكەی خوا رێكی ئەخاتەوە درۆ ئەكا مسريفە مفترییە وە ئەو كەسەش لەشەر زیاتر بۆ سەر ئەرز نایەوی إفسادی زیاتر هیچی تری ناوی ،چونكە تەنها یاسای خوا یەكمان یەخوا .

ئەگەر ئەتانەوێی ئومەت یەك بیٚ ؟ ئەگەر ئەتانەوێی ئەهلی سەرزەمین هەمووی بێت بەیەك پارچە ؟ بە قسەی خوا بكەین ، وە ئەگەر ئەتوانی وإختلاف و كوشتن و برین و

[1]:سورة النساء اية :٨٢

دووبەرەیەکی و دووژمنایەتی وهەمووشتێکی تیا رووبات بەقسەی خوا مەکەن برۆن دەستور بۆخۆتان دابنێن ! (؛ لأنكم إن لم تتقوا االله فإن االله يعذبكم) بزانن ئەگەر لەخوا نەترسان بەوەی شوێنی بکەون خوا عەزابتان ئەیا (لأنه أقام عليكم الحجة) خوای گەورە حوجەی بەسەرتانەوە هێنا وە قورئان وپێغەمبەری ناردوە ﷺ قورئان و پێغەمبەر بەلگەیە هیچتان بۆ نەماوەتەوە لەبەر دەمی خوایە ئێوە إعتزار بکەن (وقطع منكم المعذرة فلم يبق إلا العذاب ما دمتم عرفتم الحق ولم تعملوا به) مادەم حەقەکە ئەزانن ئیشی پێ ناکەن کەواتە زانینی حەق بەس نیە ئەبێ ئیشیشی پێی بکەیی (فَذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمُ ٱلۡحَقُّۖ)[1] یانی چی(ٱلۡحَقُّ) یانی المتسحقى العبادە ئەوە الله یە ئەو خوایەتان الله یە کە ئەو شایستەی پەرستنە شاستەی بەقسەکردنە وشایستەی پەیرەویی لێکردنە وشایستەی سمع وتاعە بۆ کردنە کەسیتر نیە (فَمَاذَا بَعۡدَ ٱلۡحَقِّ إِلَّا ٱلضَّلَٰلُ)[2] دەولا لەوحەقە زیاتر هەمووی گومراییە هەرکەسێ بێ مەلائیکە بپەرستی پەرستنەکە گومراییە پێغەمبەر بپەرستی گومراییە ﷺ صحابە بپەرستی گومراییە پیاوچاکان بپەرستی گومراییە بەناوی ئەولیای أمور و مەلیك وسەرکردەو رئیس ومشریع ودەستور دانەر وحاکم هەرچیەك هەبێ هەمووی گومراییە غەیری یاسایی خوا نەبێ خوای گەورە فەرموویەتی(فَمَاذَا بَعۡدَ ٱلۡحَقِّ إِلَّا ٱلضَّلَٰلُ)[3] ئایە دەستوری غەیری خوا حەق یان گومراییە ؟ گومراییە کەواتە(فَمَاذَا بَعۡدَ ٱلۡحَقِّ إِلَّا ٱلضَّلَٰلُۖ فَأَنَّىٰ تُصۡرَفُونَ)[4] یانی چی براکانم خوای گەورە لە قورئانا زۆر کەلیمات لەم ئایەتانە لەکۆتیدا باس ئەکا ئەلی(تسحرون ،تصرفون، توفكون) ئەمانە بەکار ئەهێینی یانی چۆن ئێوە رووتان پێ ئەگەێردرێی لەعیبادەتی خوا بۆ عیبادەتی غەیری خوا !؟ ئەوپەری بێعەقلەتییە یانی (تصرفون عن عيبادت ماسواه)وەکو وایە ئێستا بەسەراحەت بلێ کاکە خوا یاسای داناوە کە قورئانە بەقەسەی ئەکەی یا بەقسەی ئەو بەشەرانە ئەکەی کەیاسایان داناوە تۆش بلێ والله بەقسەی خوا ناکەم بەقسەی ئەوانە ئەکەم خوای گەورە پێت ئەلێ باشە تۆچۆن لەدوای ئەم حەقەی کە خوای گەورە ناردوویەتی توشی ئەو گومراییە بووی ؟! تۆچۆن رووت کردە ئەم گومراییە ! چۆن هەلخەلێتنرایی! چونکە

[1] :سورة يونس اية ٣٢:
[2] :سورة يونس اية ٣٢:
[3] :سورة يونس اية ٣٢:
[4] :سورة يونس اية ٣٢:

لەئایەتی تردا ئەلیٚ (تسحرون) چۆن هەلخەلەتێنرای چۆن عقلت لێی سەنرایەوە ! چۆن ئەوەنە بێعەقل کرایی ! وەکو فیرعەون (فَٱسۡتَخَفَّ قَوۡمَهُۥ فَأَطَاعُوهُ)[1] قەومەکەی بێعەقل کرد ئەوانیش شوێنی کەوتن (تبين لكم أن العبادة حق الله تعالى) بۆتان دەرکەوت کە عیبادەت حەقی خوایە (فلا معبود بحق إلا االله سبحانه وتعالى) کەس نابیٚ بپرستریچیٚ تەنها الله نەبیٚ (فإن لم تعبدوه فإن هذا ضلال) ئەگەر ئەو نەپەرستن وەکو وتمان پەرستن تەنها بریتی نیە تەنها و تەنها بلیٚ بەس نوێژ و ڕۆژوو عیبادەت و تەواو ، وەکو ئەلیٚ عیبادەتەکانتان بۆ خۆتان وبۆدلەکانی خۆتان وبۆمزگەوتەکانتان وپەیوەندیت بەشاریع نەبیٚ پەیوەندیت بە یاسا نەبیٚ پەیوەندیت بەئیش و کاری خەلکی نەبیٚ ،ئەی پەیوەندی چیت هەبیٚ ! ئەی خوای گەورە بیٚ پەیوەندییە لەوشتانە ! (، فماذا بعد الحق الذي هو التوحيد وإفراد االله بالعبادة إلا الضلال الذي هو الشرك.) لەدوایی وە الا شیرك وگومراییە هیچی ترنیە ئەگەر بەقسەی خوات کرد ئەوە تەواوە ئەگەر بەقسەی خوات نەکرد ئەوە بزانە لەسەرشیرك و گومرایی (فليحذر المسلم من هذا وليقبل الحق) باموسلمان بترسی ئاگاداری خۆیی بیٚ لەم شتانە وەباحەق وەربگرێی ئەگەر بەیان بوو بۆیی (إذا تبين له خصوصا في أمر التوحيد والعقيدة ، يقبل الحق إذا تبين له ويخاف أن يصرف عنه فلا يقبله بعد ذلك) بترسی لەوەی ئەگەر ڕوویی پێی وەرگیرا لەو عیبادەتە ڕاستەقینە بۆخوا ئەو کاتە ئیتر توشی گومرایی دەبی هیچی لێی قبول ناکریی (وقوله تعالي) (قُل لِّمَنِ ٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ٨٤ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ٨٥ قُلۡ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبۡعِ وَرَبُّ ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡعَظِيمِ ٨٦ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ ٨٧ قُلۡ مَنۢ بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيۡءٖ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيۡهِ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ٨٨ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ فَأَنَّىٰ تُسۡحَرُونَ)[2] ئەلی ئەم ئایەتانە کەباسی کرد (هذه آيات من سورة المؤمنون) لەشەرحەکەیا ئەلیٚ (قُل لِّمَنِ ٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ قُل لِّمَنِ ٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ) تۆ پێیان بلیٚ زەمین و هەرچیەکیشی تیایەتی هی کیٚ یە ؟ پێم بلێن ئەگەرئەزانن جوابم بدەنەوە پێم بلێن (سَيَقُولُونَ لِلَّهِ) ئەلێن هی خوایە (قُلۡ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ) وەکو باسمان کرد یانی چی (تَذَكَّرُونَ) بۆبیرناکەنەوە کەخوا بەیانی

[1] :سورة الزخرف اية :٥٤

[2] :سورة المؤمنون :٨٤-٨٩

زیندووتان ئەکاتەوە بچنە بەردەمی موحاسەبەتان ئەکا (قُلْ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبْعِ وَرَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْعَظِيمِ) کی پەروەردگاری ئاسمانەکان وکی بەدیهێنەری دروست کاریەتی هی ئاسمانەکان هەرحەوت ئاسمانەکە هی عەرشی گەورە کێ پەروەرگاری عەرشی گەورەیە کە گەورەترین مخلوقە (سَيَقُولُونَ لِلَّهِ) ئەلێن هی خوایە (قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ) ئەی بۆ بەقسەی ناکەن ئەی بۆ عیبادەتی بۆناکەن ئەی بۆلێ ناترسن ئەگەر عیبادەتی غەیری ئەوتان کرد ئەو عیقابتان ئەیا (قُلْ مَنۢ بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ) بلێ هەموو مەلەکوتی هەموو شتەکانی بەدەستە کێ خاوەنی هەموو بونەوەرە ! بەدەست کێ یە ؟! (وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ) یانی کەس نیە بچیتە پەنا هەندەوە الا خوا پەناهەندەیی وەرئەگرێی یانی خوای گەورە پەناهەندەیی خەلکەکەی ئەدا ئەگەر ووتی خوایە من پەنام بۆتۆ برد خوا پەنایی ئەدا بگەرێتەوە بۆلای خوا خوا پەناهەندی قبول ئەکا وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ) تەبعەن کاتێك کە خوا پەنای قبول ئەکا نایەلێ هیچ کەسێك دەستی لێ بات ئەو کەسەی بچێتە پەناهەندەی خوای تعالی وە ئەیپارێزیی لەهەموو مەکروهێك بۆیە ئەلێ تەنها خۆت بەخوا بپارێزە بەلام(وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ) ئەی ئەو کەسەی خوا بیەوێی إنتقامی لێ بسێنێتەوە بچێتە پەناهەندەی هەرکەسێکەوە ئەتوانی پەناهەندەی قبول کا ناتوانێ (وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ) یانی هەرکەسێك لەدەست خوا رابکا بچێتە پەناهەندەی هەرسکێکەوە ئەو کەسە هەرچەندێك مەزن بێ وبەتوانا بێ بەقوەت بێ ناتوانی بەرگری لەدەسەلاتی خوا بکا خوای گەورە ئەو کەسە لەپەناهەندەی ئەوکەسە دەرئەهێنێتە دەرەوە کەواتە مەجالتان نیە رابکەن بۆیە خوای گەورە ئەفەرمووێ(فَفِرُّوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ)[1] ئەبێ الا بۆ لای خوا بەجواب بێ نابێ بۆلای کەسیتر رابکەی تەبعەن ئەمان ئەمە ئەزانن هەمووی ئەزانن (إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ) ئەگەرئەزانن جواب بدەنەوە فەرموو جواب بدەنەوە ؟! (سَيَقُولُونَ لِلَّهِ) ئەلێن هی خوایە (قُلْ فَأَنَّىٰ تُسْحَرُونَ) ئەها تسحرون یانی چی ؟ بۆئێوە بێعقل ئەکرێن بۆ ئێوە عقلتان لێ ئەسەێنرێتەوە ! بۆئێوە سحرتان لێ ئەکرێی ! بۆئێوە عقلتان سەرفکراوە بۆغەیری خوای تبارك وتعالی عقیدەی بحس واتا زیندوو بوونەوە عقیدەی عیبادەت کردن بۆخوابەتەنها بۆ ئێوە لەسەر ئەم دوو عقیدە پاك ورێك وپێکە عقلتان هەلەخەلێتی و ئەچنە سەر عقیدەیەکیتر شێخ

[1] :سورة الذريات اية :٥٠

ئەفەرمووی(هذه آيات من سورة المؤمنون) ئەم ئایەتانە لەسورەتی مئومنون بوون (مثل الآيات التي في سورة يونس) وەکو ئەوانەی پێشو کەخوینمانەوە لەسورەتی یونس (التي ساقها المصنف ومثل غيرها من الآيات التي تقرر أن المشركين يعترفون الله بربوبيته ولكنهم يعارضون في توحيد الألوهية) زۆر زۆرمان هەیە لەم جۆرە ئایەتانە لەقورئان سەرلەبەری قورئان هەمووی ئاوایە یانی داوای توحیدی الالوهیەت ئەکا بەوەی کە إقراریان پێی ئەکا بەتوحیدی ربوبیەت بۆیە شێخ ئەمانەی هێنایەوە ئەها خۆئەوانیش ئەیانزانی خوا دروستکارە بەدیهێنەرە بەلام ئەمە نەبون بە بەموسلمان ئەبێ الا بلێ خواش بپەرستین وبەقسەی بکەین و پەیرەویی بکەین (قال تعالی)(قُل لِّمَنِ ٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ﴿٨٤﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ) (مادامت الأرض ومن فيها الله كيف تعبدون الأصنام) مادەم ئەرز و هەرچی تیدایە هی خوایە ئێوە چۆن صەنەمەکان بتەکان ئەپەرستن (التي لا تملك شيئا وتعبدون القبور الميتة التي لا حياة في أصحابها) ئەچن ئەوقەبرە مردوانە ئەوقەبرانە ئەپەرستن کەوا ئەوکەسانەی کەتیایە ژیانێکی بەرزەخی خۆیان هەیە بەس حەیاتی دونیایی ئێمەیان نیە ئاگایان لەئێمەبیت و ئێمە داوایان لێ بکەین و جوابمان بەنەوە ! (أَفَلَا تَذَكَّرُونَ) یانی (أفلا تذكرون أن الذي يملك الأرض ومن فيها هو المستحق للعبادة دون هذه الأصنام التي تعبدوهنا) تەبعەن (تَذَكَّرُونَ)علمایان بەچەند تەفسیرێك ئاوا کردوویانە هەمووشی تەفسیری تنوعی پێ ئەوترێی یانی دژایەتی یەکترناکا بۆیاد ناکەنەوە کەخوا زیندووتان ئەکاتەوە ! بۆ یاد ناکەنەوە کە خوا مستەحەقی عیبادەیە !وەنیە ؟بۆیاد ناکەنەوە کەنابێ شیرکی بۆ بریار بدەن (وهذا إقامة للحجة عليهم بما يعترفون به على ما جحدوه) ئەمە هەمووی إقامە حووجە بوو ئەمە بەلگە هێنانەوە بوو لەسەر ئەوان کەئەوان إعترافیان کردووە بەوشتانە إعترافیان کردوە بەتەوحیدی ربوبیە (على ما جحدوه) ئەدی جحدی چیان کردوە ؟ئینکاری چیان کردوە؟ توحیدی الالوهیەت (فهم يعترفون بتوحيد الربوبية ويجحدون توحيد الألوهية) ئەوانە إعترافیان کرد کە خوا دروستکاری ئەوانە بەلام إعتراف ناکەن تەنها ئەبێ ئەویش بپەرستڕێی ئەلێن ئەیپەرستین بەس لەگەل ئەویشا شتی تر

ئەپەرستین کەواتە (وَإِذَا ذُكِرَ ٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦٓ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ)[1] ئەو موشكیلەكەیە تۆ بلێ بەس خوا دلی ئەتەقێ ئێستا ئەمرۆ باجێ بەجێ بكەین لەسەر واقیعی ئەمرۆ بلێ ئەی خەلكینە تەنیا بابەس قورئان وحەدیس دینی ئیسلام سەروەرمان بێ كاكە چۆن ئەبێ ئەی كوا حوریەتی رئی ئەو قسەی تۆ ئەی كەی چۆن ئەبێ ئەوە نەفسی قسەی موشریكەكانی زەمانی پێغەمبەرە (أَجَعَلَ ٱلْـَٔالِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَىْءٌ عُجَابٌ)[2] چۆن ئەبێ پەرستراوەكان یەك بن ئەی حوریەتی تەكفیر لەكوێی یە ئەی حوریەتی رئی ئەی ئازادی لەكوێی یە خوا ئەلێ تۆ عبدی نالێ تۆئازادی خوای گەورە ئەفەرمووێی (يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعْبُدُوا۟ رَبَّكُمُ)[3] ئەی خەلكینە ئێوە بەندەی خوان ئەلێ نا خوایە ئێمە عەبدایەتی تۆ ناكەین بەتەنها ئێمە بۆ خەلكیش عیبادەت ئەكەین ، خوا بمان پارێزی .

(التوحيد الذي جحدوه)

شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەلێ :(فإذا تحققت أهنم مقرون هبذا ، ولم يدخلهم في التوحيد الذي دعاهم إليه رسول الله ﷺ وعرفت أنت التوحيد الذي جحدوه هو توحيد العبادة الذي يسميه المشركون في زماننا الاعتقاد) شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەفەرمووێ: ئەگەر تۆ زانیت ئەوان إقراریان كرد بەوەی كە خوا ئەوانی دروست كردوە وئەوانی بەخێو كردوە وئەرز وئاسمانی دروست كردوە و كە ئەمە هەمووی توحیدی ربوبیەتە تەبعەن إقرار كردنە بەوەی الله ئەوانی دروست كردوە ئەمە لەلای ئەوان هەبوو بەلام لەهەمان كاتیشا (، ولم يدخلهم في التوحيد الذي دعاهم إليه رسول الله ﷺ) ئەمان بەو إعترافەیان بەو إقرارەیان بەوەی كەوا خوا ئەوانی دروست كردوە ئەمان نەبوون بەموسلمان ئەوانەی نەهاوێشتە ناو ئەوتوحیدەی كەوا پێغەمبەر ﷺ لەبەر ئەوە خواناردبووی ئەو ئەوانەی بۆ ئەوە بانگ كردبوو بۆ ئەو توحیدی الالوهیەتە یەكخواپەرستی واتا لەبەر ئەوەی إقراریان بەتوحیدی الالوهیەت نەكرد بەخالصی شەیركیان بۆ خوا پەیا ئەكرد یانی إعتراف كردنیان بەوەی كە خوا دروستی

[1] :سورة الزمر اية :٤٥
[2] :سورة ص اية :٥
[3] :سورة البقرة اية :٢١

کردوون ئەوان بەو أعترافە نەبوون بەموسلمان (وسلم وعرفت أنت التوحيد الذي جحدوه هو توحيد العبادة) بەمە تۆ ئەزانی کەوا ئەوەی ئەوان کە ئینکاریان لێ کرد توحیدی عیبادە بوو یانی چی ئینکاریان لی ئەکرد؟ ئەیان وت نابێ بەتەنها بلێن خوا بپەرستین خواش ئەپەرستین وەغەیری خواش ئەپەرستین ! ئەوە جحدی الالویە و عیبادەی پێ دەلێن جا پێدەوترێی توحیدی الالوهیە وەتوحیدی عیبادە توحیدی عیبادە یانی دەبی خەلکی هەموویان عیبادەت بۆ خوا بەرزبکەنەوە کە الله یە توحیدی الالوهیە ئەوەیە تەنها خوا ئەبێ بپەرستڕێی (العبادة الذي يسميه المشركون في زماننا الاعتقاد) سەیری کەلیمەی (المشركون) بکە ! شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ ئەوەی کە ئەمڕۆ موشریکەکانی ئەمڕۆیی ئێمە مەخسەدی پێی ئەو کەسەیە کەوا بەتەنها عیبادەت بۆ خوا ناکا یانی بۆ خوا ئەیکا بۆ غەیری خوا ! لای شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) باسی ئەو دینە ڕاستەقینەی ئیسلامەمان بۆ ئەکا ئەلێ هەرکەسێك غەیری خوا لەگەل هاوار کرد موشریکە !، بەس ئەم کەلیمەیە با روونی بکەینەوە زیاتر ! ئێستا ئەگەر کەسێك نوێژبکا و ڕۆژوو بگرێی بەلام بلێی (یارسول الله) ﷺ بەلام تۆ پێلی بلێ موشریك لەوانەیە چەندەها کەس دەمت لێ بکاتەوە بلێ تۆچۆن بەوە ئەلێ موشریك ئەوە خوا ئەپەرستێ ئێمە گومانمان نیە کە خوا ئەپەرستی بەس لەگەل خواشا پێغەمبەریشی پەرەست ﷺ کەواتە موشریکە ! بۆیە شێخ پێ ئەلێ (المشركون) سەیریکە الف لامەکە ئەلف لامیکە بۆموشریکی زەمانی خۆیی ئەگەرێتەوە هەتا ئەلێ (في زماننا) یانی لەزەمانی ئێمەیا ئەوەی کەوا خوا ئەپەرستێ نوێژئەکا ڕۆژوو ئەگرێی عیبادەت ئەکا بەلام لەگەل ئەوەشا ئەلێ (یارسول الله ﷺ) یاعبدالقادر یا فلان یان نەزریان بۆ ئەکا یان چۆن لەخوای گەورە ئەترسێی ئاوا لەوانیش ئەترسی لەقەبرەکەیا یان زیندووە کە لەغەیبا شتێکی لێ بکەن ! یان رغب ورەهبەی هەیە یان تەوەکولیان لەسەر ئەبەستێی هەتا دوایی ... عیبادەتەکانی تر کە ئەلێ لەلای موشریکی زەمانی ئێمە پێی ئەوترێی چی بەم جۆرە ؟ پێی ئەوترێی(الاعتقاد) یانی چی ئەمە ؟

(الاعتقاد): یانی کاتێك کە تۆ باوەرت وایە ئەبێ (تەبعەن ئەبی باوەرت بەخوای تعالی هەبێ) لەهەمان کاتا ئەوان بروایان بەکێش هەیە !؟ بە پێغەمبەر ﷺ بەپیاو چاکان کەوا ئەمان داوایان لێ بکەن ئەیان بیستن و وەلامیان ئەدەنەوە وە ئەبنە وەسیلە وواستە لەنێوان

خۆیان وخوایا !. جاروباریش پێیان ئەوترێی بەم جۆرە پیێ ئەوترێی (تەوەسول) كە تۆ پێی ئەلێ داوا لەغەیری خوا مەكە ئەلێ كاكە ئەوە تەوەسولە ! یان پیێ ئەلێن چی ؟ (النداء)یان پیێ ئەلێن (الألتجاء) یان پیێ ئەلێن (جاه) ئەوە جاهی هەیە لای خوای تعالی ئەم ناوانە هەرهەمووی وەكو كەلیمەی ((الاعتقاد) وایە ئەگەر ئێمە بێنە سەر ئەم جۆرە شیركە زیاتر روونی كەینەوە لەم رۆیی ئێمەیا لەوانەیە ئێستاكە زۆر بەی زۆری ئەوەی كە خۆی بەموسەقەف ئەزانی علمانیە مەسەلەن یان لیبراڵییە هەمووجۆرە رێبازەكان ئەمانە گالتەیان دێی بەداواكردن بەدواكردنی پیاو چاكان وئەوانە ئەوە ناكەن شیركەكەی ئەوان چیە؟ (الحریە) شیركەكەی ئەوان (المحاكمی المدنیە)شیركی ئەوان (النزامی عالەمی نوێی)یە ئەوانە هەمووی بەدەرە لەپەرستینی خوا ئەمە هەمووی شیركە چی تریش مان هەیە (إتفاقاتی دولی) چی ترمان هەیە (عولەمە) چی ترمان هەیە (حەزارە) ئەمە هەمووی ئەوناوانە وەكو ئەواناوانە وایە كەوا كاتی خۆیی موشریكەكانی زوو لەود و یغوس و سواع ونسرو لات ومنات عوزا و هوبەل و ئەورۆش ئەم ناوانە ئەچێتە پال ئەوان ناوە كۆنەكان ناوە نوێی یەكان .

شێخ (صالح)ئەلێ :

(أي إذا عرفت أن المشركین مقرون بتوحید الربوبیة) شێخ صالح فوزان شەرحی كەلیمەكەی شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەكا ئەلی گەر تۆ زانیت موشریكەكان مقیر بون إعترافیان كردوە بەتوحیدی ربوبیەت بەوەی كە خوا ئەوانی دروست كردوە (وأن الذي جحدوه هو توحید الألوهیة) ئەوەی ئەوان ئینكاریان لیێ ئەكرد توحیدی الالوهیەت بوو یانی ئەیان وت چۆن تەنها لەخوا داوا بكەین یانی خۆئەوان لاریان لەوە نەبوو كە لەخوا داوائەكرێی بەس دەیان وت لەگەل خواشا ئەتوانین لەشتی تریش داوابكەین (، وهم یقولون إن االله هو الخالق الرازق المحي الممیت) ئەیان وت خوای گەورە خالیقە دروستكارە رزق دەرە خەلك دروست ئەكا خەلك ئەمرێنی (لكن إذا قیل لهم) ئەگەر پێیان بوترایە (قولوا لا إله إلا الله) بلێن (لا اله الا الله) بلێن نەبۆ هەموشتێك تەنها خوا نەبۆ هەمو زیندوو مردوێك تەنها بۆ خوا نەبۆ هەموو دارو بەردێك نەبۆ هەموو نیزامێك نەبۆ هەموو یاسایەك نە بۆ هەموو كەسێك الا بۆ خوا واتا نەبۆ هەموو شتێك الا بۆ خوا ئائەم كەلیمەیە ئەوها لێك ئەدرایەوە ئەوان تیێ ئەگەیشتن

لەگەل تی گەیشتنی ئەیان وت چی؟ (قالوا) (أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيۡءٌ عُجَابٞ)[1] نەفسی شت ئەمرۆش تکرار ئەبێتەوە کە لەکۆنا وترابوو ، ئەوان ئەیان وت چۆن پێغەمبەر (محمد) هاتوە ﷺ بۆئەوەی کەوا هەموو ئالیهەتەکان فرێی بدات یەك الاه بپەرستین چۆن شتی وا ئەبێ ئەمە زۆر شتێکی سەرسورهێنەرە ! ئێ ئەمرۆش هەروا ئەوترێتەوە ئەگەر ئێمە تەماشابکەین ! چۆن تەنها شوێن ئیسلام یکەوین چۆن تەنها شوێن خوا و پێغەمبەر بکەوین ﷺ چۆن تەنها شوێن قورئان و حەدیس بکەوین ئەی چۆن شتی تریش هەیە ! حوریەت هەیە ئازادی هەیە کەیفی خۆیەتی مافی خۆیەتی هەموو کەسێك إختیاری خۆیەتی هەرچیەك ئەکا بیکا ! (أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيۡءٌ عُجَابٞ) هەمان کەلیمە ئەمرۆ تکرار ئەبێتەوە بەسیغەیەکی تر جائەوەی ئەوە بلێ موشریکە ها ئاگەداربن !. ئەوەی ئەوە بلێ دەرچوە لەدینی ئیسلام ، لەعقیدەی راستەقینەی ئیسلام ئەوە لەو (لا اله الا الله) یە دەرچوە چونکە بەداخەوە زۆر هەن ئەلێن (لا اله الا الله) بەس مانای (لا اله الا الله) نازانی کاتی خۆیی قوریش ئەیزانی بۆیە نەیدەوت ئەمرۆ ئەیلێت وبەقسەی ناکات نایزانێ! (أي إذا قيل لهم اعبدوا االله ولا تشركوا به شيئا) ئەگەر پێیان بوترێ بەس خوا بپەرستە ! لەهەمووشتێکتا لەعیباداتا لەحوکمرانیتا لەژیان ومردنتا کە ئەولێن (قُلۡ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحۡيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ)[2] تەنها بۆخوا بێ شەریکی بۆ پەیا مەکە (قالوا كما قال قوم نوح من قبل) ئەها قەومی نوح لەپێشا ئەیان وت چی ؟ (وَقَالُواْ لَا تَذَرُنَّ ءَالِهَتَكُمۡ)[3] یانی چی : (لا تتركوا عبادة آلهتكم) یانی عیبادەتی ئالیهەتەکانتان بەجێ مەهێلن وازی لی مەهێنن بەقسەی نوح مەکەن (وَقَالُواْ لَا تَذَرُنَّ ءَالِهَتَكُمۡ وَلَا تَذَرُنَّ وَدّٗا وَلَا سُوَاعٗا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسۡرٗا)[4] واز لەمانە مەهێنن وتمان ئەمانە هەمووی پیاو چاك بوون مردن و وەشیتان ئاوای کرد کەباسمان کرد لەرابردوودا کەئەوان تیمسالایان بۆدروست کردن پاشان جیلی دوای ئەوان هاتن پەرستنیان داوایان لێ کردن کە ئەوان داوا لەخوا بکەن ئێستا ئەم ناوانە ناوی نوێی هەیە ! خەلك نالّی (ود سواع ويخوس ونسر) ئەلی(إشتراکی ، علمانیە، لیبرالیە، دەولەی مەدەنی ، نیزامی عالەمی ، اومم متحیدە) زۆری تر ئەوانە هەیە

[1] :سورة ص اية :٥

[2] :سورة الأنعام اية :١٦٢
[3] :سورة نوح اية :٢٣
[4] :سورة نوح اية :٢٣

ئێستا (كذلك هؤلاء المشركون كان الجدال الذي بينهم وبين الرسول ﷺ هو في عبادة الله وحده لا شريك له) ئەو موشریكانە جیدال و نیقاش وبەربەرەكانی لەنێوان خۆیان لەنێوان پێغەمبەرا چی بوو ﷺ (هو في عبادة الله وحده لا شريك له) ئەوەی تەنها خوا بپەرستن ئەوانیش بەتەنهایا ئەوەیان قبول نەدەكرد (فالرسول ﷺ يقول لهم) (قولوا لا اله الا الله تفلحوا)[١] بەس ئەوەندە بلێن رزگارتان ئەبێ لەئاگری دۆزەخ ئەواندە بلێن خوای گەورە سەرفرازتان ئەكا لەرۆژی دوایی ئەتانخاتە بەهەشت تەبعەن ئەوەندە بلێن بەزمان نیە بەتەنها ئەوان تێ ئەگەیشتن ئەگەر ئەوە بلێن ئەبێ إلتزام بكەن بەماناكەیەوە بەلام بەداخەوە ئەمرۆیی ئێمە خەلك لەكەلیمەكەش تێ ناگا ئەوە نوێژەكەیە ئەلێ(إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ)[٢] بەلێن بی هەرتۆ بپەرستم هەر لەتۆش داوای یارمەتی لەتۆ بكەم كەچی كەسەلام ئەداتەوە نە ئەودەپەرستێ نەلە ئەویش داوای یارمەتی ئەكا ! یانی تێناگا لەقصدەكەی خۆی نازانی چی ئەكا ! كەواتە پێویستە تێ بگەیی عەمەلی پێی بكەی ئەبێ ئیش بەو (لا اله الا الله)یە بكرێی خۆهەركەلیمەیەك نییە بوترێی بەزمان جا گەر خۆوابایە خۆ قوریش موشكیلەی چی بوو ئەیوت و تەواو ئەچوو شیرك وگومرایی خۆی ئەكرد و ولا مادەم بەوە بێ من بەوە رزگارم بێ (محمد)یش رازی ئەكەم ﷺ خۆشم رازی ئەكەم ئالیهەكانیشم رازی ئەكەم بەس وانیە كەلیمەیەك نیە بەدەم بوترێی ئەم كەلیمەیە عەمەلی پێویستە (وهم يقولون) أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ)[٣] ئەها تی گەیشتبوون ئەیانوت هەموو خواكرنی تر بەیەك خوا ! هەموو پەرستراوەكان هەموو پەیرەویی لێكراوەكانی كرد بەیەك پەیرەویی لێكراو نائێمە پەیرەویی لێكراوی زۆرمان هەیە ! بەقسەكراوی زۆرمان ئەبێ بەقسەیان بكەین یەك كەسمان نیە ئێمە زۆرمان هەیە (ويقولون : هذا دين آبائنا وأجدادنا حتى إن أبا طالب عند الوفاة لما طلب منه الرسول ﷺ أن يقول : لا إله إلا االله أبي أن يقولها) ئەوانە ئەیانوت ئەمە دینی باوباپیرانمانە هەتا (ئەبو تالیب) كەمامی پێغەمبەر بوو ﷺ پێغەمبەركە داوای لێكرد ﷺ لەكاتی مردنەكەیا بلێ (لا اله الا الله) وتی نا ! (أبي أن يقولها) وتی نایلێم (وقال: هو على ملة عبد المطلب)[٤](وملة عبد

---

[١] : أحمد :٤٩٢\٣

[٢] :سورة الفاتحة اية :٥

[٣] :سورة ص اية :٥

[٤] : البخاري الجنائز (١٢٩٤ ،)

المطلب عبادة الأصنام) وتی من لەسەر میلەت یانی دینی (عبد المطلب) دینی (عبد المطلب) عیبادەتی ئەصنام بوو ، جالێرەدا ئیشارەت ئەدەین بەنوقتەیەك هەمووجارێی كە سەرگوزشتەی ژیانی پێغەمبەر ﷺ ئەگێردرێتەوە خەلكی داماوی خۆمان نازانی توحید چیە وئیمان چیە ئەلێ حەزرەتی (عبد المطلب) رۆحم بێ بەقوربانی نەیهێشت سەبارەت بەمەسەلەی كەعبە وتی خوایەك هەیە ئەو ئەوە دەپارێزێی لەكاتێكا (عبد المطلب) كافرە موشریكە (‹ هذا هو محل النزاع بين الرسل وبين الأ مم) ئینجا نەك هەرئەوەندەش وەكو وتمان نەك هەر (عبد المطلب) بەلكو (عبدالله و ئامینە)ش ئەوەتا حەدیسی صەحیحی موسلیم دا هاتوە كە دایك و باوكی موشریك وكافربوون كەكاتێك سەرگوزشتەی پێغەمبەرباس ئەكرێی ﷺ بزانم كێ ئیشارەت بەولایەنی توحید و شیركە ئەدا ! هەمووی ئەلێ حەررەتی ئامینە ! حەرزەتی عبدالله ! هەزارجار خەلك خۆی دەكا بەقوربانی نازانی ئەوانە موشریكن ! نازانی پێغەمبەری خوا ﷺ خوا رێگەی نەیداوە دوعایان بۆ بكا (هذا هو محل النزاع بين الرسل وبين الأ مم) كەواتە ئەمە ململانێیەكە لەنێوان پێغەمبەران كەهاتون لەنێوان ئومەتەكانیان ئائەمەیە ئەوان ئەلێن بەس خوا بپەرستن بەقسەی بكەن بەقسەی كەسیتر مەكەن ، نەبەقسەی خۆتان نەبەقسەی ئاغاكانتان نەبەقسەی یاساكانتان نەبەقسەی بتەكانتان نەعیبادەت كەن بۆ مردووان نەبۆ زیندووان !،(فالرسل يقولون: للأمم اعبدوا الله ولا تشركوا به شيئا ولكن المشركين أبوا إلا البقاء على عبادة الأصنام ‹) بەس خوا بپەرستن شەریكی بۆ پەیا مەكەن تەبعەن كەلیمەی شەریك زۆر كەلیمەیەكی دیارە .

شەریك یانی : بەشداری كردنی شتێك لەنێوان دووكەسا یان سێ كەسا یان چوار كەسا .

كەواتە إعتراف ئەكا بەخوا بەلام لەگەل خوایا كەسیتر دائەنێی موشریكەكان ئەیانوت نەخێر الا ئەبێ عیبادەتی ئەصنام عیبادەتی ئەصنام وەكو وتمان هەبوو بەردی لەبەر بەرد ئەپەرست هەبو لەبەر دار ئەیپەرست هەبوو رەمز بوو بۆ پیاوچاكێك هەبوو مەلائیكەی ئەپەرست هەبوو عیسایی ئەپەرست وەكو ئێستا باسی ئەكەین (علیم السلام) (فالخصومة بين الرسل وبين الأمم هي في توحيد الألوهية ، أما توحيد الربوبية فهو محل إجماع عند الجميع لم يخالفوا فيه) كەواتە كێشەكە لەنێوان پێغەمبەران (عليهم السلام) ولەنێوان ئومەتەكانیانا

لەتوحیدی الالوهیەتایە لەوەدایە کە پەرستراوی ئێمە کێ یە ئەبێ بەقسەی کێ بکەین ! ئەبێ عیبادەت بۆ کێ رەوانەبکەینەوە دووخالە ئاگەداربە

١– عیبادە(پەرستن).

٢–پەیرەویی لێکردن لەبەرنامەی ئەو خوایە.

(أما توحيد الربوبية فهو محل إجماع عند الجميع لم يخالفوا فيه) ئەما خوا هەیە بەلێ هەموو دەیانوت خوا هەیە وە إعترافیشیان پێ ئەکرد کە ئەو خوایە ئەوانی دروست کردوە جا ئێستا کێشەلەوەدایە کاتێ کە علمانیەك کاتێك لیبرالیك کەکەسێك لەدەستوری خوا ولەشەریعەتی خوا دەچێتە دەرەوە شەریعەتێکی بۆگەنمان بۆ ئەهێنی کەسانی دیفاع لێکەریان لەوتاغوتانە دێن چی ئەکەن ئەلێن کاکە ئەو دەلێ (لا اله الا الله) تۆچۆن ئەلێ ئەوە کافرە ! ئاخر (أشرك مع لا اله الا الله) ئەوعهدەی نەبردە سەر لەگەل (لا اله الا الله)کەیا کەوتی بەدەم بەلام بەعەمەل هات شکاندی هەلی وەشاندەوە لەگەل ئەو راست ئەکا بە(لا اله الا الله) لەدلی دێتە دەرەوە (لا اله الا الله) ئەبێ بەقسەی الله بکا نەك بلێ ولا (الله)ئەوی بۆمنت هێناوە بەکەلکی ئەمرۆ نایە ! ولا دەست برین وەحشی گەرەیتییە ! ولا رەجمی زانی معصەن دوورە لە ئینسانیەت ! ولا دادکاری کردنی حەرەق خۆر ئەمە چیە خۆ ئەمە لەکەر نادەین !ئەمە وەحشی گەرەیتییە ! ئەمە هەموویی (لا اله الا الله)کەی هەلوەشاندەوە سەرلەبەر (وإنما خالفوا في توحيد الألوهية ، فهو محل النزاع ، وهو الذي شرع من أجله الجهاد في سبيل الله) کەواتە لەتوحیدی الالوهیەیا کێشە وموناقەشە وجیدال لەنێوان ئمم و رسول وە ئەمەبوو هۆی ئەوەی کە ئەگەر ئەو پێغەمبەرانە دەسەلاتیان ئەگرتە دەست رأسەن چیان ئەکرد لەگەل قەومەکەیاندا !؟ لێیان ئەدان وقیتالیان لەگەل ئەکردن جیهادیان لەگەل ئەکردن رانەئەوەستان لەسەریان بەموشریکی لەناویان ئەبردن تەواو بەس ئەگەر دەسەلاتیان نەبوایە وەکو پێغەمبەر (نوح)(علیه السلام) ئەوە بوو خۆتان بینیتان (٩٥٠)سالێ لەگەل ئەو قەومەیا دواتر خوای گەورە بەتۆفان لەناوی بردن ، بەس پێغەمبەر هەبوو(علیهم السلام)چەندەها پێغەمبەر نەك پێغەمبەر قیتالی لەپێناوی خوایا کردوە (وَكَأَيِّن مِّن نَّبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُۥ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ)[١]چەندەها پێغەمبەر هەبوە چەندەها شوێنەکەوتەی ئەوان قیتالیان کردوە لەگەل

[١] :سورة ال عمران اية :١٤٦

كافران كەواتە قیتال كاتێك كەتۆ دەسەلاتت هەبیٚ واجبە لەسەرت چۆن نوێژ واجبە لەسەرت بیكەی كەدەسەلاتت هەبوو ! كەدەسەلاتت هەبوو نایكەی پێغەمبەرﷺ هەردوو مەرحەلەكەی بینی كەبریتین:

*مەرحەلەی مەككە كەبیٚ دەسەلات بوو.

*مەرحەلەی مەدینە دەسەلاتداربوو.

(یقول الرسول ﷺ : أمرت أن أقاتل الناس حتى یقولوا لا إله إلا الله)ئەوە پێغەمبەرە ﷺ صەحیحی بوخاری وموسلیم ئەمرم پێكراوە كە قیتال لەگەل هەموو خەلیكیدا بكەم نابیٚ خەلك سەربەرزبكاتەوە بەبیٚ (لا اله الا الله) ئەمە لەكاتیٚ دەسەلاتیدایە تەبعەن صەحیحی بوخاری وموسلیم ئەلیٚ چی ؟ (أمرت أن أقاتل الناس حتى یشهدوا أن لا إله إلا الله ، وأن محمدا رسول الله ، ویقیموا الصلاة ، ویؤتوا الزكاة ، فإذا فعلوا ذلك ، عصموا مني دماءهم وأموالهم ، إلا بحق الإسلام ، وحسابهم على الله تعالى)[1]كەواتە قەت پێغەمبەر رازی نیە ﷺ نوێژنەكەرێك هەبێت قەت رازی نیە ونابیٚ ونەبوە نوێژنەكەرهەبیٚ لەزەمانی ئەودا ! ئەگەر هەبیٚ لێی دەدا ! نەوەكو زەمانی ئێمە بچن دیفاعیان لیٚ بكەن ولا موسلمانە ! موسلمانی چیە نوێژنەكەر! إجماعی صحابە بەبیٚ خیلاف (محمدی كوری مەروەزی) كەبۆمان إعلان دەكا كە أعلان ناس بوە لەخیلافی نێوان صەحابە لەكتێبەكەیا ئەفەرمویٚ : هیچ خیلاف لەنێوان صەحابەیا نیە كەتاریك صلات كافرە !. وەلا بەتەمبەلی نایكا بەتەمبەلی چی ؟! تەمبەری ناخوا خوا ئەلیٚ تۆ نوێژكە وەلا من نایكەم تەمبەلم خوایە نایكەم ئەمریی خوای شكاند نابیٚ ئەمری خوا بشكێنی (إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ)[2] كە ئەی كەن بەدەلیل ئیٚ كاكە خۆ تەركی صەلات شیركە! پێغەمبەر ئەلیٚ ﷺ خوا ئەفەرمویٚ لەقورئان(وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَلَا تَكُونُواْ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ)[3] (إن بين الرجل وبين الشرك والكفر ترك الصلاة)[4] ئی (رتك الصلاة) چیە؟ شیركە. خوا لیٚ خۆش نابیٚ ئەوە إجمعای هەموو صەحابەیە هەتا زۆربەی زۆری تابعین لەسەر ئەوە بوون إلا صیغاری تابعین وەكو (زوهری)و

[1] : رواه البخاري ومسلم.
[2] :سورة النساء اية :٤٨
[3] :سورة الروم اية :٣١
[4] : أخرجه مسلم حديث (٨٢)

هەندێك ئەگینا برۆ بزانە علمای ئەهلی سوننە لەکاتی خۆیا ئەفەرموون وەکو(ئەیوبی سختیانی) ئەلێ :تەرکی صەلات کوفربوە هیچ خیلاف تیا نیە لەلامان ! . (، یقول الرسول ﷺ وفي ريواية : إلى أن يشهدوا أن لا إله إلا الله)[1] کەواتە نابێ کەپێغەمبەران دەسەلاتیان هەبوو هەتا پێغەمبەرﷺ جێگیرانی پێغەمبەران دەسەلاتیان هەبوو نابێ ئەو شتانە بەهیچ شێوەیەك تەرك بکرێی مەسەلەی گەرانەوەی عیبادەت بۆ خوای گەورە وەهەروەها نوێژکردن زەکات ئەمانە نابێ بەهیچ شێوەیەك لەهەرکەسێك ببینرێی کەئەدای ئەم فەرزانە نەکا (فلو كان الرسول ﷺ يطلب منهم الإقرار بتوحيد الربوبية ما صار بينهم خصومة ولانزاع لأهنم معترفون به) جا ئەگەر مەسەلەکە هەرئەوەندە بێ پێغەمبەر هاتوە وەرن بلێن خوا ئێمەی دروست کردوە چ نزاعێك هەبوە لەنێوانیان هیچ! نزاع نەبوو لەنێوانیان .

(كما كانوا يدعون االله سبحانه ليلا وهنارا)

یانی موشریکەکانی زوو خوایان نەئەناسی! داواشیان لێ نەئەکرد! بەلی داواشیان لێ ئەکرد (وهذا أمر ثان من شأن المشركين كما أهنم يعترفون بتوحيد الربوبية فهم أيضا يعبدون الله)چۆن إعترافیان ئەکرد کە خوای تعالی ئەوانی دروست کردوە بەهەمان شێوەش ئەچوون عیبادەتیشیان بۆ ئەکرد وەنیە ئەوەبلێن ئێمە عیبادەت بۆخوا ناکەین دوایان لێ ئەکرد حەجیان ئەکرد لەحەجەکەیان ئەیانوت (لبيك اللهم لبيك لبيك الاشركا هولك تملك وما ملك) یانی لەکاتی حەج کردنا ئەوەنەشیان ئەوت بەس ئەیان وت یەك شەریکت هەیە ئەوە شەریکە هەرچیش هەیە هەمووی هەرهی تۆیە ! (فيدعونه ويحجون إلى البيت ويعتمرون ويتصدقون) حەجیان ئەکرد عومەرەیان ئەکرد صەدەقیان ئەکرد (ويعبدون االله بأنواع من العبادة لكنهم يخلطوهنا بالشرك) تەبعەن لێرەیا باسی صەلات ناکا بەس ئەگەر سەیری قورئان بکەین ئەلێ چی (وَمَاكَانَ صَلَاتُهُمْ عِندَ ٱلْبَيْتِ إِلَّا مُكَآءً وَتَصْدِيَةً)[2] باسی صلاتیش ئەکا ئەو ئایەتەدا بەس صەلات ئەوان چی بوو تەواف بوو تەوافیش صەلاتە ! بەلام بەچ شێوازێك ئەیانکرد (مُكَآءً وَتَصْدِيَةً)فیکەفیك وچەپەلە لێ دان (بحيث يعبدون االله ويعبدون غيره) کەواتە کەئەلێ (كما

[1] : البخاري الإيمان (٢٥ ،)
[2] :سورة الانفال اية : ٣٥

كانوا يدعون االله سبحانه ليلا وهنارا)ئەوانە عيبادەتيشيان كردوە بەس لەگەل عيبادەتەكە شيركيان تێكەل كردوە (وهذا لا ينفعهم شيئا)ئابەم شيركە هيچ ئيستفادەی نيە ئەم عيبادەتانەی كە ئەوان ئەيانكرد (لأن الشرك يبطل عبادهتم)ئەوشيركە بەتالی ئەكاتەوە هەروەكو ئەمرۆ كابرا بانوێژ ورۆژو حەج وزەكات و هەمووشتەكان بكات كەشيركی پەيا كرد هەمووئيشەكەی بەتالبوويەوە (فالعبادة لا تنفع إلا مع الإخلاص) عيبادە لەگەل إخلاصا نەبێ ئيستفادەی نيە كەواتە گەورەترين شت ئێمە ئەمرۆ بەخەلكی بلێن توحيدی خوای گەورەيە ! گەورەترين زانياری يەكخواپەرستييە ئەوەيە لەشيرك ئاگەداری كەيتەوە نەكەوێتە ناويی لەعيبادەت ئاگەداری كەيتەوە بلێ عيبادەت خالص ئەوەيە بۆئەوەی بەتالْ نەبێتەوە (ولهذا يقول جل وعل(وَٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِۦ شَيۡـًٔا)[1] خوای گەورە پێمان ئەلێ ئێوە تەنها خوا بپەرستن تەنها (الله) بپەرستن بەقسەی بكەن پەيرەويی لێ بكەن سمع وتاعەی بۆبكەن شەريكی بۆ قەرار مەدەن لەگەل ئەوا كەسێكيتر مەپەرستن لەگەل قسەی ئەوا قسەی خەلكی ئەگەر دژايەتی خوای كرد بيدەن بەدار وديوارا هەركەسێكبێ (وقال سبحانه وتعالي')(فَمَن كَانَ يَرۡجُواْ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلۡيَعۡمَلۡ عَمَلٗا صَٰلِحٗا وَلَا يُشۡرِكۡ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدَۢا)[2] خوای گەورە چی فەرمووە لەسورەتی (كهف)هەركەسێ ئەيەوێی بەديداری پەروەردگار شادبێت حەز دەكەی رۆژی قيامەت بەديداری پەروەردگار شاد بيت !دووشتی لێ دوا كردووی.

يەكەم : عەمەلی صالح واتا ئەو عەمەلەی كەلەسەر سوننەتە كە بيدعەی تێكەلاو نيە .

دووەم :شەريكيش بۆ خوا قەرار مەدە نەشەريكی أكبر نەشيركی أصغر.

(ما اقتصرعلى قوله فليعمل عملا صالحا) شێخ صالح ئەلێ : خۆ خوای گەورە نەيوت تەها(فليعمل عملا صالحا) بابەس عەمەل ئەنجام بدا نەء ئەبێ شەريك پەيا نەكەی ! چونكە كەشەريكت پەيا كرد عەمەلەكەت بەتالْ ئەبێتەوە (بل لابد أن يتجنب الشرك فإذا كان لم يتجنب الشرك ولو كان يعمل أعمالا كثيرة فإهنا تبطل ولا تنفع) پێويستە لەسەری دووركەوێتەوە لەشريك ئەگەر دوورنەكەوێتەوە هەرعەمەلێك بكات بەتالْ ئەبێتەوە ئيستفادەی نيە ! (فالمشركون كان عندهم عبادات الله عزوجل) موشريكەكان عيباداتيان

[1] :سورة النساء اية :٣٦
[2] :سورة الكهف اية :١١٠

هەبوو بۆ خوا (وهي من بقايا دين إبراهيم الخليل عليه السلام)لەوەبوو کەمابوویەوە لەدینی باوکە (إبراهيم) یەك لەوانە حەج بوو ئەوە ماوەتەوە هەتا زەمانی ئەوانیش (فكانوا في البداية على دين إبراهيم) بیدایەت لەسەر دینی (إبراهيم) (ولكن لما جاء عمرو بن لحي الخزاعي غير دينهم وأدخل فيه الشرك) بەس (عمری کوری لحی خزاعی)چی کرد ئەو دینەی گۆری وەکو وتمان چوو بۆ (شام) لەوێی هوبەلەی هێنا شەیتانیش پیێ وت کەوا بتەکان ئەوانەی کەوا بەتۆفانی نوح هاتە خوارەوە بۆ (جد) دەریان هێنێتەوە دەریان هێنایەوە و دابەشیان کرد بەسەر قەبائیل ئەوە تا لەهەر شوێنێك (لات ومەنات و عوزا وهوبەل وود ويغوس وسواع ونسر) ئەمانە هەمووی بەرزکرانەوە لەناو کەعبە (٣٦٠) بت دانرایە (، لكن بقيت بقايا من دين إبراهيم عندهم وهم مشركون) واتا هەندێك لەعیبادەت لەدینی (إبراهيم) مابوویەوە لەناویانا بەلام لەکاتێکا کە ئەوانە ئەوانەیان ئەکرد شەریکیشیان پەیا ئەکرد ئەوە کەواتە ناویان موشریکە (فهم يدعون الله خصوصا إذا وقعوا في الشدة) ئەوان داویان لەخوا ئەکرد بەتاقی تەنهاش بەتایبەتی لە شدەدا (فإهنم يخلصون الدعاء لله)یانی بەپوختەی داوایان لەخوا ئەکرد لەکاتی شدەدا (ويتركون دعاء الأصنام) ئینجا دوعای ئەو بتانە ئەو پیاوچاکانە ئاگەداریش بن وەکو وتمان مەسەلەی بت تەنها بریتی نەبوو لەدار وبەردێك بەتەنها وبەس ! هەبوو وابوو بەلام هەش بوو رەمز بوو بۆ پیاوچاکانێك کەمردبوون (لأهنا لا تنفع في هذا الموقف ولا تنجدهم في وقت الشدة عليهم بهذا)واتا لەکاتی شدەدا ناگا بەهانایان یارمەتیان نادا ئەیانزانی سەیری ئەم ئایەتەکەن خوای گەورە چی ئەگەێرێتەوە لەحەقیان (قال سبحانه)(﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ ٱلضُّرُّ فِى ٱلْبَحْرِ ضَلَّ مَن تَدْعُونَ إِلَّآ إِيَّاهُ ۖ فَلَمَّا نَجَّىٰكُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ ۚ وَكَانَ ٱلْإِنسَـٰنُ كَفُورًا﴾)[١] ئایەتەکە ئەفەرمووێ چی (﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ ٱلضُّرُّ فِى ٱلْبَحْرِ ضَلَّ مَن تَدْعُونَ إِلَّآ إِيَّاهُ ۖ﴾)کەکاتێك سواری کەشتیك بوون لەبەحرا لافا و مەوجی گەورە ئەهات ئەرۆیشت خەریك بوو غەرق ئەبوون لەوپەری ترس ونارەحەتیایە چونکە ناوبەحر زۆرترسناکە ئالەویا هەستیان بەحەقیقەتی شتەکە ئەکرد ئەیانوت لێرەیا خوا نەبێ کەس رزگارمان ناکا ئالیە بت صەنەم ئەوشتانە پیاوچاکان هیچی ناتوانی رزگارمان کا هاواریان ئەکرد(يا الله)بەتاقی تەنها کەکاتێك خوای تعالی رزگاریشی

[١] :سورة الإسراء اية :٦٧

ئەکردن ئەها ئایەتەکە ئەلێ چی ؟ (ضَلَّ مَن تَدۡعُونَ إِلَّآ إِيَّاهُۖ) یانی چی بزر ئەبوو لەبەر چاویان ون ئەبوو لەبەر چاویان هەرچیەکی داوا بکردایە بیان پەرستیایە لەکاتی وشکانیا لەکاتی خۆشیانا لەشار وولاتەکانی خۆیانا ئەمەیان لەبەر چاو بزر ئەبوو نەئەما إعتقادیان پێ نەئەما ئەیان وت بەس خوا لێرە رزگارمان ئەکا ! هاواریان ئەکرد(ضَلَّ مَن تَدۡعُونَ إِلَّآ إِيَّاهُ) تەنها خوا ! (فَلَمَّا نَجَّىٰكُمۡ إِلَى ٱلۡبَرِّ) کاتێ کە خوا رزگاری ئەکردن تەبعەن خوای گەورە دوعاکەی قبول ئەکردن ورزگاربوون بۆ کوێی ؟بۆ وشکانی دابەزە رزگارمان بوو دەی ئینجا بابێینەوە سەر عیبادەتی (لات ومەنات وعوزا وهوبەل...،،،) ئەلی چی (أَعۡرَضۡتُمۡ) یانی ئەمە ؟کاتێك کەرزگاری ئەکردن (فَلَمَّا نَجَّىٰكُمۡ إِلَى ٱلۡبَرِّ) رزگاری کردن بۆ وشکانی لەئاوەکە دەرچوون (أَعۡرَضۡتُمۡ) یانی پشتان هەلکرد پشتان لەچی هەلکرد لەئیمان لەإخلاص لەعەمەلەی صالح (وَكَانَ ٱلۡإِنسَٰنُ كَفُورًا)بەراستی ئینسان ئینسانێکی کافر کفورا یانی جاحیدە بەنیعمەتی خوای خۆیی وە ئەو نیعمەتەی لەبەر چاونیە وەفای نیە بۆ خوای تعالی کە ئەو ئەوی رزگارکرد مادەم خوایە لەبەحرا ئەبێ خوابێ لە بریشا کەچی ئەوان ئەوەیان ئینکاری ئەکرد دیسانەوە ئەویانوت چۆن ئەبێ ئەوانیش داوا بکرێی (وَإِذَا غَشِيَهُم مَّوۡجٞ كَٱلظُّلَلِ دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمۡ إِلَى ٱلۡبَرِّ فَمِنۡهُم مُّقۡتَصِدٞۚ وَمَا يَجۡحَدُ بِـَٔايَٰتِنَآ إِلَّا كُلُّ خَتَّارٖ كَفُورٖ)[1] خوای گەورە لەسورەتی لقمان ئایەتی (٣٢) بۆمان باس ئەکا ئەفەرموێی (وَإِذَا غَشِيَهُم مَّوۡجٞ كَٱلظُّلَلِ)(غَشِيَهُم) یانی چی ؟یانی کاتێك کە ئەو مەوجی بەحرە بەسەریانا ئەهات وەکو چۆن وەکو جیبال وەکو هەور بەسەریانا چۆن شتێك رائەگری بەسەریانا لێیان تاریك ئەبێ وناخۆش ئەبێ ئاوا ئەو مەوجە هەلئەسا بەسەریانا وەکو شاخ وەکو هەور وەکو پەلە هەوری رەش (كَٱلظُّلَلِ)وەکو سحاب وەکو هەوەری رەش وەکو جیبال ئاوەها بەسەریانەوە رائەوەستا ئیتر لەوپەری نارەحەیتیانا بکەوێی بەسەریانەوە ئەخنکێن و لەناو ئەچن ئیتر ئالەو کاتانە (دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ)داوایان لەتەنها خوا ئەکرد ! (مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ) یانی چی ؟ (أخلصوا دين لله)یانی دینەکەیان پوختە ئەکردەوە بۆ خوا هیچ ناوی کەسیان نەئەبرد بەس خوا ! (ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمۡ إِلَى ٱلۡبَرِّ) کەرزگاری

[1] :سورة القمان اية : ٣٢

ئەكردن بۆ وشكانی (ٱلۡبَرِّ فَمِنۡهُم مُّقۡتَصِدٞ)علمای تەفسیر ئەڵێ حەرفێك هەیە لێرەدا معناكەی وادەرئەكەوێی (ومنهم كافر) یانی)منهم مقتصد ،منهم كافر ' ومنهم جاحید)
یانی چی (فَمِنۡهُم مُّقۡتَصِدٞ)؟ كەلیمەی (مقتصد) یانی چی ؟ كافرمان زانی ئەوەیە تێیان دایە كەسانێك كەوا لەتەریایی لەبەحرا ئەچێتە سەر وشكانی جحدی ئەو نیعمەتە ئەكا وئەگەرێتەوە سەرشیرك بەلام (مقتصد)چی یە؟ علما بۆ مانای (مقتصد)هەندێك واتامان ئەدەنێ یەك لەوانە ئەڵێن إقرار ئەكا بەزمانی بەس لەناو دلیا شیركی هەیە یانی إقراری كردوە كەوا تەنها خوا رزگاری كردوە بەلام لەدلیشا پەیوەستە بەكێ ؟ بەو ئالیهەتانەی كە ئەیپەرستن ئەوە وەسەتە لەنێوان كوفر وئیمانا .بەلام ئالەكەی بۆ كوفر ئەگەرێتەوە چونكە نابێ ئینسان وابێت ئەوە مانایەكی . مانایەكی تر ئەڵێ نا (مقتصد) بەمانای موئمینە یانی تیان داهەیە تێگەیشت لەحەقیقەتەكە تێ گەیشت كەمن لەبەحرا بەس خوا رزگارم كا شێتی من بچم لەوشكانیدا لەغەیری ئەو داوا بكەم كەواتە بوو بەئیماندار (مقتصد) بەمانی موئمین ئەوەش مانایەكی تر ،ئەمە لەكێ ئەگێرنەوە لەسرەدا ؟ لە (عیكریمەی كوری ئەبو جهل)كەپێغەمبەری خوا ﷺ فەتحی مەككەی كرد یەكێك لەوانەی كەوتی دەستیش بگرێی بەپەردەی كەعبەوە ئەبێ ئەمانە بكوژرێن یەكێك لەوانە (عكریمەی كوری ئەبوجهل)بوو رۆیشت ئەو مەككەی بەجێهێشت سواری بەحر بوو بچێی بۆ ئەوبەرەوە بۆحەبەشە لەناو بەحرا چی روویدا مەوج و نارەحەتیەكانی بەحر وئەوانە وتی كاكە لێرەدا كەس كەس رزگارناكات الا خوا نەبێت ئەویش وتی جا لێرەیا رزگاری نەكا بەس خوا نەوالله من ئەگەرێمەوە رزگارم بێ ئەچمەوە بۆلای پێغەمبەرﷺ موسلمان ئەبم جا خۆ ئەوەیە كە داوامان لێ ئەكات خوا بەتەنها بپەرستن هەتا هەندێك لەئەهلی عیلم ئەڵێن لەسەر ئەو هاتە خوارەوە بەلام ریوایەتەكە كە لەسەر ئەوبووبێ صەحیح نیە الموهیم مشهورە لەسیرەدا كە ئەمە بەسەر(عكریمەدا)هاتوە ئەمەمانایەكی تی كەوا موئمینە . یەكێكی تر لەماناكانی ئەڵێن نا (مقتصد)یانی موتەوەسیت یانی چی ئەمە ؟نەهاتوە بەتەواوی شوكری خوا بكا ئەمەی بینی ئەم مەوجە گەورەیەی بینی ئەم هەموو لافاوە گەورەیی بینی لەبەحرا خەریكبوو غەرق بێ و لەناو بچێ بەلەحەزات خەریك بوو لەناو بچێ ئێستا رزگاریكرد ئەبێ چی بكا حالی ئەم كەسە چۆن بێ ! یانی خوا یەكێك لە كاریسەیەك رزگاربكا لەبومەلەرزیەك رزگار كا لەلافاوێك

لەسوتانێك داوی كە رزگاری كرد ئەلێ خوایە سوپاس والله هەتا ماوم ئەبێ بەجوانترین شێوە عیبادەت بۆتۆ بكەم ئەبێ كەموكوری هەبێ لەعیبادەتەكەی؟ نابێ بەلام ئەلێ (مقتصد)ئەوەیە كەموكوری هەیە ئەلێ (لم یقوم بشكرالله علی وجە الكمال) (إبن كثیر) ئەلێ مقصیرە ،كاتێك تۆ لەنارەحەتیەكا ئەبی خوا رزگارت ئەكا ئیتر ئەبێ لەبەرچاوت بێ لەبەر چاوی خۆتی رابگریی ،بەلام ئینسان چیە ؟ لەبیری ئەچێتەوە ! ئەوەتا ئێمە چەندەها مەشاكیلمان بەسەرەناهەتاوە لەژیانی خۆماندا كۆرەویی بوە ولافاو بوە گرانی بوە جۆرەها كێشەمان تووش هاتوە كوشتن وبرین بوە كابرا وتویەتی بەس خوا لەمە رزگارم كا شەرتبێ ئەبێ وابكەم وابكەم،،،،! دواتریش وای نەكردوە ! جا ئەلێ ئەوكەسە (مقصیرە)وەكو وتمان(وَمَا يَجۡحَدُ بِـَٔايَٰتِنَآ) دەلەلالەت لەوەئەكا(ومنهم جاحید) تێیاندا هەیە جاحید وكافرە ئەو نیعمەتەی لەبەر چاو نیە لەوێی رزگاری ئەبێ دێتەوە سەروشكانی شیرك ئەكا لەدوای نارەحەتیەكان خەریكی شەریك پەیاكردن بۆ خوای تعالی .

جابۆیە خوای گەورە ئەفەرمووی(وَمَا يَجۡحَدُ بِـَٔايَٰتِنَآ إِلَّا كُلُّ خَتَّارٖ كَفُورٖ)[1]یانی ئینكاری ئایەتەكانی ئێمەناكات الا كێ نەبێ ؟ئایەتەكانی ئێمەچی یە ؟ ئایەتەكان ئەوەیە كە خوای گەورە ئەو ئایەتەی پیشانی تۆیی دا تۆیی رزگاركرد لەو بەحرەدا كەچی جحدی ئەو نیعمەتە ئەكەی ! كی ئەمە جەحد ئەكا كێ ئەمە ئینكاری ئەكا (إِلَّا كُلُّ خَتَّارٖ)(خَتَّارٖ)یانی چی ؟ یانی غدار ئەوەی ئەو پەری غەدارە یانی عهد هەلدەوەشێنێتەوە عهدی دا لەناو بەحەركەدا وتی بەس ئەگەر رزگارم كەی ئیتر لەتۆ زیاتر كەس ناپەرستم كەچی هاتەسەر وشكانی غەدری كرد عهدەكەی شكاند.

(كَفُورٖ)یانی چی ؟ جاحد بەنیعمەتی خوای گەورە (فالعبادات إذا خالطها شرك تكون باطلة) هەرعیبادەیەك ئەگەر شیركی تێكەلاو بوو ئەوە ئەو عیبادەیە باتلە ئەگەر لەهەزارا یەكی تیا بێت چونكە خوای گەورە شیرك قبول ناكات (فالذین یدعون الإسلام الآن) شێخ صالح ئەلێ : ئەوانەی ئەمرۆ ئداعای ئیسلام ئەكەن (ویصلون ویصومون ویحجون) نوێژئەكەن رۆژوو ئەگرن حەج ئەكەن (ولكنهم یدعون الحسین والبدوي وعبد القادر الجیلاني هؤلاء مثل المشركین

[1] :سورة القمان اية : ٣٢

الأولي) ئەوانە هەر ڕێك وەك موشریکەکانی پێشو وان ئەوانەی ئەلێن(یاحسێن یا بدەوی یا،،، یا،،،)

جا زۆر جار پرسیار ئەکرێی ئایە شیعە کافرە یان کافر نیە ؟ئایە ئەوەی کەهاوار ئەکاتە غەیری خوا کافرە یان کافر نیە ؟ ئەری والله کاکە کافرە ئەری والله موشریکە ،لەبەر ئەوەی واقیعی وایە شیرکی پەیاکرد بۆ خوای تبارك وتعالی ئینجا ئایە بەوە موشریك ئەبیٚ وەکو قاعیدەکە باس ئەکەن قاعیدەیەکی بەتاڵ باس ئەکەن ئەلێن : ئەوەی بکەوێتە شیرکەوە موشریك نابیٚ ! بەس شتەکە شیرکە یانی (یا رسول الله)شیرکە بەس کابرا پێی موشریك نیە ، وەرە پێم بلیٚ موحید ئەلیٚ (یارسول الله)! ئەی کیٚ ئەلیٚ (یارسول الله) ! ئی خۆ لەم جیهانەدا لەدوو کەس زیاترمان نیە (موحید ،موشریك)ئەوەی بلیٚ (یارسول الله)موحیدە ! نەوالله موشریکە خۆموحید نیە ! لەبەر ئەوە نەزانین بە ئسولی دین ئسولی ئیمان بەخۆ پارێزگاریکردن لەشیرك ئەوە نەزانین پێی ناخوا ! هەرکەسێك بکەوێتە ناوی ئەبیٚ بەموشریك ، جەئەمە زانیویەتی یان نەیزانیوەیەتی ئەوە شیرکە یان نەیزانیوە ، ئەگەر نەیزانی بێت ئەوە پێویستە ئاگەداربە کە ئەلێن نەیزانی بێت لەکوێی نەیزانی بێت لەجێگایەك کە نەزانینی تیا بێت بەس ئەورۆ نەزانین ماوە ! کیٚ هەیە دەعوەی (محمدی کوری عبدالوهابی)نەچووبیٚ بەگوێی ئا دەی پێم بلێن چ مەلایەك هەیە نەزانیٚ (محمدی کوری عبدالوهاب) کیٚ یە ! هەمووی نازانیٚ دەعوەکەیان نەبیستوە دژیشی ناوەستنەوە ئەلێن ئەوە خواریج بوە تکفیری بوە خەلکی کافر کردوە چاك ئەزان هەموویان ئەمرۆ شاراوەکان نەماوە ، گریمان ئەوە هەیە نەزانە ئەو کەسە موشریکە ! ئینجا ئەمێنێتەوە سەر ڕۆژی قیامەت خوای گەورە تاقی ئەکاتەوە خۆ ئەوها نایخاتە بەهەشت ئەی ئەگەر زانیبێتی ئەوە تەواو (الی جهنم وبئس المصیر)هەتا لەچەند جێیەك شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب) باسی ئەکەین لەداهاتوودا کەئەلیٚ موشریکی زەمانی ئێمە خراپترن لەموشریکی زەمانی پێغەمبەر(ﷺ) چونکە ئەوان لەشیدەدا داوای خوایان ئەکرد هی ئەمرۆ داوای شتی تر ئەکا یانی ئەورۆ لەنا سەیارەیەکا خەریکە وەر ئەگەرێی لەجیاتی بلێت (یاالله) بمان پارێزە ئەلیٚ (یا غەوسی گەیلانی !) لەکاتی شیدەکەیا ئەلیٚ(یا غەوسی گەیلانی !)بۆیە ئەلیٚ موشریکی زەمانی ئێمە زۆر خراترە لەموشریکی زەمانی پێغەمبەر ﷺ چونکە ئەوان (دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ)بەس ئەمان نا ئا

لەو کاتەدا شەریك پەیا ئەکەن (فالمشركون يتعبدون الله عزوجل ولكنهم يدعون اللات والعزى ومناة الثالثة الأخرى ، ولا يقولون إن هذه أرباب) موشریکەکان کە ئەوەیان ئەپەرست ئەمە خۆ نەیان ئەوت (أرباب) بەمانای رەب یانی دروستکارن دروستکار وبەدیهێنەرن خۆ نەیان دەوت (بل يقولون : هذه تقربنا إلى االله زلفى) ئەیان وت ئەمانە لەخوا مان نزیك ئەکەنەوە هی ئێستاش وائەلێت (نريد منها الزلفى) یانی تقرب نزیك بوونەوە لەخوا (عند االله والتقرب إلى االله ، فهي وسائط وشفعاء بيننا وبين الله) لەنێوان ئێمە و خوایا (وهؤلاء يقولون الحسن والحسين وعبد القادر والبدوي إنما هم شفعاء لنا عند الله) ئەمانەی ئەمرۆش ئەلێن (حەسەن وحوسێن و عبدالقادر بدەوی)ئەوانەیەی تر ئەمانە لەنێوان ئێمە و خوا تکاکارن تکامان بۆ ئەکەن ! (ولا يقولون إهنم يخلقون ويرزقون ويتصرفون في شيء من الأمور) خۆنالێن ئەوانە ئێمە یان دروست کردوە و رزقی ئێمەیان داوە متصریفن لە ئومورا ، وەلەو ئەوەش هەیە ئێستا باسی تصرف بکەین بەراستی هەیە ئەلێ بەلی ئەوانە لەکەونا تصرف ئەکەن (وإنما هذا الله عز وجل إنما هؤلاء وسائط وشفعاء) تەبعەن شێخ کە لێرەدا ئەلێ(ويتصرفون في شيء من الأمور)یاني (لايتصرفون في شيء من الأمور) ئەوە هەندێك وایە بەس هەندێکی تر وانیە بەلێ ئێستا زۆر هەیە لەصۆفی و ئەقتاعی صۆفیەکان ئەلێن (عبدالقادر) دنیایی بەدەستە ! (البدوی) میسری بەدەستە! فلان ئەوەی بەدەستە ! (ويقول بعض الناس : هؤلاء مسلمون) ئینجا شێخ نیگەرانە لەو کەسانەی کە دیفاعیان لێ ئەکات تەبعەن ئاگەداربن دیفاع لەتاغوتان لەموشریکان لەکافران لەئەهلی زیغ وگومرا زۆرە هەریەك بەشێوازێك هەیە دیفاع ئەکا لەموشریکەکانی کە هاوار ئەکەنە غەیری خوا هەیە دیفاع ئەکا لەو موشریکانەی کەدەستور ویاسایان بۆ خەلکە داناوە دەستور و یاساو شەریعەتی خوایان فرێداوە پێیان ئەلێن نا ئەوانە موشریك نین ئەوانە کافر نین زۆر مان هەن لەو جۆرە پارێزەرانە پەنائەگرین بەخوا پارێزەر لەکێ لەشریك وگومرایی وباتل محامی تاغوتان محامی موشریکان زۆرن ئەمرۆ جا شێخ ئەلێ (ويقول بعض الناس : هؤلاء مسلمون) دەلی ئەوەی کە دەلێت (يا رسول الله ، یا حوسێن ،یا البدوی ،یا عبدالقادر) ئەمە موسلمانە! کاکە تۆ چۆن کافری ئەکەی (، فنقول : ولماذا لا يكون كفار قريش مسلمين أيضا؟) ئێمەش پێیان ئەلێن بۆ ئەبێ کافرەکانی قوریشیش موسلمان نەبن خۆئەوانیش ئەیانوت الله ئێمەی دروست کردوە ؟! خۆ ئیشەکەیان

هەمان ئیشی ئەمانە بەلکو هی ئێمە خراتریشە (وهذا القائل ليس عنده فهم للتوحيد) ئەڵێ ئەو کەسە کە ئەمە ئەلێت تێی گەیشتنی بۆ توحید نیە لەتوحید تێ نەگەیشتوە لەیەکخوا پەرستی(ولا بصيرة) چاو ساغی نیە بەتوحید (لأنه ما فهم التوحيد) توحید یانی چی ؟ یانی یەکخوا پەرستی یانی عیبادەت وهەموو ئەوشتانەی کەپەیوەستن بەخوای رب العزء ئەبێت بۆخوای بگەڕێنیتەوە أفعالی خوا بۆ خوا أفعالی ئێمەش بۆ ئێمە ،

أفعالی خوا بۆ خوا یانی چی ؟یانی خوای گەورە ئێمەی دورست کردوە کەون وکائیناتی دروست کردوە بەڕێوەمان ئەبات بەخێومان ئەکات ئەمان ژێنێت و ئەمان مرێنێت مالیکی ئێمەیە ئەمە هەموو پەیوەستە بەخوای تعالی پەیوەست بەکەسەوە نیە ،

وەهەروەها دەبێ ئێمەش بەس ئەو بەپەرستین بەقسەی ئەو بکەین سمع وتاعە لەو بکەین عیبادەت بۆ ئەو بکەین هەر پەیوستە بەخوا پەیوەست بەکەسیترەوە نیە ، ئەمە لەمە تێ نەگەیشتوە (والواجب على الإنسان أن يعرف هذا الأمر لأنه مهم جدا وهذه هي الثقافة) شێخ ئەلێت :ئەبێ ئینسان ئەمە چاك بزانێت وە ئەکە رۆشنبیرییە ، (الثقافة) یانی چی لەزمانی عەرەبی :یانی شارەزایی ،کارامەیی، تێ گەیشتن ، رۆشنبیریی ، چاوساغی ، یانی کەسێك کە ئەگەر ئینسانێکی تێ گەیشتووبێ ئەلێن رۆشنبیر !، شێخ ئەلێت ئەمەیە رۆشنبیری و(الثقافة) وە (الثقافة)ئەوەیە تۆتوحید بزانی (الثقافة الصحيحة) نەك (الثقافة) ی ئێستاکە ناوبراوە بە (الثقافة) هەمووی بریتیە لەلادان لەدینی خوای گەورە ئەوە (سخافەیە)(الثقافة) نیە ،ئەڵێ (ليست الثقافة أن تعرف أحوال العالم والحكومات والسياسات) وەلا کابرا شارەزاییە لە ئەحوالی عالەم و لەخەریتەی عالەم و لەتەئریخ و جوگرافیا و لەحکومات ولەسیاسات (هذه ثقافة لا تنفع ولا تضر) ئەگەر (ثقافة) هەرئەوەندە بێ وەلا نەئیستفادەی هەیە نەزەرەر یانی زانینی ئیستفادە ناگەینی و نەزانینی زەرەر ناگەینی ،کەواتە شارەزایی و کارامەیی ئەوەیە لەتوحید تێ بگەیت ! (الثقافة التي تنفع هي معرفة التوحيد الصحيح) ئەوشارەزایی و کارامەیەیی تێ گەیشتن و چاوساغی و چاورۆشنیە ئەوەیە کە تۆ لە توحیدی و یەکخوا پەرستی راستەقینە تێ بگەیت (ومعرفة ما يضاده من الشرك أو ينقصه من البدع والمحدثات) ئەبێ بزانیت چی بەرامبەر ئەو توحیدە دژایەتی ئەو توحیدە ئەکات لەشیرك و لەبیدعە ولە محدثات (هذه هي الثقافة الصحيحة) ئەمە شارەزایی راستەقینەیە (وهذا هو

المطلوب) ئەمەیە کە داواکراوە لە کێ (من المسلم ومن طالب العلم) لەموسلمان لەقوتابی عیلم داواکراوە ئەبێ ئەمەبزانی یانی (أن يعرف التوحيد وأن يدعو إليه هذا هو المطلوب) کەواتە ئەبێ لەپێش هەمووشتێکەوە یەکخواپەرستی شارەزابین لەشیرك شارەزابین شیرك شارەزابین بۆ ئەوەی نەکەوینە ناوییەوە توحید شارەزابین بۆئەوەی پیادەیی بکەین و لەسەریی بڕۆین (ماذا ينفع العلم الكثير من غير تحقيق ومن غير بصيرة ؟) علمێکی زۆرت هەبێ چ ئیستفادەی هەیە چاو ساغ نەبی بەتوحید و بەخۆپاراستن لەشیرك ؟ با هەموو نەحو سەرف بزانی با هەموو علومی حەدیس بزانی با هەموو ئصولی فقه بزانی با تجوید بزانی بابزانی قورئان لەم سەر تائەو سەر بەجوانترین شێوە بخوێنیتەوە بەلام کە نەتزانی (لا اله الا الله) یانی چ هیچ ئیستفادەی نیە کەنەت زانی (لا اله الا الله) تەحقیق کەی هیچ ئیستفادەی نیە (لا ينفع شيئا ولا يفيد صاحبه شيئا إذا لم يكن مبنيا على تحقيق وتوحيد وعبادة الله ومعرفة للحق من الباطل) ئەگەر بێتوو ئەمانە نەزانیٚ ئەگەر بینانەبێ زانیارییەکەی لەسەر زانینی توحید عیبادەت بۆ خوا و حەق زانین و وەهەروەها حەق لەباتال جیاکردنەوە چ ئیستفادەی هەیە ؟! (فإنه لا ينفع صاحبه إذا كان مجرد اطلاع أو مجرد ثقافة عامة) کابرا متلیعە بەسەر هەموو علومەکانا عالیمێکی باشە عەرەبیەکی باش ئەزانی وەکو سیبۆیە وایە ! بەلاّم ڕۆژێك لەڕۆژان نالێت عیبادەت تەنها بۆ خوا ! چ ئیستفادەی هەیە ! .

(دعاؤهم للملائكة لأجل صلاحهم وقربهم من االله ليشفعوا له)

(ثم منهم من يدعو الملائكة لأجل صلاحهم وقربهم من الله)شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێت (ثم منهم) تیایان دا هەیە لەموشریکینی زەمانی پێغەمبەری خوا ﷺ (من يدعو الملائكة لأجل صلاحهم وقربهم من االله ليشفعوا له ، أو يدعو رجلا صالحا مثل اللات أو نبيا مثل عيسى) سەیری کەن شێخ لەم دێرەدا عیبادەتی بە سێ جۆر بەسێ شێوە دابەش کرد :

١:عیبادەت بۆ مەلائیکە.

٢:عیبادەت بۆ پیاو چاکان .

٣:عیبادەت بۆ پێغەمبەران.

مەلائیكە : موشریكینی قوریش تیان داهەبوو مەلائیكەی ئەپەرست تیانا هەبوو پیاوی چاكی ئەپەرست تیاندا هەبوو پێغەمبەر عیسایان ئەپەرست ! ئینجا كەئەلێ عیبادە كە لێرە ئەلێ(ثم منهم من يدعو) كەلیمەی (يدعو)یانی چی : دوعا بەدوو مانا دێی

یەكەم : دوعای عیبادە .

دووەم : دوعای دوا لێكردن.

وەهەروەها لایەنی (يدعو)بەمانای خۆ زەلیل كردن بەچەند مانایەكی تریش دێت بەوەی كەتۆ زەلیل بی بۆ یاسا و ڕێساكانی بەمانای پەرستن پەیرەویی لێكردن بەقسە كردن سمع و تاعە بۆكردن لەغەیری خوا ئەوەش هەر عیبادەیە (هؤلاء المشركون متفرقون في عباداهتم) موشریكەكان بەش بەش بوون لەعیبادەتا كان جیاواز جیاواز بوون (منهم من يعبد الملائكة ومنهم من يعبد عيسى ابن مريم ومنهم من يعبد الصالحين ، هذا دين المشركين) هەریەكەو شتێكی دەپەرست ئەمە دینی موشریكەكان بوو (وهو الواقع في كثير من العالم الإسلامي اليوم) ئەمە لەڕۆژی ئەمرۆیی ئێمەدا لەعالەمی ئیسلامی! ئەمە زۆر بەربلاوە شیخ صالح فوزان :ئەلێ (مع الأسف – يعبدون االله ويحجون ويصومون ويصلون لكنهم واقعون في الشرك الأكبر) ئەمان عیبادەت دەكەن بۆ خوای تعالی حەج ئەكەن بەڕۆژوو ئەبن نوێژئەكەن زكریش ئەكەن ئەشگرین و ئەپارێنەوە هەمووشتێك ئەكەن !بەلام واقعیش وایە كە كەوتونەتە شیركی گەورەوە !. یانی ئەو عیباداتانەیان هیچ لی قبول ناكرێت (فيعبدون الأموات) جا شێخ ئەلێ (فيعبدون الأموات) منیش ئەلیم (وكذلك يعبدون الأحياة) هەرمردوو پەرستن نیە ئەمرۆ مردووان و زیندووان هەردووكی ئەپەرسترێت (ويذبحون لهم ويستغيثون هبم وقد يعتذر لهم بعض من لا بصيرة عنده بالتوحيد.) كەسانێكی زۆر بێ ئاگا لەتوحید دێت دیفاع لەوانە ئەكا دیفاع لەوانە ئەكا كەوا مردوان ئەپەرستن ئەلێ كاكە ئەوانە نەزانن نازانن دیفاع لەوانە ئەكەن كە زیندووان ئەپەرستن ئەلێ كاكە خۆ ئەوە شیركی گەورە نیە شیركی بچوكە ! دەستوور ویاسا دابنێی بۆخەلكەكان بلێ خوا نابێ دەستور یاسام بۆ دابنێ ڕەدی خوا ئەكاتەوە ئەلێ ئەوە شیركی بچووكە .

ئیمامی شینقتی ئەفەرمووی لە ئەحوال البيان والله ی كەسێك ئەو دیفاعەیان لی ئەكا مەگەر خوا قەمسی بصیری كردبێ واتا چاو ساغی لێ سەندبێتەوە ئەوە بزانە چاو ساغیت لێ

سەندراوەتەوە كەتۆ دێت ئەودرۆ گەورەيە ئەكەى ئەلىٚ ئەوەى رەدى قسەى خوا بكاتەوە ئەوە چى يە ؟ئەوە شيركى بچوكە ! ئەوە شيركى گەورەيە نەك شيركى بچوك . شەيتان رەدى قسەى خواى كردوە وتى سەجدە بەرە وتى سەجدە نابەم ئەوە شيركى بچوك بوو ، خواى گەورە ئەلىٚ ئەبىٚ ئاوا بكەى نا خوايە ئێمە ئەوها ناكەين ئاوها ئەكەين ! ئەوەشيركى بچوكە ! جا ئەلىٚ (فيقول : هؤلاء معذورون ولا يعتقدون في الأموات أهنم يخلقون ويرزقون وإنما اتخذوهم وسائط وشفعاء) لەموشريكەكان ديفاع ئەكەن ئەلێن كاكە خۆ ئەمانە نالێن ئەمانە خواى ئێمەن ئەمانە خەليكيان دروست كردوە ئەمانە رزقى خەلك ئەيەن و ئەمانە چى و چى .. ئەوانە بەس لەنێوان ئێمە و خوايا واستەن شەفيعن تكاكارن ئێمە رومان نايە لەخوا دوابكەين ئەمان داوامان بۆ ئەكەن ! ئەگەر ئەم كابرايە ئەگەر زۆر شەرم بكا لەحەقيقەت چونكە ئەزانى قسەكەى درۆييە شەرم بكا (فإن استحيى قال : هؤلاء مخطئون)ئەلىٚ چى ؟ ئى باشە ئەلىٚ غەلەتم ئى غەلەت هەرئەوەندە بلىٚ غەلەتم ؟! لەجياتى بلێت موشركن ئەلى غەلەتن (وربما يقول : هؤلاء مجتهدون واجملتهد مأجور) لەوانەيە بلىٚ نەخێر كاكە ئەمانە إجتهاديان كردوە ئى إجتهاديش مأجورە ئەگەر پێكاى دوو ئەجرە ئەگەر نەيى پێكا يەك ئەجرە يانى موشرك ئەبىٚ ئەجرێك وەربگرێى لاى خوا ! (أو يقول : هؤلاء جهال) يان ئەلىٚ كاكە ئەوانە نەزانن و جاهيلن ! (وكيف يكونون جهال) شێخ صالح ئەلىٚ :باشە چۆن ئەبىٚ جاهيل بىٚ ئەمە !؟ (والقرآن يتلى عليهم والأحاديث تسمع وكلام أهل العلم يتردد عليهم) جەهلى چى لەكاتێكا ئەو قورئان ئەخوێنیرێتەوە و حەديس ئەخوێنرێتەوە كەلامى ئەهلى عيلم علما كاتێك باسى واقيعێك شوێنێكمان بۆ ئەكەن كە ئەصلن دەعوەى ئەنبيا و رسولى نەبىٚ ! ئينجا لەكاتێكا لێشى نەبىٚ نالێن موشريك نيە بەس ئەلێن موعزەب نيە نەك موشريك نيە ! لەسەر ئەو نەزانينەى مەوعەزەب نيە نەك موشريك نيە ! ئەمە زۆر گرينگە ئەم خالە .! يانى كافرى موشريكى موعەزەبمان هەيە كافر و موشريكى غەير معەزەبمان هەيە ئەوەى غەير معەزەب ئەوەيە كەوا إقامە حوجەى لەسەر نەكراوە يانى چى إقامە حوجە : ئەوەنيە تۆ پىٚ بلىٚ وەلا وەرە بزانم ئەوە ئاوهايە .،،بەلكو ئەوەيە كەوا شەخصەكە كەوتۆتە ناوشيركەوە ئەوەبوو بەموشريك دواى كەتۆ پێت وت ئەوەى كۆتۆوتت شيركە گەر كابرا نەگەرايەوە كابرا موعەزەب دەبىٚ لەدونيا و لەقيامەت ئەگەر دەولەتى ئيسلام هەبى عيقابى

ئەدا ئەگەر دەولەتی ئیسلام نەبێ ئەگەرێتەوە بۆ رۆژی قیامەت علماء ئەلێن : هەردوو حالەتەكە نابێ نە نوێژیان لەسەر بكرێی نە دوعایان بۆ بكرێی نە رێزیان لێ بگیرێی وەكو مردووی موسلمانان (بل هؤلاء معاندون لأهنم قد قامت عليهم الحجة فلم يقبلوها) ئەمانە موعانیدن إقامە جوجەیان لەسەر كراوە بەلام قبولیان نەكردووە (، وهناك من يقول إن الإنسان مهما فعل ومهما قال لا يحكم عليه بالكفر) ئەوەش یەكیكە لەشوبهەكان ! یەكێكە لەهەلەكان یەكێكە لەوشتانەی كەوا ئەمرۆ زۆر ئەیبینین هەیە ئەلێ ئەگەر ئینسان هەرچیەك بكا هەرچیەك بلێ لەكوفر نابێ حوكمی كوفری بدەیی بەسەریا (ولا بالشرك حتى يعلم ما في قلبه)ئەبێ بزانی ناو دلی چی تێدایە ! شێخیش پرسیار ئەكا ! ئەلی (، ويا سبحان االله هل نحن نعلم ما في القلوب أو االله الذي يعلم ما في القلوب ؟!) ئێمە كەی ئاگامان لەدلی خەلك هەیە ! خوا ئاگای لەدلی خەلكییە ئێمە بە رووكەش حیسابی خەلك ئەكەین (نحن نحكم على الظواهر أما البواطن فلا يعلمها إلا االله سبحانه وتعالى) سەیری رووكەشەكەی ئەكەین رووكەشەكەی موسلمان بوو موسلمانە موشریك بوو موشریكە تەواو !. ئێمە ئاگامان لەدلی كەس نیە . وەكو ئیمامی إبن بنزیر ئەلێ :ئەگەر قەزیەكە بگەرێتەوە بۆی الا ئەبێ تۆ ناو دلی خەلك بزانی كەواتە كافر نامێنی چونكە تۆ نازانی ناو دلی خەلك چی تیدایە ! غێر ئەو دلە چی تەعبیر لێ ئەداتەوە ؟ قسە و كردوە ،دلی هەركەسێك قسە و كردەوەی تەعبری لی ئەداتەوە ،موسلمانبووی موسلمانی موشریكبی موشریكی كەوتی (يا رسو الله) یانی چی ؟ یانی ناو دلەكەی شیركی تێدایە كەوتی (يا الله)یانی ناو دلەكەی توحیدی تێدایە كەوتی رازیم بەشەریعەتی خوا و رازی نیم بەهیچ شەریعەتێ یانی دلەكەی توحید و ئیمانی تیایە ، كەوتی بەلی رازیم بە ئەوروپا و ئەمریكا و بە قانونی فەرەنسی و ئەوە لەسەر سەرمان دائەنێن كەسیش لەوە گەورەتر نیە یانی دلەكەی شیركی تیایە . ئەی تۆ بەوە ئەزانی بەچیتر ئەزانی ! كەس هەیە داوا بكا لە رسول الله بلێ والله من لەدلما موحیدم ! ئەوە بەزمان وام وت بەس لەدلما موحیدم شتی وامان هەیە !؟ (نحن نحكم على الظواهر أما البواطن فلا يعلمها إلا االله سبحانه وتعالى ، فالذي يعمل بالشرك يحكم عليه أنه مشرك) ئەوەتا ئەلێ هەركەسێك شیركی كرد حوكم ئەدرێی بەسەریا پێ ئەوترێی تۆ موشریكی بلفعل موشریكە (ويعامل معاملة المشركين) ئەبێ مامەلەی موشریكیشی لەگەلدا بكەی ! یانی چۆن سەربراوی دەستی

ناخۆیی ژنی نادەیتی ژنی لێ ناهێنی مردن نانێژیت لەگۆرستانی موسلمانان نوێژی لەسەر ناکەی کفنی ناکەی وەکو ئ(ئەبو تالیب)کە مرد چی روویدا : کاتێك کە (ئەبو تالیب) مرد عەلی کوری هات بۆلای پێغەمبەر ﷺ وتی :ئەوە مامە گومراکەت مرد ! ئەویش وتی برۆ بیشارەوە برۆ بیخەرە ناو گۆرەکەوە بیخەنە ناو چالێکەوە ! نەی وت دەی با نوێژی لەسەر بکەین چی لی بکەین مامیشیەتی ! رازی نەبوو بە (لا اله الا الله) رازی نەبوو تەنها (الله) پەرستراوی راستەقینە بێ لەگەل (الله) دا شتی تریی ئەپەرست (حتى يتوب إلى االله تعالى ويلتزم بعقيدة التوحيد) واتا ئەو کەسە مامەلەی موشریکی لەگەل ئەکرێی هەتا تۆبە ئەکات ئەبێ بگەرێتەوە بۆ عقیدەی توحید و الترامی ئەو عقیدەیە بکات (كما أن الذي يعمل بالتوحيد وينطق بالشهادتين يعامل معاملة المسلمين) ئەو کەسەشی کە عەمەل بەتوحید ئەکا بەیەکخوا پەرستی ئەکا وە شایەتمان ئەهێنی ئەوە مامەلەی موسلمانی لەگەل ئەکرێت (ما لم يظهر منه ما يناقض ذلك) مادەم شتێك نەکا ئەو ئیمانەی هەلوەشێنێتەوە کەواتە ئەو عیبادەتە ئەو (لا اله الا الله)یە ئەورۆژە ئەو نوێژە ئەگەر شیرك بەداوا هات هەلدەوشێتەوە بانوێژکەر بێت با رۆژوگر بێت با حەج بکات با هەرچ شتێك بکات کەشیرکی کرد ئەوئیشە هەر هەمووی بەتال ئەبێتەوە (لَئِنۡ أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ)[1] (فنعامل كلا حسب ما يظهر منه) هەموو کەسێك بەگوێرەی لێ دەرئەکەوێی مامەلەی لەگەل دا ئەکەین .

(قتال رسول الله صلى الله عليه وسلم لهم على شركهم)

(وعرفت أن رسول الله ﷺ قاتلهم على هذا الشرك ، ودعاهم إلى إخلاص العبادة لله وحده ، كما قال تعالى : وَأَنَّ ٱلۡمَسَٰجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا)[2] یانی زانیت کە پێغەمبەری خوا ﷺ بەجەنگ هات لەگەل ئەو موشریکانەدا لەسەر ئەوشیرکە لەسەر ئەوەی کەوا عیبادەتیان بۆ غەیری خوا ئەکرد پێغەمبەری خوا ﷺ ئەوانی بانگەواز ئەکرد بۆ ئەوەی عیبادەت تەنها بۆ خوا بێ واتا عیبادەت پوختە بکەنەوە بۆ خوای تعالى بەتەنها بۆ ئەو بەشی کەسی لێ نەدەن (كما قال تعالى : وَأَنَّ ٱلۡمَسَٰجِدَ لِلَّهِ)[3] (ٱلۡمَسَٰجِدَ) جەمعی مەسجدە واتا ئەو شوێنانەی

[1] :سورة الزمر اية :٦٥
[2] : سورة الجن اية :١٨
[3] : سورة الجن اية :١٨

کەخوای گەورەی تێدا ئەپەرسترێی و سەجدەی بۆ ئەبرێت خوای گەورە ئەفەرمووێی ئەو مزگەوتانە (لله) ئەمە واتی چی ؟ واتا بۆ عیبادەتی خوا (وحده لاشرك له)دروست کراوە تۆ لەناو مزگەوتەکاندا شیرك بکەی چۆن ئەبێ ! مزگەوتەکان بۆ عیبادەتی خوا کراوە نابێ لەو بەهیچ شێوەیەك شیرك بکرێی نەك هەر لەوێی بەڵکو لەسەر تەفسیری هەندێك لە عولەمیان کەلیمەی مساجد تەنها بە مزگەوتەوە پەیوەست ناکەن بەڵکو ئەلێن هەموو زەوی شوێنی سەجدە بردنە کەواتە لەسەر زەویدا نابێ بەهیچ شێوەیەك شیرك بکەی یاخود هەندێك لەئەهلی عیلم ئەفەرموون مساجد مەبەست پێی شوێنی سجودە و سوجدەی پێی ئەبەی بۆ خوای تعالی واتا تۆ سەجدە مەبە پێیان بۆ غەیری خوای تعالی ئەمە هەمووی بۆچوونی علمایە لەسەر کەلیمەی مساجد هەمووی ئەگەرێتەوە بۆئەوەی کە عیبادەت ئەبێ تەنها بۆ خوا بکرێت زەلیلی و ملکەچی خۆدان بەدەستەوە إطاعە کردن پەیرەوی لێکردن و بەقسەکردن تەنها بۆ خوایە بۆکەسیتر نیە (فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا)[1] (تدعوا) وتمان دائیمەن لەقورئاندا کەلیمەی دوعا بەمانای داوا دێت و بەمانای پەرستنیش دێت بەمانای پەیرەوی لێکردن بەمانای بەقسە کردن واتا بەقسەی کەس مەکە پەیرەوەی لەکەس مەکە دوعا داوا لەکەس مەکە تەنها لەخوای تعالی نەبێ ئالێرەدا با ئاورێك لەکەلیمەی مساجدەکان بدەینەوە لەڕۆژگاری ئەورۆیی ئێمەدا ئایا لەمزگەوتەکانی مالی خوا لەخودی مزگەوتەکان خۆیان ئایا تەنها داوا لەخوا ئەکرێی ؟ ئایا تەنها عیبادەت بۆ خوا ئەکرێی ؟ لەهەردوو لایەنەوە چ لەلایەنی مامۆستایانی ئاینی خودی خۆیان کەوا ئەوان دەعوە بۆ توحید ئەکەن !؟ چ لەروانگەی ئەو خەلکەی لە مزگەوتەکاندایە کە عیبادەت ئەکەن ئایا ئەوان خالیص بۆخوای ئەکەن ؟! ئەگەر چاوێك بخشێنینەوە ئەبینین زۆر بەکەمی وایە جارێی لەروانگەی مامۆستایانی ئاینیەوە ! تۆ سەیرکە مامۆستای ئاینی هەیە علمانیە ! بانگەشەی علمانیەت ئەکا ئی باشە علمانیەت توحیدە ! خۆ علمانیەت توحید نیە مامۆستامان هەیە داوا لە(عبدالقادری گەیلانی) ئەکا باشە داواکردن لە (عبدالقادری گەیلانی) توحیدە ! مامۆستامان هەیە داوا لەصالحین و لەپێغەمبەران و لەمەلائیکە و لەکێ و لەکێ کە گوایە

[1] : سورة الجن اية :١٨

ئەرواحەکان ئەمانە نزیکمان ئەکەنەوە لێیان لەخوای تعالی بەحوجەی ئەوەی کەوا دوو خاڵ هەیە :

یەکەم :ئەوانە صالحن .

دووەم :رجایان هەیە لای خوای تعالی نزیکمان ئەکەنەوە لای خوای تعالی .

کەواتە لەهەردوو روانگەکەوە با ئێمە سەیرکەین چ لەروانگەی عیبادەتەوە ودوعاوە چ لەروانگەی شوێنکەوتنی بەرنامەیەك رێبازێك کە لەهەردوو روانگەکەیەوە زۆربەی مامۆستاکانی ئاینی ناو مزگەوتەکانی ئەم سەر زەمینە نالێن هەمووی ئەلێن زۆربەیان سەیرکەن بانگەشە بۆچی ئەکرێی ؟ بۆ غەیری (لا اله الا الله) بەچاوی خۆتان ئەیبنین هەمووتان بێنە سەر خەڵکەکەی کەلەناو مزگەوتەکاندایە چۆنینان ئەبینن ئەو خەلکە لەناو مزگەوتەکاندا ؟ هەموویان ئەلێن (یا الله)؟ هەموویان ئەلێن خوایە بەتۆ نەبێ بەکەس رازی نین ! ؟نەبەخوا هەموو جۆرەێکی تێدایە بەڵکو پرە لەوانەی کە غەیری خوایان ئەوێت ! یانی بەس بەلاشە و بەزمان کەلیماتەکان ئەلێن ئەما بەدل و بەناوەرۆك دوورن لەومانایانەوە ! ئەها لەمزگەوتەکان ئەلێن (إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ)[1] واتا خوایە بەلێن بێ زیاتر لەتۆ کەس نەپەرستم هەر تۆ بپەرستم وە بەلێنیش بێ هەرلەتۆ داوای یارمەتی بکەم ، کەچی ئەو بەس بەزمانە لەحەقیقەتدا وانیە کەچنە دەرەوەی مزگەوتەکان وانیە بەڵکو لەناو مزگەوتەکانیشدا وانیە هاوار ئەکا (یا رسول الله) العیاذ بالله هاوار ئەکا لەغەیری خوای تبارك وتعالی یاخود لەناو مزگەوتەکاندا کەسانێك هەن کە بانگەشەی علمانیەت و قەومایەتی ئیشتراکیەتی و جۆرەها رێباز و رێگانەی کەدوورن لەراستەقینە و لەرێگای راستەقینەی ئیسلامەوە ! .

شێخ (فوزان) ئەلێت :

(أي وعرفت أن تعبدهم لله مع الشرك به لم ينفعهم) یانی ئەوەت زانی کەوا لەگەل خوادا شیرکیان پەیدا کردوە (أن تعبدهم لله مع الشرك به لم ينفعهم) کاتێك کە عیبادەت بۆ خوا ئەکەن ئێمە ئەمان زانی کە عیبادەت بۆ خوا ئەکەن ئەوانە بەلأم شەریکیشیان پەیدا کرد

[1] : سورة الفاتحة اية :٥

ئەوشەریك پەیدا كردنەبۆ خوای تعالى بوە هۆی ئەوەی كە ئەو عەمەلانە سودیان پێی نەگەێنێت (لأن الرسول ﷺ لم يقبله منهم بل دعاهم إلى إفراد الله بالعبادة وترك عبادة ما سواه) چونكە پێغەمبەر قبولی نەكرد لێیان ﷺ ئەگەر قبولی بكردبایە رازی ئەبوو لێیان ئەگەر قبولی بكردبایە شەری لەگەل نەئەكردن ! ئەگەر قبولی بكردبایە نەئەچوو بۆ مەدینە ئەگەر قبولی بكردبایە لە بەدردا (٧٠)كەسی لێ نەئەكوشتن و (٧٠)لێ بەئەسیر وەربگرن ! شەری حود وخەندەق دروست نەدەبوو فەتحی مەكە دروست نەدەبوو ئەگەر قبولی بكردبایە ئەوشتانە دروست نەدەبوو كەواتە قبولی نەكرد لێیان (وهذه الآية تمنع عبادة الملائكة وتمنع عبادة الرسل وتمنع عبادة الصالحين) كەواتە لێرە عیبادەتەكان سێیانن بەلأم كە شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) لەپێشەوە باسمان كرد وتمان سێ جۆر عیبادەتی باس كرد :

*عیبادەت بۆ مەلائیكە .

*عیبادەت بۆ صالحین.

*عیبادەت پێغەمبەران.

ئەمە مەبەستی ئەوە نیە ئیستعابی هەموو عیبادەت بكا بلێ عیبادەت هەر لەو سێیانەدا هەیە نا عیبادەت زۆرە هەتا ئەمرۆ ئەمرۆ عیبادەت بۆ كێ ئەكرێی ! ؟ بۆ بەشەرانێك ئەكرێن كەوا رێگەی غەیری خوای گەورەیان هێناوە لەو دەستور و یاسایانەی كەوا بەشەرهێناویانە كە خوا پێی قبول نیە ! خوای گەورە ئەفەرموویێ (وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِۦٓ أَحَدًا)[1] خوا كەس بەشدار ناكا لەحوكمرانیەتی خۆیدا كەچی ئەوان خۆیان دێن بەشداری خوای گەورە ئەكەن! دێن شەریعەت دا ئەنێن ئەوەش عیبادەتە ها ئاگاداربن عیبادەتەكانی ئەمرۆ چیە ؟ نیزامە و رئاسەت و دەولەت و یاسا و ئەوەی كەوا ئەوترێی وەكو (ابن كثير كە بۆمان باس ئەكا كەوا جەنگیزخان هات و یاسای دانا بۆ ئەو خەڵكەئیلزامی كردن لەسەری برۆن، ئەلێت بەإجماع كوفرە)[2] هەرعەینەن شت وەكو ئەوە وایە (وهذه الآية تمنع عبادة الملائكة وتمنع عبادة الرسل وتمنع عبادة الصالحين) ئەوەش بزانن كە عیبادەتی مەلائكە وتمان لەبەرچی ئەیان كرد ئەیان

[1] : سورة الكهف اية : ٢٦

[2] : البداية والنهاية

وت صالحن دووهەمیش ئەیان وت لەخوامان نزیك ئەکەنەوە (ففيها إبطال عبادة غير الله عز وجل كائنا من كان) لەم ئایەتەدا عیبادەتی غەیری خوا بەتاڵ ئەکاتەوە هەرکەسێك بێت ها ناوی هەرشتێك بێت بەشەر بێت غەیری بەشەر بێت مردوان بێت زیندووان بێ (ولو كان أصحابها لا يعتقدون فيهم أنهم يخلقون ويرزقون.) ئەگەر چی خاوەنەکانیشیان بڕوایان بەوە نیە کە ئەمانە دروست ئەکەن و ئەژێنن و ئەمرێنن ، نا ئەمە مەوزوعی روبوبیەتە باسمان کرد وتمان ئەوان باوەریان بەوە هەبوو کە تەنها خوا ئەوانی دروست کردوە کەواتە نابێ ئەمرۆ بوترێی لەبەر ئەوەی فلان کەس ئیمانی بەخوا هەیە ها ئەوە کافر نیە مادەم هەتا رێگەی غەیری خوای گەورەش بگرێتە بەر لەبەر ئەوەی ئیمانی بەخوا هەیە کە خوا ئەوی دروست کردوە خۆ (ئەبو جهل)یش ئیمانی بەوە هەبوو کە خوا ئەوی دورست کردوە .

(وإنما يقولون : إن هؤلاء صالحون فيتخذونهم وسائط بينهم وبين الله وشفعاء لهم عند الله عز وجل يقربونهم إلى الله زلفى) ئەوان ئەیانووت ئەمانە صالحن وەکو وتم دوو خاڵی تێدا بوو :

یەکەم : صالحن .

دووەم: نزیکمان ئەکەنەوە لای خوا .

ئەبانوت صالحن پیاو چاکان وە ئەوانە نزیکمان ئەکەنەوە لەخوای تبارك وتعالى (كما قال تعالى : وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ)[1] سەیری کە ئەم کەلیمەیە هەندێك خەڵك ئیشکالی لێ هەیە لەتێگەیشتنەکەی ناتوانێ فەهمی بکات واتای چی (لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ ؟) (لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ) : یانی ئەوان کەسانێك ئەپەرستن لەغەیری خوای تعالى ئەگەر نەیپەرستن زەرەریان پێی دەگەیەنێی ؟ نەخێر ئەی ئەگەر بیپەرستن سودیان پێ ئەگەیەنێ ؟ نەخێر . ئەمەماناکەیەتی .واتا ئەگەرچی نەشیان پەرستن ناتوانن زەرەیان پێی بگەیەنن ئەگەر بیشی پەرستن سودیان پێ ناگەیەنێی .ئەمە خۆی لەحەقیقەتدا پەرستنی غەیری خوا زەرەر ئەگەیەنێی یاخود نا؟ چۆن زەرەر ناگەیەنێ شیرکە و شیرکیش بەهەتا هەتای ئەتخاتە ئاگری جەهەنەمەوە باش ئاگاداری بابەتی (لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ)بن ئەتوانین بەمانایەکی تر نزیکی بکەینەوە لەتێ گەیشتن بلێن ئەوانە ئەیانوت ئەگەر نەیان پەرستن ئەوە تووشی عەزاب ئەبن لەلایەنی ئەوکەسانەی کە ئێوە

[1] : سورة يونس اية : ١٨

نایانپەرستن ! دەستان لیٚ ئەشیٚوێنن شیٚتان ئەکەن شەلتان ئەکەن ! لەکوردەواری خۆمان ئەلیٚ ئەگەر داری سەر ئەو قەبرە ببڕی گۆج ئەبی ئیفلیج ئەبی کویٚر ئەبیٚ وائەبیٚ هەتا داوای ! ئەگەر داوای لیٚ نەکەی ئەگەر دەستکاری قەبرەکەی بکەی یانی ئەوترسە ئەخەنە دلی خەلکەکە تا ئیٚستاش زۆر قەبر هەیە ئەبینی قەبری بەحسیاب پیاو چاکە ! شیٚخ و مشایخە ! ناوێرن دەستکاری شتێکی سەر قەبرەکە بکەن چەندەها دارو دارستانیان هەیە ئەلیٚن ناوێرین بیبڕین ئەگەر لەزستان ئەگەر ڕەقیش بینەوە لەبەر ئەوەی خاوەنی ئەو قەبرە دەستمان تووشی شەلەل ئەکا ! ئەگەر ڕیٚز و ئیحترامی بۆ دانەنیٚن بەحیساب ئەلیٚ ئەمە توشی زەرە ئەکا ! بەس خوای گەورە ئەفەرمووێی : نا نەتووشی زەرەرتان ئەکا ! نەتووشی قازانجیشتان ئەکا ! یانی ئەگەر بیپەرستن هیچ سودیٚك نابینن ئەگەر نەشی پەرستن هیچ زەرەریٚکتان تووش نابیٚ بەلاٚم لەم ڕوانەگەیەوە کە تووشی شیرك ئەبن گەورەترین زەرەر تووشتان ئەبیٚ (وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ)[1] ئەیان وت تکامان بۆ ئەکەن لەلای خوای تعالی ئەوە ئەصلی شیرکەکەیانە کەواتە ئەصلی شیرکەکە ئەوە نیە کە ئەوان وتوویانە ئەو پیاو چاکانە عالمی دروست کردوە ئیٚمەی دروست کردوە دونیا ئەبا بەڕیٚوە مردوو و زیندووی بەدەست بیٚ ! (وفي زماننا الحاضر يقولون:)ئینجا شیٚخ ئەلیٚ :لەزەمانی ئەمرۆی ئیٚمەدا ئەو خەڵکە ئەلیٚن چی ؟ (هؤلاء وسائل نتوسل بهم إلى الله عز وجل وهذا كله دين الجاهلية وهو باطل ؛ لأنه عبادة لغير الله عز وجل.) ئەمرۆ ئەلیٚن وسائیل وەسیلەیە ! ئەها کەلیمەی وەسیلە لەقورئاندا هاتوە ! تەبعەن ئەو کەلیمەی وەسیلە کە لەقورئاندا هاتوە بەمەستی و بەمانای عیبادەت دیٚت واتا ئەوانەی پیٚش ئیٚوە کاتیٚك عیبادەتیان کردوە بۆخوای تعالی عیبادەیان کردوە بەوەسیلە بۆ نزیك بوونەوە لەخوا ئیٚوەش وابکەن ! ئەمان دیٚن ئەلیٚن ئەو پیاو چاکانە ئەو رسولانە ئەو ئەنبیائانە ئەمانە وەسیلەی ئیٚمەن لەلای خوا داوایان لیٚ ئەکەین تا لەخوا مان نزیك بکەنەوە خوا لیٚمان خۆش بیٚ ئەو کەلیمەیە ئەمرۆ ئەوها بەکار ئەهیٚنن

[1] : سورة يونس اية : ١٨

(قوله تعالى له دعوة الحق والذين يدعون من دونه لا يستجيبون لهم بشيء)

(وكما قال تعالى: لَهُۥ دَعۡوَةُ ٱلۡحَقِّۚ وَٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ لَا يَسۡتَجِيبُونَ لَهُم بِشَيۡءٍ)[1] **گەر تەواوی ئایەتەکە بهێنن** (إِلَّا كَبَٰسِطِ كَفَّيۡهِ إِلَى ٱلۡمَآءِ لِيَبۡلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَٰلِغِهِۦۚ وَمَا دُعَآءُ ٱلۡكَٰفِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَٰلٍ)[2] **مانای ئایەتەکە :** (لَهُۥ دَعۡوَةُ ٱلۡحَقِّۚ) **واتا عیبادەی صەحیح یانی عیبادەی ڕاست عیبادەی دروست تەنها بۆ خوایە خوای گەورە عیبادەی دروست نەبێ نایەوێی خالص و پوختە نەبێ بۆ ئەو نایەوێی وە عیبادەت بۆ هیچ کەسێکی تر نییە دەعوە بەمانای عیبادە و پەرستن و پەیرەویی لێکردن و بەقسە کردن ئەبێ خالص بۆ خوا بێت پوختە بۆ خوا بێ بۆ غەیری خوا دروست نیە بۆ خواشی بکەی شیرکی لەگەلدا بکەی دروست نیە !** (لَهُۥ دَعۡوَةُ ٱلۡحَقِّۚ) (لَهُۥ) **یانی (الله)** (دَعۡوَةُ ٱلۡحَقِّ) **واتا عیبادەی ڕاست و دروست بۆخوای گەورەیە بۆ کەسیتر نیە کەس شایستەی پەرستن نیە کەس شایستەی پەیرەویی لێکردن نیە تەنها رب العالمين نەبێ ئەگەر بۆخواشی بکەی شەیرك پەیدا بکەی ئەوەیش قبول نیە چونکە حەق نیە و خالص نیە** (وَٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ لَا يَسۡتَجِيبُونَ لَهُم بِشَيۡءٍ) **ئەوانەی کە ئێوە داوای دەکەن لەغەیری خوا هیچ جوابێکیان نیە ناتوانن وەلامتان بدەنەوە ! هیچ شتێکتان وەلام نادەنەوە ئەها نمونەکە چۆن ئەفەرموویێ** (إِلَّا كَبَٰسِطِ كَفَّيۡهِ إِلَى ٱلۡمَآءِ لِيَبۡلُغَ فَاهُ) **سەیری ئەم نمونە جوانەکە کە خوای گەورە باسی ئەکا ئەگەر تۆ توێنوت بێ ئالەوێ بەرداغێك ئاو هەبێ دەستت رابگرێی ئاوەکە دێت بۆت ! نایەت ئاوەکە** (إِلَّا كَبَٰسِطِ كَفَّيۡهِ)**هەردوو دەستی درێژبکەی بۆ ئاوێك** (إِلَى ٱلۡمَآءِ لِيَبۡلُغَ فَاهُ) **بۆ ئەوەی بگات بەدەمی ، ئاخر چۆن ئەگات بەدەمی ناگات** (وَمَا هُوَ بِبَٰلِغِهِۦ)[3] **خوای گەورە ئەفەرمووی ناگا !** (وَمَا دُعَآءُ ٱلۡكَٰفِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَٰلٍ)[4] **ئەو داوایانەی کە ئەوان ئەیکەن بۆ غەیری خوا بۆ صالحین و ئەنبیاء و رسول و ئەوشتانە ! لەغەیری خوای تعالى ئەلێ** (إِلَّا فِي ضَلَٰلٍ) **واتای چی** (ضَلَٰلٍ) **واتا لەوپەی دووریەتیدایە لەحەق ! لەو پەرەی دووریەتیدایە لەصەواب بۆ؟ چونکە شیرکیان پەیدا کردوە بۆ خوای تعالى ! خوای گەورە ناوی نان چی ؟! (**وَمَا دُعَآءُ ٱلۡكَٰفِرِينَ **) یەکسەر تکفیری کردن بۆیە عولەمایان ئەفەرموون إجماعە لەسەر ئەوەی هەر کەسێك غەیری خوای**

[1] : سورة الرعد اية : ١٤
[2] : سورة الرعد اية : ١٤
[3] : سورة الرعد اية : ١٤
[4] : سورة الرعد اية : ١٤

داوا كرد كافره ! بزانێ یان نەزانێ ئەگەر نەزانێ وەك چەند جار باسمان كردوە ئەگەر كەسێك پێی وت موعەزەبیش ئەبێ لەسەری ئەگەر ئەوكەسە بزانێ ئەوە موعەزەبە واتا ئەگەر نەزانێ موشرێكیكە (غیر المعذب) هەتا ئەزانێ هەتا ئیقامە حوجەی لەسەر ئەكرێی ئەگەر بزانێ ئەوە موشریك موعەزەبە واتا موشریك لەسەر دوو بەشە :

*موشریكێكی موعەزەب .

*موشریكێك موعەزەب نیە .

ئەها خوای گەورە ئەفەرمووێی (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[1] خوای گەورە ئەفەرمووی : : ئێمە عەزابی كەس نادەین ! هەتا پێغەمبەری بۆ نەنێرین یان دەعوەی پێغەمبەرەكەی پێی نەگا ! بەڵام پێش ئەوە هەر كافرە ئاگادار بە ئایەتەكە وەكو چەند جار باسمان كردوە باسی ئەوە ناكا بلێ كافر نیە كافرە بەس ئایە موعەزەبە یان موعەزەب نیە ئەگەر حەقیقەتی پێی گەیشت موعەزەبە حەقیقەتی پێی نەگەیشت لەسەر ئەو جەهالەتە ڕۆیشت ئەوە كافرێكە ڕۆژی قیامەت خوا تاقی ئەكاتەوە ! ئەوها ناچێتە بەهەشتەوە بەم شێوازە ئەبێ تاقی بكاتەوە ! بەڵام ئایە پرسیارێك دێتە كایەوە ئەمرۆ ئەم نەزانینە هیچ عوزرێكی بۆماوەتەوە لەناو كۆمەلگای ئێمەدا !؟ ئەو هەموو عیلمە هەیە ئەو هەموو تێ گەیشتنە كابرا ناچێت بەداوایدا بگەرێی واتا كابرایەكی موعریضە لەبەداواچوونی زانستەكان بەداوا چوونی زانستی تەوحید.

شێخ (فوزان) ئەفەرمووێی :

(له دعوة الحق) یانی چی ؟ (أي العبادة الصحيحة كما قال تعالى : أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ)[2]

بزانن دین خالص نەبێ پوختە نەبێ خوا قبولی ناكا ، لێرەدا با ئیشارەتێك بە ئیخلاص بكەین :

ئیخلاص : واتا پوختە كردنی عیبادەت بۆ خوا ! نابێ بەشی كەسی لێ بدەی مەبەستت هیچ شتێك نەبێ تەنها (الله) نەبێ ! مەبەستت ریاء و سومعە بێ یان شیركی أكبرە و أصغر لەعیبادەتەكە خوا قبولی ناك ئاگادارین ئەگەر أكبر بوو بە ئەبەدی بۆ جەهەنم ئەگەر

[1] : سورة الإسراء اية :١٥

[2] : سورة الزمر اية : ٣

أصغريش بوو خوا لەو شيرکە خۆش نابێ وەکو تاوانە گەورە کان نيە محوی کاتەوە إلا ئەبێ تۆ حەسەناتی گەورەت هەبێ تا بيسرێتەوە ! ئێستا تۆ جاری واهەيە کبائير ئەنجام ئەدەی کبائيرەکە ئەسرێتەوە بەچ ئايەتەك خوای گەورە ئەفەرمووێی ئەسرێتەوە !(إِنَّ ٱلْحَسَنَٰتِ يُذْهِبْنَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ)[1] بەس ئەو سيئەيە شيرکی بەرناکەوێت ئاگاداربە يانی ئەو شيرکە ناچێتە ضمنی ئەو يانی إلا ئەبێ تۆ حەسەناتی راجيحەت هەبێ يانی محو نابێتەوە بەس ئەگەر حەسەناتی راجيحەت هەبێ حەسەنات واتا عيبادەتی زۆرت هەبێ کەوا (فَأَمَّا مَن ثَقُلَتْ مَوَٰزِينُهُۥ)[2] لەبەر ئەوە شيرکی أکبر لێخۆشبوونی بۆ نيە ! ئاگادار بە ئەبێ تەوبەی لێ بکەی ئينجا بەتەوبە ئەسرێتەوە تەوبە نەکەی ناسرێتەوە ! شيرکی أصغرەيش بەهەمان شێوە بەڵام چيە موجيب خلود بۆ ئاگری جەهەنەم واتا دائيمەن کابرا ئەسوتێت لەئاگری جەهەنم هی أکبر بەس هی أصغر ناء ئەگەر حەسەناتی راجيحەی هەبێ بەقەدەر ئەوە ئەسوتێنرێی و دێتە دەرەوە ! لەشيرکی أصغر شيرکی أصغر وەکو وتمان قەولی صەحيح ئەوەيە خوای گەورەلێ خۆش نابێ إلا ئەبێ تۆ حەسەناتی راجيحەت هەبێ جا لێرەدا خاليص پوختە کردن ئەبێ بزانرێی :

يەکەم: ئەبێ شيرك بخوێنی بۆ ئەوەی نەکەويە ناويی بۆئەوەی نەبی بەموشريك.

دووەم: ئەبێ ئاگاداری عيبادەتەکانت بی ئيخلاصی تێدابکەی بۆخوا رياء و سومعە نەخەيتە ناو ئيشەکانت يانی لەبەر خاتری خەڵك بۆ ئەوەی بتبێنن يان بۆئەوەی گوێيان لێ بێ خوا پەنامان با بۆيە عولەمايان ئەفەرموون ئيخلاص زۆر زۆر عەزيزە ئاگادارين هەرشتێکت کرد ئەبێ بۆخوايە داوات لێ ئەکەم ئەمە لەبەر خاتری تۆ بکەم ئەگەر زانيت پاڵنەرەکەت خوا نەبوو مەيکە نييەتی خۆت تەواو خاوێن بکەرەوە ئينجا ئيشەکەت بکە ! (والله جل وعلا لا يقبل إلا دعوة الحق يعني الدين الخالص) واتا دەعوەی خالص نەبێ دينی خالص نەبێ خوا قبولی ناکا (أما الذي يعبد الله ويعبد معه غيره فهذه دعوة شرك لا يقبلها الله.) ئەوەی کەوا لەگەڵ خوادا غەيری خوا بپەرستڕێی داوا بکا هەرچی جۆرێی لەبەرشەکانی عيبادەت بکات ئەوە خوای تبارك وتعالی لێ قبول ناکات .

---

[1] : سورة هود اية : ١١٤
[2] : سورة القارعة اية : ٦

(وقوله : وَٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ)[1] یانی ئەوانەی کەوا عیبادەتیان بۆ ئەکرێی لەغەیری خوای تعالی (عام في كل من دعي من دونه سواء من الملائكة أو من الرسل أو من الصالحين أو من الأصنام أو من أي شيء) سەیریکە هەرکەسێك کە ئەپرسترێت هەرکەسێك کە ئەپەرسترێی هەرکەسێك هەرشتێی ئەپرسترێی لەغەیری خوای تعالی ئەوە عامە یان نا ! هەرکەسێك داوای لێ بکرێی یان عیبادەتی بۆ بکرێی یان هاواری بۆ بکرێی یان بەقسەی بکرێی یان پەیرەویی لێبکرێی لەغەیری خوا ! مەلائیکەبێ رسول بێ صالحین بێ ئەصنام بێ یان ئەلێن (أو من أي شيء) دەستور بێ یاسا بێ ئەوەی ئەمرۆ قەومایەتی بێ دیموکراتی بێ لیبرالیەت بێ دەولەی مەدەنیەت بێ ئومەمی موتەحیدە بێ ئەمریکا بێ ئەوروپا هەرشتێك لەوبابەتانە پەنا ئەگرین بەخوا خوای تعالی ئەوانە قبول ناکا (وقوله: لَا يَسۡتَجِيبُونَ لَهُم بِشَيۡءٍ)[2] یانی (أي لا يستجيبون لمن دعاهم بشيء لأنهم عاجزون لا يقدرون على شيء) ئەوانەی کە ئێوە هاواریان بۆ ئەکەن ئەوانە ناتوانن وەلامتان بدەنەوە خوای گەورە ئەفەرمووێی (وَمَنۡ أَضَلُّ مِمَّن يَدۡعُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَن لَّا يَسۡتَجِيبُ لَهُۥٓ إِلَىٰ يَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ وَهُمۡ عَن دُعَآئِهِمۡ غَٰفِلُونَ ۝٥ وَإِذَا حُشِرَ ٱلنَّاسُ كَانُواْ لَهُمۡ أَعۡدَآءً وَكَانُواْ بِعِبَادَتِهِمۡ كَٰفِرِينَ)[3] خوای گەورە لەو ئایەتە پێمان ئەلێ هەرکەسێك تۆ داوای کەی لەغەیری خوا بێ ئاگایە لەتۆ لەرۆژی قیامەتیش کافرە بەو عیبادەتەی تۆ ئەی کەی ! ئینکاریت لێ ئەکا ئەلێ بۆ داوای منت کرد ! خۆمن نابێ داوام لێ بکرێت ، جا ئەو خەلکە بابێنێتە بەر چاوی خۆی کە ئەلێ (یارسول الله) ﷺ[4] رۆژی قیامەت پێغەمبەر ئەبێ بەدووژمنت ئەلێ بۆ داوای منت کرد بۆ داوات لەخوا نەکرد ! یان ئەلێ (یا صحابە یان یا تابعین یان یا ئەولیاء ،،،،،)یان کە ئەلێن (یاغوس)[5] هانا بردن تەنها بۆ خوایە ئەوانە هەموویان لەرۆژی قیامەت ئەلێن ئێمە بێئاگابووین لەئێوە یەکەم وە دووەمیش ئێمە کافرین بەوعیبادەتەی کە ئێوە کردووتانە کەواتە (خَسِرَ ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةَ)[6] کابرا دونیاشی لەدەست دەرچووە ئاخیرەتیشی لەدەست دەرچوو لێرە باسی ئیشارەت بەوە ئەدەین بۆچی موئەلیف

[1] : سورة الرعد اية :١٤
[2] : سورة الرعد اية : ١٤
[3] : سورة الأحقاف اية : ٥-٦
[4] : أستغفر الله / مامۆستا تەوبەی کرد .
[5] : ئەم کەلیمەیە کوفرە وشیرکە
[6] : سورة الحج اية : ١١

ئەوەی هێناوەتە پێشەوە کەوا ئەڵێ ئەوان إقراریان بە ربوبیەت کردوە بەس إقراریان بە عبودیەت بۆلای خوای گەورە نەئەکرد بەتەنها ئەویش نەك عیبادەتی بۆ نەکەن بەتەنها بۆئەویان نەئەکرد بۆ خوایان ئەکرد بۆ غەیری خواشیان ئەکرد بەخالصی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەیەوێت ئەو شوبهانە ڕەتکاتەوە کە لەزەمانی ئەودا دروست بووە تەبعەن هەر زەمانێك شوبهەی خۆی هەیە لەزەمانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەو عالم و ئەومامۆستا ئاینی و ئەوخەڵکەی کە خوێندەواری دینی ئیسلامی هەبووە و ڕۆژوو و نوێژو عیبادەت ئەکا دواتر داوا لەغەیری خوا ئەکا دێن کێشەیەك دروست ئەکەن بۆ ئەم دەعوەی شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لێ بێ کە ئەلێن تۆ هەلەی موشریکینی زەمانی پێغەمبەر ﷺ ئەصلن بڕوایان بەوە نەبووە کە خوا رەبیش بوە ! کە خالّق بوە ئاگاداری ئەو خالّیە هەن ! بەلێ قورئان سەرلەبەری پڕە لەدەلیل کە رەدی ئەم جۆرە قسانە ئەداتەوە بەس ئێستا بابێن بزانین شوبوهاتی ئەوان چیە ! ئەوان ئەلێن : نا بۆیە خوای تبارك وتعالی ئەوانی بەموشریك و کافر لەقەلەم داوە لەبەر ئەوەی ئەوانە بڕوایان بە ربوبیەتیش نەبوە چ جای الالوهیەت ئایا وایە بابزانین دەلیلەکانیان چیە ! بۆ نمونە :ئەلێن سەیریکە خوای گەورە فەرموویەتی : (وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱسۡجُدُواْ لِلرَّحۡمَٰنِ قَالُواْ وَمَا ٱلرَّحۡمَٰنُ)[1] ئەوەتا ئەوەتا ئەمە بەکێ ئەوترێ موشریکی زەمانی پێغەمبەر ﷺ ئەگەر پێیان بوترێ سەجدە بۆ رەحمان بەرن ، ئەوان ئەلێن (مانعریف الرحمن) ئێمە رەحمان ناناسین ئێمە خوامان نەزانیوە ناوی رەحمان بێ ! رەحمان چیە تۆ داوا مان لێ ئەکەی سجدەی بۆ بەرین لێرەدا ئەبێ زۆر ورد بین ئەمە یەکێکە لەو شوبوهانەی کە ئەوان ئەلێن کاکە ئەصلەن بڕوایان بەوە نەبوە و بڕوایان بەخوا نەبوە ! ئەها ئێمە هەموو جاری ئەلێ ئەوان بڕوایان بەخوا هەبووە کە دروستی کردوون کەدونیایی دروست کردوە بەس عیبادەتیان بۆ خوا و بۆ غەیری خوا گێراوەتەوە خوا لەسەر ئەوە بەموشریکی داناون ، کەواتە کێشەکەیان کێشەی الالوهیەت بوو یان ربوبیەت ؟ ئێمە ئەلێن الالوهیەت ، ئەوان دێن بەحیساب مامۆستا و شارەزا و عالەمەکانی لەزەمانی (محمدی کوری عبدالوهاب) هەتا ئێستا ئەلێن نەکاکە ئەوە نەبوو بابەتەکە ئەوان هەر بڕوایان بەخوا نەبوە باشە بابزانین وایە ! ئەوان ئەلێن بڕوابوون بەخوا

[1] : سورة الفرقان اية :٦٠

کافیە بزانی کە ئەو دروستی کردووی ئەوە تۆ ئیتر موسلمانی ئەوە تۆ ئیتر موحیدی یانی تعریفی تەوحید بەوە ئەکەن (لا اله) یانی (لا خالق الا الله) خالق نیە إلا الله) ئایا ماناکەی وایە ؟ نەء (لا یانی لا مئلومە لا معبودە لا متبوعە لا موتاعە الا الله) ئەوان ئەلێن نا (لا خالق ، لا رازق ، لا موحیە لا مومیتە الا الله) یانی خالق ورازق ئەگەر تۆ ئیعتقادت وابێ کە خالق و رازق و موحی و مومیت غەیری خوایە ئەو کات تۆ کافر ئەبی ئەوە کافر بوونەکەیە ! ئینجا ئەمە شوبهەتەکانیانە !

یەکێکی تر لەبەلگەکانیان :

تەبعەن ئەو ئایەتەیان هێناوە ئەلێن (أشهيد أن الكفار انكر وكفر بارحمن) ئەوە نیە لەئایەتەکە ئینکاری رەحمانیان کردوە ئەوەیەك ،دووەم (وَهُمۡ يَكۡفُرُونَ بِٱلرَّحۡمَٰنِ)[1] کەواتە بڕوایان بەخوا نەبووە ! ئەوەش وردبن بزانە ئەم شوبوهاتانە چۆن رەد ئەدەینەوە ئەلێ وتویانە کافرەکان کوفریان کردوە بە ربوبیەتی خوا ! کە خالق و رازقە .

شوبهەیەکی تریان : ئایەتێکی تر ئەهێنەوە (وَهُمۡ يُجَٰدِلُونَ فِي ٱللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ ٱلۡمِحَالِ)[2] ئەوان ئەلێن ئەها موجادەلە ئەکەن لەخوا دا ! یانی چۆن موجادەلە ئەکەن لەگەل خوادا کافرەکانی زەمانی پێغەمبەر ﷺ (وموضوع المجادلة هي الربوبية)ئەلێن ئەمە ربوبیەتە وتویانە خوا ئێمەی دروست نەکردوە موجادەلەکە لەوێدایە یانی (یجادلون أن الله لیس ربً وإنما معه أرباب)ئەلێن ربێکی خالص نیە بەلکو (أربابە)ئەربابی لەگەلدایە ئەمە یەکێکی ترە لەشوبهەکانیان .

شوبهەیەکی تر با بهێنین : (وَلَا يَأۡمُرَكُمۡ أَن تَتَّخِذُواْ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةَ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ أَرۡبَابًاۗ)[3] ئەلێن ئەوەتا ئەوە ئایەتە لەسەر ئەوەی کەوا خوای گەورە فەرموویەتی ئەو پێغەمبەرانە ئەمرتان پێی ناکەن کە مەلائیکە و پێغەمبەران بکەن بە ئەرباب کەواتە ئەوان کردویانە بە ئەرباب (أربابا) چیە واتا خالق رب یانی خالق جا ئەم خالانە زۆر گرینگە کە ئێمە باسیان ئەکەین جیاوازی لەنێوان کەلیمەی (رب لەگەل الاله)شێخ (فوزان) بەتفصیل باسی ئەم بابەتە ئەکا پێشەوە بچینە لەسەر ئەو ئەم شوبوهانە ئەخوێنین و رەدیشی ئەدەینەوە جا ئەچینە سەر

[1] :سورة الرعد اية : ٣٠
[2] : سورة الرعد اية :١٣
[3] : سورة ال عمران اية :٨٠

شەرحەكەی شێخ(فوزان) ئەوان ئەلێن (وهوم أتخذو أأربابا) یانی ئەوانە كراون بە (رب) (ورب هو خالق) یانی ئەوانە هاتوون ئەمەیان كردوە بەخوا دروستكار یانی ! وە(رب)یش خالقە (وهذه الاياة تدلوا على الدونيا تدلوا أن قريش كفر فی ربوبية) ئەوە دەلیلە لەسەر ئەوەی قوریش لەربوبیەتدا كافربوە نەك لە الالوهیەتدا .

شوبهەیەكی تر : (فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادًا)[1] خوای گەورە نافەرموویی ئێوە (نید) واتا هاوێنە بۆ خوای تعالى دروست مەكەن ودامەنێن ئەلێن ئەوان بۆیە كافر بوون (لئن اتخذوا أندادا من دون لله) یانی لەغەیری خوا هاوێنەیان دروست كردوە بەو واتایەی كە ئەلێ خیلاصەی شوبهەكەیان ئەلێن كوفرەكەیان كوفر بوە لە ربوبیەتدا .

ئینجا یەك یەك با رەدی ئەو شوبهانە بدەیەنەوە :

رەدی یەكەم شوبهە : كە ئەلێ : (وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱسۡجُدُواْ لِلرَّحۡمَٰنِ قَالُواْ وَمَا ٱلرَّحۡمَٰنُ)[2] لێرەدا با سەیری شوبهەكە بكەین ئایا كێشەی ئەوان ئەوە بوو كە ئینكاری ناوەكە بكەن یاخود ئینكاری موسەماكە بكەن یانی خوا خۆیی جل وعلى !؟ یانی ئێمە (أسم و مسما)مان هەیە ناو ناوە بۆ زاتێك ئایە ئەوان ئینكاری ناوەكەیان كردوە یان زاتی ناوەكەی زاتەكەی كەناوەكەی پێی ناسێنراوە سەیركەن نمونەیەك ئەهێنینەوە : لەزەمانی صولحی عودەیبیە كاتی صولحی عودەییبیە لەصولحی عودەیبیە كاتێك كەهاتن صولحەكە بنوسن سوهەیل چی وت ؟ كە پێغەمبەر ﷺ فەرمووی : (بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ)[3] وتی چی ؟ وتی نەء ئێمە نازانین رەحمان كێ یە (بسمك اللهم) كەواتە ئینكاری لە (الله)بوو یان لەناوەكە بوو !؟ ئینكاری لەناوەكە نەبوو إقراریان بە(الله) هەبوو كەواتە ئەوە نەبوو كەوا بلێن خوا نییە بلێن خوای تبارك وتعالى بەتاك و تەنها (رب)نیە كەسیتری لەگەلدایە نەخێر ئینكاریان لەوە بوو كە ئێمە نەمانزانیوە خوا ناوی رەحمان بێ كەواتە ئینكاری زاتی خوا ناكەن كە خوا خالقە ! ئاگاداری ئەو خاڵەبن زۆر گرینگە.

---

[1] : سورة القبرة اية :٢٢
[2] : سورة الفرقان اية :٦٠
[3] : سورة الفاتحة اية : ١

ردەی شوبهەی دووەم : ((وَهُمۡ يُجَٰدِلُونَ فِي ٱللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ ٱلۡمِحَالِ)[1] ئەوان كەموجادەلە ئەكەن لەخواى تعالى لەچيدا موجادەلەكە ئەكەن ئەمان ئەلێن لە ربوبيەتە نا ئاخر لەالالوهيەتە لەالالوهيەتدا موجادەلەيان كردوە (وَهُوَ شَدِيدُ ٱلۡمِحَالِ) يانى چى ؟ يانى خواى تبارك وتعالى زۆر زۆر بەدەسەلات و بەقوەت و بەبطشە كەوا سەرپێچى بكات (ٱلۡمِحَالِ) بەماناى (شديد الحول والقوة) خوا زۆر بەقوەت و بەهێز و توانايە بەوەى كەوا سزاى ئەو كەسەبات كە سەرپێچى فەرمانەكانى بكات موجادەلەى ئەوان لە الالوهيەت و لەبەحثدابوو ئێمە زۆر جار لەسورەتە مەككياندا ئەلێن سورەتى مەككەيان سێ خالێ زۆر گرينگى تێدايە :

*رەد دانەوەى موشريكين بۆئەوەى كە قبولى الالوهيەتيان نەكردوە نەك ربوبيەت .

*ريسالە .

* معد.

ئينكارى ئەو سێ شتەيان كردوە ئينكارى الالوهيەت كەتەنها بۆ خوا بێ ئەويش نەك هەر الالوهيەت نەبێ بۆ خوا نا چونكە (الله) بۆخۆى معناى الالوهيەتى تێدايە (أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًا)[2] كێشەكەيان ئەوەيە ئەصلەن لەربوبيەتدا كێشەيان نەبوو لە الالوهيەتيشدا إقراريان ئەكرد بۆ خوا بەلاَم لەگەل ئەو كەسانيتريان دا ئەنا خواى تعالى ئەفەرمووێى : ئەلێ لەگەل من نابێ كەسيتر دابنێن كەواتە (يُجَٰدِلُونَ فِي ٱللَّهِ) [3] يانى چى ؟ موجاديلەكەيان چى بوو لەگەل پێغەمبەرﷺ ئەوەبوو كە چۆن ئەبێ ئێمە تەنها عيبادەت بۆ خوا بگەرێنينەوە كەسانيتريش هەن عيبادەت ئەكرێن ئەوانە شوفەعان بۆخواى تعالى بەس ئەوان ناويان نان شوفعاء باشە ئەمە كێشەكەيان بوو ئەمە موجادەلەكەيان بوو .

رەدى شوبهەى سێيەم : (وَلَا يَأۡمُرَكُمۡ أَن تَتَّخِذُواْ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةَ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ أَرۡبَابًاۗ)[4] يانى چى ؟ خواى تعالى باسى ئەوەمان بۆ ئەكا پێغەمبەران كاتێك كەخوا ناردونى بۆ ئەوەى عيبادەت بۆ خوا بكرێت وايە يان نا ! ئايا ئەو پێغەمبەران ئەمريان بەكەس كردوە كە مەلائيكە و نەبى بن بە أربابا كەليمەى (أربابا) كێشەى ئەم قبورى و ئەو موشريكانەيە كەباسى ئەكەن بزانين

[1] : سورة الرعد اية :١٣
[2] : سورة ص اية :٥
[3] : سورة الرعد اية :١٣
[4] : سورة ال عمران اية :٨٠

(أرباب) یانی چی ؟ (أرباب) بەمانای الاه دێی بەمانای (رب) نیە یانی چی (رب) بەمانای (خالق و رازق) بەمانای چیە ؟ (الاله)ئلوه معبود واتا مانای (أرباب) (الالهة تعبد من دون لله) پێغەمبەران هاتوون بلێن مەلائیکە و پێغەمبەران بپەرستن لەگەل خوادا و لەغەیری خوا ! شتی وایان وتوە شتی وایان نەوتوە کەواتە لێرەدا قسەکەی ئەوان رەت ئەکرێتەوە بلێن کێشەکەی ئەوان کێشەی رەب بوە نەك الاه بوە .

یەکێکی تر لە شوبهەکانیان : کە خوای گەورە باس دەکا کە دەلالەت لەوەدەکا کە نیزاع لە الالوهیەت بوە نەك ربوبیەت خوای گەورە لەئایەت بە صریح بۆمان باس ئەکا ئەلێ (وَمَا يُؤۡمِنُ أَكۡثَرُهُم بِٱللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشۡرِكُونَ)[1] سەیری ئەو ئایەتەکەن بەوردی (وَمَا يُؤۡمِنُ أَكۡثَرُهُم بِٱللَّهِ) واتا زۆربەی زۆری ئەوانەی کە ئیمانیان بەخوا هەیە إلا ئەوانە إلا موشریکن ! یانی ئیمانیان بە ربوبیەت هەیە موشریکن لە الالوهیەتدا ! (وَمَا يُؤۡمِنُ أَكۡثَرُهُم بِٱللَّهِ) لەلایەنی ربوبیەتەوە إلا لەلایەنی الالوهیەتەوە موشریکن یان خوای گەورە ئەفەرمووێی (فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادًا)[2] (أندادا) لەچی و لەچیە لەربوبیەتیش و لە الالوهیەتیشە نابێ (أندادا) دابنێ بەهیچ شێوەیەك لەکاتێکدا ئەوان لە الالوهیەتدا ندیان داناوە .

لەدوای ئەمە شێخ (فوزان)دێت باسی ئەوەمان بۆ ئەکا کە ئەبێت ئێمەی موسلمان لە کەلیمەی (رب ، الاله) تێ بگەین چیە بۆیە ئەلێ :

(فائدة في بيان معنى الرب والإله)

بابزانین مانای رب و الآله چیە بەکورتی ئەلێن : (رب) لەگەل (الآله)ئەگەر پێکەوە باسکران هەردووکیان هەریەك مانا ئەدا ئەگەر یەکێکیان باس کرا هەردوو ماناکە ئەگەێنی وەکو ئیسلام و ئیمان ئەلێ : (الله جل وعلا في القرآن ذكر الرب في مواضع) خوای گەورە لەقورئان لەچەندەها شوێن باسی (رب)ی کردوە (وذكر الإله في مواضع) (الاله)یشیان باس کردوە (خذ مثلا سورة الناس يقول سبحانه وتعالى : بسم الله الرحمن الرحيم (قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ ۝١

[1] : سورة يوسف اية:١٠٦
[2] : سورة القبرة اية :٢٢

مَلِكِ ٱلنَّاسِ ۝٢ إِلَٰهِ ٱلنَّاسِ)[1] سەیركە (رب الناس وإله الناس) هەردووكی باس كرد فەرق چە لەنێوان (رب الناس وإله الناس) (فما الفرق بين رب الناس وإله الناس ؟ هل هما بمعنى واحد ؟) ئایا (رب و الآله)یەك مانای هەیە (إذا يكون الكلام مكررا) كەواتە كەلامەكە دووبارەبوویەوە (أوأنهما بمعنيين فلابد من معرفة الفرق بينهما) یان جیاوازە لەنێوانیاندا (وكثيرا ما يأتي ذكر الرب كقوله تعالى : قُلْ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبْعِ وَرَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْعَظِيمِ ۝٨٦ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ)[2] تۆبلێ كێ دروستكاری ئاسمانەكان و زەوییە ! دروستكاری هەر حەوت ئاسمانەكەیە ؟! وە كێ پەروەردگار و دروستكاری عەرشی گەورەیە؟! ئەلێن (الله) . ئەلێن خوا دروستی كردوە (فتكرر لفظ الرب وتكرر لفظ الإله فما معنى كل منهما ؟) ئەمە ئێستا دووبارەبوویەوە بابزانین مانای چیە !

(فالرب معناه المربي لخلقه بنعمه ومغذيهم برزقه تربية جسمية بالأرزاق والطعام ، وتربية قلبية روحية بالوحي والعلم النافع وإرسال الرسل.) مانای رب ئەوەیە كە خوای گەورە ئەو خەڵكەی پەروەردەكردوە بەنیعمەتەكانی خۆیی خواردنی داونەتێ بەریزقی خۆیی پەروەردەی كردوون و جسمی پەروەردەكردوون دلی پەروەردەكردوون بەپەروەردەكردنێكی رۆحی وەحی بۆناردوون ژیانی خستۆتە ناو دلیانەوە كە قورئانە عیلمی نافع واتا زانستی بەسوودی داونەتێ پێغەمبەرانی بۆ ناردوون .ئەمە تەربیەتە لەلایەنی خوا ئەمە ئیشی رەبە !.

(ومن معاني الرب أنه المالك للسماوات والأرض فرب الشي مالكه والمتصرف فيه)مانایەكی تری ئەوەیە كە خاوەنێتیە خاوەنی هەموو ئاسمانەكان وزەوییە كەواتە (رب شيء) واتا مالك متصرف لەوشتەدا خاوەنیەتی و ئەتوانێ تەصەروفی تێدابكا (ومن معاني الرب المصلح الذي يصلح الأشياء) ئەوەی كەوا شتەكان چاك ئەكا (ويدفع عنها ما يفسدها) ئەوشتەی كەوا خراپی ئەكا لێ دوورئەخاتەوە (فالله سبحانه وتعالى هو الذي يصلح هذا الكون وينظمه على مقتضى إرادته وحكمته سبحانه وتعالى.)خوای گەورە ئەم كەونەی رێك خستوە بەرێك و پێكی ئەهێنی و ئەیبات ناهێلێت تێك بچێ ئەگەر خوا نەبێ تێك ئەچێ ئەمە مانای رەب.

[1] : سورة الناس اية :١-٣
[2] : سورة المؤمنون اية : ٨٦-٨٧

ماناى (الاله)(أما الإله فمعناه المعبود من أله) ئاگاداربن ئەو فيعله ئاوها ظبط كەن (أله يأله بمعنى عبد يعبد) (فإله) إله چيه : (معناه معبود) ماناى پەستراو پەيرەويى لێكراو بەقسەكراو (إله)ئەوەيە تۆ بەقسەى بكەى پەيرەويى لىٚ بكەى عيبادەتى بۆ بكەى ئەوە ماناكەيەتى (وليس معناه الرب) ماناى (إله) ماناى (رب) نيه (وإنما معناه المعبود) يانى پەرستراو بەقسەكراو پەيرەويى لێكراو (والإلهية هي العبادة والوله هو الحب) كەليمەى (والوله) لەزمانى عەرەبيدا ماناى حوبە بەماناى خۆشەويستى بۆ ئەو كەسە (لأنه سبحانه وتعالى يحبه عباده المؤمنون ويخافونه ويرجونه ويتقربون إليه) لەبەر ئەوەى عەبدەكانى خۆشيان ئەوێت وە لىٚ ئەترسن وە هيوايان پێى هەيە وە خۆيان لىٚ نزيك ئەكەنەوە بەعيبادات (هذا هو معنى الإله) ئەوە ماناى (الاله)بوو .

(فتبين الفرق بين معنى الرب ومعنى الإله)ئێستا زانيم مان (رب)واتا دروستكار ،يانى بەڕێوبردنى كاروبار يانى رێكخەرى كاروبارى عەبدەكان و ئاسمان وزەويى مولكەكەى خۆيى يانى ئەو خوايەى كەوا ئيش وكارى بەندەكانى رێك وپێك ئەكا لەرزق ورۆزووى و ژيان و مردن ئەوانيتر ،،، بەرنامەيان بۆ ئەنێرێتە خوارەوە بۆ ئەوەى لەسەرى برۆن ئەوە ئيشى ربوبيەتە ، ماناى الالوهيەت ئەوەيە : كە ئەبىٚ بپەرسترێى بەقسە بكرێى و پەيرەويى لىٚ بكرێى (وأنهما ليسا بمعنى واحد) كەواتە يەك ماناى نەبوو (ومن قال إنهما بمعنى واحد فقد غلط)ئەوەى كەبلىٚ يەك ماناى هەيە هەلەى كردووە (والعلماء يقولون إذا ذكرجميعا) عولەما ئەلێن ئەگەر هەردووكى باسكرا پێكەوە ئەگەر (رب و إله)پێكەوە باسكرا وتمان (الرب والاله) (صار الرب له معنى والإله له معنى) كەواتە ئەگەر لە جومەلەيەكماندا هەردوو وشەى (رب وإله)مان هێنا بەيەكەوە هەريەكەيان مانايەكى هەيە (وإذا ذكر واحد دخل فيه معنى الرب) بەلأم ئەگەر بەتەنها يەكێكيان باسكرا ماناى ئەويش دەچێتە ناويى نمونەيەك ئەهێنينەوە تۆ سەيرى قەبر بكە لە سوئالى قەبردا لێت ئەپرسرێى (من ربك) يانى چى ؟يانى (من الآهك) هەردووكى ئەگرێتەوە يانى (من ربك ومن الآهك) هەردووكى ئەگرێتەوە دروست كارى تۆ پەرستراوى تۆ كىٚ يە ؟هەردووكى ئەگرێتەوە (أما إذا ذكرا جميعا مثل ما في سورة الناس فإنه يكون للرب معنى وللإله معنى آخر) ئەگەر پێكەوەش باسكران هەريەكێك مانايەكى هەيە (كما في لفظ الفقير والمسكين) نمونەيەكمان بۆ ئەهێنيتەوە شێخ ئەفەرمووێى : فەقير و

مسكين ئەگەر وترا فەقیر و مسكين پێكەوە باسكران فەقیر كێ یە و مسكين كێ یە ؟ ئەوە هەرەیەكێ مانایەكی هەیە ئەگەر وتمان فەقیر ئەوە ئەویش دەگرێتەوە (إذا ذكرا جميعا كما في قوله تعالى : ﴿إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلۡفُقَرَآءِ وَٱلۡمَسَٰكِينِ﴾[1] ئەوەتا هەردووكی باسكراوە یان نا كەواتە هەریەكێكیان مانایەكی هەیە ماناكەی چیە (صار للفقير معنى وللمسكين معنى) فەقیر مانایەكە و مسكين مانایەكە (فالفقير هو الذي لا يجد شيئا) فەقیر ئەوەیە كە هیچی نیە ،(وأما المسكين فهو الذي يجد بعض الكفاية) مسكين هەیەتی بەس بەشی ناكا ئەوەیە یەكێكە لەماناكان كەواتە وەكو یەك وابوون ماناكەی یانی فەقیر حالی خراپترە لەمسكين ،مسكين هەندێ حالی لەو باشترە بەلاَم هەردووكیشیان نەدارن (فالمسكين أحسن حالا من الفقير) مسكين باشترێكە لەفەقیر ، ئێمە ئەگەر نمونەیەك یان دەلیلێك بۆ ئەم قەولەی شێخ بهێنینەوە لەسورەتی الكهف دەستمان ئەكەوێ (﴿أَمَّا ٱلسَّفِينَةُ فَكَانَتۡ لِمَسَٰكِينَ﴾)[2] سەفینەشیان هەیە و مسكینیشن ئەزانی ئەوە نمونەی چیە ؟ مەسەلەن پینج شەش مسكين سەیارەیەك ئەكرن تا إستفادەی لێ بكەن ئایا ئەو تەكسیە كارو باری رۆژانەیان جێ بەجێ ئەكا پێنج شەش مسكين سەیارەیەك بكڕن ! بەشیان ئەكا نەخێر بەتەئەكید بەشیان ناكا وابەشی كەسێك ناكا چ جای ئەوەی پینج شەش كەس هەیان بێ ،سەفینەی بەم شێوەیە خوای گەورە دەلێ چەند كەسێكی مسكين خاوەنی سەفینەیەك بوون ناوی بردن بە مسكين كەواتە هەیانە یان نیانە هەیانە بەلاَم بەشیان ناكات (ومثل لفظ الإسلام والإيمان) هەروەها ئیسلام و ئیمانیش (إذا ذكر الإسلام والإيمان صار الإسلام معناه الأعمال الظاهرة والإيمان معناه الأعمال الباطنة)ئەگەر ئیسلام و ئیمان پێكەوە باسكران ئیسلام یانی عیبادەتەكانی كە بەدیارن وەكو نوێژ و رۆژو وتاعەتەكان ئەگەر ئیمان باسكرا لەگەل ئیسلامدا یانی ئەو ئیمانەی كەلەدلی ئینساندایە (كما في حديث جبريل : قال : أخبرني عن الإسلام . قال: الإسلام أن تشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله وتقيم الصلاة وتؤتي الزكاة وتصوم رمضان وتحج البيت إن استطعت إليه سبيلا)[3] ئەوە باسی تەفسیری ئیسلامی كرد بەشتە دیاردەكان

[1] :سورة التوبة اية :٦٠
[2] :سورة الكهف اية :٧٩
[3] : مسلم الإيمان) ٨ (، الترمذي الإيمان) ٢٦١٠ (، النسائي الإيمان وشرائعه) ٤٩٩٠ .

بالأركان الظاهرة)بەرووکنە ظاهیرەکان (قال : أخبرني عن الإيمان . قال: أن تؤمن بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر وتؤمن بالقدر خيره وشره)[1] (فسره بالأعمال الباطنة وهو إ يمان القلب)ئەوە ئەگەرپێکەوە باسکران ، ئەی ئەگەر بەتەنها باسکران (هذا إذا ذكرا جميعا صار لكل واحد معنى وإذا ذكر أحدهما وحده دخل فيه الآخر) ئەگەر بەتەنها وتمان ئیمان ئەبێ بلێ والله ئیمان پەیوەستە بەداخلەوە نەء ئیمان ناخیشە و دەریشە هەردووکیانە ئیسلامیش بەهەمان شت ئێستا کە خوای گەورە ئەفەرمووێی : سەربارەت بە ئیسلام ئەوەی کە غەیری ئیسلام هەلبژێریی لیێ وەرناگیرێی (وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ ٱلْإِسْلَٰمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ)[2] ئەوە بەمانای چیە ؟ هەردووکیەتی ، یانی ئیمان و ئیسلام .

(ومن هنا نعرف الفرق أيضا بين توحيد الربوبية وتوحيد الألوهية)ئالێرەدا جیاوازی و فەرقی نێوان ربوبیەت و الالوهیەت دەرکەوت ربوبیەت مەبەست لەچیە وە الالوهیەت مەبەست لەچیە (فتوحيد الربوبية هو الإقرار بأن الله هو الخالق والرازق) ربوبیەت ئەوەیە کەوا کەوا خوا خالق و رازقە ئەو ئینسانی دروست کردوە ئەو بوونەوەری دروست کردوە ئەو دروستکارە ئێمە دروستکراوین ئەوە ربوبیەتە (المحي المميت) ئەژێنی و ئەمرێنی (أي الاعتراف بأفعال الله سبحانه وتعالى) دان بنێن و بیسەلمێنین کەوا خوای تعالى ئێمە و بوونەوەری هەمووی دروستکردوە (وتوحيد الألوهية معناه إفراد الله بأعمال العباد التي يتقربون بها إليه مما شرع)تەوحیدی الالوهیە ئەوەیە تۆ خوا بەتەنها بپەرستی واتا ئیشەکانی خۆت هەمووی بۆ خوا بگەڕێنیتەوە نەیدەیت بەکەسیتر سەمع و تاعە گوێرایەلی زەلیلی پەرستن نوێژ و ڕۆژوو تاعەت چۆن نوێژەکەت تەنها بۆ خوا ئەکەی ئەبێ داواکەشت بۆ خوا بێ چۆن داواکەت تەنها بۆ خوا بێ ئەبێ نەزرەکەشت بۆ خوا بێ ئەبێ هەمو قروبات و نزیکبونەوەکانت بۆخوا بێ بۆ کەس نەبێ لەوانە ئەوەی کە ئەمرۆ زۆر خەڵك تێدا تووشی گێژاو بووە بەقسە کردنی شەرعەکەی خوای گەورە دێت شەرعێکی تری داناوە لەگەل شەرعەکەی خوی گەورە خوای گەورە ئەفەرمووێی (شَرَعُواْ لَهُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنۢ بِهِ ٱللَّهُ)[3] خوا ئەبێ تەشریع دابنێ نەك عەبد تەبعەن کە ئەلێن خوا ئەبێ تەشریع دابنێ ئەو ڕێنمای ئێمە ئەکا ئێمەی خلق کردوە و

[1] : مسلم الإيمان (٨) ، الترمذي الإيمان (٢٦١٠) ، النسائي الإيمان وشرائعه (٤٩٩٠)
[2] :سورة ال عمران اية :٨٥
[3] : سورة الشورى اية :٢١

هیدایەتیشمان ئەدا (ٱلَّذِى خَلَقَ)[1] ئەو خوایە کە خەلقی کردوە هیدایەتیش ئەدا بەلاَم ئەبێ تۆ هیدایەت لەغەیری ئەو وەربگریی ئەگەر هیدایەتت لەغەیری ئەو وەرگرت شەریکت بۆ خوا قەراردا ئەوە لەتەشریعدا هەرووەکو چۆن بلێ لەگەل خوادا خوایەکی تر ئەم بوونەوەرەی دروست کردوە (هذا معنى توحيد الألوهية فهناك فرق بين توحيد الربوبية وتوحيد الألوهية وما دمنا قد عرفنا معنى توحيد الربوبية وتوحيد الألوهية نأتي إلى حالة المشركين الذين بعث إليهم رسول الله . ﷺ)ئێستا ئێمە ئەوەمان زانی تەوحیدی ربوبیە چیە وە تەوحیدی الالوهیە چیە ، تەبعەن ئەم تەقسیمە ئاگادارب‌ە هەندێك هەن ئیعراف پێ ناکەن شوبوهاتیان هەیە ئەلێن لەکوێی ئەمە هاتوە ئەمە تەقسیمێکی إصطلاحیەئاگادارب‌ن یانی عولەمایانی عقیدەی ئیسلامی هاتوون کەسەیری قورئانیان کردوە تەماشایان کردوە خوای گەورە لەقورئاندا باسی چیمان بۆ ئەکا، باسی ئەوەمان بۆ ئەکا کە کافرەکان ئیعتراف بەوە ئەکەن کە خوا ئەوانی دروست کردوە چەندەها ئایەتمان هەیە لەسەر ئەوە ئەگەر تۆ لێیان بپرسی کێ ئەرز و ئاسمانی دروستکردوە ئەلێن خوا ! ئەی باشە بۆ بەقسەی ناکەن یەکسەر لێرە تەوحید بوو بەچەند بەشەوە کەواتە !؟ تەوحیدی ربوبیە و الالوهیە ئەی تەوحیدی ئە سماء صیفات کە بەشی سێیەمە ئەوەش لەباسی لەهەموو سیفەتەکانی خوا کە لەقورئان باسکراوە نابێ کەسی تێدا بەشدار بکەی ئەمە تەوحیدی ئەسماء صیفات وە عولەما هەیە تەوحید ئەکا بە دووبەشەوە تەماشاکەن لەلایەنی إصطلاحەوە موشکیلەمان نیە ئەیکا بەدوو بەشەوە ئەلێ تەوحیدی خەبەریی تەوحیدی طلەبی :

یەکەم :تەوحیدی خەبەریی :ربوبیە و ئەسماء صیفات پیکەوە گرێی ئەدا خوای تعالی خەبەر ئەدا لەخۆیی بۆ ئێمە کە من خوای ئێوەم ئەوەش ئەسماء وصیفەتەکانم ئەوە خەبەریی .

دووەم : تەوحیدی طلەبی : طلەبی ئەوەیە کە تۆ عیبادەت بۆ ئەو بکەی .

بەم شێوە تەوحیدەکە کرا بەدوو بەشەوە ربوبیە و ئەسماء صیفات لەژێر خەبەریدا جێ ئەبێتەوە وە الالوهیە طلەبیە .

[1] :سورة ابراهيم اية :٣٢

هەیە ئەلێت سیٚ وەکو ئەوی ئێستا باسمان کرد ربوبیە و الالوهیە و ئەسماء صیفات .هەیە ئەلێت چوار تەوحیدی إتباعیش واریدە لەلای عولەمایان ئەلێن بەلیٚ تەوحیدی الالوهیە ئەوەیە ئەبیٚ بۆخوا ئیشەکە بکەیت و موتابەعەی پێغەمبەربکەیت ﷺ بەلاًم دێن ئەیکەن بە قسمی چوارەم بۆ ئەوەی إهتمامی پیٚ بدرێت کە ئەبیٚ تجریدی موتابەعە بۆکیٚ بێت ؟ بۆ رسول الله بێت ﷺ چۆن تجریدی ئیخلاص بۆخوا ئەکەی بەتاقی تەنها ئیخلاص پوختەئەکەیەوە بۆ خوای تعالی ئەبیٚ شوێن کەوتنیش پوختە بکەیتەوە بۆ پێغەمبەر ﷺبۆچی؟ تاگرینگی بە دوورکەوتنەوەی لەبیدعەکان بدرێت ئەلێن تەوحیدی إتباع ،واتا تەوحیدی (الالوهیەت وربوبیەت و ئەسماء صیفات و إتبارع) هەندێك دێن باسی تەوحیدی حاکمیەت ئەکەن تەوحیدی حاکمیەت سەیرکەن ئەگەر بێتوو کەلیمەی حاکمیەت بێنین لەسەر ئەو ئایەتانەی کە حوکم تەنها هی خوایە وەکو مانا هیچ کێشەمان نیە ،ئایا لەکۆنا عولەما ئەم تەوحیدی حاکمەیەیان بەشێوەیەك لە شێوەکان جیاکردۆتەوە لە تەوحیدەکانیتر سەیرئەکەین هەیە خستۆتیە ژێر ربوبیەتەوە هەیە خستۆتیە ژێرالالوهیەتەوە بەلاًم هەردووکیان دروستە، ئەگەر بەربوبیەت بلێن لەولایەنەی کە تەوحیدی حوکم حوکمرانیەت تەنها بۆ خوایە لەربوبیەتدا (أَلَا لَهُ ٱلْخَلْقُ وَٱلْأَمْرُ)[1] واتە: ئیشی خوای پەروەردگارە کەوا شەریعەت دابنێی ئەوە ئیشی ئەوە ئەفعالی خوا نابیٚ کەسیتر ئەو ئیشە بکا ، لەلایەنی الالوهیەتەوە تەحاکم بۆ کیٚ بکەین ئێمە ؟ بۆخوا ئەکەین ئەوە عیبادەت نیە ئێمە ئەیکەین ئەو عیبادەتە بۆ غەیری خوا بیٚ شیرکە یان نا لەولایەشەوە لەکیٚ جێگای بوویەوە لەتەوحیدی الالوهیەت جێگەی بوویەوە ،ئەگەر تۆبیهێنی بەتەنها بلیٚ تەوحیدی حاکمیەت مەبەستەکەت ئەوە بیٚ تەنها خوا بپەرستین تەشریعی ئەو بەرێوە بەرین جیٚ بەجیٚ بکەین سەبارەت بەئایەتەکانی قورئان چ موشکیلەیەکت هەیە نەخێر بەعکسەوە ئەبێت وابێت ئەگەر وانەبێت تۆ موشریکی ! (وَلَا يُشْرِكُ فِى حُكْمِهِۦٓ أَحَدًا)[2] چەندەها ئایەتمان هەیە دەربارەی حوکم کەنابێت تۆ شەریك بکەی بەرامبەر بەشەریك تەوحیدە (وَلَا يُشْرِكُ فِى حُكْمِهِۦٓ أَحَدًا)خوای گەورە شەریك پەیاناکا لە حوکمیدا خوا کەس ناکا بەبەشدار لەحوکمی خۆیدا

[1] :سورة الأعراف اية :٥٤
[2] :سورة الكهف اية :٢٦

كەواتە نابیٚ تۆش بەشداری بكەی بەشداری كەس بكەی لەو حوكمرانیەتیە ئەبیٚ تەنها خوای تعالی حوكمرانمان بیٚ نابیٚ ئیعتراف بەكەسیتر بكەی حوكمرانیمان بكا ،بەلاٚم لێرە كێشەیەكی گەورەیان دروست كردوە لەسەر ئەوە كە نەخێر ئەمە بیدعەیە وە ئەم تقسیمە لە سەلەفەوە نەهاتوە كەكاتێك ئێمە سەیری دینەكەمان ئەكەین هەمووی تەوحیدە یەكخواپەرستیە چ لەروانگەی (الربوبیە والالوهیەت و ئەسماء صیفات و إتباع و حاكمیەت و حوكمرانی)بیٚ هەمووی ئەبیٚ تۆ یەك خوا بپەرستی جا هەندێك ئەلێن لە هیئە كباری عولەما لە لجنەی دائیمدا شێخ (بن عثیمین) رەدی داوەتەوە لەتەوحیدی حاكمیەت ئەوی كەوا بلیٚ (ضال والمضیل) ئێمە ئەگەر سەیری فتواكان بكەین نەقد لەتەوحیدی حاكمیەت وەك نقد لەگەرانەوەی شەریعەت و حاكمیەت بۆ خوای گەورە نییە لەولایەنەوە ! ئاگاداربن چونكە إقراری حاكمیەتەكە كراوە لەهەردوو فتواكەدا سەیربكەین بەس ئایا كراوە بەبەشێك لەبەشەكان جیابكرێتەوە یاخود مەبەستێكی كەیی پێی هەبیٚ كابرا بلیٚ ئەبیٚ یەك حاكم هەبیٚ لەسەر زەمیندا ئێمەش ئەزانین ئەگەر یەك حاكم نەبوو لەسەر زەمیندا بەدینی خوا ئیشكا لەچەندها ولات و ولاتی موسلمانان عولەما فتوای ئەوەیاندا وە كە هەر جێگەیەك لەوشوێنانە ئەگەر حاكمی جیاواز جیاواز هەبوو هەمووی بەشەریعەتی خوای گەورە حوكمی ئەكرد پێویستە ئەو خەلكە سەمع و تاعەیان بۆ بكەن چونكە كاتی وا هەبووە لەسەر زەویدا بەتأكیدیش یەك حاكم نەبووە چەندها حاكم هەبوە ئایا ئەبیٚ مەسلەحەتی حوكمرانیەتی ئیسلامی پێشێل بكرێی بگەرێنەوە بۆكەلامی عولەمدا لەكاتێكدا كە ئەگەر بێتوو حاكمێكی موسلمان هەموو موسلمانی بەرێوە نەبرد ولاتەكان بەش بەش بوون لەهەموو ئەو ولاتانەدا ئەبیٚ حاكمێك هەبیٚ بەدینی خوا ئیش بكا وە ئەبیٚ ئەوخەلكە سەمع وتاعەی بۆ ئەو حاكمە هەبیٚ مادەم بەكیتابی خوا بیانبات بەرێوە .پاشان ئەلیٚ (نأتي إلى حالة المشركين الذين بعث إليهم رسول الله ﷺ فإنهم كانوا مقرين بالنوع الأول الذي هو توحيد الربوبية ولم يدخلهم في الإسلام) ئەوان یعترافیان بەتەوحیدی ربوبیەت كرد بەلاٚم خستیەناو ئیسلامەوە ؟ نەخێر (بل اعتبرهم الرسول ﷺ كفارا مشركين)پێغەمبەری خوا ﷺ بەكافر و بەموشریكی دانان (وقاتلهم وهم يقرون بتوحيد الربوبية) شەریشی لەگەلدا كردن لەكاتێكدا ئیمانیشیان بەخوا هەبوو كە دروستكارە (فهم أقروا بتوحيد الربوبية وجحدوا توحيد الألوهية لما طلب منهم أن يفردوا الله

بالعبادة ويتركوا عبادة الأصنام قالوا) کاتێك کەوا ئەوان بڕوایان بەوە هەبوو کەوا خوا بەتاك وتەنها ئەوانی دروست کردوە بەڵام عیبادەتیان بەتەنها بۆ خوا نەئەگەڕاندەوە بۆ خوا بۆ غەیری خوایان ئەگەڕاندەوە پێغەمبەرﷺ داوای لێکردن بەتەنها عیبادەت بۆ خوا بگەڕێنەوە ملکەچی و زەلیلی تەنها بۆ خوا بێ واز لەعیبادەتی ئەصنام بێنن ئەصنامیش بریتی بوو لەو ڕەمزانەی کە ئەوان ئەیان وت پیاو چاکن و باشن لەلای خوا شەفیعن نەك بۆ خودی بەردەکەی بکەن هەبوو بۆخودی بەردەکەشی ئەکرد بەس زۆربەیان بۆ ئەرواحەکانیان ئەکرد ئێستا هەموومان ئەزانین(ود وبغوس و سواع ونصر) کەخوا لەقورئاندا باسی کردوون ئەمانە لەئەصلدا حجەر نەبوون پیاو چاك بوون دواتر تمیسالیان بۆ دروست کراوە کەواتە ئەوان داوا لەڕۆحەکان ئەکەن (أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيۡءٌ عُجَابٞ)[1] ئەیانوت عجیب ئەیان وت چۆن ئەبێ ئێمە بەس بلێین بۆخوا ئاخر ئەی پیاو چاکان ئەوانیش ڕێزیان هەیە لەلای خوا نزیکمان ئەکەنەوە لەلای خوا ئاخر یەکەم ئەوانە صالحن دووەم نزیکمان ئەکەنەوە لەخوا (لأنه قال لهم قولوا لا إله إلا الله) پێغەمبەرﷺ پێی وتن بلێ (لا اله)واتە : ئێمە بەهیچ شێوازێك ئیعتراف ناکەین بەهیچ پەرستراوێك بەهیچ پەیرەویی لێکراوێك بەهیچ بەقسەکراوێك بەهیچ کەسێك زەلیلی خۆمانی بۆ دەربرین (إلا الله) نەبێ کە ئەوان تێ گەیشتن لەمانای ئەو کەلیمەیە (فهم فهموا معنى لا إله إلا الله وهو أنه لا يعبد إلا الله وحده لا شريك له) یانی ئەوان تێ ئەگەیشتن پێغەمبەر ﷺ چی لەوانی داوا ئەکرد (فهم فهموا معنى لا إله إلا الله) ئەیانزانی ئەوە یانی چی ئەیانزانی کە نابێ تۆ لە (الله) زیاتر داوا لەکەسیتر بکەی (وهم لهم أصنام ولهم معبودات كثيرة لا يريدون تركها والاقتصار على عبادة الله) بەلام ئەوان نەیان دەویست (لات و مەنات عوزا و هوبەل و نصر) تەرك بکەن ئەیان وت لەگەل خواشدا ئەمانەش داوا ئەکرێت (وهذا لا يرضيهم ولذلك أنكروا وقالوا) لەبەر ئەوە ئینکاری دەعوەی پێغەمبەریان کرد ﷺ وتیان (أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ)[2] ئایە هەموو ئالیهەکان ببێت بەیەك ! چۆن ئەبێ ! (طلب منا أن نعبد الله وحده) داوا مان لێ ئەکا کەئێمە تەنها (الله) بپەرستین بەتەنها ئەیپەرستین بەس لەگەل ئەودا ئەوانەش داوا ئەکەین بۆ ئەوەی نزیکمان بکەنەوە لەخوای تعالى ئائەمە بەهیچ

[1] :سورة ص اية :٥
[2] :سورة ص اية :٥

شێوەیەك قبول نەكراوە لەلای پێغەمبەر ﷺ خوای گەورە فەرمووی ئەمە شیركە هەروەها ئەیان وت: (ونترك عبادة اللات والعزى ومناة وهبل وغيرها من الأصنام هذا شيء لا يعقل عندهم) ئەیان وت نا ئێمە عقلمان نایبڕێی هاوار ئەكەین بۆ ئەمانە بۆ ئەوەی نزیكمان بكەنەوە لەخوای تعالى (مَا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ)[1] ئێمە لەباو باپیرانمان شتی وامان گوێی لێ نەبوە (ملة آبائهم فهذا احتجاج بما عليه آباؤهم)ئەوان باوباپیرانی خۆیان كرد بە بەلگەیان ئەمرۆش با تەماشاكەین بەهەمان شێوە ڕێبازی باو باپیران كراوە بەرێباز یان نا ؟ ئێمە تەماشای هەركەسێك بكەین لەوانەی ئێستا ڕێبازی پێشوانیان كردوە بەرێبازی خۆیان ئەوە (لینینە و مارسك و ساركەر) فلان وفلان ،،،لەهەموو بەشەكانیتردا هەریەكەی قدوەیەكیان هەیە هەریەكەی ڕێبەرێكیان هەیە هەریەكەی خوان ڕێبازێكیان هەیە چۆن ئەبێ ئێمە باوباپیرانمان تەرك كەین یانی كاتێك كە تۆباسی ئیسلامی ڕاستەقینەیان بۆ ئەكەیت ئەوان دێن ئەلێن باوباپیرانمان وایان نەكردوە ئێستاش لەوان خەڵكیدا كاكە ئەوەی تۆ ئەیلێت گوێمان لێ نەبوە باپیرانمان كوا شتی وایان وتوە یانی بەهەموو جۆرەكانیەوە چ جۆری عیبادەت و داواكردن چ جۆری تەشریع و یاسادانان بێ (الحجة الملعونة التي احتجت بها الأمم من قبل إذا دعوا إلى عبادة الله)ئەو بەلگە نەعلەت لێكراوەی كەوا هەركەسێك تۆ داوای كەی بلێ بەتەنها خوا بپەرستە ئەلێ نا باوباپیران نا ڕێبازەكەمان نا فلان وفلان (حتى فرعون يقول)هەتا فیرعەونیش وتی (فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَىٰ)[2] ئەوان لەپێش ئێمەدا ئەورێگەیان گرتۆتە بەر كوا شتی وامان گوێی لێ نەبوە كەتۆ داوای ئەكەی عیبادەت تەنها بۆ (الله)بكرێی (فهم لما فهموا معنى لا إله إلا الله استغربوا هذا واستنكروه وتواصوا برفضه وفي الآية الأخرى يقول سبحانه فيهم : إِنَّهُمْ كَانُوٓاْ إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٥﴾ وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوٓاْ ءَالِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ)[3] كاتێك لەمانای (لا اله الا الله) تێ گەیشتن زۆریان پێی غەریب بوو ئینكاریان كرد وە ئەوان یەكتریان ئامۆژگاری ئەكرد كەوا ڕەفزی بكەن ئەها كوتلە دروست ئەكەن حیزب دروست ئەكەن جماعات دروست ئەكەن كۆمەلگا دروست ئەكەن وەرن با بەهەمووومان دژایەتی ئەوە بكەین وەك ئەمرۆش ئەیبینین ئەمرۆ چەندەها كۆمەلگا و حیزب وفیرەق هەیە

[1] :سورة ص اية :٧
[2] :سورة طه اية :٥١
[3] :سورة الصافات اية :٣٥-٣٦

كە هەموویان لەسەر یەكشت كۆبونەتەوە موتەفیق هەموویان لەسەر یەكشت كۆبونەتەوە كە دژایەتی (لا اله الا الله)بكەن نابێ تەنها خوا بپەرسترێی ئەبێ بەشەرەكان بپەرسترێی بەقسەی بەشەرەكان بكرێی ئێمە رێباز بۆخۆمان دابنێن (یقول سبحانه فیهم : ﴿إِنَّهُمْ كَانُوٓاْ إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ﴾)ئەگەر هەركاتێك پێیان بوترێی بلێن (لا اله الا الله) نابێ لە (الله) زیاتر بپەرسترێی ئەوان چی ئەكەن إستكبار ئەكەن إستكبار یانی چی ؟ لەو (لا اله الا الله)یە خۆ بەزل ئەزانن وەهەروەها لەو كەسەشی كە ئەو (لا اله الا الله)یەی هێناوە تەكەبووری لەسەر لێ دەدەن (﴿وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوٓاْ ءَالِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ﴾)[1] ئێمە چۆن ئەوپەرستراوانەی خۆمان بەجێ بهێلین بۆ شاعیرێكی شێت بە پێغەمبەریان ئەوت ﷺ ئەمرۆش هەركەسێك ئەو دەعوەیە بكات وای پێ ئەلێن ئەگەر تۆ بەراستەقینە دەعوەی ئیسلام بكەی لەواقیعی ئەمرۆماندا چیت پێ ئەلێن ؟ جێگات ئەبێتەوە لەكۆمەلگای ئەمرۆدا ؟! ئیسلامی راستەقینە بێنی كەنابێ لەغەیری (الله)زیاتر بپەرسترێی وە نابێ بەقسە بكرێی پەیرەویی لێبكرێی پێت ئەلێن كاكە تۆ لەسەر زەوی جیگات نابێتەوە تۆ شێتی ! برۆ بۆ ئەو كێوی دەشتە ! (وهذا یبین معنی لا إله إلا الله تماما ویوضحه ویقطع الجدال) كەواتە ئەمە مانای (لا اله الا الله) بەجوانی ئاشكرا كرد ئەو ئایەتە وەهەروەها هەموو جیدالێكی بریی هەموو موناقەشەیەكی كۆتایی پێ هێنا (فإن فیه ردا علی من غلط في معنی لا إله إلا الله) كەواتە مانای (لا اله الا الله) ئەو كەسەی بەهەلە لێ تێ گەیشتوە ئەمە مانا كەی بۆ روون كردینەوە بەرامبەر بەوكەسانەی كەوا هەلە تێ گەیشتوون (فعلماء الكلام في مقررا تهم وعقائدهم یقولون لا إله إلا الله معناها لا خالق ولا رازق ولا قادر علی الاختراع إلا الله هذا معنی الإله عندهم.)موتەكەلیمون عولەما ئەوانەی كەوا (نحو وصەرف و بەلاغە وعلومی مصطلاح علومی اصول فقهە ،،) لەم عیلمانە عیلمی كەلام لەدینی ئیسلامدا ئەمە عیلمی عقیدەمان هەیە عیلمی تەوحیدمان هەیە عیلمی سونەمان هەیە عیلمی شەریعەمان هەیە نەك كەلام ئەوان كەعالمن لە فەلسەفات ولەحیسابی خۆیان حیكمەتی خۆیان هێناویانە مانای (لا اله الا الله)بەچی بۆ إعراب ئەكەن ! (لاخالق) بەچی بۆت مانا ئەكەن (لا خالق) (لاخالق موجد الا الله) ئەوە هەلەیە (لا اله الا الله) واتا (لا معبود بالحق الا الله) پەرستراو نیە پەرستراو هەیە و

[1] :سورة الصافات ایة :٣٥-٣٦

زۆر زۆریش هەیە بەلام حەق نیە لا اله بحق واتا پەرستراوەکان هیچیان حەق نیە تەنها (الله) نەبێ ئەوە مانای (لا اله الا الله)یە ئەوان ئەلێن (لا خالق) واتا دروستکراو نیە ، (ولا رازق)رزق دەرنیە (ولا قادر)بەتوانا نیە (على الاختراع) لەسەر داهێنان (الا الله) (هذا معنى الإله عندهم) ئەوە مانای (اله) لای ئەوان ئەو مانایە هەلەیە (لااله الا الله)مانا کەی ئەوەیە بلێ پەرستراو بەقسەکراو پەیرەویی لێکراو نیە بەحەق هەیە بەس بەحەق نیە (الا الله) نەبێ .

((يقول شيخ الإسلام ابن تيمية رحمه الله تعالى " : والحاذق منهم من يقولياني)یانی کابرا زۆر زۆر شارەزا بێ ئەلێ چی :(الإله هو القادر على الاختراع)تەعریفی ئیلاهت بەچی بۆ ئەکا ئەوەی کەبەتوانایە لەسەر داهێنان(وهذا غلط وجهل كبير باللغة وبالشرع المطهر إذ معنى الإله المعبود)شێخ الاسلام ئەفەرمووێی ئەمەش هەلەیە ئەمە نەزانینێکی زۆر زۆر گەورەیە لە زمانی عەرەبی تۆ کەلیمەی (اله)بەمانای چی مانا بکەی بەمانای خالق ومختریع نەخێر بەمانای معبودە واتا پەرستراو بەقسەکراو پەیرەویی لێکراو (الذي تألهه القلوب وتخضع له وتتقرب إليه)کە ئینسان ئەیپەرستێی وەخۆیی بۆ زەلیل ئەکا وەخۆیی لێ نزیك ئەکاتەوە)[1] (فهم لم يفهموا معنى الإله ولذلك يقولون لا إله إلا الله ويكثرون ، ولهم أوراد في الليل والنهار يرددونها) ئەوانەی ئەمڕۆ مانای (لا اله الا الله) نازانن کەواتە موشریکینی زەمانی پێغەمبەر ﷺ ماناکەیان ئەزانی وبەلام قبولیان نەئەکرد ئەوەی ئەمڕۆمان ماناکەی نازانێ ئەیلێ بەزمان بەس ماناکەی نازانێ ئەکەوێتە شیرکەوە (ويكثرون)یانی زۆرن ئەلێن (لا اله الا لله) بەس ئاگاداربە ئەم وتنە سوودی نیە مادەم ماناکەی نازانێ مادەم جێ بەجێ ماناکەی نازانێ (ولهم أوراد في الليل والنهار يرددونها) زیرکی بەیانیان و ئێوان چەندەها زیکر ئەخوێنن (ومع هذا يعبدون القبور والأضرحة ويستغيثون بغير الله عز وجل) یانی ئێوە سەیری ئەو چوار کەلیمەیە بکەن کە (حب الكلام الى الله)[2]یە هەر هەمووی پەیوەستە بە (الله)ەوە سەیریکە (سبحان الله) خوا پاکە لەشریك خوا پاکە لەعەیب (الحمدلله)سوپاس بۆ ئەو خوایەی کە تەنهایە سوپاس بۆ خوا لەسەر هەموو نیعمەتەکان (لا اله الا لله) هیچ خوایەك شایستەی پەرستن نیە بەحەق (الاالله) نەبێ (الله أكبر)(الله) لەهەموو گەورەیەك گەورەترە کەسی

[1] :) انظر معنى كلامه في التدمرية ص ١٨٦ ، ١٨٥ ، تحقيق محمد بن عودة السعوي وفي مجموع الفتاوي ١٣\٢٠٣

[2] : (سبحان الله والحمدلله ولا اله الا الله والله اكبر)

هێشتەوە !؟ نەخێر کەچی ئەوەش ئەلێن لەگەل ئەوەشدا داوا لەقەبرەکان و پیاوچاکان وئەوانە ئەکەن ئەوەش ئەلێن کەچی لەگەل ئەوەشدا شوێن یاسا و رێسایی بەشەرەکان ئەکەون (فلم يفهموا معنى لا إله إلا الله وأنها تطلب منهم ترك عبادة القبور والأضرحة وعبادة ما سوى الله من الأصنام والأشجار والأحجار) ئەوە مانای ئەوەیە کە داوای ئەوەیان لێ ئەکا کە عیبادەتی هەموو ئەوشتانە بەجێ بهێلن مردوان زیندووان دار بەرد خۆر مانگ ئەستێرە زەویی هەموو شتێك مەلائیکە پێغەمبەران پیاو چاکان ناپەرستڕێی عیبادەت بۆ وان ناکرێی إلا بۆ (الله)نەبێ (فإذا قالوها لزمهم ترك عبادة الأوثان) ئەگەر ئەمەیان وت ئەبێ ئەوشتانە تەرك بکەن ئەگینا هەلیان وەشاندەوە ئەوەیە پێی ئەوترێی (نواقض لا اله الا الله) هەروەها ئەلێن ئەوکەسانەی کەوا ئەلێن (لا اله الا الله) ئەبێ دەستور و یاسا و شەریعەتی خوا جێ بەجێ کەن ئەگەر نا دەستور و یاسا و شەریعەتی بەشەریان جێ بەجێ کرد ئەوە (لا اله الا لله)کەیان هەلوەشاندەوە (والمشركون الاولون توقف والم يقولها)شێخ(صالح)ئەلێ ئەوانەی پێشوو نەیان دەوت بۆچی نەیان دەوت چونکە ماناکەیان ئەزانی کەتویان (لا اله الا الله) یانی تەواو شوێن (الله)نەبێ شوێن کەسیتر ناکەوین لە عیبادەت و لەسەمع و تاعە (الانهم قالوها لزمهم ترك عبادة الأوثان)ئەگەر بيان وتبايە ئەبوایە بتەکانیان وازلێ هێنابایە پیاو چاکانیان واز لێ هێنابایە مردووان و زیندووانیان واز لی ٚهێنابایە (أما هؤلاء فقالوها وعبدوا غير الله) ئەما موشریکینی ئەمرۆیی ئێمە ئەیلێن کەچی لەگەل ئەوەشدا چی ئەکەن شەیرکەکە هەر ئەکەن (فالأولون أحذق منهم)یانی چی واتا ئەوانەی پێشوو زیرەکتر و شارەزاتر بوون بەمانای (لا اله الا الله) (ولهذا يقول الشيخ : لا خير في رجل جهال المشركين أعلم منه بمعنى لا إله إلا الله.) ئەلێ خێر نیە لەکەسێکدا موشریکە جاهیلەکان زاناتر بێ پێی بەمانای (لا اله الا الله) وەرە باورد بینەوە لەم کەلیمەیە خێر نیە لەکەسێکدا کەوا نەزانە موشرکەکان هی زەمانی پێغەمبەر ﷺ شارەزاتربێتن بەمانای (لا اله الا الله) لەمان ،

پرسیار ئەمەیە : ئەلی جهال ،موشریکینی ئەم زەمانەی بە نەفالم لەقەلم دا کەچیش ئەلێ (أعلم) ئەمەش چیە زانا ! جاهیلیشە و زاناشە ! چۆن ئەبێ ؟!

ئەلێن زانابووە بەماناکەی بەس جاهیل بوە بە عەمەل پێکردنی روونە ماناکەی ئەوان ئەیان زانی ماناکەی چیە ئیشیان پێی نەئەکرد کەواتە جاهیلن ئەگەر زانایەك ئیش بە عیلمەکەی

نەكا ئەوپەریی نەفامییە تۆ عیلمت هەبێ ئیشی پێ نەكەی بۆچی باشە پێغەمبەرچی ئەفەرمووێی ﷺ (اعوذبك من علم لا ینفع)[1] كە عیلمەكە نەفعی نەبوو پەنات پێ ئەگرم خوایە لەتۆ لەو عیلمەی كە نەفعی نەبێ ، بۆیە پێیان ئەڵێ جهالی موشركین (أعلم)عالمە بەلام جاهیلیشە لەبەر ئەوەی ئیشی پێی ناكا كەواتە ئەصل بریتیە لە عەمەل ئاگاداربن ئەوەی ئەمرۆ ماناكەی نازانێت لەبەر ئەوە شیرك و تەوحید تێكەلاو ئەكەن .

(قتال رسول االله ﷺ لهم لیكون الدعاء كله والنذر الله)

شیخ محمدی كوری عبدالوهاب دەڵی: (وتحققت أن رسول الله ﷺ إنما قاتلهم لیكون الدعاء كله الله ، والنذر كله الله ، والذبح كله الله ، والاستغاثة كلها بالله ، وجمیع أنواع العبادة كلها الله)شێخ ئەفەرمووێ :بۆت ساغ بویەوە و بۆت دەركەوت كەوا پێغەمبەری خوا ﷺ لەگەل موشریكەكان دا جەنگی بۆئەوەی كەوا دوعا هەمووی بۆلای خوا ئاراستە بكرێیتەوە داوا لەكەس نەكرێت لەسەر ئەمە لەحەقی ئەوانە جەنگی كەوا ئەوان داوایان لەخوا و غەیری خوا ئەكرد ئەیفەرمووی ئەبێ دوعا هەمووی بۆ خوا بێ نابێ لەكەسیتر داوا بكەی وە نەزر هەمووی بۆ خوا بێ نابێ بۆ كەسیتر بكرێی هەروەها سەربرینی حەیوان ئەبی تقرب بۆ خوا بكرێی پی نەك بۆ كەسیتر هەروەها هانا بردن لەنارەحەتیەكانا بۆ خوا بێت تەنها هەموو جۆرەكانی عیبادات هەمووی بۆ خوا بێت شێخ صالح ئەفەرمووێ(أي لا یكون بعض ذلك الله وبعضه للبدوي ، وبعضه الله وبعضه للحسین ، لابد أن یكون الدعاء كله الله ، والذبح كله الله ، والنذر كله الله ، وسائر العبادات كلها الله ، وهذا هو الدین الصحیح) ئەفەرمووێی : نابێ تۆ هەندێكی بۆخوا بكەی وهەندێكی بۆ (البدی)وی كی بو؟

البدوی: ناوی (ئەحمەد البدوی)یەكابرایەكی شیعی باطنیە لەفاس لەدایك بووە لەمەغریب وەلە تەنتاء مردووە لەمیصر ئەمە لەمیصر مەولودی بۆ ئەكرێی ساڵانە هەموو ساڵێك ئەمە لەژیانی شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) باسمان كرد كەچی بۆكراوە لەكاتی خۆیی كە كاتی مەولودەكانی كەدێی بەقەدەر كێوی عەرەفە خەڵك كۆئەبێتەوە لەمەولودەكەیدا هەتا ئەڵێ لەسالی (٩٩٦)باس ئەكا لەكیتابی (جمع علی توحید)لەلاپەرە (٤٨)باس ئەكا ئەڵێ ئەوانەی

[1]

ئامادەبووانی مەولودی نەبەویی بوون (٣) ملیۆن کەس بوون بەشەرتێك کابرایەکی شیعی باطنییە! کافری غەداری موشریك بدووی !بۆ زانیاریتان ئەمانە ئەوانەبوون ئەحفادی ئەوانە بوون کەکاتی خۆی صەلاح الدین ئەیوبی دەری کردن لەمیصر دەولەتەکەی رووخاندن دەولەتی باطنی شیعی کە رووکەشیان رەفز بوو رووکەشیان کوفری محظ بوو واتا لەرووکەشدا خۆیان بە شیعەی عەلەوی ئەناساند دەولەتی فاطیمي درۆئەکەن تەبعەن لەناخیشیانا کافری تەواو بوون.

جاکاتیَ خۆی کە صەلاح الدین ئەیوبی (رەحمەتی خوای لیَ بیَ)وە بوو میصری لەژێر دەست دەرهێنان و تەفرووتونای کرد هەلتان رۆیشتن بۆ مەغەریب دواتر ئەحفادەکانیان بەرێگایی تەصەوف گەرانەوە ئەوە بوو یەك لەوانە (ئەحمەد البدوی) کەروویکردە (طنطاء) شارێکە لەمیصر ئێستاش لەگەلیدا بێت لەمیصر ئەوایە جا بزانە (٣)ملیۆن لەمەولودی ئەم کابرایە بلێت (یابدوی)یانی (٣)ملیۆن موشریك باسیش مان کرد کەوا ئەوانە چۆن هەتا لەکاتی لەمیصر ئەحفادەکانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) کەلەمیصر مەولودەکانیان بینیوە بەچاوی خۆیان ، دەلێن خەلکانێکی زۆر وەکو حاجیان تەشبیه نەبێت چۆن لەکێوی عەرەفە کۆئەبوونەوە ئەوەها کۆئەبوونەوە ئەمە چیە وەلا مەولوودی نەبەوویە ! ئەی ئەو هەموو ئافرەتە چیە ؟ وەلا ئەوانە خۆیان نەزر کردوە بۆ رابواردن بۆ (بدوی)صدەقەی (بدوی) بێت ئینجا ئەمە زۆر لەهەموو شاروشارۆچکەیەك موسلمانانە زۆرە ئەمەی کە بەخۆمان ئەلێن موسلمان ملیارێك و ئەوەندەیە ئەبیَ چەندی ئائەلەو بابەتانە بیَ جارێی (٣) ملیۆنی لێرەدا رۆیی هەر لەیەك مولوددا ئینجا حیسابی تر بکە لەهەموو شارو شارۆچکە و ولاتێکانی ترا بزانە چەندی ئەمێنێتەوە خوای گەورە پەنامان بدات هەروەها بەعزێکی بۆخوا بۆ (حوسێن)بەخۆتان ئەزانن لە(نەجف و کەربالا)چی ئەکرێت ئێرانێکی گەورە و گران (الا مارحم ربك)بی زۆر بەی زۆری ئەوها موشریك وهاوار ئەکاتە (یاحسێن) (، لابد أن یکون الدعاء کله الله) ئەبی هەمووی بۆ خوا بیَ نابیَ بۆکەسیتر بیَ ئەو عیبادەتانە هەمووی بۆخوا بیَ ئەوە دینی صەحیحە هەرشتێك لەو دینە بۆخوا و بۆغەیری خوا ئەگەر زەرەیەکیش بیَ بۆ غەیری خوا قبولی ناکا (، أما أن تکون العباة مشترکة بین االله وبین القبور والأضرحة والأولیاء والصالحین فهذا لیس هو التوحید) ئەما ئەگەر عیبادەت ئاوها بەشداری تیا بکەی بۆخوا و بۆ غەیری

خوا بۆ قەبر وبۆ (بدوى) بۆ فلان وبۆفلان ئەمە توحيد نيە ئەمە يەكخوا پەرستى نيە توحيد ناوەكەى لەخۆيەتى يانى ئەبى خوا بەيەك بزانى نابى چەند خوايەك بناسى وعيبادەتيان بۆ بكەى (بل هذا هو دين المشركين) شێخ يەكسەر تەسريحى ئەدا ئەلێ ئەمە دينى موشركينە جا ئێستا بەداخەوە زۆر كەس كەلەبارەى مەسەلەى بەموشريك كردن و بەكافر كردن قسەئەكا ئەلى بە مطلقى ئەلى ئەوەى ئەوە بكات موشريكە بەس بە تعين نالێن نازانم چى رێگەيان لێ ئەگرێى بۆئەوەى بەتعين پێيان بلێ ئەوە موشريكە ! ئەى خوا نەيوتوە جل وعلى پێغەمبەر نەيووتوە ﷺ علماى ئيسلام نەيان فەرمووە ! ئەوەتا فتواكانى شێخ (محمدى كورى عبدالوهاب) فتواكانى ئەحفادى فتواى بن باز صەريحە لەوەى كە نەزانينيش ناخوا بەوە مەسئەلەيە ئەوكەسەى كەتۆتە ناوشيرك موشريكە ئنجا چەند جارتيكرارى ئەكەينەوە ئەم بابەتە ئايەتە كەيان لێ تيك ئەچى كە خواى تعالى ئەفەرمووێ (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[1] ئێمە ئەلێن ئەو موشريكانەى كەنەيانزانيوە خوا تعزيبيان نادا هەتا إقامە حوجەيان لەسەر نەكرێت كەواتە موشريكە إقامە حوجەى لەسەرە بۆ ئەوەى توشى ئەگەر إقامە حوجەى لەسەركرا بۆئەوەيە تووشى عەزاب بێت جا ئەگەر لەدونيايا نەبوو لەئاخيرەت خواى تعالى تاقى ئەكاتەوە كەواتە فەرقە لەنێوان بەموشريك كردنيان فەرقە لەنێوان عەزابدانيان شەرط نيە هەموو كافرێك تعزيب بدرێى شەرت نيە هەموو كافرێكيش إقامە حوجەى لەسەر كرابێ ئەم خالە زۆر گرينگە شەرط نيە هەموو كافرێك تەعزيب بدرێى وە شەرط نيە هەموو كافرێكيش إقامە حوجەى لەسەر كرابێ كافر هەيە إقامە حوجەى لەسەر نەكراوە كافريشە ! چى ئەلێ بەو ئەفريقايانەى كە ئێستا دار و بەرد ئەپەرستن ! موسلمانن؟! كافرە ، بەلام إقامە حوجەى لەسەر نەكراوە يانى شايستەى عەزاب نيە خوا جل وعلى بەحيكمەتى خۆى بەعدلى خۆى عەزابيان نادات هەتا پێيانئەگا جا ئەگەر لەدونيادا پێيان گەيشت ئەوە مالە لەسەريان پێيان نەگەيشت ئەوە ئەگەرێتەوە بۆ رۆژى قيامەت خواى گەورە تاقيان ئەكاتەوە ئەو يەهود و نصارايانەى كەئێستا لەسەر يەهوديەت و نصرانيەت ئەرۆن ئێستا هەندێك ئەلێن هيچ نازانن ئايە ئەوانە حوكميان چيە ؟! ئەوانە كافرن خۆ موسلمان نينە بەلام كەنازانن ئەو نەزانينە مانع نيە لەكافر كردنيان بەس

[1] :سورة الإسراء اية :١٥

مانعە لە تعزیبدانیان ئەم خاڵە زۆر گرینگە تێ بگەیت بۆیە ئەوانە موشریکن خوا پەنامان با ئینجا لەولاتی ئیسلامیشا علماء حوزر ناهێلێتەوە لەولاتی ئیسلاما عوزریش نیە ئەبێ بگەرێی بەدوایدا ئەبێ بگەرێت بەدوای حەقیقەتەکەدا بۆیە بەشێخ بن باز ئەلێن کەس هەیە إقامە حوجەی لەسەر بێ ئەلی مەگەر ئەوانەی لە ئەفریقا و لەوشوێنانەی کەهیچ ئاگایان لەدین نیە لەقورئان نیە لەزمانی عەرەبی نیە مەگەر ئەوانە ئەگەرنا عالەمی ئیسلامی هەمووی شەو رۆژ قورئان ئەدرێی بەگوێیانا شەو رۆژباسی پێغەمبەریان بۆ ئەکرێی ﷺ شەو و رۆژباسی (لا اله الا الله) یان بۆئەکرێی (بل هذا هو دين المشركين وإن كان صاحبه يعترف بتوحيد الربوبية ويصوم ويصلي ويحج ويعتمر إلى غير ذلك.)ئەوە دینی موشریکە با خاوەنەکەشی بلێ وەلا خوا منی دروست کردوە خوا ئاسمانی دروست کردوە خوا هەمووشتێکی دروست کردوە هەتا با رۆژو بگرێت با نوێژ بکات باحەج بکات با عمرە بکا ئەوانە هەموو بەتاڵە لەبەر ئەوەی خوای گەورە فەرموویەتی (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[1].

(قرارهم بتوحيد الربوبية لم يدخلهم في الإسلام)

شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دەلی:(وعرفت أن إقرارهم بتوحيد الربوبية لم يدخلهم في الإسلام)زانیت کەوا إقرار کردنی ئەوان بەوەی کەوا خوا دونیای دروست کردوە ئەوانی دورست کردوە ئەوان بەوە نەچوونە ناو ئیسلام ئەوە نەیخستنە ناو ئیسلامەوە ، شێخ ئەلێ (أي لما كان إقرارهم بتوحيد الربوبية الذي ذكره االله عنهم وسجله عليهم لم يدخلهم في الإسلام ،) خوای گەورە خۆیی باس ئەکات لەقورئان لێیان بپرسن کێ ئەرز وئاسمانی دروست کرد ؟ ئەلێن : الله، ئایە خوا بەوە ناوی نان موسلیم و موحید نەخێر بۆ ؟ چونکە أعتراف ناکەن بە الالوهیەت ! یانی ئیشەکانیان خالیص بۆ خوا ناگەرێنەوە (دل على أن التوحيد المطلوب ليس هو توحيد الربوبية) جا ئەتوانین لێرە بلێن (فحسب) یانی دەلالەت لەوە ئەکا لەسەرئەوەی کەوا توحیدی مطلوب ئەو یەکخوا پەرستیەی کە خوا لەئێمەی داوا کردووە

[1] :سورة الزمر اية :٦٥

تەنها و بەس بریتیە نیە لە توحیدی ربوبیەت بەلی توحیدی ربوبیەتیش ئەبێ تۆ شیرکی تیا نەکەی بەس هەرئەوەندە نیە (وإنما هو توحيد الألوهية ، وهو الفارق بين المسلم والكافر) کەواتە توحیدی مطلوب هەموو ئەو توحیدانەیە کەعلما باسیان لێوە کردوە چ توحیدی ربوبیەت بێت چ توحیدی الالوهیەت بێ چ توحیدی السماء صفات بێ لەیەك لەوانە موشریك بی تەواو ! کەواتە فاریق لەنێوان موسلمان و کافر چیە ؟ ئەبێ تۆ لەهەموو توحیدەکانا موحید بی ! لەیەك لەوانە موحید نەبێ ئەوە لەنێوان موسلمان و کافر جیایی کردیەوە ! (أما توحيد الربوبية فكل مقر به المسلم والكافر وهو لا ينفع وحده.) توحیدی ربوبیە موسلمان و کافر هەردووکیان إقراریان پێ ئەکەن بەس ئەمە تەنها بۆخۆیی ئەمە کاف نیە .

(قصدهم الملائكة والأولياء أحل دماءهم وأموالهم)

شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دەلی: (وأن قصدهم الملائكة والأولياء يريدون شفاعتهم والتقرب إلى الله بذلك هو الذي أحل دماءهم وأموالهم)ئەمە خالێکی زۆر گرینگە ئەمە ! ئەوان کەوا مەبەستیان لەدوعاکانیان کاتێك کەوا داوای مەلائیکەیان کرد داوای ئەنبیایان کرد داوای أولیایان کرد وە شەفاعەتی ئەوانیان مەبەست بوو داوا کردن لەخۆیان ! بەداوا کردن لەخودی خۆیان وە نزیك بوونەوە لەخوا بەو داواکردنە ، ئەیان وت ئێمە ئەگەر داوا لەمەلائیکە بکەین لەخوا مان نزیك ئەکاتەوە هەروەها ئەنبیا هەروەها أولیا لەخودی ئەنبیا و ملائیکە و أولیاء داوایان ئەکرد ئەیان وت ئەمە نزیکمان ئەکاتەوە لەخوا ئائەمە بوو کەوا (الذي أحل دماءهم وأموالهم)ئەمە بوو کەوا مال و خوێنی ئەوانی حەلال کرد بەدەستی کێ ؟ بەدەستی ئەو پێغەمبەرەی ﷺ (ارسل الله رحمة للعالمين) بزانە رةحمة للعالمين ئەوانە لەناو ئەبات ! بۆ؟ لەبەر ئەوەی موشریکن ،! وە خوای تعالی ئەمری کرد بە پێغەمبەری خوا ﷺ کەلەناویان بەرێت ئەو خوایەی کە أرحمو راحمینە ئەمر ئەکا بەپێغەمبەرەکەی کە رحمة للعالمینە کە ئەوانە لەناوبەرێت جا بزانە شیرك چەند گەورەیە .! چەند گوناهێکی گەورەیە(إِنَّ ٱلشِّرۡكَ لَظُلۡمٌ عَظِيمٞ)[1] خەلك بەزۆر بەئاسانی سەیری ئەکا بەداخەوە بەشەرطیکیش خۆیان ئەیخوێنەوە خوای تعالی فەرموویەتی(إِنَّ ٱلشِّرۡكَ لَظُلۡمٌ عَظِيمٞ) بەمەرجێکیش ئەزانن

[1] :سورة القمان اية :١٣

خوای گەورە بە پێغەمبەری وتوە ﷺ (لَئِنۡ أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ)[1] بەهەموو پێغەمبەرانی وتوە (وَلَوۡ أَشۡرَكُواْ لَحَبِطَ عَنۡهُم مَّا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ)[2] فەرموویەتی (إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ وَٱلۡمُشۡرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمۡ شَرُّ ٱلۡبَرِيَّةِ)[3] خۆ خوا أرحم راحمينە ! پێغەمبەریش ﷺ رحمة للعالمينە ئەوەش نەصی قورئانەكەیە ! قورئانەكەش بریتی نیە لەكەلامی خوا ؟! كەواتە تۆ لەخوا بەرەحم تری ؟ كەپێیان نالێت موشریك ! تۆلەخوا جل وعلى بەرە حمترێكی كاتێك كەوا بەحساب ئەلێ كەوا ئەوانە نازانن ئەوانە وا و وا ! خوای گەورە خۆیی فەرموویەتی كەسمان لەخوا بەرەحمتر نین كەسیشمان لەپێغەمبەر بەرەحمترنیە ﷺ كەبۆیان چوە جەنگەوە جا ئەم خالە زۆر گرینگە (أحل دماءهم وأموالهم) (أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله ، وأن محمدا رسول الله ، ويقيموا الصلاة ، ويؤتوا الزكاة ، فإذا فعلوا ذلك ، عصموا مني دماءهم وأموالهم ، إلا بحق الإسلام ، وحسابهم على الله تعالى)[4] كەواتا ئەبێ ئاگاداربین هەندێك كەس تەقوای سارد وسر بەكار ئەهێنی ئەوە تەقوای سارد و سرە تكفیری معین ! ئیشی خەواریجە ! ئەبێ لێكی جیابكەینەوە عثیمین قسەیەكی جوان ئەكا :ئەلێ گەورەترین شیعاری خواریج ئەوەیە موسلمان كافر ئەكا ئەوەی كەوا بەگوناهی كبیرە نەك بەشیرك نەك بەكوفر ! بەكوفر ئەبێ تۆ كافری بكەیی بەشیرك ئەبێ تۆ موشریكی بكەیی ! خوا كردویەتی تۆ چیت ! تۆ نالێت تكفیر حوكمێكی خوا و پێغەمبەری خوایە ﷺ بۆ ئەوكەسانەی ئەكەونە ناویەوە شتێكەوە كەكوفربێ خوا كافری كردوون تۆچیت ! تۆ وەزنت چیە تا كافری نەكەی ! خوای تعالى ئەفەرمووێ (قُلۡ مَا يَعۡبَؤُاْ بِكُمۡ رَبِّي لَوۡلَا دُعَآؤُكُمۡ)[5] هیچ قیمەتان نیەلەلای خوا عیبادەت نەكەن لای خوا ، كەكابرا قیمەتی نەبوو سەد جار ئەبێ كافری بكەی ئەبێ خوێن و مالی حەلال بكەی ! بەس كەی ئاگادار بە ئەها پێغەمبەر كردی ﷺ لەمەرحەلەی مەدەنی وە هەركەسێكیش توانا و دەسەلاتی هەبێ زیمامی ئەمری بەدەست بێ حوكمەتی راشیدی ئیسلام بێ یاخود پێغەمبەری خوا ﷺ لەكاتێكا ئەبینین هەتا لەهەندێك كاتا هەندێك واقیعەیا بەچاوی خۆمان

[1] :سورة الزمر اية :٦٥
[2] :سورة الأنعام اية :٨٨
[3] :سورة البينة اية :٦
[4] : رواه مسلم
[5] :سورة الفرقان اية :٧٧

بینیمان لەدوای سولحی عودیبیە (ئەبو جندل و ئەبو بصیر) (٧٠) کەسیش لەگەلیا نا چۆن دەستیان خستە خوێنی کافرانەوە وە پێغەمبەری خوا ﷺ أقراری کردن جا هەر کەسێك هەلدەستێ خەواریج ! ئەبێ بزانی خەواریج کێ یە !

خواریج : ئەوەیە ئەلێ موسلمانێك ئەگەر درۆی کرد کافرە ! موسلمانێك ئەگەر زینای کرد کافرە ، موسلمانێك ئەگەر دزی کرد کافرە ،ئەوە خەواریجە.

ئەما بلێ کافر کافرە بلێ ئەوە خواریجە ئەسلن تۆ مرجیئەی ! تۆ جەهمییەی ! ئەسلەن تۆ لەدین تێ نەگەیشتوویی ! پاشان ئەفەرمووێی (أي أهنم لم يقولوا إن الملائكة والأنبياء والأولياء الذين يعبدوهنم يخلقون ويرزقون ويحيون ويميتون ما قالوا هذا) ئەوان خۆ نەیان وت مەلائیکە دونیایان دروست کردوە یان ئەنبیا و أولیاء نەیان وتوە ئەوانە خەلقیان کردوە رزقیان داوە و ژیانیان بەخشیوە بەو خەلکە خەلکە ئەمرێنن ! ئەوانەیان نەوتوە قەتیش وایان نەوتوە ! (وإنما اتخذوهم شفعاء ووسائط بينهم وبين الله) ئەوانە بەس ئەمانەیان کرد بەواستە لەنێوان خۆیان و خوایە ، یانی خودی داواکانیان ئالەم مەلائیکە ئەنبیا و أولیاء ی ئەکرد کە ئەمان برۆن لای خوا داوایان بۆ بکەن واتا داواکە رأسەن لەخوای گەورە نەکراوە ئەوە شیرکەکەیە ! کەواتە با فەرق بکەین لەنێوان شیرك لەنێوان وەسیلەیەکی بیدعی کاتێك کەتۆ بلێ (یا الله) بۆ خاتری پێغەمبەران و پیاوچاکان ئەمە شیرك نیە ئەمە بریتیە لە وەسیلەیەکی بیدعی ! ئەلێن وامەلی بلێ (یاالله) بۆ خاتری ناوەجوانەکانی خۆت . بەلام کاتێك بلێ (یا رسول الله ، یا عبدالقادر ، یافلان ،،) ئەلێن ئەوە شیرکەکەیە ﷺ پاشان ئەلێ (كما قال تعالى :وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ)[1] ئەوان ئەیان وت ئێمە خوای گەورە ئەیفەرموو(وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ) لەغەیری خوا عیبادەتیان ئەکرد بۆ غەیری خوا عیبادەتیان ئەکرد عیبادەتیان بۆ کەسانێك ئەکرد ئەگەر نەیان کردبایە زەرەریان پێ نەگەیاندن ئەگەر بیشی کەن هیچ سودێکیان پێ ناگەینن ئەیان وت ئەمانە شەفیعی ئێمەن ئەمانە تکاکارن بۆمان لای خوای تعالی ! (ما أرادوا منهم إلا الشفاعة ، وزعموا أن هذا تعظيم الله)ئەوان الا شەفاعەتیان ویستوە لێیان وەئەشیان وت ئەمە خۆی لەخۆیا بەگەورەکردنی خوایە ئەم ئیشەیی ئێمە بابزانین چۆن ئەیان وت بەگەورە

[1] :سورة يونس اية ١٨

کردنی خوایه !؟ (یقولون : الله عظیم) ئەیان وت (الله) زۆر زۆر گەورەیه لەوەی گونهبارێکی ئێمه داوای لیٚ بکەین ناتوانین ئێمه داوای لیٚ بکەین ئەها خوا چەند گەورەیه ! کەواته پێویستمان بەوەیه کەوا کەسێك بکەین بەواسته برۆ لەلای خوا قسەمان بۆکات چونکه ئێمه زۆر ناوێرین تاوانبارین ئێمه رووڕەشین چۆن ئەبیٚ یەکسەر لەخوا خوایەکی گەورەی ئاوەها چۆن ئێمه داوای لیٚ بکەین ئەمه لەلای خۆیان وایان ئەزانی ئیشێکی چاك ئەکەن(يَحۡسَبُونَ أَنَّهُمۡ يُحۡسِنُونَ صُنۡعًا)[1](ما يمكن أن نصل إليه بدعائنا) ئێمه ناتوانین بگەین بەخوا بەدوعاکانمان (لكن نتخذ من يوصل إليه حاجاتنا من عباده الصالحين) یانی ئێمه کەسانێك ئەکەین بەواسته که ئیشەکانی ئێمه بگەینیٚ بەخوا داواکارییەکانمان بگەینیٚ بەخوا تعالى لەکیٚ (من الملائكة والرسل والصالحين فقاسوا االله على ملوك الدنيا الذين يتوسط عندهم أصحاب الحاجات بالمقربين عندهم) هاتن قیسای کیٚ یان کرد لەسەر کیٚ خوای گەورە لەسەرمەلیکەکانی دونیا ! بەس کام مەلیك مەلیکی زالم ! بزانه لێرەوە چۆن تیٚ کەوتوون ئەلێن باشه ئێمه چۆن بۆ نمونه مەلیکێك تۆ ناتوانی بچی بۆلای ئەبیٚ الا واستەیەك بکەیی ! ئەی خوای گەورە چەند گەورەیه ! ئەی نابیٚ واستەی بۆ بکەیی ! ئێمەش ئەلێن ئەو مەلیکەی تۆ باسی ئەکەی جاریٚ با شوبهەکانت بڕەوێنینەوە ئەگەر هاتوو (ولله مثل على) ئەگەر هاتوو مەلیکێك هەبوو زۆر بەرەحم بیٚ بۆ گەلەکەی ئەگەر وتی هەرکەسێك واسته بکا ملی ئەپرێنم ! الا خۆتان ئەبیٚ بێن بۆ لام هەرچیەکیش بێن بۆلام من وەلامی ئەدەمەوە ! ئەوکاته پێویست ئەکا واسته دابنێن ! نەخێر ، ئەی ئەگەر ملیکێك وتی ئەوەی بێت بۆ لام ملی ئەپەرێنم الا ئەبیٚ لەرێگەی دەرگەوانەکانمانەوە بیٚ ئەلێن ئەوە زالمه چۆن تۆ قیاسی خوا لەسەر زالمێك ئەکەی ! خوا وای نەوتوە خوا کەی لەقورئانەکەی وای وتوە فەرموویەتی(ٱدۡعُونِيٓ أَسۡتَجِبۡ لَكُمۡ)[2] کوا ئایەتێکمان پیٚ بلێن خوا بەئێوەی وتبیٚ وەرە بەشەفیع دابنێن ئەو وەسیلەشی کەباسی ئەکەن ئێوە ! بەهەله لی تیٚ گەیشتون ناوتان ناوە وەسیله وەسیله له قورئانا که خوا باسی کردوە ئەفەرمووی : ئەو پیاو چاکانەی که ئێوە ئەیان پەرستن یان ئەو پێغەمبەرانه یان ئەو کەسانه ئەوان خۆیان لەخۆیان عیبادەتیان بۆ خوا کردوە عیبادەتیان

[1] :سورة الكهف اية :١٠٤
[2] :سورة غافر اية :٦٠

کردوه بەوەسیله بۆئەوەی لەخوا نزیك ببنەوە ئێوه ئەو عیبادەتەش بکەن بەوەسیله ! بیکەن بەنزیك بوونەوە لەخوای تعالی کەواتە وەسیله لێرەدا عیباداتە نەك داواکردن لەشەخص پاشان ئەڵێ (فهم لم يعتقدوا فيهم أهنم يخلقون ويرزقون كما يقول الجهال : إن الشرك هو اعتقاد أن أحدا يخلق مع االله أو يرزق مع الله) یانی ئەوان إعتقادیان وانەبووە کەوا ئەوانە دروستکار بن یا رزق دەربن هەروەکو جاهیلەکان ئەڵێن کەئەڵێن (إن شرك إعتقاد وان احدا يخلق مع الله او يرزق مع الله) جاهیلەکان ئەڵێن شیرك چیە تعریفەکەی ئەوەیە تۆبڵێ لەگەل خوایا خوایەکی تر هەیە ئەو ئەرز و ئاسمانەی دروست کردوە قەناعەتان بێ موشرکینی قوریش ئەوشتەیان نەوتوه ! ئەوە کە جاهیلی ئێمە ئەیلێ ! (هذا ما قاله أحد من عقلاء بني آدم ، وإنما قصدهم الشفاعة ، وفي الآية الأخرى :مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ)[1] ئەمە هیچ کەسێك لە ئاقلی بەنی ئادەم ئەم قسەیەناکات بەلکو ئەوان تەنها قصدەکەیان شفاعه بوو وەکو لەئایەتەکەیا ئەفەرمووی (مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ) ئێمە نایانپەرستین بەس ئەمانەوێی لەخوامان نزیك بکەنەوە ! (يقولون نحن عباد ضعفاء)ئێمە کەسانێکی بێهیز و لاوازین تاوانبارین و رووڕەشین (واالله جل وعلا شأنه عظيم) خوا زۆر گەورەیە (ولا نتوصل إليه)ناتوانین بگەینە خوا (فهؤلاء يقربونا إلى االله زلفى) ئەوان ئێمە لەخوا نزیك ئەکەنەوە ، ئەمە عقیدەکەیان بوو ! (شبهوا االله بملوك الدنيا)خوایان شوبهاند بەمەلیکەکانی دونیا ! (هذا هو أصل الكفر) ئەوەش ئەصلی کوفرەکەیە (فدل على أهنم لم يعتقدوا فيهم الشرك في الربوبية) کەواتە ئەوان إعتقادیان وانەبوو لە ربوبیەتا واتا لەوەی کەخوا ئەرز و ئاسمانی دروست کردوە بلێن وەلا ئەوانەش لەگەلی ئەرز وئاسمانی دروست کردوە (وإنما اعتقدوا فيهم الشرك في الألوهية ، فإذا سألت أي واحد الآن يذبح للقبور أو ينذر لها : ما الذي حملك على هذا ؟) یانی إعتقادیان وابووە لەالالوهەیەتا موشریکەکانی زوو کەهاواریان بۆ کردوون ئەوە الالوهیەتە تەبعەن ئەوە لەحەقی الالوهەتایە ئەوە حقوقی الالوهیەتە ئەوە ئەبێ تەنها بۆ خوا بێ نابێ بۆ غەیری خوا بێ ئێستا ئەگەر لەهەرکەسێك بپرسی ئەوانە ئەوانەی کەوا بۆ قەبرەکان سەرئەبرن یان نەزریان بۆ ئەکەن بۆ وا ئەکەی تۆ ؟ (فإهنم يقولون كلهم بلسان واحد) بەیەك زمان هەموویان ئەڵێن (والله ما اعتقدنا أهنم يخلقون

[1] :سورة الزمر اية :٣

ويرزقون وأهنم يملكون شيئا من السماوات والأرض إنما اعتقدنا أهنم وسائط لأهنم صالحون يوصلون إلى االله حاجاتنا ويبلغونه حاجاتنا هذا قصدنا) ئەوان ئەلێن خۆ ئێمە ناپەرستین ئێمە ئەمانەوەی لەخوامان نزیك بکەنەوە ، هەروا نالێن ! (ومع هذا سماهم االله مشركين) لەگەل ئەوەیا خوا ناوی نەنان بەموشریك !؟ بەلی لەبەر ئەوەی یەکێك لەعیبادەتەکەیان بۆ غەیری خوا تەرخان کردوە (وأمر نبيه بجهادهم) بەپێغەمبەرەکەی وت ﷺ ئەمری پێکرد کەتۆ برۆ بیان کوژە لەناویان بەرە (کما قال تعالي:فَإِذَا ٱنسَلَخَ ٱلۡأَشۡهُرُ ٱلۡحُرُمُ فَٱقۡتُلُواْ ٱلۡمُشۡرِكِينَ حَيۡثُ وَجَدتُّمُوهُمۡ وَخُذُوهُمۡ وَٱحۡصُرُوهُمۡ وَٱقۡعُدُواْ لَهُمۡ كُلَّ مَرۡصَدٖۚ فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ فَخَلُّواْ سَبِيلَهُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ)[1] ئایەتەکە چی ئەفەرمووێی :تەبعەن لەبیدایەتی سورەتەکەدا خوای تعالى ئەفەرمووی خوا و پێغەمبەرەکەی بەرییە لەموشریك ،ئەوەی موشریك بێ خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ لێیان بەرییە! ئەبێ هەموو کەسێك بزانی کەداوای لەغەیری خوا کرد عیبادەتی بۆ غەیری خوا کرد حوکمرانی غەیری خوای پێ پەسند بوو ئەوە ئەو کەسە موشریکە ! خوا لێ بەرییە ، ئینجا خوای تبارك وتعالى ئەمری بەپێغەمبەر کرد ﷺ لەحەجی مالئاوایی رۆژی چەژن حەجی أکبر بۆ پێی ئەوترێی حەجی أکبر ؟ لەبەرئەوەی علماء ئەفەرموون : عمرە حەجی بچوکە حەجیش حەجی أکبرە ، ئالەو کاتەدا سالی حەجی مالئاوای خوای گەورە ئەوئایەتانەی بۆ پێغەمبەری خوا ناردە خوارەوە ﷺ کەپێی وت وتی بلی بەخوای تعالى بەرییە لەو موشریکانە پاشان خوای تعالى فەرمووی (فَإِذَا ٱنسَلَخَ ٱلۡأَشۡهُرُ ٱلۡحُرُمُ) تەبعەن چەند مانگی بۆ دانان !؟چوار مانگی بۆ دانان ئەم چوار مانگە چیە ؟ علماء إختلافیان هەیە لەچوار مانگەکە کە کامیانە لەکوێی وە دەست پێ کات چۆنە و چۆن نیە هەندێك ئەلێن (ٱلۡأَشۡهُرُ ٱلۡحُرُمُ) ئەو چوار مانگە حەرامەکەیە ! کەبریتیەلە (رجب ، ذولقعد ،ذولحجە محرم) هەندێکیش ئەلێن ئالەو کاتەوە کە ئەمرەکە هاتەخوارەوە ئێ ئەو کاتە کەی بوو (١٠ ذولحجە) بوە گەر ئەمە حیسابکەی کەی تەواو ئەبێ چوار مانگ !؟ (١٠محرم ،١٠ سەفر، ١٠ربیع الاول)ئاوا تەواو ئەبێ چوار مانگی بۆ دانان ئەبێ لەخیلالی ئەو چوار مانگە کەیفی خۆتانە لەئەمینن لەوچوارمانگانە لەدوای ئەو چوار مانگە ئەی پێغەمبەرەکە ﷺ هەر موشریکێکت بینی بیکوژە لەناوی بەرە لەهەرشوێنکێك بێ (فَإِذَا ٱنسَلَخَ

[1] :سورة التوبة اية :٥

ﭐلۡأَشۡهُرُ ٱلۡحُرُمُ)(فَإِذَا ٱنسَلَخَ)یانی (إنقض) یانی تەواو بوو ئەوچوار مانگە كە وەعدەی داونەتی ئەو چوار مانگە بەئەمینی بین و برۆن خۆیان ئەكلای بكەنەوە لەدوای چوار مانگەكە بەپێغەمبەری وت ﷺ چی یان لیّ بكە (فَٱقۡتُلُواْ ٱلۡمُشۡرِكِينَ)بیان كوژن خوای أرحم راحمن ئەلیّ چی هەركەسێك وتی (یالاد یامناد یاعوزا یاهوبەل یاوەد یاسواع یایوغوس) لەناویان بەرن چ فەرقێكی هەیە ئەوانە صالیح بوون (یا عبدالقادر ،یافلان)هیچ فەرقی نیە (یارسول الله ،یاعیسا ،)هیچ فەرقی نیە (یامەلائیكە)هیچ فەرقی نیە هەمووی یەك بابەتە فەرمووی هەركەسێكت بینی ئا لەو جۆرە كەسانە لەناویان بەرە ملیان بپەرێنە (حَيۡثُ وَجَدتُّمُوهُمۡ) یانی چی ؟ لەهەرشوێنكێك بینیتان لەناو مەككەشا لەناو كەعبەشا بینیتان لەحیل و لەحەرەم لەهەرجێگەیەك بینیتان لەناویان بەرە ئەمانیان مەدەنی لەدوای چوار مانگەكە (وَخُذُوهُمۡ) بیانگرن ئەسیریان كەن (وَٱحۡصُرُوهُمۡ)خۆشیان لەشوێنێك شاردەوە دەوەرەیان لیّ بگرن هەتا كو دەستگیریان ئەكەن سەیری ئەم هەموو فەرمانانە بكە (وَٱقۡعُدُواْ لَهُمۡ كُلَّ مَرۡصَدٖۚ)لەهەموولایەك كەمینیان بۆ دانین نەهێلن بەهیچ لایەكا بچن بەهیچلایەكا نەهێلن برۆن نابیّ موشریك بمێنیتەوە تەواو نابی غەیری یا الله بمێنی لەسەر ئەرزا (یا الله) و تەواو خوا قبولی نیە !(فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ فَخَلُّواْ سَبِيلَهُمۡۚ) بەس ئەگەر تەوبەیان كرد لەشیرك نوێژیان كرد جا ئاگەداربن ها زۆركەس وائەزانی تەرك كردنی نوێژ گوناهێكە لەگوناهەكان شیرك نیە ! ئیّ پێغەمبەرﷺ خۆی فەرموویی(بین الرجل وبین كوفر وشیرك ترك الصلاه)[1] ناوی ناوە شیرك هەروەها خوای تعالی ئەفەرمووی (وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَلَا تَكُونُواْ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ)[2] واتا لەم ئایەتەیا خوای تعالی ئەفەرمووی ئەگەر تەوبەیان كرد و نوێژیان كرد وزەكاتیان دا ئەو كاتە چی بكەن لێیان گەرێن ئەی ئەگەر ئەم ئیشانەیان نەكرد ! لێیان مەگەرێن و بیان كوژن لەهەرشوێنك بینیتان نەبوە و نەكراوە لەزەمانی پێغەمبەری خوا ﷺ كەسێك نوێژی نەكردبێت یان زەكاتی نەدابێت نەبوە چ جای هاواری غەیری خوای كردبێت الا پێغەمبەرﷺ لەناوی بردوە فەرمووتی (أمرت أن أقاتل الناس)[3]خوا ئەمری پێكردوە ! (مع

[1] :رواه مسلم
[2] :سورة الروم اية :٣١
[3] :رواه مسلم

أهنم يقولون لا نعتقد أهنم يخلقون ويرزقون ويدبرون مع اﷲ)ئەمە لەكاتێكا ئەيان وت خۆ ئێمە إعتقادمان وانيە كە ئەمانە لەگەل خوادا شتيان دروست كردوە يان رزق ئەدەن يان تدبيری كەون وكائينات ئەكەن كەچی ئێستا ئەوەش هەيە ! ئەلێ (بدوی)هەركەسێك لەميصر برواتە دەرێی يان برواتە ناوی الا ئەو ئاگای لێ يە ! ئەبێ بەئيزنی ئەو بێ ! تەصرف لەكەونا ئەكا ئی خۆ موشريكينی كەعبە ئاواشيان نەئەوت هی ئێستا وەكو شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب)ئەلێ : موشركينی زەمانی ئێمە زۆر خراترە لەموشريكانی زەمانی پێغەمبەرﷺ (وإنما قصدنا اتخاذهم وسائط فنحن نذبح لهم وننذر لهم ونتوسل بهم)ئەيان وت ئێمە بەس كردوومانن بەواستە ! لەنێوان خۆمان و خوايە هەرئەوەندە ئەزانين كە ئەوان خوانين ! بەس ئيچمە چی ئەكەين لەوان داوا ئەكەين بۆ ئەوەی بمان گەيەنن بەخوا (لأن اﷲ لا يصل إليه شيء من أمورنا إلا بواسطتهم)ئيشی ئێمە بە ئەوان نەبێ ناگا بەخوا تۆسەيری ئەم (ضن سوء)بكە بەخوا جل وعلی باشە تۆ نازانی خوا ئەبيستێ نازانی خوا ئەبينی ! نازانی خوا لەهەموو كەسێك بەرەحمترە ! يانی ئەو كەسەی تۆ داوات لێ كرد كەواتە قەرارت دا كە ئەو لەخوا بەرەحم ترە ! (والعياض باﷲ)(فهم يوصلونه إلى اﷲ ويكونون وسائط)ئەوان ئەمانە ئەگەينن بەخوا ئەبنە هۆكار بۆ گەياندنيان بەخوا (قربوننا إلى اﷲ زلفى وشفعاء عند اﷲ)لەخوامان نزيك ئەكەنەوە تكاكارن (هذە شبهتهم قديما وهذە شبهة عباد القبور اليوم)شێخ ئەلێ ئەمە شوبهە (عباد القبور)ە كێن ئەوانە ؟ ئەوانە كەوا ئەلێن (يا عبدالقادر ،يافلان و يافلان)ماچی دار و بەرد وزەوی و زار وپەرۆيی سەوز و ئەوشتانە ئەخەنە سەر قەبرەكان ئەيەن بەخۆيان و إعتقاديان وايە كە چاكيان ئەكاتەوە ئەمانە (عباد القبور)ن .شێخ كافری كردن ،ئايەتێكی هێناوەتەوە ئەفەرمووی(تَشَٰبَهَتۡ قُلُوبُهُمۡۗ)[1] يانی دڵی رابردوان و ئەوانەی ئێستا وەك يەك وان بۆيە لەقسە و كردەوەشا وەك يەك وان !، ئەگەر دڵ لێك چوو قسە و كردەوەش لێك ئەچێ ! (فتشاهبت أقوالهم وأفعالهم) .

[1] :سورة البقرة اية :١١٨

(المشركون بين توحيد الربوبية وتوحيد الألوهية)

شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دەڵی: (عرفت حينئذ التوحيد الذي دعت إليه الرسل وأبى عن الإقرار به المشركون)ئەوە زانيت تحقيقت لەوە کرد ئەوە زانيت کەوا ئەوتوحيد و يەکخوا پەرستيەی کە پێغەمبەران تەواو بانگەوازيان بۆکردوە وە موشريکەکان إقراريان پێ نەکردوە شێخ ئەڵێ (أي إذا فهمت ما سبق من الآيات البينات)لەم ئايەتە روون و ئاشکرانە تێ گەيشتيت (التي تدل على أن المشركين الأولين لم يشركوا في الربوبية)موشريکانی پێشوو لە ربوبيەتا شيرکيان نەکردوە (وإنما أشركوا في الألوهية)يانی نەيان وتوە کەوا خوای تعالی ئەرز و ئاسمانی دروست نەکردوە نەء وتويانە دروستی کردوە وتويانە خوا دروستی کردوە إقراريان بەوە کردوە خوايان لەولايەنەوە ناسيوە! وەبەيەکيشيان زانيوە(وإنما أشركوا في الألوهية)لە الالوهيەتا شەريکيان پەيا کردوە بۆ خوا يانی لەگەرانەوە عيبادەتەکانيان بۆ خوا کە بۆ خوا و غەيری خوايان گەرندۆتەوە بۆ خوا و بۆ غەيری خوا ! (فاتخذوا الآلهة من دون االله لتقرهبم إلى الله عز وجل وتشفع لهم عنده) ئەوانە هاتوون ئەوانەيان کردوە بەتکاکار و بەواستە و بەئاليە خوای تعالی لەقورئانا باسی کردوە کەئەوانيش بۆخۆيان وتويانە (أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ)[1] ئەڵێ بۆئەوەی نزيکيان بکاتەوە لەخوای تعالی! بۆئەوەی شفاعەتيان بۆ بکات (إذا تبين لك هذا)ئەمەت بۆ روون بووەوە !؟ (عرفت أن التوحيد الذي دعت إليه الرسل وجحده المشركون هو توحيد الألوهية لا توحيد الربوبية)ئەوە زانيت کەوا ئەو توحيدەی ئەوان ئينکاريان لێ ئەکرد توحيدی الالوهيەت بوو نەك ربوبيەت (وأن الإقرار بتوحيد الربوبية وحده لا يكفي ولا يدخل من أقر به في الإسلام.) إقرار کردن بەوەی خوا ئەرز وئاسمانی دروست کردوە ئيمانم بەخوا هەيە ئيمانم بەوە هەيە کە خوا ئەرز وئاسمانی دروست کردوە منی دروست کردوە باران ئەبارێنی چی ئەکا و چی ئەکا ئەمە تۆ تەنها بەمە بەموسلمان لەقەلەم نادرێی پێی بەلکو ئەبێ تۆ ئيمانيشت وابێ و عقيدەشت وابێ عەمەلەکانيشت بەتاقی تەنها بۆ خوا بگەرێنيتەوە ! بۆ ئەو خوايەی کەتۆی دروست کردوە ، جا لێرەدا سەرەنجيتان بۆ ئەوە رائەکێشم مەسەلن ! کەباسی علمانيەت ئەکرێی ئەڵێ علمانيەت لەسەر دوو بەشە :

[1] :سورة ص اية ٥:

*علمانیەتێك ئینكاری وجودی وا ئەكا !.

*علمانیەتێك ئینكاری وجودی خوا ناكا!.

ئەڵێن علمانیەكان دوو جۆرن هەیە ئەڵێ خوا نیە ! ئەوە دیارە بۆخۆتان ئەزانن ئەڵێن (لا اله والحیاة مادة)هەشە ئەڵێ نا بروامان بەخوا هەیە نویژو رۆژووش ئەگرن بەلام چی ئەكەن ! ئەڵێن خوا عیلاقەی بەسەر ئێمەوە نیە كاروباری خۆمان چۆن بەرین بەرێوە بەكەیفی خۆمان ئەیبین بەرێوە یانی خوای تعالی لەقورئانی پیرۆزا ئەفەرموویەتی (أَيَحۡسَبُ ٱلۡإِنسَٰنُ أَن يُتۡرَكَ سُدًى)[1] وا ئەزانن ئێمە ئێوەمان بەهەوەنتە بەجێ هێشتووە خوای تبارك وتعالی كارو باری لەسەرتان دانانی چی بكەن و چی نەكەن! ئەوان ئەڵێن نا! ئینكاری ئەو لایەنە ئەكەن ! بەوە كافر بوون یان نا؟ بەوە كافر بوون ! یان ئەڵێن خوا عیلاقەی بەسەر ئێمەوە نیە خۆمان ئیش و كاری خۆمان ئەكەین ! جا دێن ئەڵێن چی ؟ ئەوانەی كەدیفاعیان لێ ئەكەن ! ئەڵێن كاكە ئەوانە ئیمانیان بەخوا هەیە!؟ نوێژئەكەن رۆژوو ئەگرن تۆ چۆن كافری ئەكەی! ئێمەش ئەڵێن خۆ (ئەبوجهل) جەماعەتەكەی ئەوانیش ئیمانیان بەخوا هەبوو ! حەجیشیان ئەكرد رۆژووشیان ئەگرت مالی خواشیان ئاوەدان كردەوە كە ئێشتا زۆر لەو علمانیانە هەر گالتە بەماڵی خوا ئەكات ئەصلەن هەر بێزی نایە بچێ بۆماڵی خوا ! علمانیمان هەیە لە كوردستان ئەڵێ بروام بەخوایە بەس بێزی نایە بچێ بەلای كعبەشا ! ئی ئەوانە كەعبەشیان ئاوەدان ئەكردەوە ئینجا خوای پێشی وتن موشریك ! كەواتە قەزییەكە هەر ئەوەندە نیە بروای بەخوا هەیە ! ئەبێ بروای بەخوا هەبێ لەهەموو لایەنەكانەوە ! لەوەی كەوا خوای تعالی چۆن كەون و كائینات بەرێوە ئەبات هەرئاوهاش كاروباری ئێمە بەرێوە ئەبات ئەبێ ئێمە ئیمانمان بەوە هەبێ ئەگەر ئیمانت بەوە نەبێ كافری! (ومعرفة ذلك أمر مهم جدا إذ به يعرف التوحيد والشرك) جا ئەم زانینە زۆر گرینگە ئابەمە شیرك و توحید جیا ئەكرێتەوە (والإسلام والكفر ، والجهل بذلك ضرره عظيم وخطره كبير) ئیسلام و كوفر بەوە جیا ئەكرێتەوە وە نەزانین واتا بێ ئاگای لەم بابەتە ! زەرەرەكەی زۆر گەوەرەیە (لأن الإنسان قد يخرج من الإسلام وهو لا يدري)ئەم خالەش زۆر گرینگە ! ئینسان هەیە لەئیسلام ئەچێتە دەرەوە بەخۆشی نازانێ ! لەوانەیە ئەم قسەیە زۆر سەیر بێ بەلای هەندێكەوە !

[1] : سورة القيامة اية : ٣٦

ولا ئێمە ئایەتێك لەوقورئانا ئەهێنین كە زۆر روونە ! لە سورەتی الحجرات خوای گەورە ئەفەرمووی (أَن تَحۡبَطَ أَعۡمَٰلُكُمۡ وَأَنتُمۡ لَا تَشۡعُرُونَ)[١] بەكێ ئەلێ بە (ئەبوبكر و عمر)ئەلێ ئەلێ دەنگ بەرزمەكەنەوە بەسەر پێغەمبەرا ! ﷺ هەموو كارو كردەوەكانتان لەوان ئەبەم پوچەلی ئەكەمەوە بێ ئیستفادە ئەبن لەوعەمەلانەی كەكردوتانە هەر هەمووی بەبێ ئەوەی بەخۆشتان بزانن ! بۆیە ئەلێ لەئیسلام دەرئەچێ بەبێ ئەوەی بەخۆیی بزانێ.

(توحيد العبادة هو معنى لا إله إلا الله)

شێخ محمدی كوری عبدالوهاب دەلی: (وهذا التوحيد هو معنى قوله : لا إله إلا اﷲ) ئائەو توحیدە ئائەوەیە معنای (لا اله الا الله)نەخێر بۆ هەموو پەرستراوێك نەخێر بۆ هەمووكەسێك پەیرەویی لێبركرێی بەقسەی بكرێی تەنها الله نەبێ ! نەخێر بۆ هەموو كەسێكی زیندوو ومردوو بۆ دارو بەرد بۆ كەون و كائینات نەخێر بۆ پەرستنی مەلائیكە پێغەمبەران و پیاوچاكان چ جای ئەم علمانیەتە فاسقانە ! ئەم علمانیە ضالمانە ئەم علمانیە كافرانە ! ئێ تۆ ئەلێ (لا اله الا الله) ! نەخێر بۆ هەمووشتێك ئەبێ پێغەمبەربپەرستین ﷺ ؟ ئەبێ مەلائیكە بپەرستین ! كەواتە نەخێر بۆ هەمووان تەنها بۆ خوا ! نەخێر بۆ هەموو شتێك تەنها بۆ خوا ! (أي معنى لا إله إلا اﷲ هو توحيد الألوهية لا توحيد الربوبية) تەبعەن لێرە یا كە شێخ تەركیز ئەكاتەوە كەئەلێ معنای توحید (لا اله الا الله) مەبەستەكەیە ئەبێ بلێن بەتەنها ئەوەندە نیە ئاگەداربن یانی تۆ ئەگەر شیرك بكەی لەتوحیدی الالوهیەت یان ربوبیەت یان أسماء وصیفات موشریكی ئێستا تۆ الالوهیەت ببەی بەرێوە الالوهیەت ئیمانت پێ نەبێ هەر موشریكی ئەبێ لەهەرسێ توحیدەكەیا موحید بی هەرسێ توحیدەكە سێ شیركمان هەیە ئەبێ لەهەر سێ كی بەریء بی ! بەس لێرەدا ئەیەوێت ئەوە بلێت بلی ئەو (لا اله الا الله) یە نابێ تەفسیر بكرێت بەتەنها بەوەی بلێ (لارب)بەمعنای خالیق ،رازق ، محی ، ممیت. نا ئەبێ بلێ (لامعبودە) پەرستراو بەقسە كراو پەیرەویی لێكراو نیە بەقسەی هیچ كەسێك ناكەم تەنها (ألله) نەبێ ! (لأنه لو كان معناها توحيد الربوبية لما قال الرسولﷺ للمشركين قولوا : لا إله إلا الله)ئەگەر مەبەستەكە ئەوە بێ ئەی پێغەمبەر ﷺ بۆ خۆیی

[١] : سورة الحجرات اية :٢

ماندووئەکرد لەگەلیان ئەوەتا خۆ ئەوان ئەلێن ئەرز و ئاسمان خوا دروستی کردوە کەواتە موحیدن بەو حیسابە بێ بەس نە ئەوانە إقراریان بە (لا اله)کە (لامعبوده)کە نەدەکرد (لامتبوع) (لاموتاع ، الا الله) ئەیان وت چۆن شتی وا ئەبێ ئەیان وت نەخێر (متبوعیش هەیە موتاعیش هەیە معبودیش هەیە) لەغەیری خوا ! (لأهنم يقولون : إن االله هو الخالق الرازق المحي المميت وإنه حينئذ يطلب منهم ما هو تحصيل حاصل) چونکە ئەوان وایان ئەوت کەواتە پێغەمبەر ﷺ داوای شتێکیان لێ ئەکات خۆیان هەیانە ئیتر بۆ داوایان لێ ئەکات ! ئەگەر قەزیەکە بەس ئەوە بێ وەرن إقرار بکەن کە خوا هەیە إقرار کەن کە خواش دنیای دروست کردوە ! (ويقاتلهم على شيء يعترفون به ويقرون به ، وهذا القول باطل)ئەی چۆن ئەچێ جەنگ لەگەلیانا بەرپا ئەکا لەسەر ئەوەی کەوا إعتراف بەشتێك ئەکەن إقراریان کردوە کە خوا ئەوانی دروست کردوە ئەگەر تەنیا قەزییەکە ئەوەندە بێ ! نە ئەوە قولێکی باطلە کەواتە داواکارییەکە لەسەر ئەساسی چی بووە ؟ ئەبێ تۆ چۆن إقرار ئەکەی خوا تۆی دروست کردوە ئاواش إقرار کەی ئەبێ تەنها عیبادەتەکەش بۆ خوا بگەڕێنیتەوە سمع و تاعەت تەنها بۆ خوا بێ .

(الإله عند المشركين هو الذي يقصد لأجل ربوبيته)

شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دەڵی: (فإن الإله عندهم هو الذي يقصد لأجل هذه الأمور)(الإله)لەزمانی عەرەبیدا وەکو وتمان یانی پەرستراو بەقسەکراو پەیرەویی لێکراو ئەو کەسەی خۆتی بۆ زەلیل ئەکەی لە ئەمر و نەهییەکانیا لەلای ئەوان (هو الذي يقصد لأجل هذه الأمور سواء كان ملكا أو نبيا أو وليا أو شجرة أو قبرا أو جنيا) کەواتە (الإله) ئەیانزانی کە (الإله) چیە ! ئەوەیە کەتۆ مەبەستت لەعیبادەتەکا بۆی بکا بۆی ئەگەڕێنیتەوە ! جا ئەگەر بێتوو مەلائیکەیەك بێ پێغەمبەرێك بێ وەلیەك بێ حەجرەیەك بێ قەبرێك بێ هەرشتێك بێ بپەرسترێی ئەوە (الإله)! (هذا تعليل لما سبق في تقرير معنى لا إله إلا االله وأنه توحيد الألوهية ؛ لأن الإله عند مشركي العرب هو الذي يقصد لقضاء الحاجات) (الإله) لەلای موشریکەکان ئەوەیە کە تۆ هاواری بۆ بکەی عیباداتی بۆ بکەی بەقسەی بکەی ئەوە

(الإله)بۆیه ئەیان وت (أَجَعَلَ ٱلْءَالِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا)[1] له (الإله) تیَ گەیشتبوون ئەیان وت بابیَ شتی وا ئەبیَ بۆ مجموعەیەکی زۆری بکەی نابیَ تەنها بۆ خوای بگەڕێنینەوه ! (لقضاء الحاجات وتفريج الكربات وإغاثة اللهفان)یانی بۆ جیَ بەجیَ کردنی کار و داواکارییەکانیان بۆ لابردنی غەم خەفەتەکانیان (وإغاثة اللهفان)یانی (وإغاثة)ئەو کەسەی که خەفەت ئەخوا که نارەحەت ئەبیَ هاوار ئەکات ! ئەویش خواتعالی بەهانەیەوه بیَ یان ئەو کەسەی کەتۆ داوای لیَ ئەکەیت بەهاناتەوه بیَ ئەوه هی موشریکەکان بوو تەبعەن !(وليس الإله عندهم هو الذي يخلق ويرزق ويدبر ، ليس هذا هو الإله عندهم ، فالشرك عندهم لم يقع في توحيد الربوبية وإنما وقع في توحيد الإلهية) وازحه یانی بابەتەکان شێخ تەماشا ئەکەی له شەرحەکەیا زۆر تەرکیزی لەسەر ئەکاتەوه هەمووی دووبارەیه وایه.

(قصد المشركين بمعنى الآله)

شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دەڵی: (لم يريدوا أن الإله هو الخالق الرازق المدبر ، فإنهم يعلمون أن ذلك الله وحده)مەبەستیان ئەوه نەبوو خالیق و رازیق و مدبیره !ئەوان ئەیان زانی که (الله) بەتاقی تەنها بۆخۆیی ئەوانی دورست کردوه ! (كما قدمت لك)وەکو بۆم باسکردن ! (وإنما يعنون بالإله ما يعني المشركون في زماننا بلفظ " السيد")سەیری که ئەو(الإله) ئەوان مەبەستیان بووکامه بوو ئەوەیه که ئەمرۆ لەلای ئێمه لەهەموو عالەما تەماشاکه پێی ئەلێن چی ؟!(سيد) سيد فلان و سيد فلان!

سيد(عبدالقادر)سيد(بدوی)ئەو سەیدەی که ئەوان ئەیلێن ئەوەیه کەتۆ هاواری بۆ بکەیی ! ئەوەیه کەتۆ ئەیکەی بەواسته لەنێوان خۆت و خوادا ! ئەوەیه که تۆ غەم و پەژارەکانت بۆ ئەو باس ئەکەی و بۆی دەبەی (أي ليس الإله عند المشركين الأولين هو الخالق الرازق المدبر لأن هذا معنى الرب ، وفرق بين معنى الرب ومعنى الإله وفرق بين توحيد الربوبية وتوحيد الألوهية) ئەوەش هەر تیکراری قسەکانی پێشووه ! (وإنما يعنون بالإله ما يعني المشركون في زماننا أي زمان المؤلف) جا ئەلیَ لەزەمانی موئلیف زەمانی شێخ (محمدی کوری

[1] سورة ص اية :٥

عبدالوهاب)کەباسی ئەوەی کردوە وتویەتی (بلفظ السيد) کەلیمەی سەیدیان بەکارهێناوە ! ئێستاش هەردەبیبیستین بۆخۆتان ئەو کەلیمەیە ! (وإلى الآن يسمون هؤلاء الذي يدعون صلاحهم ويتقربون إليهم يسموهنم السادة)تێیان دا هەیە کە ئینسانی (ضال والمضل)ە نالێن هەرهەموویان ئێستا مەسەلەن (عبدالقادری گەیلانی)هەندێك لەپیاو چاکان کەهەبوون داوایان لێ ئەکردن ئەوە پیاو چاك بوو بۆخۆیی عیبادەتی خۆیی ئەکرد و ڕۆیشت داوا لەو مەکە داوا لەخوا بکە ! بەس هەیە لەو کەسانەی کە ئەوان داوای لێ ئەکەن وەکو ئەو (بدوی)یەی کە باسمان کرد ئینسانێکی شیعی باطنی پیسی چەپەلی موشریك بووە هەتا ئێستاش ئەوەیە کە ئەیبینن لەمیصرا کە لە تەنطاء چی بۆ ئەکرێت!

(والسيد الرفاعي والسيد التيجاني إلى غير ذلك) ئائەم سەیدانە کەوا دروستیان کردوە هاواری بۆ ئەکەن کە ئەمانە شئونی دونیا ئەبەن بەرێوە هەتا کافرەکان کەواشیان نەئەوت ! ئەبێ داوایان لێ بکرێت (يعتقدون أن هؤلاء السادة لهم مترلة عند االله تؤهلهم أن يتوسطوا لهم عند الله) ئەوانە منزیلەیەکێکیان هەیە پلە وپایەکیکیان هەیە کەبۆی ئاسان کردوون چی بکەن لەنێوان خۆیان و خوایە ببەن بە واستە ! (وتؤهلهم أن يدعوا من دون الله)وای لێکردون کە موهیل بن داوایان لێ بکرێ لەغەیری خوای تعالی (ويذبح وينذر لهم ويطاف بقبورهم ويتبرك بها) حەیوانیان بۆ سەربېرە و نەزریان بۆ بکە بەقەبرەکانیانا بسورێرەوە و داوای منال بکە و داوای رزق بکە وداوای هەمووشتێك بکە لێیان ! (فالمشركون الأولون يسمون هذه الأشياء آلهة) موشریکەکانی پێشو ئەیان وت (الإله)ئەیان وت (أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ)[1] ئەمان ناویان ناوە چی ؟ (والمشركون المتأخرون يسمون هذه الأشياء وسائط ووسائل وشفعاء والأسماء لا تغير الحقائق فهي آلهة)ئەمان ناویان ناون بە ئەوانە واستەی ئێمەن وەسیلەی ئێمەن ئەمانە شەفیعی ئێمەن ئەمانە سیدن ئەمانە فلانن ،،! ناویش هیچ لەهیچ ناگۆڕێی ناوی بنێی (الإله) ناوی بنێ خوا ! یان ناوی بنێی واستە ! یان شەفیع یان ئەوجۆرە ناوانە !.

[1] :سورة ص اية :٥

(دعوة الرسول صلى االله عليه وسلم المشركين إلى كلمة التوحيد)

(فأتاهم النبي ﷺ يدعوهم إلى كلمة التوحيد وهي : لا إله إلا االله ، والمراد من هذه الكلمة معناها لا مجرد لفظها.)شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ پێغەمبەرهات ﷺ کە خوا ناردی دوای لەوان کرد وتی بلێ (لا اله الا الله)ئەبێ ئەو عیبادەتانە هەمووی بۆخوا بێ نابێ غەیری خوا بێ ئەبێ پەرستن بەقسە کردن سەمع و تاعە پەیرەویی لێکردن چۆن إقرار ئەکەن کە خوا ئەرز وئاسمانی دروست کردوە ئاواش عیبادەتەکان تەنها بۆ زاتی خوا بگەرێنەوە کەواتە مەبەست لەم کەلیمەیە تەنها لفظە کە نیە مەعنای لفظە کەیە بۆیە خوای گەورە ئەفەرمووی (فَٱعۡلَمۡ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ)[1] ئەبێ بزانین ماناکەی چیە ئەو کەسەی نەزانی ماناى (لا اله الا الله) ئەصەلن نەهاتۆتە ناودینی ئیسلام کەتۆ نەزانی ماناى (لااله الا الله) کەچیە چۆن هاتویتەتە ناو ئیسلام ! کەواتە پێویستە لەسەر هەموو موسلمانێك پێش ئەوەی هەر عیبادەتێك بکا بۆ خوای تعالی ئەبێ بزانی کە بوە بەموسلمان کەوتی (لا اله الا الله)ئەبێ بزانی یانی چی (لا اله الا الله) کەبلێ هیچ خوایەك شایستەی پەرستن نیە بەحەق تەنها (ألله) نەبێ هیچ پەیرەویی لێکراوێك هیچ بەقسەکراوێك شایستەی ئەو شتانە نیە ! تەنها (ألله) نەبێ بەلام بەداخەوە ئێستاکانە بەس بۆ خوای گەورەی ناگەرێنەوە ! زۆر بەی زۆری شتەکان بۆغەیری خوای گەورەی ئەگەرێنەوە ! لە شەرحا شێخ ئەلێ (أي أن النبى ﷺ دعا المشركين إلى تحقيق معنى : لا إله إلا الله)داوای لێکردن کە ماناى (لااله الا الله) ساغ بکەنەوە (التي هي كلمة التوحيد) داوى لێ کردن کەلەسەر ئەوە برۆن کە ئەوە لەخۆیانا بێنەکایەوە (ومعناها : لا معبود بحق إلا الله)هیچ پەرستراوێك بەحەق نیە ! ئەی بەغەیری حەق هەیە؟! بەلی زۆریشە ! (الإله) بەس بەحەق یەکە ! ئەویش تەنها (ألله)یە کەواتە هیچ کەسێك حەق نیە بپەرسترێی هیچ کەسێك حەق نیە پەیرەویی لێبکرێی بەقسە بکرێی سمع وتاعەی بۆ بکرێی تەنها (ألله) نەبێ (وهو الذي بعث االله به رسوله إلى المشركين)خوای گەورە پێغەمبەری بۆ ئەمە نارد ﷺ بۆلای موشریکان ناوی نان بەموشریك ! (ولم يبعثه إليهم يدعوهم إلى توحيد الربوبية لأهنم مقرون به وهو لا يكفي ؛ لأنه قاتلهم وهم يقرون به) إقراريان ئەکرد کە خوا ئەوانی دروست کردوە ئینجا شەریشی لەگەلا کردن ئینجا خوێنی حەلال کردن ! (ومن

[1] :سورة محمد اية ١٩

قال إنه يكفي فإنه يلزم عليه تغليط الرسول ﷺ)هەرکەسێ بلێ بەسە مادەم بزانی خوا ئەوی دروست کردوە ئەوە موسلمانە ! ئەوە ئەو کەسە وادانێ کە پێغەمبەرهەلەی کردوە ﷺ ! لەهەموو ژیانیدا ! (وأنه قاتل أناسا مسلمين)ئەبێ بلێ وەلا لەگەل موسلمانا جەنگی وە ! هەرچۆن بە (محمدی کوری عبدالوهاب)یان وت ئەوە لەکەسانێکی دا کەوا نوێژیان ئەکرد رۆژویان ئەگرت لەئەهلی حەرەمینی دا کاکە دنیا ئیبادە کرد ! لەو موسلمانەی کرد ! ئەو خواریجە تکفیرییە ! ئاوا بەشێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)یان وت ! ئێستا وای پێ نالێن ! یانی ئەوە دوای چەند سال لەدەعوەکەی کە (٢٠٠)لەدوای وەفاتی هەر وای پێ دەلێن ! (وأنه قاتل أناسا مسلمين يعترفون بلا إله إلا االله إذا فسرناها بتوحيد الربوبية وهو الإقرار بالخالق الرازق القادر على الاختراع)تەبعەن ئەگەر ئەوە (لا اله الا لله)ت بەوە مانا بکرێت کەهیچ خوایەك ئەرز و ئاسمانی دروست نەکردوە ! تەنها (ألله) ئەو کاتە قسەکەیان دەرئەچێت لەگەل هەندێکیشیان نەك هەموویان چونکە کەسانێك هەن ئەلێن نەخێر خوا هەر نیە ! لەگەل ئەوەشا کەسانێکمان هەیە ئەلێ ناتوانین ئەوانەش کافر کەم ئەلێ ناتوانم (شیوعی) کافر کەم ! دیارە تۆ زۆر (ضال ومضلي)بۆیە زۆر زۆر هەتا بلێ نەزان و جاهیل و گەمژەی لەدین هەر تێ نەگەیشتووی ! کەسێك بلێ خوا نیە چۆن کافر نیە ! ئاخر چۆن کافر نیە ! (ومع الأسف هذا التفسير الخاطئ للا إله إلا االله موجود في كتب العقائد التي ألفها علماء الكلام وعلماء المنطق من المعتزلة والأشاعرة والتي تدرس في كثير من المعاهد الإسلامية الآن ، وعقائدهم مبنية على هذا الرأي ، وأن الإله معناه القادر على الاختراع) بەداخەوە ئێستا ئەم مانایە زۆربەی زۆری کولیە و جامعە و معاهیدا ئەخوێنرێی کەوا عقیدە ئەشعەرییە _(لا اله الا الله) بەچ مانایەك ! یانی (لارب الا الله) یانی (لا خاليق ولارازق الا الله)تەنها ئەوەندە نەك بەمانای (مبعود و موتاع ومتبوع) ئەوانە !(فمن اعترف أن االله هو الخالق الرازق يعتبر موحدا ،) لەلای ئەوان هەرکەسێك ئەم إعترافە بکا بلێ خوا ئێمەی دروست کردوە هەتا تەنانەت من گوێم لەمامۆستایەکی ئاینی بوو بەداخەوە کە زۆر بەناوبانگیشە بەحیساب لەکوردستان ئەیوت چی :ئەلی قوەیەك هەیە ئەم دونیایەی دروست کردوە کەواتە بروایەکی بەخوا هەبوە ! قوەیەك دونیای دروست کردوە ! ئەوەندە کافیە ! لەکاتێکا ئەو إعتراف

ناكا بلێ (الله) يه كه (ئەبو جهل) و ئەوانه ئەيانوت (الله) وه هەر ناوی (الله)يان ئەبرد ! (وأما من اعتقد أن أحدا يخلق أو يرزق

مع الله فهذا هو المشرك عندهم ، مع أن الشرك إنما وقع في توحيد الألوهية ولم يقع في هذا ، وليس هذا هو معنى لا إله إلا الله) جا كەسێك إعتقادی وابێ كەوا بلی وەلا لەگەل خوایه خەلق ئەكا یان رزق ئەدا ئەلێن ئەوه موشریكه لەلای ئەوان ! (وإنما معناها : لا معبود بحق إلا الله) وەكو وتمان ماناكەی ئەوەیه كه هیچ پەرستراوی حەق و راستەقینه نیه بەحەق تەنها (ألله) نەبێ (فمن قال : لا إله إلا الله وجب عليه أن يفرد الله بالعبادة ، وأن يترك عبادة ما سواه ، فإن المقصود من هذه الكلمة معناها والعمل بمقتضاها لا مجرد النطق هبا دون عمل بمعناها ومقتضاها ،) شێخ لێرەدا تأكيد و تەركيز لەسەر مەسەلەی عەمەل ئەكاتەوه ! به (لا اله الا الله) كه دەبێ تۆ ئیشی پێ بكەی ! تەنها كەلیمەكەش نیه بوترێی تەنها هەر ئەوەندەش نیه بلێ وەلام من ئیمانم هەیه كەپەرستراو تەنها خوایه ! دەی بیپەرسته كەواته ! هەتا عولماء ئەلێن ماناكەی بزانی بیشی پەرستی بەرائەت لەشیرك و موشركین نەكەی هەر موحید نیت ! تەماشاكەن زۆر گرینگه ! ئەبێ ئیمانت هەبێ هیچ خوایەك بەحەق نیه تەنها (الله) نەبی وه ئەبێ بیشی پەرستی وه ئەبێ دژی ئەو كەسانه بی كه دژی ئەو (لا اله الا الله)یەن دووژمنیان بی بریئ بی لێیان بلێ من بەریم لێتان ئەگینا بەرائەتی خۆت دەر نەبریی تۆ ئەو (لا اله الا الله)شت لێ قبول ناكرێت ! جا چی بلێ وەلا(لا اله الا الله) بەمانای (لا خالق یان لارازق الا الله) ! كەواته پێویسته ئیشی پێبكرێت (فمن قالها وهو يعبد غير الله لم يكن عاملا بمقتضاها)كەسێك ئەوه بلێ بەلام غەیری خوا بپەرستێ ئیشی نەكردوه به بەمانای ئەو (لا اله الا الله)یه (وهو ترك الشرك)ئەبێ شیرك تەرك بكا جا شیركیش دووبەشه ئاگەداربەن شێخ شتێك باس ئەكا لەوانەیه ببێ بەشوبهەیەك بۆ زۆر كەس ! لەموجیئەكانی ئەم زەمانی خۆمان ! لەبەناو سەلەفیەكانی زەمانی خۆمان ئەیگرن بەدەستیانەوه بەبێ ئەوەی لێ بكۆلنەوه ! ئێستا دێنه سەر ئەو كەلامەی شێخ كه لێرەیا ئەلێ (وهو ترك الشرك)(ترك الشرك) یانی چ؟ یانی كاتێك تۆ موحیدی تەنها موحید ئەوه نیه خوا بپەرستی و ئیش به(لا اله الاالله)كه بكا ئەبێ شیرك و موشركین رەت بكاتەوه خۆی بەریئ بكا لێیان وەكو پێغەمبەر (إبراهيم) (عليهم سلام) خوا كردی بەقدوه بۆ پێغەمبەر (محمد) ﷺ وه بۆ

هەموو برواداران تا ڕۆژی قیامەت !(قَدۡ كَانَتۡ لَكُمۡ أُسۡوَةٌ حَسَنَةٌ فِيٓ إِبۡرَٰهِيمَ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓ إِذۡ قَالُواْ لِقَوۡمِهِمۡ)[1]**ئەبێ ئێمە ئاوا بەقەومەکەی خۆمان بلێن**(إِنَّا بُرَءَٰٓؤُاْ مِنكُمۡ وَمِمَّا تَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ كَفَرۡنَا بِكُمۡ وَبَدَا بَيۡنَنَا وَبَيۡنَكُمُ ٱلۡعَدَٰوَةُ وَٱلۡبَغۡضَآءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤۡمِنُواْ بِٱللَّهِ وَحۡدَهُۥٓ)[2] **تەنها عیبادەت کردن بۆ خوا بەس نیە ئەبێ بەرائەتیش بکەیی ! خۆ (لا اله الا الله)کە ئەوەیە (لا اله) بەریم لەهەموو شتێك ئینجا (الا الله) لەپێش هەموو شتێکەوە ئەبێ بەرائەت بکەین ! ئنیجا ئەبێ عیبادەت بۆ خوای تعالی بکەین**(فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ)[3] **کەواتە ئەبێ بەرائەت وکوفر بەتاغوت بکەی !**

تاغوت : هەرکەسێك لەحەدی عبودیەتی خۆی تجاوزیی کردبێت بپەرستڕێی لەغەیری خوا بەقسە بکرێی لەغەیری خوا شوێنی بکەوی لەغەیری خوا ! ئەوە تاغوتە.

شێخ ئەلێ (وهو ترك الشرك) تەبعەن شیرك لە عیبادەت هەمانە لە تەشریعیش هەمانە ئاگادارین چۆن لەعیبادەت نابێ بلێت (یا رسول الله)! لەتشریعیش نابێ تشریعاتی غەیری خوا قبول بکەی! نابی غەیری قورئان وسوننە قبول بکەی ! نابێ تشریعی علمانی و دەستوری شەعب وکۆمەلێك گەندەل لەسەر ئەم زەمینە خۆیان بەخوا بزانن بلێن وەلا ئێمە ئەوشتانە دادەنێن بیکەین بە یاسا و ڕێسا بۆخەلکەکە و خوامان پێویست نیە ! ئەبێ تۆ بەرائەتی خۆت لەوە بکەی ! ئەگینا تۆ شیرکت کرد لەوەیا کەواتە عیبادە وەتشریع هەردووکیان خوای تعالی لەقورئانا باسی کردوە سەیری عیبادە بکە !(فَمَن كَانَ يَرۡجُواْ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلۡيَعۡمَلۡ عَمَلٗا صَٰلِحٗا وَلَا يُشۡرِكۡ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدَۢا)[4] **ئەوە شیرك لە عیبادە .**

ئەی شیرك لە تەشریع(وَلَا يُشۡرِكُ فِي حُكۡمِهِۦٓ أَحَدٗا)[5] **خوای تعالی شەریك ناخاتە پاڵ خۆیی لەو حوکمەدا ! (لا معقب لی حکمه) کەس نابێ چاو بگێرێتەوە بەحوکمی خوایە بلێ وەلا بەکەلك نایێ ئەوە ئەمرۆ نابێ ئەوەی بلێ ئەوە بۆ ئەمرۆ نابێ ئەوە موشریکە ئەوە کافرە ئەوە مرتدە ! هەزار نوێژ و ڕۆژوش بکا ! چ جای پێی بوترێی (وەلی أمر)! کەلەکاتێکا خۆشیان ئەو کەلیمەیان ناوێی بەداخەوە (ولا ینفعه مجرد النطق هبا لأنه قد ناقض فعله**

[1] :سورة الممتحنة اية :٤
[2] :سورة الممتحنة اية :٤
[3] :سورة البفرة اية :٢٥٦
[4] :سورة الكهف اية :١١٠
[5] :سورة الكهف اية :٢٦

قوله)کەلامەکە بەتەنها ئیستفادەی نیە بە (لا اله الا الله) وەلا من خوا ئەناسم و خوا ئەپەرستم هەر بەزمان نەخێر تۆ ئەبێ ئا ئەم نوقتانەش بهێنیتە جێ تۆ نابێ بەفعلەکەت قولەکەت هەلبوەشێنیتەوە ! ئەوانە بەفعلیان قەولیان هەلوەشاندیتەوە ! (والمشركون الأولون لما سمعوا هذه الكلمة عرفوا معناها)موشریکەکانی زوو هەر زوو لەماناکەی تێ گەیشتبوون چونکە کەلیمەکە عەرەبیە بەخۆشیان چاك ئەزانن (الاله) یانی چی! (وأنه ليس المقصود التلفظ بها فقط) بەخۆیان ئەیان زانی کە بیلێن بەوەندە پێغەمبەر لێیان ناگەرێی ﷺ کەوتیان و إقراریان پێ کرد ! ئێستا بۆ نمونە : یەکێك بێ بەتۆ بلێ بلێ وەرە إقرارم بۆ بکە بلێ من دەفەترێی دۆلاری تۆ قەرزارم ! بۆم بنوسە ئەی نوسی ! بلی قەیچییەکە کەلیمەیەکە ئەینوسم و تەواو ! نا نانوسیت ، شتەکە دێتە سەرت چۆن ئەوە بنوسی لەداهاتوودا ئەبێ دەفەتەرێك دۆلار بدەیت بەکابرا.، کاتێك کەتۆ ئەلێ (لا اله الا الله)تۆ إعترافت کرد بەخوای تعالى لەو زیاتر بەقسەی کەسیتر ناکەی ! ئی دوایە ئەگەر بەقسەی کەسێکیترت کرد درۆت کرد ! هەلت وەشاندەوە !کەلیمەکە چۆن خوا لێت قبول ئەکات تۆ لەنوێژدا ئەلێی (إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ)[1]بەلێن ئەدەی بەخوا کە تەنها هەر تۆ بەتەنها ئەپەرستم هەتا کەلیمەکەی تۆ بەپێش کەوتوە! تۆ بەتەنها ئەپەرستم لەتۆ داوای یارمەتی ئەکەم دوایش وانەبێ درۆت کرد کەواتە ! تۆ(كذاب)ی ئەو کاتە ئەوە هەلت وەشاندەوە کەواتە کەلیمەکە بەتەنها کەلیمە رزگارت ناکا ! ئەبی عەمەل بە مقتضا ئەو کەلیمەیە بکەی ! تۆوت (لا اله الا الله) وتت (یارسول الله)هەلت وەشاندەوە بووی بەموشریك ! وتت (یاعبدالقادر)بووی بەموشریك ! وتت (لااله الا الله) وتت وەلا حوکمرانیەتی علمانیم پێ باشە و وەلا فەرنسا و ئەوروپا با ئێستا حوکمان بکەن و باکەسانێك لەغەیری خوا حوکمان بکەن هەلت وەشاندەوە دۆرت کرد ! یانی بەشەریعەتی خوا رازی نەبووی ! ئەوەیە(وَمَن لَّمۡ يَحۡكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰفِرُونَ)[2](والمشركون الأولون لما سمعوا هذه الكلمة عرفوا معناها وأنه ليس المقصود التلفظ هبا فقط ولذلك قالوا :أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيۡءٌ عُجَابٞ)[3]چاك تێ گەیشتبوون لەماناکەی بۆیە وتیان ئەم پێغەمبەرە هاتوە ئەلێ ئەبێ تەنها بۆ

[1] : سورة الفاتحة اية :٥
[2] :سورة المائدة اية :٤٤
[3] : سورة ص اية :٥

(الله)عیبادەت بکەین ! تەنها ئەبێ بۆ (ألله)سجود و رکوع ببەین تەنها ئەبێ لە (الله)ش حوکمرانی وەربگرین ! هیچتر قبول نیە ! لەغەیری فەرمان رەوایی ئەو قبول نیە ! بۆیە نایکەین ئێمە ئەوە ! ئەمە شتێکی عجیبە ئەمە چۆن ئەبێ شتی وا! وەکو ئەمرۆ ئەلێ ئازادی ! چۆن تۆئێمە بەئیسلامەوە بەتەنها ئەبەستی کاکە خۆ هەر ئیسلام دین نیە ! ئاوەهات پێ دەلی ئەلێ (وحدة أديان)خۆیان مرتد ئەکەنەوە بەوکەلیمەیە ! (وفي وقتنا هذا وجد من يفسر لا إله إلا االله بأن معناها هو إفراد االله بالحاكمية)ئەلێرەدا وریابن شێخ بزانین مەبەستی چیە ! زۆر بەوریایەوە بچینە ناو شەرحەکەیەوە! ئەلێ :لەوەکاتی ئەمرۆیی ئێمەیە کەسانێك هەن (لا اله الا الله) بەچی مانا ئەکەن ! ئەلێن (إفراد االله بالحاكمية)یانی ئەبێ خوای تعالی بەتەنها بناسین بەوەی حوکمرانی تەنها هی ئەو قبول کەین غەیری ئەو قبول نەکەین ! ئەلێ (وهذا غلط) بزانین شێخ لەچ رووانگەیەکەوە ئەمە بەهەلە دا ئەنێی ئایە بۆخۆی وانیە ئەبێ تۆ تەنها حوکمرانی خوا قبول بکەی !؟ وایە ، ئەی بۆ ئەلێ (وهذا غلط)؟ ئەلێ (لأن الحاكمية جزء من معنى لا إله إلا الله) سەیری کەن نەڤی حاکمیەتە کە ناکا شێخ ئەلێ جزئێکە لە (لا اله الا الله) ئەلێ جزئێکە لە (لا معبودە)(وليست هي الأصل لمعنى هذه الكلمة العظيمة ، بل معناها لا معبود بحق إلا الله) ئەلی ئەصلی ماناکە ئەوەیە بلی (لا معبود بحق إلا الله)باشە (معبود)یانی چی ؟:یانی پەرستراو .(لا معبود بحق إلا االله بجميع أنواع العبادات ويدخل فيها الحاكمية) کەواتە إقراری کرد بەحاکمیەتەکە یان نا ؟بەلی ،وەلەو هەندێك لە عولماء ئەلێن کەلیمەی موستەلیحەی حاکمیە !موستەلەحێکی شەرعی نیە چونکە خوای تعالی خۆی ناوی حکەمە ! بەحاکم نەهاتوە الا لەئایەتی(أَلَيۡسَ ٱللَّهُ بِأَحۡكَمِ ٱلۡحَٰكِمِينَ)[1] ئەو (بِأَحۡكَمِ ٱلۡحَٰكِمِينَ)هاتوە ئەگینا بەکەلیمە حاکم نەهاتوە حەکەم هاتوە حوکم هاتوە لەبەر ئەوە موستەلەحەکەیان بەلاوە هەندێکیان بەلاوە نامۆیە وەکو موستەلەح نەك وەکو ئەصلی ئەوەی ئێمە عیبادەت بۆ خوا بکەین لەروانگەی ئەوەی کەتشریعات هەووی بۆخوای تعالی بگەرێنینەوە نەء ئەوەتا شێخ ئەلێ (ويدخل فيها الحاكمية) هەتا إقراری کەلیمەکەش ئەکا جالێرەدا فتاوای لجنەی دائیمە هەیە فتوای (بن عثيمين)هەیە لەسەر مەسەلەی حاکمیەت ئەلێن هەندێك هاتوون وتویانە نوعێکی موستەقیلە لەتوحیدی رئیە

[1] :سورة التين اية :٨

وەچیە تەبعەن ئەوان كاتێك كە رەد ئەدەنەوە خەلك بەنەزانانە رەدەكەیان ئەخوێنەوە ! ئەوان نایەن حاكمیەتەكە لابەن إلاغالی كەنەوە بلێن نەخێر شتی وانیە نا ئەوان ئەلێن بۆ نمونە كاتێك كەباسی لجنەی دائمین هی (بن عثیمین)فتاواكانیان ئێمە كە تاماشایان بكەین بۆنمونە ئەلێ توحیدی ربوبیە حاكمەتیشی كەوێتە بن هەندێك ئەلێن توحید الالوهیە حاكمیەتیشی ئەكەوێتە بەر ! یانی ئەو ئەیگەرێنێتەوە بۆكوێی ؟ بۆ ربوبیەت هەشە ئەیگەرێنێتەوە بۆ الالوهیە ئایە بۆ كامیان ئەگەرێتەوە ! ئەوە پرسیارێكە وە زۆر جار هەیە پرسیار ئەكەن ئەلێن : ئایە پەیوەست بوونمان بەحكومرانی خواوە ئایە لە تقسیماتی ربوبیەتە یان لەتقسیماتی الالوهیەتە ؟

ئەگەر ئێمە تەماشابكەین مەوزوعی (إفراد االله تعالی بالحكم) ئالێرەوە تەماشاكەین (إفراد االله تعالی بالحكم) ئەمە لەخاصائصی چیە ؟ لەخصائیصی ربوبیەتە ! چۆن ئەلێ (إفراد الله بالخلق وتدبری والملك بالحكم)حوكمیش بەشێكە لە ربوبیەتی خوای تعالی (ألا له الخلق والامر)ئەمە لەربوبیەت ئەی تحاكم كردن بۆ لای شەریعەت ئەوە لە چیە ؟ لەحقوقی الالوهیەتە یانی تۆ ئەبێ تحاكم بكەی بۆ لای شەریعەتی خوا بۆلای قورئان و سوننە ! ئەبی بەغەیری قورئان و سوننە حوكمرانی بكەی !؟ نابێ بۆیە صالح فوزان خۆی ئەلێت لەكیتابی توحید ئەلێ : ئەگەر شەخصێك حوكمرانی كرد دینی خستە ئەولاوە هاتە بەدەستوری علمانیەت و بەدەستورەكانی تر كاری كرد ئەلێ ئەوە مرتد و كافرە ! ئەی لەچ كاتێكا ئەبێ بەشیركی أصغر !؟ وەكوفری أصغر ؟ لەوكاتەدا كە كابرا بەدینی خوا حوكم ئەكا دەست ئەبرێی دەستی دز ئەبرێی زانی محسن رەجم ئەكا ! نالێ وەحشی گەرێتییە خۆی مرتد ناكاتەوە ! عەرەق خۆر دادكاری ئەكا ! ئەوە (قذف)كا (٨٠)داری لێ ئەدا ئەو دینە لەهەموو لایەنەكانی سیاسی و إقتصادی و إجتماعی و أعیلامی هەمووی جێ بەجێ ئەكا بەس جاروبار غەلەتێك ئەكا ! جاروبار لەبەر رەشوەیەك لەبەر ناسیاویك حوكمێك جی بەجێ ناكات ئەوەیش نەك لەبەر ئەوەی ئیمانی پێی نیە خۆشی زۆر بەگوناهبار دائەنێ هەتا ئەلێ من لە فاجر و فاسق و قاتیل خراترم كە ئەو حوكمەم جێ بەجێم نەكرد من تحدا ئەكەم یەك علمانی بێ ئەم قسەیە بكا! ئەوەشی تیا بێتە جێگا ! تحدا ئەكەم ! ئینجا ئەلێن ئەوە كوفری أصغرە ! ئەما تۆ دین هەمووی فرێدەیتە ئەولا ! بێ بە شەریعەتی بەشەر ئیشم بۆ

بکەیی ئەمە کەی ئەوەیە کە علماء پێ ئەڵێن کوفری أصغر ! کەی ئەوەیە علماء پێ ئەڵێن (کفر دون کفر) (إبن عباس)لەزەمانی ئێمەیا بوایە ئێستا ببینیایە دەستوری فەرەنسا و ئەوروپا و ئەمریکا جێ بەجێ ئەکرێی ئەهات ئەیانوت ناوالله ئێوە (ولی امری) ئێمەن بەسەر چاو وبەسەر سەر! ئەم زولمە گەورە و زۆرە بۆ ئەدەنە (إبن عباس)(رەزاو رەحمەتی خوای لێ بێ)لەکاتێکا ئەو لەخەلافەتەکانی ئیسلاما ئەو قسەی کردوە ! کە دینی خوایان جێ بەجێ کردوە !کەلە تشریعی ئێمە نەهاتون کە لەکیتابا بنوسن کەیفی خۆیەتی عەرق ئەخوا کەیفی خۆیەتی زینا ئەکا هەمووشتێك حەلال کەن بۆ ئینسان کەیفی خۆیەتی ! ئاوهانەبووە کەواتە (إفراد االله تعالی بالحکم) لەخصائصی ربوبیەتە .وەتحاکم بۆ شەرعەکەی حقوقی الالوهیەتە وەشیرکیش لە الالوهیەتە وەکو شیرك وایە لەدوعاء هەردووکی مان باس کرد شیرك لەدوعاء و شیرك لە حوکم هەردووکی هەر شیرکە! شیرکی (إبلیس) لەچیدا بوو ؟ تۆ تەماشای ئەم ئایەتە بکەن(إِنِ ٱلْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّآ إِيَّاهُ ۚ ذَٰلِكَ ٱلدِّينُ ٱلْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ)[1] ئەو (إِنِ ٱلْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ) پێش ئەوەی خواریج بیلێ کەبەغەلەت بەکاری ئەهێنا کێ ئەیوت ؟! پێغەمبەر(یوسف)وتی قورئانە نقلی ئەکا بۆمان ! لەسورەتی (یوسف)(إِنِ ٱلْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ) حوکم تەنها بۆ خوایە ! نابی حوکمی غەیری خوا جێ بەجێ بکرێی ئەمری کردوە خوای گەورە تەنها ئەبێ ئەو بپەرسترێی کەواتە هەردوو شتەکەی تێدایە ! چ لەحوکمرانیەتا چ لەعیبادەتا هەتا شیرکی (إبلیس)چ جۆرە شیرکێك بوو ؟ داوای لەغەیری خوا ئەکرد (إبلیس)؟یەکەم شیرك کە کرا لەبوونەوەرا چ شیرك کێك بوو ؟ شیرکی تاعە نەبوو ؟! هەوای خۆی نەپەرست ؟! تەعزیمی خۆی نەکرد ! شیرکی قەومی (نوح)دوای ئەوەدێت کەشیرکی دوعایەیە هەردووکیشیان کە شیرکە ئەبێ ئاگەداربین کەواتە شیرکەکان :

یەکەم :شیرکی تاعە بوو.!

دووەم :شیرکی عیبادە دوعاء بوو.!

جا کەشێخ لێرەدا ئەڵێ کەبلێ (لا اله الا الله) بلێ (إفراد االله تعالی بالحکم)غەلەتەکە کەوێدایە !؟ ئەڵێ بلێ (لا معبود بحق إلا االله)ئەڵێ حاکمیەتیش بۆخۆیی ئەچێتە بنی (لا اله)کەوە ! مانای ئەوە نیە نەفی مەسەلەکە بکا نەخێر (جزء من معنی لا إله إلا االله ولیست هي الأصل

[1] : سورة یوسف ایة :٤٠

لمعنى هذه الكلمة العظيمة ، بل معناها لا معبود بحق إلا الله بجميع أنواع العبادات ويدخل فيها الحاكمية) حوكمرانيش ئەبێ هەر بۆ خوا بێ ئەمەش ئەچێتە بن توحیدی الالوهیەتەوە ! (ولو اقتصر الناس على الحاكمية فقاموا هبا دون بقية أنواع العبادة لم يكونوا مسلمين) ئەگەر کابرا تەنها بلێ ئێمە حوکمرانیمان هەربۆ خوا بێ بەس دوعامان لەغەیری خوا داوائەکەین ! ئەبێ ؟ نابێ ئێستا تۆ لە توحیدی الالوهیەت هەندێك عیبادەت بۆ خوا بکە و هەندێکی بۆ غەیری خوا بکە لێت وەرناگیرێ ئەبێ هەمووی بۆ خوا بێ کەواتە حاکمیەت و عیبادات و هەمووی ئەبێ بۆ خوا بێ نابێ هیچی بۆ خوا نەبێ (ولهذا تجد أصحاب هذه الفكرة لا ينهون عن الشرك ولا يهتمون به ويسمونه الشرك الساذج)بەداخەوە ئەگەر کەسانێك هەبن لەم جۆرەکەسانە ئەوە تەبعەن هەلەیەکی زۆر گەورەیە بەس من بەراستیەکەی تەماشائەکەین کاتێك رازی نەبن حوکمرانی تەنها بەدینی خوا بکرێ ئایە ئەو جۆرە کەسانە رازین لەغەیری خوا داوابکرێ یانی کەسێکت بیستوە بلێ با دینی خوا حوکم کەین وەکو خۆیی بەس قەینا داوای لەغەیری خوا بکەین ! ئەگەر هەبێ وەك شێخ ئەلێ بەراستی ئەوە هەلەیە هەلەیەکی زۆر زۆر گەورەیە کەوتۆتە هەلەیەکی زۆر گەورەوە (وإنما الشرك عندهم الشرك في الحاكمية فقط) وەکو چۆن باسی ئەکا (وهو ما يسمونه الشرك السياسي) پێی ئەلێ شیرکی سیاسی تەبعەن ئاگادار بە ئەمە لێرەیا هێنانە خوارەوەی مەنزلەی سیاسەتی ئیسلامی نیە ئاگاداربن ئیسلام بۆخۆی بۆچی هاتوە ؟ بۆ ئەوە هاتوە کە خەلکی هەمووی عیبادەتی خوا بکا ! چۆن عیبادەتی خوا بکەین ؟! عیباداتمان بۆ خوا بێ حوکمرانیمان بۆ لای خوای تعالی بێ ئەبێ ئەو خەلکە بەدینی خوا بێت و بڕوا ئەبێ کۆمەلگای موسلمانان هەمووی بە دینی خوا هەلسو کەوت کا (، فلذلك يركزون عليه دون غيره ، ويفسرون الشرك بأنه طاعة الحكام الظلمة) ئەلێ ئەوان تەرکیز ئەکەنە سەر ئەو خالە کە تەفسیری شیرك بەوە ئەکەن کە (طاعة الحكام الظلمة) تەبعەن (الحكام الظلمة)بێ یان کافر ! طاعەتی هیچ کەسێك قبول نیە لەشیرك ومعاسیدا ، هەتا ئەگەر صحابەش بێ ! ئەبێ تۆ بەقسەی نەکەی کاتێك کەوا مەعسیەتت پێدەکا نابێ بەقسەی بکەیی جالێرەدا ئەو تنبیئەم هێنا بۆکەلامی شێخ مەبەستم ئەوەیە شێخ نایەت بلێ وەلا بەس با نەلێن (یارسول الله)بەس قەیناکا علمانیەت حوکم بکا ئەو وانالێت شێخ نالێ وەلا ئەوە شیرك نیە ئەوەتا لەکیتابی توحید بەجوانی

تەماشاكە هەتا شێخ صالح لەشەرحی كیتابی توحید ئەڵێ : ئەوە شیركی أكبرە تحاكم بكەی بۆ غەیری خوای تعالی !. ئەڵێ چۆن ئەرز و ئاسمان بەدەستی خوای تعالی وەیە خۆی تەسەروف تیا ئەكا كاروباری موسلمانان و خەلكیش لەسەر ئەم زەوییە هەمووی بەدەستی كەسانێكەوەبن كە بەدینی خوا حوكمرانیان بكەن ئەگینا ئەوە شیركی أكبرە ئەگەر بێت وبەودینە حوكم نەكەی .

(علم الكفار الجهال بمراد قول لا إله إلا الله)

شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەفەرمووی : (والكفار الجهال يعلمون أن مراد النبي ﷺ بهذه الكلمة هو إفراد الله تعالى بالتعلق به ،والكفر بما يعبد من دون الله ، والبراءة منه ، فإنه لما قال لهم : قولوا : لا إله إلا الله قالوا: ﴿أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيۡءٌ عُجَابٞ﴾)[1] ئەوكافرانە ئەوجاهیلانە لێرەدا كە ئەلێت ئەو كافرانە ئەو جاهیلانە (يعلمون) باشە ئەگەر يعلمون وتمان چۆن جاهیلن عولەما ئەفەرموون ئەیانزانی بەس شوێنی نەئەكەوتن كەواتە شوێن نەكەوتن جەهلە یانی كەسێك شتێك بزانی و شوێنی نەكەوێت ئەوەش جۆرێكە لەجۆرەكانی جەهل جاهیل هەر ئەوەندە نیە كە كابرا شتەكە نەزانێت بەڵكو ئەیزانێت و ئیشی پێ ناكات ئێستا یەهود حەقیان ئەزانی و بەس شوێنی نەئەكەوتن ئەوە جۆرێكە لەجەهالەت بۆیە ئەڵێ (والكفار الجهال يعلمون أن مراد النبي ﷺ بهذه الكلمة هو إفراد الله تعالى بالتعلق به) كافرە جاهیلەكان ئەیانزانی كەوا مەبەستی پێغەمبەرﷺ لە (لا اله الا الله) بریتیە لەوە كە تەنها عیبادەت بۆ خوا بكرێت تەنها پەیوەست بیتەوە بەخوای تعالی (والكفر بما يعبد من دون الله) وە ئەبێ كافربێت بەهەرشتێك لەغەیری خوا ئەپەرسترێت واتا بروات پێی نەبێت واتا سەمع و تاعەی بۆ نەكەی (والبراءة منه)ئەبێ بەریش بیت لێی كەواتە (لا اله الا الله)ئەم كەلیمەیە گەورەیە ماناكەی بەداخەوە بۆ موسلمانانی ئەمرۆ كە باس ئەكەین شێخ (صالح)شەرحی ئەكا ئەڵێ زۆر بەداخەوە ئەوان كەلیمەكەیان نە ئەوت چونكە ئەیانزانی ماناكەی چیە بەس ئەوانەی ئەمرۆ ئەیلێن بەبێ ئەوەی بزانن ماناكەی چیە! تەناقوض ئەكەن عەمەلەكانیان پێچەوانەی ئەوكەلیمەیە ئەجوولێنەوە كە ئەیلێن بۆیە ئەوان ئەیزان زانی كە (لا اله الا الله)

[1] :سورة ص اية :٥

ئەوەیە تەنها خوا بپەرستی وە ئەبێ کافریش بی بەغەیری خوا وە ئەبێ خۆشتی لێ بەریء بکەی جا ئەمرۆ بەراستیەکەی خەڵك زۆربەی زۆری خەڵك خۆیی بەریء ناکا لەکوفر ئەلێ من عەلاقەم نیە کاکە والله من دڵی کەس ناشکێنم ! چۆن ئەبێ دڵی کەس نەشکێنی لەروانگەی چیەوە بەرائەت بوون لەشیرك و موشرکین تۆ بلێ والله من خوا ئەپەرستم بەس عیلاقەی شەیتانم نیە شەیتان ناکەم بەدووژمنی خۆم چۆن ئەبێ وابیت ئەبێ شەیتان و هاوشێوەکانی شەیتان پەیرەوی کەران لەشەیتان تۆ رقت لێ بێ و تۆ بەرائەتیان لێ بکەی ئەبێ غەیری مەنهەجی خوا تۆ بەرائەتیان لێ بکەی غەیری ئیسلامت لێ قبول ناکرێی هەتا هەتایە تۆ نوێژبکەی بلێ من بەری نیم لەشیرك و موشریکان تۆ ئەوعیبادەتەشت لێ قبول ناکرێی (فإنه لما قال لهم : قولوا : لا إله إلا الله قالوا) کەپێغەمبەر ﷺ پێی وتن بلێ (لا اله الا الله) کە ئەم کەلیمەیە مانای زۆرهەلدەگرێت مانای ئەوەیە تەنها ئێمە سەر بۆ خوا دائەنەوێنین بەقسەی ئەکەین و عیبادەتی بۆ ئەکەین سەمع و تاعەی بۆ ئەکەین وە لەگەل هیچ کەسێکی تر لەخوای تعالی عیبادەتی بۆ ناکەین وە خۆمانی لێ بەری دەکەین وە هەرکەسێکیش شوێنی غەیری خوا بکەوێی خۆمانی لێ بەری ئەکەین (قالوا) ئەوکاتە کافرەکان وتیان چی : (أَجَعَلَ ٱلْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ)[1] چۆن ئەبێ ئەو خوایانە هەمووی بکرێی بەیەك خوا ! چۆن ئەبێ پەرستراوان هەمووی ئەبێ بکرێی بەیەك پەرستراو ! چۆن ئەبێ تەنها بۆ یەك کەس پەرستن بکەین(إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ)[2] یانی ئەمە شتێکی زۆر عەجیبە ئەمەی ئەم پێغەمبەر ئەیلێت لەبەر ئەوە رازی نەبوون لە بیدائەتەوە بیلێن .

شێخ (فوزان) ئەلێت :

(أي الكفار يعرفون معنى لا إله إلا الله)یانی کافرەکان ئەیانزانی کە مانای (لا اله الا الله) چیە (ولهذا لما قال لهم ﷺ : قولوا : لا إله إلاالله[3] قالوا : أَجَعَلَ ٱلْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا ۖ)[4] ئەوەبوو کە پێی وتن بلێ (لا اله الا الله)وتیان چۆن ئەبێ پەرستراوەکان بکرێت بەیەك (ولما قال لهم: قولوا : لا إله إلاالله[5] قالوا : أَئِنَّا لَتَارِكُوٓا۟ ءَالِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍۭ ﴿٣٦﴾ بَلْ جَآءَ بِٱلْحَقِّ وَصَدَّقَ ٱلْمُرْسَلِينَ)[1] کاتێك کە

[1] :سورة ص اية :٥
[2] :سورة ص اية :٥
[3] :احمد :٤٩٢\٣
[4] : سورة ص اية :٥
[5] :احمد :٤٩٢\٣

پێغەمبەر پێ وتن ﷺ بلێن (لا اله الا الله) ئەوان وتیان (أَئِنَّا لَتَارِكُوٓاْ ءَالِهَتِنَا لِشَاعِرٖ مَّجۡنُونِۭ)[2] ئێمە خواكانی خۆمان بەجێ بێلین بۆ شاعیرێكی شێت ! كە بەپێغەمبەریان ئەوت ﷺ والعیاذ بالله ناویان نابوو شاعیرێكی شێت ! خوای تعالی ئەفەرمووێی (بَلۡ جَآءَ بِٱلۡحَقِّ)[3] نەخێر وانیە بەلكو ئەو بەقورئان هات بەتەوحید هات بەیەكخوا پەرستی هات ئەوەی كە ئەو هاتوە پێی ئەو پەیامەی ئەو خوا پێی ناردوە بریتیە لە تەوحید ویەكخوا پەرستی ئەوە حەقەكەیە (وَصَدَّقَ ٱلۡمُرۡسَلِينَ)[4] ئەو پێغەمبەرە و پێغەمبەرانی پێش خۆیی عەمەلی ئەوان ودینی ئەوان سەلماندووە كە ئەوان دینیان راستەقینەیە وە ئەو تەوحید ویەكخواپەرستیەی كە پێغەمبەرانیش هێناویانە ئەم ئەیسەلمێنی ئەلێ كەوا رێگەی راستە دینی پێغەمبەران هەموو یەك دینە لەبەر هەموویان لەسەر (لا اله الا الله)ن ، (فهم فهموا معنى لا إله إلا الله) كەواتە كافرەكان تێی گەیشتبوون كە مانای (لا اله الا الله)چیە (وأبوا أن يعترفوا به)بەلاَم ئیعترافیان نەئەكرد پێیان رازی نەبوون بیلێن (لأنه يلزمهم بترك عبادة الأصنام) لەپێش هەموو شتێك كە وتت (لا اله)یانی ئیلزام ئەكرێن واز لەهەرچی پەستراوی تر هەیە بهێنن ئیتر صەنەم بێ حەجەر بێ بەردبێت هەشتێك بێ زیندووان بێ مردووان بێ داربێ بەرد بێ ئاسمان بێ زەوبێ خۆربێ ئەبێ وازی لێ بهێنی (وهم لا يريدون هذا)ئەوانیش ئەوانەیان نەدەویست (وإنما يريدون البقاء على عبادة الأصنام)ئەیانویست لەسەر ئەوە بمێنەوە بۆیە هەر لەبیدایەتەوە نەیان دەوت (لا)(لا اله الا الله) نەیان دەوت (ولم يجرؤوا أن يقولوا لا إله إلا الله ويبقوا على عبادة الأصنام) جورئەتی ئەوەیان نەكرد كە ئەم قسەیە بكەن چونكە لەسەر عیبادەتی ئەصنام بمانایەتەوە ئەوەشیان بوتبایە ئەوە تناقوض بوو (لأن في هذا تناقضا وهم يأنفون من التناقض ، في حين أن كثيرا من المنتمين إلى الإسلام اليوم لا يأنفون من هذا التناقض) ئەوان جورئەتیان نەئەكرد ئەوە بلێن چونكە ئەیانزانی ئەمە بلێن یەكسەر بەدرۆ ئەكەونەوە یەكەسەر ئیشەكەیان درۆیە چونكە چۆن ئەبێ تۆ بلێ(لا اله الا الله) دوایش غەیری خوا بپەرستی ئەیانزانی ئەمە پێچەوانەیە ئەوانیش حەزیان نەئەكرد قسەكانیان پێچەوانەبێ بەلاَم

[1] :سورة الصافات اية :٣٦-٣٧
[2] :سورة الصافات اية :٣٦
[3] :سورة الصافات اية :٣٧
[4] :سورة الصافات اية :٣٦-٣٧

زۆربەی زۆری خەڵكی كە ئەمرۆ خۆیی داوەتە پاڵ ئیسلام وبەناو ئەلێ من موسلمانم ئەوان ئالەو تناقضە لەوپێچەوانەیە خۆیان بەبەرز ڕاناگرن بەداخەوە تنازول ناكەن لەوە (فهم يقولون لا إله إلا الله بحروفها)ئەوان بە حەرفەكانی ئەلێن (لا اله الا الله) یانی بەس حەرفەكانە (ولكنهم يخالفونها ويعبدون غير الله من القبور والأضرحة والصالحين بل والأشجار والأحجار وغير ذلك ، فهم لا يفهمون معنى لا إله إلا الله.)ئەمان ئەیلێن بەزمان بەكەلیمە ئەیلێن بەڵام موخالەفەی ئەكەن ئەچن غەیری خوا ئەپەرستن ئینجا غەیری خوا قەبرە ئایە صالحینە ئایە دارو بەردە ئایە هەرچی شتێك هەیە ئەمرۆ ئەو هەموو ڕێنمایی و یاسایی بەشەریی كە دانراوە كەدژی یاسایی خوای تعالی یە ئەپەرسترێی كابرا ئەلێ (لا اله الا الله) ئەچێ یاسایی بەشەریی ئەپەرستێت ئەچێ بەقسەی كافران ئەكا بەقسەی یەهود و نەصارا و بەقسەی ئەوروپی و ئەمریكی بەقسەی غەیری دینی راستەقینەی خوای تعالی ئەكا ئەشلێ (لا اله الا الله) لەبەر ئەوەی مانای (لا اله الا الله)تێ نەگەیشتوە بەراستی چونكە ئەگەر ماناكەی تێ بگەیشتایە نەئەچوو وابكات خۆ ئەگەر تێ گەیشتبێ ئەوە بكا ئەوە تەواو عینادی ئەكا لەگەل بابەتەكە .

(فلا يكفي التلفظ بلا إله إلا الله) كەواتە بەس نیە بەزمان بلێن (لا اله الا الله) (دون علم بمعناها وعمل بمقتضاها) عیلمت نەبێ بەماناكەی ئیش نەكەی بەوەی كە (لا اله الا الله) پێت رائەسپێرێی لەو كارو كردەوانەی كە ئەبێت بە ئەكرك و ئەچێتە سەر شانت ئەبێ جێ بەجێ بكەیت (بل لابد من العلم بمعناها أولا) كەواتە ئەبێ یەكەمجار بزانی ماناكەی چیە (ثم العمل بمقتضاها) پاشان ئەبێت كاری پێ بكەیت (لأنه لا يمكن أن يعمل بمقتضاها وهو يجهل معناها)ناكرێی شتی وا كابرا ناكرێی ئیش بكرێی بەمقتضای (لا اله الا الله) بەڵام ماناكەی نەزانیت (لا يمكن أن يعمل بمقتضاها وهو يجهل معناها)یانی ئەگەر كابرا ماناكەی نەزانێت ئیشی چی پێ ئەكات! ناتوانێت ئیشی پێ بكات (ولهذا يقول جل وعلا : فَٱعۡلَمۡ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ وَٱسۡتَغۡفِرۡ لِذَنۢبِكَ وَلِلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِۗ)[1] خوای تعالی بەپێغەمبەر ئەفەرمووێی ﷺ ئەی محمد ئەی پێغەمبەرەكەی خوا تۆ بزانە پێش هەموو شتێك(فَٱعۡلَمۡ) وەك وتمان كەلیمەیەكە

[1] :سورة محمد اية ١٩

لەپێش داخوازیەکانە لەپێش داواکارییەکانە لێت داوا ئەکرێی بۆئەوەی ئاگاداری خۆت بێت و وشیار بی کەوا چیت لێ داواکراوە و بزانە مانای (لا اله الا الله)چیە لەپێشدا بزانە (أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ) هیچ خوایە شایستەی پەرستن نیە بەحەق تەنا (الله) نەبێ دوای ئەوە (وَٱسْتَغْفِرْ لِذَنۢبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ)[1] داوای لێبوردن بکە لەخوای تعالى لەتاوانەکانت وە دوای لێبوردن بکە بۆ باوەڕدارانی پیاوان و ژنان ،تەبعەن مەسئەلەی (ذنب) لێرە بەکورتی ئەوەندە باس ئەکەین پێغەمبەری خوا ﷺ پێغەمبەران هەموویان واتا ئایا ئەکەونە تاوانەوە ؟!

بەتەئکید تاوانی گەورە بەهیچ شێوەیەك ناکەونە ناویی کبائیریان نیە ئەی صاغیر و بچوك ؟ قەولی صحیح ئەوەیە ئەکەونە صغائیر و بچوك بەلأم بەردەوام نابن لەسەر صغائیر کە خوای تعالی ئاگاداری کردنەوە ئیتر بەردەوامی لەسەر صغائیر ناکەن ئەوە ئەو (ذنب)ەیە کە خوای تعالی ئەلێت داوای لێ خۆشبوون بکە لەخوای تعالى (فبدأ بالعلم قبل القول والعمل) ئایا ئایەتەکە پێش قەول و عەمەل پێش ئەوەی بلێ بکە ومەکە چی وت ؟! زانیاری هەبێ بە (لا اله الا الله) کەواتە ئێمە بەموسلمانان ئەلێن ئەی موسلمانان یەکەم شتێك تۆ پێی بویت بەموسلمان و چویتە ناو دینی ئیسلام (لا اله الا الله محمد رسول الله) یە وەرە جاری مانای ئەم دووفەقەرەیە بزانە ئینجا بزانە چیت لێ داوا ئەکرێت ئەگەر ماناکەی نەزانیت بەتەئکید ناشتوانی پارێزگاری بکەی لەسەر ئەوشتانەی کە پێچەوانەی (لا اله الا الله محمد رسول الله)یە تۆلەکاتێکدا ئەلێ من ناپەرستم تەنها خوا نەبێ بەلێن بێ لەخوا زیاتر کەس نەپەرستم بەقسەی کەس نەکەم سەمع و تاعە بۆ کەس نەکەم تەنها بۆ بەرنامەکەی خوا نەبێ پێغەمبەر محمدیش ﷺ تەنها لەرێگەی ئەوەوە من عیبادەتیش ئەکەم عیبادەت ناکەم بۆ خوا تەنها لەرێگەی پێغەمبەرەوە نەبێ ﷺ کەواتە لێرەدا شیرك و بیدعەت لەخۆت دوور خستەوە کەچی تەماشا ئەکەی عالەمێکی زۆر لەشیرك و بیدعەیە لەبەر ئەوە مانای (لا اله الا محمد رسول الله)یان نەزانیوە تۆ ئەگەر رازی بێت (الله) پەرستراوی تۆ بێ چۆن ئەچی غەیری (الله) ئەپەرستی ! ئەگەر رازی بێ محمد ﷺ پێغەمبەری تۆ بێ تۆ چۆن ئەچی شەریعەت لە غەیری ئەو وەرئەگریی بیدعە و ضلالات چۆن ئەکەی (فالذي يجهل معنى لا إله إلا الله لا يمكن

[1] :سورة محمد اية ١٩

أن يعمل بمقتضاها على الوجه الصحيح) ئەوەی کە مانای (لا اله الا الله)نەزانیٚ بەتەئەکید ناتوانی کاریش بکا بەوەی کە (لا اله الا الله) داوای لیٚ کردوه ناتوانی چونکە تیٚ نەگەیشتوە

(جهل من يدعي الإسلام مراد قول لا إله إلا الله)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلیٚ: (فإذا عرفت أن جهال الكفار يعرفون ذلك) سەیری کەن کافرە جاهیلەکان کە ئەمە ئەزانن (فالعجب ممن يدعي الإسلام وهو لا يعرف من تفسير هذه الكلمة ما عرفه جهال الكفرة ،) بەراستی عەجائیبە ئەوە إدعای ئیسلام ئەکا ئەوەندە نازانێت کە کافرەکان ئەیانزانی ئەوان ئەیانزانی کە (لا اله الا الله)یانی چی کەچی هی ئێمە نازانیٚ (بل يظن أن ذلك هو التلفظ بحروفها من غير اعتقاد القلب لشيء من المعاني.) وا ئەزانی تەنها هەرئەوەندەیە بەزمان بلیٚ (لا اله الا الله) تەبعەن ئەمە کێشەیەکی زۆر زۆر گەورەیە خوای تعالی تەنها وتەمان لیٚ وەرناگرێی بەلکو وتە و عەمەلمان لیٚ وەرئەگرێی قەول و عەمەل ئەبیٚ تۆ ئەو قەولەی کە ئەیلێت بەعەمەلیش بیسەلمێنیت .

شێخ (صالح) ئەلیٚ:

(هذا من أعجب العجب أن جهال الكفار والمشركين في عهد النبي ﷺ يعرفون أن معنى هذه الكلمة هو إخلاص العبادة لله وترك عبادة غيره) یانی جاهیلەکان لەموشریکەکانی زەمانی پێغەمبەر ﷺ مانایەکەیان ئەزانی کە بریتیە لەئیخلاصی عیبادە بۆ خوای تبارك وتعالی ،واتە ئەبێت عیبادەت پوختەکەیتەوە تەنها بۆ خوا هەموو جۆرەکانی عیبادەت نابیٚ بۆ غەیری خوای تعالی بکەیت (وترك عبادة غيره) ئەبیٚ عیبادەی غەیری ئەوی تەرك بکەیت (فلذلك امتنعوا عن النطق بها تحاشيا لترك عبادة آلهتهم وتعصبا لباطلهم) بۆیە ئەوان نەیان دەوت بۆئەوەی خۆیان بپارێزن لەوەی کەوا خۆیان بەدروو بگرن لەوەی کە عیبادەتی ئالیهەکانیان تەرك بکەن ! ئەگەر وایان بوتایە ئەبوایە عیبادەتی ئالیهەکانیان تەرك بکردایە ئەوانیش تعصوبیان هەبوو بۆ باطلەکەی خۆیان ئەوەیان نەدەوت ئەیانوت نەخێر ئێمە هەر لەسەر ئەوە دەبین هەتا (ئەبو تالیب) سەیرکە سەرەرای ئەو هەموو ئامۆژگارییەی پێغەمبەر بۆی ﷺ لەکۆتاییەکەیدا وتی : من لەسەر دینی عبدالمطلیبم ،(ومن يدعي الإسلام اليوم لا يفهم أن معنى هذه الكلمة هو ترك عبادة القبور والأضرحة وإخلاص العبادة لله) ئەوانەی ئەمرۆ

إدعای ئیسلام ئەكەن سەیركە بزانە شێخ چی ئەڵێت ئەڵێ ئەوانەی إدعای ئیسلام ئەكەن یانی ئەوانە لەسەر ئیسلام نین هەر بەإدعاكردن نابێت كەتۆ وتت من موسلمانم ئەبێ جێ بەجێ بكەیت ئەوانەی ئەمڕۆ إدعای ئیسلام ئەكەن مانای (لا اله الا الله) نازانن كەبریتیە لە ئەبێ عیبادەی قەبرەكان تەرك بكەی ئەبێ عیبادەت خاوێن بكەیتەوە بۆ خوا تەبعەن لێرە كە ئەڵێ عیبادەی قەبرەكان ئەبێ ئەوەش بزانین وەكو عولەمایان ئەفەرموون شنقطی ئەفەرمووی:چۆن نابێ لەعیبادەتی خوادا شەریك پەیدا بكەی بەهەمان شێوەش نابێ لەحوكمرانیەتی خوادا نابێ شەیرك پەیدا بكەی ،[1] ئەوەی ئەمڕۆ زۆر زۆر بەسەر بەناو موسلماناندا چەسپێنراوە پەنائەگرین بەخوا لەلایەنی ئەهلی باطلەوە ئەوەیە كە حوكمرانیمان بۆ غەیری خوا بەسەردا فەرزكراوە ! وە هەركەسێك ئەو حوكمرانیە بەراست بزانی وە لەژێر ئەو حوكمرانیە بڕوات و پێی راست بێت ورەزامەندی خۆیی لەسەر دەرببڕێت هەول نەدا بۆ گۆرینی پەنا ئەگرین بەخوا شەریكی پەیدا كردوە لەحوكمرانیدا وەكو خوای گەورە ئەفەرمووێی: (وَلَا يُشۡرِكُ فِي حُكۡمِهِۦٓ أَحَدٗا)[2] خوای گەورە كەس شەیرك ناكا لەحوكمەكەی خۆیدا خوای گەورە بەهیچ شێوەیەك رازی نیە كە ئەو حوكمی داناوە لەناو ئێمەدا غەیری ئەو حوكمە بەكاربێت ئەو حوكمی خوایە بەلاوە بنرێت تنحی شەریعەتی ئیسلام بكرێت جا هەردوو لایەنەكە چ لایەنی گەرانەوەی عیبادەت بۆ غەیری خوا یاخود سەمع و تاعە كردن بۆ هەر رێنمایەك و یاسا و رێسایەك كە غەیری خوای تعالى بێت ئەوە هەموو شیركە پەنا ئەگرین بەخوای تبارك وتعالى (فلذلك صار يقولها وهو مقيم على شركه لا يأنف التناقض والجمع بين الضدين)لەبەر ئەوە كابرا ئەمە ئەڵێت هەردوو لایەنەكە سەیركە كابرا خۆیی زۆر بەموسەقەف ئەزانێ دیموكراتیەتم بۆ جێ بەجێ ئەكا ! یاسای بەشەرەكانم بۆ جێ بەجێ ئەكات دژایەتی خوا و پێغەمبەری خوا ئەكات ﷺ وە خۆیی بەموسلمانیش ئەزانێ ! والله ی كاكە ئەوە هیچ موسلمانیەتی نیە موسلمان ئەوەیە تۆ تەسلیم بیت بەشەریعەتی خوا كە تۆ شەریعەتی خوات فرێدا و شەریعەتی شەیتانت هێنا ئەوە كەی تەسلیم بوونە با هەتا ئێواری بلێت (لا اله الا الله) هیچ ئیستفادەی نیە بەهەمان شێوەش

[1] : أوضاء البيان
[2] : سورة الكهف اية :٢٦

کاتێك کەتۆ ئەڵێ خوا خوای منە (الله) خوای منە تۆ چۆن داوا لەمردووان و زیندووان بکەی ! تۆ چۆن ئەبێ عیبادەت بۆ غەیری خوای تعالی بکەی هەر جۆرێك لەجۆرەکانی عیبادەت (فصار جهال الكفار أعلم منه بمعنى لا إله إلا الله) کەواتە بەراستی کافرەکان بەو جەهالەتەی خۆشیانەوە زۆر زۆر شارەزاتر بوون لەمان بەمانای (لا اله الا الله) (ولا حول ولا قوة إلا بالله العظيم ، وصار هذا المدعي للإسلام يظن أن المراد بهذه الكلمة هو النطق بحروفها من غير اعتقاد لمعناها) ئەم کابرایەی کە شوێن ئیسلام کەوتوە بەحیسابی خۆیی إدعای ئیسلام ئەکا وا ئەزانێ موسلمان بوون تەنها ئەوەیە بلێت (لا اله الا الله) بەبێ ئەوەی بزانێ ماناکەی چیە بەبێ ئەوەی بزانێ کارکردن بەو (لا اله الا الله)یە ئەمە فەرزە لەسەرت (فصار يردد معها دعاء الموتى والمقبورين ليلا ونهارا) ئەڵێ (لا اله الا الله) کەچی لەهەمان کاتیشدا ئەڵی یا فلان و یا فلان هاوار ئەکاتە غەیری خوای تعالی .

(خلط من يدعي الإسلام بين معنى الرب والإله)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەڵێ : (والحاذق منهم يظن أن معناها لا يخلق ولا يرزق ولا يدبر الأمر إلا الله) (الحاذق) یانی شارەزا یانی کابرای زیرەك و لێزان لەمانە وائەزانێ مانای (لا اله الا الله) چیە ، یانی چی (والحاذق منهم) مەبەستی لە عولەماکانە کە لەناو موسلماناندا بە عالمێکی گەورە دانراون لە ئەشعەرییەکان و ماتوریدییەکان ولەصۆفیەکان و لەرافزییەکان لەوانەی کە عولومێکی زۆری لەعیلمی ئاله وعیلمی کەلام کە لەوانە زۆر زۆر شارەزان ئەمە وائەزانێ مانای (لا اله الا الله) (لا يخلق ولا يرزق ولا يدبر الأمر إلا الله) واتا (لا اله الا الله) کەلیمەی (اله)ی بەچی ماناکرد بەخالق بەرازیق ئەوە زیرەکەکەیانە (لا يخلق ولا يرزق الا لله ، ولا يدبر الأمر إلا الله) بەس ئایا مانای (لا اله الا الله) ئەمەیە ؟! (إله) بەمانی معبودە پەرستراو نەك بەمانای خالق (رب)بەمانی خالقە باسی هەردووکیمان کرد لە بابەتەکانی پێشوودا جا ئەوەی کە سەری لێیان شێواندوە ئەوەیە وەرەن مانای ڕاستەقینەی (إله)مان بۆ بکەن بزانین (إله)مانی چی یانی (المعبوده بحق) پەرستراو کە شایستەی پەرستنە بو ڕاستەقینە تەنها (الله)یە بەس ئەمان ئەوانە ئەڵێن (لايخلق ولا يرازق) ئەم قسەکەیان ئەوەیە ئەگەیەنێت موحید لای ئەوان ئەوەیە کەبلێت لەگەل خوا نابێ خالقێکی تر دابنێ ئەگەر دات

نا ئەوە شەریکت پەیدا کردوە مانای (إله) ناهێنە پێشەوە کەبلێن ئەگەر لەگەل خوادا کەسێکیترت پەرست کەسێکی ترت داوا کرد یان شەریعەتێکی ترت داهێنا غەیری شەریعەتی خوا ئەوە ئەو کاتە تۆ ئەبیت بە موشریك ئەوان وانالێن ئەوان ئەلێن : (لا خالق ولارازق الا الله) .

شێخ (صالح) ئەلێ:

(كما ذكر ذلك شيخ الإسلام ابن تيمية في الرسالة التدمرية[١]) باسی شێخ الاسلام (ابن تيميه)مان بۆ ئەکات رەحمەتی خوای لی بێت لەریسالەکە کە بە (التدمريه)بەناوبانگە کەباسی ئەوە ئەکات ئەو ریسالەیە باسی لایەنی ئەسماء صیفاتمان بۆ ئەکا توحیدی ئەسماء صیفاتمان بۆ ئەکات ئەم ریسالەیە ئەم بابەتەی بە تفاصیلی باس کردوە شێخ الاسلام (ابن تيميه) لەوێدا باسمان بۆ ئەکات وە لەغەیری ئەویشدا (عن علماء الكلام) کەناسراون بە عولەما عیلمی کەلام ،

عیلمی کەلام :ئێمە لەلای خۆمان نالێن عیلمی کەلام لەعقیدەدا ئەلێن عیلمی تەوحید عیلمی سوننە عیلمی ئیمان ئەم ناوەکانیانە بەلاّم عولەمای ئەشعەرییە و عولەمای ماتوریدیە ئەو عولەمایانەی تر تەماشائەکەن ئەم جۆرە ئیعتقاد وئیمان و ئەم جۆرە بڕوابوون بەخوا لەچیدا کۆئەکەنەوە لەعیلمی کەلامدا ئینجا کەلام لەچیەوە هاتوە یان وەکو عولەمایانیان ئەلێن کە جیاوازیان تێدا دروست بوە کە کەلامی خوا مخلوقە یان نا یاخود قسە کردن لەسەر بابەتی ئیعتقادی بەبێ گەرانەوە بۆ نصوصی کیتاب و سوننە یان قسە کردن لە ئەسماء صیفات بەبێ گەرانەوە بۆلای سەلەڤ ئومەت بەڵکو بەفەلسەفە و بەوشتانەی کەوا کەوتونەتە ناویەوە ئەلێن ئەمجۆرە عولەمایانە ئەلێن ، واتا شێخ(الاسلام) وادەلێ (أن الإله عندهم) لەلای عولەمای کەلام (اله) (عندهم هو القادر على الاختراع) یانی (اله) ئەوەیە کەوا توانای هەبێ بەسەرداهانێندا یانی شت دروست بکا (يعني هو الذي يقدر على الخلق والرزق والإحياء والإماتة)ئەوەی کە بتوانی شت دروست بکا رزق بدا وە خەلك دروست بکا وەبیمرێنی ئەمە لای ئەوان مانای (اله)ئەمەیە کەواتە کە مانای (اله) ئەمە بوو ئەگەر یەکێك بلێت والله من ئیمان وایە کەوا لە (الله) زیاتر کەسیتر لەگەل خوادا نییە کە خەلق بکات رزقبدا ئەلێن تۆ

[١] : انظر التدمرية ص ١٨٥ تحقيق الدكتور محمد بن عودة السعوي ، ومجموع الفتاوى:١٣\٢٠٣

موحیدی ! تۆ یەکخوا پەرستی با عیبادەتیش بۆ غەیری خوا بکات ئەوە لێرە کێشە کە ئەوەیە بەراستی (ويبنون عقائدهم على هذا ، ويفسرون لا إله إلا الله بهذا المعنى ، ويجعلون التوحيد هو الإقرار بتوحيد الربوبية وهذا غلط عظيم.) ئەوان مانای (لا له الا الله÷)یەکە لەسەر ئەمە تەفسیر ئەکەن وەتوحید و یەکخوا پەرستی لەسەر ئەم ئەساسە باس ئەکەن کە گوایە تەوحیدی ربوبیەتە نەك تەوحیدی الالوهیەت ئەمەش هەلەیەکی زۆر گەورەیە چونکە ئەنبیاء ورسول کێشەیان لەگەل (عليهم الصلاة والسلام) لەگەل ئومەتەکەیان نەبوە لەسەر ئەوەی وەرەن بڕوا بەخوا بهێنن خوا هەیە هەموویان زانیویانە و بڕوایان بەخوا هەبوە کێشەکەیان لەسەر وەرن عیبادەتەکانیتان تەنها بۆ خوای گەورە بگەرێنەوە .

(فإذا كان هذا حال العالم منهم فكيف بالجاهل ؟) دەباشە لە ئومەتی ئیسلام ئەگەر ئەمە عالەمەکان ئاوابن ئەبێ جاهیلەکان حالیان چۆن بێ ئەگەر عالەمەکان حالیان وابوو مانای (إله)نەزانن ئێ بێ جاهیلەکان حالیان چۆن بێ (وما هذا إلا من قلة الاهتمام بدعوة التوحيد) ئەمەش هەموو بەراستی لەگرینگی نەدان بەعیلمی یەکخوا پەرستی تەوحیدەوە هاتووە ،(وتقليد الآباء والأجداد) لاسایی کردنەوەی باو باپیران (والاكتفاء من الإسلام بمجرد الانتساب لأغراض وأهداف دنيوية الله أعلم بها، من غير تعرف على الدين الحقيقي الذي أساسه التوحيد الخالص.) ئەمە هەمووی ئەوەیە کەوا ئەمانە بەوە رازی بوون تەنها ناوی ئیسلامیان پێوە بنرێی نەچنە ناو حەقیقەتی ئیسلام یان ئیتر هەر دەفێکیتریان هەبوە لەهەدەفە دونیاییەکان کەخۆیی ئەزانی وە بەبێ ئەوەی بزانێ کە دینی راستەقینە کامەیە کە ئەساسەکەی تەوحیدی خالصە .

(عدم خيرية من يكون جهال الكفار أعلم منه بمعنى لا إله إلا الله)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (فلا خير في رجل جهال الكفار أعلم منه بمعنى لا إله إلا الله) هیچ خێرێك نیە لەکەسێکدا کە کافرە جاهیلەکان زاناترین بەمانای (لا اله الا الله) لەم!

شێخ (صالح) ئەڵێ :

(لا خير في رجل يدعي الإسلام بل يدعي أنه من أهل العلم) کابرا إدعای ئیسلام ئەکا بەڵکو إدعای ئەوە ئەکا کە لەعولەمایی ئیسلامە لەعولەمایی موسلمانانە (ولا يفهم معنى لا إله إلا الله)مانای (لا اله الا الله) تێ نەگەیشتووە (وقد فهمها كفار قريش وعرفوا معناها.) کافرەکانی قوریش تێی گەیشتبوون ماناکەشیان ئەزانی .

(إن الأمر خطير ، والعار شنيع ، والواجب على المسلمين أن ينتبهوا لدينهم)بەراستی ئەم بابەتە بابەتی تەوحیدی بابەتێکی زۆر زۆرگرینگە و قەدرێکی گەورەی هەیە وئەبێت لەلامان زۆر بەگەورەیی و بەقەدرەوەی سەیری بکەین ئەبێ گرینگی زۆری پێبدرێت وە ئینسان بکەوێتە ناو شیرك وضلالەتەوە بەراستی شتێکی زۆر حەقیر و ناشرینە و ئەبێ ئاگاداربین وە واجب لەسەر موسلمانان ئەوەیە ئەبێ وریابن بۆ دینەکەیان دینەکەیان دیراسەبکەن ئەبێ بزانن (لا اله الا الله) یانی چی (ويتأملو ادعوة نبيهم)ورد ببنەوە لەبانگەوازی پێغەمبەرەکەیان ﷺ (ويفقهوا دينهم فقها صحيحا) وەبەجوانی لەدینەکەی خوا تێ بگەن (ويقيموه على أساس سليم من عقيدة التوحيد والبراءة من الشرك وأهله) ئەبێ لەسەر ئەو ئەساسە بینایی دینەکەیان بکەن بلێن لەخوا زیاتر کەس ناپەرستین ئەوە عقیدەی تەوحیدە (والبراءة من الشرك وأهله) وە ئێمە بەرین لە شیرك و لە ئەهلی شیرك ، ئەبێ عەداو بەغضاء مان هەبێ لەگەل شیرك و موشریکیندا ئەبێ خۆمانیان لێ دوورە پەرێزبگرین ئەبێ تێکەلاویان نەبین ئەبێ خۆمانیان نەدەینە پالیان نەك هەر خۆمانیان نەدەینە پالیان ئەبێ لێشیان بەریء بین ئەبێ رقیشمان لێیان بێ بەس ئایە ئەمرۆ وایە ! ئەمرۆ موسلمانان ئابەم چەشنەن ! (ولا يكتفوا بمجرد التسمي والانتساب إليه مع البقاء على الرسوم والعادات المخالفة له) نابێ تەنها بەوەندە کۆتایی پێی بهێنن کە ئێمە موسلمانین تەواو وەرەموسلمانی تەحقیقی دینەکەت بکە بزانە موسلمانیت لەکاتێکدا تۆ وا ئەڵێت کەچی لەسەر پاشماوەی رابردوان ماویەتەوە لەسەر عادەت وتەقالیدی پێچەوانەی دینەکەی خۆت ئەرۆیی (وترديد عبارات جوفاء لا تسمن ولا تغني من جوع.)چەندەها وشەی بێ ناوەرۆك ئەڵێتەوە بەبێ ئەوەی کە هیچ ئیستفادەیەکت پێ بگەیەنێت نابێ وابیت ئەبێ بزانی حەقیقەتی دینەکەت چیە ئەبێ بچیتە

بنج و بناوانی ئەبێ ببیت بە موسلمان ئەبێ بەرگری لەو دینە بکەی ئەبێ دژایەتی دووژمنانی ئەو دینە بکەیت دۆستایەتی دۆستەکانی بکەیت دووژمنایەتی دووژمنەکانی بکەیت .

(نعمة الله على المؤمن بالتوحيد
توجب الفرح به والخوف من سلبه)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ: (إذا عرفت ما قلت لك معرفة قلب) ئەگەر ئەمەت زانی بەلاّم بەدڵ دلت دایە نەك هەر تەنها شتێك بێت بەگوێتا بڕوا یاخود شتێکی سەر زارەکی بێت .

شێخ(صالح) ئەلێ :

(أي إذا عرفت ما ذكرت لك من الفرق بين توحيد الربوبية وتوحيد الألوهية) بۆمان باسکردی کە تەوحیدی ربوبیە و تەوحیدی الالوهیەت چیە ! تەوحیدی ربوبیە ئەوەیە کە تۆ بلێ تەنها خوا دونیایی دروست کردوە تەنها خۆیی بەڕێوەمان ئەبات تەنها خۆیی خاوەن مانە ،تەوحیدی الالوهیە ئەوەیە بلێت هەموو ئیشەکانمان بۆ خوا ئەگەڕێنینەوە بۆ کەسیتری ناگەڕێنینەوە لەنوێژ و ڕۆژوو زەکات و حەج و هەرچی عیبادات هەیە وە هەرچی سەمع و تاعە هەیە هەرچی ملکەچی وخۆ زەلیل کردن هەیە ئەبێ تەنها بۆ خوا بێ لەسەر شەریعەتی ئەو نەبێ نارۆین (وعرفت أن المشركين أقروا بالأول وجحدوا الثاني) وە زانیشت کەوا موشریکەکان ئیعترافیان کردوە بەیەکەم بەلاّم ئینکاری دووەمیان کردوە ئینکاری دووەمیش لەبەر ئەوەنا کا ماناکەی نازانن بەڵکو لەبەر ئەوەی عینادیان کردوە یانی ئیمانیان هەبوە بە (الله) کە خوایان بوە کە (الله) ئەوانی دروست کردوە بەلاّم نەهاتوون ئیشەکانیان هەمووی بۆ خوا بگەڕێننەوە شەریکی بۆ قەرار نەدەن لەگەڕاندنەوەی عیبادەتەکانیان لەسەمع و تاعەکانیدا (فلم يدخلهم في الإسلام) بۆیە ئەوان ئەو ئیعترافە ئەوانی نەخستە ئیسلامەوە ئەوانی نەکرد بەموسلمان (وقتلوا) بەڵکو کوژران لێدران ملیان پەڕێندرا (واستحلت دماؤهم وأموالهم) پێغەمبەری خۆشەویست ﷺ ماڵ و خوێنی حەلال کردن (إذا عرفت هذه الأمور معرفة قلب) شێخ ئەلێ ئەگەر ئەمەت زانی بەدل (لا معرفة لسان فقط) بەس بەزمان بلێت (لا اله الا الله) نا (كأن يحفظ الإنسان هذا المعنى ويؤديه في الامتحان وينجح فيه ولم يتفقه فيه في

قلبه ويفهمه تماما فهذا لا يكفي) باسی قوتابیٚ ئەکا ئەلیٚ دەرسەکەی لەبەر ئەکات و تیٚ ناگات ئەچیٚ ئیمتحانەکەش ئەکات و دەرئەچیٚ و تەواو ئایا ئەمە تەواو ؟! یانی تەنها ئەوەیە تۆ شتەکە لەبەر کەیت و بیلێتەوە نەیزانی ماناکەی چیە ئەمە تەواوە ؟! ئەوهابێت خوا ئەمە قبول ناکا لەلای خوا ئەمە دەرناچێت ،ئەگەر چی لەدونیادا لە کورسی مەکتەبدا دەر ئەچێت بەس لەلای خوا دەرناچێت (فهذا لا يكفي ، فالعلم هو علم القلب وعلم البصيرة لا علم اللسان فقط.) شتەکە پەیوەستە بەدڵەوە پەیوەستە بەبینابییەوە بەبینایی دڵەوە نەك پەیوەست بێت بەس بەزمان و تەواو (لا اله الا الله) و تەواو ! نەخێر ئەبیٚ بزانیت ماناکەی چیە بۆیە خوای تعالی داوای لەپێغەمبەرمان کرد فەرموویی ﷺ (فَٱعۡلَمۡ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ)[1] .

(الشرك المراد في قوله تعالى

إن الله لا يغفر أن يشرك به ويغفر ما دون ذلك لمن يشا)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلیٚ : (وعرفت الشرك بالله الذي قال الله فيه) کە ئەمەت زانی شیرك ئەوەیە کە خوا فەرموویەتی : (إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ)[2] خوای تعالی قەد لەو کەسە خۆشنابیٚ شەریکی بۆ پەیدا بکا وە لەغەیری ئەوە خۆش ئەبیٚ ئەم شیرکە تەبعەن کە لەشیرك خۆش نابیٚ ئایا چ شیرکێکە !؟ بەتەئەکید شیرکی أکبرە ئەمە هیچ ، بەس ئایە شیرکی أصغریش ئەکەویتە ئەم شیرکەوە !؟ عولەما دوورەئیان هەیە :

رەئیی یەکەم : ئەفەرموون بەلیٚ .

رەئیی دووەم :نەخێر وەکو کبائیر هەژمار ئەکرێت خوا لێی خۆش ئەبێت .

بەڵام صەحیح ئەویە نەخێر شیرکی أصغریش خوای گەورە لیٚ خۆش نابێت إلا ئەبیٚ کابرا تەوبەی لیٚ بکات یان خوای تعالی بەوێنەی ئەوە ئەیسوتێنێت یان حەسەناتی راجیحەی زاڵە بەسەر ئەو شیرکەدا کە پێی کافر نابیٚ شیرکی أصغرمان مەبەستە ئەو کاتە خوای تعالی حەق و حیسابی لەگەل دەکا(وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ)[3] لەغەیری شیرك خوای گەورە

---
[1] :سورة محمد اية ١٩
[2] :سورة النساء اية :٤٨
[3] :سورة النساء اية :٤٨

لەبەندەكانی خۆش ئەبێت ئەگەر بیەوێت هەیە لێ خۆش نابێ ، با تەفسیری (لِمَن يَشَآءُ)بكەین كابرا (١٠٠)كەسی كوشت خوای گەورە لێی خۆشبوو كە تۆبەی كرد ، ئافرەتێك پشیلەیەكی ئەزیەتدا خوای گەورە لێی خۆش نەبوو ،یان شەخصێك لەبەر خۆپاك نەكردنەوە لەمیز یاخود خۆ دەرخستنی عەورەت خوای تعالی عەزابیدا لەسەر نەمیمەیەك عەزابیدا لەقەبردا سەیریش ئەكەی لەگوناهی گەورە گەورەی تر هەیە خوای گەورە خۆش ئەبێ وە عیقابی نادات ئەموپێویستە بەلێخۆشوبونی خواوە (فَيَغۡفِرُ لِمَن يَشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَآءُ)[1]بەلاَم بەنیسبەت شیركەوە لێخۆشبوون نیە ئەبێ ئاگاداربێ .

شێخ(صالح)ئەلێ :

(أي الشرك في العبادة لا الشرك الذي هو اعتقاد أن أحدا يخلق ويرزق ويدبر مع الله)دەلێ كەباسی شیركی كردوە مەبەستی شیرك لەعیبادەتە نەك شیرك لەربوبیەت خۆیی شیرك لەربوبیەتیشدا هەر شیركە ئاگاداربن یانی كاتێك ئێمە ئەوشتانە لێرەدا باس ئەكەین مانای ئەوە نیە كەوا شێخ شیرك لەربوبیەتدا بەشیرك دانانێت ! هەر شیركە بەس ئەلێ ماناكەی بەوە لێك نادرێتەوە بەتەنها یانی كاتێك كەتۆ ئەلێ شیرك ئەبێ بلێت شیرك لە (ربوبیەت ، الالوهیەت ، ئەسماء صیفات) هەرجۆرە شیركێكت هەبێ لەمجۆرە شیركانە ئەوە تۆ موشریكی ! بەلاَم زۆربەی زۆری خەڵك لەزەمانی پێغەمبەر تەماشابكەی ﷺ لەپێش پێغەمبەریشدا ئایا شیركیان لەربوبیەت هەبوە !؟ ئەبینین لەورانگەی ئەوەی كەوا وتویانە (الله) دروستكاری ئێمەیە بەرێوەمان ئەبات خالقمانە لەوەدا موحید بوون ! ئالەو خالەدا بەس لەوجێگایەدا كەوا تەنها ئەبێ عیبادەتەكان بۆ خوای گەورە بگەرێتەوە لەوە دا موشریك بوون بۆ غەیری ئەویشیان گەراندوەتەوە بەس وەرە بۆزەمانی خۆمان ئایا تەنانەت لە ربوبیەتیش شیرك ئەكەن یان نا !؟ بەلێ لەربوبیەتیش شیرك ئەكەن ، یانی (ئەبو جەهل)رەئی وابوو تەصەروف تەنها خوا ئەیكا لەكەوندا كەچی ئەوانەی ئەمرۆ ئەلێ نا (عبدالقادر و بەدەی و فلانیش) ئەیكا ! ئەها شیركەكە لەربوبیەتیشدا هەیە ! بەس لێرەدا كەباسی شیرك ئەكا ئەبێ ئێمە شیركەكە تعمیم بكەین بەسەر هەر سێ جۆرە شیركەكەدا لەربوبیەت لە الالوهیەت لە ئەسماء صیفات نابێ شیركت هەبێ وە نابێ شیركی أكبر و

[1] :سورة البقرة اية ٢٨٤

أصغریشت هەبێ بەڵام شیرکی أکبرت هەبێ موشریکی شیرکی أصغرت هەبێ پێت ناوترێی و ناچیتە ناو موشریکانەوە بەلکو لە أکبرکبائیر واتا لەسەرووی کەبیرەوەیە شیرکی أصغر لەسەرویی کبائیرەوەیە بەس لەخوار شیرکی أکبرەوەیە شیرکی أکبر پێی کافر ئەبی پێی موشریك ئەبی ! بەس شیرکی أصغر پێی کافر نابی پێی موشریك نابی بەڵام تاوانەکە لە کبائیر گەورە ترە لەزینا و قتل گەورەترە بۆیە پێی ئەوترێی (أکبر الکبائر) (أي الشرك في العبادة لا الشرك الذي هو اعتقاد أن أحدا یخلق ویرزق ویدبر مع الله) ئەوشیرکەی کەباس دەکا شێخ مەبەستی شیرك لەعیبادەتدایە نەك لەربوبیەتدا (بل الشرك الذي حذر الله منه هو اعتقاد أن أحدا یستحق العبادة أو شیئا من العبادة مع الله.)ئەو شیرکەی کە خوا تحزیری لەئێمە کردوە ئەڵێ ئەو شیرکەیە کە تۆ نابێ عیبادەت بۆ غەیری خوا بکەی تەنها عیبادەت شایستەیە بەخوا .

(فالشرك هو دعوة غیر الله معه) کەواتە پەرستنی غەیری خوا داوا کردن لەغەیری خوا (أو صرف شيء من أنواع العبادة لغیر الله) هەرجۆرێی لەعیبادەتەکان بۆ غەیری خوایی بگەڕێنیتەوە (هذا هو الشرك الذي حرمه الله وحرم علی صاحبه الجنة) ئەو شیرکەیە کەخوا حەرامی کردوە بەهەشتیشی لەسەر خاوەنەکەی حەرام کردوە (وأخبر أن مأواه النار ، وهو الشرك الذي یحبط جمیع الأعمال) وەخاوەنەکەی بۆ ئاگر ئەروات هەتا هەتایی وە هەموو ئیشەکانی لەوچاکانەی کە کردوویەتی خوای گەورە هەمووی لەناو ئەبات نایهێڵێت هەموو حبوط پێی ئەکات واتا ئەجریی هیچی ناداتەوە .(وهو الشرك في الألوهیة) ئەوە شیرکە لە الالوهیەتدا (ولیس الشرك في الربوبیة) مەبەستی ئەوە نیە ها تێ نەگەن شێخ بلێ شیرك لەربوبیەتدا بکرێی شیرك نیە نا مەبەستی ئەوە نیە ئەمە ماناکە مەبەستی پێی شیرکی الالوهیەتە چونکە ئەوان شیرکی ربوبیەتیان نەبوە (وهذا تنبیه من الشیخ – رحمه الله – إلی أنه کما تجب معرفة التوحید تجب معرفة الشرك.) ئەم نوقتەیە زۆر گرینگە ئەڵێ ئاگاداری لە شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب)بەم ریسالەیە بەخەلکی ئەلێت ئاگاداربە پێویستە لەسەر خەڵکی تەوحید بناسن وە شیرکیش بناسن ! تەوحید بناسن بۆئەوەی جێ بەجێ بکەن شیرك بناسن بۆ ئەوەی خۆتانی لێ دووربخەنەوە ، یانی نابێ تۆ بلێ تەنها ئەمەوێت چاکە بزانم خراپە نابێ بزانم ئەگەر چاکەت زانی ئەبێ بیکەی ئەبێ خراپەش بزانی بۆ ئەوەی

نەیکەی ،ئەلێ خراپەم زانی نەبۆ ئەوەی بیکەم بەڵکو بۆئەوەی خۆمی لێ بەدوور رابگرم هەتا حوذیفه (رەزای خوای لێ بێت) ئەیفەرموو پێغەمبەری خوا ﷺ خەلمك پرسیاری لێ ئەکرد دەربارەی خێر ،منیش پرسیارم لێ ئەکرد دەربارەی شەڕ بۆئەوەی نەکەومە ناویی لەترسی ئەوەی نەکەومە ناویی .جا ئەبێ ئینسان شەڕ بزانی ئەوەی نەکەوێتە ناویی نەك شەڕ بزانێ بۆئەوەی بکەوێتە ناویی خۆئەگەر شەڕ نەزانی ئەوکاتە تۆ چۆن خۆت بەرێ دەکەی لەشەر .

(دين الله الذي أرسل به الرسل من أولهم إلى آخرهم)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (وعرفت دين الله الذي أرسل به الرسل من أولهم إلى آخرهم ، الذي لا يقبل الله من أحد دينا سواه.) ئەمەت زانی کە دینی خوای تعالی ئەوەیە کە پێغەمبەرانی هەمووی پێ ناردوه لە ئەوەلیان تا ئاخیریان کەوا خوای تعالی لەهیچ کەسێك قبول ناکا غەیری ئەودینی کە ناردوویەتی لەئیسلام زیاتر تەبعەن ئاگاداربن دینی هەموو پێغەمبەران ئیسلام بووە هەموویان یەك دینیان هەبووە دینی یەکخوا پەرستیان هەبووە راستە شەریعەتەکانیان جیاواز بووە بەس ئیمان و عقیدەیان یەك بووە کە بریتی بوو لەیەکخوا پەرستی .

شێخ (صالح) ئەلێ :

(دين الرسل هو الإسلام) پێغەمبەران هەموویان دینیان (الاسلامە) تەعریفی ئیسلام چیە ؟ ئیسلام : (وهو الاستسلام لله بالتوحيد) دەبێ تۆ تەسلیم ببیت بەخوا بۆ ئەوەی تەنها عیبادەت بۆ خوا بکەی تەنها بلێ (الله جل وعلى) پەرستراوی راستەقینەی منە (والانقياد له بالطاعة) وە ئەبێ خۆت بدەیتە دەستی بەزەلیلبوون تاعەی بکەی بەقسەی بکەی ئەبێ پەیرەویی لەفەرمانەکانی بکەی ئەبێ زەلیلی فەرمانەکانی بی نابێ لوت بەرزبی نابێ موتەکەبیر بیت ئیعتراف پێی بکەیت و بەقسەی نەکەیت نابێت ئەمە ئیسلام نیە سێ نوقتەمان بۆ باس ئەکا (الاستسلام لله بالتوحيد والانقياد له بالطاعة والخلوص من الشرك وأهله) ئەبێ تۆ خۆت بەرێ بکەی تەرکی شیرك بکەی خۆت پاك رابگریی لە شیرك و لەئەهلی شیرك خۆت دوور خەیتەوە لەشیرك و لەئەهلی شیرك هەریەك لەم سێ خاڵەی تێدا

نەبێت تۆ موسلمان نیت !! وە ئەو دینەی تۆشی لەسەر ئەرۆیت ئەوە ئیسلام نیە ئیسلام ئەبێ ئەم نوقتانەی تێدابێت تەسلیم بیت بەخوا بەتەوحید بەیەکخوا پەرستی لەغەیری (الله) زیاتر کەسیتر ناپەرستی وە ئەبێ فەرمانەکانی جێ بەجێ بکەی وە ئەبێ خۆشت بەریئ بکەی لەشیرك و ئەهلی شیرك .

(هذا هو دين الرسل وهذا هو الإسلام) ئەمە دینی پێغەمبەرانە ئەمە دینی ئیسلامە ، کەواتە ئێمە با ئەو مانایانە بکەین بەکوردی بۆئەوەی قەومی کوردمان تێ بگەن بزانن ئایا لەسەر ئیسلام ئەرۆن ؟! یاخود لەسەر ئیسلام نارۆن ! هەر کەس پرسیار لەخۆیی بکا ئایا تەنها تەسلیم بووی بەخوا بەوەی بلێ و بیکەی کە تەنها خوا پەرستراوی راستەقینەی منە ! وە ئایا فەرمانەکانیت جێ بەجێ کرد ! ئەمە بکە ئەمە مەکە ! ئەمە بلێ ئەمە مەلێ ! وە ئایا خۆت بەریئ کرد لەهەرچی لەغەیری خوا ئەپەرسترێی خۆت لێ بەریئ کرد ! لەهەرچی رێو رەسمێك کەوا ئەپەرسترێی لەهەرچی رێبازێك لەهەرچی عیبادەتێك بۆ غەیری خوا خۆت لەوە دوورخست رقت لێ بوو ! خۆتت لێ دوورخستەوە دووژمنایەتی خۆت لەگەل دەرخست بۆنمونە بلێ من دووژمنی هەموو رێبازێکم تەنها ئیسلام نەبێت ! والله وانەلێت ئیسلامت لێ قبول ناکرێی چۆن ئەبێ تۆ لەیەك بلێت من موسلمانم لەلایەك بلێت من دیموکراتیم ! لەلایەك بلێت من موسلمانم لەلایەك بلێت من قەومیم ! لەلایەك بلێ من موسلمانم لەلایەك بلێ من لەگەل عامی خەلکدام ! خەلك چی بلێت من ئەوە ئەلێم چۆن ئەبێ وابێت ! ئەوە ئیسلامەتی نیە ئەوە بزانە تۆ لەسەر ئەساسێکی شیرك و باطلدای !! (وأما الانتساب إلى الإسلام في الظاهر دون الباطن) خۆدانە پالێ ئیسلام لەرواڵەتدا بەبێ ئەوەی لەناوەرۆکی ئیسلام بەریت بەرێوە (أو الانتساب إليه بالتسمي فقط دون التزام لأحكامه) والله بەس ناوەکەمان موسلمان بێ بەس ئەحکامەکانی جێ بەجێ نەکەین (أو الانتساب إليه مع ارتكاب ما يناقضه من الشرك والوثنيات) خۆمان بدەینە پالێ ئیسلام بەلاّم لەهەمان کاتدا شتێك بکەین کەوا هەلی دەوەشێنێتەوە ئیسلامەکەمان هەلدەوەشێنیتەوە لەشیرك و لەبت پەرستی و لەوەتەنیات و لەپیاو پەرستی و لەرێباز پەرستی (أو الانتساب إليه مع الجهل بحقيقته)خۆمان ئەدەینە پالێ ئیسلام بەس جاهیلیش بین بەحەقیقەتی ئیسلام ! لێ بپرسە ئیسلام چیە نازانێ لێ بپرسە قورئان باسی چی ئەکات نازانێ قورئان چەند سورەتی تێدایە نازانێ لەحەدیسەکانی

پێغەمبەری لەکوێدایە نازانیٚ ﷺ یان باسی شەریعەتی ئیسلامی بۆ ئەکەیت بەتوند ڕەویی دائەنێت باسی ئیسلامی بۆ ئەکەیت ئەلیٚ ئەوە توند ڕەوییە نازانیٚ ئیسلامەکە چیە (أو الانتساب إليه دون موالاة لأوليائه) یاخود خۆت بدەیتە پالْ ئیسلام بەلاّم نەچیت دۆستایەتی دۆستەکانی بکەیت ئەمرۆ زۆربەی زۆری خەلّك دووژمنایەتی دۆستەکانی ئیسلام ئەکات زۆربەی زۆری خەلّك لەگەل دۆستانی ئیسلامدا نییە دژایەتی دۆستانی ئیسلام ئەکات (ومعاداة لأعدائه) ئەچن لەجیاتی بێن دووژمنانی ئەو دین ببوغزێنن وە دژایەتیان بکەن دژایەتی دووژمنانی ئیسلام بکەن بەپێچەوانەوە ئەچن مەوالاتی دووژمنانی ئیسلام ئەکەن ! ئەمە ئیسلامەتی نیە ! تۆ دووژمنی ئیسلامت خۆشبووێی بەلاّم دۆستی ئیسلامت ڕق لیٚ بێت (فليس هذا هو الإسلام الذي جاءت به رسل الله) پێغەمبەرانی خوا ئەو ئیسلامەی کە هێناویانە ئەوها نەبووە ! کەخەلّك ئەمرۆ لەسەریی ئەڕوات (وإنما هو إسلام اصطلاحي مصطنع) ئیسلامێکی دروستکراوە ئەمە زاراوەیەکی دروستکراوە لەلای خەلّك ئەمە ئەوە نیە کەخوا ناردوویەتی (لا يغني ولا ينفع عند الله سبحانه وتعالى ، وليس هو دين الرسل.) ئەمە هیچ سودێکت پێی ناگەیەنێت وانەزانێت تۆ بەمە ئەچیتە بەهەشت و بەهەشت ئەبینی نەوالله بەهەشت نابینی ئائەوها بڕۆیت بەم شێوەیە ئەبیٚ تەوبە بکەیت ئەبیٚ بگەڕێتەوە بلێت یەکخوا ئەپەرستم تەنها (الله)یە وە غەیری (الله) ناپەرستم وە دووژمنی من ئەوکەسانەن کەوا ڕێگەی خوایان نەگرتوە وەخۆمایان لیٚ بەریئ ئەکەم وەمن لەگەل ئەوان نیم بەهیچ شێوەیەك ئەها خوای تعالى لەقورئاندا ئەفەرمووێت : (إِنَّ ٱلشَّيۡطَٰنَ لَكُمۡ عَدُوّٞ فَٱتَّخِذُوهُ عَدُوًّاۚ إِنَّمَا يَدۡعُواْ حِزۡبَهُۥ لِيَكُونُواْ مِنۡ أَصۡحَٰبِ ٱلسَّعِيرِ)[1] چی ئەوێت شەیتان ئەیەوێت عەبدەکانی خوای تعالى بۆلای خۆیی بەرێت بۆلای حیزبەکەی خۆی بەرێت بۆلای ئاگری جەهەنەم بۆلای سەعیر بەرێت ، کەواتە تۆ ئەبیٚ نەلێت من عیلاقەی شەیتانم نیە بلیٚ من عیلاقەم لەپەیرەویی لیکراوانی شەیتان نیە من کەس ناکەم بەدووژمنی خۆم کاکە من عیلاقەی ئەو شتەم نیە ناخێر ئاوها بلێت تۆ موسلمان نیت ! ئەبیٚ بەپیاوانە و بەسەربەرزیی بێیتە پێشەوە بەئازایانە بلێت من خوا پەرستم من دژی شەیتان و شەیتانیەکانم من دژی غەیری ڕێبازی

[1] :سورة فاطر اية :٦

خوای تعالی م دژی ئەو ڕێبازانەم کە ڕێبازی خوانین ئەبێ بەرائەتی خۆت دەرکەی و دەربخەیی ! .

(جهل غالب الناس بالتوحيد والشرك)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (وعرفت ما أصبح غالب الناس فيه من الجهل بهذا .) کەزانیت زۆربەی زۆری خەڵك بێ ئاگان لەمە ! مەبەستی چیە لەمە ! مەبەستی تەوحیدی راستەقینەیە زۆربەی زۆری خەڵك بێ ئاگایە لەتەوحیدی راستەقینە یەکخواپەرستی کە خوای گەورە ناردوویەتی .

شێخ(صالح) ئەلێ :

(وهو الجهل بالتوحيد) یانی (الجهل بهذا) مەبەستی (الجهل بالتوحيد) کابرا بێ ئاگایە لەیەکخوا پەرستی ! (والجهل بالشرك) هەروەها بێ ئاگایە لەشیرك ئەکەوێتە ناویی بەبێ ئەوەی بزانێ کەوتۆتە ناویی (هذا هو الذي أوقع كثيرا من الناس في الضلال) ئائەم نەزانینەیە نەزانین بەتەوحید نەزانین بەشیرك وایی کردوە کە زۆربەی خەڵك بکەوێتە ناو شیرك وضلالەوە (وهو أنهم يجهلون التوحيد الصحيح ويجهلون الشرك) نەئەزانن تەوحیدی راستەقینە چیە یەکخوا پەرستی چیە وە نەئەشزانن شیرك چیە ! سەیرکە دوو کەلیمە ئەلێن خەڵك بەعام ئەلێن کاکە ،ئیسلام ئەوەیە باش بلێ وە خراپ مەلێ باش بکە خراپ مەکە ئەلی ٚبەقەدەر مەلایەکی لێ ئەزانم منیش ئەیزانم ئێمە ئەلێنە راستە ئەم مولەخەصە زۆر جوانە بەس وەرە پێم بلێ باش کامەیە لای تۆ! باش دیموکراتیە لای تۆ ئەوە لای خوا خراپە باش ئەوەیە بلێ (یارسول الله) ئەوە لەلای خوا شیرکە! باش ئەوەیە کەتۆ نەزر بۆ غەیری خوا بکەی بەس لای خوا ئەوە شیرکە باش ئەوەیە تۆ بەقسەی بەشەرەکان بکەی ڕێبازەکانیان بەخیتە سەرسەرت وڕێبازی خوا فرێدەی بەس ئەوە خراپە لەلای خوای گەورە ! باش ئەوەیە کە تۆ بەخۆت ئەلێ من چۆن شازبم لەناو خەلکیدا ئەگەر بەقسەی قورئان وحەدیس بکەم کەسێکی شاز دەرئەچم ئەوە باش نیە ئەبێ من لەگەل عام بم ئەمە خراپە ئەمەی کە تۆناوت ناوە باش ئەمە خراپە ! کەواتە ئەبێ بزانین پێناسەی باش و خراپ چیە ! ئاخر کێشەکە لێرەدایە لەلای خوای گەورە باش باسکراوە وە خراپیش باسکراوە لای ئێمەی بەشەر بەعەکسەوە لەلای زۆربەی زۆری خەلکەکان باش خراپە و خراپ باشە یانی

بەخراپەكان ئەڵێن باش ئەڵێن ئەبێ شوێنی بكەویی بەباشەكانیش ئەڵێن خراپ ئەبێ چی بكەیت لێ دووركەوتیتەوە ئەورۆ دینداری خراپە لەلای خەلك دینداری تۆقاندن و ترساندن و تیرۆرستی و ئەوبابەتانەیە هەرچی شوێن دینداری بكەوێت ریش بێلەرەوە لەلای خەلك ناشرین و پیسیە ! ئەڵێ نەخێر ، ئەڵێ لەلای پێغەمبەری خوا ﷺ ئەڵێ خوا ئەمری پێكردووم بەوە ئەفەرمووێی :ئەبێ خۆتان بە مەجوسی نەشوبهێنن وەرە ریش بەردەنەوە سمێل كورت كەنەوە دەی لەلای زۆربەی زۆری خەڵك ئەمە باشە یان خراپە ! ئەمە خراپە ! ئەوە تیرۆرستیە ئەوە ناشرینیە ئەوە پیسو پۆخلیە بەحیسابی خۆیان ئەوە لەمیزان و لەلای خەڵكی ئاوایە كەواتە میزانەكە تێكچووە پێوەرەكە تێك چووە پێوەر ئەبێ پێوەری خوا بێ ئاگاداربن پێوەری خوا میزانی خوا میزانێكە غەیری میزانی بەشەر میزانی بەشەر میزانێكە زۆربەی زۆری بەضلال و گومرایدا رۆیشتووە چاكەكان خراپن لای بەشەرەكان خراپەكان چاكن بۆیە كورتەی باسەكە كە ئەلێت با چاك بكەین و خراپ نەكەین هەموو موتەفیقین لەسەر ئەمە بەلآم وەرە پێم بلێ كامەی چاكەكانە و كامەی خراپەكانە ! بۆیە ئەلێ (وهو أنهم يجهلون التوحيد الصحيح ويجهلون الشرك ويفسرون كلا منهما بغير تفسيره الصحيح) واتا هەردووكیان بەغەیری تەفسیری راستەقینەی خۆی دەكەن تەفسیری خۆی نادەنێ بۆیە پێویستە شارەزابین بزانین تەوحید و یەكخوا پەرستی كامەیە شیرك و ضلالەت كامەیە تا ئەو دوانەمان ناسی شوێن تەوحید كەوین و پشت كەینە شیرك و بەریئ بین لەخۆیی و لەئەهلەكەی (هذا هو الذي أوقع كثيرا من الناس في الغلط والكفر والشرك والبدع والمحدثات إلى غير ذلك) ئائەم نەزانینەیە كە خەڵكی خستۆتە ناو هەلە و كوفر و شیرك وبیدعە و موحدەثاتەوە (وذلك بسبب عدم معرفة ما أمر الله به من توحيده وطاعته) بەهۆی ئەوەی كەوا ئەوان نازان

ن كە خوا ئەمری بەچی كردوە خوا چی بەچاك زانیوە (وما نهى عنه من الإشراك به ومعصيته) خوای تعالی نەهی لەچی كردوە لەشیرك وە لەمعصیەتی خۆیی نابێ معصیەتی بكرێت (فالعوام لا يتعلمون) عەوام ناچن خۆیان فێركەن ئەمرۆ زۆربەی زۆری خەڵك ئامادەنیە بێت دینەكەی فێربێت ! هەتا كە مەكتەب دانراوە بەحیسابی خۆیان ئەو مەكتەبانە ئەو قوتابخانانە كە زۆربەی زۆری ئەو قوتابخانانە ئەبینین باسی دین و ئیمان و تەوحیدی تێدا

ناكرێت چونكە كەسانێك دایان نەناوە كە بەرەو دینداریمان بەرن ئەوان بەسەراحەت ئەلێن بێ دینی ئەوان بەسەراحەت ئەلێن دوور لەدین هەمووشتێك دوور لەدین ئەو عەلمیانیەتیە كەوا هەشتا ساڵە عالەمی ئیسلامی گرتۆتەوە ئێستا ئەو قوتابخانە و مەكتەبانەی لەسەر ئەساسی هەمووشتێك دوور لەدینداری ئەبێ بەكەیفی خۆمان بیكەین ئینجا چۆن لەوێی فێرئەبن ! باشە ئەلێ مندالەكەت بنێرە مەكەتەب بۆئەوەی فێر بێت زانیمان لەوێی دین فێرنابێت ئەلف و بێ یەك فێر ئەبێت بەس ئایە ئەلف وبێ یەكە بۆ قورئان فێر ئەبێت بۆ حەدیس فێر ئەبێت بۆئەوە فێر ئەبێت كەوا قورئانی پێی بخوێنرێتەوە یان هەتا تەخەروجیش ئەكا خەتمێكی قورئانیش ناكات ! یان بەس بۆ پارەیە ! ئەساسەكە پارەیە . كاكە بخوێنە با موستەقبەلێكت هەبێ با معاشێكت هەبێ ! هەر ئەوەندەیە هیچی ترنیە خوێندن بۆ خوێندن نیە جارێی یەكەم خوێندن نیە ئەوە خوێندن نیە عیلم ئەوەیە كەخوا ناردوویەتی ئەوە ئەوشی تێدا ناخوێندرێی كەخوای گەورە ناردوویەتی ، ئەمە یەك . دووەمیش بۆچی ؟ بۆ پارەیە بۆ مەعاشە بۆئەوەیە كابرا خۆیی پێی بژیەنێت ! لەبەر ئەوەیە بەلایەوە زۆر ئاساییە غەش ئەكات هەتا كەوا ئەو كەمە عیلمەش هەیە عیلمی دونیایدا ئەویش بەرێك و پێكی نابات بەرێوە بەغەش و بەساختە ئەیبات بەرێوە بەواستە و واستەكاری بۆیە ئەوەی ئەمرۆ ئەیبنین ئاوهایە لەناو واعیقی موسلمانان ، پاشان ئەلێ ئەمە عەوامەكە ئەی عولەماكان (وغالب العلماء مكبون على علم الكلام والمنطق) زۆربەی زۆری عولەماكانیش بەناوی ئیسلامەوە یانی لەسەر عیلمی كەلام و مەنطیق ئەرۆن (الذي بنوا عليه عقيد تهم وهو لا يحق حقا ولا يبطل باطلا) ئەم عیلمەیان بەحەق بەحەق دائەنێ نەباطیل بە باطل دا ئەنێت ! واتا نەتەوحید بەتەوحیدی راستەقینە ئەناسێنێت وە نەشیركیش بەخەڵكە كە ئەناسێنێت ! (بل هو كما قال بعض العلماء " : لا ينفع العلم به ولا يضر الجهل به")[1] ئائەمە هیچ ئیستفادەیەكت پێی ناگەیەنێت ئەگەر بیزانیت وە ئەگەر نەشیزانی زەرەرت لێ ناكەوێت ! ئەو عیلمەی كە ئەوان پێی ئەلێن عیلمی كەلام .

[1] : انظر كتاب الرد على المنطقيين لشيخ الإسلام ابن تيمية ص ٣ (بنحوه)

(الفائدة الأولى الفرح بفضل الله)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلی : (أفادك فائدتين) ئەمانەی کەوتم کە زانیت تێی گەیشتیت دوو ئیستفادە دوو سود بەتۆ ئەگەیەنێت :

یەکەمیان : (الأولى : الفرح بفضل الله ورحمته کما قال تعالى) واتا خۆش حالبوون بەختەوەری بەفضلی خوای تعاب بەرەحمەتی خوای تعالی کە بریتیە لەوەی کە خوای تعالی فەرموویەتی : (کما قال تعالى : قُلْ بِفَضْلِ ٱللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِۦ فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُواْ هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ)[1]

واتە : ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ بەوان باێ با بەچی دلێ خۆشبن بەفضلی خوا و رەحمەت ، فە ضلی خوا ئیسلامە و رەحمەتەکەشی قورئانە با بە ئیسلام و قورئان بەتەوحید و یەکخوا پەرستی دلخۆشبن کە کەسێك دلخۆشبێ بەدنیا دلخۆشبوون دلخۆشی نیە چونکە دونیا ئەبڕێتەوە وئەڕەوێتەوە نامێنی کەواتە بەچی دلخۆش بێ ؟ بەتەوحید و بەو یەکخوا پەرستیە بەو ئیسلامە چونکە ئەمە ئەیگەیەنێ بەژیانێکی هەتا هەتایی لەقیامەتدا کە بەهەشتێکی نەبراوەی هەیە نەمردنی تێدایە نەپیری تێدایە نە لەناوچوونی تێدایە نەهیچ شتێکی تێدا نیە کەواتە ئیسنان گەر دلخۆش بێ حەقە بەمە دلخۆش بێ (فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُواْ هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ)[2] ئەمە باشترێکە لەودونیایەی کەکۆی ئەکەنەوە دلیان پێ خۆشە .

(وأفادك أيضا الخوف العظيم) هەروها ئیستفادەی دووەم چیە ؟ ئەوەیە کەوا تۆ ئەبێ زۆر زۆر بترسی لەوەی نەکەویتە ناو شیرك ، چونکە هەر کاتێ بەکویتە ناو شیرك ئەمەت لەدەست دەر ئەچێ ئەم لێخۆشبوونی خوا بەفضلی خۆیی کە تەوحیدی پێ بەخشیوی لێت خۆشببێ ئەگەر ئەمەت لەدەست دەرچێت و بکەویتە شیرکەوە لەدەستت دەرئەچێت وە خوا لێت خۆش نابێت ئەبێ زۆر زۆریش لەوە بترسی کەواتە خۆشحالبی بەتەوحید زۆر وریابی لەشیرك زۆر بترسی لەوەی کەبکەویتە ناو شیرکەوە .

شێخ (صالح) ئەلێ :

(أي العلم بهذه الحقائق يفيدك فائدتين:)ئەوەی کە باسمان کرد تا ئێستا دوو سود بەتۆ ئەبەخشێت :

[1] :سورة يونس اية ٥٨

[2] :سورة يونس اية ٥٨

یەکەمیان (الفائدة الأولى):

(أنك تفرح بفضل الله حيث من عليك بمعرفة الحق من الباطل) خۆشەویستانم با پێتان بلێم هەموو نارەحەتیەکانی دونیا بخەرە لایەکەوە بەس خۆشحالبوون بەتەوحید پێویستە والەتۆ بکات دائیمەن بکرێتەوە هەردەم لەو پەری خۆشیدا بیت دنیا هیچ نیە فەقیربی نەخۆشبی هەتا بەهەر شێوەیەك ژیان بەریتە سەر هەر تەواو ئەبیٚ کۆتایی پێدیت ، دەولەمەند بیت لەش ساغ بیت بووبی نەبووبی بەلاٚم ئەگەر بێت و تەوحیدت هەبوو ئەوە حەقی ئەوەیە کە تۆ دلٚتی پیٚ خۆش کەی ئائەوە لەهەموو شتێك گەورەترێکە کەواتە هەرکاتێك ئەگەر غەم خەفەتێکت هەبوو تەماشای تەوحید و ((لا اله الا الله) بکەی یەکسەر دلت ئەکرێتەوە ! کە الحمدلله من موشریك نیم الحمدلله من هاوبەشی پەیداکەرنیم بۆ خوای تعالى چ لەعیبادەتدا چ لەحوکمرانیەتدا یەکخوا پەرستم ، تەنها سەر بۆ ئەو دائەنوێنم ان شاء الله هەر نارەحەتێکیشم بەسەر هات رۆژێك لەرۆژان کۆتایی پیٚ دێت جا ئەگەر ژیانم کۆتایێ پیٚ بێت و بمرم یاخود لەو نارەحەتیانە بکەومە ناو خۆشیەوە وەکو ئەلیٚ (إما النصر وإما الشهادة) کەواتە ئینسانی موسلمان نابیٚ دل داخراو بێت ئەبیٚ زۆر خۆشحالبین بەتەوحید هەر کاتێك هەر موصیبەتێکت بەسەرهات سەیری تەوحید و (لا اله الا الله) بکە بلیٚ سوپاس بۆ خوا بەس نیە یەهودی نیم نەصرانی نیم بوذی نیم الحمدلله کە لەسەر ئەو تەوحیدە خوا منی خلق کرد گەورەترین نیعمەتە کە تۆ دلٚی پیٚ خۆش کەی، وانەزانی شتی نەداوە بەتۆ (خيرا مما يجمع) ئەگەر هەمو دونیات هەبیٚ هیچ نیە بەرامبەر بەو تەوحیدە جا ئەلیٚ (أنك تفرح بفضل الله حيث من عليك بمعرفة الحق من الباطل) خوا منەتی کردوە بەسەرتدا ئەبیٚ بەوە خۆشحالبی کەوا زانیاری ئەوەی پیٚ داویت کەوا ئەمە تەوحیدە وە باطلی بۆ ناساندویت کەتۆ خۆتت لیٚ دوور خستۆتەوە (فإنها نعمة عظيمة ، حرم منها الكثير من الخلق) زۆرەبی زۆری خەلٚك لەم نیعمەتە بیٚ بەشن با بزانن خوا فەرموویەتی لەقورئانی پیرۆزدا ﴿وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِاللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشْرِكُونَ﴾[1] کەواتە سوپاسی خوا بکە کە تۆ موحیدی (قال تعالى : ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ﴾[2] شێخ ئەلیٚ : (وفضل الله هو الإسلام) فضلی

[1] :سورة يوسف اية:١٠٦
[2] :سورة يونس اية :٥٨

خوا ئیسلامە (ورحمته هي القرآن) ڕەحمەتەکەشی قورئانە کەواتە تۆ بلێ بەئیسلام و بەقورئان ئێوە خۆشحالبن ئەمە باشترێکە لەوەی کەوا ئێوە سەیری دونیا و مال وسەروەت و سامانی دونیا بکەن ئەمڕۆ خەڵك وایە ؟ نەخێر هەرچی ئەیبینی دینی و ئیمانی خستۆتە ئەولاوە هەموو غەم وپەژایەیەکی بۆ دونیاکەیەتی خۆشالح ئەبێ هەیبێ نارەحەتیش ئەبێ کەنەیبێ ئەوە کاکە بۆ نارەحەتی ؟ والله چی کەم بەخوا وەزح وگوزەرانم باش نیە ! ئەی لایەنی تەوحید و ئیمان ئەوە هەر باسی ناکات (فليفرحوا فرح شكر واعتراف بالنعمة) خۆشحالبوون یانی خۆشحالی شوکر واتا ئەدای واجباتەکانیان بکەن کە خوا پێ داون وە ئیعتراف بکەن بەنیعمەتەکەی خوا خوایە ئێمە ئیعتراف ئەکەین بەو ئیسلامەیە ئێمە زۆر زۆر سوپاست ئەکەین باقی بێت هەتا ئەگەینەوە بەتۆ (اللهم يا ولي الإسلام و أهله مسكني الإسلام حتى ألقاك عليه)[1] خوایە بەو ئیسلامەوە پەیوەستمان کەیتەوە هەتا ئەگەینەوە بەتۆ ، (والفرح بفضل الله مشروع) خۆشحالبوون فرح خۆشحالبونە مەشروعە یان نا ؟ بەلی بەفضلی خوا مەشروعە (لأنه شكر لله سبحانه وتعالى على نعمة التوحيد ومعرفة الشرك) لەسەر نیعمەتی تەوحید کە پیادەی ئەکەین وە شیرکمان زانی وە خۆمانی لێ دوورئەخەینەوە (وهذه نعمة إذا وفقت لها فإنه قد جمع لك الخير كله) ئەگەر تۆ مەوفەقبی بەراستی بەمە ئەوە هەموو خێرێکی بۆ کۆکردویتەوە بەهۆی ئەمە ! (الفرح بالنعمة مشروع) کەواتە خۆشحالبوون بەنیعمەتەکانی خوا کە لەسەرروویی هەموویانەوە ئیمانە تەوحیدە ئەمە مەشروعە بەڵکو ئەمرمان پێکراوە کە خۆشحالبین (أما الفرح المنهي عنه فهو الفرح بالدنيا) بەس ئەو فەرەحەی کەوا ئێمە نەهی مان لێکراوە خۆشحالبوونە بەدونیا چونکە دونیا ئەڕوات (كما قال تعالى: وَفَرِحُوا۟ بِٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَمَا ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا فِى ٱلْءَاخِرَةِ إِلَّا مَتَـٰعٌ)[2] خۆشحالبن بەحەیاتی دونیا بەس بشزانن حەیاتی دونیا بەرامبەر بەئاخیرەت چیە یانی رابواردنێکی کەمە و ئەڕوات و لەناو ئەچێت ! (فالفرح بالدنيا وحطامها مذموم) خۆشالحبوون بەسەروەت و مالی دونیا مذمومە زەمکراوە نابێ ئێمە خۆشحالبین (أما الفرح بالدين والفرح بالعلم النافع فهذا مشروع لأن الله أمر به.) بەلاّم فەرح خۆشحالبوون بەوعیلمە

[1] : قال الألباني في " السلسلة الصحيحة " ٣ / ٤٦٢
[2] :سورة الرعد اية :٢٦

بەوقورئانە بەو سونەتە بەوتەوحیدە بەو یەکخوا پەرستیە ئەمە خوای تعالی ئەمری پێکردوون جالێرەدا خالێك باس ئەکەین ئەویش ئەوەیەی بەداخەوە ئەوەی ئەمڕۆ دەست بداتە ئەم عیلمە خەڵکێکی زۆر ئەتوقێت و دوورئەکەوێتەوە ئەلێ کاکە بەخوا تۆ سەرم ئەکەیت بەقوردا بۆچی چونکە تۆ رازی نابیت بەهیچ کەسێك کەرازی نەبووی بەهیچ کەسێك دووژمنەت زۆر ئەبێ واللە منیش تاقەتی دووژمنایەتیم نیە لەجیاتی خۆشحالبێ پێ لێ ئەترسێ و لێ ئەتوقێت بۆیە ناویان ناوە واللە ئەمانە تیرۆرستانەن و ئەمانە فلانن ئەمانە فلانن تۆ ئەبێ خۆشحالبی بەمە نەك لێ بترسی و لێ بتۆقی یان خەڵکی لێ دووربخەیتەوە ئەلێ کاکە واللە گەر لەسەر ئەمە برۆیت واللە ئەتگرن وا وات لێ ئەکەن وەکو ئەوە وایە کەوا پێغەمبەران هاتوون خەلکەکە هەمووی رێحانە و گولیان بۆ داناوە بەعکسەوە پێغەمبەران کە هاتوون یەکسەر خوا پێی وتوون ئێمە دووژمنامان بۆ دروستکردوون ئاگاداری خۆتان بن بۆ هەموو پێغەمبەرێك دووژمنام دروستکردوە نەك هەر لەئیسنان لە شەیتانەکانیش شەیتانی ئینس و جن وە رێکیش کەوتن لەنێوانی خۆیاندا قسە ئەهێنن و ئەبەن بۆئەوەی کە پێغەمبەران و شوێنکەوتانی پێغەمبەران تووشی ئەزەیت و ئازار و دەر دەسەری و نارەحەتی دونیا بکەن ئەمەی پێی وتووین خوای گەورە ئێمە ئەزانین رێگەکەمان زۆر زۆر قورسە بەس زۆر عەجائیبم لەوانە دێت خۆیان بەیەکخوا پەرست و موحید ئەزانن نایەن خۆیان بەری بکەن لەتاغوتان و لەموشریکان پێت ئەلێ نا بترسە لەتاغوت کاکە واللە بگیرێت وات لێ دەکات ! بەداخەوە یانی زۆر بەداخەوە .

(الفائدة الثانية)

(الخوف من الوقوع في مخالفة التوحيد)

دووەمیان (والفائدة الثانية): (أنك إذا عرفت التوحيد الصحيح وعرفت الشرك القبيح) ئەگەر تۆ تەوحیدی راستەقینەت زانی وە شیرکی قەبیح و هەتا بلێ خراپ کە خوای تعالی بەو پەری قەباحەتەوە باسی شیرکی کردوە کەوتویەتی گەورەترین زولمە ئەوەت زانی (فإن ذلك يفيدك الخوف أن تقع فيما وقع فيه كثير من الناس بالمخالفة لهذا الأصل) ئەمە سود و ئیستفادەی ئەوە بەتۆ ئەگەیەنێت کەبترسی و نەکەویتە ناویەوە خۆتی لێ دوورخەیتەوە زۆربەی خەڵك

كەوتونەتە ناویی ! بەهۆی موخالەفەی ئەمەیان كردوە موخالەفەی تەوحیدیان كردوە (والوقوع في الشرك وأنت لا تدري) ئەكەویتە ناوشیركەوە بەبێ ئەوەی بەخۆت بزانی (فلا تأمن على نفسك من الفتنة فلا تغتر بعملك أو بفهمك) بەوە مەخلەتێ بلێ من وائەكەم و وائەكەم ! یان واتێ گەیشتووم واتێ گەیشتووم ! لەهەر لەحەزیەكدا بیت تێ ئەكەویت هەتا جاری واهەیە تێ ئەكەویت بەخۆشت نازانیت ، كابرا خۆی ئەكەوێتە ناو شیرك بەخۆشی نازانێت ! ئەبێ بەموشریك بەخۆیی نازانێ (ولكن قل لا حول ولا قوة إلا بالله) (لا حول ولا قوة إلا بالله) واتا ناوتوانین خۆمان لەهیچ شیرك و بیدعە و معصیەتێك بپارێزین إلا ئەبێت خوا یارمەتیمان بدا قوەتیشمان نیە بۆ هیچ تەوحید و سوننە و تاعەتێك إلا بەخوا نەبێ ! (واسأل الله الثبات) داوا لەخوا بكە ثەباتت پێ ببەخشێت جێگیرت بكات لەسەر ئەوتەوحیدە (فإن إبراهيم الخليل الذي أعطاه الله من العلم واليقين ما لم يعط غيره إلا نبيا يقول) ئەو (إبراهیمە)خەلیلەی كە خوای تبارك وتعالى ئەو هەموو عیلم و یەقینەی پێ بەخشیبوو كە بەكەسێكی نەدابوو تەنها بەپێغەمبەرێك نەبێ ئەلێت (وَٱجۡنُبۡنِي وَبَنِيَّ أَن نَّعۡبُدَ ٱلۡأَصۡنَامَ ٣٥ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضۡلَلۡنَ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلنَّاسِ)[1] داوا لەخوا ئەكات ئەلێ خوایە خۆم ئەولادەكانم دوورخەیتەوە لەعیبادەتی صەنەمەكان (رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضۡلَلۡنَ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلنَّاسِ)[2] خوایە خەڵكانێكی زۆریان بەرەو گومرایی بردوە ، هەر بەوە بزانە بەس (إبراهیم)پێغەمبەرﷺ لەگەل خێزانەكانی لەگەل لوط لەزەمانی ئەوەدا موحید و یەكخوا پەرست بوون هەمووی موشریك بوو سەرئەرز هەمووی موشریك بوو كەواتە (أَضۡلَلۡنَ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلنَّاسِ) ئەمرۆش وایە خۆشەویستانم دەعوەی شیرك زۆربەی زۆری خەڵك كەوتۆتە ناویی پەنا ئەگرین بەخوای تعالى (فإبراهيم لم يأمن على نفسه الفتنة مع علمه ويقينه) (إبراهیم) بەو پێغەمبەرایەتی خۆیی ئەپارایەوە ئەیوت خوایە وەچەندیش خۆیی دوورە پەرێزیش گرتبوو ! چەند خۆیی لەشیرك و موشریكین دوورە پەرێز گرتبوو چەندێك تەحداشی ئەكردن لەگەڵیاندا قسەی ئەكرد بەرامبەریان رادەوەستایەوە كە ئێستا زۆربەی زۆری مامۆستایانی ئاینی بەروبعی روبعی روبعی ئەو غیرەتیان نیە بەرامبەر بەتاغوتان رابوەستنەوە بلێن لەخوا بترسن و

[1] :سورة ابراهيم اية : ٣٥-٣٦
[2] :سورة ابراهيم اية : ٣٥-٣٦

بەقسەی خوا بکەن بەڵکو ئەچن پاساوییان بۆ ئەهێنەوە بەداخەوە ئەو (إبراهيم)ە لەبەر دەمی ئەو نەمروودە تاغیە ڕاوەستا پێی ئەوت من بەریم لەتۆ ! من دووژمنی تۆم ! من رقم لەتۆیە ! هەتا ئیمان نەهێنی بەخوای تعالی ! (وهو الذي كسر الأصنام بيده) لەکاتێکیشدا بەدەستی خۆیی صەنەمەکانی شکاند لاتان معلومە (وألقي في النار بسبب ذلك) خرایە ناو ئاگریشەوە ! عقوبەش درا باشە ئاگر گەورەترین عقوبە نیە ! لەدونیاش و لەئاخیرەتدا ! خوای گەورە بۆ لەئاخیرەتدا ئاگری داناوە ! ئاگر گەورەترین عقوبەیە کە خوا دیناوە خراپە ناو گەورەترین عقوبەشەوە ! کەچی بەهیچ شێوەیەك پاشگەزنەبوویەوە نەیوت مەمخەنە ناو ئاگرەکەوە قەینا من پەشیمان ئەبمەوە ! عەزیمەتی وەرگرت ئەوە ڕێگەی ئێمەیە ڕێگەی ئێمە بەرەو ئاگری دونیایە ئاگادار بن یانی موسلمانی ڕاستەقینەی موحید نابێ چاوەری ئەوە بکات بەگول و ڕێحانە خەڵك بەخێرهاتنی بکات ! ئەبێ چاوەری ئەوە بکات حەقیقەت بلێ و خەڵکیش بلێت ئەوە مان ناوێت ! چونکە خەڵك زۆربەی زۆری وایە ئەگەر باشبوونایە ئەوە وامان لێ نەدەهات کە ئێستا زەلیل و بێ دەسەلاتین لەبەر دەستی دووژمنانی ئەم ئیمانە ، (فإبراهيم لم يأمن على نفسه الفتنة مع علمه ويقينه وهو الذي كسر الأصنام بيده وألقي في النار بسبب ذلك ومع هذا يخاف على نفسه من الفتنة) ئینجا لەگەل ئەوەشدا ئەترسێ ئەیی ئێمە نابێ بترسین ! ئەبێ شەو ورۆژ بپارێنەوە بلێن خوایە گیان لەسەر ئەو دینەی خۆت ثەباتمان پێ ببەخشە هەتا ئەگەینەوە بەتۆ (فلا تغتر بعلمك وتأمن على نفسك من الفتنة) هیچ کاتێك بەعیلمی خۆت مەنازە وە ئەمین مەبە کە ناکەویتەوە ناو فیتنەوە ! فیتنە لێرەدا ئەوە نیە کە بگیرێت لەسەر حەق و عەزاب بدرێت فیتنە ئەوەیە کەتۆ بکەوێتە ناو شیرك وضلالەتەوە مل بدەیت بۆ شیرك وضلالەت (ولكن كن دائما على حذر من الفتنة بأن لا تزل بك القدم) پێتان نەخلیسکێ تووشی شیرك وضلالەت ببیت (وتغتر بشيء يكون سببا لهلاكك وضلالك) ئەمرۆ هەلاك و ضلال ئەوەندە زۆرە ڕێگاکانیان ، وەرە پالێ من فلان شتت بۆ ئەکەم وەرە پالێ من ڕاتبت ئەدەمێ ، وەرە دەنگ بۆمن بدە ئەوەت بۆ ئەکەم ! ئەمە ئەهەمووی ئەو پێ هەلخلیساکانانەیە کەتۆ تیای ئەکەویتە شیرك و ضلالەت و بەخۆشت نازانی وەزۆربەی ئەلێ بۆدونیایە ، یاخود قسە لەگەل زاناکانیان بکەی یاخود خۆیان بەداعی و یەکخوا پەرست ئەزانن ئەلێ کاکە خۆمن بەدڵ نەمکردوە ئەوشتە ! ئایا خوای تعالی

لەئێمە رازی ئەبێ بلێ واللە بەدڵ نەمکردوە ئەو ئیشە ! ئەبێ بەریی بیت و لەدلەوە رقت لێیان بێت وە بەظاهیریش عەداوە بەغضایان بکەی چۆن ئەبێت بچیتە پالیان ئێمە ئەوەندە بۆ ئەوکەسانە باس ئەکەین ئەلێن ئەگەر (ئەبو جهل و ئەبو لهب) لەزەمانی ئەواندابوویتایە ئەچوویتە پاڵیان پارەی لێ وەربگریی دژی پێغەمبەر ﷺ بلێ واللە بەدڵ لەگەیاندا نیم قبولە ؟! قبول نیە ، کەواتە ئەبێ بەرائەتی دوور و نزیکیان لێ بکەیت لەناوەرۆکەو لە ظاهیرەوە ئەبێ هەموو موسلمانێك خۆیی لە ضلال و ئەهلی ضلال دووربخاتەوە تەنها رێگە راستەکەی خوا نەبێ کە ئیسلامە . (فإن بعض المغرورين اليوم يقول إن الناس تجاوزوا مرحلة الجهل) هەندێك لەو کەسانەی کە هەلخەلەتاون ئەلێن ئەلێن خەڵکی ئەمرۆ مەرحلە و قۆناغی نەزانینی تێپەرکردووە ! (والبدائية وصاروا مثقفين واعين) واللە کاکە بۆتە شارەزا و موسەقەفە ولێزانە (لا يتصور أن يعودوا للوثنية) جارێکیتر ئێمە ناگەرێنەوە بۆ ئەوە (للوثنية) چیە ؟ئەوەیە کە بۆ (لات ومەنات) سەر دابنوێنین بۆ بتەکان سەر دابنەوێنین ! ئەی بۆ زیندووەکان کە ئەمرۆ سەردائەنوێنیت و خۆتی بۆ کرونش ئەکەیتەوە بەقسەی ئەکەیت و قسەی خوا لەولا فرێی ئەدەیت و قسەی ئەو ئەخیتە سەرسەرت ! (أو نحوا من هذا الكلام الفارغ ، ولم يفطن لعبادة الأضرحة التي تنتشر في كثير من البلاد الإسلامية ، ولم ينظر فيما وصل إليه كثير من الناس من الجهل بالتوحيد.) ئایا لەناو ئەمرۆیی ئێمەدا لەهەموو ولات و شارۆچکەکان سەیربکە لەهەردوو روانگەکەوە چ لەروانگەی عیبادەت کردن بۆ قەبر و بۆئەوانەی کەمردوون ! وە چ لەروانگەی سەمع و تاعە بۆ ئەو زیندووانەی کەوا منهەجی خوایان پێ خوار کردووینەتەوە بەسەر مەنهەجە ضالەکەی ئەواندا ئەرۆیی هەردووکی مەوجودە یان نا !؟ زۆربەی خەڵکیش لەسەری ئەڕوات یاخود نا !؟ کەواتە بزانن رێگەی راست تەنها ئەوەیە بلێت (لا اله الا الله ، لا معبود بالحق الا الله) شوێن هیچ کەسێك ناکەوێن وە بەرییبیت لەشیرك و موشرکین بەهەر ناوێکەوە هەبێت بەناوی (لات و مەنات و عوزا)بێ بەناوی پەرستنی (ود وسواع و نصر) بێ بەناوی ئەنضیمە و یاسا و رێساکانی ئەمرۆ بێ بەناوی هەرشتێکەوە بێ ئەمڕۆ خەڵکی رێگەی لێ لێل کراوە تەنها لەخوا دوورخراوەتەوە شوێن هەموو شتەکانیتر خراوە .

(فإنك إذا عرفت أن الإنسان يكفر بكلمة يخرجها من لسانه وقد يقولها وهو جاهل فلا يعذر بالجهل.)

شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەلێت (فإنك إذا عرفت أن الإنسان يكفر بكلمة يخرجها من لسانه وقد يقولها وهو جاهل فلا يعذر بالجهل) ئەم مقطعه له عیبارەتی شێخ هەتا بلێ مقطعیكی گەورەیە تێ گەیشتنی وە تێگەیشتی لەسەر زۆر كەس هەتا بلێ صعب و نارەحەت و گرانە بۆیە پێویستە ئاگەداربین لەشەرح كردنی كەلامی شێخدا بگەڕێنەوە بۆ للای شێخ خۆی لەكتێب و رسلئیلەكانیدا وە چی لەو بارەیەوە وتوە وەپاشان شەرح كردنی ئەم عیبارەتە لەلای ئەولاد و ئەعفادی شێخەوە وە لەلای علمایان دەعوەی نجدیەوە چونكە بەراستی ئەم مەسئەلەیە مەسەئەلەیەكی زۆر قورسە !

ئایا ئینسان ئەگەر نەزانبێ بە ئوموری شیرك و توحید ئایە هیچ عوزرێكی هەیە یان نیەتی ؟

ئایا ئەو كەسەی بكەوێتە ناوشیركەوە ئەبێ بەموشریك یان نابێ بەموشریك ؟

ئەمە لەئەمڕۆی ئێمەدا بەراستی مەسئەلەیەكی زۆر گەورەیە خەلك تیابۆتە چەند فیرقەیەكەوە هەریەك بەشێوەیەك لەم مەسئلەیە قسەئەكا بەلام پێویستە ئینسان بەعیلم نەبێ قسەی لێ نەكا بگەڕێتەوە بۆلای علماء بۆشەرح كردنی ئەم جۆرە بابەتانە بەتایبەتی ئەم عیبارەتانە كەدێاه پێشەوە جاری وا هەیە تەماشا ئەكەی شاریحی (كشف شبهات) ئەوكەسانەی كەشەرحی ئەكەن بەگوێی ئەو بۆچوونەی كە هەیەتی بابەتەكەی شێخ شەرح دەكاو ئەیگەڕێنێتەوە لەبەر ئەوە پێویستە لەسەرمان وەكو وتمان بگەڕێنەوە بۆلای كەمی شێخ لەكتوب و ریسائیلەكانیدا كە إن شاء الله كە بەدرێژی باسی ئەكەین لەسەر ئەم بابەتە إن شاء الله بەتێر وتەسەلی باسی ئەكەین چونكە ئەم مەسئەلەیە تێگەیشتنی ئەوێی چونكە مسئەلەیەكە زۆركەم كەس پێی هەزم ئەكرێی ئایا ئەگەر كەسێك جاهیل بێ بە(لا اله الا الله) بەشیرك و توحید بەئوموری ئیمان ئایە ئەو كەسە كەبەرجەهالەتە ئەكەوێی ئەكەوێتە ناوشیركەوە ئایە موشریك ئەبێ ئەبێ پێ

بوترێت موشریك یاخود بێ ناوترێی موشریك موشریكیش لەسەر چەند بەشە واتا ئایە موشریكێك لەهەمان كاتدا خوا تعزیبی ئەدا بەسەر موشریكەكە كەوتۆتە ناویەوە كەنایزانی یان تعزیبی نادا هەتاوەكو پێی نەوترێی یانی لێرە ئەتوانین قەزیەكە بەم شێوەیە زۆر

بەئاسانی شەرح بکەین بلێن بۆچوونی شێخ وایە کە لەدینی ئیسلام تێ گەیشتوە لەئایەتەکان لەحەدیسەکان لەکەلامی علماء شەرحی توحید وئیمانمانن ئەوها بۆ ئەکا ئەگەر کەسێك بکەوێتە ئوموری شیرکەوە بۆ نمونە بلێ(یا رسول الله) والعیاذ بالله ﷺ یاخود نەزرێك بۆ جگە لەخوای تعالی بکەی یاخود هەر جۆرە عیبادەتێك لەعیبادەتەکان بکا بۆ غەیری خوای تعالی شەریك قەرار بدا ئایە موجرەدی ئەوئیشەی ئەوکابرایە ئەبێت بەموشریك یان نابێت بەموشریك ئەمە نوقتەیەك وە کە بوو بەموشریکیش ئایا ئەو کەسە لەسەر ئەوشیرکە لەلای خوا تعزیب ئەدرێ ئەگەرچی پێشی نەوترابێ یا تەعزیب نادرێ کەواتە بابیکەین بەدووبەشەوە :

*یەکەمیان : بەلی ئەو کەسە ئەبێ بەموشریك چونکە ئینسان لەدوو کەس زیاتر نییە یان موحیدە یاخود موشریکە کەسێك ئەگەر بێتوو موحید نەبوو موشریکە ئەگەر موشریك نەبوو موحیدە ئەگەر کەسێك وتی (یارسوالله) ئەتوانی پێی بلێن ئەو کەسە موحیدە ؟ ئەگەر کەسێك نەرزی کرد بۆ غەیری خوا ئەتوانی پێ بلێن موحیدە ؟ ئیشەکەی کیتاب و سوونە دەلالەت ئەدا کە ئەوئیشە بکا ؟نەخێر .ناتوانی کەواتە لەرێزی موحیدین نییە لەریزی موسلیمین نییە هاتە ریزی موشریکین(أشرك بربهم) ئایە ئەم حالەتەدا ئەم شەخصە خوای تبارك وتعالی هیچ عوزرێکی بۆ دائەنێ کەوا عەزابی نەدا لەسەر ئەم شیرکەدا کە ئەی کەی بەلێ ئایەتمان هەیە خوای تعالی ئەفەرمووی(وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[1] ئایەتەکە ئەلێ من تەعزیبی هیچ کەسێك نادەم هەتاوەکو پێغەمبەری بۆ نەنێرین و تێ بگەیەنێت کە تێ گەیشت و عینادی کرد ئەوکاتە تەعزیب ئەدرێ بەلام ئایە ناوی موشریکی لێ ئەکرێتەوە نەخێر ناوی موشریکی لێ نابێتەوە ئەو کەسە موشریکە بەلام تەعزیب نادرێ هەتاوەکو دەعوەی حەقی پێ نەگا ئەی ئەگەر مرد ودەعوەی حەقی پێ نەگەیشت ؟ ئەلێن لەرۆژی قیامەتدا خوا ئیمتحانی ئەکا لە ضمنی ئەهلی فترە حیسابی ئەکا کە ئوانە حەپیان پێ نەگەیشتوە کەواتە قەزیەکە ئێستا یەلابویەوە کە بەم شێوەیە کەباسمان کرد ئەو کابرایەی بکەوێتە ناوشریکەوە ئەبێ بەموشریك ئەگەر پێی وترا ئەمە شیرکە و هەرلەسەری بەردەوام بوو ئەوە إقامە حوجەشی لەسەر کراوە ئەو کابرایە معزەبیش ئەبێ لەدوینا و لەوقیامەت

[1] :سورة الإسراء اية :١٥

لەسەری بەلام ئەگەر پێ نەوتر نەیزانی لەجێگەیەك بوو کە نەیزانی بۆ نمونە ئێستا ئەو ئەفریقایانەی کە لە ئەفریقادا ئەژین لەجنوبی ئەفریقا ئەین ئەوانە نەئاگایان لەقورئان نە لەئیسلام نەلەحەدیس هەتا عەرەبی نازانن ئەوانە دار ئەپەستن بەرد ئەپەرستن بەروت و قوتی ئەیان بینی دارێك ئەپەرستی ئایە ئەم شەخصە موسلیمە یاخود موشریکە ؟ ئەمە موشریکە گومانی تێدا نیە موشریکە بەس ئایا عەزاب ئەدرێی ئەم شەخصە هەتا پێ نەوترێ خوای تعالی لەقورئاندا فەرموویەتی (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[1] کەواتە ئایەتەکە باجوان تێ بگەین لێرە خەلەلێکی زۆر هەیە لەتێگەیشتن لەو ئایەتە ئایەتەکە نالێ ئێمە خەلك بەکافر دانانێن هەتا پێفەمبەرتان بۆ نەنێرین ئەلێ تەعزیبیان نایەن هەتا پێغەمبەر نەنێرین کەواتە ئەو کەسەی کەشیرك ئەکا ئەوە موشریکە ئینجا ئەگەر پێی گەیشت بەقسەی نەکرد ئەوە تەعزیب ئەدرێی لەسەری ئەوە إقامە حوجە کراوە لەسەری ئەمە بەنیسبەت ئەسلی مەسەلەکەوە .

شێخ(صالح) ئەلێ:

(**فإنك إذا عرفت أن الإنسان يكفر بكلمة يخرجها من لسانه**)ئەگەر تۆ ئەوەت زانی ئینسان بەیەك کەلیمە کە لەزمانی دێتە دەرەوە پێی کافر ئەبێ (**وقد يقولها وهو جاهل فلا يعذر بالجهل**) جاری وا ئەم قسەیە ئەکا جاهیلە بەمانای قسەکەی خۆی نازانێ کەچی لەهەمانکاتیشدا هیچ عوزرێکی نییە جەهل نابێ بەعوزر بۆ ئەوەی پێ بلێ والله کاکە ئەمە جاهیلە کە ئەو قسەی کردووە نەیزانیوە حوکمەکەی بەسەردا تطبیق ئەبێ یانی (**ومن وقع في الشرك وقع عليه**)شێخ فەوزان ئەلێ (**قد يقول الإنسان كلمة من الكفر تحبط عمله كله**)جاری وایە ئینسان کەلیمەیەك ئەلێ لە کوفر هەموو عەمەلەکەی خوای گەورە لەناوی ئەبات و هیچ ئەجر و پاداشتی ناداتی و وە ئەو کەسە ئەبێ بەکافر (**كالرجل الذي قال : والله لا يغفر الله لفلان**)[2] ئەو حەدیسەیە کە کابرایەکی متەقی لەگەل کابرایەکی تاوانبار تاوانبارەکە هەر تاوانی ئەکرد کابرا موتەقیەکە موسلمانەکە کە لەپێش دیارە پێغەمبەرەوە پێش ئومەتی ئێمەوە بووە ﷺ ئەلێ بەکابرای هەرئەوت مەکە مەکە هەتا رۆژێك لێ تورە بووەتی والله خوا

[1] :سورة الإسراء اية :١٥
[2] : مسلم البر والصلة والآداب (٢٦٢١)

لێت خۆش نابێ (**فقال الله جل وعلا : من ذا الذي يتألى علي أن لا أغفر لفلان ، إني قد غفرت له وأحبطت عملك**)[1] ئەوە کێ یە سوێند دەخوا کەمن لەفلان کەس خۆش نابم والله من لەو خۆشبووم بەس عەمەلی تۆم هەموو پوچەل کردەوە یالا بۆ ئاگری جەهەنم . ئەم کابرایە کە ئەم قسەی کرد لەکاتێکدا قسەی کرد یانی ناپرسێ لەقسەکەی خۆی قسەکە زۆر گەورەیە بەهۆی قسەیەکەوە کە گوێی پێ نەدا چی بەسەرهات تووشی ئەو حبوتی عەمەلە بوو ئەمە نمونەیەك .شێخ ئەلێ (**كلمة واحدة تجرأ فيها على الله وأراد أن يمنع الله أن يغفر لهذا المذنب**) کەلیمەیەك بوو جورئەتی کرد کە بیلێ کە خوا لەفلان کەس خۆش نابێ ئەوەبوو خوای تعالی چی لێکرد (**فالله جل وعلا أحبط عمله وغضب عليه**) خوای گەورە حبوتی عەمەلی کرد و وەلێ تورەبوو.

(**والإنسان قد يتكلم بمثل هذه الكلمة ونحوها**) یانی ئێستا تەماشا کە ئەمە باسی نمونەیەك بوو نمونەیەکی ترمان بۆ ئەهێنی ئەلێ ئینسان جاری وایە (**قد يتكلم بمثل هذه الكلمة ونحوها فيخرج من دين الإسلام**) جاری وایە کەلیمەیەك ئەلێ یان بەهەمان شێوە ئەهێنی ئەو کەلیمانە تەماشا ئەکەی بەهۆیەوە لەدینی ئیسلام ئەچێتە دەرەوە بەکەلیمەیەك ، نمونە ئەهێنێتەوە ،شیخ (صالح) ئەلێ(**فالذين مع النبي ﷺ لما قالوا : ما رأينا مثل قرائنا هؤلاء أرغب بطونا وأكذب ألسنا وأجبن عند اللقاء ! يزعمون أهنم قالوها من باب المزح ويقطعون هبا الطريق بزعمهم قال الله فيهم** : قُلْ أَبِاللَّهِ وَءَايَٰتِهِۦ وَرَسُولِهِۦ كُنتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا۟ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ)[2] باسی هاتنەوەی صەحابەمان لەگەل پێغەمبەرا بۆ دەکا ﷺ کاتێك کە لەجیهاد گەرانەوە ئەوە بوو مەجموعەیەك لەوان لەرێگایە کەوتبونە سوبعەت کردن و وتیان وێنەی پێغەمبەر و صەحابەکانمان وا دێتە پێش چاو کە کەسانێکن هەر سکی خۆیان زل دەکەن هەر درۆئەکەن و وە زۆر زۆر درۆزن و کەسانێکی لەکاتی شەرا لەبەرامبەرەکانیاندا ترسنۆکن ئەمجۆرە قسانەیان کرد ! ئەشیان وت ئەمە لەحالەتی سوبعەت و پێکەنینا ئەم قسانەمان کردوە خۆ بەراستیمان نەبووە مەخسەدمان نەبوە لەدلەوە نەهاتۆتەدەر بەس کەلیمەیەك بووە یانی ئەم قسانەیان ئاراستەی پێغەمبەر و صەحابە کرد ﷺ خوای تعالی

---
[1] : مسلم البر والصلة والآداب (٢٦٢١)
[2] :سورة التوبة اية :٦٥-٦٦

ئایەتی نارده خوارەوه فەرمووی (قُلۡ أَبِٱللَّهِ وَءَايَٰتِهِۦ وَرَسُولِهِۦ كُنتُمۡ تَسۡتَهۡزِءُونَ)[1] تۆ بلێ بەخوا و بەئایەتەکانی و بەپێغەمبەرەی خوا ئێوه گالتە و گەمە ئەکەن ئێوه قەشمەری ئەکەن و سوبعەت ئەکەن ؟(لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡ)[2] ئێوه هیچ عوزر مەهێننەوه تازه کافربوون لەدوای ئیمانەکەتان شێخ ئەلێ (**دل على أهنم مؤمنون في الأول**)ئەمە دەلالەتە لەئایەتەکەدا کە ئەلێ (لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡ) کە موئمین بوە لەدوایدا بەهۆی ئەمەوه کافربوون (**فلما قالوا هذه الكلمة كفروا – والعياذ بالله**)کە کەلیمەکەیان وت پێی کافربوون وەکو ئەمڕۆ ئەبینی زۆر کەس پەنا ئەگرین بەخوا کوفر ئەکا هەتا بەکەیفی خۆی پێ ئەکەنی گوێی ناداتێ قەشمەری ئەکا بەدین قەشمەری ئەکا بەنوێژ و بەرۆژوو بەبەشەکانی دین و بەگەورە و بچوکی دین کەیەکێك لەنواقضەکان ئەوەیە هەرکەسێك شتێکی پێ ناخۆش بێ کە پێغەمبەر هێنابێتی ﷺ یان إستفزای پێ بکا یان یان ئەوکەسە پێی کافر ئەبێ ئەگەر خۆشی ئەنجامی بدا و بیکا ، جالێرەدا ئەلێ ئەوانە کەلیمەیەکیان وت کەلیمەکە بەهۆیەوه پێی کافربوون (**مع أهنم يقولوهنا من باب المزح واللعب.**) نەیان وت ئێمە بەئەنقەست کردوومانە نەیان وت ئێمە لەدلەوه وتومانە و کردوومانە بەڵکو لەپێکەنین و سوبعەت وڕێگەمان بریوه بەهۆی ئەمە قسانەوه حەزمان کردوه قسە و قەشمەریات بکەین لەڕێگا بەڵام خوای تعالی ئەمەی لێ قبول نەکردن و کافری کردن بۆیە ئە نمونانەی هێنایەوه شێخ لەسەر ئەوه ئێمە ئەگەر نمونە بێنینەوه لەسەر مەسئەلەکە لەپێشدا باسمان کرد بەتایبەتی ئوموری ئیمانی ئەوشتانەی کە ظاهرن هەرکەسێك ئەگەر بێتو قسە بەنوێژ و ڕۆژوو و زەکات و حەج ئەمانە شتێکی دیارن هیچ کەسێك نییە لەموسلمان ئەمانەی لا شاراوه بێت کەئەمانە دێنن هەرکەسێك قسە بەمانە بلێ بەمجرد قسە پێ وتنی پێی کافر ئەبێ چ جا قسە بەخوا و بەپێغەمبەرەکەی و بەدینەکەی وەکو ئێستا ئەیبیستین زۆربەی زۆری ئەوانەی بەناوی سەلەفیەتەوه قسەئەکەن ئەلێن کابرا جاهیلە جوێنی بەخوا دا ئەلێن نا جاهیلە جوێنی بەپێغەمبەردا جاهیلە ئایا لەلای خوا ئەمە ئەخوات باشە تۆ ئەلێ ئێمە کەسێك کافر ناکەین مەگەر خوا و پێغەمبەری خوا کافری کردبن خۆ خوا و پێغەمبەری خوا ئەوانەی کافر کردووه خوای تعالی لەقورئان

---

[1] : سورة التوبة اية :٦٥

[2] : سورة التوبة اية :٦٦

فەرمووی (﴿لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡ﴾[1] بەلاَم تۆ چیت هەتا بلێ ئەوان کافر نابن بەعکسەوە علماء ئەفەرموون ئەگەر تۆ کافری نەکەی ئەو کەسەی جوێن بەپێغەمبەر ئەدا ﷺ تۆ کافری نەکەی خۆت کافری خۆت یانی ئەگەر تۆ کەسێك کافر نەکەی کە جوێنی بەخوا و بەپێغەمبەری خوا داوە تۆ خۆت کافر ئەبێ (الناقض الثالث من نواقض الإسلام : من لم يكفر المشركين أوشك في كفرهم أو صحح مذهبخم فقد كفر)ئیجماهی ئەهلی عیلم لەسەر ئەوەیە کە هەرکەسێك موشریك وکافر کافر نەکا بۆخی کافر ئەبێ جا ئەبێ ئاگا داربین ترساندنمان بەتکفیر بەکافرکردن نابێ لەو بابەدا بێ کە کوفری کافره ئەبێ لەبابی کوفری موسلماناندا بێ موسلمان کافرکردن کابرایەك موسلمانە کە ئەکەوێتە ناو فاحیشەیەکەوە گوناهیکەوە دزیەك زینایەکەوە درۆیەکەوە تۆبلێ کافربووی لەوە بترسە ئەو کافر نابێ ئەوە معصیەتی کرد بەس کاتێك کوفرێك ئەکا شیرك ئەکا لەقورئان ئەدا یان لەحەدیس ئەدا لەدین ئەدا نەقد لەخوا ئەگری والعیاذ بالله ئەمە لەقورئانیشدا دەلیلمان هەیە لەحەدیسیشا دەلیلمان هەیە ئیجماعی قەولی ئەهلی علمیشملن هەیە بەکافربوونی ئەو کەسانە بەلکو ئەگەر ئەوەی ئەگەر کافریشی نەکا کافر ئەبێ ،سەیرکەن

(وقد يقولها وهو يظن أنها تقربه إلى الله تعالى كما كان يظن المشركون)

جاری وایە قسەیەك ئەکا وائەزانێ لەخوای نزیك ئەکاتەوە کەچی پێی کافر ئەبێ هەروەکو موشریکەکان لەکاتی خۆیدا ئەیان وت (﴿مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ﴾)[2] لێرەدا مەبەستیان چی بوو ؟ ئایەتەکە ئەلێ (﴿وَهُمۡ يَحۡسَبُونَ أَنَّهُمۡ يُحۡسِنُونَ صُنۡعًا﴾)[3] خۆ ئەوان قصدی کوفریان نەبوە ! کەچی پێشی کافر بوون ئاگاداری ئەم خاڵە بن زۆر گرینگە یانی کابرا ئەیەوێی داوا لە (لات و منات و عوزا)بکا ، لە (يعوق و نصر وصواع) بکا لەمەلائیکە بکات لە عیسا بکا لەبەر ئەمەوەی بە بەحیسابی خۆی ئەمانە صالحن لەبەر ئەوەی بەحیسابی ئەو ئەوانە شەفاعەتیان لەلای خوادا ئەروات بۆیە ئەیەوێت دوعا بکا ئەمە هەستەکەیەتی کەچی پێی کافر ئەبێ خوای گەورە کافری کردن وە بەهەمان شێوە لەئومەتی ئێمەدا کەهاواری

[1] :سورة التوبة اية :٦٦
[2] : سورة الزمر اية :٣
[3] : سورة الكهف اية :١٠٤

صالحینی ئومەتی ئێمە بکەی چ فەرقی هەیە بلیٚ (یا یعوغ و نصر صواع)لەگەل ئەوەی بلیٚ (یا عبدالقادر، یاعمر)چ فەرقی هەیە ؟ چ فەرقی هەیە بلیٚ (یا عیسا) پیٚی کافربی بلیٚ (یا محمد)پیٚی کافر نابی ؟ نەخیٚر بەهەمووی کافر ئەبیٚ جالیٚرەدا کابرا واهەست ئەکا پیٚی نزیك ئەبیٚتەوە لەخوا ئەلیٚ (کما کان یظن المشرکون).

شیٚخ(فوزان) ئەلیٚ :

(أي يقول كلمة الكفر وهو يظن أنها تقربه إلى مثل ما يقول المشركون) کەلیمەیەك ئەلیٚ لەکەلیمەی کوفر وائەزانیٚ نزیکی ئەکاتەوە هەروەکو موشریکەکان ئەیانوت (مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ)[1] ئیٚمە نایانپەرستین بەلکو لەخوامان نزیك ئەکەنەوە ئیٚمە ئەیان کەین بەوەسیلەی خۆمان (هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ)[2] ئەمانە تکاکارمانن لەلای خوای تعالی .

(خصوصا إن ألهمك الله ما قص عن قوم موسى مع صلاحهم وعلمهم ، أنهم أتوه قائلين : (ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا كَمَا لَهُمۡ ءَالِهَةٞۚ)[3] فحينئذ يعظم حرصك وخوفك على ما يخلصك من هذا وأمثاله.)

شیٚخ (محمدی کوری عبدالوهاب) فەرمووی : بەتایبەتی ئەلیٚ کاتیٚك کە خوا ئەمەت فیٚر ئەکا ئیلهامی ئەم عیلمەت ئەکا کە خوا بۆ سەر قەومی موسا ئەمەی بۆئیٚمە گیٚرایەوە لەکاتیٚکدا کە چەندیٚك صالح و بەعیلم بوون هاتن بەپیٚغەمبەرەکەی خوایان وت چی وە ئەمە لەکەیدا بوو ؟ کاتیٚك کە لەدەستی فیرعەون رزگاریان بوو لەبەحر چوونە ئەوبەرەوە قەومیٚکیان بینی بتیان ئەپەرست ئەصنامیان دانابوو ئەیان پەرست ئەوانیش ئەمەیان پیٚی جوان بوو پیٚی باشبوو ئاگاداربە کە ئەوان داوایان کرد وتیان (ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا) مەبەستیان ئەوە نەبوو کەئائەوە وەکو بۆمان دروست کە ئەوە خوای ئیٚمەیە ئیٚمە تەنها ئەوە ئەپەرستین ئەمە نا ئەمە ئەیان کرد بەچی ؟ ئەیان وت راستە خوا ئیٚمەی دروست کردوە ئەبیٚ عیبادەتیش بۆ ئەو بکەین بەس لەسەر ریٚو ریٚچەی ئەوانە شتیٚکمان بۆ دروست کە بۆئەوەی ئیٚمەش وەکو ئەوان عیبادەت بکەین ! نەك ئەوەیان بەلاوە بتەکانیان بەلاوە خالق و رازق و متدبیر بیٚ نا

[1] : سورة الزمر اية :٣
[2] : سورة يونس اية : ١٨
[3] :سورة الأعراف اية : ١٣٨

یان بتەکانیان بەلاوە إلاله حەق بێ ئەیان وت نزیکمان ئەکاتەوە لەخوا ! بەموجەرەدی ئەوە ئایەتەکە ئەلێ (ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا)[1] .

یەکەم : ناوی برد بە إلاله .

دووەم : پێغەمبەر موسا چی وت لەکاتێکدا ئەوان ئەوەیان کرد پێغەمبەر موسا رەدی دانەوە لەوەی کەوا ئەوەی ئێوە ئەیلێن لەگەل گەورەی خوادا ناگونجی بەراستی ئێوە قەومێکن جەهالەتان هەیە بەرامبەر بە گەورەی خوای گەورە خوای تعالی لە پەرستنیدا نابێت هیچ شتێك بکەی بەواسطە لەهاتنی شەریعەت پێغەمبەر واسطە لەهاتنی شەریعەت پێغەمبەرەکە واسطە پێغەمبەرەکە نوێنەرە لەنێوان ئێمە خوادا پێغەمبەرە پەیام هێنەرە ئەو ئەمان داتێ بەس لەگەرانەوەی عەمەلی ئێمە بۆلای خوای تعالی نابێ هیچ شتێك لەنێوانمان دا هەبێ نە صەنم نە بت نە ئاراء و بۆچوونی ریجال نە ئەحکامی بەشەریی و دروستکراو نابێ هیچ شتێك هەبێ ئەبێ تەنها بەشەریعەتەکەی خوای گەورە وە بەتەنهاش بۆ خوای گەورەیی بگەرێنینەوە .

(فحينئذ يعظم حرصك وخوفك على ما يخلصك من هذا وأمثاله) ئەگەر تۆ ئەمە تێ گەیشتی ئەو کاتە بەراستی رزگار ئەبی وەترسێکی زۆرت لێ ئەنیشێت لەوەی کەوا رزگارت ئەکا بەهۆی ئەوترسەوە رزگار ئەبی لەوێنەی ئەو جۆرە شیرك لەوێنەی ئەو جۆرە بت پەرستی و ئەو جۆرە واسطە دانانە بۆخوای تعالی

شێخ (فوزان) ئەلی :

(قوم موسى هم بنو إسرائيل) هەمووتان ئەزانن کەوا قەومی موسا (بەنی ئیسرائل÷)بوو واتا ئەولادەکانی (يعقوب)بوون (الذين آمنوا بموسى)کە ئیمانیان بەموسا هێنا (خرجوا معه من مصر حيث أمره الله أن يخرج بهم فرارا من فرعون) ئەمری کرد لەدەستی فیرعون دەرچن میسر بەجێبێلن (فخفي عليهم هذا الأمر مع أنهم علماء) ئەم شتەیان لێ شارایەوە مەسئەلەی (ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا كَمَا لَهُمۡ ءَالِهَةٞ)[2] بەشێوەیەك لەشێوەکان تەماشایان ئەکرد کە شتێکی غەریب و قورس نەبوو بەلایانەوە هەروا بە سەلیقەیەك وتیان تۆ شتێکی ئاوامان بۆ دروست

[1] :سورة الأعراف اية : ١٣٨
[2] : سورة الأعراف اية : ١٣٨

کە باخوا بەم شێویە بپەرستین یانی ئاوا لەخوا نزیك ببیەنەوە ! لەکاتێکدا عولەماشیان تێدابووە (وفیهم صلاح وتقوى ، وخرجوا مع موسى مقاطعين لفرعون وقومه) ئەوە فیرعەونیان بەجێ هێشت ئەوان ئەو تاغوتەیان بەجێهێشت ئەلێن ئێمە بەس ئیمانمان بە إلاله ی موسا هەیە کەچی لەولاشەوە ئەبینی ئەکەونە ناوشتێکی ئەوهاوە ! (فلما أتوا على قوم يعكفون على أصنام لهم) کەهاتن بۆ ئەوبەری و ئەوقەومەیان بینی کەوا چەند صەنەمێکیان داتاشی بوو و ئەیان پەرست بەهۆی ئەوانەی عیبادەتیان بۆ خوا ئەکرد یانی ئەوانیان کردبوو بە واسطە لەنێوان خۆیان و خوادا ئەلێ (أرادوا تقليدهم في ذلك) ویستیان لاسای ئەمان بکەنەوە (وطلبوا من موسى) تەلەبیان لەموسا کرد کەچی بێ کەچیان بۆ بکا ؟ تەلەبیان لەموسا کرد (فقالوا : ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا كَمَا لَهُمۡ ءَالِهَةٞ)[1] سەیرکە کەلیمەی (الاله)ئەو الاله ئەبێ وریابین یانی (الاله معبود)یانی پەرستراو یانی ئەوەی تۆ عیبادەتی بۆ ئەکەی خوای تعالى کە ئەوەی ناوناوە بە (الاله) لەوێی ئەوان داوای ئەو (الاله)یان کردوە بلفعل تۆ هەرشتێك بکەی بە واسطە لەنێوان خۆت و خوا ناوی (الاله)بەسەردا جێ بەجێ ئەبێ ئینجا تۆ مەبەستت بێ یان مەبەستت نەبێ (فأنكر عليهم موسى هذه المقالة ، وأخبرهم أن عمل هؤلاء القوم شرك عز وجل) پێغەمبەر موسا ئینکاری لێ کردن وتی ئەمە شیرکە ئەمە نابێ (فانظر كيف خفي عليهم هذا الأمر مما يدل على خطورة الجهل بالتوحيد) ئائەمە لەگەل موسادا بوون لەگەل پێغەمبەرەکەیدا بوون ئەوشتەیان لێ شارایەوە بێ ئاگابوون لێ ئەمە دەلالەت ئەکا لەسەر ئەوەی ئینسان کە جاهیل بێ بەحەقیقەتی تەوحید زۆر خەتەرە بەراستی ! (وعدم معرفة حقيقة الشرك مما يسبب أن الإنسان قد يقول الكلمة التي تقتضي الكفر والخروج من الدين وهو لا يدري.)کەواتە ئەوە ئەگەیەنێت تۆ شتێك ئەلێت کەشیرکە بەخۆشت نازانی کەوتیتە ناوشیرکەکەوە !.

(ولا يخلصك من هذا وأمثاله إلا العلم النافع)ئا ئەم شتە تۆ رزگار ناکا إلا ئەبێ عیلمی نافعبێ[2] (الذي به تعرف التوحيد من الشرك ، وتحذر به من القول أو الفعل اللذين يوقعانك في الشرك من

---

[1] : سورة الأعراف اية : ١٣٨

[2] :بریتیە لە کیتاب و سوننە

حيث لا تدري) تەوحيد لەشيرك بەهۆی عيلمەوە جيا ئبێتەوە وە خۆت بپارێزی لەو قەول و فعلەی كە ئەبێتە هۆی تۆ بخەنە ناوشيرك بەبێ ئەوەی بەخۆت بزانیێ ! هەر قەول و فعلێك :
قەول : وەكو (يارسول الله ، ياعبدالقادر ،،،،،)
فعليش : وەكو (نزركردن و سەبرين بۆ غەيری خوای تباك وتعالی)
(وهذا يدل علی بطلان قول من يقول)ئەمە دەلالەت لەسەر ئەوە ئەكا ئەو قسەيە بەتاڵە ئەوەی كە ئەلێت ئەم قسەيە زۆر ئەكرێتەوە ئاگاداربن هەتا موحيدەكان و بەناو سەلەفيەكانيش ئەم قسەيە ئەكەن ئاگاداربە (إن من قال كلمة الكفر أو عمل الكفر لا يكفر حتی يعتقد بقلبه ما يقول ويفعل)ئەوەی كوفرێك بلێ يا كوفرێك بكا كافر نابێ هەتا بەدڵ ئيعتقادی ئەو كوفرەی نەبێ ئەبێ ئعتقادی ئەو قەولەی هەبێ ئينجا كافر ئەبێ ! ! واتا قەزيەكە گەرايەوە بۆ دل ! ئەمە وانيە چونكە كوفر چۆن ئيمان بريتيە لە ئيعتقادی قەول وعەمەل كوفريش بريتيە لە ئعتقادی قەول و عەمەل يانی بە ئيعتقاد كافر ئەبی ئەگەر موخالف بێ بۆ ئيعتقادی صەحيح هەروەها بەقول هەروەها بە فعليش ! هەريەك لەمانە كوفری سەربەخۆن جا شێخ ئيشرات بۆ ئەم خاڵە ئەدا ئەلێ ئەو قسەيە بەتاڵە ئەوانەی ئەم قسەيە ئەكەن ! جا زۆر وريابن زۆر بەناوی دين صەحيحەوە بەناوی سەلەفيەتەوە بەناوی موحيدينەوە بەناوی تەوحيدەوە ئەم قسانەمان بۆ ئەكەن ! بەحسابی خۆيان رائەكەن لەوەی كەوا والله ئێمە ئەترسين خەڵك كافر كەين خۆ ئەم كافركردنە تۆ نەت كردوە ئەوە خوا كردويەتی بە قەولێك كە ئەو كۆمەلەی كە لەگەل پێغەمبەربوون كافری كردن ﷺ لەكاتيكدا ئەيان وت والله لەدلماندا نەهاتۆتە دەرەوە ! عوزرەكەيان قبول نەكرا هەتا ئايەتەكە روونە زۆر ئەلێ (لَا تَعۡتَذِرُواْ)[1] بۆچی (لَا تَعۡتَذِرُواْ) چونكە ئيعتزاريان ئەكرد ئەيان وت بەدڵ نەمان وتوە ! كەواتە بەموجەرەدی وتنەكە تۆ كەوتيتە ناو كوفرەكە بەموجەرەدی وتنەكە ! ئەبێ وريا بی ،ياخود شتێكی ترمان بۆ باس ئەكا كە ئەمە خالێكی زۆر گرينگە كە شێخ بۆمان باس ئەكا كە بريتيە لەوەی كە ئێمە تقديسی شيوخ نەكەين عولەمايانمان رێز لێ ئەگرين بەلأم خوا نين بيان پەرستين بلێن قەولەكەيان هەمووی صوابە معصوم لەهەلە ئەمرۆ زۆر لەخەلكەكان كەونە ئەو شتەوە لەگەل ئەلێ فلان عالم بۆ نمونە لەگەل رێز و حورمەتم بۆيی

[1] :سورة التوبة اية :٦٦

ئەو هەڵەی كردوە قولەكەی ڕاست نيە ! قەولەكەی موخاليفی صەوابە رأسەن هێرش ئەكاتە سەرت تۆ تكفيريت تۆ فلان نيت ،، بزانين شێخ ئەڵێ چی (ومن يقول)ئەوەی خوێندمان باتل بوونی قسەكانی ئەوانمان بۆ دەرئەخات (إن الجاهل يعذر مطلقا) جاهيل بە مطلەقی عوزری ئەدرێتێ ئەمە كافر ناكرێی بە مطلەقی (ولو كان بإمكانه أن يسأل ويتعلم) ئەگەر چی بشتوانی پرسيار بكا و خۆيی فێربكا ئەلێن نا ! هەربتوانی و پرسياريش بكا مادەم جاهيل بوو عوزری هەيە ، نەخێر ئەمە لای عولەمای ئەهلی سوننە مادەم نەزانی معوزر نيە مادەم پرسيار نەكا و إعراض دەكا لەعيلم ئەوە مەعزور نيە لەلای خوای تعالی كەسێك مەعزورە كە هيچی نەبيستبێ هەولی داوە گەراوە بەلآم شتی دەست نەكەوتوە بەس كابرا لەبەر دەميدا بێت و هەولی بۆ نەداوە بۆ دينار و مادەكەی ئەچێ هەموو شتێك ئەگەرێت بەلام بۆ دينەكەی هەر گوێی پێی نادا لەكاتێكدا عيلم لەبەر دەميدايە ئەم كەسە مەعزور نيە ! ئەبێ ئاگادار بين جا ئەلێ (وهي مقالة ظهرت ممن ينتسبون إلى العلم والحديث في هذا الزمان.)ئەوە مەقالەی ئەو كەسانەيە قەولی ئەو كەسانەيە كەوا دراونەتە پاڵ عيلم و خۆيان ئەدەنە پاڵ عيلم و حەديس يانی عولەمای عيلم و عولەمای حەديس و ئەوانەن لەم زەمانەدا هەيە لەو جۆرە كەسانە شارەزايە بەعيلمی حەديس شارەزاييە بەعيلم كەچی لەهەمان كاتدا لەمەسەلە ئعتقادييەكاندا بە عەوزر لەجهلدا لەكوفر و لەئيمان لەمەسەلەی تاريك صلاتدا لەمەسەلەی حوكم بەغەيری خوا كەوتۆتە هەلەوە ئەم هەلانە نابێ ئينسانی موسلمان لەسەريان‌دا بڕوات و تقليديان بكاتەوە ئەگەرچی عالمێكيش لەو عولەمايانە وتبێتێ ، ئێمە لێرەدا با سەيری هەزار و سێ سەت ساڵ پێش ئێستا بكەين لەوكاتەوە تائێستا(١٣٠٠) يانی لەدروست بوونی ئەشعەريەتەوە هەتاوەكو ئێستا ! چەند لە عولەمای فقە وحەديس وەكو علما ئەلێن (إن خدع بهم) كەوتونەتە ژێر ركێفی ئەشعەريەت و ماتروديەتەوە ! عولەمای گەورە گەورە بە عولەمای فقە وحەديس كەتونەتە ناو ئەشعەريەت و ماتروديەتەوە ! ئەبێ ئێمە لەسەر رێچكە و رێبازيان بڕۆين لەبەر ئەوەی وەالله ئەوە عالمی فقە و ئەوە عالمی حەديسە ! نەخێر ، جا لێرەدا ئەبێ تۆ صەواب و هەلە لێك جيابكەيتەوە ! نەك لەبەر ئەوەی فلان كەس وەالله عالمێكی حەديسی گەورەيە ، عالمێكی حەديسی گەورەيە خۆ (شبابەی كوری صواری مەداين) عالمێكی حەديسی گەورە بوو شێخی (ئيمام ئەحمەد)بوو كەوتە ناويەوە

جا (ئیمامی ئەحمەد) تەرکی کرد هەر ریوایەتیشی لیٚ وەرنەگرت ! ئەوە ئەبو حەنیفە سەیری بکەن ئەوە بوخارییە پێی ئەلیٚ (مرجیئه سکت عنه) ئەوە ئیمامی مالکە پیٚ ئەلیٚ (الادال عوضال) ئەوە ئیمامی ئەحمەدە پێی ئەلیٚ (رأى ضعيف وحديث ضعيف) سەیرکە ئەهلی عیلم ئەوها ئەلێن بەرامبەر بە کەسێك کە ڕێگەکەی خوار کردبێتەوە ! باناوەکەشی چەندێك گەورە بیٚ با ناوەکەشی لەناو خەلیکدا چەندێك گەورە بیٚ مادەم هەلەی کرد هەلەی کرد شوێنی هەلەی هیچ کەسێك ناکەوین ئیمامی مالك قاعیدەیەکی جوانی بۆ موسلمانان دارشتوە ئەفەرمووێی : هەموو کەسێك لەقسەی وەرئەگیری و ڕەد ئەکرێتەوە إلا خاوەنی ئەو قەبرە نەبیٚ ﷺ بەس ئایا ئەمانە جیٚ بەجیٚ ئەکەن بەسەر خەڵکەکاندا ! نەء بەداخەوە قەولەکە وەرئەگرین بەس لەهەمانکاتدا کە وتمان فلان کەس هەلەی کرد ئەوە پێچەوانەی ئەو ئایەتەیە ئەوە پێچەوانەی ئەو حەدیسەیە پێچەوانەی إجماعی ئەهلی عیلم ئەلێن بابە تۆ چۆن قسە بەو عالمە ئەلیٚ ! ئایا دەست نیشان کردنی هەلەی عالم و بلێن ئەوە هەلەکەیەتی ئەمە قسە پیٚ وتنیەتی ؟ نەخێر قسە پێی وتن نیە ، بەڵکو لەشوێنی خۆ سەیرکردنیەتی کە تۆ غلوت تیا نەکردوە والله هەرچیەکی وت ئەوە صەوابە هەرچیەکی وت ئەوە تەواوە جا شێخ بزانە چۆن ئیشارەت ئەدا ئەلیٚ (ومن يقول : إن الجاهل يعذر مطلقا ولو كان بإمكانه أن يسأل ويتعلم ، وهي مقالة ظهرت ممن ينتسبون إلى العلم والحديث في هذا الزمان.) ئەزانن مەبەستەکە کیٚ یە مەبەستەکە روونە و ئاشکرایە ئەوەی کەوا قوتابی عیلم بیٚ ئەزانی مەبەستەکە کیٚ یە ! جالەبەر ئەوە ئەبێت وریا بین مەسئەلەی عوذربالجهل ئایا کابرا لە قەزایە ظاهیرەکاندا لەمەسەلە دیاردەکاندا وەکو ئیمان و کوفر ئایا موعزورە !؟ ئایا لەهەندێك مەسائیلدا هەتا قەزایەیی ئیعتقادیش نەبیٚ قەزایەی فەرعی بیٚ وەکو قتل بۆ نمونە ئایا قتل شتێکە تۆ بلیٚ کابرا مەعزورە !؟کە قتل بکا بلیٚ هیشتان إقامە حوجەی لەسەر نەکراوە ئەها زینا لیواط ها إقامە حوجەی دەوێی بەخەلك بلیٚ زینا و قتل و لیواط مەکەن چۆن گوناهبار ئەبن ئەگەر ئەوە بکەن فتر ئەزانیٚ ئەوە گوناهە فیترە هەموو فیترەیەك ئەزانی ئەوە گوناهە لەبەر ئەوەی ئەو مەسائیلانە ئەوەی دەلیلی شەرع و فیترە لەسەری هاتبێی کە جەهل تێدا قبول نیە عوزربالجهل تیدا قبول نیە نابیٚ قبول بکرێی بەلآم شت هەیە بە پێچەوانەوە تێدا قبول ئەکرێی تفاصیلی شەریعە نازانی چۆن تەیەمووم بکا نازانی دەست

نوێژ بگرێی نازانی ئەدای نوێژەكەی چۆن بكا هەتا كۆتایی ...ئەم بابەتانە فێر ئەكرێی دوای فێركردن ئەو كاتە مەسئول ئەبیٚ بەس پێش فێركردن ئەو جاهیلیەتیە ئەبیٚ بە عوزر بۆیی مادەم كابرایەك نەبیٚ موقصیربیٚ لەحەقی خوادا ! دائیمەن ئینسانی موقصیر معزور نیە كابرایەك بەهیچ شێوەیەك نەگەرێی بەدوای عیلمدا نەگەرێی بەدوایی زانستدا !ئاخر ئەمە كەی معزورە ئەمە إعراضی كردوە كابرایەك ئەگەرێی و لەوەزیاتر نازانیٚ ئەویش لەمەسائیلەكاندا كە عوزر تێدا مقبولە نەك بە مطلەقی ئەما (یارسول الله ﷺ)نەزركردن بۆ غەیری خوا و تحكیم كردنی شەریعەتی غەیری خوا و پشتكردنە دینی خوا وەكو ئەوانەی ئەم زەمانە والله ئەوانەی خوا و پێغەمبەر وتویتانە بۆ رۆژگارێك بوە بۆ ئەم زەمانە نیە ! ئەوە قەت قبول نیە لەهیچ كەسێك كەی ئەوە قبولە (وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِۦٓ أَحَدًا)[1]

شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) وتی (فإنك إذا عرفت أن الإنسان يكفر بكلمة يخرجها من لسانه وقد يقولها وهو جاهل فلا يعذر بالجهل.) باسمان كرد وتمان ئەیٚ كە ئینسان كەلیمەیەك لەدەمی دێتە دەرەوە بەنەزانین وە پیٚ ئەبیٚ بە موشریك وە كافر ئەبیٚ پێی ئەو شەخصە ئەو جهلەی ئەو نەزانینەی نابیٚ بەعوزر بۆی وتمان لێرەدا كەسانێك كە هاتون شەرحی ئەم كەلیمەی شێخیان كردوە بەداخەوە زۆر بەیان لێیان تێك چووە ئایا شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) مەسئەلەی عوزر بلجهل چۆن سەیر ئەكا ئاوەهایان بردوە كە گوایە بەلیٚ ئەگەر جاهیل بێت و نەزان بیٚ ئەم كەسە موشریك نابیٚ كەلامی شێخیش بەتەئكید وانیە بەڵكو لە كتبوب و رسائیلەكانی كەشتدا وانیە هەندیٚ شت هەیە ئەوان كە ئەمانەیان پیٚ شەرح كردوە كە بەئاقارێكی غەلەتیان دا بردوە لێیان تێك چوە توشی شوبهە بوون بۆیە ئەم مەوزوعە روون دەكەینەوە (جهل بلعذر)لەمەسئەلەی توحید و لەومەسئەلانەی كە پێیان دەوترێی (السائل ضاهرة ياما علمه بدين بضرورة)ئەوەی كەوا پێویشتە هەموو كەسێك بیزانێت وە عامی و عالم نابیٚ فەرقی بكەین لە بەینیاندا لە نەزانینیاندا وەك ئوموری توحید وەك ئوموری شیرك ئەوشتانەی كەوا لەناو خەڵكی زانراوە لە واجبێتی نوێژو رۆژو و زەكات و حەج و حەرامیەتی زینا و قتل و الواطە و ئەو بابەتانە چونكە ئەم بابەتانە خوای تعالی ئەگەر شەریعەتیشی پیٚ نەناردبێت شەریعەیش نەنێردرێت پێی ئەمانە لەناو فیترەتی

[1] : سورة الكهف اية :٢٦

ئینساندا شتێکی مذمن شتێکی ممدوح نین یانی هیچ کەسێك نیە ئەگەر شەریعەتیشی پێی نەگا نەزانی کە زینا شتێکی خراپە نەزانی کەوا الواط یاخود قتل یاخود هەریەکی لەو زولم و زۆلەی کە لەعالەم ئەکرێی ئەمانە شتێکی خراپن و شتێکی ناجائیزن بۆیە لە فیترەدا خوای تعالی هەر إقامە جوجە لەسەر ئینان ئەکا و داناوە لەسەرەوی هەموویانەوە مەسئەلەی توحید یەکخوا پەرستی جا ئەو مەوزوعە لێرەدا ئێستا دێن لە پێشدا بە موقەدیمەیەك باسی ئەکەین ئەلێن ئەو کەسانەی کەوا پێیان ئەوترێی ئەهلی فیترە کێن وە علماء چیان وتوە دەر حەقیاندا ؟

ئەهلی فیترە : ئەوکەسانەن کەوا علماء ئەیان کا بەدوو بەشەوە ئەوانەی کەوا دەعوەی پێغەمبەریان پیێ نەگەیشتوە (علیهم الصلاة والسلام)با لەدوای هاتنی پێغەمبەریش بن (علیهم الصلاة والسلام)بۆ نمونە بلێن بەپێغەمبەری محمدﷺ لەپێش پێغەمبەر محمد دا ﷺ ئەو کەسانەی کەوا مردوون ئەو کەسانەی کەوا پێش هاتنی پێغەمبەر(علیهم الصلاة والسلام) نەماون حالیان چۆن بووە ئەوانەیان موحیدبوون حنفاء بوون لەسەردینی باوکە (إبراهیم) رۆیشتوون شیرکیان قەرار نەداوە بە موسلمانیەتی رۆیشتوون ئەوانە موسلمان بوون ئەوانەشی کەوا کەوتونەتە ناو شیرکەوە ئەو جۆرە کەسانەیان پێیان وتراوە ئەوە شیرکە و کردویانە یان ئاگایان لیێ نەبوە بەجاهیلی تیێ کەوتوون هەردووکیان موشریکن هەردوو ئەم گۆریە موشریکن ئەم دووانە بەلام ئەوەی پێی وترابیێ بەلام پاشان گوێی پیێ نەدا بیێ ئەوە موعەزەبیش ئەبیێ واتا خوای تبارك وتعالی تعزیبی ئەدات لەرۆژی قیامەتدا وە ئیمتحان و إختباری ناکا ، لەدونیاش ناوی کافر و موشریکی موعەزەب ئەبیێ ئەوەشی کەوا پێی نەگەیشتوە دەعوەی پێی نەگەیشتوە پێش پێغەمبەرەکە (علیهم الصلاة والسلام)ئەویش هەر موشریکە و کافرە بەس ئەو پێی ئەوترێی موشریکێك و کافرێکی غیر موعەزب واتا تەعزیب نادرێی هەتاکو إقامە حوجەی لەسەر نەکرێی کەلەسەریشی نەکراوە خوای تعالی جیێ ئەهێلی بۆ رۆژی قیامەت ئەم خاڵە زۆر گرینگە ئێمە لیێ تیێ بگەین واتا فەرق لەنێوان دوو جۆرە کافر دوو جۆرە موشریکدا کافرێك کە موعەزەبە لەسەر کوفرەکەی وە کافرێك کە موعەزەب نییە لەسەر کوفرەکەی ئەوەی کە موعەزەبە ئەوەیە کە حەقیقەتەکەی پێی گەیشتوە پاشان لەسەری نەرۆیشتوە ئەوەی کەوا موعەزەب نیە ئەوەیە کەپێی نەگەیشتوە

ئەمە لەپێش ئیسلامدا ، لەدوای ئیسلامیش بەهەمان شێوە هەرکەسێك بکەوێتە ئوموری شیرکیەوە خەلکەکان عەینن ئەبن بە چەن بەشەوە ؟ ئەبن بەسێ بەشەوە :

یەکەمیان : ئەوانەن کەوا إستجابەیان بۆ پێغەمبەرکرد ﷺ وەتعریفی ئیسلامیان لەخۆیان تطبیق کرد کە بریتیە لە (هو الاستسلام لله بالتوحید والانقیاد له بالطاعة والبراْءة من الشرك وأهله)[١] دێنە ناو دائیرەی ئیسلام بەبێ ئەمە نایێنە ناو دائیرەی ئیسلام واتا ئەو کەسانەی کەوا إستجابە ئەکەن بۆ پێغەمبەری خوا (علیهم الصلاة والسلام) وەکو پێغەمبەری خۆشەویستمان فەرمووی ﷺ (أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله ، وأن محمدا رسول الله ، ويقيموا الصلاة ، ويؤتوا الزكاة ، فإذا فعلوا ذلك ، عصموا مني دماءهم وأموالهم ، إلا بحق الإسلام ، وحسابهم على الله تعالى)[٢] . کەواتە پێغەمبەری خوا ﷺ کەهاتوە بەرە و رووی هەموو خەلك ئەبێتەوە بەقیتال بەوەی کەوا ئەوانە هەمووی کافر و موشریکن ئەم کافر و موشریکانە إلا ئەوانە رزگاریان ئەبێ لەدەستی پێغەمبەر ﷺ کە إستجابە ئەکا بەو شێوەیەی کە باسمان کرد (لا اله الا الله محمد رسول الله ،ﷺ) نوێژ ئەکەن زەکات ئەدەن ئەمانە نەکەن رزگاریان نابێ کەواتە ئەمە إستجابەیان کرد ئەوەی بەمەوە وەسف نەکرابێ موسلیم و موحید نیە ئەما ئەوەی کەوا نەبێ ئەوە ئەبێ بەدوو بەشەوە:

یەکەم :ئەوەی کەوا دەعوەکەی پێ گەیشتوە .

دووەم : ئەو بەشەی کەوا دەعوەکەی پێ نەگەیشتوە .

یەکەم : ئەوەی کە دەعوکەی پێ گەیشتبێت ئەوە چیە : کافرێك و موشریکێکی موعەزەبە پێغەمبەرﷺ قیتالی کردوە لەدونیادا ئەگەر بەر پێغەمبەری خواش نەگەیشتبێت ﷺ بەدەستی ئەوەیش نەکەوی قیتالی بکا بمری لەسەر ئەوشیرکە لە رۆژی قیامەتدا رأسەن بۆ جهەنەم خوای تعالی ئەیخاتە ناو عەزابەوە چونکە ئەفەرموویێ(وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[٣] ئەوە رسولە کەی ناردوە پێی راگەیاندی ﷺ تۆإستجابەت بۆی نەکرد جا ئایە بەدەستی روسلەکە یان شوێن کەوتوانی رسولەکە قیتال ئەکرێی و ئەکوژرێی (إلى جهنم وبئس المصير) یان ئەوەتا بەر دەست ئەو ناکەوی بتکوژێ بەڵکو ئەمری لەسەر کوفر و

---

[١] : ئەمە ئەوتعریف و پێناسەی ئیسلامەکە ئیجماعی ئەهلی عیلم و ئەهلی سوننە وجماعەی لەسەرە .

[٢] :رواه البخاري و المسلم

[٣] :سورة الإسراء اية :١٥

شيرك كەواتە تۆ إقامە حوجەشت لەسەر كراوە لەرۆژى قيامەت رأسەن بۆ جەهەنم بەبیٚ ئيختبار و ئيمتحانات رأسەن بۆ جەهەنم.

دووەم : ئەوانەی كەوا پێيان نەگەيشتيبیٚ دەعوەيان پیٚ نەگەيشتوە ئەم نوقتەيە زۆر موهيمە ئەبیٚ زۆر ئاگادارى بين ئەوەى كە دەعوايان پێى نەگەيشتوە پیٚ نالێن موسلمان پێى ئەلێن موشرك وكافر بەس (غير معذب عليه)لەسەر ئەو كوفر وشيركە تەعزيب مادرێن چونكە پێى نەگەيشتوە ئەمە وەكو هەر يەوديەك هەر نەصرانيەك هەر بوذييەك هەر ئەفريقيەك هەر ئوستراليەك هەر كەسێك كە لەملاى دونيا بێت دينى ئيسلامى پیٚ نەگەيشتوە هيچ لەدينەكە نازانیٚ ئەمە پێناوترێى موسلمان ئەمە كافرە بەس تەعزيب نادرێى لەسەرى هەتا إقامە حوجە نەكرێى ، لەسەر مەوزوعى إقامە حوجە بۆ ئەوە نيە پیٚ بوترىٚ كافر بۆ ئەوەيە تعزيب بدرێى لەسەرى ئاگاداربە جا ئەوە لە مەسائيلە ظاهيريەكانە بۆ ئەوە نيە كە پیٚ بوترێى ولا إقامە حوجەم لەسەر كرد ئينجا موشريكە بۆ نمونە ئێستا يەهودييەك حوكمى چيە ؟ موشريكە . نەصرانيەك حوكمى چييە ؟ كافرە با ئەم شەخصە هيچ دينى ئيسلامى پیٚ نەگەيشتبیٚ پێنالێن موحيدە پیٚ نالێن موسليم ئەمە موشريكە ئەمە كافرە بەس مادەم دينى پێى نەگەيشتوە ئەم كەسە حوكمەكەى چيە ؟ حوكمەكەى ئەوەيە معذورە لە عەزاب نەك معذورە لەوەى پیٚ بوترىٚ چى ؟ موشريك يا كافر ئەمە زۆر موهيمە تیٚ بگەين ئەگەر هات هەركەسێك لەوان دينى ئيسلامى بەر گوێى كەوت پێغەمبەر ئەفەرمووىٚ ﷺ (هەر يەهودى و نەصرانيەك منى بەر گوێى بكەوێى ئيمانم پیٚ نەهێنى بۆ ئاگر . يانى ئەو كاتە هيچ عوزرى لەسەر تەعزيب نامێنيتەوە نەك هەر يەهوديەك و نەصرانيەك منى پیٚ نەگا من نەبيستى و دەعوەى منى پیٚ نەگا پیٚ ناوترىٚ موشريك و كافر ! موشريك و كافرە چۆن موشريك و كافر نييە هەر كەسێك ئينقياد نەكا بەدينى خوا هەركەسێك تسليم نەبیٚ بە توحيد هەر كەسێك براءة لە كوفر و شيرك نەكا كافرە موشريكە ئينجا ئەمەمەش جۆرى دووەم كەواتە لەپێش ئيسلام و دواى ئيسلام خەلك بوون بەچەند بەشەوە خەلك بوون بەدوو بەشەوە:

يەكەم :يان موسلمانن و تەسليم بوون بە توحيد .

دووەم : يان كافرن و موشريكن ئەم كافر و موشريكەيش دوو جۆرەن :

جۆری یەکەم : ئان ئەوەتا عوزری هەیە بەوەی کەوا دەعوەی حەقی پێ نەگەیشتوە بەلام عەزر نەك لەبەر ئەوەی موشریك و كافر نیە تەعزیب نادرێی.

جۆری دووەم : ئەوەیە کەوا ئەو عوزرەشی نیە واتا موشریکە کافرە وە (معذب علیه)ئەوە شێخ الأسلام لە مجموع الفتاوی دا ئەم بابەتانەی زۆر بەجوانی روون کردۆتەوە وەداوا دەکەم لەهەمو کەسێك لەم بوارەدا شت باس ئەکا بگەڕێتەوە بۆ ئەو کەلامەی شێخ الأسلام (إبن تیمیە و إبن القیم) هەروەها کەلامی شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب)ئەولاد و ئەحافادەکانی هەتا ئەگاتە شێخ (بن باز)[١] رەحمەتی خوایان لێ بێ سەبارەت بەم مەوزوعە زۆر بەتفسیلی و جوانی باس کراوە چونکە ئەم مەوزوعە شێوێنراوە لەلای خەلك ئەم مەوزوعە بەمجرد بەوەی کە ئەلێ وەلا کاکە إقامە حوجەی لەسەر نەکراوە نابێ پێبوترێی موشریك و کافر یاکافر نیە موشریك نیە ! ئەمە غەلەتە ئەم قسەیە جت ئەم جۆرە کەسانە لەهەردوو حالتەکەدا لەپێش ئیسلام و لەدوای ئیسلام ئەبن بە سێ بەشەوە !

جا ئەوە سەبارەت بەوە موشریکانەش کەباسمان کرد دێن ئێستا تفسیلێك ئەدەین بەو کەسانەی کەوا لەزەماندا ئەژین چونکە مەسئەلەی زەمان کەئەلێن فەرقی هەیە لەزەمانێك بۆ زەمانێکی تر بزانین لەچ لایەنێکەوە فەرقی هەیە :

لەولایەنەوە فەرقی هەیە زەمانێك عیلم تێدا بێت و زەمانێك عیلمی تێدا نەبێت ئەو زەمانەی کە عیلمی تێدا بێت ئایا ئەو کەسەی کە ئەلێن معذور ئایا لەوزەمانەی کە عیلمی تێدایە معذور؟ ئەمە خالێکی زۆر گرینگە ئاگاداری ئەم خالە بن یانی جاری واهەیە زەمەنێك پرە لەعیلم و زانیاری بلاوکردنەوەو عیلم و توحید ئالیات پەیوەندی ئالەم بیئەیەدا خەلك معذور نیە هەتا بەجهلەکەی بلێم وەلا دەعوەی پێ نەگەیشتوە چونکە دەعوە منتشیرە ئەو بۆخۆی إعراضی لەدەعوە کردوە ئاگاداری ئەو نوقتەیەش بن یانی بۆ نمونە : ئێستا موشریك کاتێك کە موشریکە وتمان ئەوەی کەوا یادەعوەی پێ نەگەیشتوە یان ئەوەی دەعوەی پێ گەیشتوە ئەوەی دەعوەی پێ نەگەیشتبێ ئەوە ئەبێ چۆن باسبکرێ ئەوە ئەوە بۆ نمونە ئەلێن ئەوکەسانەی کەوا دوور لەموسلمانان ئەژین بۆ نمونە دوور لەموسلمانان ئەژین یاخود لەناو ولاتی کوفرا ئەژین إقامە حوجەیان لەسەر نەکراوە ئائەم جۆرە کەسانە لەمەسەلەی

[١] :تێبینی زۆرمان لەسەر هەیە بەلام قسەکانی ماموٚستاوەك خی نقل ئەکەین !.

تەعزیبەکەدا معذور نەك مەسئەلەی چیدا ؟ مەسئەلەی کافربوونەکەدا خۆ ئەگەر لەوە بیئەیەکدا بێ کە تێدابێ نەء نەلەوێش و نەلەناولێنانەکەش لەهیچیان معذورنابێ یانی موعەزەبیشن و کافریشن بۆ ؟ چونکە خۆیان هەلنەساون بەدوای قەزیەکەدا معریزن لەوە وە جگەلەوە بەموشریکی بمرێ متمکن لەعیلم یان متمکن نییە لەعیلم یانی توانیویەتی عیلم بەدەست بهێنی یان نەیتوانیوە عیلم بەدەست بهێنی ئەوەی توانیویەتی عیلم بەدەست بهێنی إعراضی کردوە تەقصیری هەیە و إفراطی هەیە ئەم جۆرەکەسانە موعەزەبن و معذوریش نین ئەمەانە بشمرن لەسەر ئەم حالەتە ئەوە نییە بلێن وەلا کاکە مردون دەعوەیان پێ نەگەیشتوە دەعوە بەرگوێیان کەوتوە بۆ خۆیان نەهاتون گوێی لێ بگرن بەلاّم هەیە متمکن نییە لەعیلم ئەمەش ئەبێتە بەدوو بەشەوە :

إبن القیم :ئەلێ کەسانێك هەن لەوانەی کە علمیان چەنگ نەکەوتوە ئەوانیش ئەبن بەدوو بەشەوە ئەلێ هەتا ئەمانیش بەدووشەوە بەشێکیان هەر بۆخۆی عادەتی وایە إعراضی تیایە یانی ئەگەر علمیشی دەست کەوتابایە وەری نەدەگرت ئەم جۆرەکەسە ئەلێ ئەمانەش هەر موعەزەبن ئەوانەی کەوا مقبیلن لەسەر عیلم بەلاّم دەستیان نەکەوتوە ئەوانەن کە ڕۆژی قیامەت چی ئەکرێ ئیختبار ئەکرێن لەرۆژی قیامەت [1] ئەمە کورتەی باسەکە بوو ئەم باسە ئەم کورتەیە زۆر زۆر گرینگە بۆئەوەی لێ تێ بگەین جا لەسەر ڕۆشنایی ئەم باسە ئێستا دێنە سەر کەلامی شێخ الأسلام(ابن القیم و محمدی کوری عبدالوهاب)و هەریەك لەو عولەمایانەی کەوا باسی (عذر بلجهل)یان کردوە مەسەلەن ئەلێ چی : کاتێك ئەلێ من بەعموم خەلك کافر ناکەم ئەمە لەکەلامی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەبینرێی لەکتێبەکانیدا و لەرسائیلەکیدا وە خەلکانێکیش ئەمە ئەکەن بەدەلیل لەسەر ئەوەی کاکە مەوزوعی بەکافرکردن خۆ هەروا ئاسان نیە خەلك کەوتە شیرکەوە تۆ کافری بکەی ئەوەتا شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ من بەعموم خەلك کافر ناکەم مانای وایە لەتعین کردنی خەلك ئەبێ إقامە حوجە هەبێ ئەبێ ئەوەبێ ئەوە بێ! !

ئەوەی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەبێ بەم شێوە بێ لێ تێ بگەین لە کتێبەکانیدا تەماشاکەین کاتێك دەعوەی کرد لەناو نجد پاشان بلاوی کردەوە لەحیجاز و لەئەرضی

[1] :لە کیتابی طریق الهجرتین طبقی ١٧

جزیره و هەموو ئەرضی جزیرەی فەتح کرد و هەموو موشریکینی لەناو برد و داویی إقامه حوجەی دولەتی ئیسلامی کرد فەرمووی ئەوەی کە ئێوە بانگی ئەکەن لەغەیری خوا شیرکە بزانیٚ یان نەزانی ئەمە شیرکە ئەمە کوفرە بەلام نایەم قیتالت لەگەل بکەم ئەگەر نەتبیستبیٚ نایەم من حوکمی کافرینی کەوا (معذب علی هذا الکفر)ئەوەت لەگەلدا بکەم نا هەتا پێت نەکا من ئەو مامەلەت لەگەل ناکەم جا ئەم کەلامەی شێخ لەخەلك تێکچوە ئەیلێنەوە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لیٚ بیٚ لەکاتی دەعوەی خۆیا کە کردوویەتی بەخەلی بلاوی کردۆتەوە دەعوەکەی ئەو کەسانەی کە کتوب ورسائیلی بۆ ناردوون و تویەتی بێنە سەر ئەم دەعوە موبارەکە دەعوی توحید (لا الله الا الله) دوورکەونەوە لەشیرك و لەهاوار کردنی غەیری خوا و ئەوبابەتانەی نەزرکردن بۆ غەیری خوا یلن توکل بەستن لەسەر غەیری خوا فەروویەتی ئەمانە هەمووی کوفرە وشیرکە بەس من کەسێك کافر ناکەم مەبەستی ئەوەیە ئەو کافرەی کە تەعزیب ئەدرێی نەك کافر ناکەم کە موشریك نیە ئاگادار بن جا هەندێك هەن لە علماء فەرق ئەکەن لەنێوان کوفر و شیرکدا ئەلێن کوفر و شیرك دووشتی جیاوازە هەندێکیش ئەلێن نەخێر هیچ جیاواز نیە بلفعل بۆخۆی ئەگەر ئینسان واقیعە تەماشای بکا کوفر وشیرکە وشیرك کوفرە هەردووکی چیە ؟ هەردووکی هەر خروجە لە میلەتی ئیسلام بەلام هەندێك ئاوای لیٙ بەکارهێناوە یانی ئەو کەلیماتانەی وا بەکار هێناوە کەسەکە موشریکە بەس کافر نیە بەچی ئیعبارێك بەو ئیعتبارەی کە قیتالی ناکەین جا ئێمە بەشێوەی کەبلێن باشترە ئەلێن ئەو کەسەی کەوا غەیری خوای گەورە بپەرسای موشریکەیشە وکافریشە بەس تەعزیبی لەسەر نادری هەتا إقامە حوجەی لەسەر نەکرێی واضحە !! یانی هەتا إقامە حوجەی پیٚ نەوتریٚ کیتاب و رسائیلی بۆ ئەنێردرێی ئاگاداری ئەکرێتەوە و پیٚ رائەگەێنریٚ ئەگەر لەسەر ئەوە هەر موسیر بوو ئەوکاتەی دوای زانین حوکم بەچیش ئەدرێی ؟ حوکم بە کوشتنیشی ئەدرێی بەقیتالیشی ئەدرێی کەواتە لەپێشدا موشریکە کافرە لەدوایشدا قیتالی لەگەل ئەکرێی ئەگەر موسیربوو لەسەر ئەوە کەواتە جهلی شەخصەکە بەشیرك و بەکوفرەکە نەبوو بەعوزرێك پیٚ بلێن جاهیل پیٚ بلێن موشریك و کافر موشریکیشە و کافریشە بەلام قیتالی لەگەل ناکرێی ئەمانەیە کەلامی شێخ (محمدی کوری عبدالوها) ئێستا بۆ نمونە کەلامێکی ئەخوێنینەوە ئەلیٚ (سؤل شیخ محمد بن عبدالوهاب في

من مان قبل هذه دعوة ولم لم يدكه الإسلام؟) ئەلێ پرسیار لە شێخ(محمدی كوری عبدالوهاب) كراوە لە بارەی ئەو كەسانەی كە پێش دەعوەی شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) دەعوەی توحید و یەكخوا پەرستی پێش ئەوەی پێی بگا چونكە باسی زەمانی خۆی ئەكا لەزەمانی ئەودا پێش ئەوەی ئەو دەعوە بلاو بێتەوە خەلكی بەزۆربەی لەسەر شیرك و ضلالەت رۆیشاوون ئەلێ ئایا ئەوەی كە لەپێش ئەم دەعوەیە مردوە دەعوەی شێخ حوكمی ئەمانەی ئەپرسێی جوابەكەی ئەداتەوە (محمدی كوری عبدالوهاب) كە توحیدە مردوە باسی ئەكا و ئەلێ (من مات من أهله شركِ)سەیركە ناوی لێ ئەنێ ئەهلی شیرك ناوەكەی لێ نفی ناكا لەسەر ئەوەی مردوون (قبل بلوغه هذه دعوة فلذى يحكم عليه انه إذا كان معروفه بفعل شركِ)چۆن حوكم ئەدا بەسەریاندا ئەگەر ناسروبێ بەوەی كە هاواری كردۆتەو غەیری خوا نەزری بۆ غەیری خوا كردوە تا كۆتای لەوشتانەی تر كەوا شیرك و ضلالەتە (ويدين به ومات على ذلك)ئەوەی كردوە بەدین و وەلەسەری مردوە (فهذا ظاهرة انه مات على الكفر)ئەوەی لەسەرچی مردووە ؟ لەسەر كوفر مردوە (ولا يدعا له ولايضحا له ولا يتصدقَ له) نە أضحيەی بۆ ئەكرێی نەصەدەقەی بۆ ئەكرێی نە دوعای بۆ ئەكرێی ئەوە لەسەر شیرك رۆیشتوە)[1]ئەوە ئەو كەسانەی كەوا ناسروان بە فعلی شرك . ئەوانە ناسرون بەفعلی شیرك یەكسەر مطقا چی لێ كردن ؟ هەمووی إالحاء كردن بەناوی موشریكین ئەوەی ناسراوبێ بەوەی هاواری كردۆتە غەیری خوای تبارك وتعالی نەزری بۆ غەیری خوای تعالی كردوە لەپێش ئەوەی دەعوەی (محمدی كوری عبدالوهاب)ی پێ بگا ئەوانە لەناو أصناف موشریكینانە وە ئەمە دوعایان بۆ ناكرێی وەناپارێتەوە لەخوا رەحمەیان پێ بكا ئینجا ئەمجۆرە كەسانە ئەگەر سەرنجی ئەم جوابەی شێخ بدەن بۆیان دەر ئەكەوێی كەشێخ هەموو كەسێك بە موشریك دائەنێ كەوا چی بێ ؟ كەوا داوای غەیری خوای گەورەی كردبێت ئیتر ئەم شەخصە زانیبێتی یان نەیزانیبێ . ئاگاداربن زانیبێتی یان نەیزانی بێ ! چونكە دووحالەتە یان ئەوەتە زانیویەتی یان نەیزانیوە ئەگەر زانیبێتی ئەوە تەواو ئەوە موعەزەبیشە لەقیامەتیشدا خوا ئیختباری ناكا ئەگەر نەیزانیبێ هەر كافرە هەر موشریكە ئێمە ناتوانین دوعای بۆ بكەین رۆژی پیامەت خوا جل وعلاء چی بۆئەكا ئیمتحانی ئەكا

[1] :لە كیتابي :عاۆیض الجهل لاپەرە ٥٩١

کەواتە لەهەردوو حالەتەکە ئێمە دوعایان بۆ ناکەین ئەگەر موعەزب بێ یان موعەزەب نەبێ چونکە لەسەر ئەسلی ئیسلام نەمردوە.

هەروەها فتاوی شێخ(حوسێن وە عبدالله)[1] باس ئەکا ئەڵێ (من مات قبل دعوته تقم حوجه) ئەو کەسەی مردبێت پێش ئەم دەعوەیە دەعوەی توحید ویەکخوا پەرستی وەکەسێك نەبووبی کە حەقیقەتی ئەم دەعوەیەی پێ وتبێتو إقامه حوجەی لەسەر کردبێ ئەڵێ (في من مات قبل هذه دعوة ولم يدكه الإسلام وهذه أفعال التي يفعله الناس يوم ولم تقوم عليه حوجة مل حوكم فيه؟ وهل يلعن أويسب أو يكف عنه وهل يجوز الإبنه دعاء له مل فرق بين مالم يدرك هذه دعوة بين من لم أدركها ومات موعديا لة هذا دينه؟) ئەمە پرسیارەکەیە ئەو کەسەی کەوا پێش ئەم دەعوەیە مردبێت وەئیسلامی راستەقینەی نەبیستبێت وە ئەم أفعالانەی کە ئەمرۆ خەلك ئەیکەن سەیرکە ئەڵێ کە ئەوەی ئەمرۆ! لەزەمانی شێخ (حوسێن وعبدالله ی کوری محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلی وە إقامه حوجەی لەسەر نەکرابێ یانی پێ نەوترابێ ئەمە هەلەیە وەدینی خوای گەورە پێچەوانەی ئەوەیە حوکمی ئەو کەسە چیە وە ئایا لعنەتی لێ ئەکرێ ئایا جوێنی پێ ئەدرێ یان بێ دەنگ ئەبین لەئاستی وە ئایا کورەکەی بۆی ئەتوانی دوعا بکا وە فەرق چیە لە نێوان ئەوەی ئەم دەعوەیەی بینی بی و بەرگوێی کەوتبێ و زانیبێتی یان ئەوەی نەیزانیبی ئەو کەسەی موعاددی بوو واتا دژایەتی ئەو دەعوەی کردبێت ؟ لەجوابەکەیدا ئەڵێ (من مات من أهل شرك قبل بلغه هذه دعوة فلذی يحكم عليه أنه إذا كان معروفه بفعل شرك)هەمان وەلامی باوکیان !ئەڵێ ئەوەی کەوا لە ئەهلی شیرك مردبێت وە ئەم دەعوەی پێ نەگەیشتبێ وە حوکم ئەدرێ بەسەریدا ئەوەیە کەوا ئەگەر ناسرابێ بەوەی فعلی شیرکی کردبێ واتا هاواری غەیری خوای گەورەی کردبێت نەزری بۆ غەیری خوا کردبێ توکلی لەسەر غەیری خوا بەستبێ ئەمەی بەدینی خۆی زانیبی وە لەسەر ئەمە مردبێت(فهذا ظاهرة أنه مات على الكفر)بۆ ئەڵێ(ظاهرة)؟ لەبەر ئەوەی ئێمە نازانین پێ گەیشتوە کاتی خۆی یان پێ نەگەیشتوە بەلاّم لەهەردوو حالەتەکەدا چییە ؟ کافره موشریکه . ئەڵێ ئەمە دوعای بۆ ناکرێ (أضحها له)أضحیەی بۆ ناکرێ (ولا يصدق عنه) صەدەقەی بۆ ناکرێ (وأما حقيقة أمري فى لله تعالى) کە ئەڵێ (ڤ لله) مەبەستی چیە ؟

[1] :کوڕەکانی شێخ :محمدی کوری عبدالوهابن .

یانی خوا لەرۆژی قیامەتدا ئەم شەخصە چییە؟ ئەگەر ئیمتحان بکرێی رزگاری ئەبێ یان نا یاخود لەکاتی خۆیدا إقامە حوجەی لەسەر کراوە پێ وتراوە وە ئەسلەن هەر ئیختبار ناکرێ رأسەن بۆ جەهەنم ئەروا، (فإن كات قد قامت عليه الحوجة قي هذا لحياته معانده)ئەگەر هاتوو إقامە حوجەی لەسەر کرابێ(فهذا كافرا فى الظاهرة والباطن)یانی چی (فى الظاهرة والباطن؟) یانی ئەم کەسە ئەمە لەدەرەوە و لەناوەوە لەهەردوو حالەتەکەدا ئەم شەخصە پێ ئەوترێی موشریك وەعەزابیش ئەدرێی لەسەری (إن كان لم تكن حوجة فأمر الي الله تعالي)ئەگەر إقامە حوجەی لەسەر نەکرابێ نازینین بەلاّم لەهەمان کاتدا پێ نالێن موسلیم چونکە ئەمە موسلیم نیە کەواتە لێرەدا ئەگەر سەیری کەین کەسانێك هەن بلفعل موحیدن کەسانێك هەن موشریکن بەلاّم چیە إقامە حوجەیان لەسەر نەکراوە کەسانێك هەن موشریکن إقامە حوجەیان لەسەر کراوە کەواتە لەهەردوو حالەتی موشریکەکەدا پێ ناوترێی موسلمان (وأما سبه ولعنه فلا يوجز)بەلاّم سب و لعن جائیز نیە (بل لايجوز سب الأماوة مطلقا)ئەلێ نابێ مطلقی هەروا بەرەها بەو شێوەیە تۆ جوێن بە مردوان بەدی بەعام یانی (عن عائشة رضي الله عنها قالت قال النبي ﷺ لا تسبوا الأموات)[1] جوێن بەمردوان مەدەن (فإنهم قد أفضوا إلى ماقدموا)ئەوەی کەوا کردوویانە رۆیشتن ئیشی خۆیان و کاری خۆیان (إلا إن كان أحدا من أُمتِ الكفر) مەگەر لەئیمەی کوفر بێ لەسەرکردەکانی کوفر بێ مەسەلەن ئەوە (ئەبو لەهب)تۆ هەموو جار لەقورئنەکدا فێری کردووین کە بلێن (تَبَّتۡ يَدَآ أَبِي لَهَبٖ وَتَبَّ ۝١)[2] ئەها قسەی ئ ئەلبێن (وقد يغتر الناس به فلابأس في سبه إذا كان فى مصلحة دينه)ئەم جۆرە کەسانە کە ئەئیمەی کوفرن قەیناکا جوێنیان پێ بوترێی لەیەر ئەوەی مەصلەحەی دینی تێدایە کەواتە ئێستا لەم دووفتوایە چی تێدایە و چیمان بەردەست کەوت زۆر بەئاسانی ئەوەمان دەست کەوت لە مەسئلە ظاهیریەکاندا لەمەسئەلەکانی کە واضحە بەتایبەتی مەسئەلەی ئوموری توحید و شیرك عوزر نیە بۆ هیچ کەسێك کە پێ بوترێ جاهیل چونکە ئەم مەوزوعە پێش ئەوەی ریسالەش بێ پێش ئەوەی پێغەمبەریش بنێرێ ﷺ یانی خوای تعالی پێش ئەوەی پێغەمبەرانیش بنێری ئەو قەومە بەچی لەقەلەم دراون بەموشریك ئێستا

[1] :صحيح البخاري .
[2] :سورة المسد اية :١

تۆ تەماشای بلقیسە کە بلقیس پێش ئەوەی سولێمان کاغەزی بۆ بنوسێ کەشەمسیان ئەپەرست ئەمانە موحید بوون یان موشریکبوون؟ موشریك بوون هەتا نصی ئایەتەکە ئەلێ لەقومی کافرین بوون بەس کاتێك کەریسالەیان بۆ ئەروا ئەم ریسالەیە بۆ چیە ؟ إقامە حوجە .

إقامە حوجە بۆچیە ؟ بۆ عەزابە ئەوە بوو وتی ئەگەر ئێوە إستحابە نەکەن جەیشێك ئێەنێرم هەر نەتوانن دەسەلاتان هەبێ بەرامبەری سولێمان نایەت بلێ وەلا موشریك نین جاری ناتوانم پێیان بلێم تعینیشی کردن وابوو یان نا ؟ کەواتە ئەمانە موشریکن کافرن قەومی پێغەمبەر ﷺ کە پێغەمبەربۆیان هات موشریك بوون یان موشریك نەبوون ئەوەبوو باشمان کرد زۆر زۆری تیابوو خاسەتەن موحیدی تیابوو بەلاْم موشریك بەهەردوو بەشەکەیشی تیابوو ئەوەی کە إقامە حوجە لەسەر نەکراوە ئەوەشی کەإقامە حوجەی لەسەر کراوە کەواتە ئەم مەوزوعە زۆر گرینگە ئەبێ تەماشای فتاوی علماء   بەم شێوازە بکەین کاتێك کە ئەلێ من کافری ناکەم کافری ناکەم لەزۆری کەلامەکانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) مەبەستی پێ تەعزیب دانیەتی ها . کافری تەعزیب دراو نەك ئەو کافرەی کە کافرە و پێ نالێ کافرە پێ دەلێ کافر وە هەروەها کەلامی تر لەم بارەیەوە ئە ئەئیمەی دەعوەوە زۆرە کەوا سەبارەت بەو کەسانەی کەوا لەدەعوەی توحید تێ نەگەیشتون بەجاهیلی مردوون ئەمانە موشریکن لەوانە فتاوی شێخ(محمد بن ناصر بن معمر)[1] باسمان بۆ ئەکا لەم کتێبەدا ئەلێ پرسیاری لێ کرایە (عن قول فقها من أن المرتدة لایرث ولا یرث له فکفراً أهل زمانه هلم مرتدن أم حکمهم حکم عبدة أوثانه وأنهم مشریکون) پرسیار لێکراو لەقەولی فقها کاتێك ئەلێ مرتد نەمیرات وەرئەکرێ نەمیراتیشی لێ وەر ئەگیری کابرایەك کە کافربێ بمری موسلمانەکانی نەوەی میراتی لێ نابەن یاخود ئەگەر کەسێك موسلمان بێ نەوەکەی کافر بێ کافرەکە میرات لەباوکە موسلمانەکەی نابا ئەلێ ئایە ئێمە تەماشای کوفاری زەمانی خۆمان کەین (فکفراً أهل زمانه هلم مرتدن) ئایا ئەوان مرتدن؟ مەبەستی لەکوفاری ئەهلی زەمان [2] (أم حکمهم حکم عبدة أوثانه وأنهم مشریکون) تەماشاکە ئایا حوکمی موشریکیان ئەدەنێ موشریکی

---

[1]: یەکیك لە زاناکانی ئەهلی نجد .

[2]: مەبەستی ئەوانەیە هاوار ئەکەن غەیری خوای تبارك وتعالی یاخود نەزر ئەکەن بۆ غەیری خوای تعالی .

ئەصلى يان مرتديان ئەدەنێ ئەويش لەجوابەكەدا ئەلێ (أما من دخل فى دينه الإسلام ثم رتدَة) ئەلێ هەر كەسێك بێتە ناو دينى ئيسلام دواى هەر گەڕێتەوە ئەوە پێ ئەوترێ مرتد (فهؤلاء مرتدون وأمرهم عندك واضح) ئەلێ ديارە حوكمى ئەم شەخصە ديارە و چيە حوكمەكەى ديارە ئەو كەسە ئەبێ چى لێ بكرێ . إستتابە ئەكرێ ياخود هەندێ لە ئەهلى عيلم إستجابەشى لێ قبول ناكا ئەلێ ئەكوژرێى ئەمانە إستتابە ئەكرێن وەرە تەوبە بكە لەو ريدەيە ئەگينا ئەت كوژين ئەم توبەكردنە بۆ ئەوە نييە تاپێ بوترێ كافر بۆ ئەوەيە كە لەسەر كوفرەكەى تەعزيب بدرێى مرتد بوە كافر بووە ئەهێنرێ بۆ محكەمە لێرە چى لێ ئەكرێ إستتابە ئەكرێ كەواتە كەسەكە معينە وەكافريش كراوە وەهێنرايە بەردەم محكەمە ئەمە مرتد ئەلێ ئەمە خۆت ئەزانى واضحە ئەمرەكەى (وأما لم يدخل فى دين الإسلام) ئەما هەر لەبيدايەتەوە نەچۆتە ناودينى ئيسلام يانى لەسەرەتاوە لەم قسەيە وردبينەوە (بل أدركة دعوة الإسلامية وعلى كفرة) ئەم دەعوە ئيسلاميە توحيدييە جوانەى پێ گەيشت بەلأم ئەو لەسەر شيرك وضلالەتى خۆى بوو يانى يەكێك دايك و باوكى ئەيوت (يارسول الله)والعياذبالله يان (ياعبدالقادر) نەزريان ئەكرد بۆ غەيرى خوا بانوێژ و ڕۆژو عيبادەتيش بكەن چونكە ئەمانە وتمان موشريكين قوريش حەجيان ئەكرد و ڕۆژوويان ئەگرت صەدەقەشيان ئەدا عيباداتيان هەبوويان نا ؟ هەيان بوو وەشيركيان تێكەلاو بەئيشەكەيان كردبوو ئەمانە پێيان ئەوترێ كوفارى ئەصلى[1] جا ئەلێ گەر كەسانێك ئاوابن و دايك و باوكيان موشريك بێ ئەولادەكانيشيان إلحاق ئەكرێن بەخوێيانەوە هەر موشريكن (وأما لم يدخل فى الآسلام)ئەلى ئەوەى كە نەهاتبێتە ناو دينى ئيسلام لە ئەساسەدا مەبەستى بەوەيە با نوێژ و ڕۆژوو عيبادەتيش بكەن بەلأم شيركيان كردوە (بل أدركة دعوة الإسلامية وعلى كفره) دەعوەى ئيسلامى پێ گەيشت يانى دەعوەى (لا اله الا الله محمد رسول الله) ﷺ لەسەرئەوەى كەوا نابێ ئێمە شەريك بكەين نابێ ئيچمە هاوبەش بۆ خواى تعالى پەيدا بكەين لەعيبادەتدا ئەم لەسەر ئەو شيركە بوو (كعبدة الأوثان)وەك عەبەدى ئەوثانى زەمانى پێغەمبەرﷺ (فحكمه حكم الكفار الأصل)ئەلێ حوكمى ئەمە حوكمى كافرى ئەصليە .

[1] : ئەوەيە كەوا هەر لەبنەرەتەوە لەسەر كوفر و شيرك هاتبێ .

ئینجا مورتەد لەگەل کافری ئەصلی حوکمەکەی هەندێك جیاوازیان هەیە (لي أنا لا نقولوا الأصل إصلامهم) ئێمە نالێن ئەصلەکەی ئیسلامە لەناو ئەمانەدا یانی ئەگەر بنەمالەیەکت بینی ئێسنا بنەمالەی شێخ و مشایخ و دەورێشەکان هەر بەشیرك وضلالەت هاتوون ئێمە نالێن ئەصلەکەیان ئیسلامە ئەلێن لەسەر شیرك هاتوون (والکفر تاو عنه)نالێن شیرك تاو لەسەریان ئەمانە بوون بەکافر ئەمانە هەر لەسەر کوفر وشیرك هاتوون (بل نقول الذين نشؤ بين الكفار وأدرك أبائهم على شرك بالله) ئەلێن ئەوانەی لەسەر شیرك و کوفر پەروەردەبوون باوباپیریان لەسەر کوفر وشیرك ئەوانیان راهێناوە (هك كئابائهم) وەکو کێ وان وەکو ئابائو ئەژدادیان وان (كما دل على حديث صحيح فى قوله :فأبواه يهودانه أوينصرانه أويمجسانه)[1] ئەچنە ضمنی ئەوانەی کە کاتێك مولود لەدایك ئەبێ حوکمی حوکمی دایك و باوکە (فإن كان دين أبائهم الشرك بالله) ئەگەر دینی دایك و باوکیان شیرك پەیدا کردن بوو بۆ خوای تعالی یانی داتیك و باوکێك هاواریان ئەکرد (یارسول الله یا عبدالقادر) جا هەموو یا ئەکانیتر ، بۆ مردوان ئەمانە موشریکن ئەولادەکانیسشیان چین ؟

ئەولادەکانیشیان حوکمی دایك و باوکیان هەیە و موشریکن کوفاری ئەصلی.

(فشأ هائولائى وستمر عليه فلا نقول الأسلا الإسلام والكفر تارء)نالێن ئەصلەکەیان ئیسلامە کوفر بەسەریان داهوتوە وەکو کێ ؟

وەکو مورتەدەکەی کە موسلمانە دوای مورتەد ئەبێتەوە نەء ئەمە ئەوە نیە.

(بل نقول هم الكفار الأصلى)ئەمانە کافری ئەصلین (لايلزمون على هذا تكفير من مات في الجاهيلة قبل ظهور دين)ئەلێ ئەمە ئەوە ناگەینی کە ئێمە ئەوکەسانە سەیرکە ئەم عیبارەتە زۆر دەقیقە ئەبێ وریا بین ئەلێت (لايلزمون على هذا تكفير من مات في الجاهيلة قبل ظهور دين فإن لانكفر الناس بعموم كما أنا لانكفر اليوم بالعموم بل نقول من كان أهي جاهيلة عاملا بلإسلام تارك الشرك فهو مسلم)ئەلێ ئەمە ئەوە ناگەینی بەوە کەپێش ئەم دەعوەیە بەخەلکی بێن والله هەمووی خەلك کافرە نا هەبووە لەسەر تەوحیدی رۆیشتوە ئەوە چیە ئەوە موسلمانە ، هەشبووە لەسەر شیرك بوە لەسەر (یارسول الله) بوە پێی نەوتراوە ئەمە چیە ! موشریك وکافرە بەس موعەزەب علیە نیە هەشبوە پێ وتراوە پێ راگەنراوە ئەمە ئەو

[1] : رواه البخاري والمسلم ، ئەبو هرەیرە گێراویەتەوە .

كافر وموشریكەیە كە تەعزیب ئەدرێی لەسەری تەعزیب ئەدرێی لەسەر ئەو كوفر وشیركەی كە كردوویەتی جالێرەدا كە ئەلێ ئێمە بەعموم تكفیر ناكەین مەبەستی چیە ؟

مەبەستی لەو تكفیرییە ئەوەیە كە تەعزیب نادرێی نالێ تەعزیب ئەدرێی نالێ إلا ئەو شەخصە كافرە و تەعزیب ئەدرێی نەء كافرێكە تەعزیب نادرێی یان كافرێكە تەعزیب ئەدرێی یان موسلمانێكە لەسەر ئیسلامەكەی ڕۆیشتووە ئەو سێ بەشە دائیمەن بهێنە بەرچاوی خۆتان .!

(وأما كان يعبدوا الأوثاني ومات على ذلك قبل ظهور هذا دين) ئەما ئەو كەسەی كەوا خۆی مەشغول كردوە بەعیبادەتی غەیری خواوە وە پێش ئەوەی ئەم دینەی بۆ دەربكەوێی یانی ئەو دەعوەی (محمدی كوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لێ بێ (فهذا ظاهرالكفار) ئەمە ظاهیرەیەكەی كوفرە ،(فإن كان يحتميل أنه لم تقم حوجة على الرساليية)ئیحتمالیشە كەوا حوجەی ریسالی لەسەرنەكرابێ إقامە نەكرابێ یانی پێی نەوترابێ .ئایا ئەم إقامە نەكردنی حوجە دەری ئەكا پێی بوترێ كافر؟

لەوە دەری ناكا پێبوترێی كافر ، ئەمە چی زیاد ئەكا تەعزیبی بۆ زیاد ئەكا ئەگەر بێتو إقامە حوجەی لەسەر كرا لەسەر كافركردنی لەسەر موشریك كردنی تەعزیبدانیشی بۆ زیاد ئەكا ،ئەلێ (ليجهله وعدم من يبنبئه) كابرا كە نەیزانیوە یان كەس نەبوە پێی بلێ (لنا نحكم ظاهر وأمل حكم على الباطل فذلك الى الله)حوكمی لەسەر ظاهیری دەدەین باطنیەكەی بۆلای خوا ئێمە نازانین ئەو كەسە إقامە حوجەی لەسەر كراوە یان نا (والله تعالي لايعذب أحدا إلا بعد قيام الحجة عليه) ئائەمە موهیمە خوای تعالی كەس عەزاب نادا إلا إُقامە حوجەی ئەبێ لەسەر بكرێ ئینجا ئەمە ئاگاداربن بۆیە هەر تأكیدی ئەكەمەوە إقامە حوجە بۆ ئەوە نیە پێبوترێی كافر وموشریك ئەمە پێی وتراوە كافر لێرەدا إقامە حوجە بۆ چیە ؟

بۆ تەعزیب دانیەتی ئایەتەكە نصن ئەلێ (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[1] ئێمە تەعزیبی كەس نادەین هەتا دەعوەی پێغەمبەری پێنەگا ﷺ (وأما من مات منهم مجهول حال) ئەو كەسانەی كەوا نازانین كەوا حالیان چۆنە (فهذا لا نتعرض له ولانحكم بكفره ولا بالْاسلامه)ئاگادار بە لەوانەیە كەسانێك بێن ئەوە بخوێنەوە داوی بێن قطعی بكەن زۆر كەس

[1] :سورةالإسراء اية :١٥

هەیە ئەچێ عیباراتەکانی شێخ الآسلام(إبن التیمیه و إن القیم و محمدی کوری عبدالوهاب) ئەولادەکانی ئەحفادەکانی چەن لەناوەراستدا قطع ئەکەن ئاخیرەکەی ناهێنن ئا ئەوە موشکیلەکەمانە وەرە هەموو قەولەکەی بێنە ئەلێت (ولانحکم بکفره ولا بالآسلامه) یانی چی ئەم قسەیە نە ئەلێن کافرە نە ئەلێن موسلمانە ئەی باشە لەکافر و موسلمان زیاتر هەیە !؟ مەبەستی لێرەدا (ولانحکم بکفره)یانی (کفرا معذبا علیه)یانی بلێن والله إلا ئەوە تەعزیب ئەدرێی نازانین چوزانین لەوانەیە کوفرێك بێ تەعزیب نەدرێی لەسەری خوا لەرۆژی قیامەتدا چێ لێ ئەکا إختباری ئەکا (ولا بالآسلامه)ناشلێ موسلمانە چونکە یەکێك بلێ (یارسول الله یان یاعبدالقادر) چۆن موسلمانە ! موسلمان نیە موسلیم نیە موحید نیە موشریکە عیبارەتەکە زۆر دەقیقە ئەبێ وردبین (ولانحکم بکفره ولا بالآسلامه)لەوانیە یەکێك بلێ بلێ باشە مەرتەبەی سێیەم هەیە لەدوای کوفر و ئیسلام؟

ئەلێن تۆ تێ ناگەی لەعیبارەتەکە عیبارەتەکە ئەوەیە ئێمە حوکم نادەین بەسەریدا بلێن کافرە بەچی بەکوفرێکی موعەزەب علیه وەهەروەها (ولا بالآسلامه)ناشلێن موسلمانە کەواتە چی مایەوە کوفر غەیری موعەزەب علیه وابوو یان ناسێ بەشەکە.

(ولیس ذلك بما کلفنا أوکلفنا له)یانی ئێمە تکلیفی ئەوەمان لێنەکراوە کە بێن بەدوای ئەوجۆرەکەسانەدا بگرێن بزانین إقامه حوجەی لەسەر کراوە یان نەکراوە پەیوەندیمان چیە ئەوانە چوونەتەوەبۆلای خوای تعالی بەلأم گرینگترین ئەوەیە دوعایان بۆ ئەکرێی ؟

نەخێر لەهەدروو حالتەکە دوعایان بۆ ناکرێی ئەگەر إقامه حوجەیان لەسەر کرابێ ،یانی تۆ ئەیخەیتە ریزی ئەوانەی کەموشریکن ئیتر موعەزەبن یان موعەزەب نەبن .(تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُم مَّا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ)[1] ئەوانە رۆیشتن ئێمە پرسیارمان لێناکرێی چیان کردوە چیان نەکرد کەواتە (فمن کانت منهم مسلما أدخل الله الجنه) ئەوەی موسلمان بێ وە ئیسلامەتی جێ بەجێ کردبێ ئەو سێ مەرجەی لەتەعریقی ئیسلام باسمان کرد (هور الإساسلام لله بالتوحید والانقیاد له بالطاعة والبراءة من الشرك وأهله)[2] ئەمەیان جێ بەجێ کرد بێ (إلی الجنه) بەئیزنی خوای تعالی بەمەشیئەتی خوای

[1] :سورة البقرة اية :١٣٤
[2] :پێناسەی ئیسلام لای ئەهلی سوننە و جەماعە

تعالی (ومن کافرا أدخله الله النار) ئەوەشی کافربێ خوای گەورە ئەیخاتە ناو ئاگرەوە مەبەستی کام کافرە ئەوەی کە إقامە حوجەی لەسەر کراوە (ومن کان منهم لم تبلغ دعوة)ئەی ئەوەی کە دەعوەی پێ‌ٍ نەگەیشتوە (فأمره الی الله)ئێمە نازانین لەرۆژی قیامەت چۆن جوابی خوا ئەداتەوە خوای تعالی پێ ئەلیبێ برۆ ناو ئەو ئاگرە ئەچێ یان ناچێ خوا تاقی دەکاتەوە خوا بەبێ عەمەل ناهێڵێ کەس بچێتە بەهەشت ئەمەش ردێکی گەورە بۆ مورجیئەکان بەتایبەتی مورجیئەکانی زەمانی خۆمان ئەلێ هیچ عەمەلێکی نەبێ (تحت المشیئە)وانیە بەبێ عەمەل نەلەدونیادا نەلە قیامەتدا تۆ ناتوانی بچیتە بەهەشت هەتا لەرۆژی قیامەت خوای تعالی إلا پێت ئەلێ ئەوە ئاگرە برۆ ناوی ئەگەر برۆیتە ناوی بۆ بەهەشت نەرۆیتە ناوی کەواتە لەسەرچی تۆ ئەچیتە بەهەشت لەسەر عەمەلێك (ومن کان منهم لم تبلغ دعوة فأمره الی الله وقد علیمة خلاف فیة أهل الفترات ومن لم تبلغهم دعوة رسالیە)ئەشزانی ئەهلی فەیترە چۆنە وە ئەوەی کە دەعوەی ریسالی پێ نەگەیشتوە ، جا وریابن ئەم بابەتە زۆر زۆر گرینگە ئەم بابەتە کەم کەس هەیە تێ بگا زۆر لەکتێبەکاندا ئەبینین مامۆستای گەورە گەورە هاتووە ئەم مەسائیلانەی شەرح کردووە کەچی تەماشای ئەکەین بەهەلەدا چوە عوزری داوە بەجاهیل بەشیرك عوزری داوە بەجاهیل کەوا (یجهل شرك)یانی نازانی ئەوە شیرکە و نەکەوتۆتە ناوی ئەلێ ئەمە موسلمانە ! ئەمە هیچ یەکێك نیە لە ئەئیمە دەعوە یان (إبن التیمیە یان إبن القیم)یان علمای پێش ئەوان تەبعەن ئەم مەسئەلەش ئاگاداربن لەلایەکیترەوە بۆمان باس ئەکەن ئەلێن چیە ؟ ئەم مەسئەلەیە کەکاتێك ئێمە باسی ئەکەین ئەلێن کاکە ئەمە مەسئەلەیەکی خیلافیە علماء هەیە وای وتوە علماء هەیە وای نەوتوە ! ئەم مەسئەلەیە خیلاف نیە بگەرێوە بۆ کەلامەکانی شێخ الأسلام (ابن التیمیە و ابن القیم)وەهەروەها شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) وەهەروها ئەولاد و ئەحفادەکانی قەزیبەکی ویفاقیە ،إختلاف تێدانیە هەرکەسی لەسەر شیرك مردبێ موشریکە هیچ عوزری قبول نیە با جاهیلیش بێ بەس ئەمێنێتەوە لەسەر ئەوەی کە إقامە حوجەی لەسەر کرابێ یان نا ،

ئەلێ تاریخی ئەم شوبهەیە لەکوێیە کەوا فەرقیان کردوە لەنێوان کەوا مەسئەلەن بلێن ئەم مەسئەلەیە خیلافیە تأریخی ئەم شوبهەیە بۆمان باس ئەکەن ئەلێن (لم تظهر هذه شوبه قبل

العصر ابن التيمية)پێش (إبن التيميه) ئەم شوبهەیە نەبوە كە ئەم مەسئەلەیە خیلاف بێ نەخێر ئەم مەسئەلەیە هەتا شێخ (فوزان)یش ئیشارەت ئەدا كە ئەم قەزییە قەزییەكی ویفاقیە قەزییەكە إجماعی لەسەر خیلاف تێدا نیە ئەو كەسی جاهیل بێ بەشریك موشریكە جەهل قبول ناكرێ لەو مەسئەلەدا ئەڵێ (لئن كان من دعا عذر فأن أقدم ما ييستديل به من الأقوال ابن التيمية)ئەگەر بگەڕێنەوە بۆ قەسەكانیان كۆنترین قسە كە ئیتستدالی پێ ئەكا قسەی (إبن التیمیه) یە رەحمەتی خوای لێ بێت كەوا ئەو عوزری ئەدابەجاهیل یاخود لە عصری شێخ الآسلام (محمدی كوری عبدالوهاب) هەندێك دەركەوتن كەلامەكانی شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب)تێ نەگەیشتن هەستان شوبهەیان بۆ دروست بوو كەگوایە إمامی (محمدی كوری عبدالوهاب) چی ئەكا عوزر ئەدا بەجاهیل تەبعەن عورزدانەكەتان بۆ باس كرا لەچ بارەیەكەوە لەناو هێنانی بەموشریك نا بەڵكو لە تەعزیب دانی ئەلەوێی عوزری ئەدرێتی نەك لەناو هێنانی بەس ئەمانە ئەیگێرنەوە بۆ كوێ ئەڵێن ئەصلەن هەر موشریك نیە موحیدە و موسلمانە یانی ئەوە هەلەكەیە ئەڵێ لەزمانی (محمدكی كوری عبدالوهاب) ئەم مەوزوعە بەدوو شێوە دەركەوت:

یەكەم : كەسانی (ضال والمضيل) بوون شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) كە گوێی لە قسەكەیان بوو كە موشریك كافر ناكەن ئەمانە . هەستا كیتابی چی لەسەر دەكردن !؟ كیتابی (مفيد المستفيد فی كفر تاريك توحيد) سەیری عینوانی كیتابەكە بكەن (مفيد المستفيد فی كفر تاريك توحيد) یانی لەعینوانەكەیدا كێ كافر ئەكا ؟ تاریك تەوحید كەواتە تاریكی تەوحیدی ئەو كەسی تەوحیدی تەرك كردبێت و كەوتبێتە ناو شیركەوە كافرە ، كیتابەكە ئەصلەن لەسەر ئەوە دانراوە وەئەمە یەكێكە لەبەقوەترین كیتابەكانی شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) بەداخەوە كەلەلای زۆربەی زۆری ئەوانەی ئەمرۆ ناخوێندرێتەوە بۆیە ئێمە پێیان ئەڵێن بیخوێنەوە ئەو كیتابە بخوێنەوە (مفيد المستفيد فی كفر تاريك توحيد) بخوێنەوە بەشەرحەكانی بزانن چۆن شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) كەسانێك كەوا كەوتبێتە شیرك موشریكیان ئەكا و كافریان ئەكا وە پێیان ئەڵێ موشریك با نەشزانن ئەمە جۆری یەكەم بوو یانی میحوەری یەكەم بوو لەو جۆرە كەسانەی كە لەزەمانی شێخدا دەركەوتن شێخ رەدی دانەوە بەم كیتابە .

دووەم بەشیان : ئەخفتریکە ئەوانەن کەوا کەسانێك بوون لێیان تێك چوو بوو حەقیان داوا ئەکرد بەڵام حەقیان لێ تێکچوو بوو نەیان ئەزانی کە حەق چیە بۆیە پرسیاریان کرد لەوانە لە تەلەبەکانی شێخ لە درعیاء والاحساء وە خوای تبارك وتعالی ئەم فیتنەیەی نەهێشت بەدەعوەی چروپری شێخ (محمد)خۆیی وئەولادەکانی و ئەحفادەکانی کە ئەم شوبوهاتانەی تری رەواندنەوە کە نەخێر ئەوانە شیرکن دوای ئەلێ جیلی دووەم دەرکەوتن لە زەمانی (عبدالرحمنی کوری حسن)[١] ئەمە کێ ئەم شوبهەیەیی ئەبرد بەرێوە ؟ ئاگاداربن ئەم شوبهەیە (دوادی کوری جەرجیس، عوسمانی کوری منصور) ئەمانە هەستان دیسانەوە ئەم شوبهەیان دروست کردەوە کە ئەوەی بەجەهل کەوتبێتە ناوشیرك موشریك نیە و موسلمانە موحیدە ئەمانە کێ رەدی دایەوە ؟

شێخ (عبدالرحمن وەکورەکەی عبدالطیف) ئەمانە لە موصەنەفات و کتێبەکانی خۆیاندا رەدی ئەو (دوادی کوری جەرجیس، عوسمانی کوری منصور)یان دایەوە وە إخمادی ئەو فیتنەیەی ئەوانیان کرد وەکێ یارمەتی دان (أبا بطین)[٢]رەحمەتی خوای لێ بێ زۆر بەجوانی هاتە ناو مەوزوعەکەوە وە ئەم مەسئەلەیەی کە ئێمە لەبیدایەت باسمان کرد ئاوا رۆشنیان کردەوە بۆ خەلکی .

سێیەم بەشیان : جیلی سێ یەم دەرکەوتن (إسحاقی کوری عبدالرحمن) نەوەی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لێ بێ وە هەروتها (إبن سحمان)ئەمانە لەکتێب و لەفتواکانی خۆیاندا دیسانەوە کەوتنە رەد دا کەواتە ئێمە تەماشاکەین جیل بەجیل چیە ؟! هەر فیتنە و شوبهاتی ئەوە دروست ئەبێ لەزەمانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)وەجیلی دووەم و جیلی سێیەم دەی دەی هەتا ئەمرۆش لەکتێب و لەمصنەفاتەکان کەسانێکدا یا ئەبینین کە لەقیمەیایە لە سەلەفیەتدا لەلای خەلکێ بۆئەمە شێخ (عبدالطیف) و هەروەها شێخ (عبدالله و إبراهیم) یارمەتی دەری بوون وە ئەلێ لایەزال ئەمە هەر مەوجوودە ئەم شوبهاتانە هەر مەوجوودە تا ئەم عصرەش کەسانێکی زۆر هەن ئەلێن کاکە تۆ نابێ بەو کەسە بلێ کە دەلێ (یارسول الله) موشریك لەبەر ئەوەی ئەمە

---

[١] :نەوەی شێخ محمدی کوری عبدالوهابە (رەحمەتی خوایان لێ بێ)

[٢] : موفتی دیاری ئەو کاتەی وەلاتی نجد بوو

جاهیله نازانیٚ ! باشه هەتا لەوه گرانتر و نارەحەتتر ئەوەیه که ئەوان ئەگەر واش تێگەیشتبێتن ئەوان وتویانه (بعدإقامه حوجه) إقامه حوجەشیان لەسەر ئەکریٚ هەر ئەلێن نه ء هەر جاهیلن هەرنابیٚ ئاخر إقامه حوجه کیٚ بیکا موجتهیدەك بیکا ئا ئەم مەوزوعی ئیشتیهادە موجتهید ئەبیٚ بیکا لەکەلامی ئەهلی عیلما نیه ئەوانەی سابق تۆ سەیری کەی حوجەی خوا قورئانه پێغەمبەری خوا ﷺ بەرگوێی هەر کەسێك بکەوێی یانی ئێستا یەهودیەك نەصرانیەك نابێی بەکافر تۆ پیٚ بلیٚ شوێن پێغەمبەر کەوەﷺ هەتا موجتهیدەك پیٚ نەلیٚ ! چۆن شتی وا دەبیٚ ئەلیٚ لەمرۆشدا مەسەلی عوزر باالجهل که باس ئەکرێی گوایه خیلافی تێداە خیلافەکه لەسەر دوو قەوله یاس ئەکەن کەگوایه بەعزێك ئەلیٚ کافر ئەبیٚ وە بەعزێك ئەلیٚ کافر نابیٚ لەکتوبەکانی ئەمرۆی معاصرا ئەبینین لەکاتێکدا که ئەمه باس دەکرێی ئەم خیلافه نایدەنه پالٚ کەسانێك که ئەهلی عیلم بن هەر به مطلقی باس ئەکەن وەالله خیلاف هەیه لەمەسئەلەکەدا ئەمەش هەمووی لەکوێی دروست بوە ئەم تیٚ گەیشتنه ؟! ئەمه لەوەدا دروست بووە که (محمدی کوری عبدالوهاب) دوو قەولی هەیه یان (إبن التیمیه) دووقەولی هەیه هەلەکه لەوەدایه کەواته خولاصەی ئەم بابەته ئەوەیه گێرانەوە خیلاف لەمەسئەلەی عوزر کەبلێن عوزر بالجهل هەیه ئەمه دروست کراوە ئەمه لەکاتی خۆیدا نەبووە إلا لەو عصرەدا نەبێت کەباسمان کرد لەو عصورانەی کەباسمان کرد زەمانی دوای إمامی (إبن التیمیه) رەحمەتی خوای لیٚ بیٚ بەتایبەتی (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەو ئەجیالانەی کەلەدوایدا هاتبوون (وهذه مثل مسئلة من قال أن تكفر جهمية في خيلاف على قولين ثم يحك الخلاف ولاينسب إلا أحد) ئەمه وەکو ئەوکەسانەیه وەالله بلیٚ جەهمیەکان کافر نین ئەمانه خیلافی تێدایه بەعزێك کافری کردوون و بەعزێك کافری نەکردوون دوایەش خیلافەکه نەیاته پالٚ کەسانێك (إنما هو ذن خطأ مبنيا على فهم الخاط البعض الكلام إلن التيمية)هەموو لەسەر چ ئەساسێکه . لەتێنەگەیشتن لەو کەلامەی علمایانه واتیٚ گەیشتون ئەوان کەوا کەلامی ئەو عالمه دوو قەول ئەگەیەنیٚ ئەلیٚ ئەم مەوزوعه لەزەمانی شێخ (سولیمانی کوری سحمان)دورست بوو وەردەی دایەوە وەوتی نەخێر وتی (فرد عليهم أن المسئلة يفاقه فى تكفر الجهمية وليس فيعا خيلاف كما في كتاب الرفع التباس كشف الشبهتبين) ئالەو دووکیتابەدا رەدی ئەوانەی دایەوە که تکفیری جهمییه خیلافی تێدا نیه (وقد

دقنا نصوصه فی ذلك أصول سابقة)ئەوه لێرەدا باسی ئەوەئەکا لەکتێبەکەی خۆیدا لەپێش ئەوەی باسی ئەم مەوزوعه کردوه (وأیضا تصد فی ضلك عبدالله وإبراهیم أبنائهم الأشیخ عبدالطیف قالوا وأما دعاء صالحین والإستغاثتبهم)سەیری که چیان وتوه داوا کردنی پیاوچاکان هاواربردن بۆیان هانابردن بۆیان (وقصد فی الملیاة وشداید وهذا لاینازع المسلم في تحیم)هیچ موسلمانێك مونازەعەی لەسەر نەکا که ئەمه تحریمه ئەمه حەرامه (والحکم بأن الشرك الکبر فلیس فی التکفیر الجهمیة القولان)ئەوه هەردووکی باس کرد ئایه تەکفیری ئەمانەی موشریکن دوو قەول بێنه لەسەر جهمیش کەوا دووقەول هەبێ ! کەواته ئاگاداربین ئەم بابەتانه کاتیك ئێمه دێنه ناوی لەمەوزوعی عوزر بەجەهل کەباس ئەکەین ئەبێ تۆ کەلامی عولەمات بەجوای خوێندبێتەوه لەمەوزوعەکه نەك ریسالەیەك یا دوو ریسالەیەك یان کتێبەك یان دوو کتێب لەمەوزوعەکه بەڵکو دەبێته بچیته ناو مەوزوعەکه زۆر بەتفصیلی و بەجوانی .

ئەو مەوزعانه ئەکرێن به دوو بەشەوه :

یەکەمیان :مەوزوعێك هەیه پێی ئەوترێی (المسائیل الخفیة) ئەها ئەها لەمەسائیلی ظاهیردا عوزرتێدا ناخوا مەوزوعێك هەیه پێ دەوترێی (المسائیل الخفیة) ئەوانەی که شاراوەن ئەمانه عوزر تێدا ئەخوا بۆ کەسێك که پێ جاهیل بێ وێنەی ئەو کەسەی بوترێی که ئەم کەسه بلفعل نەزانه ئەگینا مسائیلی خەفیه له شەحصێکەوه بۆ شەخصێك فەرق ئەکا ئێستا (الاسماء صیفات) لەلای ئەوکەسانەی که ئەزانن و متەمەریسن تێدا ئەگەر بێت و غەیری ئەو قەوله بلێن که حەقه لێیان قبول ناکرێ چونکه ئەمه ئەو شەحصه وێنەی ئەو شەخصه نابێ جاهیل بێ پێی کەواته مسائیلەکان ئەبێ بزانین نسبیه بەنیسبەت شەخصەکانەوه جاری وایه شتێك لەسەر تۆ چیه ؟ خفیه لەسەریەکێکی تر خەفی نیه لەبەر ئەوه ئەوی کەبلێ نازانم یان قسەیەك بکا حوکمێکی هەیه تۆ قسەیەك بکەی لەسەر ئەو مەوزوعه بەسلب حوکمێکی تری هەیه . یان بۆنمونه شتێکیتر هەیه زۆر خەڵك لێی تێك ئەچێ ئەلێن علماء وتویانه ئەو کەسەی کەوا دووربێ لەولاتی ئیسلام یان موسلمان نشینێك لەولاتێکدا یان تازه موسلمان بووبێت یان ئەم کەسه لەولاتی کوفر ژیا بێ یان مسائیلی خەفی بێ ها ئاگەداربن ئەلێ ئەمانه چیه؟ عوزریان بۆ هەیه بابزانین عوزرەکه چیه ئەگەر مەسائیلی خەفی بێ ئەوا عوزرەکه

لەولایەنەوەیە نەپێ كافر ئەبێ نەپێ فاسق ئەبێ مەێ مبتدع ئەبێ ئەگەر مەسئەلەكە خەفی بێ ها بەڵام ئەگەر مەسئەلەكە ظاهیریبێ هەتا لەشوێنكیی دووبێ لەموسبمانان یان تازە موسلمان بووبێ ها ئەم قەزایە ظاهیرانە ئاگاداربە كابرا ئەگەر شیركی كردبوو پێ ئەوترێی موشریك بەس مەسەلەكە عەزابدانەكەیە لەسەری نیە ئاگاداری ئەم خاڵە بن عەزابدانی لەسەر نییە چ لەدونیا و چ لەقیامەت إلا ئەگەر إقامە حوجەی لەسەر كرا ، جا ئەوە نیە بلێن یەكێك ئەگەر (بعید العهد)بوو ، لەئیسلامەوە بابلێن لەدیاری موسلمانان بووە دووربوە لەولاتی موسلمانان یان تازە موسلمان بووە ئەم شەخصە ئەگەر شیركی كرد موشریك نییە ئاوا تێ مەگەن لەقصدەكە بەڵكو موشریكە بەس عەزاب نادرێی هەتاكو پێی رادەگەینرێ جا ئەگەر دەولەتی ئیسلام هەبێ إستتابەی ئەكا ئەگەر دەولەتی ئیسلامیش نەبێ لەسەر كوفر وشریكی خۆی ئەروات و لەرۆژی پیامەتیش (إلى جهنم وبئس المصیر) نوصوص زۆرە لەمسائیلەكانی شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لێ بێ كە ئەگەر بگەرێتەوە بۆ رسائیلەكانی كە ئەگەرێتەوە بۆ رسائیلەكانی كەناردوویەتی بۆ دەورووبەر بەرلەناو رسائیەكانیدا باسی كردووە كە حوكمی داوە بە شیرك بەسەر ئەوكەسانەی كەوا شیركیان كردوە پێی وتون موشریك بە (إسم فاعیل)نەك بلێی وەالله جارێی ئێوە موشریك نین هەتا كوو پێتان ئەگا ، نا موشریكی كردوون پێی وتون تۆ موشریكن بەڵام ئەم ریسالەتان پێی گەیشت ئیتر ئێوە هیچ حوجەیەكتان نەماوە لەوەی ئێمە قیتالتان كەین ئێوە حوكمی كافرتان هەیە كافری ئەصلی ئەوەی كە پێغەمبەری خوا ﷺ لەگەلیدا جەنگی كردووە وە ئێوە مال ومندالتان چیە ؟

حەلال ئەبێ ئەوكاتە وە ئێوە خوێنتان حەلال ئەبێ مالتان حەلال ئەبێ وەناوی ناون ئەگەر لەسەر ئەوە رۆیشتبێتن بەو شێوازە و لەسەر شیرك لەدایك بووبێتن حوكمی كافری ئەصلی بۆ كردووم مقاتەلەشی كردوون[1] هەروەها لەكەلامی شێخ (عبدالعزیز بن باز) لەفتواكانیدا زۆربە ئاشكرا دەر ئەكەوێ بابێن هەندێك لەو فتوایانە بخوێنینەوە بۆ نمونە :

تەماشای لجنەی دائیمە بكەین ئەلێ : یەك لەو پرسیارانەی كەلێیان كراوە ئەلێ: (هل هناك فرق بین المسلمین الذین عندهم نوع من الشیرك وبین المشریكین الذین لم یعترق بالإسلام؟)

[1] :ئەمەی كەباسمان كردلەكەلامی لجنەی دائیمیە .

ئایا فەرق هەیە لەنێوان ئەو موسلنانانەی کەوا نەوعێك لەشیرکیان هەیە ئەو موشریکانەی کەوا إعتراقیان بەئیسلام نەکردوە ؟

وەلامەکەی : (لافرق بين من يرتك سيف بدعى شركية تخرج من يكتسب الإسلامى منه وبين من لم يدخل فى الإسلام مطلقا فى تحريم مناكحت ومنع التوارث وبينهم وبين المسلمين ولاكن بينهم تفاوت فى درجة الكفري والعقوبة علية دنيا والاخرة حسب الدرجة طغيانهم)ئەلێ فەرق نیە لەنێوانیاندا لەنێوان کەسێکەوە ناوبیدعەی شیرکی کەوا ئەوکەسەی خۆی بەداتە پاڵ ئیسبلام یا درابێتە پاڵ ئیسلام یان خەلك ئەلێ موسلمانان شیرك ئەکەن تەبعەن ئەمە موسلمان نیە ئەوەی شیرك بکا وە لەنێوان ئەو کەسەی کە مطلقاکە هەرنەهاتۆتە ناو ئیسلام لەوەی کە هەردوویکان نابێ ژنیان بدرێتی سەیری کە ئەگەر شەخصێك ئەی وت (يارسول الله يان يا عبدالقادر)نابێ تۆ کچی بدەیتێ چونکە کچەکەت موسلمانە ئەو موشریکە خوای گەورە حەرامی کردووە ئەو موناکەحە (منع توارث) نابێ میراتی لێ وەربگریی نابێ میراتیشی بدرێتی لەهی موسلمان (ولاكن بينهم تفاوت فى درجة الكفري والعقوبة) بەڵام لەدەرەجەی کوفرەکە تفاوت هەیە کەمیان کوفرەکەیان زۆرتر و کەمترە گرینگ هەردووکیان (والعقوبة علية دنيا والاخرة حسب الدرجة طغيانهم، فمثلا الاول : يعتبر مرتدا عن الإسلام يستتاب فإن تاب وإلا قتل لردته) ئەو کەسەی کە موسلمان بێ دوای بلێ (يارسول الله) بکەوێتە ناوشیرکەوە ئەوە بوە بە مورتەد ، وە ئەم کەسە چیٚ لێ ئەکرێی ؟ ئەم کەسە إستتابە ئەکرێی یانی داوای تەوبەی لێ ئەکرێی پێی ئەوترێی تۆ کافرو موشریکی تەوبە بکە ! ئەگینا ئەتکوژین (وماله لبيت المال لا لزوجة وأهلية) مالەکەی بۆ کێ یە بۆ بەیت الماله بۆ ژن و مندالەکانی نیە ، چونکە موشریکەمیراتەکەی ناچێ بۆ خوارخۆی (لقول النبى ﷺ: من بدل دينه فاقتلوه)[1] هەرکەسێك کەوا دینەەی خۆی گۆری بیکوژن مورتەد بوویەوە بکوژرێی (والثاني يدعا الإسلام فإن إستجاب فبا) ئەها ئەوەی دووەمیش داوا ئەکرێی ببێت بە موسلمان یانی چی نیە ؟ کەدوای لی دەکرێی یانی کافرە . وەرە موسلمان ببەوە (إلا شرعه جهاد وقتل كاسأر كافر) ئەوەی ئەو کاتە جیهادی مەشروعە وەکو هەموو کافرەکانی تر

[1] : حديث صحيح رواه البخاري

(وماله فيؤن وغنميته للمسلمين) ماڵەکەی ئەبێ بە غەنیمە بۆ موسڵمانان .(إن أخذ فی الجهاد واللورثته من أهلی دينه مات فی غيري جهاد)وە بۆ وەرەسەتەکەیتی لەئەهلی دینەکەی خۆی یانی ئەلی شیرك ئەگەر خۆیان مردن ئەولادەکانی خۆیان میرات ئەبن ئەگوێزرێتەوە ؟ بەلی، (إلا أن يكن مشرك من أهل الكتاب والمجوس فإنهم يقرون بالجزية اللتزموا بها) إلا ئەگەر ئەهلی کیتاب[1] بوون ئەمانە جزییەیان لێ وەرئەگیری غەیری ئەم کەسانەی جزییان لێ وەرناگیرێی یان موسڵمان بوونە یان شەرکردن وکافربوون ولێدانیانە ، یانی خەڵکی کاتێك بانگ ئەکرێن بۆ ئیسلام یان ئەهلی کیتاب یان ئەهلی کیتاب نیە ئەگەر ئەهلی کیتاب بوو موخەیەر ئەکرێی لەنێوان موسڵمان ئەبێ یان جزییە ئەدەی یان لێت ئەدەین ئەمە ئەگەر ئەهلی کیتاب نەبوو مەجووس نەبوو ئەم کەسە چی لەگەلیدا ئەکرێی یان موسڵمان ئەبی یان لێت ئەدەین واتا جزییە لەوان وەرناگیری ،(إذالتزموا بها عن يدنهم صاغرهم)ئەگەر ئەهلی کیتاب بوون ئەوا لێیان وەرئەگیری جزییە ،(وإلإ قتيلوا عند القدرة على ذلك لقوله سبحانه: (قَٰتِلُواْ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَلَا بِٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ ٱلۡحَقِّ مِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ حَتَّىٰ يُعۡطُواْ ٱلۡجِزۡيَةَ عَن يَدٖ وَهُمۡ صَٰغِرُونَ)[2] ئەوە ئایەتەکەیە دەربارەی جزییە بەداخەوە کە ئەمڕۆ زۆر موسڵمانان بەناوی داعییەوە بەناوی دەعوەکار و ئەوانەوە بەداخەوە شەرم ئەکەن باسی جزییە و سەرانە بکەن باسی ئەوە بکەن کە عقوبەیا لەسەر بەداخەوە ئەوە نصی ئایەتە ئەبێ جزییە بەدەن نابێ سەربەرزبن ئەبێ صاغیربن ئەبێ حەقیربن ئەبێ رەزیل بن ئەمە لەدەولەتی ئیسلامیدا تەبعەن (وثبت عن رسول الله ﷺ: أخذ الجزية من مجوس هجر)[3] وە لەپێغەمبەری خوا ﷺ پابت بوە لەبوخاری کوا جزییەی لەمەجوس وەرگرتووە کەواتە یەهود ونەصارا و کە مەجوس جزییان لێ وەرئەگیری ئەگەر موسڵمان نەبوون ئەبێ بەزەلیلی دابنیشن نابێ بەسەر بەرزی دابنیشن ئەمە وەلامی لجنەی دائیمەبوو لەم بابەتەدا .

وەلامی ترمات زۆرە بەنیسبەت ئەو کەسانەی کەوا ئەوکەنە کوفرەوە وە ئەم کەسە پێی دەوترێی کافر و إستتابە ئەکرێی ئەگەر تەوبەی کرد وە إلا لی ئەدرێی هەر کەسێك بکەوێتە

[1] :ئەهلی کیتاب یەهود و نەصارا ومەجوسیش چونکە حەدیسمان هەیە پێغەمبەری خوا صل الله عليه وسلم جزییەی لەوانیش وەرگرتوە .
[2] : سورة التوبة اية :٢٩
[3] : رواه البخاري.

ناو ئوموری شیرکیەوە ئەتوانن بگەڕێنەوە بۆ ئەو فصلە لەکیتابی (عاريض الجهل،فصلي ١٠:)بەراستی زۆر گرینگە بۆ هەموو ئەوانەی کەلەم مەجالەدا دەرس ئەلێنەوە یان بۆخۆیان ئەیانەوێی شت بزانن بگەڕێنەوە فتواکانی الجنەی علماء دەعوەی نجدی ، لجنەی دائیمە و شێخ (بن باز) وەرە سەر شێخ (بن باز) بزانە فتواکانی لەم کیتابە چەند فتوای هەیە دەربارەی ئەم بابەتە یەکێك لەفتواکانی ئەلێ :سەبارەت بەوە ئەوەیە ئایە ئینسانی جاهیل کە ئەمرۆ مەوزوعی جەهل زۆر بوە بەحیسابی خۆی ئەلێ جاهیلە بە ئوموری تەوحید و شیرك و ئەوبابەتانە وە ئەکەونە ناوشیرکەوە ئایا ئەو کەسانە عوزریان بۆ هەیە ؟ پێیان نەوترێ ئەوانە مەسەلە ن موشریك نین ئەوانە کافرنابن ئەوانە نەزانن تەماشاکە سەبارەت بەفتواکانی یەکێك لەو فتوایانە ئەلێ (يقعو كثرم من عامة فى الجملة من المخالفات قاديخة في توحيدي فما حوكمه؟) بەشێخ (بن باز)ئەلێن زۆر لەخەلکی عەوام ئەوکەنە ناو مخالەفاتێکی زۆر لەمەسەلەی تەوحیددا (يارسول الله يا عبدالقادر يا غەوسی گەیلانی) نەرز ئەکەن بۆ ئەو چی ئەکەن وچی ئەکەن ،..؟ کە خوکمی ئەمانە چیە ؟ (وهل يعذرون بالجهل؟)وە ئایا بەنزانینی خۆیان عوزریان ئەدرێتی پێیان بوترێی کافرنین ئەمانە موشریك نین (وحكم مناكحتهم وأكلوا ذبايحهم؟) ئایا ژن وژنخوازی وەرگرتن لێیان یان پێدانیان یان سەربراوەکانی دەستیان چونکە ئەمە زۆر گرینگە ئەمە باس لەوە ئەکا ئەگەر یەکێك بلێ (يارسول الله) ئەگەر حەیوانێکی سەربریی یان پەلەوەرێکی سەربری یان دەعوەتێکی کردی بەحەیوان یان پەلەوەر تۆ ئەتوانی بیخۆیت یان ناتوانی ئەلێ نابێ بیخۆی ئێستا باس ئەکا (وهل يجوز دخوله بمكة المكرمة) ئایە ئەتوانن ئەمانە بچنە مەکەوە؟ چونکە مەککە حەرامە لەسەر موشریك لەجوابەکەیدا ئەلێ (من عرف بدعاء أموات والإستغاثة بهم) هەرکەسێك ناسرابێ بەوەیی کەوا هاواری بردووە بۆ مردوان داوا و هانای لێکردون و هانای بۆ بردوون (ونضرالهم ومحو ذلك من أنواع العيبادة فهو المشريكا كافرا لاتجوز مناكحة)ئەم کەسە موشریکە و کافرە نابێ ژن وژنخوازی لەگەلیدا بکرێی (ولا دخول المسجد الحرام ولا معامةلتم معامةلتم المسلمين) نابێ بچیتە مسجد الحرام نابێ موعامەلەی موسلمانانی لەگەل بکرێی (ولوا إدعا الجهل) بابش لێت نەمزانیوە بەنەزانین ئەمانەم کردوە(حتى يتوب الى الله كذلك)

تەوبە بكا لەو شيركە ببێ بەموسلمان ئينجا ئەمە قەولی شێخ (بن باز)بوو ئايەت ئەهێنێتەوە لەسەر ئەوە لەسورەتی البقره

(وَلَا تَنكِحُوا۟ ٱلْمُشْرِكَـٰتِ حَتَّىٰ يُؤْمِنَّ)[1] نابێ تۆ ژنی موشريك بێنی ئادەی بزانم موشريك كێ يە ؟ ئەگەر كەسێك يان ئافرەتێك بلێ (ياغوسی گەيلانی يا عبدالقادر يا يان فلان،،) ئەمە موحيدەيە يان موشريكەيە ئەمە موشريكەيە كەواتە ئايەتەكە پێت ئەلێ چی ؟(وَلَا تَنكِحُوا۟ ٱلْمُشْرِكَـٰتِ حَتَّىٰ يُؤْمِنَّ وَلَأَمَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّن مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ)[2] ئەگەر كەنيزەيەكی باوەردار تۆبيخوازی باشترێكە لەموشريكەيەك چەنێ جوانيش بێ چەنێك بەدليشت بێ (وَلَا تُنكِحُوا۟ ٱلْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا۟)[3] ژن و ژنخوازی لەگەل موشريكاندا مەكەن مەيان هێنن هەتا موسلمان ئەبن (وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّن مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ)[4] عەبدێكی موسلمان باشترێكە لەموشريكێك بالای تۆ چەند جوان و بەقەدر ورێز و ئەوشتانەی هەبێ لەناو كۆمەلگادا پارە دارو خاوەن نەسەب و حەسەبيش بێ شتی وانيە موئمين و موشرك كەواتە قەزييەكە جياكردنەوەيە لەسەر ئەساسی ئيمان و كوفردا دوای ئەوە شێخ ئەمستانە باش ئەكا هەتا دێتە سەر (ولايلتفة الي كونهم جهاله) ئاور نادرێتەوە بۆی كەوا ئەمانە نەزان بوون بۆيە وايان كردووە (بل يجب ان معامەله معامةللت الكفرا حتى يتوب إلي الله من ذلك)ئەبێ موعامەلەی كوفريان لەگەل بكرێی بەو فتوايانەی كە ئێستا باسمان كرد كەسێك كە مشهوربێ بەوەی كەوا هاواری غەيری خوا نەزر بۆ غەيری خوا ئەكا پەنا ئەگرێی بەغەيری خوا الموهيم ئعتقادی بەأموات هەيە لەگەل ئەمەشدا ئاگادار بە بەهەمان شێوەش ئەوانەشی كەكوفری ئەمرۆی عەصری خۆمانيان هەيە لە إعتقاد بوون بە علمانيەت و ليبراليەت و ماركسييەت بەئيشتراكيەت قەوميات و بەهەمووطواغيتەكانی ئەم سەر زەمينە بەهەمان شێوە حوكميان لەگەلدا ئەكرێی ها حوكميان كومی ئەوەيە ئەلێ ئەمانە نابێ بلێ والله نەزانن چونكە ئەم مەسائيلانە مسائيلی ظاهيرەن شتێكن نابێ كەس نەيزانێ ئينسان يان موشريكە يان موحيدە لەو دووانە تجاوز ناكا ئەمەش فتوای شێخ بوو كەوا باسمان كرد وە چەندەها فتوايتر كە

[1] :سورة القبرة اية :٢٢١
[2] :سورة القبرة اية :٢٢١
[3] :سورة القبرة اية :٢٢١
[4] :سورة القبرة اية :٢٢١

ئێستا دوور ودرێژ دەخاێنی کە ئەگەر باسی بکەین ئەتوانین بگەرێنەوە بۆ ئەو کتێبە وە ئیستفادە لەو فتوایانە بکەن بۆیە لەو بابەتی عوزر بەجەهلەکەش لە کشف شیهات کە هاتوە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لێ بێ (الكفر المستفيد فى تارك التوحيد) لە کشف شیهات زۆر بەجوانی باسی کردووە باسی ئەوەی کردوە کە کافر وە موشریك ئەوە کەسەیە کە بکەوێتە ئوموری شرکیەوە وە عوزر بەجەهل قبول نیە بلێ واللە نەزانینەکەی عوزری ئەیاتی وەاللە نەیکەین بە موشریك هەر موسلمانە نا، وەلەو لەو کشف شبهات چۆنی باس کردوە عرضا شتەکە هاتووە یانی ئەبینی بە تفصیل لەو خالەدا باسی نەکردووە بۆیە هەندێك کەس دێن چی لێ دەکەن ؟ معناکەی ئەگۆرن ئەلێن شێخ علی ئەساس کەلامی تری هەیە بگەرێرەوە بۆ کەلامە صەریحەکانی کەتۆ تێ نەگەیشتووی لەو مەلامەی کە شوبهەت بۆ دروست بوە تێدا کە مەبەستی تیا ئەوە نەبوو کابرا کافرنیە وتویەتی کافرێکە کە من قیتالی یەکەسەر لەگەل بکەم ئەما کافر و موشریکێکە بیدایەتا کەوتبێتە کوفر و شیرکەوە بەشیرکەکەی .

(اقتضاء حكمة الله تعالى أن يجعل لأنبيائه وأوليائه

أعداء من الإنس والجن)

شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب)ئەلی (واعلم أن الله تعالى بحكمته لم يبعث نبيا بهذا التوحيد إلا جعل له أعداء) پێغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام)خوای گەورە هەرکەسێکی لەوان ناردبێت لەحیکمەتی ئەودا إلا ئەوە بووە کە دووژمنی بۆ دروست کا ! یانی صیراع لەنێوان حەق باطڵ بووە و ئەمێنی هەتا رۆژی قیامەت کەواتە کەسێك کەهاتە ناو دینی ئیسلامەوە وە بوە شوێنکەوتەی پێغەمبەرﷺ بەئیسراحەت دادنەنیشێت بلێ واللە من عیلاقەی هیچ کەسێکم نیە نوێژی خۆم ئەکەم و عیلاقەم نیە علماء ئەلێن گەرتۆ وابلێت تۆ موسلمان نیت ئەبێ کافر کافر کەی ئەبێ بەرائەت لەکوفر و کافرین بکەی ئەبێ چۆن تەسلیم بووی بە توحید بۆ خوای تعالى وە ملت دا بەعیبادەتەکان ئەبێ بشلێت بەریم لەهەموو شیرك و موشریکین ئەوە نەلێت ئیمانت لێ وەرناگیرێت هەر (لا اله الا الله) خۆی مانای ئەوەیە ، لەپێشدا تۆ ئەلێ (لاله)ئینجا ئەلێ (الا الله) واتا بێ بروام بەهەموو شتێك تەنها (الله) نەبێ .

کافرم بەهەموو شتێك تەنها (الله) نەبێ .جا لێرەدا ئەلێت پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام)خوا أعدا و دووژمنی بۆ دروست کردوون (کما قال تعالى: وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَٰطِينَ ٱلْإِنسِ وَٱلْجِنِّ يُوحِى بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ ٱلْقَوْلِ غُرُورًا)[1] یانی ئێمە چۆن تۆمان موبتەلاکرد ئەی پێغەمبەرﷺ بەدووژمنەکانتەوە لەموشرکین هەروەها هەموو پێغەمبەرانمان موبتەلاکردووە بەدووژمنەکانیانەوە لە دووژمنانی دین لە جن و ئینس ،لە مەرەضەی شەیاتینی جن و ئینس ئەمە دڵدانەوەی پێغەمبەرە ﷺ هەروا مەزانە تۆ دووژمنت هەیە (ئەبو جهل و ئەبو لەهبەکان)بەرامبەرت ڕاوەستاون شەیاتینی ئینس و جن بۆ پێشوانیش هەروا

بوون و دووژمنی پێغەمبەران بوون(علیهم الصلاة والسلام) تۆ لەسەر هەمان ڕێگەی ئەوان ئەڕۆیت ئەبێ ئەم دووژمنانەت هەبێ لەبەر ئەوەی جیهادیان بکەی ! شوێنەکەوتەی ئەنبیاء ئێوەش بەهەمان شێوە شوێنەکەوتەی پێغەمبەرمحمدﷺ ئەبێ ئێوەش بەهەمان شێوە ئاوا تەسەورکەن دووژمنتان لەسەر ڕێگایە بەڵکو زۆر بەی زۆری خەڵکی دووژمنتانە! کەتۆ بووی بەموسلمان بزانە (وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ ٱلشَّكُورُ)[2] موسلمانان کەمن بەلام لەم بەرەوە زۆربەی زۆری خەڵکی موشریکە کەواتە زۆربەی زۆری ئەو خەڵکە دووژمنی تۆیە ! (لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ ٱلنَّاسِ عَدَٰوَةً لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱلْيَهُودَ وَٱلَّذِينَ أَشْرَكُوا۟)[3] ئەوەی موحید نەبێ موشریکە خوای گەورە لەقورئاندا ئەفەرموویێ (وَمَآ أَكْثَرُ ٱلنَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ)[4] زۆربەی زۆری خەڵکی ئەگەر تۆ چەند حیصریشت هەبێ ئەی (محمد) ئەوان ئیماندارنین ! یان ئەلێ (وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِٱللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشْرِكُونَ)[5] کەواتە ئێمە دووژمنان زۆرە ! ئەها ئایەتەکە ئەلێ چی ؟(لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ ٱلنَّاسِ عَدَٰوَةً)(أَشَدَّ ٱلنَّاسِ عَدَٰوَةً لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا۟)کێ یە یەهود و موشریکەکانن ! ئەگەر موحید نەبێ موشریکە موشرکیش گەورەترین دووژمنی تۆیە ئەبێ بزانی جا.

[1] : سورة الأنعام اية :١١٢
[2] :سورة سبأ اية :١٣
[3] :سورة المائدة اية :٨٢
[4] :سورة يوسف اية :١٠٣
[5] :سورة يوسف اية :١٠٦

وە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەلیٚ : (وقد يكون لأعداء التوحيد علوم كثيرة وكتب وحجج كما قال تعالى) خالیٚ دووەم :لیرەدا ئەوەیە ئەلیٚ أعدا و دووژمنانی تەوحید وامەزانە ئەوانە ئەوها بەبیٚ دەنگ بەبیٚ کیتێب بەبیٚ عیلم راوەستاون علمێکی زۆریان هەیە ! کیتێبێکی زۆریان هەیە بەلگەیەکی زۆریان بەحیساب بەدەستەوەیە ! (كما قال تعالى: فَلَمَّا جَآءَتۡهُمۡ رُسُلُهُم بِٱلۡبَيِّنَٰتِ فَرِحُواْ بِمَا عِندَهُم مِّنَ ٱلۡعِلۡمِ)[1] کاتێك کەپێغەمبەرەکان هاتن دینیان بۆ بەیان کردن لەکتێب و لەموعجیزە هەمووی خستیانە بەرچاویان ئەوان بەچی دلخۆش بوون ؟ لەعیلمەکەی خۆیان کە لەباو باپیرانیان بۆیان ماوەتەوە ! وەکردیان بەدژی پێغەمبەراندا (عليهم الصلاة والسلام)وەخۆیان بەراست زانی و ئەوراستیەیان بەدرۆ زانی! لەبەر ئەوە ئینسانی موحید ئەبیٚ بزانیٚ خۆی ئامادەکە کە خۆی بەعیلمی کیتاب و سونەت مسەلەح بکا دژی ئەوانەی کەوا بەعلومی باو باپیرانیان خۆیان موسلەح کردوە دێنە پێشەوە لەگەل تۆدا بەربەرەکانیٚ ئەکەن !

شێخ(فوزان)ئەلیٚ :

(حكمة الله تعالى في هذا تتلخص في أمرين)حیکمەتی خوا لەم بابەتەدا لەدووشتدایە:

یەکەم : (أنه ما بعث نبيا من أنبيائه إلا جعل له أعداء من المشركين) هیچ پێغەمبەرێکی نەناردوە (عليهم الصلاة والسلام) لەپێغەمبەرەکانی إلا دووژمنی بۆ دروست کردوە لەموشرکین (كما في الآية التي ذكرها المؤلف وكما في الآية)هەروەکو لەئایەتەکەی کە موئەلیف باسی کرد واتا شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)(وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوّٗا شَيَٰطِينَ ٱلۡإِنسِ وَٱلۡجِنِّ يُوحِي بَعۡضُهُمۡ إِلَىٰ بَعۡضٖ زُخۡرُفَ ٱلۡقَوۡلِ غُرُورٗا)[2] وەلێرەشدا ئەفەرمووێی ئایەتێکی تری هێناوەتەوە (وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوّٗا مِّنَ ٱلۡمُجۡرِمِينَۗ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيٗا وَنَصِيرٗا)[3] هەروەك چۆن بۆ پێغەمبەرانی پێش تۆ دووژمنمان دروست کردوە بەهەمان شێوەش دووژمنمان لە موجرمین بۆتۆ دروست کردوە ئەی محمد ﷺ بەلاٚم ئاگاداربە پەروەردگاری تۆ بەسە بۆ ئەوەی رێی نیشاندەرت بیٚ وەسەرتخا بەسەریاندا ! کەواتە ئینسان نەترسێت لەسەر خوا توکل بکا بەسیەتی خوای تعالى خوای تعالى بەسە ئەم شەخصە هەرکەسێك بیٚ

[1] :سورة غافر اية :٨٣
[2] : سورة الأنعام اية :١١٢
[3] :سورة الفرقان اية : ٣١

لەمەیدانی دەعوەدا پشت بەخوا ببەستی داوا لەخوا بکا (وَمَن يُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ يَهۡدِ قَلۡبَهُۥ)[1] هەرکەسێك ئیمانی بەخوا بێ بەتەنها خوای گەورە هیدایەتی دڵی ئەدا ! وە خوای گەورەش نەصیرەتی سەرخەریەتی ئاگاداربن ئالەو تەوکولە قەت و بەهیچ شێوەیەك شکتان نەبێ کە خوا سەرخەرتانە (ولله في ذلك الحكمة من أجل أن يتبين الصادق من الكاذب) لەوانەیە بپرسین ئایە بۆچی ئەمە هەیە ؟ خۆ خوای تعالی ئەتوانی خوای تعالی ئەفەرمووێی : (وَلَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ مَا فَعَلُوهُۖ)[2] ئەگەر خوا بیویستایە نەیاندەتوانی ئەوە بکەن ! بەلام خوای تعالی حیکمەتی هەیە لەوشتەدا حیکەمتەکەش چیە ؟ (أن يتبين الصادق من الكاذب) ئەبێ ئەو خەڵکە ئەبێ ڕاستگۆ و درۆزن جیابکرێتەوە ئەوەی ڕاست ئەکا لەئیمانەکەیدا ئەوەی درۆ ئەکا لەئیمانەکەیدا جیابکرێتەوە (ويتبين المطيع من العاصي) ئەوەی کەوا سەمع و طاعەئەکا ئەوەی کەوا یاخی ئەبێ ئەبێ جیابکرێتەوە (إذا بعث الأنبياء يدعون إلى الهدى صار هناك دعاة للضلال من أجل أن يمتحن الناس أيهم يتبع الأنبياء وأيهم يتبع دعاة الضلال) ئەگەر خوای تعالی پێغەمبەرانی نارد دەعوە ئەکەن ڕێنمای خەڵکی ئەکەن بۆهیدایەت ئەو خەڵکە ئەبن بەدوو بەشەوە :

کەسانێك بانگەواز کەرن بۆ گومرایی و ضلال وە کەسانێك شوێنیان ئەکەون ئەلێ (صار هناك دعاة للضلال من أجل أن يمتحن الناس أيهم يتبع الأنبياء وأيهم يتبع دعاة الضلال) واتا دوعاتی ضلال دروست ئەبێ بۆئەوەی خوا ئیمتحانی خەڵك بکا بزانی کێ شوێن پێغەمبەرەکە ئەکەوێی بەراستی و بەردوستی وە بەدوعاتی ضلال ناخەلەتێی وە کێ شوێن دوعاتی ضلال ئەکەوێی بانگەوازکەرانی گومرایی ئەکەوێی وە لەڕێگەی پێغەمبەران لا ئەدەن ووەکو ئەمرۆ : ئێستا لەسەر ئەرزی واقیعی ئێمە کەسانێك هەن ئەلێن خەلکەینە بگەرێنەوە بۆلای خوا (فَفِرُّوٓاْ إِلَى ٱللَّهِۖ)[3] کەسانی زۆریشمان هەیە هەتا یەکێك ئەلێ بگەرێرەوە بۆلای خوا ملیۆنەها ئەلێ وەرە کاکە شوێن ڕێبازەکەی من کەوە! شوێن طەریقەکەی من کەوە شوێن بۆچوونەکەی من کەوە لەخوات دوور ئەخاتەوە جا ئەوە خوای تعالی ئەیەوێی ئەو خەلکە تاقی بکاتەوە بزانێ کێ شوێنکەوتەی پێغەمبەرە بەراستیﷺ شوێنەکەوتەی خوایە وە کێ

[1] :سورة التغابن اية :١١
[2] :سورة أنعام اية ١٣٧
[3] : سورة الذاريات اية :٥٠

شوێنەکەوتەی طروقی ضلال وباطله (ولولا ذلك لكان الناس كلهم يتبعون الأنبياء) خۆ ئەگەر وانەبوایە یانی خوای گەورە بیویستایە هەمووی شوێن ئەنبیاء ئەکەوت ! (ولو في الظاهر ولا يتميز الصادق في اتباعه من المنافق لأن الأنبياء يتبعهم المؤمن الصادق ويتبعهم المنافق الكاذب) ئەنبیاء ئەگەر تۆ سەیریان بکەی لە عەصری خۆیاندا مونافیق هەبوە لەعەصریاندا ئەو مونافیقە لە ظاهیردا شوێن پێغەمبەرەکە کەوتوە بەس لەداخیلدا وانەبوە لەناوەرۆکا وانەبوە کەواتە ئەبێ مونافیق و کەسانی ئیمانداری ڕاستەقینە جیابکرێتەوە ئەبێ ئەم دووانە جیابکرێتەوە (والذي يميز هذا من هذا هو الابتلاء والامتحان) چی ئەمە جیائەکاتەوە ؟ ئیمتحان ، ئیختبار تاقی کردنەوە ئەو دوانە لەیەك جیائەکاتەوە یانی مەیدان دێتە پێشەوە ڕاستگۆ و درۆزنی لێك جیائەبێتەوە ئەو دوانە تێدا بۆ نمونە : ئێستا نوێژی بەیانی نوێژی عیشاء پێغەمبەر ﷺ ئەفەرموویێ : قورسترین نوێژە لەسەر مونافیق ئابەوە تاقی ئەبێتەوە ، یان جیهاد پێغەمبەر ﷺ دەعوەی کردوە ئەوانەی کەوا دادەنیشتن وعوزریان ئەهێنایەوە جیائەکرانەوە لەگەل ئەوەی کە ئەچوونە پێشەوە ئەچوون لەگەل پێغەمبەردا شەری ئەکرد ﷺ هەروەها لەهەموو بابەتێکی تردا (فالشدائد هي التي تبين الصادقين من المنافقين) یانی کاتی شیدە و نارەحەتیەکان یانی لەکاتی خۆشیدا تاقی نابێتەوە بەس لەکاتی چیدا تاقی ئەبێتەوە لەکاتی نارەحەتیەکاندا ڕاستگۆ لەگەل درۆزن و مونافیق جیائەبێتەوە (فالله جعل أعداء للأنبياء لحكمة من أجل الابتلاء والامتحان) کەواتە خوای گەورە بۆ ئەو دووژمنەی داناوە بۆئەوەی تاقیمان بکاتەوە ! سەیریکە خوای گەورە ئەلێت چی : (لِيَمِيزَ ٱللَّهُ ٱلْخَبِيثَ مِنَ ٱلطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ ٱلْخَبِيثَ بَعْضَهُۥ عَلَىٰ بَعْضٍ)[1] ئەم ئایەتە باسی ئەوەمان بۆ ئەکات کە کافرەکان مالی خۆیان سەرف ئەکەن لە عەداوەتی و دژایەتی کردنی دینی ئیسلامدا خوای گەورە ئەفەرمووی باسەرفی بکەن مالەکانیان دوای هەمووی ئەبێ بەحەصرەت ئائەوەش خوای گەورە ئەیەوێی تاقی بکاتەوە (لِيَمِيزَ ٱللَّهُ ٱلْخَبِيثَ مِنَ ٱلطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ ٱلْخَبِيثَ بَعْضَهُۥ عَلَىٰ بَعْضٍ)[2] تاوەکو مالی پیس وخاوێن جیابکاتەوە لەیەکتر هەرچی پیسەکانە کۆیی باکتەوە بیخاتە ناو جەهەنەمەوە، (هذه هي الحكمة بأن الله جعل لكل نبي

[1] : سورة الأنفال اية : ٣٧
[2] : سورة الأنفال اية : ٣٧

عدوا شياطين الإنس والجن) ئەمە حيكمەتەكەيە كەخوای تعالی دووژمنانی لە شەياتينی ئينس و جن ئاگاداری خۆشت بيت نەك هەر لە ئينسانەكان بەلكو لەجنۆكەكانيش ئيتصاليان هەيە لەنێوان ئينسانەكان شەياتينی جنۆكە ئيتصالی هەيە لەگەل شەياتينی ئينس قسە ئەگۆرنەوە ئەيرازێنەوە درۆو دەلەسە ئەرازێنەوە بۆ يەكتری هەتاوەكو بەربەرەكانی دينی پێغەمبەرانی پێی بكەن كەواتە تۆ لێرەدا چيت لەبەردەم دايە دووژمنێكی زۆر ئەبێ وريای ئەوە بين نابێ بلێ بەموجەرد بوونی دووژمن من عيلاقەی ئەمەم نيە ناوەالله ئەكەوێتە ئيمتحان و ئيختباريشەوە تاقی ئەكرێتەوە سزا و عيقاب ئەدرێی لەدينت وەرئەگێرن ئەبێ تۆ سابت بيت (والشيطان هو المارد العاصي) شەيتان بريتيە لەو ئيتر گەر بێت و لەجن بێت و لەئينس بێت ئەو (المارد العاصي)يە ئەوەيە كەوا ياخی بووە لەفەرمانەكانی خوای تعالی تەرەفوعی كردوە لەئەمری خوای تعالی (فكل من تمرد عن طاعة الله فإنه شيطان سواء كان من الجن أو من الإنس) هەركەسێك ياخی بێت لەفەرمايشتی خوای تعالی ئەوە شەيتانە ئەگەر لەجن بێت يان لەئينس بێت (حتى الدواب) هەتا ئاژەل ئاژەل كاتێك كە طوغيان ئەكا لێت بەلەسە ئەبێ ئەلێ چيە (تسمى شيطانا) پێی ئەوترێی شەيتان (وهو من شاط) فعلەكە لەوەدايە (شاط) (الشيء إذا اشتد)يانی غەزەبی توند ئەبێ كەقورس وگران ئەبێ (إذا اشتد))بەمانای ئەوە ئەلێ ئەمە پێی ئەوترێی (شاط) يان (أو من شطن إذا ابتعد) يان دوركەوتنەوە لێرەدا مەبەستی دوركەوتنەوە لەرێگەی حەق رێگەی صەواب رێگەی ئيمان (فالشيطان يكون من عالم الجن ويكون من عالم الإنس) لەهەردوو عالەمەكە شەيتان هەيە واتا متمريد واتا كەسێك دووركەوتەوە لەدينی خوای تعالی .

(وقوله تعالی : يُوحِي بَعۡضُهُمۡ إِلَىٰ بَعۡضٖ زُخۡرُفَ ٱلۡقَوۡلِ غُرُورٗاۚ)[1] يانی بۆ فريودانی خەلكی قسەی رازاوە دێنن دەيهێنن و دەيبەن وەكو ئەمرۆ تەماشائەكەی ديفاع لەئافرەتان ديفاع لەمافی مرۆڤ ديفاع لەفلان شت ئەيرازێنەوە ئەهێنن و ئەيبەن بەس بۆ ئەوەی لەدينی خوات دوربخەنەوە (الزخرف في الأصل الذهب) زخروف خۆی لەئەصلدا بەمانای زێر دێت ئالتون ، (وزخرف القول) كەكاتێك زخروف ئەدرێتە پالّ قەول بەمانای چيە ؟ ئەو قەولەی كە رازاندراوەتەوە (المموه المزور) يانی (المزور الباطل) يانی رازاوەتەوە بە باطل حەق و باطل

[1] :سورة الأنعام اية :١١٢

تێکەلاو کراوە (لأجل أن يغر الناس) دێت ئەلێ ماڤ مرۆڤ ماڤ مرۆڤ کەلیمەیەکی جوانە وانیە بەلاّم بەچیەوە ئەو مافە ئەپارێزێی بەدووژمنایەتی کردنی دینی خوای تعالی بەدوورکەوتنەوە لەدینی خوای تعالی بەگوێرایەلی نەکردن بەفەرمانەکەی خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ دێت بەخۆی ئارائی ریجال دائەنێ بۆچوونەکانی خۆیان ئەهێنن کە رەخنە لە خوا و پێغەمبەری خوا ئەگرن ﷺ حەق و باطل تێکەلاو ئەکەن بەیەکا (فالقول المزخرف هو الباطل المغلف بشيء من الحق) قەولی مزخەرف ئەو قەولەیە کە باطل کەپروپوچە کەوا رووکەش کراوە بەشتێك لەحەق بەحەق پیشان ئەدرێی بەس لەناوەوە هەمووی باطل و بۆگەنە (وهذا من أعظم الفتنة) ئەمە لەگەورەترین فیتنە و تاقیکردنەوەیە بۆخەلکانێك کەبزانێ ئایە گوێی لێ ئەگرن یان نا ! (لأن الباطل لو كان مكشوفا ما قبله أحد) ئەگەر باطل وەکوخۆی بێتە پێشەوە کەس قبولی ناکا یانی حەقی لەگەل نەبێ بەس کاتێك کەوا رووزەرد و رووکەش کرا بەتۆزێك لەحەق ئەو خەلك سەریی لێ ئەشێوێت شوێنی ئەکەوێت (لكن إذا غطي بشيء من الحق فإنه يقبله كثير من الناس)ئەگەر شتێك لەحەقی پێدرا یانی دێت دیفاع لەئینسان ئەکا والله کاکە من مەبەستم وایە ئەبێ ئینسان ڕێزی لێبگیری و حورمەتی لێبگیری ئەم قسانە خۆشن بەس بەچی دەورە بەشەرعی خوا ڕێز لەو خەلکە بگرە بەفەرمانەکانی خوا حوکم رانی بکە یانی ئەلێ من ڕێز لەئەنبیا و رسول ئەگرم ئەمە شتێکی جوانە دێت لەولاوە هاوار ئەکا (يارسول الله ياعبدالقادر) ئەوە باطلەکەیە ئەوە شیرکەکەیە ئەوەیە کە بەئەبەدی لەجەهەنم ناتهێنێتە دەرەوە یانی لەهەردوو لایەنەکەدا چ لایەنی عیبادەت چ لایەنی تحكيم و شەریعەت کردن لەهەردوولایەنەکەوە خەلّك قسەیەکی حەق ئەهێنی و پری ئەکا لەباطل زۆربەی ئەو خەلّکەش شوێنی ئەکەون (فإنه يقبله كثير من الناس ، وينخدعون بهذه الزخرفة ، فهو باطل في صورة الحق) پروپوچە بەلام وێنەکەی وێنەیەکی حەقە (وَلَوْ شَآءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ)[1] خوای گەورە فەرموویی :ئەگەر خوای بیویستایە نەیان ئەتوانی ئەوە بکەن (الله قادر على منعهم من ذلك) خوا خۆی ئەتوانی ئاگادارە مەشیئەتی خوا وایە هیچ کەسێك مەشیئەتی بەسەر مەشیئەتی خوادا زالّ نیە چ کافر چ موسلمان ! بەلاّم خوای گەورە پێی خۆش نیە ئاگادارین یانی خۆشەویستی رازی بوون شتێکە مشیئەت و قودرەت شتێکی ترە ئاگادارین

[1] :سورة الأنعام اية :١١٢

خوای تبارك وتعالی قودرەت و مەشیئەی بەسەرهەمووان‌دا زاڵە بەڵام خوای تعالی هیچ کاتێك پێی خۆش نیە کە کەسی باطل باطلەکەی ڕەوا پێ بدا ئەنجامی بدا (لا یرضى العیبادە الکفر) (الله قادر على منعهم من ذلك لكنه شاء أن يفعلوه من أجل الابتلاء والامتحان) لەوانەیە زۆرکەس پرسیار ئەکا خوا بۆ شەیتانی هەر لەناو نەبرد بۆ هێشتیەوە ؟ حیکمەتی وایە کەوا خەڵکەکە تاقی بکاتەوە حیکمەتی وایە کە حەق وراستی دەربکەوێی حیکمەتی وایە کە خوا ئەبێ بپەرستڕێی داوا لەوخەڵکە بکات بزانی کێ خوا ئەپەرستێ وەکێ شەیتان ئەپەرستێی ئەوە ئیشی خوایە نابێ ئێمە لەوە پرسیاربکەین ! گرینگ خۆتی هەرکەسێك شەخصی خۆیەتی هەلسێت بەعیبادەت کردنی خوای تبارك وتعالی داوا لەخەڵکی ئەکا بەقسەیان کرد باشە بەقسەیان نەکرد (وَمَا عَلَى ٱلرَّسُولِ إِلَّا ٱلۡبَلَٰغُ)[1] ئیتر لەوە مەکۆلەرەوە بۆ خوا شەیتانی دروست کرد بۆخوا وای کرد ئەو ئیشانە ئیشی ئێمە نیە خوای گەورە ئەفەرمووێی : ئێوە پرسیارتان لێ ئەکرێی خوا پرسیاری لێ ناکرێی (لَا يُسۡـَٔلُ عَمَّا يَفۡعَلُ وَهُمۡ يُسۡـَٔلُونَ)[2] ئێمە عەبدی خواین (وإذا كان هذا مع الأنبياء فكيف بغيرهم من الدعاة إلى الله) ئەگەر ئەمە لەگەل پێغەمبەراندا بێی ئایە ئەبێ چۆن بێ لەگەل دوعاتا یانی پێغەمبەران ئەم دووژمنانەیان هەبێ ئەی بانگەواز کەران (وعلماء التوحید) ئەی ئەبێ لەگەل عولەمای تەوحیدا تەئکید ئەبێ ئێمە ئاگاداری ئەم خاڵە بین یانی ئەمرۆ ئەمان ترسێنن بەدووژمنەکانی خوای تعالی والله ئەگەر تۆ ئەو قسەیە بکەی ئەتگرن وات لێ ئەکەن ئەوە ئەبێ ئی خوا پێی وتی لەقورئاندا هەرلەپێشەوە پێی وتی تۆ لەسەر ئەو دەعوەیە بڕۆیت دووژمنت بۆ دروست ئەبێ ئەوە شتێك نیە تۆ نەیزانی بەداخەوە ئەو کەسەی ئەو قسەیە ئەکا زۆر جاهیلە هەر زۆر بێ ئاگایە لەقورئان ئەگەر بەوە بمانترسێنن والله با قسە نەکەین لەبەر ئەوەی نەبگیرین و نەئەوبابەتە ئەبێ تۆ لەئەصلدا تۆ لەدەعوەکەی خۆت تێ نەگەیشتبی کەخوا پێی وتی دووژمنت لەسەر ڕێگەکەیە (فأتباع الأنبياء أيضا يكون لهم أعداء من دعاة الباطل في كل زمان وفي كل مكان) لەهەموو کات و شوێنەك دووژمنت هەیە مادەم تۆ داعیبی بۆ حەق (هذا مستمر في الخلق)ئەمە بەردەوامیەتی هەیە ڕۆژێك نیە لەڕۆژان وانەبێت (وجود دعاة الحق وإلى جانبهم دعاة الباطل في

[1] :سورة العنكبوت اية :١٨
[2] :سورة الأنبياء اية :٢٣

كل زمان ومكان) یانی بوونی دوعاتی حەق وەلەگەلیاندا و لەتەنیشتیاندا دوعاتی باطل ئەمە لەهەموو کات و شوێنێکدا ئەمە هەیە کەواتە لەسەر ئەم خاڵە چەند بیری لیٚ بکەیتەوە کەمە ئەویش ئەوەیە نەترسیت فێر ئەکا وە ئازایەتیت فێر ئەکا وە موصابەر وصبرو دامەزراندت فێر ئەکا کە تۆ بەردەوام بی ئەگەر چی لەپێناوی خوادا سەری خۆشت دابنیٚ لەقورئاندا زۆر نمونەی وامان هەیە چەندەها پێغەمبەرﷺ کوژراون و شەهیدبوون لەم ڕێگەیە چەندەها صولەحا لەم ڕێگەوە ڕۆیشتوون چەندەها کەس لەورێگەوە سەریان داناوە بەلاٚم ئایە لەلای خوای تعالی ئەرۆن لەلای خواتعالی بەهەوەنتە ئەرۆن زۆر کەس هەیە ئەلیٚ ئەو قسەیە مەکە بەخوا بەهەوەنتە ئەرۆیی جاری لەحیکمەتی دروستبوونی خۆی تیٚ نەگەیشتوە کە خوای تعالی ئەو خەلکەی بۆچی دروست کردوە وە ئایە ئەم دونیایە تا سەرە یان مودەیەکی کەمە ویان تیٚ دەپەری بەسەرتادا و ئەچی بۆ حەیاتێکی هەتاهەتایی لەوێدا هەمووشتێك دەر ئەکەوێی لەدونیای ئێمەدا دونیایەکە بۆ إبتلاء و ئیختبار دای ناوە تۆ ئەبیٚ لەسەر حەق بڕۆیی جا لەسەر حەقەکە چی هاتە ڕێگات ئەبیٚ صەبر بگریی وەکو ئەنبیاء رسول وتیان (وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَىٰ مَآ ءَاذَيْتُمُونَا)[1] ئێمە صەبر ئەگرێن لەسەر هەموو ئەزیەتەکان تەبعەن کاتێك ئەلێن صەبر ئەگرین ئەبیٚ ئەوەشمان لەبیر نەچێی ئەبیٚ ئومەتی ئیسلام هەولبدا بۆئەوەی ئومەتەکە بکەوێتە سەرپێی خۆیی وەسبەینی تەحکیمی شەریعەتی خوا بکا نەك هەر بەزەلیلی رازی بیٚ پێغەمبەران هیچ بەمە رازی نەبوون لەسەروویی هەموویانەوە پێغەمبەر محمدﷺ لەمەکە دانەنیشت بەتەنها بلیٚ (ئەبوجهل) تۆ تەنها داوای خوای تعالی بکە و داوای بتەکان بکە و دابنیشە نەخێر مەدینە دروست بوو شەر دروست بوو قیتال دروست بوو کاتێك وەفاتی کرد فتحی جزیرەی عەرەبی کرا وە (ئەبوبکر و عوسمانی وعومەر و عەلی) لەدوایدا دانەنیشتن لەجزیرەی عەرەب و بلێن پێغەمبەر بەوە رازی بوو تەواو بەحیساب کۆتاییمان پیٚ هێنا چونە دەرەوەی جزیرەی عەرەب هەموو لەم سەر تائەم سەر الحمدلله دەعوەی تەوحیدی بۆچوو جیهاد کرا قیتال کرا بۆئەم دینە .

دووەم: (وهو العجيب)شتێکی زۆر عەجیبە ئەویش چیە ؟(أن دعاة الباطل يكون عندهم علوم) یانی تۆ وامەزانە بەرامبەرەکەت کاتێك کە پێی ئەلێت جاهیل بەمانای ئەوەی کە هیچ

[1] : سورة إبراهيم ايه : ١٢

نازانێ نا خۆی جاهیل یەکێکە لەو کەسانەی کە پێی ئەوتری ئەوەیە کەهیچ نەزانێ علوم نەزانێ بەلاّم هەیە علومیش ئەزانێ پێشی ئەوترێی جاهیل ئەوەیە کە عەمەل ناکا بەعیلمی راستی یان عیلمی باطلی پێ یە و عەمەلی پێی ئەکا ! هەرجاهیلە (وعندهم كتب وعندهم حجج يجادلون بها أهل الحق) ئەمانە علومیان هەیە کتێبیان هەیە بەلگەیان هەیە دێت موجادەلەت ئەکا وەرازیی و قەناعەتیشی هەیە وائەزانێ شتەکەی خۆیی لەسەر حەقە (كما قال تعالى: ﴿فَلَمَّا جَآءَتۡهُمۡ رُسُلُهُم﴾[1] کاتێك کە پێغەمبەرەکانیان هاتن (يعني الكفار)واتا کاتێك کەکافرەکان هاتن (﴿بِٱلۡبَيِّنَٰتِ﴾)[2] ئەمە چیە (الحقائق البينة والعلم النافع) ئەو عیلمەی کە خوا بۆی ناردبوون (﴿فَرِحُواْ بِمَا عِندَهُم مِّنَ ٱلۡعِلۡمِ﴾)[3] ئەوان خۆشحالّ بوون بەوعیلمەی کەلەلایان هەیە ، کەواتە عیلمیان هەبوە کامەیە ئەو عیلمە (الذي توارثوه عن أجدادهم وآبائهم والذي هو عبارة عن كتبهم وعن حججهم التي توارثوها) ئەوەی کەوا بەمیرات بۆیان ماوەتەوە لەباو باپیرانیانەوە (وهذا واقع الآن) شێخ ئەمە تەرجوومە ئەکا بۆ واقیع جا ئەبێ ئاگاداربین هەرکاتێك ئایەتەکانی قورئانمان خوێند یان قەولی عولەمامان خوێند ئەبێ سەیری واقیعی خۆشمان کەین رەبطی کەینەوە ئەو قسەیەی کەئەکرێی بەجزئیاتی واقیعی خۆشمانەوە بۆنمونە : (فكم في الساحة من كتب أهل الباطل ككتب الجهمية) ئایە ئەمرۆ چەند لەناو ساحەکەدا کتێبی ئەهلی باطل هەیە لەکتێبی جەهمیەکان[4] (وكتب المعتزلة ، وكتب الأشاعرة ، وكتب الشيعة)ئەها کتێبی موعتەزیلە و ئەشاعیرە شیعەی رافیزە چەند زۆرە ئێستا هەتا مەداریسیان چەند زۆرە (كم في الساحة من كتب هؤلاء!) علمایان هەیە بەلاّم حەق نیە و سەیر ئەکەی حەق وباطلیان تێکەلاو کردوە وەکو وتمان (﴿زُخۡرُفَ ٱلۡقَوۡلِ﴾)[5] (وعندهم حجج مركبة ومزيفة تغر الإنسان الذي ليس عنده تمكن من العلم) کێ توشی هەلفرێوداندن ئەکا ئەوکەسەی عیلمی پێی نەبێ کەواتە پێویستە لەسەرت تۆ عیلم وەربگریی پێش هەموو شتێك خۆشەویستانم زۆر کەس هەیە ئەلێ من دەعوە ئەکەم بەلاّم عیلمی پێی نیە ئەکەوێتە ناو

[1] :سورة غافر اية :٨٣
[2] :سورة غافر اية :٨٣
[3] :سورة غافر اية :٨٣

[4] :تابعن بۆ (جەهمی کوری صفوان) کەلەمەنهەجی ئەهلی سوننە وجماعە لەئیمان و کوفر و مەسەئەلەی قەدر لایان داوە.
[5] :سورة الأنعام اية :١١٢

ضلالاتەوە (فعلم الكلام وعلم المنطق اعتمدوه وجعلوه هو العلم الصحيح الذي يفيد اليقين.) ئەمانە هاتن عیلمی کەلام و عیلمی مەنطقیان کرد بەو عیلمانەی کە دەستی پێوەبگرن وە کردویانە بەعیلمی صەحیح ئەوە لەلای ئەوان إفادەی یەقین ئەکا بەحیساب ئەمانە مطمئمین ئەکاتەوە لەحەقائیقەکان کەچی خوای تعالی لەقورئان ولەحەدیسی صەحیحدا ئەم عیلمانەی بەئێمە نەوتوە کە ئیوە دراسەی ئەوشتانە بکەن ! .

(وجوب التسلح بالكتاب والسنة لدحض شبهات الأعداء)

(وجوب تعلم من دين الله ما يصير سلاحا تقاتل به الشياطين)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەلێ : (إذا عرفت ذلك وعرفت أن الطريق إلى الله تعالى لابد له من أعداء) ئەلێ ئەگەرتۆ ئەمەت زانی زانیت کە ڕێگەی خوای تعالی ڕێگە بۆ ڕۆیشتن و بەدیداری خوا شاد بوون ئەم ڕێگەیە أعداءی لەسەر دووژمنی لەسەرە (قاعدين عليه) لەسەری دانیشتوون بۆتۆ لەکەمیندان بۆتۆ ،تۆش ئەبێ چی بکەی ! ؟تەبعەن ئەمانە کێن ؟(أهل فصاحة وعلم وحجج) ئائەم شەیاتینانە ئەهلی فصاحەت وعیلم وحوجەجیشن ئەبێ ئاگاداری خۆت بی لەڕێگە ڕاستەکە تۆ لائەدەن (فالواجب عليك أن تعلم من دين الله ما يصير سلاحا تقاتل به هؤلاء الشياطين الذين قال إمامهم ومقدمهم لربك عزوجل)ئەبێ تۆ عیلمی کیتاب وسوننەت پێی بێ عیلمی صەحابەت پێی بێ بەرەنگاری ئەمانەی پێی بکەیتەوە لەکاتێکدا کە خوای تعالی باسی کێمان بۆ ئەکا ! باسی گەورەی ئەوانەمان بۆ ئەکا باسی ئەوەی کەپێش هەموویان کەوتوە کێ یە شەیتانە سوێندی خواردوە وتویەتی (لَأَقۡعُدَنَّ لَهُمۡ صِرَٰطَكَ ٱلۡمُسۡتَقِيمَ)[1] ئەبێ لەسەر ڕێگە ڕاستەکەی تۆ بۆیان دابنیشم نابێ بێلم خەڵك لەسەر ئەم ڕێگەیە بەئاسانی بڕوا (ثُمَّ لَأٓتِيَنَّهُم مِّنۢ بَيۡنِ أَيۡدِيهِمۡ وَمِنۡ خَلۡفِهِمۡ وَعَنۡ أَيۡمَٰنِهِمۡ وَعَن شَمَآئِلِهِمۡۖ وَلَا تَجِدُ أَكۡثَرَهُمۡ شَٰكِرِينَ)[2] شەیتان ئەلێ ئەبێ لەسەر ئەم ڕێگەیە دانیشم بۆیی بەضلالەت و گومرایدا ئەوان بەرم وە ئەبێ لەبەر دەمیانەوە لەپشتیانەوە لەلای ڕاستیان لای چەپیان لەولایەنەوە بۆیان بێم بەهەموو شێوازێك یانی مەبەستی ئەوەیە بەهەموو شێوازێك و ڕێگەیەکی گومرایی

[1] :سورة الأعراف اية :١٦
[2] :سورة الأعراف اية :١٧

بۆیان بێم ! سەریان لێ بشێوێنی ڕۆژێك بەناوی مافی مرۆڤەوە ڕۆژێکیتر بەناوی دیموکراتیەوە ڕۆژیکیتر بەناوی ئازادیەوە ! ڕۆژێکیتر بەناوی حەز وئارەزەوەکانمانەوە هەرۆژەو بەناوی شتێکەوە بۆمان دێت ئەمەیە کەئەلێت لەولا و لەولاوە بۆیان دێم ! ئینجا بەهۆی ئەمەشەوە نابینی زۆربەی زۆریان مطیعی تۆبن (وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ)[1] کەواتە زۆربەی زۆری خەڵك یاخیە لەفەرمانی خوا شوێن هەوا و ئارەزووەکانیان ئەکەون .

شێخ(فوزان) ئەلێت :

(أما أدلة القرآن والسنة فهي حجج ظنية بزعمهم لا تفيد اليقين)دەلالەتی قورئان و سوننەت لەلای ئەهلی بیدەعدا ئەوەیە کەوا شێخ باسی ئەهلی بیدەعمان بۆ ئەکا چ جای ئێمە باسی ئەهلی ضلال إلحادیش بکەین ! لەمارکسینین و لەلینین ولەماوییەکان و لەدیموکراتیەکان ولیبرالیەکان و لەهەرچی ئەوکەسانەی کەپشت ئەکەن لەقورئان وسوننەت پشت ئەکەنە ئیسلامی ڕاستەقینە (وهذا من تمام الفتنة والتزييف على الناس) ئەمەش لەتەواویەتی تاقیکردنەوە بەفتنەنانی خەڵکی وەغەش کردن لەخەڵکی (لأن الواقع الصحيح هو العكس) تۆبلێ والله قورئان وسوننە دەلیلی ظنی و دەلیلی یەقینین (وهو أن أدلة القرآن تفيد اليقين وأدلة المنطق والجدل تفيد الشك والحيرة والاضطراب) قورئان وسوننە یەقین نابەخشێ بەلام منطق عیلمی کەلام ئەمە یەقین ئەبەخشێ ! ئابەو شێوازە ضلال دێنە بەردەمان (كما أقر بذلك كبراؤهم عند الموت أو عند توبتهم ورجوعهم عن علم الكلام.) هەروەکو زۆربەی زۆری عولەمەلای ئەهلی کەلام و منطق لەکاتی مردنیاندا ئەوانەی کەخوا هیدایەتی داون و پەشیمان بوونەوە و پاشگەزبوونەتەوە وتویانە بەڕاستی ئێمە لەسەرباطل ڕۆیشتووین زۆربەیان وتویانە خۆزگەمان بەپیرەژنێك کەوا عقیدەیەکی صاف وپێگەرد وبەسادەی هەیە خۆزگە وابووینایە خۆزگە شوێنی ئەو ڕێگە و ڕێبازە گومرایانە نەکەوتووباینایە نەمان زانی چۆن ڕۆیشتوون و چۆن هاتین ! مێشکمان تێك چوو ولێمان شێوا ! ئەی ئەگەر لەسەر قورئان وسوننە ڕۆیشتبانایە ئەوهایان لێ بەسەرنەدەهات .

[1] :سورة الأعراف اية ١٧

(إذا كان هؤلاء عندهم فصاحة وعندهم حجج وعندهم كتب فلا يليق بك أن تقابلهم وأنت أعزل ، بل يجب عليك أن تتعلم من كتاب الله ومن سنه رسول الله ﷺ ئەمانە کە ئەهلی فصاحە وعیلم و کتێبن وحوجەجیان بەدەستە نابێ تۆ ئەوها بەسادەیەوە بچیتە پێشەوە ئەبێ تۆخۆت فێری کیتاب و سوننەت بکەی چونکە عامییەك وەکو باسیش ئەکا شێخ یەك عامی لەموحیدین بەرامبەر بەهەزار ئەهلی فصاحە و بەلاغە وعیلمی کەلام ئەتوانی ڕابوەستێ بەدەلیلی کیتاب و سوننە چونکە هەرکەسێك ئەگەر دەلیلی کیتاب و سوننەی پێی بێت خوا منصوری ئەکا خوا سەری ئەخات (حجج هؤلاء الذين قال إبليس إمامهم ومقدمهم لربك عز وجل (لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ)[1]لبني آدم(صِرَاطَكَ ٱلْمُسْتَقِيمَ)[2] ڕابەریان کە شەیتانە ئەڵێ من لەسەر ڕێگە ڕاستەکە دائەنیشم بۆیان (أي الطريق الموصل إليك)ئەو ڕێگەیەی ئەوان ئەگەیەنێی بەتۆ !واتا ڕەزامەندی تۆ بەبەهەشتەکەی تۆ بەبینینی تۆ (ثُمَّ لَآتِيَنَّهُم مِّنۢ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَٰنِهِمْ وَعَن شَمَآئِلِهِمْ ۖ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَٰكِرِينَ)[3] وەکو وتمان ئەیەوێی بەهەموو شێوازێك خەڵکی تووشی غروریەت بکا تووشی فریودان بکا (تعهد الخبيث أنه سيحاول إضلال بني آدم) عەهد و بەڵێنی داوە کە ئەبێ ئێمە بەرەو گومرایدا بەرێت جا ئەمە دووژمن نییە! وەنابێ تۆش خۆت ئامادە بکەی! (وكذلك أتباعه من شياطين الإنس من أصحاب الكتب الضالة والأفكار المنحرفة يقومون بعمل إبليس في إضلال الناس.) لێرەدا سەرنجتان بۆ شتێك ڕائەکێشم ئەگەر عولەمای ئەهلی سوننەت لەسەرەتاوە تائێستا سەیری کتێبەکانیان بکەی چەندێك دژی ئەهلی بیدەع بوون ئەهلی بیدەع لەکاتێکدا نوێژ کەربوون ڕۆژوو گربوون ڕوویان کردۆتە قیبلە داوایان لەخوا کردوە بەڵام بەضلالەت و گومرایی وبیدەعەی خۆیان سەریان لەخۆیان و خەڵکی شێواندوە چەندێك عولەمای ئەهلی سوننە دژی ئەمانە بوون ئەی کەسانێك کە ئەمرۆ هەر ڕووناکەنە خوا ! کە ئەصلەن هەر جوێن بەخواو بەپێغەمبەریش ئەدەن والعياذ بالله کە ئەصلەن هەر ڕووناکەنە ئیسلام و بەشتێکی کۆنە پەرستی و ڕەجعیەتی ئەزانن ئەبێ مەوقیفمان بەرامبەر ئەوانە چۆن بێ ئەبێ سەلەف ئومەت مەوقیفیان

[1] :سورة الأعراف اية :١٦
[2] : سورة الأعراف اية :١٦
[3] :سورة الأعراف اية :١٧

بەرامبەرئەمانە چۆن بێ ئایە یەکێکی وەکو (إبن عباس)رەزای خوای لێ بێ دێت بلێ کوفرەکەیان (دون كفر)! ها بەوە ئەلێت (كفرا دون كفر) پەنا ئەگرین بەخوا لەو ضلالە.

(الإقبال على الله والإصغاء إلى حججه وبيناته)

شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب)ئەلێ : (ولكن إذا أقبلت على الله) ئەگەر رووت کردە خوا (وأصغيت إلى حججه وبيناته)گوێت شل کرد بۆ بەلگەکانی و بۆ فەرمانەکانی بۆ بەلگە رۆشنەکانی (فلا تخف ولا تحزن) نەخەم بخۆ نە بترسە لەبەرچی ؟ (إِنَّ كَيْدَ ٱلشَّيْطَٰنِ كَانَ ضَعِيفًا)[1] بەراستی فرو فێلی شەیتان زۆر لاوازە لەبەرامبەرئینسانی موخلیص و موخلەص لەبەرامبەر کەسێك کەوا هەموو ئیشەکانی خۆیی پوختەکردبێتەوە بۆ خوای گەورە وە شوێن کیتاب وسوننە کەوتبێت ئەگەر بەراستی ئەوها بکەیت کەس پێت ناوێرێت .

شێخ (فوزان)ئەلێ :

(كما قال الله سبحانه وتعالى : فَقَٰتِلُوٓاْ أَوۡلِيَآءَ ٱلشَّيۡطَٰنِۖ إِنَّ كَيۡدَ ٱلشَّيۡطَٰنِ كَانَ ضَعِيفًا)[2]ئێوە لەدۆستانی شەیتان بەن و بیان کوژن و شەریان لەگەلدا بکەن بچن بەگژیاندا چونکە کەیدی شەیتان و فروفێلی شەیتان بەراستی لاوازە تەحەمولی حەق ناکات ، فروفێلی شەیتان وەك تاریکی وایە دەلیل و بەلگەی قورئان و سوننە وەك رووناکی وایە هیچ کاتێك تاریکی بەرامبەر رووناکی وەستاوە ! هیچ کاتێك شەوی تارێك بەرامبەر بە تیشکی خۆر خۆیی گرتوە ! بمێنیتەوە ! نامێنیتەوە ، (فهم مهما كان عندهم من القوة الكلامية والجدال والبراعة في المنطق والفصاحة إلا أنهم ليسوا على حق) جا ئەهلی باطل چەندێك فەساحەت وقوەی کەلامیان بەدەستەوە بێ چەندێك جیدال و بەراعەیان لە عیلمی کەلام و لەو بابەتانەدا هەبێ لەرەوان بێژی و لەبەلاغ و فەساحەتدا هەبێ (وأنت على حق ما دمت متمسكا بالكتاب والسنة وفهمت الكتاب والسنة فاطمئن فإنهم لن يضروك أبدا) تۆ لەسەر حەق بووی مادەم لەسەر کیتاب و سوننە بووی لەکیتاب و سوننە تێ گەیشتبووی ئائەوە گرینگە تۆ تێ بگە لەکیتاب

[1] : سورة النساء اية :٧٦
[2] :سورة النساء اية :٧٦

و سوننە کە لەوە تێ گەیشتی دلنیابە ئەوانە زەرەرت پێی ناگەینن ناتوانن چونکە خوای گەورە فەرموویەتی (إِنَّ كَيْدَ ٱلشَّيْطَٰنِ كَانَ ضَعِيفًا)[١] بزانە پێغەمبەران هەموویان ئەو قەوومە هەرهەمویان کە موشریك بون چون بەگژیاندا توانیویانە کەوا حوجەج و ئەدیلەکانی ئەوان ڕەت بکەنەوە ! لەدوایشدا لەسەرجەمیاندا هەر ئەنبیاء ورسول بردویانەتەوە ئەوە (إبراهیم) بەتاقی تەنها ئەچێتە بەردەم ئەو دەولەتە گەورەیەی (نەمرود) بەحوجەج و بورهان (إبراهیم)ئەیباتەوە ناتوانی بەرامبەر ئەو حوجەج و بورهانانەی (إبراهیم) ئەصلەن بتوانێ ڕەدێکیش بداتەوە (لكن هذا يحتاج إلى الرجوع إلى الكتاب والسنة) ئەمە نەصیحەتی شێخە بۆمان بگەڕێنەوە بۆ قورئان و سوننە ! خۆمان بەکیتاب و سوننە شارەزا کەین (فإنك بذلك لا تخاف مهما كان معهم من الحجج والكتب لأنها سراب) چەندێك بەلگە و کیتێب و چەندێك بیردۆزە وچەندێك بۆچوون وئایدیا وفەلسەفە وسیاسەت و بەزم ورەزمە پوچەلەکانی خۆیان هەبێ هەمووی سەرابە[٢] ئەلێ شاعیر وتویەتی : (حجج تهتهافت كالزجاج تختخالهلها حقا وكل منها كاسر مكسور)[٣] ئەوانەی بەدەستیانەوەیە بەحیساب حوجەجە ئەلێ هەمووی بەردەبێتە خوارەوە ئەشکێ بەیەکا وەکو شوشەیەك چۆن ئەشکێ هارا ئەکاتە خوارەوە ، وئەزانی حەقە کەچی حەقیش نیە هەمووی (کاسر مکسور) هەمووی خۆی خۆی ئەشکێنی خۆیی خۆی بەطال ئەکاتەوە (فالسراب يزول) سەراب لەناو ئەچێ ئەڕوات و لەبەر چاو نامێنی (كذلك هذه الحجج إذا طلعت عليها شمس القرآن وبينات القرآن زال هذا الضباب الذي معهم) ئەگەر بێتوو هەر باطلیك ئەوان بەدەستیانەوە بیگرن کە کیتاب و سوننەت کە ڕۆشنایی کیتاب و سوننە هات بەسەریدا هەمووی لەناو ئەچێ ئەو تەمە ئەڕەوێتەوە (وهذه سنة الله سبحانه وتعالى)وەکو ئەفەرموێی خوای تعالى:(بَلْ نَقْذِفُ بِٱلْحَقِّ عَلَى ٱلْبَٰطِلِ فَيَدْمَغُهُۥ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ ۚ وَلَكُمُ ٱلْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ)[٤] خوای گەورە حەق بەسەرباطلدا سەرئەخا و چۆن ئەمێنێتەوە لەناو ئەچێ (وَلَكُمُ ٱلْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ) خوای گەورە هەرەشەیان لێ ئەکات لەوەی ئێوە وەسفی ئەکەن

---

[١] :سورة النساء اية :٧٦

[٢] :سەراب : بەوشتە دەوترێی تۆ شتەکە بەچاوەکانت ئەبینی بەلام وجودی نیە ، لەدوورەوە تۆ گۆمێك ئاو ئەبینی کەچی کەنزیك ئەکەویەوە هیچ نیە لەبیابانەکان ئەمە زیاتر ڕوودەدات .

[٣] : ذكر ذلك شيخ الإسلام ابن تيمية عن الإمام الخطابي في مجموع الفتاوى:٨٢\٤

[٤] :سورة الأنباء اية :١٨

لەوەی ئێوە لەوەی حەقی خوای گەورە نادەن وە تەقديری گەورەيی خوا ناكەن ئەولادی بۆ قەرار ئەدەن ياخود ناحەقی ئەكەن لەوەی عيبادەت بۆغەيری خوا ئەكەن وەيل بۆ ئێوە بێ (قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَقۡذِفُ بِٱلۡحَقِّ عَلَّٰمُ ٱلۡغُيُوبِ)[1] خوای تعالی حەق بەسەرباطلدا فرێی ئەدا لەبەر ئەوەی شارەزای هەموو شاراوەكانە (قذائف الحق تدمر الباطل مهما كان.) خوای تعالی كە حەق ئەهێنی كە كيتاب و سوننە هەموو باطيليك لەناو ئەبا بەس گرينگ ئەوەيە تۆ حەقەكەت پێی بێت تۆ موسەلەح بيت بەو حەقە .

(تقسيم الناس إلى ثلاثة أقسام)

شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەلێ : (والعامي من الموحدين يغلب ألفا من علماء هؤلاء المشركين ، قال تعالى : وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ ٱلۡغَٰلِبُونَ)[2] واتە : كەسێك لەيەكخوا پەرستان باعميش بێ جا عامی مانای زۆرە هەيە هەرهيچ نازانێ ناخوێن و ناخوێنێتەوە هيچی پێ نيە عقيدەكەشی تەواو نيە هەيە ئەخوێنتەوە بەس عقيدەكەی تەواو نيە هەيە ئەخوێنێتەوە و ئەنوسێت و عامييە بەلأم عقيدەكەی تەواوە ئەوەی كەمەبەستيەتی لەكەليمەی عامی شێخ(محمدی كوری عبدالوهاب)ئەو كەسانەيە ، نەك عامی بەمانای ئەو عەوامە خەڵكەی كە ئێمە دەيبنين هيچ لەعقيدە نازانێ مەبەستی ئەوە نيە سەيركە (والعامي من الموحدين) بەستيەوە بەچی عاميەكە ئەبێ موحيد بێت و يەكخوا پەرست بێت ئەی چۆن يەكخوا پەرستە هەتاوەكو هەندێی شتی نەزانی بێت لەتەوحيد بەلأم ئەوە ئەوەمان تێ ئەگەينێت كە عامی هەيە وعالم هەيە ئەم عاميە راستە عقيدەكەی دروستە شتی بيستوە بەلأم عيلمێكی وای نيە كە بتوانێ لەگەل بەرامبەردا وتوێژبكات موجادەلە و موناقەشە بكات ئەوە عامييەكە لەموحيدين بەس عقيدەكەی دروستە مەبەستی (محمدی كوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لێ بێت ئەو جۆرە عاميانەيە ئەلێ ئەوجۆرە كەسەی كەوا لەعەوامی خەڵكە و عقيدەكەی دروستە ويەكخوا پەرستە (يغلب ألفا من علماء هؤلاء المشركين) ئەگەر بكەوێتە قسە كردن لەگەل سەيركە ناوی نان عولەما عولەمايی ئەلێ (هؤلاء المشركين) وردببنەوە مەبەستی

[1] :سورة سبأ اية :٤٨
[2] :سورة الصافات اية:١٧٣

لەکێ یە (المشرکین)! مەبەستی ئا لەو کەسانەیە کە عیلمێکی زۆریان هەیە لەعولومی اللغە و ئالە هەروەها لەعیلمی کەلام بەلاّم عیلمی تەوحیدیان نیە یانی بەلایەنەوە دروستە بلێت (یارسول اللہ یا عبدالقادر) باعیلمی نەحو صەرف وعیلمی کەلام ومنطق وهەتا عیلمی فقهیشیان هەبێ چونکە ئەو علومانە کەپێیان ئەوترێی علومی ئالە بۆ خزمەت کردنی قورئان وسونەی صەحیحەیە یەکەم شت کە تۆ لەعقیدە تێ بگەیت یەکخوا پەرست بی کەچی ئەوان إتهام بەو لایەنە نادەن بۆیە پێ وتن (یغلب ألفا) هەزار کەس لەو عولەمایە موشریکانە ئەبەزێنێ ئەمەش یەکێکیترە لەو بەلگانەی کە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) بەتەعین تەعینی کرد کە ئەوە موشریکە کە بلێت (یارسو اللہ) ﷺ ناویی نا موشریك نەك ئەو بیدعەیەی کە بلاو بویتەوە لەمەسئەلەی لە کوفر و شیرکدا کە ئەلێ : قەولەکە شیرکە بەس قائیلەکە موشریك نیە ! ئەوە هەلەیە ئەو قسەیە چۆن قەولەکە شیرك و قائیلەکە موشریك نیە ئەی چیە مادەم ؟! موحیدە یانی کابرا بلێ (یا عبدالقادر) موحیدە ! یان ئەبێ پێ بوترێی موشریك ئەوەش یەکێکی ترە لەو بەلگە گەورانەی لەو بەلگە بەهێزانە کە لەکشف الشبهات هەروەکو لەبابەتەکانی رابردوودا ئاماژەمان پێ دا لەمەسەلەی (عوذر بالجهل) وتمان شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب) وەکو باقی ئەئیمەی سونە و جماعە لەرابردووان ئەلێ نەزانین ناخوا لەمەجالی تەوحید وئیماندا ، لەمەجالی شیرك و تەوحیدا نەزانین ناخوا کابرا بکەوێتە شیرك موشریکە ئەوە لێرەدا بە (إسم فاعل) ناوی برد (من علماء هؤلاء المشرکین) تەعینیشی کرد ! (کما ، قال تعالی : وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ ٱلۡغَٰلِبُونَ)[1] هەروەکو خوای تعالی فەرموویەتی : سەربازەکانی ئێمە ئەوانە لەبەرامبەر دووژمنانیدا خوای گەورە بەسەریان دەخا زاڵیان ئەکات بەسەر دووژمنانیدا ، جا سەربازەکانی خوا کێن؟ عالمی موحیدە ،طالبی عیلمە عامی موحیدە هەمووی سەربازی خوای تعالی یە .

شێخ (صالح) ئەلێ :

(هذا من العجائب) بەراستی ئەمە شتێکی سەرسورهێنەرە (أن العامي غیر المتعلم من الموحدین یغلب ألفا من علماء المشرکین) یانی کابرایەکی عامی بەلاّم بەمەرجێ عقیدەکەی دروست بێ وەکو وتمان بەهەموو عامیەك نالێن ! ئەو عامیەی کە عقیدەکەی دروستە بەس

[1] :سورة الصافات اية:١٧٣

چیە ئەلێ (غير المتعلم) واتا نەهاتون علومێکی زۆر بخوێنی لە نەحو وصەرف و بەلاغە و عولمی حەدیس و ئصولی فقە و علومەکانیتر ئەمانە شارەزابێ نەبوە بەعالم بەلام مختصری عیلمی عقیدەی وەرگرتوە تەبعەن ئینسانیش هەمووی ئەبێ بەعالم هەمووی نابێ بەعالم ! ئەها خوای گەورە ئەفەرموویی : (فَسۡـَٔلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلذِّكۡرِ إِن كُنتُمۡ لَا تَعۡلَمُونَ)[1] زۆرینەی خەڵك عامییە عولەما بەکەم هەڵ ئەکەوێت پاشان ئەفەرموویی یەك لەو موحیدانە کەوا عامیش بێ (يغلب ألفا من علماء المشركين) بۆچی (ذلك لأن العامي عنده الفطرة السليمة) لەبەر ئەوەی فیترەی پاکی هەیە فیترەی پاك چیە ؟! ئەوەیە ئەو خوایەی کە ئێمەی دروست کردوە ئەبێ تەنها هەر ئەو بپەرستین ئائەمە فیترەتە پاکەکەیە کە خوای تعالی ئینسانی لەسەر دروست کردوە (التي لم تتلوث بالشكوك والأوهام وقواعد المنطق وعلم الكلام) ئەیَ بەهیچ شێوەیەك یانی پیس نابێ بەگومان و بەخەیالات و بەوشتانەی کە لەعیلمی کەلام و منطق دانراوە کەوا مێشکی خەلکیان پێی پرکردوە (أما العالم المشرك) شێخ(فوزان)یش ئەلێ عالمی موشریك (فليس عنده فطرة سليمة) ئەو عالمە موشریکانەی کە بائەو هەموو علومە بزانن لە علومی ئالە و کەلام واللغە و منطق بەتایبەتی علومی ئالە چونکە زۆربەی زۆری علومی موشریکەکان علومی ئالەیە بابیزانن فیترەکەیان سەلیم نیە (أما العالم المشرك فليس عنده فطرة سليمة ولا علم صحيح) عیلمی صەحیحی پێی نیە کە عیلمی عقیدەی صەحیحە (وصاحب الفطرة السليمة يتغلب على الذي ليس عنده فطرة ولا علم لأن علمه جهل) کەواتە صاحیبی فیترەی سەلیمە با عامیش بێ کێ ئەبەزێنێت ؟ زاڵ ئەبێت بەسەر ئەو کەسەدا کە فیترە و عیلمی نیە چونکە عیلمەکەی ئەگەر هەشیبێ لەمەیدانی عیلمدا پێی ئەوترێی عیلمی جەهل !

*(إذا فالناس ثلاثة أقسام) شێخ (فوزان) ئەلێ خەڵك ئەبێت بەسێ بەشەوە:

یەکەم (القسم الأول: من عنده علم صحيح وفطرة سليمة) شەخص هەیە عیلم و عقیدەی راست و دروستی هەیە وە فیترەکەشی سەلیمە شیرکی تێکەل نەبوە واتا (وهذا أعلى الطبقات) ئەمە لەخەلکیدا بەرزترین چینە (وهذا هو الذي أقبل على ربه) ئەمەیە کە رووی کردۆتە پەروەردگاری خۆیی (وأصغى إلى حججه وبيناته) گوێی شل کردوە بۆ بەلگەکان و بۆ ئەو بەلگە و بورهانانەی کەخوای گەورە بەیانی کردوە (فصار عنده علم صحيح وفطرة سليمة

[1] :سورة النحل اية ٤٣

.)کەواتە ئەمجۆرە کەسانە زانیاری راستیان هەیە وەهەروەها فیترەیەکی پاك و خاوێنیان هەیە دوور لەشیرك .

دووەم (القسم الثاني: من ليس عنده علم) عیلمی نیە عیلمێکی زۆری نیە (لكن عنده فطرة سليمة) بەلاَم فیترەیەکی خاوێنی هەیە شیرك بۆ خوا قەرارنادات ئەلێ ئەوەی کەمنی دروست کردوە ئەبێ ئەو بپەرستم من چۆن هاوارکەمە بەشەر! (وهو العامي من الموحدين.)ئینجا ئەوەیە لەعامی موحیدین .

سێیەم (القسم الثالث : من ليس عنده فطرة سليمة ولا علم صحيح) نەفیترەکەی سەلیمە نە عیلمێکی صەحیحیشی لەلایە (وإنما عنده سراب) وەك سەرابە وایە (لا حقيقة له) حەقیقەتی نیە (فهذا يهزم أمام العامي) ئائەمە ئەدۆرێت بەرامبەر بە کەسێك کە فیترەی سەلیم بێ باعامیش بێ (فكيف أمام العالم الذي عنده علم صحيح وفطرة سليمة ؟)ئەگەر لەبەرامبەر عامییەکدا ببەزێت لەبەرامبەر عالمێك کە فیترەی سەلیم علمێکی صەحیحی هەبێ چۆن نابەزێت ؟! (فهذا مما يدلك على أن تعلم العلم النافع يكون سلاحا للمؤمن أمام أعداء الله ورسولهﷺ) ئەمە ئەوە ئەگەیەنێت کەوا پێویستە لەسەرمان عیلم وەربگرین ئەبێ بەعیلم برۆینە پێشەوە وە ئەمە صیلاحی ئێمەیە بەرامبەر بە دووژمنانی خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ.

(غلبة جند الله بالحجة واللسان كما هم الغالبون بالسيف والسنان)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەلێ : (فجند الله هم الغالبون بالحجة واللسان كما هم الغالبون بالسيف والسنان.) بەراستی دوو دەستە واژەی زۆر زۆرجوانە ئەلێ : سەربازەکانی خوا ئەمانە خوای تعالی سەریخستوون زاڵی کردوون بەسەر دووژمنەکانیاندا لەدوو لایەنەوە :

یەکەمیان : بەحوجە و بەلیسان (زمان) واتا بەلگەکانیان زۆر بەهێزە بەزمان کە قسەئەکەن لەگەل خەڵك کەس پێیان ناوێرێت ئێستا سەیری پێغەمبەر (إبراهیم) بکە لەگەل نەمرود دا چی پێی وت ؟ (فَبُهِتَ ٱلَّذِى كَفَرَ)[1] هیچی پێ نەما

دووەمیان: (كما هم الغالبون بالسيف والسنان) ئەگەر بچنە مەیدانەوەش بەشمشێر بیکەن بەسەرەرم بیکەن بەصیلاح بیکەن هەر ئەوان سەرئەکەون بەس بەشەرتێك مەرجەکانی نەصر بەجێبێنن چونکە ئەگەر مەرجەکانی نەصر و سەرکەوتن بەجێ نەهێنن مەرج نیە سەربکەون سەرکەوتن هەموو کاتێك خوای تعالی نایدات إلا بەوکەسانە کە مەرجەکان بەدی ئەهێنی ئێستا پێغەمبەری خوا ﷺ لەشەری ئوحد دا لەبیدایەت سەرکەوتووبوون لەدوایدا چیان بەسەرهات چونکە مەرجی نەصریان نەبرد بەرێوە لەبەر ئەوە بەقسەی پێغەمبەریان نەکرد ﷺ قسەکەیان شکاند ئەوەبوو تووشی ئەو نارەحەتیە بوون کەتووشی بوون کەواتە ئەبێ ئاگاداربین لەروانگەی حوجە و لیسان ئەهلی سونە ئەهلی عیلمی تەوحید قەت نابەزێت هیچ کاتێك نیە ببەزێت بەس لەلایەنی شەر و لەلایەنی رووبەروو بوونەوە لەگەل دووژمنانی دین ئەبێ مەرجی تەوحید و مەرجی نەصر لەخۆیاندا بێنە جێ هەتا خوای تعالی سەریان بخات کەواتە لەهەردوولایەنەکە هەر سەرکەوتوون .

شێخ (صالح) ئەلێ :

(قال تعالى : (وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ ٱلْغَٰلِبُونَ)[2] أضاف الجند إليه سبحانه وتعالى) خوای تعالی إضافەی جوندی بۆ لای خۆی کرد سەیرکەن ئەوشتانەی کە إضافە ئەکرێی بۆ لای خوای تعالی لەسەر دووبەشە :یان إضافەی سیفەیە بۆ لای خۆیی یانی إضافە سیفەیە بۆلای موصوف کە ئەفەرمووێی (يَدُ ٱللَّهِ)(وَجۡهَ ٱللَّهِ)ئەمانە مخلوق نین ئاگاداربە ئەمە سیفەیە بۆ لای موصوف سیفەتی خوایە بۆ لای خۆیی کە إضافەکراوە ، بەس إضافەمان هەیە إضافەی مخلوقە بۆلای خوای تعالی إضافەی تەشریفی پێ ئەلێن وەکو ئەمە (جُندَنَا) جوندیەکانی ئێمە سەربازەکانی ئێمە یان (نَاقَةُ ٱللَّهِ) یان (عِبَادَ ٱللَّهِ) (وجند الله هم المؤمنون) خوای تعالی رێزی لێ ناون بەوەی کەدوایتە پاڵ خۆیی ئەلێ ئەوە جوندیەکانی منن ئەوە سەربازەکانی منن

[1] :سورة البقرة اية : ٢٥٨
[2] :سورة الصافات اية :١٧٣

سەربازەکانی منن بەراستی ئەوانە زاڵن لەمەیداندا (وجند الله هم المؤمنون) بەس کێن ئەوانە !؟ (هم المؤمنون) نەك (المشركون) (يقال لهم جند الله ، ويقال لهم حزب الله) تەبعەن ئاگادربن ئەو کەلیمانە چی لێکرایە لەناو کۆمەلگادا هەرکەسێك هەلدەستێت ناوی خۆیی پێت لێ ئەنێ ئەگەر ئەویش نەبێ بۆنمونە ئێستا(حزب الله)ی رافیزەیی هەیە خوا لەناویان بەرێت بزانە ناوی خۆیان ناوە (حزب الله) حزبی شیتانە حزبی خوا نیە حزبی لاتە بەلآم ئەگەر هەبێ بەراست و دروستی ئەوکەسانە تەوحیدیان تەحقیق کردبێت وە لەسەر کیتاب و سوننەی صەحیحە برۆن وە موخالەفەی دینی خوای تعالی نەکەن بەراستی جوندی خوان و حزبی خوان (كما في قوله تعالى: لَّا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ يُوَآدُّونَ مَنْ حَآدَّ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَوْ كَانُوٓا۟ ءَابَآءَهُمْ أَوْ أَبْنَآءَهُمْ أَوْ إِخْوَٰنَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ كَتَبَ فِى قُلُوبِهِمُ ٱلْإِيمَٰنَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ ۖ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۚ رَضِىَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا۟ عَنْهُ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ حِزْبُ ٱللَّهِ ۚ أَلَآ إِنَّ حِزْبَ ٱللَّهِ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ)[1] خوای گەورە ئەفەرمووێی : موسلمان نیە ئیماندار ئیماندار نیە برِوادار نیە نایبینیتەوە برِوادار بێ کەسێك کەوا خۆشەویستی کەسانێکی کافر و مولحید لەدلیاندا هەبێ ئەگەر دایك و باوك و برا و عەشیرەتیشیان بن هەتا ئەگات بەوە وەصیفان ئەکا ئەلێ ئەمانە حیزبی خوان خوای گەورە رێزین لێ ئەگرێی ئەلێ حیزبی خوان یانی کۆمەلی خوان یانی ئەوانەن کە بۆ خوای تعالی صولحاون ئینجا ئەفەرمووێی بزانن کەوا حیزبی خوا دائیمەن سەرکەوتوە .

(فهم حزب الله وجند الله) کەواتە ئەوانە حیزبی خواشن وە جوندی خواشن (والجند جمع جندي وهو المقاتل والمدافع عن دين الله) جوند جەمعی جوندییە ئەوەیە کە دیفاع ئەکا لەدینی خوای تعالی (أضافهم إلى نفسه تشريفا لهم) خوای گەورە رێزی لێناون داویەتە پاڵ خۆیی (وجعل لهم الغلبة بالحجة والسلاح.) وتویەتی بەحوجە و بەسیلاح بەهەردووکیان قسەکردن و موناقەشە لەگەل چونە ناومەیدانەوە .

(جند الله هم الغالبون بالحجة واللسان) یانی کە ئەلێن (بالحجة واللسان) یانی بەلگە و بەزمان وبەقسەکردن (يعني بالعلم والمعرفة) تەبعەن بە مەرجێك ئەمانە چیبن وەکو وتمان عیلمیان پێی بێت وە خۆیان موسلەح کردبێت بەسیلاحی عیلم (ومجادلة أهل الباطل ، فما تقابل أهل

[1] : سورة المجادلة اية :٢٢

حق وأهل باطل في خصومة إلا تغلب أهل الحق على أهل الباطل في الخصومات والمناظرات دائما وأبدا) هیچ کاتێك نەبوە بچێتە مەیدانەوە ئەهلی باطل لەبەرامبەر ئەهلی حەق إلا ئەعلی حەق بردویەتەوە دوای ئەهلی باطل چی کردوە هیچی پێ نەماوە کەوتۆتە هەرەشە و گورەشە و سجن لێدان و کوشتن وبرین و ئەوبابەتانە چونکە بەحوجە هیچی بەدەستەوە نەماوە قوەتی بەکار هێناوە (فهم الغالبون بالحجة مع المبطلين كما انهم الغالبون بالسيف والسنان في المعارك) چۆن لەوتو وێژ و موناقەشەدا سەرئەکەون بەهەمان شێوەش بچنە مەیدانەوە سەرئەکەون لەبەر چی سەرئەکەون هۆکار زۆرە ! ئەمانە لەمردن ناترسن ئەلێن (إحدالحسنين إما النصر وإما الشهادة) یان ئەوەتا سەرکەوین یان ئەوەتا شەهید ئەبین یانی ئەرۆن سینگ ئەنێن بەگولەوە بۆیی بۆیە صەحابە ئەبینی لەشەرەکاندا ولەزۆربەی زۆری شەرەکاندا إلا هەندێکی کەم نەبێ سەرکەوتووبوون دائمەن ئەوەش کەسەرنەکەوتوون تێدا هۆکارەکەی گەراوەتەوە بۆخۆیان ﴿قُلۡ هُوَ مِنۡ عِندِ أَنفُسِكُمۡۗ﴾[1] موشکیلەکە لای خۆتانە خۆتان چارەسەر بکەن تا خوا سەرتان بخا ، جا کەواتە (كما أنهم الغالبون بالسيف والسنان في المعارك إذا تقابل الجندان المسلمون والكفار فإنه ينتصر المسلمون على الكفار إذا توفرت شروط النصر) ئاگاداری ئەو خاڵە بن (إذا توفرت شروط النصر) یانی ئاگاداربن ئەگەر هاتوو موسلمان لەجەنگێکدا شکا مانای ئەوە نیە جیهاد هەلەیە ! مانای ئەوە نیە کە راست نیە مانای ئەوە نیە کە شەر لەپێناوی خوادا دروست نیە نا هەلەیەك کراوە با هەلەکە چارەسەر بکرێت خۆ پێغەمبەر ﷺ لەگەل صەحابەدا لە ئوحود کە جەنگا لەگەل کافرەکان ئالەو جەنگەدا تووشی ئەو نارەحەتیانە بوون مانای ئەوەیە کە پێغەمبەر و ئەصحاب ﷺ باطلە ! ؟ نەخێر هەلەیەك روویداوە با هەلەکە چارەسەربکرێی (إذا توفرت شروط النصر فيهم) جا لە گەورەترین کەرجی نەصر بریتیە لەوەی ئەبێ ئەو کۆمەلەیە لەپێناوی خوادا هەلسابێتن وە ئەو کۆمەلە بەس بەقسەی خوا بکەن وە ئەوکۆمەلە بەس خوا إلە ی حەقیان بێت وە ئەو کۆمەلە نابێ شەیرك پەیدا بکەن وە ئەو کۆمەلەیە ئەبێ دەست بەئایات و بەحەدیسەوە بگرن وەنابێ لەمعصیەتدا بن وەنابێ لەلاداندا بن لەدینی خوای گەورە وە لەپێش هەموو شتێکەوە ئەبێ توکلیان لەسەر خوای تعالی بێ نابێ بەعەدد بێ ! لە حونیندا

[1] سورة ال عمران اية :١٦٥

چۆن بوون ! زۆربوون کەچی تووشی بەزین و نارەحەتی بوون ئەو هەموو کوشتارو نارەحەتیە روویدا لەبەردیشدا کەمبوون کەچی سەرکەوتن قەزییەکە ئەبێ ئاگاداربیت بە عەدد و بەعود نیە راستە تۆ ئەمرت پێکراوە ئەبێ عەدد و عودە ئامادە بکەی بەلأم دائیمەن ئاگاداربە ئەبێ تەوکل لەسەر خوا ببەستی چونکە ئەگەر وابێ ئەبێ موسلمان هیچ نەکا ئەبێ دابنیشێ ئەلێ کاکە عەدد و عودەی مە کەمە نابێ هیچ شتێك بکەین ! نا ئەبێ هەول بدەیت (بأن توكلوا على الله واعتصموا بالله وأطاعوا الله ورسوله) پشت بەخوا ببەستن وە إتاعەی خوا و پێغەمبەری خوا بکەن ﷺ ئەگێرنەوە لەشەرەکانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)دا کاتێك کە دژی موشریکینی زەمانی خۆیدا ئەجەنگا و سەرئەکەوتن ئەیان وت لەشەرەکاندا کاتێك کاتی نوێژ ئەهات نوێژەکانیان بەجەماعەت ئەکرد ! بانگیان ئەدا و بەجەماعەت نوێژەکانیان ئەکرد نوێژیان تاخیر نەئەکرد فیسق و فجوری تێدانەبوو خراپکاری تێدا نەبوو زیکر و عیبادەت و ئەوبابەتانەبوو لەجەیشی موقابیلیشدا کە شەریان ئەکرد ئەنواع و ئەشکال مونکەراتی تێدا بوو هەتا ئارەق خواردن و ئافرەت و زۆریتری تێدابوو (إذا توفرت شروط النصر فيهم بأن توكلوا على الله واعتصموا بالله وأطاعوا الله ورسوله فإن حصل فيهم خلل لحقت بهم الهزيمة كما حصل للصحابة في وقعة أحد) ئەگەر خەلەلێك روویدا ئەوکاتە هەزیمەش توشیان ئەبێت هەروەکو لە ئوحدا تووشی سەحابە بوو کەی (لما عصوا أمر الرسول ﷺ ونزلوا من الجبل الذي قال لهم: (لا تترلوا منه سواء انتصرنا أو هزمنا) فلما خالفوا ونزلوا من الجبل حلت الهزيمة بالمسلمين)[1] روونە پێی وتن پێغەمبەری خوا ﷺ لەو شاخە مەیەنە خوارەوە ئەگەر ئێمە سەرکەوتین یان سەرنەکەوتین ئێوە عیلاقەی ئەوەتان نەبێ بەلأم بێ قسەیان کرد ئەوەبوو توشی ئەو هەزیمەیە بوون لەم مەقتەعەدا بەراستی ئەبێ ئینسانی موسلمان دائیمەن ئەو دووشتەی لەبەر چاو بێت :

یەکەم : خۆیی موسلەح بکات بەسلاحی عیلم .

---

[1] : (انظر صحيح الإمام البخاري٤٨\٢٦ كتاب الجهاد والسير باب ما يكره من التنازع والاختلاف في الحرب وعقوبة من عصى إمامه وقال تعالى } : ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ريحكم { وقال قتادة الريح الحرب من حديث البراء بن عازب رضي الله عنه) .)

دووەمیش: خۆیی ئامادە بکات بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی کافرەکان ڕۆژێك لەڕۆژان نابێ بیری لێ نەکاتەوە پێغەمبەری خوا ﷺ ئەفەرمووێی : (ئەو کەسەی کەوا بمرێت غەزوو نەکات یان بیری لێ نەکاتەوە لەسەر بەشێك لەنیفاق ئەمرێی)[1] ئەبێ ئاگاداری ئەوخالەبین .

(الخوف على الموحد الذي يسلك الطريق وليس معه سلاح)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (وإنما الخوف على الموحد الذي يسلك الطريق وليس معه سلاح.)ئینسان کە ترسی لەموحیدە کەبچی لەمەیدانی موناقەشەوە ئەگەر سیلاحی پێ نەبێت لەبەرامبەر بە عولەمای موشریك ! وەك ئەمرۆ سەیر ئەکەی زۆر برامان هەیە الحمدلله عقیدەی خاوێنە بەلاّم ئەچی موناقەشە لەگەل مەلایان و مامۆستایانی صۆفی و دەورێشین و موشرکیندا ئەکات وەختێك ئەزانی کە لەموناقەشەدا سەرناکەوێت ! پێی ئەلێ بابە تۆ نحو نازنی تۆ صەرف نازانی تۆ ئەوە نازانی هەتا ناوە عیلم هەیە ئەلێت ! یان ئەوەت هەلە خوێندەوە عقیدەی موحیدەکە جوانە دروستە ورێك وپێکە بەس ئەم شتێکی پێ نیە عیلمێکی پێ نیە هەتاکوو پێی بلێت واتا هەندێك لەعیلمی وەرنەگرتوە هەتاوەکو ئەو نەتوانێ ئەو نەقدەی لێ وەربگرێت لەبەر ئەوە بەرامبەرەکەی بەشوبهەیەك ئەیبەزێنێت ، باشە لێرەدا ئێوە هەستان نەکرد کەئەنەهوو یانی جۆرە إشکالێکمان دروست بوو لەولاوە شێخ وتی یەك عامی لەبەرامبەر هەزاران عولەمای موشرکین رائەوەستێ لێرەش ئەلێ خەوف لەسەر موحید ئەوەیە کەهیچی پێی نەبێت ئێمە وتمان عامی کەچی لێرەش دەلێ گەر علیمی پێ نەبێ ئایا ئەمە إشکال دروست ئەکا شێخ (فوزان)ئێستا وەلامان ئەداتەوە بەس بەکورتی مەبەستی شێخ (محمد) ئەوە نەبوو کە باسمان کرد بلێن عامی هەر هیچ نەزانێ یانی شتێکی پێی یە .

شێخ (صالح)ئەلێ :

(هذا هو الواقع) بەلێ واقیع وایە (فالموحد الذي يسلك الطريق ويواجه الكفار ويقول أنا أدعو إلى الله) ئاگادارین زۆر جار ئێمە بەبرادەران ئەلێن کاکە من لەسەر فیسبووکم یان لەسەر

---

[1]: حدیث صحیح

ئەنترنێتم یان لەناو خەلكیدام من دەعوە ئەكەم ئەلیّ من ئینگلیزی ئەخوێنم ئەلێم عەرەبی ئەزانیّ ئەلیّ نەخێر ئەلیّ بەس بەئینگلیزی من دەعوە ئەكەم ئاخر ئەگەر ئینگلیزی نەزانم چۆن دەعوە بكەم لەگەل ئەوروپا و ئەمریكا !! ئاخر تۆ جاری گەر عەرەبیەكە كە هی قورئان وحەدیسەكەیە نەزانیّ چۆن دەعوە ئەكەیی ! ئەوە موشكیلەكەمانە جا لێرەدا ئەلیّ موحیدێك كەوا رێگە بگرێتە بەر مواجەهەی كوفار بكات بەس عیلمی پیّ نەبێت بلیّ من دەعوە ئەكەم بۆ لای خوا (ولیس عنده علم لو یقف أمامه واحد من عوامهم ویلقي علیه شبهة ما استطاع الجواب) یەك لەعەوامی موشركین و كافر بێتە بەردەمی شوبهەیەك بخاتە بەردەمی ناتوانێت وەلام بداتەوە ، مانای ئەوە نیە هەزیمەت تووشی بوو لەئەصلی عقیدەكەیە نا شتەكە هەیە بۆ خۆیی بەس ئەم پێی نیە تا وەلامی بداتەوە .

جالێرەدا ئەلیّ (فهذا مما یوجب علی طلبة العلم وعلی الدعاة إلی الله خصوصا أن یتفقهوا في دین الله) تۆ پێش هەموو شتێك پێش ئەوەی دەعوە بكەی ئەبیّ عیلم وەربگریی و عیلم وەربگرە (وأن یتعلموا حجج الله وبراهینه وأن یطلعوا علی ما عند الخصوم والكفار والمنافقین من الباطل ؛ من أجل أن یدحضوه ویكونوا علی معرفة به) كەواتە لەپێشدا تۆ وەرە عیلمی كیتاب و سوننە وەربگرە تەبعەن عیلم لەسەر دووبەشە عیلمی (ئالەمان هەیە و عیلمی غایەمان هەیە) :

عیلمی ئالە : نحوە و صەرف و بەلاغەیە وعلومی حەدیسە و أصول فقە و تەجویدە و هەتا دوایی .،،،

عیلمی غایە: بریتیە لە تەفسیرو حەدیس و فقە و عقیدە .

تۆ ئەبیّ ئالەمانە باش شارەزابیت ئینجا دوای ئەوەی كە شارەزابووی ئەچیتە مەیدانەوە دەعوە ئەكەی بەسیلاحێكی باشی عیلمەوە (والنبي ﷺ لما أرسل معاذا إلی الیمن قال له:) چی بەمعاذ وت كە ناردی بۆ یەمەن (إنك تأتي قوما من أهل الكتاب)[1] ها ئاگاداری ئەكاتەوە یانی تۆ ناچیت بۆ لای كەسانێك كە نەخوێندەواربن ئەچی بۆ لای ئەهلی كیتاب عیلمیان پێی یە ئەبیّ خۆت ئامادە كەیت (من أجل أن یستعد لأن الذین أمامه أهل كتاب) ئەلیّ بۆیە وای پێی وت بۆئەوەی خۆیی ئامادە بكات ئەوانەی بەرامبەری ئەهلی كیتابن عیلمیان پێی یە

[1] : البخاري المغازي (٤٠٩٠) ، مسلم الإيمان (١٩) ، الترمذي الزكاة (٦٢٥) ، النسائي الزكاة (٢٤٣٥)

(وأهل علم وعندهم حجج وعندهم شبهات وعندهم تلبيس) هەمووشتێکیان پێ یە لەعیلم دەلێت لەشبوهات ئەلێ لە تلبیس و لەسەر شێواندن ئەلێ ! هەمووشتێکیان پێ یە (فلا بد أن يكون معاذ رضي الله عنه على استعداد من أجل أن يقوم بالدعوة ويرد الباطل)یانی ئەبێ ئەو ئامادە بیت بۆ ئەوەی هەلسیت بۆ مەهامی ئەو دەعوەیە وە ئەبێ ڕەدی باطل کاتەوە (ثم قال له: فليكن أول ما تدعوهم إليه شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله)[1] فەرمووی یەکەم شت ئەبێ تۆ لەکوێی دەست پێ بکەیت لەعقیدەوە لەئیمانەوە لە(لا اله الا الله) ەوە کەس موستەحەقی عیبادەت نیە تەنها (الله) عیسا موستەحەقی عیبادەت نیە ئاگاداربن پێیان بلێ تەنها (الله) نەبێ وە محمدیش ﷺ رسولی خوایە و تەواو ، ئیتر ئێوە نابێ بلێن عیسا موسا ئەوانەش ئێستا لەژیاندابن ئەبێ شوێن پێغەمبەربکەون ﷺ ئاوا قسەیان لەگەل بکە یانی لەسەرەتاوە دەست پێی بکە ئایە ئەگەر لەم سەرەتاوە دەست پێ بکات وە بەتەئکیدەوەش ئەبێ لەوێدا دەست پێ کات لەگەل ئەواندا چی دروست ئەبێ ڕووبەڕووبوونەوە دروست ئەبێ یەکسەر ڕاستەوخۆ ڕووبەڕووبونەوەیەکی زۆر دژوارانە دروست ئەبێ لەگەل ئەواندا ئەمەش ڕەدە بۆ هەموو ئەوکەسانەی کە ئەلێن کاکە تۆ لەوێوە دەست پێ مەکە تۆ جاری دلی خەلکەکە بێنە ڕای بێنە یانی درۆیان بۆ بکە ! درۆیان بۆ بکە هەتا ئەچیتە ناویان !! پێغەمبەر وای نەوت ﷺ ئەها ئەوان عقیدەیان چۆنە ! ئەوان عقیدەیان وایە عیسا خوایە ! یان کوری خوایە (يثأل ثلاثة) یەکەسەر پێیان بلێ نەخێر کەس خوا نیە تەنها (الله)نەبێ تەواو داوی بلێ عیسا پێغەمبەری خوایە نەخێر عیساش پێغەمبەر نیە تەواو بەسەرچوو نەما نسخ بوویەوە محمد پێغەمبەرە ﷺ ئەی چی ئەکەن بیکەن ئەها لێدان یان لێ نەدان شعوریان بەوە چی لێ بەسەردێت لەیەکەم جار تووشی تەسادوم ئەبێ یان نا تۆش ئەبێ لەناو قەومی خۆت ئێستا ئەمرۆ ئەبێ بەعەلمانی بلێ بەدیموکراتی بلێ بەلیبرالی بلێ بەصۆفی و موشریکەکان بلێ بلێ (عبدالقادر) خوامان نیە (الله) خوامانە دیموکراتیەکان دیموکراتی خوامان نیە (الله) خوامانە ئەمە هەمووی بەتالە یەکسەر تەسادووم دروست ئەبێ حەقیقەتت وت ئینجا ئالەو کاتەدا ئەبێ چی بکرێت ئینسان خۆیی بۆ ئامادەکات بەراستیەکەی ئەبێ ئەمە ئەدا بکرێی نابێ ئەمە بشارێتەوە ئەبێ ئەم حەقیقەتە بوترێی نابێ

[1] : مسلم الإيمان (١٩) ، الترمذي الزكاة (٦٢٥) ، النسائي الزكاة (٢٤٣٥) ، أبو داود الزكاة (١٥٨٤)

بخرێته ژێر چاڵ نابێ زینده بەچاڵ بکرێت من دەسال بیست ساڵ لەگەل عەلمانیەکدا برۆم بلێم برامە و لەگەل صۆفیەکدا برامە ! ئینجا کەواتە دەعوە بۆ بکەم ! دەعوەی چی ئادەی بزانم دەعوە یانی چی ! یانی (أدعوا إلى الله) کەواتە من دەعوەم نەکرد بۆ خوا دەعوەم کرد بۆ صۆفیەکی موشریك دەعوەم کرد بۆ عەلمانیەت برام بێت تەواو ! (فهذا مما يؤكد على الموحدين عموما وعلى طلبة العلم خصوصا وعلى الدعاة إلى الله بصفة أخص أن يتعلموا ما يدفعون به الباطل وينصرون به الحق وإلا فإنهم سينهزمون أمام أي شبهة تعرض لهم) کەواتە ئەوەی تەئکید ئەکاتەوە ئەمە هەمووی تەئکید ئەکاتەوە لەسەر کەسانی موحید و یەکخوا پەرست بەشێوەیەکی گشتی وە قوتابیانی عیلم وەبەتایبەتی بەتایبەتیش ئەوانەی کە دەعوە ئەکەن بەتایبەتی تر ئەبێ خۆیان فێرە عیلمی نافع بکەن بۆئەوەی کەوا باطلی پێ دەفع بکەن باطلی پێ ڕەدکەنەوە وە نەصری حەق بکەن ئەگەر وانەکەن تووشی هەزیمە و تووشی دۆراندن ئەبن بەرامبەر بەهەموو شوبەهەیەك کە بێتە بەرامبەریان (والمشكلة إذا عجز الداعية إلى الله أن يجيب على شبه الملبس أمام الناس أو أجابه بجهل ، وهذا أشد. ولا يتعارض هذا مع قول الشيخ) ئەڵێ موشکیلە ئەوەیە کە داعیە و کەسی بانگەخواز کەبانگ ئەکات بۆ لای خوای تعالی بێت جوابی شوبهەی ئەوکەسانە بداتەوە کە ئەهلی شوبهەن لەبەر دەمی خەڵکیدا بەجەهل وەلامی ئەو شوبهانە بداتەوە ! ئەگەر نەتوانی وەلامیان بداتەوە یان بەجەهل وەلامیان بداتەوە ئەوە مانای ئەوەیە کەوا عیلمی پێ نیە کەواتە موشکیلەکە (إذا عجز الداعية إلى الله أن يجيب على شبه الملبس أمام الناس)لەبەردەمی خەڵکیدا ئەڵێ وەرە دەی با کۆبوونەوەیەك بکەین قسەکە ئەکات دوای ئەو شوبهە هەڵدەدات کەچی ئەویش وەلامی پێ نیە لەبەر دەمی خەڵکدا چی بەسەرهات والله کاکەی موحید دۆڕا وا ئەڵێن ئەوە موشکیلەیە ! لەوەش موشکیلەتر ئەوەیە وەلام بداتەوە بەنەزانین بەجەهل وەلام بداتەوە بۆیە ئەڵێ (وهذا أشد. ولا يتعارض هذا مع قول الشيخ) وتمان کە شێخ (محمد) ئەڵێ یەك عامی هەزار عالم ئەبەزێنی دوایش ئەڵێ ئێمە ترسمان لەعامی هەیە کەبێت بەرامبەر بەشوبهەی ئەوان نەزانێ وەلام بداتەوە (وهذا أشد. ولا يتعارض هذا مع قول الشيخ) ئەمە تعارضی نەبوو لەقەولی یەکەم و دووەمی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) کە ئەڵێ (والعامي من الموحدين يغلب ألفا من علماء المشركين) لەبەرچی (لأن العامي الموحد وإن كان كذلك

فعليه الخوف من شرهم وأخذ الحذر منهم بتعلم العلم النافع.) ئەلێ ئەبێ عامی خۆیی ئامادە بكات ئەبێ بترسێ لەوەی لەگەل بەرامبەردا شتێكی پێ نەبێت یاخود شوبهەیەك هەلبدەن ئەم نەتوانێ وەلام بداتەوە كەواتە ئەبێ خۆیی موسەلەح بكات یان نەچێتە مەیدان بلێ من ئەزانم حەقم و لەسەر حەقم بەس ناتوانم بچمە مەیدان وقسەیان لەگەلدا بكەم یان كەچویتە مەیدان بەعیلمەوە بڕۆ ئەوە فێری ئەوەمان ئەكات ئەمە ئەدەبێكی جوانە فێری قوتابیانی عیلمی ئەكات كاتێك فێری عەوامی خەڵكی ئەكات كە ئەگەر شتێكت پێ نەبوو قسەی لەسەر مەكە .

شێخ (صالح)ئەلێ :

(وقد استشكل بعض الإخوان هذه العبارة) هەندێك لەبرایان ئەم عیبارەتی شێخ(محمدی كوری عبدالوهاب)یان لا إشكال بوە وتیانە چۆن لەولا وا ئەلێت و لەولایەوە وا ئەلێت ! (وهي قول الشيخ : والعامي من الموحدين يغلب ألفا من علماء هؤلاء المشركين ، مع قوله : وإنما الخوف على الموحد الذي يسلك الطريق وليس معه سلاح) ئەم دوو عیبارەتە (والجواب عن هذا الإشكال) شێخ وەلام ئەداتەوە ئەلێ (أن الشيخ رحمه الله يقصد أن العامي عنده فطرة سليمة) لەعیبارەتی یەكەم مەبەستی ئەوەیە ئینسانی عامی فیترەیەكی خاوێنی هەیە (يستنكر بها الباطل) كە باطلیك ئەبینێ یەكسەر ئینكاری ئەو باطلە ئەكات (أما علماء الضلال ففطرهم فاسدة وحججهم واهية) بەس عولەمای گومرا فیترەیان پاك نیە فیترەیان پیسە بەشیركەوە پیس بوە و پۆخل بوە وە حوجەكانیشیان حوجە نیە و پوچە (فالعامي يغلبهم بالفطرة السليمة من حيث الجملة لا من حيث التفاصيل.) ئەوە إشكالەكە حەل دەكات ئەو خالە یانی بەشێوەیەكی عام عامی ئەتوانێ لەبەرامبەر هەزار عالمی موشریك رابوەستێت مەسەلەن بۆ نمونە ئەو ئەلێ سەیری بكە كابرای عامی فیترەی پاكە كابرای عالمی موشریك پێ ئەلێ ئاخر من چۆن رووم دێی لەخوا داوا بكەم تا پێغەمبەرﷺ نەكەم بەوەسیلە لەنێوان خۆم و خوادا لەو داوا ئەكەم ئەو داوام بۆ ئەكات لەلای خوا ! دێت نمونەیەكی بۆ ئەهێنیتەوە ئەلێ ئەگەر مەلیكێك هەبێ كەس قبول نەكا إلا بەواستە نەبێ ئێمە چۆن بەبێ واستە بچینە پێشەوە واستە بكەین باشترنیە زووناگەینێ ئەمەی كە موحیدە رەدی ئەداتەوە خۆ عیلمیشی پێ نیە ئەلێ باشە ئەگەر مەلیكەكە عادل بوو وتی والله ئەوەی واستەبكات

قبولی ناكەم هەر جوابەكەشی نادەمەوە هەر ئەسلەن سجنیشی ئەكەم و هەتا ئەشی سوتێنم ! ئەكاتە تۆ چی ئەكەی هیچی پێ نامێنی كابرای عالیم ئەی بەفیترەت توانی وەلامی بداتەوە بەلام بۆ تفاصیل رۆشتنە ناو درێژەی مەسەلەكانەوە ئەوە ئایاتە و ئەوە ئەحادیسە و مەسەلەن حەدیسێك ئەهێنی كابرای عالم ئەیهێنی عامیەكە ئاگادار نیە كە ضعیفە و موضوعە وچی یە و چییە ! ئەلێ ئەها ئەوە پێغەمبەر وای وت ﷺ تۆچی ئەلێت ! ئەوەیش بێ دەنگ ئەبێت و نازانێت وەلامی بداتەوە یان ئەلێ فلان عالیم وای وت ئەویش ئەلێ نازانم ! بیستومانە لەو بابەتانە ئێستا حالێن شت هەیە تۆمار كراوە لەنێوان موشركین و موحیداندا بەرگوێمان كەوتوە ئەوشتانەمان هەمووی بەرگوێی كەوتوە سەیر ئەكەی گەنجی موحید بەرامبەر بە شوبهە و دەلیلەكانی ئەواندا راوەستاوە ئی خۆ جوابەكەشی ئاسانە كاكە ئەو حەدیسەی تۆ ضعیفە تەواو كۆتی پێهات بەس ئەم عیلمەی نیە لەبەر ئەوە ئەلێ نازانم یان ئەلێ فلان عالیم وای وت تۆ چی ئەلێت ئەلێ وای وت ! واللە ئەبێ بگەرێمەوە بزانم چیە و چی نیە ئەها پێی نیە لەبەر ئەوە لەتفاصیل ناتوانێ بەس لەفیترەی خۆیی (من حیث الجملة) ئەتوانی هەزاران لەوان ببەزێنی .

(فالعامي الموحد أحسن حالا من علماء الكلام والمنطق) یەك عامی كە موحید و یەكخوا پەرست بێ حالی باشترێكە لەهەزاران لەو عولەمای كەلام و منطیقە (فكتاب الله ما ترك شيئا نحتاج إليه من أمور ديننا إلا وبينه لنا) قورئان هیچی بەجێ نەهێشتووە إلا بۆی بەیان كردووین (لكن يحتاج منا إلى تفقه) بەڵام ئەوقورئانە پێویستی بەوەیە تۆ بیخوێنیتەوە تەفسیری بخوێنیتەوە عیلمەكەی لێ فێرببیت (إلى تفقه وتعلم ولو كان عندك سلاح ولكن لا تعرف تشغيله فإنه لا يدفع عنك العدو) تۆ باسیلاحت پێ بێت كەنەزانیت بەكاری بهێنی دووژمن زاڵ ئەبێت بەسەرتدا بەس كەزانیت بەكاری بهێنیت دووژمن زاڵ نابێ بەسەرتدا (وكذلك القرآن) قورئانیش سیلاحی ئینسانی ئیمانداره لەعیلمدا (لا ينفع إذا كان مهجورا) ئەگەر تۆ هەجرت كردبێت و نەت خوێندبێتەوە و نەزانیت چی تێدایە عیلمەكەت ئاگا لێ نەبێ (وكان الإقبال على غيره من العلوم.) ئەگەر ئەو مهجوربێ و بچیت شتی تر بخوێنیتەوە غەیری ئەو تەواو ئیستفادەت پێی ناگەیەنێت كەواتە هەموو شتێك كەی ئیستفادەت پێ ئەگەیەنێت كەبەكاری بهێنیت .

(من الله تعالى علينا بكتابه الذي جعله تبيانا لكل شيء)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەڵێ : (وقد من الله تعالى علينا بكتاب الذي جعله(تِبۡيَٰنٗا لِّكُلِّ شَيۡءٖ وَهُدٗى وَرَحۡمَةٗ وَبُشۡرَىٰ لِلۡمُسۡلِمِينَ)[1] خوای تعالی فضلی ڕشتووە بەسەرماندا کە کیتابەکەی والێ کردوە کەوا هەموو شتێکی بۆ ڕۆشەن کردووینەتەوە کردوویەتی بەمیهرەبانی کردوویەتی بەموژدە بۆ هەموو کەسێك لە موسلمانان کە تەسلیم بەم دینە ببن .

(فلا يأتي صاحب باطل بحجة إلا وفي القرآن ما ينقضها ويبين بطلانها) کابرای خاوەن باطل نایەت هیچ بەلگەیەك هیچ شوبهەیەکی پێی بێت إلا لەقورئاندا ڕەدی ئەو شوبهەیەی تێدایە (كما قال تعالي : وَلَا يَأۡتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئۡنَٰكَ بِٱلۡحَقِّ وَأَحۡسَنَ تَفۡسِيرًا)[2] موشرکین هەرشتێك بێنن بەرامبەر بەتۆ بەبەلگە و بورهان وەکو شوبهە وە هەرشتێك ڕابیگرن لەبەرامبەرتدا إلا ئێمە لەقورئاندا ڕەدی ئەمەمان پێی یە بەحەق بەباشترین تەفسیر ڕەدی ئەو قسەمان پێ یە ڕەدی ئەو باطلەیان ئەدەینەوە (قال بعض المفسرين : هذا الآية عامة في كل حجة يأتي بها أهل الباطل إلى يوم القيامة.) ئەما ئایەتە عامە بۆ هەموو ئەو حوجە و ئەوبەلگانەی کەوا بەرامبەر پێی یەتی کەئەهلی باطل ئەیهێنی هەتا ڕۆژی قیامەت چییان پێ بێت تۆ ئەتوانی بەهۆی قورئانەوە ڕەدیان بدەیتەوە .

شێخ(صالح) ئەڵێ :

(هذه قاعدة معروفة لأن الله جل وعلا يقول عن القرآن : تِبۡيَٰنٗا لِّكُلِّ شَيۡءٖ)[3] ئەمە بەڕاستی قاعیدەیەکی زۆر ناسراوە وەدیارە کەوا قورئان هەموو شتێکی تێدایە هەموو شتێکی بەیان کردوە لەڕەد دانەوەی شوبوهاتی ئەهلی بەطل (ويقول : وَلَا يَأۡتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئۡنَٰكَ بِٱلۡحَقِّ وَأَحۡسَنَ تَفۡسِيرًا)[4] هەرشتێك بێنن بەرامبەر بەتۆ خوای تعالی ڕەدی ئەو باطلەی ئەوانی داوەتەوە وەبەباشترین تەفسیر تەفسیری قسەی وانی کردوە و ڕەدی داوەتەوە (فلا يوجد شبهة في الدنيا أو باطل في الدنيا يدلي به كافر أو ملحد إلا وفي القرآن ما يرد عليه) هەرکەسێك

[1] :سورة النحل اية :٨٩
[2] :سورة الفرقان اية : ٣٣
[3] :سورة النحل اية :٨٩
[4] :سورة الفرقان اية : ٣٣

شوبهەیەکی پێ بێت لەم دونیایەدا هەر باطلیك هەبێ لەم دونیایەدا کابرای کافر بیهێنی بیخاتە بەرامبەر کابرای موحید إلا قورئان رەدی ئەم شوبهەیەی داوەتەوە (لكن لا يتبين هذا إلا بمعرفة القرآن والتفقه فيه ودراسته حق الدراسة)بەڵام کێ هەست بەم شتە ئەکات ! ئەبێ کەسێك دیراسەی قورئانەکە بکات ئەبێ لێبکۆڵێتەوە و لێ تێ بگات تعليم وتعلم هەبێ (حتى يعرف ما فيه من الكنوز وما فيه من السلاح) ئەو کەنزەی لەقورئاندا هەیە ئەبێ تۆ شارەزایی بیت هەتا بەکاری بێنیت و شارەزایی بیت کەبەربەرەکانی لەگەڵ ئەهلی بەتاڵدا بکەی ئەوعیلمەت تێدا بەکار بێنی (وما فيه من الذخيرة التي نقاوم بها أعداءنا) ئێمە موقاوەمەی أعداء ئەکەین لەبەرامبەریاندا رائەوەستین ئەلێم ئەبێ بەو عیلمە رابوەستین (فنقبل على كتاب الله حفظا وتفهما وتلاوة وتدبرا وعملا)ئەلێ ئەبێ ئێمە لەبەری بکەین تێ بگەین بیخوێنینەوە لێ وردبببینەوە ئیشی پێ بکەین (حتى نكون مسلحين بهذا السلاح) ئەبێ بەو سیلاحە بەسیلاحی کیتاب و سونە خۆمان موسەلەح بکەین (أما مجرد وجود القرآن عندنا من غير أن نعتني به وندرسه فلا يكفي) بەس قورئانمان لەناوە بێت بەس دیراسەی نەکەین والله هەر بۆ تەبروك دایبنێن یان لەدیواری مالەك دایبنێ یان لەناو سەیارەکەی دائەنێ ئەلێ بۆئەوەیە تا موحافضەم بکات کاکە تۆ بەقسەی قورئانەکە بکە ! لەوێدا دایمەنێ برۆ بیخوێنەوە بەیانیان ئێواران یان سەیر ئەکەی ئەوپەریی بەکارهێنانی بریتیە لەوەی لەسەر قەبران بیخوێنەوە یان لەمزگەوتدا لەکاتی تەعزیەدا کە ئەمانە هیچ ئایەتێك و حەدیسێکمان نیە پێمان بلێ ئەوها بکە بەلکو پێمان بلێ لەناو خۆتاندا حکومرانی پێ بکە لەناو خۆتاندا عیبادەتەکان و عقیدەکەتان ئەخلاق و سلوکەکەی خۆتان پێ ظبط بکەن ! وە ئێوە بیخوێنەوە و تێ بگەن تا بتوانن رەدی ئەهلی باطلی پێ بدەنەوە (وأهل الكتاب ضلوا وكفروا وعندهم التوراة والإنجيل لما تركوا تعلمهما والعمل بهما.) ئەهلی کیتاب بۆچی کافر بوون ئیشیان بەتەوارت و ئینجیلەکەیان نەکرد کاتێك کەوازیان لەفێربوونی هێنا وازیان لەعەمەل پێ کردنی هێنا تووشی ضلال بوون .

(لكن لابد من دراسة القرآن على ضوء السنة النبوية وتفسير السلف الصالح) بابێن لەقورئان وردبینەوە وە فێری ببین بەڵام لەسەر رێگەی ئەهلی باطل ! ! لەسەر رێگەی موشرکین صۆفی و دەروێشەکان لەسەر رێگەی ئەهلی بەطال ئەبێ لەسەر رێگەی پێغەمبەری خوا ﷺ لەسەر

ڕێگەی سەلەڤ صالح تەفسیری ئەوان بەکار بێنین باشترین تەفسیرەکان بهێنین ئەوە تەفسیری (ابن الجریرە وە إبن کسیر وە بەغەیی) (لا على ضوء الدراسات المعاصرة المبنية على التخرص والجهل أو ما يسمونه بالإعجاز العلمي.) شێخ لێرەدا ئیشارەتێك بۆ خاڵێك ئەکات ئەمرۆ سەیرئەکەی بەداخەوە عقیدە و عەمەل و ئەخلاقی ئەوقورئانەمان بەجێ هێشتووە دێن خۆمان مشغول کردوە لەو ئایەتەدا باسی إعجازی عیلمی تێدایە بەزۆر رای ئەکێشن والله کاکە پێویست ناکا تۆ ئایەت بەزۆر رابکێشیت بۆ شتێك والله نەزەرەیەکی عیلمی دروست بووە ئەو ئایەتە باسی ئەوە ئەکات ،، قورئان بۆ ئەوە نەهاتوە قورئان لەپێش هەر شتێکەوە ئەبێ ئاگاداربین بۆ تەوحید هاتوە بۆ یەکخوا پەرستن هاتوە ئەوە خوا ئێوە دروست کردوە رزقتان ئەدا بەخێوتان ئەکا بەرێوەتان ئەبات خاوەنتانە دەی بیپەرستن بەقسەی بکەن و سەمع و تاعەتان هەبێ ئەوە هەموو لوبی قورئانە ئەوقسەیە (وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ)[1] (لحیدون) ئەبێ ئەمن بەخوا بزانن کەسیتر بەخوا نەزانن ئەما تۆ لەولایەوە دێت والله ئەو یەهودیە وای وت کە لەقورئاندا هەیە ئەو نەصرانیەش وای وت ئەوە ئیعترافی بەخوا کرد تازە بگەرێنەوە کەوا ئیعترافی بەخوا کرد ! ! بۆ کێشەی ئێمە ئیعتراف کردن بەخوایە ! کێشەی ئێمە بەقسە کردنی خوایە ئەگینا هەموو کەسێك ئەزانێ کەخوای تعالی هەیە ئەوەشی ئینکاری ئەکات لەشیوعی و ئەو جۆرەکەسانە قەناعەتم وایە لەناخی خۆیاندا لەفیترەی خۆیاندا ئیعتراف بەخوا ئەکەن وە درۆ ئەکەن ئەوە خودی فیرعەون خۆیی لەناخی خۆیدا ئیعترافی بەخوا ئەکرد بەلاّم لەسەر زارەکی ئینکاری ئەکرد کەواتە ئێمە بابێن بەخەڵکی بلێن ئەی ئەو خەڵکانە کەوا خوا ئێوەی دروست کردوە خوای گەورە ئەتان ژێنێت و ئەتان مرێنی بەقسەشی بکەن ! نابێ بەقسەی نەکەن ئەبێ بەقسەی بکەن ئەوە بۆ ئەوە هاتوە کەواتە (فليس هذا خاصا بالرسول ﷺ وأهل زمانه مع القرآن بل هذا عام لكل أمته إلى أن تقوم الساعة لكن يحتاج) سەرکەوتن بەسەر ئەهلی بەطالدا والله ی پەیوەندی نیە بەتەنها بەزەمانی پێغەمبەرو صەحابەکاندا ﷺ بەلکو لەهەموو کاتێکدا خوای گەورە سەرت ئەخات تۆ بەلام بەراستی شوێنی بکەویت بەراستی تەفقق بکەی لەقورئانی پیرۆز بزانەی غایە لەوقورئان چیە (لكن يحتاج إلى عناية بالقرآن ودراسة للقرآن كما ينبغي لأن فيه بيان الحق

[1] :سورة الذاريات اية :٥٦

والرد على أهل الباطل.) پێش هەموو شتێك ئەوە بزانە کە قورئانی پیرۆز بۆ ئەوە هاتوە کە ئێمە بکات بە عەبد بۆ خوا دەی خەلکینە بزانن ئێوە عەبدن (يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمُ)[1] قورئان هەمووی تەوحید و یەکخوا پەرستیە ئەبیٚ ئەوها لەخەلکی رابەگەینین بلێن گرینگی لەو قورئانە یەکخوا پەرستیە دوایی لەئایەتەکانی فێر ئەبیت حوجەجەکان و بەلگە و شوبهەی کوفارو مولحدین کە خوای گەورە تێدا باسی کردوە هەمووی رەد داوەتەوە وەرە فێری بەوە ورەدیان بدەوە یانی بزانە هیچ شتێك نابینی تا رۆژی قیامەت هەمووی لەقورئاندا هەیە علمانیەت یانی چی یانی کابرا ئەلیٚ بەس دونیام ئەوێی ئاخیرەتم ناوێی ئیش بەعیلمی دونیایی ئەکەم بیر لەدین ناکەمەوە بیر لەئاخیرەت ناکەمەوە بیر لەمەسەلەی کتوب و ریسائیل و ئەوتانە ناکەمەوە با ژیان لەسەر ئەمە نەروات ئایە کەس نەبوو لەکاتی خۆیدا وابلێت با هەبوە خۆ ئەم فکرەیە تازە نییە کۆنە ! خوای تعالی لەسورەتی البقرەدا چی ئەفەرمووێت خەلکانێك هەن ئەلێن خوایە لەدونیادا بمان دەرێی والله ی لەئاخیرەتدا هیچیان نادەینی ئەی ئەوە علمانیەت نیە ! (فَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِي ٱلدُّنۡيَا وَمَا لَهُۥ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنۡ خَلَٰقٖ)[2] هیچیان نادرێتی لەئاخیرەتدا ئەی ئەوە علمانیەت نیە ئەی چیە ! بەداخەوە ئەمرۆش دیفاع لەعلمانیەت ئەکرێی ئەلێن والله علمانی توند رەو و عەلمانی میانرەو هەیە هەمووی کافرو مونافیق و زەندیقە ! ئەگەر تۆ سەرت لەناو ئەونوێژەدا بێت هەتا مردنەکەت بلیٚ والله دەست برین وەحشی گەرێتیە والله ی وەکو (ئەبوجهل) وایت چ فەرقێکت هەیە تۆ ناقضی ئیسلامت هەیە والله پێم دەلیٚ نوێژ ئەکا تۆ چۆن پیٚ ئەلیٚ کافر ! باشە (بنی خنیفەش) نوێژیان نەئەکرد کە زەکاتیان نەدا ئەی ئەبوو بەکر هەمووی قەتل و عام نەکردن والله کاکە ئەوە خوا ئەناسێت ئەو دەلیٚ خوا ئەو دەلیٚ (الله) ئەی بۆ (ئەبو جهل)یش نەیدەوت (الله) تەنانەت خوای گەورە بەپێغەمبەری خوا ﷺ ی وت پێیان بلیٚ کیٚ ئەرز و ئاسمانی دروست کردوە ئەیان وت (عزیزی علم)یان (عزیزی حکیم)یانی ئەسماء صیفاتیشیان هەبوو ! ئەی حەجیان نەئەکرد ئەی یارمەتی حەجاجیان نەئەدا ئەی بەخۆیان ئاویان دەردەهێنی ئەیان وت با خێرمان بگاتیٚ ئەیاندا بەوانەی کە توێنویانە بەس شیرکە

---

[1] :سورة البقرة اية:٢١
[2]

وای لێکردبوون کە هیچیان قبول نەبێ (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[1] جا کێشەکەی ئەمڕۆ ئەوەیە سبحان الله .

(الرد على أهل الباطل إجمالا وتفصيلا)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەڵێ : (وأنا أذكر لك أشياء مما ذكر الله في كتابه جوابا لكلام احتج به المشركون في زماننا علينا.) ئێوە بیر لەعیبارەتەکەی بکەنەوە سەیرکەن (وأنا أذكر لك أشياء) ئێستا هەندێ شت بۆ تۆ باس ئەکەم ئەی خوێنەری ئەم ریسالەیە (مما ذكر الله في كتابه) ئەوەی کەوا خوا لەقورئانەکەیدا باسی کردوە ئایەتێکت بۆ باس ئەکەم ببێت بەجواب بۆتۆ بەرامبەر بەهەموو (جوابا لكلام احتج به المشركون في زماننا علينا) هەتا نەڵێ والله مەبەستی لە (ئەبو جهل)و ئەوانە (في زماننا) تەئکید ئەکاتەوە موشریکی زەمانی شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب) کێ بوو؟! (ئەبو جهل)بوو نەخێر لە (ئەبوجهل) خراتر بوون (ئەبو جهل) ئەگەر برۆیشتایە سوار کەشتی بوایە ئەی وت خوایە لەبەر خاتری خۆت خوایە بەس خۆت رزگارمان ئەکەی لەوکاتەدا شیرکی نەئەکرد بەس موشریکی زەمانی ئێمە لەکاتێکدا کە سەیارەکەی وەرئەگرێی ئەڵێ (یاغوسی گەیلانی)! هاوار یاخود (یارسول الله) هاوار ئالەوێی شیرك ئەکات یانی لە(ئەبو جهل)خراتر ئینجا بۆیە ئەڵێ (المشركون في زماننا علينا)لەزەمانی ئێمەدا ئەمە رەدە بۆ ئەوکەسانەی کەوا قەولەکەی شیرکە بەس خۆیی موشریك نیە وەکو شێخ(إسحاق کوری شێخ عبدالرحمن)ئەڵێ :ئەمە بیدعەیە لەقول ئەم قسەیە کێ هێنایی ، والله شیرکی کرد بەس موشریك نابێ دەباشە باشیرك بکەین با موحید بین ئەبێ ! بەشیرك موحید ئەبین .

شێخ (صالح)ئەڵێ :

(لما ذكر لك هذه القاعدة العظيمة وهو أنه لا يأتي مبطل بشبهته إلا وفي القرآن ما يبين بطلانها) کاتێك شێخ ئەم عاقیدەی بۆتۆ هێنا وتی ئەو کەسانە هەر کەسێك لەئینسانی خاوەن شوبهە و باطل ئەگەر بێت شوبهەیەك بۆتۆ بهێنی إلا لەقورئاندا جوابەکەی تێدایە و

[1] :سورة الزمر اية :٦٥

ڕەدی داوەتەوە کەواتە پێویستە لەسەرت کەوا قورئان دیراسە بکەیت (وأن ذلك مستمر إلى يوم القيامة) ئەمە پەیوەست نیە تەنها بەزەمانی پێغەمبەرەوە ﷺ بەهەموو زەمەنێکەوەیە هەتا رۆژی قیامەت (دخل في التمثيل من الواقع الذي جرى للشيخ –رحمه الله – في وقته مع خصومه) ئەلێ ئەمە روویداوە لەزەمانی شێخ (محمد)دا لەگەل دووژمنەکانیدا لەگەل ئەو عولەمایانەی کە عولەمای شیرك و ضلالبوون (ومن هنا إلى آخر الكتاب) ئینجا ئالێرەوە سەیرکەن لەوشتانەی کەباسمان کرد ئینجا لێرەوە باشتر روود ببنەوە تا کۆتایی کیتابەکە (ومن هنا إلى آخر الكتاب كله كشف شبهات يعترضون بها على الشيخ) ئەمە کەشفی ئەو شوبهانەیە کەشفی ئەو شوبهانەیە کەوا إعتراضیان لەشێخ گرتوە پێ (وهو يجيبهم عنها من كتاب الله) یانی شوبهە بە شوبهە کە لەگەل شێخدا موناقەشەیان کردوە لەزەمانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەویش جوابی یەك بەیەکی شوبهەکان داوتەوە (وهو يجيبهم عنها من كتاب الله ومن سنة رسوله ﷺ ويدحض حججهم) حوجەجەکانی باطل کرد (وبذلك نصره الله عليهم وأبطل كيدهم.) خوا سەری خست بەسەریاندا فیروفێلی ئەوانی باطل کرد .

فنقول : جواب أهل الباطل من طريقين مجمل ومفصل.

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) لەباسی وەلامدانەوەی ئەهلی شیرك وضلالدا وەئەهلی باتڵدا ئەلێ بەدوو رێگا ئەتوانین وەلامیان بدەینەوە :

یەکەم :بەکورت و کۆیی .

دووەم :دوورو درێژیی .

ئەوەی بەکورت و کۆیە :ئەوەیە کەجوابی هەرکەسێکە لە ئەهلی ضلال و فیتەن ئەوانەی کەئەیانەوێی ئایەتەکان و حەدیسەکانی پێغەمبەری خوا ﷺ بەئاقارێکا بەرن کە بەخۆیان ئەیانەوێی بەلام ! بەتێکرا جوابی ئەو جۆرەکەسانە ئەوها ئەدرێتەوە کە ئیمانی ئێمە وا ثابتە کەتەنها خوای تعالى بپەرسترێی ئەمە حەقیقەتە ، هەرپەرستنێك بۆ غەیری خوای تعالی بەتالە هەرئەوەندەیان پێ دەلێن بەدوو شێواز وەلامیان ئەداتەوە شێخ ئەلێ ئەوانەی علمیان نیە کە بیداین سەرەتاین ئەگەر کەسانێك تەنانەت لە ئەهلی موشرکین ئەوانەی علمیان هەبوو یاخود لەهەرکەسانێك هاتن لەبەرامبەرت راوەستان پێی وتی کە ئەبێ داوا

لەپێغەمبەران بکرێی (عليهم صلاه والسلام)بەناوی تەوەسل و یان بەناوی ئەوەی کەجاهیان هەیە! یان بەناوی ئەوەی کە طلبی شەفاعەیان هەیە ! چۆن وەلامیان بدەینەوە ! بەدوو شێوە ئەبێ

*بەکورتی کە ئێمە پێیان ئەلێن هەموو ئەوانەی باسی ئەکەن عیبادەتن عیبادەتیش بۆ خوا نەبێ بۆ کەسیتر نابێ تەواو هەرچی وتوە ئەلێن راست نیە !

* بەمفصلی : واتا بەدوورودرێژی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەلێ دێت و شوبهەکانیان ئەهێنی جوابیان ئەداتەوە کە دواتر ئەچینە سەری ان شاءالله .

شێخ (فوزان)ئەلێ لەشەرحەکەیدا:

(المجمل هو القاعدة العامة في جواب أهل الباطل على اختلاف أصنافهم ، وفي أي زمان ومكان) یانی جوابی مجمل رێگەی کورت بۆ جوابدانەوەی ئەهلی باتڵ ئەوە قاعیدەیەکی عامە بۆ جواب دانەوەی هەموو ئەهلی باتڵە لەهەر کات و شوێنکدا بن (والمفصل هو الرد على كل شبهة على حدة) مفصل واتا بەدوورودرێژی

رەددانەوەی هەمووشوبهەیەکە شوبهە بەشوبهە بەدوایدا ئەرۆیت و جوابی ئەدەیتەوە ئەوەشی تایبەتە بەئەهلی عیلم ! (فإذا عرفت المجمل والمفصل في رد الشبهات صار عندك سلاح لمنازلة المشركين والمبطلين.)ئەگەر تۆ زانیت وەلامی کورت و کۆ وە وەلامی درێژبدەیتەوە بۆ رەد دانەوەی شوبهاتی ئەهلی باتڵ ئەوەی صیلاحێکی باشت پێ یە بۆ ئەوەی دابەزیت لەگۆرەپانە بەرامبەر بەموشرکین و بەرامبەر بە ئەهلی باتڵ بجەنگی!

(الجواب المجمل)

ئینجا ئەفەرمووێ شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) (أما المجمل فهو الأمر العظيم والفائدة الكبيرة لمن عقلها وذلك قوله تعالي)جوابە مجمەلەکە جوابە کورت و کۆکە جوابە بەپێزەکەی کە ئەدرێتەوە بەرامبەر بەهەموو ئەهلی شیرك و ضلالەت و گومرایی ئەلێ (الأمر العظيم والفائدة الكبيرة لمن عقلها)بریتیە لەو جوابە گەورەیە لەو جوابە گەورە و بەپێزە کەوا هەرکەسێك کە تێ بگا خوای تعالی لەقورئانی پیرۆزدا ئەفەرمووێ (هُوَ ٱلَّذِيٓ أَنزَلَ عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ مِنۡهُ ءَايَٰتٞ مُّحۡكَمَٰتٌ هُنَّ أُمُّ ٱلۡكِتَٰبِ وَأُخَرُ مُتَشَٰبِهَٰتٞۖ فَأَمَّا ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمۡ زَيۡغٞ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَٰبَهَ مِنۡهُ

ﭐبْتِغَآءَ ٱلْفِتْنَةِ وَٱبْتِغَآءَ تَأْوِيلِهِۦۖ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُ)[1] ئەو ئایەتە ئەهێنێتەوە ئەفەرمووێی خوای تعالی فەرموویەتی لە سورەتی (ال عمران)لەئایەتی (٧)خوا خۆیەتی کەوا ئەم کیتابەی هێناوەتەوە خوارەوە ئەم کیتابە ئایەتەکانی ئەبن بەدوو بەشەوە ئایەتی (مُّحْكَمَٰتٌ)ئایەتی واضحات واتا ماناکانی زۆر بەدیارە ماناکانی واضحە إحتمالی چەند مانایەك ناکەن یەك مانا ئەدات بەدەستەوە و کەس ناتوانی ئەم لا وئەولای پێ بکات ! ئائەمەش ئەم جۆرەیان(هُنَّ أُمُّ ٱلْكِتَٰبِ) یانی ئەصلی کیتابە یانی ئەصل لەکیتابا لەوقورئاندا ئەوەیە کەوا واضحە (وَأُخَرُ مُتَشَٰبِهَٰتٌ)بەلام هەندێك لەئایەتەکانیشی (مُتَشَٰبِهَٰتٌ)یانی چەند مانایەك هەلەگرێی (فَأَمَّا ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ) ئەوانەشی کەلەدلیانا نەخۆشی و نیەتی خراپ هەیە کەئەهلی بیدع وضلالن (فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَٰبَهَ مِنْهُ) ئەمانە شوێن ئایەتە واضحە کان ناکەون (مُتَشَٰبِهَٰتٌ) ببەنەوە بەر (مُّحْكَمَٰتٌ)ەکان دێن بەکەیفی خۆیان تەفسیری تەئویل ئەکەن ئەیهێنن و ئەیبەن بۆچی (ٱبْتِغَآءَ ٱلْفِتْنَةِ وَٱبْتِغَآءَ تَأْوِيلِهِۦ)ئەیانەوێی شك وگومان بخەنە دلی خەلکی ئەیانەوێی لەسەر مەزهەبی باطلی خۆیان ئەو ئایەتانە تەفسیر بکەن ناگەرێنەوە بۆ ئایەتە واضحە کان ئێمە ئایەتی واضحمان هەیە کەوا خوای تعالی فەرموویەتی نابی لەغەیری خوا بپەرستی وە نابێ لەغەیری خوا داوا بکەی وە نابێ لەغەیری خوا سوجدە بەرێت نابێ تەحکیمی غەیری شەرعی خوا بکەی ئەمانە هەمووی واضحە دوایی ئەهلی ضلال دێن هەندێك لە ئایات وە هەندێك لە ئەحادیس ئەبینی کەوا جێگای ئەوەیە کەوا چەند مانایەك هەلبگرێی دێن چی ئەکەن ئەوە ئەکەن بەقاعیدە بۆ خۆیان نایەن إنطلاق بکەن لەم ئایەتە (مُّحْكَمَٰتٌ)تانە ئەم ئایەتە واضحاتانە خوای تعالی فەرمووی (وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُ) ئەوەش تەبعەن دێنە سەر شەرحی ئایەتەکە یانی لەخوا زیاتر کەس تەئویل یان تەفسیری ئەوە نازانی چ مانایەك ئەگەیەنێی شێخ (فوزان)بەدرێژی بۆمان باس ئەکات ئەگەر ئێمە بلێن ئەو ئایەتانە چەند مانایەك هەلئەگرن عامەی خەلك نایزانن بەس علماء ئەیزانێ ئەوکاتە ئەلێن(وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُۗ وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلْعِلْمِ)[2] بەلام ئەگەر بلێ نەء کەس نایزانی تەنها خوای تعالی نەبێ ئەوئایەتانە ئەوە ئەبێ لەسەر لفظي جلاله بوەستین (وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُ)(وَٱلرَّٰسِخُونَ)

---

[1] :سورة ال عنران اية :٧
[2] :سورة ال عمران اية :٧

ئیمانمان پێی هەیە بیزانین یان نەیزانین شێخ (فوزان)ئەلێ (فهذا هو الرد المجمل على الشبهات)ئەمە ئەو ردە مجمەلەیە ئەو وەلامە کورت و کۆیە یە کەوا ئەدرێتەوە لەبەرامبەر ئەهلی باطل جا لێرەدا ئەگەر ئێمە سەرنج بدەین پێش ئەوەی بێنە سەر شەرحی شێخ لێرەدا هەندێك لەو قەولە بکۆلینەوە ئەبینین نەك هەر بۆ ئەهلی شیرك تەنها لەشیرکی دەعوە یان لەشیرکی عیبادە بەلکو لەهەموو جۆرەکانی تا ئەمرۆش لە ئەهلی ضلال ئەمە زۆر وەلامی کورتمان هەیە یان بێن بۆ وەلامی خەلك بدەینەوە ئەهلی ضلالی پیێ بدەینەوە بۆ نمونە لێرە باسی ئەو بابەتانە کەئێستا باسی بەدرێژی ئەکەین سەبارەت بە شیرکی دەعوە و شیرکی عیبادە ئەو بابەتانە بەلام لە عصرانینی ئەمرۆ خوا إنتقامیان لێ بسێنی ئەبینین تەماشائەکەین بەحیساب ئەلێ من موسلمانم بەلام ئەهلی باتل دێن و دیفاعیان لێ ئەکەن لەو حوکامانەی کە دینی خوای گەورە جێ بەجێ ناکەن کەوا بینی نوێژی کرد یا ئەبنین کەوا ناوی خوای برد بینیم وتی (بسم الله الرحمن الرحيم)ئەم شوبهاتانە ئەهێنە پێشەوە تۆ رەدی مجملت چیە بۆ ئەم جۆرە ئەلێن کاکە ئەوە ئەگەر موسلمان بایە تحکیمی شەریعەتی خوای ئەکرد ! ئیماندار بایە رەدی لەخوا نەدەدایەوە رەدی لە پێغەمبەر نەدەدایەوە ﷺ ئیماندار بایە موسلمانانی ئەزیەت نەئەدا ! ئیماندار بایە قورئانی سەر ئەخست ئیماندار بوایە ئەو شتەی خوا حەلالی کردوە حەرامی نەئەکرد ئەوەی کە خوای گەورە حەرامی کردوە حەلالی نەئەکرد تۆ باسی چیم بۆ ئەکەی ! ئا لەو رەدە مجمەلە هیچی پێنامێنی ! یانی ئەو هەموو تناقضات لەقەول و فعل و عەمەلیانا ئەو هەموو نواقیضة ش هەیە کەناقضی ئیمانە لەژیانیان دا چ قەولی چ فعلی کەچی کەسانێك دێن چی بۆ ئەکەن بەرامبەریان دیفاعیان بۆ ئەکەن دیفاع لەو تاغوتانە ئەکەن ! تۆ چۆن رەدی ئەو شوبهاتانە ئەدەیتەوە بەرەدێکی مجمەل بلی وەلا ئەگەر ئەهلی ئیمان بایە دیفاعی لەئیمان ئەکرد نەك دژی ئیمان بوەستایە وە هەر بەکورتی بلێ هیچیتر نالێم هەر ئەوەندە ! ئینجا کاکە وەلا نوێژ ئەکا تۆ کافری ئەکەیت و باسی خوای کرد تۆ چۆن کافری ئەکەیت ! کاکە شەیتانیش ئەلێ (إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ)[1] یانی ئەبێ ئاگاداری ئەم رەدە مجمەلە بی رەدێکی زۆر موهیمە کە شێخ جوابەکە ئەکات بەدوو بەشەوە جوابێکی (مجمل ومفصل)ئەگەر جوابی مفصلت پێ نەبێ

[1] :سورة الحشر اية ١٦

جوابی مجمل و كورت وپوخت ئەوەیە بەرامبەر ئەوەی كە كێشەیەك دروست دەبێ جوابی ئەدەیتەوە ! بۆ نمونە كەسانێك دا ئەبەزن بەسەر موسلمانان وقسە ئەكەن تۆ بەس ئەوەندەیان پێ بلێن خوای گەورە خەلكی كردوە بەدوو بەشەوە ! موسلمان و كافر ! بەكافر ئەلێ خراپترینی كەسی سەر زەویی كافرە تۆ باسی ئەوە بۆ ناكەی بۆ باسی موسلمان ئەكەی ! ئەها رەدێكی مجمل یان مەسەلەن باسی أنواع و ئەشكال ئەو رەخنانە ئەكا لە موجتەمەعی ئیسلام ئەگرێی كاتێك كە رەخنە لە ئیسلام ئەگرێی یان قسە بەریش ئەلێ یان قسە بەجل و بەرگ شێوەی موسلمانان ئەلێ ! تۆ ئەو رەد مجمەلانەی كەپێویستە بیدەیتەوە بەرامبەر بەو جۆرە كەسانە ئەبێ ئەوەندە بلێی ئێمە یان ئەبێ لەسەرەوە تەماشاكەین نایەن لەجزیئیاتەوە تەماشاكەین ئەگەر وەلامت پێ نەبێ لەسەرەوە تۆ بروات بەخوا هەیە بەشەریعەتی خوا هەیە ! جێ بەجێ ئەكەیت ! وە رەدی هەموو ئەهلی شیرك و ضلال ئەدەیتەوە ! ئەگەر وابێ ئەو قسانە ناكەیت ! كەواتە لەسەرەوە ئەوەت تێدا نیە ! بۆیە هاتووی نقدی خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ و موسلمان و شەریعەتی ئیسلام ئەكەی !

شێخ(صالح) ئەلی:

(فهذا هو الرد المجمل على الشبهات قال تعالى:هُوَ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَـٰبَ)[1]ئەلێ ئەمە ئەو وەلامە كورتەیە كەوا شوبهاتی ئەهلی باتل ئەدرێتەوە ئایەتەكەی هێناوەتەوە ئەو خوایە كەوا ئایەتەكانی هێناوەتە خوارەوە (هُوَ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَـٰبَ)[2] ئەو قورئانەی بۆتۆ ناردە خوارەوە ! خوای گەورەیە كە ئەو قورئانەی بۆتۆ ناردە خوارەوە ئەی (محمد)ﷺ یانی (القران)(مِنۡهُ ءَايَـٰتٌ مُّحۡكَمَـٰتٌ هُنَّ أُمُّ ٱلۡكِتَـٰبِ)[3] وتمان (مُّحۡكَمَـٰتٌ) شێخ ئەفەرمووێی (المحكم هو الذي لا يحتاج في بيانه إلى غيره) یانی پێویستیمان پێی نیە ئەو ئایەتە چی بوە ئاتێكی تر واتا خۆی بەیانی خۆی كردوە ئایەتەكە واضحە ئایەتەكە ماناكەی بەدیارە مانای تر هەلناگرێی (فالقرآن منه آيات على هذا الشكل) یانی قورئان ئایەتێكی زۆر بەلكو ئەمە ئەصلی قورئانی پیرۆزە ! (مُّحۡكَمَـٰتٌ) (يعني بينات واضحات في معانيها لا تحتاج إلى غيرها)

---

[1] :سورة ال عمران اية :٧

[2] :سورة ال عمران اية :٧

[3] :سورة ال عمران اية :٧

مەسلەن خوای گەورە ئەفەرمووێ (أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ)[1] تەواو چ مانایەك هەلئەگرێی لەوە زیاتر واجبە لەسەر تۆ نوێژ بکەیی ! مانای تر هەلناگرێت لەوە زیاتر یان (وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ)[2] یان (كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ)[3] یان (وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلۡبَيۡتِ)[4] ئەوانەمانای تر هەلناگرن غەیری ئەوەی ئەوەی کەتۆ لێ تێ ئەگەی واجبە نوێژو ڕۆژو صوم وزەکات و حەج و ئەوبابەتانە بکەیی ! پاشان ئەفەرمووێ (يعني القرآن)(مِنۡهُ ءَايَٰتٞ مُّحۡكَمَٰتٌ هُنَّ أُمُّ ٱلۡكِتَٰبِ)[5] المحكم هو الذي لا يحتاج في بيانه إلى غيره فالقرآن منه آيات على هذا الشكل (مُّحۡكَمَٰتٌ) يعني بينات واضحات في معانيها لا تحتاج إلى غيرها (هُنَّ أُمُّ ٱلۡكِتَٰبِ) أم الشيء هو الأصل) کەلیمەی (أم) کەلەزمانی عەرەبی کە بەکارئەهێنرێی سەیری کە هەتا بۆغەیری ئینسان بۆ ئینسان کەوتت (أم)ئەوە ئەصلی تۆیە کەکاتێك ئەلێ (أم القرى)یانی دایکی شارەکان مەبەستی پێی ئەصلی ئەو شارەی کە لەو مەنتقیەدا هەیە ! کە ئەصلە کە بریتیە لە(مەککە) مەسەلەن ! (أُمُّ ٱلۡكِتَٰبِ)بریتیە لەئەصلەکە (الذي يرجع إليه ، فالآيات المحكمات هن الأصل الذي يرجع إليه) ئەوئایەتانە ئەبێ بۆ یان بگەرێنەوە وچونکە ئەصلی قورئانە ! (وَأُخَرُ مُتَشَٰبِهَٰتٞ) هەندێك(مُتَشَٰبِهَٰتٞ).

وە(مُتَشَٰبِهَٰتٞ)ئەوەیە (المتشابه هو الذي يحتاج لبيان معانيه إلى غيره فيرد إلى المحكم) بۆزانینی ماناکەی ئەبێ تۆ بیخەیتەوە پاڵ ئایەتە محکەمەکان بۆ ئەوەی ماناکەی لێ تێ بگەیت وە ئەبێ تەفسیرەکەی بزانی بەهۆی ئایتی ترەوە ! (ومن المتشابه) ئینجا جۆری (المتشابه) مان بۆ ئەهێنی (المتشابه المحتمل لمعاني متعددة ويحتاج إلى غيره في بيان المراد منه) یەك لەوانە ئەوەیە کە چەند مانایەك هەلدەگرێت پێویست بەوە ئەکات یەك لەومانایانە بەدیار بخرێت بۆئەوەی بزانی مەبەست لەئایەتەکە چیە ! (ومنه المطلق)یاخود المطلقمان هەیە ئوصولی فقه ئەوانەی ئوصولی فقهیان خوێندوە چیمان هەیە (عام 'خاص ، المطلق،مقيد)ئەوبابەتانەمان هەیە المطلق چیە ؟ لفظیکە کە ئەلێ علمایانی ئوصولی فقه ئەلێن (الفظ متناول لواحد لا بعينه)یانی تۆ مجموعەیەك باس ئەکەی بەلام شتێك باس

[1] :سورة القمان اية :١٧
[2] :سورة البقرة اية : ١١٠
[3] :سورة البقرة اية : ١٨٣
[4] :سورة ال عمران اية :٩٧
[5] :سورة ال عمران اية :٧

ئەکەی کەوا نمونەیەك ئەهێنینەوە وەکو (أکرم طالیبا)باسی قوتابی ئەکا ئەڵێ ڕێز لەقوتابیك بگرە ،بەس قوتابیەکەت دیاری نەکرد! ئەمە پێ دەوترێی (المطلق) ئەگەر هاتوو تقیدت کردەوە وتت ئەو قوتابیە ڕێز لێ بگرە ئەوە موقیدە! بەس کەوتت ڕێز لەقوتابی بگرە ئەوە (المطلق). یاخود بۆ نمونە ئەوە قوتابیە بالا بەرزە ڕێز لێ بگرە یانی تحدیدت کرد تقیدت کرد بەوە ئەمە باسی (المطلق)ە . کەواتە (المطلق) پێویستی بەوەئەکا کە بزانین بەچی تقید کراوە (ومنه المنسوخ.)یاخود ئایەتمان هەیە (منسوخ) چی ئەمە ؟ ئەوئایەتەیە کەوا رفعی حوکمەکەی کراوە بەحوکمی ئایەتێکی تر کەلەدوای ئەو هاتوە ئەو حوکمەی لابردوە ئەمە کاتێك کەدێتە پێش لەقورئان ئەم مانایە بۆتۆ پێی ئەوترێی لەو ئایەتانەی کە(مُتَشَٰبِهَٰتٌ)ئەڵێ کاکە ئایەتەی(نسخمان)هەیە بۆ ئەوە مەبەستی ئەومانایە نیە مەبەستی ئەوەماناکەیەتی چونکە رفعی ئەو حوکم کراوەتەوە لەسەر ئەوئایەتە ! (وقد ذكر تعالى موقف الناس من هذين القسمين المحكم والمتشابه) خوای تعالی لەقورئاندا باسی موقیفی خەلکی کردوە بەرامبەر بە محکەم وموتەشابیهەکان وە مەوقیفیان چیە (فقال: فَأَمَّا ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمۡ زَيۡغٞ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَٰبَهَ مِنۡهُ)[1] ئەوانەی دڵیان نەخۆشی تێدایە ئەوانەی کە دلیان نیەتی و قصدی خراپی تێدایە ئەهلی ئەهلی بیدع و ضلالن شوێن چ ئەکەون ؟! نایەن شوێن ئایەتە موحکەمەکان بکەون ئەچن شوێن ئایەتە موتەشابیهەکان ئەکەون (يأخذون الآيات غير الواضحة أو الآيات المحتملة ويستدلون هبا على ما يريدون مع أهنا محتملة) دێن مانایەك هەلدەبژێرن بۆخۆیان ئەوەکە خۆیان ئەیانەوێی دێن ئەڵێن ئەو ئایەتە مانای ئەوەیە ! (ليست نصا فيما يقولون) ئەمە نص نیە لەوەی کەوا ئەوان ئەیلێن (لكن هم يريدون التلبيس على الناس) بەلکو ئەیانەوێت سەر لەخەلکی بشێوێنن (يقولون نحن استدللنا بالقرآن فيأخذون الآيات التي لا يتضح معناها بنفسها) دێن دەلێن ئێمە دەلیلمان قورئانە ! باشە تۆدەلیلت قورئانە بەس ئەوئایەتەی کەتۆ تەفسیرت کردوە ماناکەی وانەبوو ئایەتەکە ئەهێنی بەلام بەشێوەیەك تەفسیری ئەکا لەغەیری مانای خۆیەتی (أو الآيات المحتملة لعدة معان) چەند مانایەك هەلئەگرێی ئەچی تۆ مانایەکت هێنا ! (فيستدلون بها على ما يريدون)ئەوەی ئەوان مەبەستیان پێی هەیە لەمەبەستی خۆیانەوە إنطلاق ئەکەن یانی یەکەم جار دێن چی ئەکەن نایەن لەدین تێ بگەن

[1] :سورة ال عمران اية :٧

دينەكە بلاو بكەنەوە بۆخۆيان قصدى خۆيان سەرئەخەن ئەيەت ئەهێنن ئەيكێشن بەو قصدى خۆيانەوە ! (ٱبۡتِغَآءَ ٱلۡفِتۡنَةِ) (أي التشكيك والتضليل أو (وَٱبۡتِغَآءَ تَأۡوِيلِهِۦ)) يان ئەوەتا لەبەر چيه لەبەر فيتنەيە فيتنەكە لێرەدا بەماناى چيه ؟ ئەفەرمووێ (التشكيك والتضليل)يانى شك ئەخەنە دلى خەلكەوە وەخەلكى بە ضلال و گومرايدا ئەبەن (أو ابتغاء تأويله) يان ئەيانەوەێی تەئويلى بكەن تەئويل يانى چى ؟

ئەفەرمویّ(التأويل يطلق على معنيين) دوومانای هەیه تەئويل : وەكو شێخ (الإسلام إبن اتيميه)ئەلێ لەكيتابى (الرسال التدمريه)باسى كردوه :

ماناى يەكەم : (أن المراد به التفسير) كەليمەى تەئويل ماناى تەفسيرهاتوه (وهذا هو المعروف عند المتقدمين) لەلاى زانايانى زوو كەوتراوە تەئويل واتا تەفسير ،وەكو ئەلێ (ولذلك تجد ابن جرير الطبري في تفسيره يقول : القول في تأويل قوله تعالى أي في تفسيره) (إبن جريرى) كاتێك كەئايەتەكانمان بۆ تەفسير ئەكا لە تەفسيرى (الطبري) هەردێتە سەر ئايەتەك ئەلێ (القول في تأويل قوله تعالى)يانى چى يانى (في تفسيره) مەبەستى تەفسيرە مەبەستى بەيان كردنى ماناكەى ئەمە مانايەك (فإن كان هذا هو المقصود في الاية) ئەگەر ئەوە مەبەست بێ لەئايەتەكەدا كەواتە تەئويل بەماناى تەفسيردێى ئەلێ (وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُ)[1] ئەوە ئەوكاتە يانى تەفسيرەكەى كەس نازانى إلا خوا نەبێ (فإنه يعطف الراسخون في العلم علي لفظ جلالة) ئالەم حالەتەدا ئەگەر مەبەستت تەئويل تەفسير بێى ئەبێ ئێمە عطفى چى بكەينەوە ؟! راسخون بكەينەوە بۆ سەر قەولى لفظى جلاله كە (الله)يە يانى خوداى تعالى كە (الله)يە لەگەل (وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلۡعِلۡمِ)ماناكەى ئەزانن ئەوە ئەگەر بەماناى تەفسير بێ (وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُ وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلۡعِلۡمِ)[2] ئاوا ئەيخوێنينەوە ئەبێ لەسەر چى راوەستين (وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلۡعِلۡمِ) راوەستين ! كەواتە (وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُ وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلۡعِلۡمِ)ئەگەر مەبەستبێ لەكەليمەى تەئويل تەفسيربێ يانى(يعني والراسخون في العلم يعلمون تأويله وهو التفسير وذلك برده إلى المحكم الذي يبين المراد منه) ئەوانەى راسخن لەعيلما ئەوانەى عالمى شارەزان كەوا رۆچوون لەعيلما ئەزانن ماناكەى چيه كەواتە خواى تعالى ماناكەى ئەزانى

[1] :سورة ال عمران اية :٧
[2] :سورة ال عمران اية : ٧

تەفسیرەکەی ئەزانی وە راسیخونیش خوای گەورە فێری کردوون پێغەمبەر ﷺ فێری کردوون وە صحابە وتابعین فێربوون لەپیاوچاکان وئەزانن ماناکەی چیە ! (فتفسیر القرآن على هذا الوجه) ئابەم شێوەیە کەتەفسیری قورئان ئەکەین (لا یعلمه إلا االله وأهل العلم المختصون) یانی خودای تعالی و علمای تایبەت مەند ئەیزانن (وأما العوام والجهال فلا یعلمون تفسیره ،) کەواتە کێ نایزانێ یانی عامەی خەلك ئەوانەی کەوا علمایان نیە نایزانن (وأهل الزیغ یأخذون المتشابه ولا یردونه إلى المحكم)ئەهلی بیدع ئەهلی ضلال ئەهلی فیتنە موتەشابەهەکان وەرئەگرن نایگەرێنەوە بۆ موحکەمەکان بە موحکەمەکان تەفسیری بکەن (ویقطعون بعض القرآن عن بعض فیأخذون بعض الآیات ویترکون البعض الآخر) قورئان بەقورئان ئەپچرێنن وەماناکانی وەپاشان هەندێك ئایەت وەرئەگرن هەندێك ئایەت وەرناگرن . مانای دووەم(للتأویل فهو الحقیقة التي یؤول إلیها الشيء) سەرەنجام بەچی رائەگات ئەم شتە (وما یصیر إلیه في المستقبل)لەداهاتوودا چ مانایەك چ واتایەك بەچ حالەتێکا ئەگا ! (مثل حقائق ما في الجنة من أعناب ونخیل وفواكه ولبن وخمر وعسل) ئێستا ئێمە ئەگەر تەماشای هەریەکێ لەمانە بکەین شێخ باسی کرد لەبەهەشتدا ! حەقیقەتی ترێی چیە لەبەهەشتدا ؟ئێمە نایزانین ! حقیقەتی نخیل حەقیقتی فواکە حەقیقەتی ئەوشیرەی کەبۆی باس کردووین رووبارێك لەشیر و رووبارێك لەخمر رووبارێك لە عسل و (وأشیاء لا یعلم حقائقها إلا االله سبحانه وتعالى ، لأهنا من علم الغیب)عیلمی غیب کەس نایزانی إلا خوای تعالی نەبێ ئەمە لەلایەك (وكذلك كیفیة أسماء االله وصفاته لا یعلمها إلا االله سبحانه وتعالي) هەروەها کەیفیەتی ئەسماء صیفات ئێمە معانیەکانی ئەسماء صیفات ئەزانین وەکو زمانی عەرەبی بەس وەکو کەیفیەت نازانین إلا خوا ئەیزانێ ئابەم مانایە هیچ کەسێك نایزانێ راسخیش نایزانێ تەنها خوای گەورە ئەیزانێ ! (فالتأویل على هذا المعنى ما یؤول إلیه الشيء في المستقبل)یانی لەداهاتوودا بۆچی ئەگەرێتەوە (فإذا أرید هذا المعنى تعین الوقف في الآیة على لفظ الجلالة) ئەگەر ئەم مانایەمان مەبەستت بوو ئەوە ئەبێ لەسەر لفظی جلالە بوەستین کاتێك کە ئایەتەکە ئەخوێنینەوە بلێن چی ﴿وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُۗ﴾ئینجا دوای ئەیلێن ﴿وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلۡعِلۡمِ يَقُولُونَ ءَامَنَّا بِهِۦ﴾ئێمەش ئەیلێن ئێمە نایزانین ئیمانمان پێی هەیە ! بەس خوا ئەیزانێ ئەمە ئەگەر بێتوو هەندێك لەو ئایەتانەی کە موحکەمن کە ئێمە مانایان نازانین

حقاقییان نازانین نازانین بەچیە بۆ نمونە : ڕۆژی قیامەت کەی دێی(وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُۗ)کەسیتر نایزانی پێغەمبەریش نایزانی ﷺ مەلەکی موقرب مەلیکی مرسل هیچ کەسێك نایزانی ! باشە (لأنه لا يعلم تأويله على هذا الوجه إلا هو سبحانه) واتا ئایەتەکە بەهەردوو ماناکە تەفسیر ئەکەین ئەگەر کەلیمەی تەئویل بەمانای تەفسیر بێ ئەوە ئەلێن (وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُۗ وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلۡعِلۡمِ) ئەگەر بەمانای (إليها الشيء) بێ یانی حەقیقەتی ئەو شتە کێ ئەیزانی ئەوە تەنها خوا ئەیزانێ وەکو ئەسماء صیفات و مەسەئەلەی ڕۆژی قیامت و یاخود هەتا هەندێك لەئەهلی عیلم لە حروف مقطعه وەکو (الم) ئەلێن خوا ئەیزانی کەسیتر نایزانی .

(وقد صح عن رسول الله ﷺ أنه قال : إذا رأيتم الذين يتبعون ما تشابه منه فأولئك الذين سمى االله ، فاحذروهم) ئەلێ لەپێغەمبەرەوە وارید بوە ﷺ بەصەحیحی کەفەرموویەتی ئەگەر ئێوە بینیتان کەسانێك شوێن ئایەتی موتەشابهە کەوت ئەوە ئەوکەسانەن کە خوا باسی کردوون ئاگاداریان بن .ئەوانەی کەباسیان کردون کێ بوون(ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمۡ زَيۡغٞ)[1] (فاحذروهم) ئاگەداربن یانی حەزەریان لێ بکەن یانی دوورە پەرێزبن لێیان یانی دەرسیان لا مەخوێنن یانی مەچنەلایان ئەمە زۆر گرینگە دوورکەوتنەوە لە ئەهلی بیدع عقیدەت ئەپارێزێی دوورکەوتنەوە لەئەهلی بیدع هەتا لایەنی عیبادەت و لایەنی سوك وئەوانەت هەمووی پارێزێی لە شەرحەکەدا ئەلێ (صح عن النبي ﷺ في الحديث الذي رواه البخاري ومسلم أنه قال إذا رأيتم الذين يتبعون ما تشابه منه) ئەگەر ئێوە بینیتان ئەوکەسانەی کە شوێن ئایەتە موتەشابیهەکان ئەکەون (أي من القرآن والسنة ويأخذون بالنصوص المجملة)دەقە کورتەکان ئەهێنن و بۆخۆیان تەفسیری ئەکەن بەکەیفی خۆیان یان بەکەیفی خۆیان تەئویلی ئەکەن ! (ويتركون النصوص المفصلة) ئەچن ئەونصانەی کە باس لەشتەکان ئەکەن بەدووروو درێژی ئەوانە واز لێ دەهێنن نایەن ئەوئایەتانەی کە ئەوان دەستیان پێی وەگرتوە کە مجمەلە بەو ئایەتە مفصلانە تەفسیر بکەنەوە (فأولئك الذين سمى الله : في هذه الآية)ئەوانەن کەخوای گەورە ناوی بردوون لەئایەتەکە کە ئەفەرمووی (فَأَمَّا

[1] :سورة ال عمران اية : ٧

ﭐلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمۡ زَيۡغٞ)[1] ئەوانەی کەوا سع قصد لەدلیاندا هەیە مەرضی بیدع لەدلیاندا هەیە (فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَٰبَهَ مِنۡهُ) (فاحذروهم) ئەوە ئاگاداریان بن دوورکەونەوە لێیان (أي احذروا أصحاب هذه الطريقة لا يلبسوا عليكم أمر دينكم)دینتان لیّ تێك ئەدەن (فهذا فيه التحذير من علماء الضلال ومن المبتدعة لئلا يلبسوا علينا أمر ديننا) ئەمە ئاگادار کردنەوەیەکی خوایە بۆ ئێمە کە ئێمە ئاگاداری ئەو علمایانە بین کە علمای ضلال وئەوانەی مبتدیع بۆ ئەوەی دینمان لیّ تێك نەدەن (، فهؤلاء من الذين (مِيثَٰقِهِۦ وَيَقۡطَعُونَ مَآ أَمَرَ ٱللَّهُ بِهِۦٓ أَن يُوصَلَ وَيُفۡسِدُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِۚ))[2] ئەو کەسانەن کەوا بەوەی خوا ئەمری پێکردوون پەیوستبی بەچرانیان وە فسادیان لە زەوی کردوە ، تەبعەن ئەگەر باسی ئەوە بکەین لەواقیعا ئەمانە زۆرن بەتایبەتی ئەمرۆ ! ئەمرۆ کەلامی مجمەلمان زۆر بەی ئەو ضلالانەی کەدێن لەکیتاب و لە سوننە ئەدیلەمان بۆ ئەهێنن شوێن دیموکراتیەت بکەوین وشوێن إنتخابات بکەوین یانی شتمان بۆ دەهێنن هەندێك شتمان بۆ دەهێنن تۆ بلیّ من ئەمە نازانم بەکەلامێکی مجمەل بلیّ ئەمە نازانم خوای گەورە وتویەتی ئەبیّ بەس خوا بپەرستی ئەوەی تۆ ئەیلیّ خوا پەرستیە؟! خوا پەرستی نیە و تەواو لێم گەرێی شوێنت ناکەوم هەرچیەك ئەلیّ صەحیح نیە ،ئەمە کەلامێکی زۆرجوانە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)هێناویەتی هەموو کەسێك فێر ئەکات ئەگەر عیلمیشی نەبیّ چۆن بتوانی وەلام بداتەوە تۆ سەیری عبودیەت بکە بۆ خوای تعالی ! خوا رازییە کەسیتر بپەرسترێی لەغەیری خۆیی زیاتر رازییە ! رازییە تەنانەت مەلائیکە بپەرسترێی پێغەمبەر بپەرسترێی ﷺ صالحین بپەرسترێی رازی نییە !، چۆن رازی بیە مەجلیسێکی شەعب دروست بکرێی و مەجموعەیەك ئاراء وبۆچوونی هیچ و پوچ کۆبکرێتەوە بکرێی بەیاسا بەسەر ئێمەوە !زاد و بیری خەلکەکان بکرێی بەسەر فەرزبەسەر ئێمەوە ئاخر چۆن شتی وا ئەبێت ! پاشان ئەلیّ (مثال ذلك : إذا قال لك بعض المشركين) سەیری عیبارەتە کە بکەن زۆر وردببنەوە لێی (إذا قال لك بعض المشركين)ئەگەر هەندێك لەموشریکەکان بەتۆیان وت بەأسمی فاعیل ناوی ئەبات یانی موشریکێکە ئەوەی ئەو قسە بکات موشریکێکە . کەواتە لێرەدا کەسانێکمان گوێی لیّ ئەبێت کاکە راستە قسەکە شیرکە

[1] :سورة ال عمران اية :٧
[2] :سورة البقرة اية: ٢٧

بەلام موشریك نابێ نەیزانیوە نازانێت دیفاعی لێ ئەكات ئەم وانالێت (إذا قال لك بعض أشرك !)ئەلێ موشریك واتا وەلا ئەمە قاعیدەیەك هەیە ئەلێ (لیس كل من وقع فی شرك وقع شرك علیه)ئەمە قاعیدەیەكی باطله بۆهەموو شتێك نابێ یانی بە مطلقی نابێ ئەمە بۆ ئەو حالەتانە ئەبێ كەوا ئەگەر بێت و كوفرەكە یاخود شیركەكە خفی بێ ظاهیر نەبێ ئەمە ئەگەر ظاهیر بوو وەكو دەعوای غەیری خوای تعالی عیبادەت بۆ غەیری خوای تعالی ئەوە (وقع فی شرك وقع شرك علیه)لەبەر ئەوە پێت ئەلێت (بعض المشركین) بیكەین بەكوردی ئەگەر هەندێك لەو موشریكانە لەو صوّفی و دەورێشانەی پێت ئەلێ چۆن داوای (یارسول الله) نەكەین ! چۆن ئەبێ ئێمە داوای پیاو چاكان نەكەین چۆن ئەبێ ئەوانە جاهیان هەیە ئەوانە حورمەتیان هەیە یەكەسەر ئەلێ ئابەو موشریكانە بلێ ئەگەر وایان پێی وتی باشە ئەوان چیمان پێ ئەلێن دێنە پێشەوە پێت ئەلێن(أَلَآ إِنَّ أَوۡلِيَآءَ ٱللَّهِ لَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ)[1] ئەم ئایەتەت بۆ دەهێنەوە ئەلێن ئەولیاكانی خوا ئەمانە ترسیان نیە لەچی ؟ ترسیان نیە لەداهاتوو یانی لەعەزابی خوا لەجەهەنم لەنارەحەتیەكان چونكە خوای تبارك وتعالی ئەمانەی هێمن كردەوە بەهۆی توحیدەكەیانەوە (وعدالله تعالی :وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ) حزینیش بەمانی خەم وپەژارەیان نیە لەرابردوویان یانی لەدونیاكەیان كەبەجێیان هێشتووە ئەلێن باشە (وإن الشفاعة حق)ئێستا خوای گەورە باسی ئەولیای نەكرد ؟ بەلی ، ئەمانە نەخەوفیان هەیە نە خوزنیان هەیە خوا ئەمینی كردوون ئێستا وردە وردە ئەرۆن ئەو موشریكانە ئەیانەوەێی بەم ئایەتە مانایەكی موتەشابهی بۆ وەرئەگرن ئەو هەموو ئایەتە واضحە بەجێ دێلین كەخوای تعالی ئەفەرمووێ(وَمَنۡ أَضَلُّ مِمَّن يَدۡعُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ)[2] كێ لەوە ضال ترێكە لەغەیری خوا داوا بكا ! ئێستا ئەم ئایەتەت بۆ دەهێنی بەهێواشی پێت ئەلێ ئەوە وەلییە ئەوە جاهی هەیە ئەوە قەدری هەیە دەی ئیتر بۆ داوای لێ ئەكەی راستە ئێمە داوا لەخودی خۆیی ناكەین بەس ئەمە جاهی هەیە ! ئەمە قەدری هەیە هەتا دوای دێت بۆت ئەرازێنێتەوە ئائەمە سورەتی ئەو لێك تیكدانەیە كەلەخەلكی تێك ئەدەن و خەلكی زۆر بەمە خەلەتاوە ! خۆ ئێمە ناتوانین بلێن ئەوە جاهی نیە بەلی جاهی هەیە بەس بۆخۆیی هەیە بۆتۆی نیە ! لێرەیا ئەلێ (وإن

[1] :سورة یونس ایة :٦٢

[2] :سورة الاحقاف ایة : ٥

الشفاعة حق) باشە شەفاعەت حەقە ؟ بەلی شەفلعەتیش حەقە (أو إن الأنبياء لهم جاه عند الله) پێغەمبەرانیش حورمەتیان هەیە لای خوای تعالی بابلێن جاهیان هەیە قەدریان هەیە رێز و پایەیان هەیە (أو ذكر كلاما للنبي ﷺ يستدل به على شيء من باطله) یان بەحەدیس دێت هەندێك لەو باطلیە ی خۆیی ئەرازێنیتەوە بە کە هەندێك حەدیس ئەكات بەدەلیل بۆی (وأنت لا تفهم معنى الكلام) تۆ نازانی مانای ئەمە چیە (الذي ذكره) كە ئەوباسی كردوە (فجاوبه بقولك) تۆ جوابی بدەرەوە بلیّ (إن االله ذكر في كتابه)بلیّ خوا باسی كردوە لەقورئانەكەیدا (أن الذين في قلوهبم زيغ)ئەوانەی لەدلیانا نەخۆشی هەیە سوء قصد نیاز خراپی هەیە (يتركون المحكم ويتبعون المتشابه) تۆ بۆ ئایاتە موحكەمەكانت بەجێهێشت كەئەلیّ نابیّ داوا لەغەیری خوا بكەی نابیّ عیبادەت بۆ غەیری خوا بكەی ! بۆدێی ئێستا ئایەتێكم بۆ دەهێنی بەهۆی ئەو ئایەتەوە دێت رێگە خۆش ئەكەی بۆئەوەی داوا مردوان بكەی (وما ذكرته لك من أن االله تعالى ذكر أن المشركين يقرون بالربوبية)لەپێشا بۆم باس كردی كەموشریكەكان إقراریان كردوە بە ربوبیەت وتویانە (الله) بەرێوەمان ئەبات و رزقمان ئەدات و دروستی كردووین ئەوموشریكانە وایان وتوە ! (وأن كفرهم بتعلقهم على الملائكة والأنبياء والأولياء مع قولهم(هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ)[1] هذا أمر محكم بين .) وەكافر بوونی ئەوانیش پەیوەستن بەمەلائیكەكان و پێغەمبەرەكان و بەئەولیاكانەوە لەگەل ئەوەدا كە ئەلێن (هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ)ئەوانە تكاكاری ئێمەن بۆخوای خوا ! (هذا أمر محكم بين)یانی ئەمە زۆر موحكەمە زۆر واضحە زۆر رۆشنە كە خوا ئەوانی كافر كرد لەكاتێكا ئەلێن ئیمانمان بەخوا هەیە وە مەلائیكە و پێغەمبەران پیاوچاكان جاهیان هەیە لای خوای تعالی ئەمانەوی بەهۆی ئەوانەوە نزیك بینەوە لەلای خوا لەگەل ئەوەشدا خوای تعالی كافری كردن . ئەمە واضحە یان نا؟ بەلی ئیتر تۆ بۆ دێی بەئایەتی تر (أَلَآ إِنَّ أَوۡلِيَآءَ ٱللَّهِ لَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ)[2] ئەهێنی ئەیكەت بەدەلیل لەسەر ئەوەی كەئێمە داوایان بكەین ، دوای ئەلیّ (لا يقدر أحد أن يغير معناه.)كەس ناتوانی مانای ئەمە بگۆرێی كەئێستا باسمان كرد كە خوا ئەوانی كافر كرد .(وما ذكرت لي أيها المشرك) جارێكی كە (وما ذكرت لي أيها

[1] :سورة يونس اية :١٨
[2] :سورة يونس اية :٦٢

المشرك)ئەوەی تۆ بۆمنی باس ئەکەی ئەی موشريك ! ئەی ئەو کەسەی هاوبەشيت دروست کردوە لەگەڵ خوای تعالی لەعیبادەتەکەیدا (في القرآن أو كلام النبي ﷺ) ئایەتم بۆ ئەهێنی یان کەلامی پێغەمبەرم بۆ دەهێنی ﷺ (لا أعرف معناه) من نازانم من ئەوەندەت پێی ئەڵێم عیبادەت بۆ غەیری خوا شیرکە وە دوعاش عیبادەتە وەدوعاش عیبادەتە (ولكن أقطع أن كلام االله لا يتناقض) بەلام من ئەزانم کەلامی خوا لەهەرجێگەیەك بێ لەم ئایەت لەم سورەت دژواری یەك نین یەکتری هەڵناوەشێنەوە (وأن كلام النبي ﷺ لا يخالف كلام الله عز وجل) وەقسەی پێغەمبەریش نایەت (ﷺ قسەی خوای تعالی پێچەوانە بکاتەوە ! (وهذا جواب سديد)ئەمە جوابێکی زۆرباشە سدید یانی دەمی کابرا دادەخات ! (ولكن لا يفهمه إلا من وفقه الله) بەلام ئایە لەم قسەیە هەموو کەسێك تێ ئەگات ! إلا ئەوەی کەخوا توفیقی داوە تێ ئەگات (فلا تستهن به فإنه كما قال تعالي)یانی ئەم جوابە بەکەمی مەزانە راستیەکەی وەخوای تعالی ئەفەرمووێی (وَمَا يُلَقَّىٰهَآ إِلَّا ٱلَّذِينَ صَبَرُواْ)[1] یانی چی ئەمە کەسێك بۆی تەوفیق نادرێی(إِلَّا ٱلَّذِينَ صَبَرُواْ)إلا ئەوانە نەبێ کە ئارامی وصبریان گرتوە لەسەر عیبادەتی خوای تعالی لەسەر ئەوەی گوناهەکان ناکەن (وَمَا يُلَقَّىٰهَآ إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ)[2] وە مۆفەق نابێ بۆی الا کەسێك کە خاوەنی نەسیبێکی زۆر زۆر بێ لەدونیا و ئاخیرەت لەشەرحەکەیدا شێخ ئەڵێ (أي إذا قال لك واحد من علماء المشركين) ئەگەریەکێکی لەعالمەکانی موشرکین بەتۆی وت (علماء المشركين) یانی چی ؟یانی ئەو مەلا و عالمانەی کەپێیان ئەڵێن دوانزە عیلم ئەڵێن(یارسول الله) هاوارە ! ئەمە علمای موشریکن چونکە صەرف ئەزانن بەلاغە ئەزانن ئوصولی فقه ئەزانن جائەوانەش کەئەیزانن وە لەو ئێستا زۆربەیان مال وێرانن ئەوانەش نازانن ئەوە جاران بوو زۆربەیان ئێستا ئەوانەش نازانن ئەوانەی لەوەی ئەوانە ئەزانن کەراسخن لەو جۆرە علمانەیا دوایە ئەچن ئەو شیرکە ئەکەن ئەگەر لەوجۆرە علمایانە پێیان وتی !: (الذين يتعلقون بالأولياء) کەخۆیان پەیوەست کردۆتەوە بە داواکردنی أولیاء ! (ويطلبون منهم المدد ويستغيثون بهم)داوای یارمەتیان لێ ئەکەن هانایان بۆ ئەبن (كما هو الحال والواقع الآن عند عباد القبور)شێخ (فوزان)ئەڵێ وەك

[1] :سورة فصلت اية: ٣٥
[2] :سورة فصلت اية :٣٥

ئێستا کە لەسەر ئەوانەی کەواقیعە کە قەبرەکان ئەپەرستن کەواتە ئێستا کەسانمان هەن قەبر پەرستن بەلێ هەن ! (ويقولون إن الله جل وعل يقول)ئەلێن خوای گەورە وتویەتی (أَلَآ إِنَّ أَوۡلِيَآءَ ٱللَّهِ لَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ)[1] تەبعەن ئێمە باجارێی با ئایەتەکە با تەفسیر کەین ! ئایەتەکە ئەفەرمووێی بزانن کە وەلیەکانی خوای تعالی دۆستەکانی خوای تعالی ئەوانەی کە لەدوایدا پێمان ئەلیٚ(ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَكَانُواْ يَتَّقُونَ)[2] ئەوانەی ئیماندارن وە تەقواشیان هەیە (يقتون شرك يتقون بدع يتقون المعاسى) بكيف تۆ ئەچی داوایان لێ ئەكەی ئا ئەوانە (لَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ) ئەوە مانای تەواو ئایەتەکەیە ، جا ئەلێت (وهؤلاء أولياء والنبي ﷺ أخبر أن الصالحين يشفعون ، وأن الأولياء يشفعون ، والرسل يشفعون) ئەوان ئەلێن ئەمانە أولیان ! ئەم پیاوچاکانە أولیائن بەلی وەپێغەمبەر ﷺ هەوالی داوتیٚ کە پیاوصالحەکان شەفاعەت ئەکەن تکا ئەکەن بۆ ئینسانی تر وە أولیاش شەفاعەت ئەکا وە رسول شەفاعەت ئەکا کەواتە چی تیایە ئێمە داوا لەوانە بکەین ! (فالجواب أن الشفاعة حق) ئێمە نالێن شەفاعەت حەق نیە بەلیٚ ئەنبیاء شەفاعەت ئەکا رسول شەفاعەت ئەکا مەلائیکە شەفاعەت ئەکا صالیحون شەفاعەت ئەکا گومانمان لەوە نیە (أن الشفاعة حق لا شك في ذلك ، ولكنها كما ذكر الله لابد لها من شرطين)بەلام ئەم شەفاعەتانە ئەبیٚ دوو مەرجی تیابێت :

١: (الإذن للشافع أن يشفع)ئەبیٚ خوا ئیزن بدات بەو کەسەی تاکاکە ئەکات هەتا بیکات ناتوانیٚ بیکا بەهیچ شێوازیك تا رێگەی پیٚ نەدات سەیری رۆژی قیامەت بکە ئەلیٚ لەرۆژی قیامەت خوای تعالی کە ئەو خەلك کۆئەکاتەوە ئەچن بۆلای باوکە ئادەم بۆ لای باوکە نوح دەی دەی بۆلای باوکە ئیبراهیم بۆلای موسا بۆلای عیسا بۆلای هەمووان ئەلێن ناتوانین ! دێن بۆلای پێغەمبەر ﷺ ئەویش لەوکاتەدا چی ئەکات ! یەکسەر ئەلێت باشە ! سەیری بکە ئەلێت ئەبیٚ سجدەیەك بەرم لەسجدەکەدا خوای تعالی کەلیماتێکم فێر ئەکات پێم ئەلیٚ سەربەرزبکەوە وە شەفاعەت بکە قەولەکەت جیٚ بەجیٚ ئەکەین شەفاعەتەکەت وەرئەگرین ، کەواتە لەوێی پێغەمبەر (ئادەم وئیبراهیم و نوح) ئەوپێغەمبەرانە (عليهم سلام)ئەوانەیش

[1] :سورة يونس آية:٦٢
[2]: سورة يونس آية:٦٣

ناتوانن کەواتە ئەبیٚ خوا ئیزن بدات ئیزنی بەکیٚ داوە بەپێغەمبەر(محمدﷺ کەواتە (الإذن للشافع أن يشفع) .

٢: (وأن يكون المشفوع فيه من أهل التوحيد.) ئەوانەی شەفاعەتیشی بۆ ئەکرێی ئەبیٚ لەئەهلی توحيد بیٚ ،یانی ئێستا ئەگەر خودی پێغەمبەر ﷺ بۆمامی بکات قبول نیە لەلای خوای تعالی ! با پێغەمبەریش بیٚ شەفاعەتەکە بکا ! مەرجی یەکەم بێتە جیٚ مەرجی دووەم نێتە جێگا جیٚ بەجیٚ نابێت پێغەمبەرﷺ ناتوانی شەفاعەت بۆ (ئەبوجهل)بکات ! ناتوانی بۆ شەیتان بکات ناتوانی شەفاعەت بۆ کەس بکات لەوانەی کە موشریکن ! کەواتە شەفاعەت تەنها بۆکیٚ یە ! وەکو حەدیسەکە ئەلی (شفاعتي لأهل الكبائر من أمتي)[1] ئەهلی کبائیر ئەهلی توحیدن کەگوناهی کەبیرەیان هەیە (ولا شك أن االله سبحانه وعد الأولياء أهنم لا خوف عليهم ولا هم يحزنون ، لكن من الأولياء ؟)گومانیشمان نیە کەتۆ ئەو ئایەتەت هێناوەتوە وەلا بەلی أولیای خوای تعالی (لا خوف عليهم ولا هم يحزنون)بەلام کێن أوليا با پێناسەیان بکەین !؟ (هل الأولياء طائفة مخصوصة من الناس عليهم عمائمهم ولباس خاص ؟)ئایە ئەوەیە کە مێزەری بەسەرەوە بیٚ وەلیباسێکی تایبەتی لەبەر دا بیٚ ئەوە وەلییە !؟(أو الأولياء الذين بني على قبورهم قباب ؟)ئەوانەی کەمردوون و لەسەریان قبابیان دروست کردوە قوبەیان دروست کردوە ئەوە وەلییە؟! (ليس كذلك)نەخێر مەرج نیە ئەوە وانیە (لأن االله سبحانه بينهم بعد هذه الآية مباشرة حيث قال)خوای تعالی بەیانی حالی أولیای کردوە أوليا کێن ؟! فەرمووی (ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَكَانُواْ يَتَّقُونَ)[2] یەکەمجار ئەبیٚ ئیماندار بیٚ موشریك نەبیٚ دووەمیش ئەبیٚ موتەقی بیٚ (فكل مؤمن تقي فهو ولي الله ،)هەرکەسێك موئمین بیٚ تەقی بیٚ واتا لەخوا ترس بیٚ وەفەرمایشتەکانی خوا جیٚ بەجیٚ بکا! وەحەرامەکان نەکا وەبەرەو خوای تعالی بروا! ئەوە وەلیی خوای تعالی یە (ليست الولاية خاصة بطائفة معينة أو أشخاص معينين لهم لباس خاص ولهم سمات خاصة أو على قبورهم قباب وزخرفات ، الأولياء كل مؤمن تقي فإنه ولي االله بنص هذه الآية ،) کەواتە ئەوانە نین کەجل و بەرگێکی تایبەتی لەبەر ئەکەن یاخود کە نێژراون ژوورێکیان بۆ دروست ك ردوە قوبەیەکیان لەسەر

[1]: سنن الترمذي صفة القيامة والرقائق والورع (٢٤٣٦)
[2]: سورة يونس آية:٦٣

ژوورەكە دروست كردوە بەلكو هەموو خاوەن ئیمانێكی موتەقی وەلیە بەخوای تعالی ! .
(والولاية تختلف باختلاف الإيمان والتقوى)تەبعەن ولیایە دۆستایەتی لەگەل خوادا فەرقی هەیە لەیەكێكەوە بۆیەكێكی تر هەیە دۆستایەتیەكەی زۆر زۆرە ! هەیە مامناوەندە هەیە كەمە ! یانی فەرق هەیە أولیاكانیش فەرقیان هەیە لەنێوان یەكتریدا ! (منهم من هو ولي كامل الولاية ، ومنهم من هو ولي دون ذلك بحسب إيمانه وبحسب تقواه ، فليست الولاية خاصة بما تزعمون من هؤلاء الأشخاص أو هؤلاء المقبورين) نەخێرتۆبێ وەلا إلا فلان كەس كە نێژراوە جیگای وەلی خوای تعالی یە ! تۆ چووزانی وەلی خوای تعالی یە كێ ئەزانێ أولیای خوایە تۆئاگاتە لەناخی هەبوە ئاگات لەعەمەلی صالحی هەبوە خۆ ئەگەر هەتا واشبێ لەوكاتە ئەوە رێگە بەتۆنادا كەتۆ داوای لێ بكەی ! (والنبي ﷺ يقول : رب أشعث مدفوع بالأبواب لو اقسم على االله لأبره)[1] ئەلێ كەسی وا هەیە كە تۆ تەماشای ئەكەی سەرو پرچی چوو بەیەكا و گژوگژ بۆتەوە و خۆلاو یی و تۆزاویی ئەگەر ئاوها تەماشای ئەكەی لەدەرگای هەركەسێك با دەری ئەكا ! ئاوریشی لێ ناداتەوە لەوانەیە ئا ئەو شەخصە بلی خوایە ئا بۆ خاتری خوایەتی خۆت ئەوشتەمان بۆبكەی یەكسەر بۆی بكات ! لەلای خوا ئەوەندە رێزیی هەیە بەلام تۆ نایناسیت لەوانەیە تۆ هەر دەریشی بكەیت لەوانەیە تۆ بلێ كاكە ئەمە كێ یە ئەم پیاوە ! لەشكل و شێوازیدا دیار نیە (فقد يكون الولي غير معروف ولا له مكانة عند الناس)وەلی خوایە بەس خەلك نایناسێ خوا ئەوەندەی خۆش ئەوێت كەچی خەلك إهتمامی پێ نادا ! (هذا من ناحية)لەمە لەلایەك .
(ومن الناحية الثانية لو ثبت أنه ولي لله) ئەوە وتمان ئەمە وەلیش بوو ئایە رێگەمان پێ دای وابكەی !؟ خۆ ئەوە ئەوەئەگەێنی ئێمە داوای لێ بكەین!!؟ (فإن هذا لا يعطيه شيئا من الربوبية ولا شيئا من حق الله)حەقی ربوبیەتی ئەداتی بیكەین بەخوا وبیكەین بە پەروەردگار بیكەین بە إله بە معبود ئەو رێگایەمان ناداتێ ئەوە جائیز ناكا بۆئێمە كە ئەگەر ئەو وەلیش بێ (، لأنه عبد االله محتاج إلى ربه)چونكە هەموومان عەبدی خواین عەبدیش هەموو موعتاجە بۆ خوای تعالی ! (ولا يملك من الأمر شيئا)هیچی بەدەست نیە (لا يخلق ولا يرزق فليس المعنى أنه إذا كان وليا أننا نتعلق به)سەیری كەن دووكەلیمەی هێنا (لا يخلق ولا

---
[1] مسلم البر والصلة والآداب (٢٦٢٢) .

یرزق)لەسەرجەمی ئایەتەکانی قورئاندا ئەمەببینەوە لەکاتێکا ئەلێ کە کەسێك دوای ئەوەی کرد کە بپەرسترێی پێ بلێ تۆ شتێکت خەلق کردوە لەوکەونەدا ! ئەگەر تۆخالقی من ئەتپەرستم ئەگەر خالق نی وەالله وەك من مەخلوقی شایستەی پەرستن نیت ! شایستەی پەرستن نیت ئەو کەسەی کە خەلقی کردوە ئەو شایستەی پەرستنە (ٱلَّذِى خَلَقَنِى فَهُوَ يَهۡدِينِ)[1] ئەوە منی خەلق کردوە ئەو ڕێگام نیشان ئەدا من بەقسەی بکەم و تەوجیهاتی لێ وەرگرم ئەما من تەوجیهاتی هیچ کەسیك وەرناگرم لەغەیری خوای تعالی زیاتر ! کەواتە کێ شایستەی بەقسە کردنە کێ شایستەی عیبادەت بۆ کردنە ! کێ شایستەی خۆ زەلیل بۆ کردنە ! کێ شایستەی ئەوەی فەرمایشتەکانی هەمووی بەرێك وپێکی جێ بەجێ بکەی بەبێ ئەوەی بەهیچ شێوەیەك مل خوار کەیتەوە ؟! بەس خوای تعالی ، بۆیە ئەلێ (لا يخلق ولا يرزق) ئایە خەلق ئەکا ؟ نەخێر ، رزق ئەیا ؟ نەخێر ،(فليس المعنى أنه إذا كان وليا أننا نتعلق به)وەلا وەلیە پیاو چاکە عیبادەت ئەکا بۆ خوا ئیتر ئێمە خۆشەویستیەکەمان غلو تیدا بکەین بۆئەوەی بیگەینە ئەورادەیەیی حەقی خوای بدەینی ! نەخێر (ونترل حاجاتنا به ونستغيث به ونطلب منه) داواکارییەکانمان لەو داوا بکەین یان هانایی بۆ بەرین یان داوای لێ بکەین (لأن االله قال:)(إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ)[2] چونکە شیرك ئەوەندە گەورەیە شەریك لەدەعاوا شیرك لەعیبادا شیرك لەتەحکیم ئەوەندە گەورەیە خوا قەت لێ خۆش نابێ خوا قەت لەشیرك خۆش نابێ (وقال تعالى)(وَٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِۦ شَيۡـًٔاۖ)[3] خوای گەورە فەرموویەتی ئێوە بەس خوا بپەرستن شەریکی بۆ دامەنێن ئەها سەیری کەلیمەی (شَيۡـًٔا)بکە لەزمانی عەرەبیدا مانای چی ؟! یانی شتێکی زۆر کەم یانی هەرشتێك بێ (وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِۦ شَيۡـًٔاۖ)[4] ئێوە هیچ شتێك مەکەن بەشریکی خوا هیچ شتێك شت هەموو شتێك ئەگرێتەوە هەمووشتێك ئەگرێتەوە کە مەخلوق بێ هەمووشتێکی مەخلوق شتە یاخود نا ! با شتە ، (لا من الأولياء ولا غيرهم)نەلە أولياء لەغەیری أولياء با ئەنبیاء

[1]: سورة الشعراء الاية ٧٨
[2] : سورة النساء آية : ٤٨
[3] : سورة النساء آية : ٣٦

[4] : سورة النساء آية : ٣٦

بێ با صالحین بێ با مەلائیکە بێ چ جای ئەوانەی ئەمڕۆ بەداخەوە کە زۆربەیان ئەهلی فەساد و ئەهلی ضلال ئەهلی مال خواردن درۆزن و فسوق و زینا و رشوە وخمرن کردویانن بە أولیای خوای تعالی ! ئینجا چ لەروانگەی داوا لێ کردنیان بێ یان چ لەروانگەی خۆ هەلپەساردن بێ پێیان کەوا توجیهاتیان وەرگرن و دەستوریان وەرگرن و یاسیان وەرگرن تطبیقی بکەن و لێیان بترسن ! (فالله لا یرضی بهذا سبحانه وتعالي) خوا قەت بەمە رازی نیە ! (فلیس معني قوله تعالي)(أَلَآ إِنَّ أَوۡلِيَآءَ ٱللَّهِ لَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ)[1]واتە ئەوە نیە (أهنم یملکون شیئا من الربوبیة)واتە لە پەروەردگاریەتی خوای تعالی شتێك بەدەستە لەریزق و لەرۆزی ئەوبابەتانەوە (وأهنم ینفعون ویضرون)یاخود سودمان پێ دەگەینێ یان زەرەمان پێ ئەگەینێ ! سودمان پێ دەگەینن ئەگەر بیان پەرستین وەزەرەمان پێ ئەگەینن ئەگەر نەیان پەرستین ! نەخێر ئەوانەیان لەبەر دەستا نیە برۆ دابنیشە چەندەها سالْ عیبادەتی خوا بکە دوای هیچ کەسێك لە أولیا و رسول و مەلائیکە مەکە بزانە هیچ زەرەرێکت پێ ئەگات !! زەرەرت پێ ناگات ! ئەگەر داوایان نەکەی ! ئەی ئەگەر داوایان بکەی ؟ هیچ قازانج و سودێکت پێ ئەگات؟ نەبەخوا تەنها ئەوەنەبێ کە خوا بوی نوسیوی (وأنهم یعطون الشفاعة وأنهم وأنهم . . کما یزعم القبوریون) وەلا ئەوانە شەفاعەتیان ئەدرێتی بۆیە ئەبێ داوایان لێ بکەین والله نەخێر (فمن تعلق بالأولیاء وطلب منهم الشفاعة وهم أموات ، أو طلب منهم الإغاثة وهم أموات ، أو طلب منهم قضاء الحاجات وهم في قبورهم) سەیری بکە بزانە شێخ ئەلێت چی ؟!هەریەکێك پەیوەستت ببێتەوە و خۆی هەلبواسێ بەأولیایەوە داوایان لێ بکا لەکاتێکدا ئەوانە مردوون هانایان بۆ بەرێی داوای شتێکیان بۆ بکا قەزییەکیان بۆ جێ بەجێ بکا داوای ئەوە بکا کەئیشێك لەئیشەکانی جێ بەجێ بکا ئەو وەلییە !(فإنه مثل المشرکین الأولین)هیچ فەرقی نیە لەگەل (ئەبو جهل) و موشریکەکانی زەمانی زوودا ، (الذین قال الله فیهم) خوا لەحەقیاندا وتویەتی (وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ)[2] ئەوانیش وایان ئەووت ئەیان وت لەغەیری خوایان ئەپرست کەشتێك بیان پەرستایە ئەوانە نەیان ئەتوانی زەرەریان پێی بگەینی وەنەیان

[1] : سورة یونس آیة:٦٢

[2] : سورة یونس آیة:١٨

توانی سودیان پێ بگەینی ئەیان وت ئەمانە تکاکارمانن لەلای خوا (عِندَ ٱللَّهِ)عەرەب ئەزانی (الله)یانی چی ؟! (الله)یانی پەرستراوی راستەقینە ئەوان ئەنزانی خوا لەسەر هەموو یەوەیە بەلام ئەیان وت ئەمانە تکاکارمانن لەلای خوای تعالی نەیان ئەوت ئەمانە (لات ومنات وعوزا) دونیان دروست کردوە ،چ فەرقێکت هەیە لەگەل ئەواندا ! (هم يقولون نحن لا نعتقد أنهم يخلقون ويرزقون)ئەمان ئەلێن ئێمە إعتقادمان وانیە کەئەمانە ئێستا من بلێم (يا عبدالقادر) خۆ دەزانم (عبدالقادر) دونیای خەلق نەکردوە ! وە رزقی کەسیش نادا (وإنما من أجل أن نجعلهم وسائط بيننا وبين الله)بەس ئەیان کەین بە پەیوەندی لەنێوان خۆمان و خوادا (لأنهم أولياء)چونکە ئەوانە دۆستی خوان ئەوانە عیبادەتیان زۆر کردوە (ونحن مقصرون ونحن مذنبون) ئێمە کەمتەر خەمیمان زۆرە ئێمە تاوانبارین (فهؤلاء بصلاحهم وجاههم ومكانتهم عند االله يشفعون لنا)ئەوانە بەوچاکەکارییە کە کردوویانە بەومەنزیلەو قەدرەی کەهەیانە لەلای خوای تعالی بەو پلە و پایەی لەلای خوا بەدەستیان خستوە لەلای خوای تعالی بەهۆی عیبادەتیانەوە شەفاعەتمان بۆ ئەکەن ! ئینجا بزانین خوا چۆن رەدیان ئەداتەوە ! (واالله رد عليهم فقال)خوای گەورە هەر لەئایەتەکەفەرمووی (سُبۡحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشۡرِكُونَ)[1] پاکی بۆخوا بلندی بۆخوا ئالەو شیرکەی ئەوان ئەیکەن کەداوا لەو پیاو چاکانە ئەکەن ئەمە شیرکیان کرد ئەبوایە داوا لەخوا بکرابایە نەك لەوان بکرابایە (فسمى هذا شركا) خواناوی برد بەشیرك یان نا ! خوا ناوی برد بەشیرك فەرمووی (سُبۡحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشۡرِكُونَ)کەواتە (أشركوا أو ماأشركوا بل أشركوا)بەلێ شیرکیان کرد ئەمانەی ئەمرۆش هەمان شت شیرکیان کردو بون بەموشریك (وقال في آية أخرى:)(أَلَا لِلَّهِ ٱلدِّينُ ٱلۡخَالِصُ)[2] خوای گەورە ئەفەرمووی بزانن دینەکە خالص نەبێ خوا قبولی ناکا بۆ خوایە دینی خالص ئەگەر خالص نەبێ لە سەتا (٩٩,٥) بۆخوا بیکەی نیوەکەی بۆخوا مەکە خوا قبولی ناك ! (وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ)[3] ئەوانەی کە لەغەیری خوا ئەپەرستن داوا ئەکەن و هانایان بۆ ئەبن ئەلێن ئێمە نایان پەرستین بەلام ئەمانەوێی ئەوانە وە لەخوا

[1] : سورة يونس آية:١٨
[2] : سورة الزمر آية : ٣
[3] :سورة الزمر اية : ٣

نزیکمان بکەنەوە چ فەرقێکیان هەیە لەگەل ئەوانەی ئەمرۆ!؟ هیچ فەرقیان نیە وەکو ئەوان موشریکن (يريدون الوساطة فقط عند الله سبحانه وتعالي)ئەیانەوی بەس پەیوەندیەك دروست بکەن واساتەیەك دروست بکەن لەنێوان خۆیان و خوایە نەك بلێن ئەو أولیائانە خوان ! ئینجا خوا بەموشریك لەقەلەمیدان ! (وإلا فإنهنم معترفون أن الله هو الخالق الرازق المحي المميت)ئەیان وت خوا خالقە خوا رازقە خوا خەلك زیندوو ئەکاتەوە خوا خەلك ئەمرێنی (فيعترفون بتوحيد الربوبية تماما كما ذكر الله عنهم) ئیمانیان بە توحیدی ربوبیە هەبوو ئەیان وت خوا ئێمەی دروست کردوە (وإنما قصدوا بفعلهم هذا وساطة هؤلاء الصالحين عند الله فنذروا لهم)ئەوان ئەیان ویست تەنها لەخوا نزیك ببنەوە و پێیان ئەچوون نەزریان بۆ ئەنجام ئەدا (وذبحوا لهم)حەیوانیان بۆ سەرئەبریی بۆئەوان (واستغاثوا بهم)هاواریان بۆ ئەکرد و هانایان بۆ ئەبرد پەنایان بۆ ئەبردن (يا سيدي اشفع لي عند الله)ئەی گەورەم تۆ لەلای خوا شەفاعەتم بۆ بکە (افعل كذا ، هذا الذي يقولونه عند القبور)لەلای قەبرەکە ئەوانەیان ئەوت (هل هذا يختلف عما قاله المشركون من قبل الذين رد عليهم جل وعلا بقوله)ئایە ئەمەی کەئێستا ئەمەی وتمان ئێستا خەلکی بەوانەوە مەشغولە لەگەل ئەوەی کە موشریکەکانی پێشوو ئەیکرد هیچ جیاوازییەك هەیە لەنێوانیان کار و کردەی ئەوان و ئەماندا !؟ نەوالله ، بۆیە خوای گەورە رەد ئەداتەوە ئەفەرموویی (الذين رد عليهم جل وعلا بقوله)(إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي مَنۡ هُوَ كَٰذِبٞ كَفَّارٞ)[1] ئەوەی درۆزن بێ ئەوەی کافربێ خوا هیدایەتی نادات ! ناوی بردن بەدرۆزنی کافر! کافرن چونکە خوای تبارك وتعالى فەرمووی ئەگەر هەرکەسێك لەغەیری خوای تعالى داوابکات کافرە هەرکەسێك غەیری خوا داوا بکات شیرکی کردوە وە ئەوکەسانەش درۆزنن لەبەر ئەوەی ئەوانە گوێیان لەهانای ئەوان نیە وە بەداوای ئەوانیشەوە نایەن وەئەوان رقیان لەمانە کاتێك داوایان ئەکەن !(وَإِذَا حُشِرَ ٱلنَّاسُ كَانُواْ لَهُمۡ أَعۡدَآءٗ وَكَانُواْ بِعِبَادَتِهِمۡ كَٰفِرِينَ)[2] خوای گەورە ئەفەرمووی(لَا يَسۡمَعُواْ دُعَآءَكُمۡ)[3] یانی بەهیچ شێوەیەك گوێیان لێ نیە ئەگەر گوێشیان لێ بی(وَلَوۡ سَمِعُواْ مَا ٱسۡتَجَابُواْ لَكُمۡ)[4] کەواتە درۆئەکەن کە

[1] : سورة الزمر آية : ٣
[2] : سورة الاحقاف آية:٦
[3] : سورة فاطر آية:١٤
[4] : سورة فاطر آية:١٤

ئەلێن گوێیان لێمانە درۆ ئەکەن و درۆزنن وەکافریشن لەهەمانکاتیشدا (حكم عليهم بالكذب وحكم عليهم بالكفر) خوا پێیان ئەلێ ئەوانە درۆزنی کافرن جا ئەمرۆش هەرکەسێك هاوار ئەکاتە غەیری خوا ئەوە بابزانی خوای تعالی پێی ئەفەرموویێ درۆزنی کافر ! خوا پێی ئەلێی .ئێمە چاوەری ئەو خەلکە ناکەین کە بەناوی سەلەفیەوە إدعای سەلەفیاتی ئەکەن بەلام مورجیئەن بەلام ئاگیان لە مەسەلەی شیرك ئاگایان لەمەسەلەی عوزر باجهل نیە لەشوێنی خۆیدا بەمانای خۆیی دەری بهێنن ئەچن دیفاعیان لێ ئەکەن خوا پێیان ئەلێ درۆزنی کافر ! ئەوانیش ئەلێ کا ئەوانە کافرنین ئەوانە ! چۆن کافر نیە ! ئاخر نازانێ نازانێ چیە ! یانی کەسێك کە هاواری غەیری خوا تبارك وتعالى کرد نەزانین لەحەقی ئەم شەخصەدا نیە (أشرك بالله سبحانه وتعالى)کەواتە وەسفی شیرك پێش ئەوەشە کە پێغەمبەران بێن پێش بلوغی ریسالەیە وەکو شێخ ئیسلام ئەفەرمووی (الكفر المعذب عليه لايكن إلا بعد بلغ ريسالة)یانی ئەو کوفرەی کە تەعزیب لەسەر ئەدرێی لەدوای بلوغی ریسالە یانی کوفرێك هەیە کەتەعزیبی لەسەر نیە بەس کافرە ئەوە پێش بلوغی ریسالە ! یانی بوو بە کافر بەلام ئەو کەسە تەعزیب نادرێی ئەگەرنەیزانێی یانی بەس لەنەزانینەکەی تەعزیب نیە ئەما چی هەیە وەسفی کافربوون هەیە بەسەریدا بۆیە ئەگەر لەرۆژی قیامەتدا ئەوکەسە بمرێی نایخاتە بەهەشت تاقی ئەکاتەوە وە لەدونیاشدا ئێمە ئەحکامی دونیای لەسەر جێ بەجێ ئەکەین کە نایشۆین ونوێژی لەسەر ناکەین دوعای بۆ ناکەین وەکو شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لێ بێ وتی ئەو کەسانەی پێش ئەم دەعوەی ئیسلاحەی تۆ کە هاواری پیاوچاکانیان کردوە کە هاواری ئەنبیا و أولیایان کردوە وتی ئەوانە هەرکەسێك بن ناسراون و لەسەر شیرك مردون لەسەر کوفر مردوون !، جا ئیتر خوا ئەزانێ حەقی پێی گەیشتوە یاخود نا ! حەقی پێی گەیشتبێ ئەوە موزەبە حەقی پێی نەگەیشتبێ ئەوە خوا تاقی ئەکاتەوە . بەلام لەهەردوو حالەتەکە بۆ ئێمە نیە دوعایان بۆ بکەین لەهەردوو حالەتەکە (وفي سورة يونس نزه نفسه عن ذلك)خوای تعالی لەسورەتی یونس خۆی خاوێن دائەنێ لەو شیرك وضلالەتەی کە خەلکی ئەیکەن (فقال : سُبۡحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشۡرِكُونَ)[1] (سماه شركا)خوای تعالی ناویبرد بەشیرك یان نا ؟ داوای کردنی غەیری خوای

[1] : سورة يونس آية:١٨

ناونا بەشیرك ! خۆی لەوەش خاوێن کردەوە خوای تعالی خوا زۆر لەوە خاوێن ترە کە تۆ شیرکی بۆ پەیا بکەی ! (فالأولياء عباد صالحون لهم قدرهم ونحترمهم ونحبهم ونقتدي بهم)جا لێرەدا ئاگاداربن لەوانەیە کەسانێك بێن بلێن ئەوانە چەندێك رقیان لە أولیایە ! نەخێر أولیائی خوای گەورە ئێمە ئەزانین عبدی صالحن خۆشمان ئەوێن قەدریان هەیە ئیحترامیان هەیە وە إقعتدائیان پێ ئەکەین (في الأعمال الصالحة لكن ليس لهم شركة مع االله سبحانه وتعالى) بەلام بەشداریان ناکەین لەعیبادەتا لەگەل خوای تعالی ! واتا ئێمە کەداوا لەخوا ئەکەین داوا لەوان ناکەین ! نەزرئەکەین بۆ خوا نەزرناکەین بۆ ئەوان نوێژئەکەین بۆ خوا نوێژناکەین بۆ ئەوان رۆژوو ئەگرین بۆ خوا رۆژوو ناگرین بۆ ئەوان حەج ئەکەین بۆ خوا حەج ناکەین بۆ ئەوان . وە هەروەها بەهەمان شێوە عیبادەتەکانیتر لە تەوەکل و لە ئینابە و إستغاثة و لەوبابەتانە بۆ ئەوان ناکەین بۆخوا ئەکەین(إنما هم مثلنا محتاجون إلى الله عزوجل) ئەوانیش وەکو ئێمە موحاتاجن (فقراء إلي الله عز وجل)(يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ أَنتُمُ ٱلۡفُقَرَآءُ إِلَى ٱللَّهِۖ)[1] ئەفەرمووێی ئەی خەلکی هەمووتان ئەلێ (هذا عام) یانی چی ئەمە ؟یانی (يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ) هەموو خەلکی ئەگرێتەوە هەتا بە جن و ئینسیش ! هەمووتان فەقیرن بەلای خوا کەستان هەیە دەولەمەندبێ لەئاستی خوا دا ! خۆی ئەفەرمووێی (وَٱللَّهُ هُوَ ٱلۡغَنِيُّ ٱلۡحَمِيدُ)[2] پاشان ئەفەرمووێی (كل الخلق فقراء إلى الله عزوجل) هەموو ئەوبونەرەوەی تۆ ئەبینی هەمووی فەقیرە هەمووی موحتاجە هەمووی ئەبێی داوا لەخوا بکات ! (بما فيهم الأنبياء والرسل) هەتا ئەبنیا و رسول (بما فيهم الملائكة عليهم السلام كلهم فقراء إلى االله سبحانه وتعالى) هەتا مەلائیکەکان (فهذا مما يزيل اللبس لأن هؤلاء يأخذون بعض القرآن ويستدلون به) ئەمەش ئەو ئیشکالە ئەرەوێنێتەوە چونکە ئەمانە هەندێك لەقورئان وەرئەگرن ئەیکەن بەدەلیل (ويتركون البعض الآخر) وەکو ئایەتەکەی کە شەرحمان کرد ئەوانیتر بەجێی دەهێلن (يأخذون الآية التي تمدح الأولياء) ئەوئایەتانە وەرئەگرن کە مەتحی وەلی ئەکا ! (وتثني عليهم)وەسفیان ئەکا و مەتحیان ئەکا (ويتركون الآية الأخرى التي تبين أهنم لا يعبدون من دون الله عزوجل) ئەو ئایەتانە تەرك ئەکەن کەنابێ بپەرسترێن ئەوانە نابێ بپەرسترێن

---

[1]: سورة فاطر آية:١٥
[2]: سورة فاطر آية:١٥

لەغەیری خوای تعالی ! (وأن من طلب منهم شيئا وهم أموات فإنه مشرك كافر)هەرکەسێك داوایان لێ بکا لەکاتێکا ئەوانە مردوون بۆ (وهم أموات)مەبەستی ئەوەیە داوا لەزیندوویەك بکەی موشریك نیت ! ئادەی کاکە فلان شتم بدەرێی یارمەتیم بدە ئەوە ئاساییە ئەتوانێ بداتێ بەس کە مرد ناتوانێ ! یان هەتا ئەگەر زیندوو بێ دوور بێ لێت لەولاتێکی تر بێ هاواری لێ بکەیت و بلێ والله ئێستا فلان کەس ئاگای لێمە من لێرە ئەو لەوێی ئەوەش هەر شیرکە! با زیندووش بێ إلا ئەبێ ئاگای لەتۆ بێ چاوی لەتۆ بێ بزانی و تواناشی هەبێ بەسەر داواکارییەکەتدا ، (فإنه مشرك كافر تركون هذه الآيات ، فهذا من الزيغ الذي ذكره الله سبحانه وتعالى) ئەوانە لەو زیغەدا لەو نەخۆشیەدا لەوبیدعەیەی کە لەدلیاندایە (فلتكن عندك هذه القاعدة) شێخ (فوزان)ئەلێ دەبا ئەم عاقیدەت لەلابێ (أن الإنسان مهما بلغ من الصلاح والكرامة والمترلة عند الله)چەنێك تۆ فضلت هەبێ چەنێك تۆ چاك بی کەرامەت و رێز و مەنزیلە و پایەت هەبێ لای خوا فەرمووێی (فإنه ليس له من الربوبية شيء) لەمانای ربووبی هیچی نیە ئەم کەسە ! کەسی دروست کردوە !؟ نەخێر ، رزقی کەس ئەدا ؟! نەخێر ،. مولکی ئەودونیایەی بەدەستە؟! نەخێر .(وإنه لا يدعى مع الله) لەگەل خوا نابێ بانگ بکرێی (وإنه لا يكون له شيء من العبادة وهو لا يرضى بذلك) نابێ بەهیچ شێوەیەك عیبادەت بۆ ئەو کەسە ئەنجام بدرێی وە ئەو موتەقیە خۆشی وە وەلییەکە خۆشی بەوە رازی نیە ئەگەر وەلی خوا بێ بەوە رازییە ؟! ئەبەدەن بەوە رازی نییە ،(فالأولياء والصالحون على الحقيقة لا يرضون بذلك) کێ وەلیی خوا بێ ئایە رازییە بەوەی هاواری بکەیت و بلێی لەداوی مردن هاوارت ئەکەم ئەلێ باشە ؟! نەخێر ئەلێ وەلاهی لەغەیری خوا داوابکەی شیرکت کردوە ! (وينهون عنه أشد النهي) ئەوان زۆر زۆر بەشەدیدی نەهی لێ ئەکەن (إنما يرضى بذلك الطواغيت الذين يدعون الناس إلى عبادة أنفسهم) کی بەوە رازییە ئەو تاغوتانەی کەخەلکی بانگ ئەکەن بۆ ئەوەی بیان پەرستن !؟ ئینجا ئەمە چەن بەشێکە باش بزانە !

*بەشێك لەوانە ئەوانەی کە بە ناوی شێخ و دەورێش و مەشایخ و ئەوبابەتانەوە خەلك دەستیان ماچ ئەکا کرنوشیان بۆ ئەبات بەقوربانیان ئەبێ هاواریان ئەکا ئەلێ لەفلان جێ داوای تۆم کردوە ئەویش هیچ قسە ناکا بێ دەنگ ئەبێ .

*بەشێكی تر ئەوجۆرە كەسانەی كەوا ئەپەرسترێن لەغەيری خوای تعالی دەستور و ياسا دائەنێن و خەلك بەقسەيان ئەكا ئەوانيش بیٚ دەنگن يان داوا لەخەلك ئەكەن هەتا بەقسەيان بكەن !. ئەوە ئەو تاغوتانەن .

(أما أولياء االله فحاشاهم من هذا لا يرضون به) ئادەی بۆم بێنن يەك وەلی خوام بۆ بێنن بلیٚ وەلا من خوا وتويەتی دەستی دز ببڕێی من ئەلێم ها خەلكينە دەستی دز مەبرن وەرن عقوبەيەكی تری بۆ دانێن ! وەلييەكی خوا وا ئەلێی ؟! موتەقييەك وا ئەلێت ؟! خودی پێغەمبەر خۆی وا ئەلێتﷺ ؟!

يان فەرمووی والله فاطيمە دزی بكات دەستی ئەبرم ! بەس ئەم تاغوتانەی ئەمڕۆ نا ئەلێن خوا نەيزانيوە خوا زالمە خوا جاهيرە ئينجا چەند جەماعاتێكی زۆريش كە موحامی ئەوتاغوتانەن دێن پێيان ئەلێن وەلا ئەوانە موسلمانن ! ئەوانە رازی نين كیٚ هەيە ئێستا بەس بزانە بەهەر موسلمانێك بلیٚ لەفيترەتە پاكەكان كە موحيد بیٚ و يەكخواپەرست بیٚ بلیٚ ئەوێريت ئەو قورئانە بگۆريت ؟! چی ئەلێت ئەلیٚ بۆ خاتری خوا كافرم مەكە !؟ يەكسەر پێت ئەلیٚ بەفيترەتە پاكەكەی پێت ئەلیٚ كافرم مەكە چۆن ئەتوانم قسەی خوا بگۆرم كەچی ئەو تەواغيتانە لەعالەمدا بەكەيفی خۆيان شەق لەقورئان هەلدەدەن و ياساكەی ئەگۆرن و شەريعەتەكەی ئەگۆرن وەكەسانێكی بێعەقل ديفاعيان لیٚ ئەكەن وايە يان وانييە؟! بەلی ،(وإنما يرضى به أولياء الشيطان هذا معنى قول الشيخ)بەراستی أوليای شەيتان بەوە رازييە ئەوانە أوليای شەيتانن أوليای رەحمان نين ئەوانە .

(لكن أقطع أن كلام االله لا يتناقض) لەجوابەكەدا بلیٚ من ئەزانم بەكورتی وەلامت ئەدەمەوە ئەزانم تۆ هەرئايەتێك بێنی لەگەل ئەو ئايەتەموحكەمانەی كە من بۆم باس كردی دژواری يەك نين بەهيچ شێوەيەك ئايەت ئايەت هەلناوەشێنێتەوە (وأن كلام الرسول ﷺ لا يخالف كلام الله) وتەی پێغەمبەريش ﷺ موخالەفەی وتەكانی خوا ناكات ! (فيجب رد النصوص بعضها إلى بعض ، وتفسير بعضها ببعض)ئەبیٚ ئێمە ئايەتەكان بگەرێنينەوە مانای ئايەت بەئايەت بكەين مانای بەحەديسی رسول الله بكەين ﷺ چونكە خوای تعالی فەرموويەتی(وَأَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلذِّكۡرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيۡهِمۡ)[1] (حتى يتضح المطلوب ، وهذا

[1]: سورة النحل آية :٤٤

كما قال الشيخ)لەوەی ئەوەی کەمەبەستە تاوەکو ڕۆشن بێتەوە وەکو شێخ ئەفەرموویێ (جواب سديد تجب العناية به) ئەمە وەلامێکی زۆر سدیدە ئەم جوابە سەدیدەی ئێستا باسمان کرد یانی دەم قەپات کەرە بەراستی هەرکەسێك قسەی لەگەڵدا کردی سەبارەت بەئوموری دین ئەگەر هات شوبهەیەکی هێنا شتێکی هێنا هەر بەکورت و کۆیی وەلامی بدەرەوە سەبارەت بەداوا کردن لەشێخ و مەشایەخ داوا کردن لەقەبر و قبور نەزر کردن یان تەحکیمی غەیری شەریعەتی خوا بوو ! بەس ئەوەندەی پێی بڵێ خوا ڕازییە بەوەی تۆ ئەیکەت ؟ خوا ڕازییە دینەکەیت گۆڕیی ؟ئیتر هەتا ئێوارە بۆت بهێنی والله (عمری کوری خەتتاب)لەسالی (نجاعەدا) دەستی دزی نەبریی ئاخر کێ ئەڵێ ئەوە ڕاستە ؟!ئەوەتا سەندە علمای حەدیس ئەڵێن زەعیفە تۆ ئەمە بۆم ئەهێنیتەوە خوا لەقورئانی پیرۆزدا ئەفەرموویێ (وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ) [1] تۆ ئەگەر دلت پرنەبێ لەشیرك کوفر ونیفاق نایەیت ئەو قورئانە بەجێی بهێلیت و یاسای خەلکەکانم بەسەردا فەرز بکەی، یاسای خەلك ئەبێ فەرزبکرێی قەینا کە بەس شەریعەتی خوا نابێ فەرز بکرێی ! ئینجا ئاوا وەلامیان بدەرەوە بلێ وەلا ئەوەی زانیومە خوا گەورەی هەموومانە ئەو ئێمەی دورست کردوە بەقوربانی بین ئەبێ ئێمە شەریعەتەکەی جێ بەجێ بکەین من ئەوەندە ئەزانم ئەگەروانەلێ وەلا کافری تەواو .پاشان ئەلێ (لأنه مبني على كتاب الله فمن وفق له فهو ذو حظ عظيم)ئەوە کەسەی مەوفەق بێ بەم وەلامە بەراستی یانی بەشێکی زۆر گەورەی دراوەتی لەسعادەی دونیا ئاخیرەت .

(الجواب المفصل)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (وأما الجواب المفصل : فإن أعداء الله لهم اعتراضات كثيرة على دين الرسل يصدون بها الناس عنه) لەدوای ئەوەی وەلامی موجمەلمان باسکرد وتمان زۆربەی کیتابەکە لێرەوە دەست پێ ئەکات کشفی شبهات باسی ڕەد دانەوە شبوهاتی موشرکین قبورییەکان ئەوانەی هاوبەشی بۆ خوا پەیدا ئەکەن شێخ وتی بەدوو جۆر وەلامیان

[1] : سورة المائدة آية ٤٤

ئەدرێتەوە باسی وەلامە کورتەکەمان کرد بۆ ئەو کەسانەی کەوا عیلمیان زۆر نیە وەلامی ئەو عولەمای موشریکانە بدەنەوە ،

ئێستا بەدرێژی وەلامە درێژەکە باس ئەکەین تەبعەن لە سەرەتاکەیدا سیٚ شوبهە باس ئەکا . ئەلیٚ (فإن أعداء الله) واتا دووژمنانی خوا ئاگاداربن بزانین کێن دووژمنانی خوا کاتێك کە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) باسی دووژمنەکانی خوا ئەکا ئاگادارین کەسانێکن نوێژ ئەکەن و رۆژوو ئەگرن حەج دەکەن و زەکات ئەدەن بەس موشریکن ئەوانە ئەعداء و دووژمنی خوان چونکە موشریك دووژمنی خوایە لەوانەیە بلیٚ ئاخر کاکە چۆن ئەوانە دووژمنی خوان و نوێژ ئەکەن و رۆژوو ئەگرن ئەلێن چونکە ئەمانە شیرکەکە عەلەکەیانی هەموو ئەحابط کرد (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[1] وە دوای ئەوە قەومەکانی پێشووش عیباداتی هەبوو (ئەبو جهل)عیباداتی هەبوو مەککە بەخۆتان ئەزانن کەعبەی تێدا بوو کە بەگەورەترین شاکاری خۆیان ئەزانی کەوا تعمیلیان کردۆتەوە و نۆژەنیان کردۆتەوە وە ئاوی حاجیەکانیان ئەدا کە بەخۆیان حەج و عومەرەیان ئەکرد رۆژوو یان ئەگرت بەس شەریکیان بۆ خوا پەیا کرد جۆریی شیرکەکە ئەبیٚ بناسین کە ئەوەبوو لەگەل خوادا هاواری غەیری خوایان ئەکرد وە ئەفەرمووێی (فإن أعداء الله لهم اعتراضات كثيرة كثيرة على دين الرسل يصدون بها الناس عنه) واتا چەندەها إعتراضاتیان هەیە دێت پێت ئەلیٚ تۆ چۆن بەمن ئەلێت موشریك لەکاتێکدا تۆ ئەو ئایەتانەی باسی ئەکەی لەسەر بت پەرستان هاتۆتە خوارەوە خۆ ئێمە بتپەرست نین یان وەکو ئێستا باس ئەکا ئەلیٚ ئەوانە کەئێمە داوایان لیٚ ئەکەین جاهیان هەیە لەلای خوای گەورە خۆ کەسانێك نین کە رێزیان نەبیٚ یان ئەوانە شەفاعەتیان بەدەستە و خوای تعالی خۆیی شەفاعەتی داونەتیٚ ! تۆ چۆن ئەلیٚ نابیٚ داوایان بکەی ئایا من پرسیارێك ئەکەم ئەم سیٚ شتەی کە باسمان کرد کە چوینە ناو کیتابەکە شێخ بەدرێژی باسی ئەکات ئەمە کابرایەکی عەلمانی ئەم قسەیە ئەکات !؟ عەلمانیەت هەر ناچیٚ بەلای ئەمشتانەوە علمانیەت بەخۆتان ئەزانن ئەوانەی هەر بڕوایان هەر بەبوونی خوا نیە هەرباسی ئەوشتانە ناکەن و گالتە وگەمەیان بەوشتانە دێی کەواتە قسەکە لەسەر کیٚ یە !؟ لەوانەی کە نوێژ ئەکەن و رۆژوو ئەگرن عیبادەت ئەکەن کە پێیان ئەلیٚ

[1] :سورة الزمر اية :٦٥

(أعداء الله) ئەلێ (اعتراضات كثيرة كثيرة على دين الرسل يصدون بها الناس عنه) واتا لەسەر دینی پێغەمبەران کە تەوحیدە (عليهم الصلاة والسلام)وە خەڵكی لەسەر ئەم دینی ڕاستەقینەیە دوور ئەخەنەوە و ڕاوەستاون ڕێگریان لێ ئەکەن کە لەسەر تەوحید و یەکخوا پەرستی بڕۆن .

(منها قولهم) یەك لە قسەکانیان ئەلێن (نحن لا نشرك بالله) ئەو ئەلێ من شەریك بۆ خوا پەیدا ناکەم ! تۆ من بەموشریك ئەزانی من موشریك نیم (بل نشهد أنه لا يخلق ولا يرزق ولا ينفع ولا يضر إلا الله وحده لا شريك له) ئەلێ من شایەتیش ئەدەم کە کەس ناتوانێ شتێك خەلق بکات یان ڕزقی کەسێك بدات یاخود بەسوودیەوە بێ یاخود زەرەری پێی بگەیەنێ إلا خوا خۆیی نەبێ جل وعلا شەریکی نیە (وأن محمدا ﷺ لا يملك لنفسه نفعا ولا ضرا) دێت بەتۆ ئەلێ من ئەزانم هەتا محمد ﷺ زەر و سودی بۆ خۆیی نیە الا لەلایەنی خواوە نەبێ ! (فضلا عن عبد القادر أو غيره) چ جای (عبدالقادر) و غەیری ئەو لەصالحین ئەمە .

شوبهەی یەکەمە: ئاگادار بە (ولكن أنا مذنب ، والصالحون لهم جاه عند الله) ئەلێ بەلام من تاوانبارم پیاو چاکان لەلای خوا ڕێزیان هەیە قەدریان هەیە جاهیان هەیە (وأطلب من الله بهم) منیش لەخوا داوائەکەم بەهۆی ئەمانەوە کەوا من خوای گەورە لێم خۆش بێ ! یانی کاتێك کە داوا لەپیاو چاکەکە ئەکات لەبەر ئەوەنیە بەلکو لەبەر ڕێزەکەیەتی (فجاوبه بما تقدم) ئەلێ تۆ وەلامی بدەرەوە بەوەی کە لەپێشداباسمان کرد لەسەرەتایی کیتێبەکە (وهو أن الذين قاتلهم رسول الله ﷺ) تۆ بلێ ئەوانەی کە پێغەمبەرﷺ بەجەنگ هات لەگەلیان موشرکینی قورەیش (مقرون بما ذكرت) ئەوانیش هەمان شت ئەلێن ئەوانیش دەلێن والله تەنها خوا کەون و کائیناتی دروست کردوە خۆ ئەوان لەوشتە ئینکاری ناکەن (ومقرون أن أوثانهم لا تدبر شيئا وإنما أرادوا الجاه والشفاعة) ئەوثانەکانی ئەوان بتەکانی ئەوان ئەوان ئیعتراقیان ئەکرد کە ئەوان هیچیان بەدەست نیە دونیان دروست نەکردوە ئەمانە خوا نین ئەمانە داهێنەر نین ئەمانە خالق نین بەلکو ئەمانە ڕێز و کەرامەتیان هەیە ڕێز و قەدریان هەیە و جاهیان هەیە لەلای خوای تعالى وە شەفاعەتیان بەدەستە (واقرأ عليهم ما ذكر الله في كتابه ووضحه.) تۆ ئەوەی بەسەردا بخوێنەرەوە کەخوای تعالى لەقورئاندا ئەم بابەتانەی

كە باسمان كرد (وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ)[1] ئەمانەیان بۆ بخوێنەرەوە بلیّ ئینجا ئەمانیش وائەلێن .

شوبهەی دووەم: (فإن قال) ئەگەر وتی (هذه الآيات نزلت فيمن يعبد الأصنام) ئەگەر بەتۆیی وت ئەم ئایەتە باسی بت پەرستان ئەكا خۆمن بت ناپەرستم من خوا ئەپەرستم تۆ باسی بتپەرستان ئەكەی و ئایەتی بتپەرستان بەسەرمندا جیّ بەجیّ ئەكەی ! (كيف تجعلون الصالحين مثل الأصنام) ئەلیّ ئیّ باشە تۆچۆن (عبدالقادر)ئەخیتە شوێن (لات ومەنات و عوزا)! (أم كيف تجعلون الأنبياء أصناما ؟) یان چۆن هاوار بۆ پێغەمبەر وەك هاوار بۆ (لات ومەنات و عوزا دائەنیّ)! (فجاوبه بما تقدم) هەمان وەلامی بدەرەوە بلیّ موشریكینی هەروابوون لەلایەن (فإنه إذا أقر أن الكفار يشهدون بالربوبية كلها لله) ئەگەر ئەو وتی وە إقراری كرد بەوەی كافرەكان هەموویان شایەتی ئەدەن بەربوبیەتی[2] خوای تعالی ئەمە هەمووی سەرلەبەر كافر هەمووی بڕوایی پیّ هەبوو (وأنهم ما أرادوا ممن قصدوا إلا الشفاعة) ئەوان كە هانایان ئەبردە بەرئەواندا مەبەستیان تەنها ئەوە بوو كەوا تكایان بۆ بكەن لەلای خوای تعالی شەفاعەتیان بۆ بكەن و داوایان بۆ بكەن لەخوای تعالی كە ڕزگاریان بكات لەنارەحەتیەكان ڕزگاریان بكات (ولكن إذا أراد أن يفرق بين فعلهم وفعله بما ذكر) سەیركە ئەمان ئەلێن ئێمە گوناهبارین ئەمان جاهیان هەبوە قەدریان هەبوە ئەوان شەفاعەتیان هەبوە ئابەم شێوەیە دێتە پێشەوە بۆتۆ (فاذكر له أن الكفار منهم من يدعو الأصنام ، ومنهم من يدعو الأولياء الذين قال الله فيهم : أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ)[3] تۆ ئەمەی بۆ باس بكە بلیّ كافرەكان لەزەمانی خۆیاندا ئایە تەنها بەردێكیان ئەپەرست چونكە شوبهەكە لێرەدایە ! ئەوان وائەزانن كافرەكانی پێش پێغەمبەری خوا ﷺ تەنها بەردێكیان پەرستووە ! صەنەمێكیان داتاشیوە و تەواو هیچ قیمەتی نەبوویی لەلایەن نەخێر ڕاستە هەبووە لەبەر صەنەیتی بووە هەشبووە تیمسالی پیاو چاكێك بووە چونكە ئەوان خودی پیاوچاكەكانیان لەلا باسكراوە ولەلا بەرێز بوە و لەلایان مەوجود بووە ! بۆ نمونە سەیری ئەو پێنج پیاوچاكە بكەن كەلەزەمانی پێغەمبەر نوحدا هەبوون (إبن عباس)

[1] : سورة الزمر اية :٣٨
[2] : ئەوەیە كە خوا دروستی كردوویت بەخێوت ئەكات ئەو خاوەنتە
[3] :سورة الإسراء اية :٥٧

فەرمووی: ئەو بتانەی کەدروستیان کرد (ود و سواع و یەغوس ...)ئەوانە پیاوچاك بوون تیمسالیان بۆ دروستکرا کەواتە لەخودی تیمسالەکە نەپاراوەتەوە ئەو لەرۆحێك پاراوەتەوە کە ئەو ئەلێ ئەو رۆحە ئاگای لەئێمە هەیە و داوامان بۆ ئەکات من تاوانبارم ئەو داوام بۆ ئەکا کەواتە خودی ئەوان هەر هەموویان ئەگەر عیبادەتەکانیان سەیربکەین راستە هەبوە بۆ بەرد بوە لەبەر بەردەکە هەبوە لەبەر بەرد بوە بەلاَم بۆ بەردەکە نەبووە لەبەر ئەوە بووە چونکە رەمز بوە بۆ پیاو چاکێك هەبووە خودی پیاوچاکی پەرستوە هەبوە پێغەمبەری پەرستوە هەبوە مەلائیکەی پەرستوە ئەوانە هەمووی مەوجود بوە لەلایان (منهم من یدعو الأصنام ، ومنهم من یدعو الأولیاء الذین قال الله فیهم) هەبوە داوای کردوە لەو ئەولیائانە کە خوا خۆیی وتویەتی سەیری ئایەتەکە بکەن با تێ بگەین کە بەداخەوە زۆربەی زۆری موشرکین تێ ناگەن صۆفی و دەروێشەکان کە موشریکن تێ ناگەن (أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ)[1] یانی ئەوانەی کە ئەوان ئەیان پەرستن لەغەیری خوا لەملائیکە لەپیاو چاکان و لەصالحین ئەوانەی کە موشریکەکان ئەیانپەرستن لەغەیری خوا لەمەلائیکە لەئەنبیاء و لەپیاو چاکان (يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ)[2] ئەو ئەنبیاء و پیاو چاك و صالحینە ئەمان بۆ خۆیان عیبادەتیان بۆخوا ئەکرد (يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ) یانی ئەمان عیبادەتیان بۆ خوا ئەکرد (ٱلۡوَسِيلَةَ) بەمانای (العبادە) دێت (الاعمال صالحە) (أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ)[3] موسابەقە و مونافەسەیان ئەکرد کامیان نزیکتر ببێتەوە لەلای خوای تعالی بەو عەمەلانە کەواتە ئەوان عیبادەتیان کردوە ئێوەش عیبادەت بکەن نەك ئەوان عیبادەتیان کردوە مەنزیلەیەکیان بەدەست هێناوە ئێوە بەو مەنزیلە و وەساتەیە بچنەوە بۆ لای خوای تعالی ئەوها مەکەن کەواتە لێرەدا(أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ يَبۡتَغُونَ) (يَبۡتَغُونَ) مانای چی ئایا دارێك بەردێك بەتەنها لەبەر دارو بەردەکەی بپەرسترێی ئەمە (یبتغی) (هل هذا یبتغي شيء) ئایە ئەمە داخوازی شتێك ئەکا خودی دار و بەردەکە ؟! خۆ لەبەر دارو بەردەکە نا کەواتە ئەمان هاتوون کەسانێکیان پەرستوە لەمەلائیکە و لەئەنبیاء و لەصالحین کە هەر لەئەنبیاء و مەلائیکە و صالحین

[1] : سورة الإسراء اية :٥٧
[2] : سورة الإسراء اية :٥٧
[3] :سورة الإسراء اية :٥٧

مونافەسەیان هەیە بۆ عیبادەت (يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ)[1] کامیان خۆیان لەخوا نزیکتر بکەنەوە بەو عیبادەتەی کە ئەیکەن هەروەها (ويدعون عيسى ابن مريم وأمه) ئەوان داوایان لەعیسایی کوری مەریم لەدایکیشی ئەکرد (وقد قال الله تعالى) بابێن ئایەت بێنینەوە لەسەر ئەوەی کە بەلێ داوایان لەعیسا کردوە (مَّا ٱلۡمَسِيحُ ٱبۡنُ مَرۡيَمَ إِلَّا رَسُولٞ قَدۡ خَلَتۡ مِن قَبۡلِهِ ٱلرُّسُلُ وَأُمُّهُۥ صِدِّيقَةٞۖ كَانَا يَأۡكُلَانِ ٱلطَّعَامَۗ ٱنظُرۡ كَيۡفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ ٱلۡأٓيَٰتِ ثُمَّ ٱنظُرۡ أَنَّىٰ يُؤۡفَكُونَ ﴿٧٥﴾ قُلۡ أَتَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَمۡلِكُ لَكُمۡ ضَرّٗا وَلَا نَفۡعٗاۚ وَٱللَّهُ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡعَلِيمُ)[2] (مَّا ٱلۡمَسِيحُ ٱبۡنُ مَرۡيَمَ إِلَّا رَسُولٞ قَدۡ خَلَتۡ مِن قَبۡلِهِ ٱلرُّسُلُ وَأُمُّهُۥ صِدِّيقَةٞ) خوای تعالى ئەلێ پێغەمبەر عیسا مەسیحی کوری مەریم پێغەمبەرێك بوو وەکو هەر پێغەمبەرێکی تر (إِلَّا رَسُولٞ قَدۡ خَلَتۡ مِن قَبۡلِهِ ٱلرُّسُلُ) پێغەمبەرێك بووە هەرپێغەمبەریش لەپێش ئەودا هاتوون کەواتە ئەمە بەشەرێکە و خوا کردوویەتی بەپێغەمبەر (وَأُمُّهُۥ صِدِّيقَةٞ) دایکیشی کەسێکە کەوا ئیمانی سەلماندوە زۆر بەجوانی و بەدامەزراویی واتا بڕوای بەخوای گەورەی خۆیی زۆر بەجوانی و بەرێك و پێکی هەبوە عەبدێکی خالص بوە بۆ خوای تعالى (كَانَا يَأۡكُلَانِ ٱلطَّعَامَۗ) خوای گەورە ئیشارەت بەوە ئەکات کەوا هەردووکیان نان ئەخۆن خۆ خوا نان ناخوات! کەواتە شایستەی پەرستن نیە عیسا و دایکەکەی خوا نان ناخوات ئەمان نان ئەخۆن کەواتە ئەگەر خوا بوونایە پێویستیان بە ناخواردن نەئەبوو ئەمە بەشەرن و موحتاجن بەخواردن موحتاجن بەژیان موحتاجن بەوەی کەوا خوا رزقیان بدا ئەمان فەقیرن بۆ خوا کەواتە ئەمان خوا نین و مەیان پەرستن و داوایان لێ مەکەن (ٱنظُرۡ كَيۡفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ ٱلۡأٓيَٰتِ ثُمَّ ٱنظُرۡ أَنَّىٰ يُؤۡفَكُونَ) تۆ بروانە ئێمە بۆیان رۆشەن ئەکەینەوە خوایان بۆ بەدیار ئەخەین کە کێ یە عەبدیان بۆ بەدریا ئەخەین کە کێ یە خوا ئەوەیە کە موحتاجی هیچ شتێك نیە نەخواردن نەخەو نە ئیسراحەت یانی پێویستی بەهیچ کەسێك نیە غەنیە لەهەموو عالەمین بەلاّم عالەمین هەمووی فەقیرە بەرامبەر بە خوای تعالى بەبێ إستثناء بەمەلائیکە و رسول و پیاوچاکان و هەتا بەکافرو بەموسلمانەوە هەمووی فەقیرن بەخوا کەواتە کەس شایستەی بەقسە کردن و بەگوێکردن نیە تەنها خوا نەبێ دوایش ئەفەرموویی (ثُمَّ ٱنظُرۡ أَنَّىٰ يُؤۡفَكُونَ) جا بڕوانە ئەمانە چۆن

[1] :سورة الإسراء اية :٥٧
[2] :سورة المائدة اية :٧٥-٧٦

لەعیبادەتی خوا روویان پێ وەر ئەگێردرێت بۆ عیبادەتی غەیری خوا (يُؤْفَكُونَ) واتا (يسرفون)چۆن سەرف ئەکرێن لەعیبادەتی خوا بۆ عیبادەتی غەیری خوا پاشان ئەفەرمووێی (قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا)[1] تۆ پێیان بلێ ئێوە کەسێك ئەپەرستن لەغەیری خوا (مِن دُونِ اللَّهِ) سەیرکەن هەردەم ئاگاداری کەلیمەی (مِن دُونِ اللَّهِ) بن هەمووشتێك ئەگەرێتەوە بەبێ إستثناء بەبێ جیاوازی لەبەشەرەکانەوە لەمەلائیکەتەکانەوە لەهەموو شتێك لەصالحین لەتالحین نابێ هیچ کەسێك بپەرسترێی بەقسەی هیچ کەسێك بکرێ عیبادەت بۆ هیچ کەسێك بکرێی چونکە هیچیان وەکو ئەفەرمووی (مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا) نە سودیان هەیە و نە زەرەریان هەیە واتا کە زەرەریان نیە واتا ئەگەر نەیان پەرستی ناتوانن زەرەت پێ بگەینن ئەگەر بشیان پەرستی ناتوانن قازانجت پێ بگەینن (هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ)[2] خوای گەورە خۆی هەمووشتێك ئەبیستێ و خۆیی زانایە بەهەموو عەبدەکانی ، پاشان (واذكر له قوله تعالى) ئەم ئایەتەشی بۆ بخوێنەوە (وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهَٰؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ ۝ قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِم ۖ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ ۖ أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ)[3] (وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا) واتا : خوا هەموو کەسان کۆدەکاتەوە لەرۆژی قیامەتدا (ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ)خوای تعالى موحاسەبە دائەنێ و مەلائیکە دائەنێ مەلائیکە پەرستراوە یاخود نەپەرستراوە ئەلێن نمونەیە بۆ ئەوە بەلێ مەلائیکە پەرستراوە (أَهَٰؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ)[4] ئەوانەی کە مەلائیکەیان پەرستروە ئەهێنرێن مەلائیکەش ئەهێنرێی خوا پرسیار لەمەلائیکەئەکا ئەلێ ئەمانە ئێوەیان پەرستوە ؟! سەیرکە خۆ مەلائیکە خۆ هیچ تاوانێکی نیە (لَّا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ)[5] کەسانێك ئەمانیان پەرستوە بەبێ ئەوەی مەلائکە رازی بێت بەم پەرستنە تەبعەن ئاگاداربن کەلیمەی تاغوت هەموو جارێك کەباس ئەکەین پەرستراو لەغەیری خوا بەمەرجێك رازی بێت

[1] :سورة المائدة اية :٧٦
[2] :سورة المائدة اية :٧٥-٧٦
[3] :سورة سبأ اية :٤٠-٤١
[4] :سورة سبأ اية :٤٠
[5] :سورة التحريم اية :٦

بەم پەرستنە یانی ئێستا پێغەمبەر ئەپەرسترێ ﷺ بەلاَم رازی نیە مەلائیکە ئەپەرسترێی بەلاَم رازی نیە عیسا ئەپەرسترێی بەلاَم رازی نیە کەواتە ئەمانە پێیان ناوترێی تاغوت !

*تاغوت ئەو کەسەیە کەوا رازییە بپەرسترێی .

گەورەترین تاغوتی ئەم زەمانەی ئێستا بریتین لەوانەی کەوا شەریعەت بۆ خەڵکی دائەنێن وە ئیلزامیش ئەکەن و خەڵکەکەی ئلیزام ئەکەن و ئەڵێن ئەبێ إلا ئەبێ بەقسەمان بکەن یاسا لەسەرووی هەمووشتێکەوەیە ئەوە تاغوتە .چونکە رازییە و داواش ئەکا و هەروەها بگرە ئیلزامیشی ئەکا لەسەرت ،بەلاَم پێغەمبەران و مەلائیکە و صالحین هیچیان بەوە رازی نەبوون کەوا تۆ بیان پەرستی و بەقسەیان بکەی لەغەیری خوای تعالی ، جا ئەڵێ (ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ أَهَٰٓؤُلَآءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ)[1] ئائەمانە ئێوەیان ئەپەرست ئەوانیش وەلاَم ئەدەنەوە ئەڵێن پاکی بۆتۆ لەعەیب پاکی بۆتۆ لە زولم پاکی بۆتۆ لەنوقسانی ئەی خوایە (قَالُوا۟ سُبْحَٰنَكَ أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِم)[2] تۆخوای ئێمەی تۆ گەورەی ئێمەی تۆ پەرستراوی ئێمەی (بَلْ كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ ٱلْجِنَّ)[3] بەڵکو لەراستیدا ئەمانە جنیان پەرستووە (أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ)[4] ئەمانە زۆربەی زۆریان زۆرینەی خەڵك چیە !؟ ئەوە رۆژی قیامەت (أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ)[5] زۆربەی زۆری خەلکی ئیمانی بەجن بوو! بەعیبادەتی جن بوو کام جن ؟ جنی صالحیت یان جنی موشرکین ئەوانەی کەوا ضال والمضل بوون خەڵکیان والێ ئەکرد کەوا تووشی عیبادەتی غەیری خوایان بکەن جا لێرەدا ئاگاداربن ئەمە دەلیلە لەسەر ئەوە کەوا مەلائیکە پەرستراوە رۆژی قیامەت هەتا پرسیار لەمەلائیکە ئەکات کە مەلائیکە ئەزانێ بەس بۆیە ئەم ئایەتە بۆ ئێمە باس ئەکا خۆ هێشتا رۆژی قیامەت نەهاتووە ئەم حیوارە هێشتان نەهاتووە بەس ئەبێ رۆژی قیامەت ئەبێ تەبعەن وەکو لطیفەیەك باسی ئەکەین زۆر جارخەڵك ئەڵێ خوا ئەزانێ لەسکی داکم من چی ئەکەم ؟! کاکە نەك ئەزانێ تۆچی ئەکەی هەتا ئەزانێ رۆژی قیامەتیش ئەچیت بۆ کوێی ئەوەتا رۆژی قیامەت باسی جنمان بۆ ئەکات و ئەڵێ شەیتان وائەڵێ یان خوای تبارك وتعالی چۆن حیسابی خەڵکەکە ئەکا یان چی ئەبێ و چی نابێ شەفاعەتمان بۆ

[1] سورة سبأ اية :٤٠
[2] سورة سبأ اية :٤١
[3] سورة سبأ اية :٤١
[4] سورة سبأ اية :٤٠-٤١
[5] سورة سبأ اية :٤٠-٤١

باس ناکات ئەی خۆ ئەو رۆژەش نەهاتوە کە خەڵکی چۆن ئەچن بۆ شەفاعەت یانی قسەی ئێمەش نەقل ئەکا کەچی ئەڵێن پێغەمبەرﷺ لەحەدیسی صەحیح باس لەوە دەکا کە تۆ لەو رۆژەدا تووشی چ مەوقیفێك ئەبی کەچی تا ئێستا ئەو مەوقیفەش نەهاتووە ئەو نەخشەیە رووئەدا ! (وقوله سبحانه وتعالى) بەم ئایەتەش بیری بخەرەوە ﴿وَإِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَـٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِى وَأُمِّىَ إِلَـٰهَيْنِ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ قَالَ سُبْحَـٰنَكَ مَا يَكُونُ لِىٓ أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِى بِحَقٍّ ۚ إِن كُنتُ قُلْتُهُۥ فَقَدْ عَلِمْتَهُۥ ۚ تَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِى وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّـٰمُ ٱلْغُيُوبِ﴾[1] ﴿وَإِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَـٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِى وَأُمِّىَ إِلَـٰهَيْنِ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ﴾[2] سەیرکە عیسا پەرستراوە ، عیسا ئەهێنی پێ ئەڵێ ئەی عیسای کوری مەریم تۆ وتوتە بەخەڵکی من و دایکم بکەن بەخوا !؟ پرسیارەکە لێرە ئەوەیە (إله) لێرەدا بەمانای (معبود)یانی پەرستراو یانی وەکو ئەوعیبادەتانەی کە بۆ خوا ئەکرێی بۆ ئەویش بکرێی کەوا هاوار بۆ کردنە داوا لێکردنە پەنا ئەگرین بەخوای تعالى یاخود نەزر و سەربرین و ئەوبابەتانەی کە بۆ ئەکرێی پەنا ئەگرین بەخوای تعالى خوای تعالى زۆر زۆر غەزەبی لەم کارەی خەڵکی هەلساوە ئەوەتا عیسا ئەهێنیت و پێی ئەڵێت تۆ وتوتە من و دایکم بکەن بەدوو خوا لەغەیری خوا بمان پەرستن !؟ تەبعەن بەتەئکید نە عیسا وە نەدایکی وایان نەکردوە نەشیانوتوە و بەوەش رازی نەبوون ئەفەرمووی ﴿قَالَ سُبْحَـٰنَكَ مَا يَكُونُ لِىٓ أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِى بِحَقٍّ ۚ﴾[3] پاکی بۆتۆ خوایە لەشەریك لە زوولم لەعەیب لەهەموو شتێك من بۆم نیە شتێك بلێم کەوا عیلمم پێ نەبێ کە حەق نەبێ ﴿إِن كُنتُ قُلْتُهُۥ فَقَدْ عَلِمْتَهُۥ﴾[4] ئەگەر من ئەوەم وتبێت ئەوە خۆت ئەوە ئەزانی والله من شتی وام نەوتوە ﴿تَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِى وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِكَ ۚ﴾[5] ﴿تَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِى﴾ واتا تۆ ئەزانی چی لەنەفسی مندا هەیە لەدلی مندا هەیە لەناو ختوراتی دلم و وەسوەسەی دل و مێشکمدا هەیە بەس من نازانم لەناخی تۆدا چی هەیە! ﴿إِنَّكَ أَنتَ عَلَّـٰمُ ٱلْغُيُوبِ﴾[6] تۆبۆ خۆت شارەزای هەموو شتەنادیارەکانی کەواتە لێرەدا خوای گەورە رەدی ئەوکەسانە ئەداتەوە کەوا

---

[1] :سورة المائدة اية ١١٦
[2] :سورة المائدة اية ١١٦
[3] :سورة المائدة اية ١١٦
[4] :سورة المائدة اية ١١٦
[5] : سورة المائدة اية :
[6] :سورة المائدة اية ١١٦

عیسایان پەرستوە شێخ ئەیەوێی بەدەلیل بۆت بهێنیتەوە کەوا ئەوەتا بەس تەنها صەنەمیان نەپەرستوە یانی چۆن دەفعی ئەو شوبهەیەی کردوە کە کابرا ئەڵێ کاکە ئاخر ئەوانەی تۆ باسیان ئەکەی (لات و مەنات و عوزا)یان پەرستوە خۆ من (لات و مەنات و عوزا) و بت ناپەرستم !هی من (عبدالقادر) و فلان و فلان و فلانە ! بەشەرە ! وەلامەکەیان ئەوەیە تۆ بلێ بەڵێ ئەوانیش بەشەریان داوا کردوە خوای گەورە باسی ئەکا ! خۆ هەموویان تەنها بەردە رەقەیەکیان نەپەرستوە لەبەر بەردەکەی زۆربەیان لەبەر رەمزیی بەردەکە بۆ پیاوچاکێك بەردەکەیان پەرستووە ! کەواتە لێرەدا با پرسیارێك بکەین پرسیارەکە ئەوەیە : ئەڵێن ئەگەر ئێستا کەسێك بلێ (یاهوبەل) حوکمی چیە لەلای ئەوانە لەلای ئەو صۆفی و دەروێشانە بلێ (یاهوبەل) یا(هوبەل) شەفاعەتم بۆ بکە لەلای خوای تعالی (یامەنات) (یالات) (یاوەد)(یا سواع) حوکمی چیە ئەو کەسە ؟! خۆ ئەوانە هەموویان تیمسال بوون یەکسەر پێت ئەڵێ کاکە ئەوە کوفرە ئەوەشیرکە ئەوانە موشریکن ئەی ئەڵێن ئەوانە کێ بوون! پیاوچاك نەبوون ئی فەرقی چیە لەپیاو چاکێك لە لەزەمانی نوح و پیاوچاکێك لەزەمانی ئێمەدا ؟! هەر پیاو چاك نیە بۆ پیاو چاکی زەمانی نوح بۆت نیە داوای بکەی بۆچی بۆ پیاو چاکی زەمانی خۆت بۆت هەیە داوا بکەی ! ئەمە چۆنە ئەمە ، ئەمە کێشانە نیە بۆ دوو کێشانە یانی تۆ بلێ واللە (یاوەد و سواع و یەغوس و ئەوانە)ئەمە دروست نیە بەس بلێ (یاعبدالقادر) و یافلان ویافلان ئەمانە دروستە ئەمە تناقضە ئەم قسەیە لەکۆتایدا تۆ داواکەت لە بەشەرێك ئەکەی ئەوانیش بەشەر بوون بۆچی (یا وەد و سواع) تۆ ببی بەموشریك پێی بەلام بە (یا عبدالقادر) پێ نەبی بەموشریك سەبەبەکەی چیە !؟ هیچ سەبەبێك نیە وە نەصی قورئان لەسەر ئەوەیە خوای تعالی ئەفەرموویێ ﴿وَمَنۡ أَضَلُّ مِمَّن يَدۡعُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ﴾[1] (مِن دُونِ ٱللَّهِ) (عبدالقادر و سواعیش) ئەگرێتەوە هیچ جیاوازی ئەکات لەنێوانیان دەی شێخ (أبا بطن)[2]ئەفەرموویێ : ئایاتی تکفیری کوفار فەرقی نەکردوە لەنێوان موعین و غەیری موعیەن ، یانی تۆ بلێ واللە قسەکە شیرکە بەس کابرای پێ موشریك نابێ ،بەری واللە کابراشی پێ موشریك ئەبێ خوای تعالی بەپێغەمبەر ئەفەرموویێﷺ ﴿لَئِنۡ

---

[1] :سورة الأحقاف اية :٥

[2] : موفتي دياري نجدبوو

﴿أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ﴾[1] خوای گەورە بەموشریكەكانی زەمانی پێغەمبەر ئەلێ ﷺ بەكەلیمەی (إسم فاعل)باسیان ئەكا ئەفەرمووێی ﴿وَإِنۡ أَحَدٞ مِّنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ٱسۡتَجَارَكَ فَأَجِرۡهُ حَتَّىٰ يَسۡمَعَ كَلَٰمَ ٱللَّهِ﴾[2] هێشتا كەلامی خوای نەبیستووە ناوی ناوە موشریك خوای تعالی ! كەواتە موشریكە (أشرك بالله) یانی قسەیەك ئەبیستین زۆر جار ئەلێن كابرا ئەگەر شیركی كرد راستە قسەكەی شیركە بەس خۆیی موشریك نیە وەكو ئەوە وایە بلێ ئاوی خواردەوە بەس ئاوی نەخواردۆتەوە یانی بخۆرەوەی ئاو نیە (إسم فاعل) ئەبێ بە (شارب) (شريب من الماء ليس بشارب) ئاخر ئەوە شێتیە ئەم قسەیە (أكل وليس بأكل) خواردی بەس نەیخواردووە ، ئاخر چۆن خواردی واتا خواردوویەتی (أكل فهو أكل) (أشرك فهو مشرك) پاشان پێ بلێ (فقل له : أعرفت أن الله كفر من قصد الأصنام ، وكفر أيضا من قصد الصالحين ، وقاتلهم رسول الله ﷺ) ئایە تۆ زانیوتە خوای تعالی كەسێك كەوا قصد و نیازی بەرەو صەنەمێك بڕوا دوای لێ بكا هەورەها قصد و نیازی بەرەو كەسێكی صالح بڕوا هەردووكیانی كافر كردوە ئەمت زانیوە یان نا وە پێغەمبەرﷺ قیتالی لەگەل كردوون یاخود نا ! .

(فإن قال : الكفار يريدون منهم) ئەما ئەو وەلامت ئەداتەوە ئەلێ كافرەكان وەلأمت ئەداتەوە (وأنا أشهد أن الله هو النافع الضار المدبر) من شایەتی ئەدەم كە خوا خۆیی ئەو سود ئەگەیەنێ ئەو زەرە ئەگەیەنێ ئەو مودەبیرە و هەلسورێنەری ئاسمانەكان و زەوییە (لا أريد إلا منه) لەخوا داوا ئەكەم (والصالحون ليس لهم من الأمر شيء) صالحین هیچیان بەدەست نیە هیچیان لەژێر دەسەلاتدا نیە .

شوبهەی سێیەم : (ولكن أقصدهم أرجو من الله شفاعتهم.) من بۆیە نیازم هەیە بەوان چونكە داوای شەفاعەتەكەیان ئەكەم ئەوان شەفاعەتیان هەیە .

باسەیری شوبهەكانیان بكەین :

یەكەمیان وتیان : (لهم جاه عند الله).

دووەمیان وتیان: (هذه الآيات نزلت فيمن يعبد الأصنام).

[1] :سورة الزمر اية ٦٥
[2] :سورة التوبة اية ٦

سێیەمیان وتیان : (ولكن أقصدهم أرجو من الله شفاعتهم).
وەلامەکەیان : (فالجواب : أن هذا قول الكفار سواء بسواء) ئەلێ تۆ ڕێك قسەی کافرەکانت کردەوە هیچ فەرقی نیە لەگەل قسەی کافرەکان چۆن ئەلێ ئەم ئایەتەیان بۆ بخوێنەرەوە (واقرأ عليه قوله تعالى: وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ)[1] ئەوانەی کە لەغەیری خوا کەسێکی تر ئەپەرستن هاواریان بۆ ئەکەن عیبادەتیان بۆ ئەکەن سەمع وتاعەیان بۆ ئەکەن ئەوان ئەلێن (مَا نَعۡبُدُهُمۡ) ئێمە عیبادەت بۆ ئەوان ناکەین ئەی چی ئەکەین !؟ تەنها ئەوەندە نەبێ کە لەخوامان نزیك ئەکەنەوە واتا طلبی شەفاعەتیان کردوە (وقوله تعالى: وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ)[2] ئەلێن ئەمانە تکاکاری ئێمەن لەلای خوا ئێمە گوناهبارین ناتوانین داوا بکەین ئەوان پیاوچاکن جاهیان هەیە قەدریان هەیە مەنزیلەیان هەیە داوامان لەخوا بۆ بکەن (واعلم أن هذه الشبه الثلاث) ئینجا شێخ ئەلێ ئەم سێ شوبهەی کە باسمان کرد (هي أكبر ما عندهم) گەورەترین بەلگەکان و شوبهەکانی ئەوانە (فإذا عرفت أن الله وضحها في كتابه) ئەگەر زانیت خوا ئەوە بۆ ئێمە روونکردەوە و ئاشکرای کردوو توانیمان بەم ئایەتانە وەلامیان بدەینەوە (وفهمتها فهما جيدا فمابعدها أيسر منها.) ئیتر شوبهەکانی تریان هەمووی ئاسانە ئەم سێ شوبهەیان لەهەموو شوبهەکانیان گەورەترە جا شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) هەرسێکی پێکەوە هێناوە .
شێخ (فوزان) ئەلێ :
(ذكر الشيخ – رحمه الله – في هذا المقطع ثلاث شبهات للمشركين هي من أهم ما عندهم) شێخ سێ شوبهەی بۆ باس کردین کە لەهەموویان گرینگترە لەلای ئەوان گەورەترینە لەلای ئەوان (فإذا عرفت الإجابة الصحيحة عنها فما بعدها من الشبهات أيسر منها) ئەگەر وەلامی ئەم سێیانەت زانی ئەوانیتریش ئاسانە .

*شوبهەی یەکەم (الشبهة الأولى) :

[1] :سورة الزمر اية :٣
[2] :سورة يونس اية :١٨

(انهم يقولون : نحن نشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله ﷺ) ئێستا تۆ تەماشای شوبهەکەیان بکە ئەڵێ ئێمە بڕوامان بە پێغەمبەرمحمد ﷺ هەیە خۆ ئەوان بڕوایان بە پێغەمبەر نەبوو ! کافربوون بەرامبەر بەپێغەمبەر محمد ﷺ تۆچۆن لەگەڵ ئەواندا ئێمە یەك حیساب ئەکەی !؟ (ونعلم أنه لا ينفع ولا يضر إلا الله سبحانه وتعالى) ئەزانم لەخوا زیاتر کەسیتر سود و زەرەی بەدەست نیە (وأن النبي ﷺ لا يملك نفعا ولا ضرا) پێغەمبەرﷺ سود و زەرەری بەدەست نیە (فضلا عن عبد القادر يعني عبد القادر الجيلاني ، لكن هؤلاء لهم جاه عند الله فنطلب من الله بهم) بەڵام ئەوانە قەدرو ڕێزیان هەیە ئێمە بەوقەدر و ڕێزە داوایان لێ ئەکەین (يعني نجعلهم وسائط بيننا وبين الله لما لهم من الفضل.) واتا ئەو جاهو قەدرو ڕێزەی ئەوان دەکەینە وەساطە دەکەینە پەیوەندی دەکەینە هۆکار بۆ ئەوەی بمانگەیەنێتە خوای تبارك وتعالى.

وەلامەکەی : (فالجواب سهل جدا من كتاب الله بأن تقول) وەلامەکەی ئاسانە لەقورئانی پیرۆزدا هاتووە ئەوەیە کەبلێ (إن المشركين مع أصنامهم ما كانوا يعتقدون فيها أنها تخلق وترزق وتنفع وتضر) موشریکەکان لەگەڵ صەنەمەکانی خۆیاندا إعتقادیان وانەبوو کە ئەو صەنەمانە خالقن و رازقن واتا شتێکیان دروست کردبێ یاخود رزقی کەس بدەن یاخود سود و زەرەریان هەبێ بۆ هیچ کەسێك (وإنما اتخذوها وسائط بينهم وبين الله) ئەوانە تەنها وەکو وەساطەیەك وەکو هۆکارێك ئەوانیان داواکردوە (وهذا واضح في قوله تعالى) ئەمەش لەم ئایەتەی خوای تعالى روون و واضحە کە ئەفەرموویی : (وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ قُلۡ أَتُنَبِّـُٔونَ ٱللَّهَ بِمَا لَا يَعۡلَمُ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِي ٱلۡأَرۡضِۚ سُبۡحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشۡرِكُونَ)[1] (وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ) ئەوانە شتێك ئەپەرستن لەغەیری خوا کە نەزەرەریان پێ ئەگەیەنێت وەنە سود بەڵکو ئەوانە ئەڵێن ئەمانە شەفیعن و تکاکارن بۆئێمە لەلای خوا (قُلۡ أَتُنَبِّـُٔونَ ٱللَّهَ بِمَا لَا يَعۡلَمُ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِي ٱلۡأَرۡضِۚ) تۆ بلێ ئێوە خوا ئاگادار ئەکەنەوە

[1] :سورة يونس اية ١٨

بەشتێك کە ئەو ئاگای لێ نیە لەئاسمانەکان و لەزەویی (سُبۡحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشۡرِكُونَ) پاکی بۆ خوا گەورەیی بۆ خوا پاکی بۆ خوا لەوەی کەشەریکی هەبێ پاکی بۆ خوا لەوەی کە زولم بکا لەوەی کە عەیبی هەبێ خوا زۆر لەوە بەرزترێکە (عَمَّا يُشۡرِكُونَ) واتا ئەو قسەی ئەوان شیرکە ! کەواتە ئەم (وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ) چیە ؟ ئەو کەلیمەیە شیرکە . بۆیە لەکۆتاییدا ئەفەرموویێ (عَمَّا يُشۡرِكُونَ) (نزه نفسه عن فعلهم) خوای تعالی خۆیی خاوێن کردەوە لەئیشی ئەوان کە ئیشی ئەوان شیرکە خوای تعالی خۆیی خاوێن کردەوە لەئیشی ئەوان (وسماه شركا مع أنهم يقولون هؤلاء شفعاؤنا عند الله) لەکاتێکدا ئەوان ئەیانوت ئەمانە تکاکارن یانی ئیمانیان بەخوا هەیە ئەمانەشیان وەك تکاکار باس کردوە نەك وەکو خوا ! (ويعتقدون أنهم لا ينفعون ولا يضرون) وە إعتقادیان وایە کەوا سود و زەرەریان نیە (وإنما قصدهم التعلق بالجاه فقط) مەبەستەکەیان تەنها خۆهەلبستاندنە بەقەدری ئەوان (فالآيات تدل على أن المشركين معترفون بأنه لا يخلق ولا يرزق ولا يدبر الأمر إلا الله سبحانه وتعالى) کەواتە ئایەتەکان دەلالەت لەوە ئەکان کە موشریکەکان إعتراف ئەکەن بەوەی کەوا خەلق ناکا رزق نادا ئیش و کار بەرێوە نابات کارو باری ئاسمانەکان و زەوی کەس هەلی ناسورێنی جگە لەخوا زیاتر لەگەل ئەوەشدا (وأن أصنامهم ومعبوداتهم لا تخلق ولا ترزق ولا تدبر مع الله) وە ئەشزانن کە ئەوانەی ئەوان داوایان لێ کردوون نەخەلق ئەکا نەرزق ئەدا نەکارو بار بەرێوە ئەبات (وإنما اتخذوها وسائط ، ولا فرق بينكم وبينهم.) کەواتە جیاوازی نیە لەنێوان ئێمە و ئەواندا ! ئێستا لەئومەتی ئێمە ئەگەر کەسێك داوا بکا لە (عبدالقادری گەیلانی) هیچ فەرقی نیە لەگەل ئەو کەسەی کە دوای کرد لە (لات و مەنات و عوزا) فەرقی نیە چونکە چونکە نەفسی إعتقادە .

(وإذا كنت مذنبا) جائەگەر تۆ تاوانباریت خۆت بەتاوانبار ئەزانیت لەبەردەمی خوای تعالی دا (فلماذا لا تستغفر الله وتطلب من الله) بۆ لەخوا داوا ناکەی خوا ئەلێ لەمن داوا بکە لەکەس داوا مەکە (والله جل وعلا أمرك بالاستغفار) ئەو داوای لێکردووی ئەها لەئایەتدا (وَٱسۡتَغۡفِرِ ٱللَّهَۖ

﴿إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾[1] ئەفەرمووێی داوای إستغفاری لیٚ بکە (ووعدك بالتوبة) وەعدیشی داویەتی کە لێت خۆش بیٚ کەبگەڕێتەوە و لێت خۆشبیٚ (وأن يقبل منك ويغفر ذنوبك) لێت قبول بکات و لەگوناهەکانت ببورێی (ولم يقل إذا أذنبت فاذهب إلى قبر الولي الفلاني أو العبد الصالح الفلاني وتوسل به واجعله واسطة بيني وبينك.) خۆ پیٚ نەوتی ئەگەر گوناهباربووی رووت نەهات نەخێر تۆ رووت نای برۆ لەفلان بپارێوە لەرێگەی فلان کەسەوە وەرەوە بۆ لای من نەخێر وای نەوتوە خوای تعالی یەك ئایەت بێنن شتی وای وتبێت سەرلەبەری قورئان بگەرێن هیچ ئایەتێکی تێدا نیە دەربارەی ئەم بابەتە إلا خوای گەورە ئەفەرمووێی بەعکەسەوە ئەفەرمویٚ : (﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ ٱلدَّاعِ إِذَا دَعَانِ﴾[2] کەی (﴿إِذَا دَعَانِ﴾) یانی ئەگەر داوای لەمن کرد ئەی ئەگەر داوای لەغەیری من کرد والله وەلامی نادەمەوە ! بەڵکو موشریکە و کافرە وەکو (ئەبو جهل) وایە . من سەیرم دێی لەو قەومەی ئێمە یانی خوایەکی ئەوەندە بەرەحم کە ئەلیٚ لەمن داوا نەکەی وەلامت نادەمەوە کەچی تۆ ئەچیت لەو داوا ناکەی شەیتان سەرت لیٚ تێك ئەدا دەلی نا تۆ گوناهباری لەلایەکیترەوە هەلت ئەخەلەتێنی ئەلیٚ وەرە یانی کەئەنما ئەو وەلیە لەخوا بەرەحمترە والعیاذبالله ! وەلیەکە قبولت ئەکا خوا قبولت ناکا یانی کێت بە (أرحم الرحمن) دانا ! وەلیەکە ! .

(وتقول أيضا : هؤلاء إذا كان لهم جاه عند الله) پێیان بلیٚ ئەگەر ئەوانە جاه واتا رێز و کەرامەتیان لەلای خوای تعالی هەیە (فإن جاههم لهم وصلاحهم لهم) رێزیان بۆ خۆیان کەرامەتیان بۆ خۆیانە خۆیان لەلای خوا بەرێز داناوە خۆیان لەلای خوای گەورە بردۆتە پێشەوە وەکو ئایەتەکەی پێشووتر باسمان کرد (وأنت ليس لك إلا عملك) تۆ عەمەلی خۆت بۆخۆت (وصلاح الصالحين لهم) چاکەی چاکەکاران بۆخۆیانە (وجاههم عند الله لهم) رێز و قەدری خۆیان لەلای خوا بۆخۆیانە (ما علاقتك بعمل فلان) عیلاقەی چیە ئەو چی کردوە یان چی نەکردوە تۆش وەرە بۆخۆت بیکە (بعمل فلان وصلاح فلان كل له عمله) هەریەك لەوانە عەمەلی خۆبان بۆخۆیان هەروەکو خوای تعالی ئەفەرمووێی : (﴿تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ

---
[1] :سورة النساء اية :١٠٦
[2] :سورة البقرة اية :١٨٦

وَلَكُم مَّا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْـَٔلُونَ عَمَّا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ)[1] ئەم ئايەتە باسی يەهود ئەكا كەباسی پێشينەكانی خۆيان ئەكرد باسی پێغەمبەر(إبراهيم و يەعقوب وئەوانيتر) يەهود تۆ تا ئێوارە باسی (إبراهيم و إسحاق و يەعقوب و يوسف) و ئەوانە بكەی چاكەی ئەوان بۆتۆ نايێ تۆ ئەبێ خۆت لەو كوفرە رزگار بكەی بێتە دەرەوە بچيت بۆ نوری تەوحيد ئێستا من هەتا ئێوارە باسی پێغەمبەر محمد كەم ﷺ كە پێغەمبەری خوا بوە و موجاهيد بوە رسول بووە و نەبی بوە هەزار هەزار سلاواتی لەسەر بدەی ئەگەر خۆم عەمەلی خۆم نەكەم ئەگەر بۆخۆم ئيسلامەتی خۆم نەكەم ئەگەر لەسەر تەوحيد نەرۆم و لەسەر شيرك برۆم هەزار پێغەمبەريش ناتوانێ ديفاع لەمن بكا لەرۆژی قيامەت ئەگەر موشريك بووی رێگەت نيە بەهيچ شێوەيەك رێگە نيە لەهيچ كەسێك نەلەمەلائيكە نە لەرسول ئەنبياء نەلەصالحين شەفاعەتت بۆ بكەن ئەوەتا باشترين بەلگە ئەوەيە كە پێغەمبەری خوا ﷺ ناتوانێ داوا بۆ باوكی بكا بۆ دايكی بكا بۆ مامی بكا هەتا لەدونيادا خوای تعالی پێ ئەلێ بە پێغەمبەری خوا ﷺ (وَلَا تَكُن لِّلْخَآئِنِينَ خَصِيمًا)[2] ديفاع لەخائين مەكە بۆت نيە ديفاع لەخائين بكەی كەواتە چاكەی چاكەكاران بۆخۆيانە ، ئێمە ئينكاری شەفاعەت ناكەين ئاگاداربە شەفاعەت هەيە بەس ئێستا باسی ئەكەی شەفاعەت بە دوومەرج وەر ئەگيری :

مەرجی يەكەم : ئەبێ خوا رێگە بدا ئەو كەسە شەفاعەت بكا .

مەرجی دووەم : ئەبێ خوا لەو كەسە مشفوع رازی بێ ئەوەی كەشەفاعەتەكەی بۆئەكرێت ، ئەگەر لێ رازی نەبێ ناتوانێ دەبا پێغەمبەری خوا ﷺ شەفاعەت بۆ شەيتان بكا بزانە خوا قبولی ئەكا ! دەبا بۆ باوكی بكا ! ئەوەتا ئەلێ بۆ دايكم كرد وتم خوايە لێ خۆشبە وتی لێ خۆشبوون نيە و بەموشريكی مردووە تەواو [3] كەواتە (شفاعة من أهل الكبائر من أمة لا للمشركين) تۆ داوات لەموشريك كرد ئەبی بەموشريك شەفاعەتەكەی قبول نيە بۆت (تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُم مَّا كَسَبْتُمْ)[4] ئەو پياوچاكانەی پێشوو رۆيشتن چاكەی خۆيان بۆخۆيان (لَهَا مَا كَسَبَتْ)چاكەی خۆيان بۆخۆيان (وَلَكُم مَّا كَسَبْتُمْ)چاكەی خۆشتان

---

[1] :سورة البقرة اية :١٣٤
[2] :سورة النساء اية :١٠٥
[3] : حەديسەكە لەصەحيحی موسلميدايە .
[4] :سورة البقرة اية :١٣٤

بۆخۆتانە (وَلَا تُسْـَٔلُونَ عَمَّا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ)[1] پرسیارتان لێ ناكرێی چیان كردوە و چیان نەكردوە ، وە هەروەها (وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ)[2] هەر كەس جەزای خۆیی بەپێ عەمەلی خۆی ئەدرێتەوە صالیح باشبووە بەمن چی ! ئەبێ منیش باشبم (مَّنْ عَمِلَ صَٰلِحًا فَلِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَنْ أَسَآءَ فَعَلَيْهَا ۗ)[3] (فجاههم وصلاحهم لهم ولا ينفعك إذا كنت مذنبا حتى والدك أقرب الناس إليك وولدك لا يستطيع ولو كان من أصلح الناس أن ينفعك) چاكەی چاكەكاران هەر كەس بۆخۆیەتی باشی باشەكان هەمووی بۆخۆیانە إستفادەی نیە بۆتۆ ئەگەر تۆ تاوانباربیت هەتا باوكت بێ هەتا نزیكترین كەست بێ هەتا مندالەكەت بێ خوای گەورە ئەفەرموێی : (يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ شَيْـًٔا ۖ وَٱلْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِّلَّهِ)[4] هیچ نەفیسێك بۆهیچ نەفسێكیتر هیچی بەدەست نیە هەمووی بەدەست خوای تعالى وەیە (كُلُّ نَفْسٍۭ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ)[5] هەموو نەفسێك مەحبوسە بەو كارەی كە كردوویەتی واتا رائەگیری كارەكەی كەكردوویەتی لەخێرو لەچاك موحاسەبە ئەكرێی (رَهِينَةٌ) بەمانای راگیران دێت و رائەگیری مەحبوسە و سجن ئەكرێی بەو كردەوانەی خۆیی حیسابی لەگەل ئەكرێی ، وە هەروەها ئەفەرمووێی (وَٱخْشَوْا۟ يَوْمًا لَّا يَجْزِى وَالِدٌ عَن وَلَدِهِۦ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَن وَالِدِهِۦ شَيْـًٔا)[6] ئێوە ترستان هەبێ لەرۆژێك كە رۆژی قیامەتە ئەورۆژەی كەوا هیچ كەسێك بەهانای هیچ كەسێكەوە نایەت تەنانەت باوك بۆ مندالەكەی مندال بۆ باوكەكەی ، هەروەها (يَوْمَ يَفِرُّ ٱلْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٤﴾ وَأُمِّهِۦ وَأَبِيهِ ﴿٣٥﴾ وَصَٰحِبَتِهِۦ وَبَنِيهِ)[7] ئەو رۆژە كە خەلك هەلدێی و رائەكا لەدەست لەدەست كێ سەیركە یەكەمجار برا باس ئەكا برا زۆر شیرینە كەچی لەدەست برات رائەكەی لەدەست دایكت لەدەست باوكت (وَصَٰحِبَتِهِۦ) ژنەكەت شەریكی ژیانت بوە سەیرئەكەی رائەكەی لەدەستی لەدونیادا خۆتت لەسەر داناوە شەرف و كەرامەتت بوە خوێنی خۆت لەسەری دائەنێ كەچی لەورۆژەدا هەلدێت و رائەكەی (وَبَنِيهِ) مندالەكانت ئەو مندالەی كە دەیپارێزی خۆت بكەویتە ئاگر مندالەكەت نەكەوێتە ئاگر لەدونیا وای كەچی لەو رۆژەدا وانیە

[1] :سورة البقرة اية :١٣٤
[2] :سورة يس اية :٥٤
[3] :سورة فصلت اية :٤٦
[4] : سورة الأنفطار اية :١٩
[5] : سورة المدثر اية :٣٨
[6] :سورة القمان اية : ٣٣
[7] : سورة عبس اية :٣٤-٣٦

،هۆکار و سەبەبی ئەم راکردنەش ئەوەیە عولەمای تەفسیر ئەفەرموون :لەو رۆژەدا کەتۆ کار و کردەوەکانت کەمە ئەترسی و خراپەکانت زۆرە لەکاتی کێشاندا خراپەکانت زاڵ بێ بەسەر چاکەکاندا لەوکاتەدا بەرو جەهەنم ئەرۆیی داوا ئەکەی لەمانە لەبرات لەدایکت لەباوکت لەژنەکەت لەمندالەکەت هەندێك چاکەم بدەنێ با چاکەکەم زیاد بێ ئەوانیش ئەلێن بەخوا خۆمان پێویستمان پێ یەتی و نات دەینێ ئەوە راکردنەکە ئەوەهایە دوورکەوتنەوەکە کەتۆ باوکت ئەبینی ئەلێ خۆزگە باوکم منی نەبینیایە نەوەك داوای حەسەنەیەکم لێ بکات بەخوا نایدەمی نایدەم بەژنەکەم نایدەم بەمندالەکەم ئەمە وەلامی شوبهەی یەکەم بوو کە شێخ وەلامی داوە.

کەواتە کاکە کەتۆ تاوانباری داوای لێخۆشبوون بکە خوا بەرەحمە راستبە و لەگەل خوادا خۆت رێکبخەرەوە واز لەشەهەوات و شبوهات بێنە و واز لەگوناهەکانی رابردووت بێنەو ئیمانم بە خوایەکی واحدی لاشرك لە هەیە کافرم بەهەمووی تاغوتەکان دونیا الحمدلله لەسەردینی خوای گەورە ئەرۆم و خوای گەورە لێت خۆش ئەبێت و تەواو کۆتایی هات نەك تۆ خۆت تووشی شیرك وضلالەت بکەی بلێ والله خۆم هەلئەخەلەتێنم لە پێغەمبەر داوا ئەکەم یان لەمەلائیکە داوا ئەکەم یان لەعیسا داوا ئەکەم یان لەصالحین داوا ئەکەم .

شوبهەی دووەم (الشبهة الثانية):

(إذا قرأت عليه قوله تعالى) ئەگەر ئەم ئایەتەتت بەسەردا خوێندەوە و وتت (وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ)[1] **لەغەیری خوا ئەپەرستن کە نەزەرەریان پێ ئەگەیەنن و نەزیانیان و نەسودیان پێ ئەگەینن وەهەروەها ئەلێن ئەوانە تکاکاری ئێمەن لەلای خوای تعالی ، وە ئەم ئایەتی تریش (وقوله تعالى :** وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ)[2] **ئێمە نایانپەرستین بەڵکو ئێمە داوای نزیك بوونەوە ئەکەین لەخوا بەهۆی ئەمانەوە (وبينت له أن المشركين ما أرادوا ممن عبدوهم إلا الشفاعة) ئەوانە چیان لەچاکەکاران وە چیان لە ئەنبیاء و رسول ویستوە ؟ ئەوەندەیان ویستوە کەوا شەفاعەتیان بۆ بکەن (وقال لك هذه الآيات نزلت في**

[1] :سورة يونس اية :١٨
[2] :سورة الزمر اية :٣

الذين يعبدون الأصنام) ئەگەر تۆ ئەمانەت بۆ باسكردن ئەوانیش بلێن ئاخر ئەم ئایەتە بۆ ئەوانە هاتۆتەخوارەوە كە بت وصەنەمیان پەرستووە (وأنا لست أعبد الأصنام) بەتەئكید بەتۆ ئەلێت من بت ناپەرستم !(وإنما أتوسل إليه بالصالحين فكيف تجعل الصالحين أصناما ؟) من ئەمەوێی لەخوا نزيك ببمەوە بەهۆی ئەمانەوە تۆچۆن ئەمانە وەكو صەنەم سەیرئەكەی ؟

وەلامەكەی (والجواب عن هذا واضح جدا) شێخ ئەفەرمووی وەلامەكەی زۆر روون و واضحە زۆر ئاشكرایە ئەویش ئەوەیە (وهو أن الله ذكر أن المشركين منهم من يعبد الأصنام ومنهم من يعبد الأولياء والصالحين) هەبوە بت وصەنەمی پەرستووە هەبووە پیاو چاكی پەرستووە (وسوى الله بينهم في الحكم ولم يفرق بينهم) بەس خوای تعالى لەسەرجەمی ئایەتەكاندا هەموویانی وەكو یەك سەیركردوە وەهەموویانی وەكو یەك حوكم داوە كەوا هەموویان موشریكن زیندوو بپەرستی مردوو بپەرستی صەنەم بێ و صەنەم نەبێ هەرچی شتێك بێ بیپەرستی (من دون الله) لەغەیری خوا هەرچی شتێك تۆ داوای لێ بكەی بیپەرستی عیبادەتی بۆ بكەی سەمع و تاعەی بۆ بكەی لەغەیری خوا تۆ كردوتە بەخوا ئەوە مانای الالوهيەتە (وأنت فرقت بينهم ، في ظنك أن عبادة الأصنام لا تجوز وأن عبادة الصالحين تجوز إذا كانت بقصد التوسط) بەلاًم تۆ هاتووی فەرقت كردوە لەنێوانیاندا بلێ عیبادەتی صەنام نابێ بەس عیبادەتی صالحين ئەبێ بەو قصد و مەبەستەی كەتۆ مەبەستت نزیكبوونەوەیە لەخوا ! (والدليل على هذا أن الله ذكر أنواعا من المشركين) دەلیل لەسەر ئەمە خوای تعالى چەندین نەوعی لەموشریكان باسكردووە هەر تەنها جۆرێكی باس نەكردوە (فمنهم من يعبد املائيكة فنتهم من يعبد الصالحين) هەبوە مەلائیكەی پەرستووە هەبوە صالحين ی پەرستووە هەبوە پێغەمبەری پەرستووە (قال تعالى : وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ أَهَٰٓؤُلَآءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ ۝ قَالُوا۟ سُبْحَٰنَكَ أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِم ۖ بَلْ كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ ٱلْجِنَّ ۖ أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ)[1] وەكو باسمان كرد خوای تعالى لەمەلائیكە ئەپەرسێ وە ئەوانیش وەلام ئەدەنەوە كە ئێمە نەخێر ئەوانە جنیان پەرستووە وە بەوە رازی نەبوون كە ئەوان مەلائیكە بپەرستن (في يوم القيامة

[1] :سورة سبأ اية :٤٠-٤١

الله جل وعلا يسأل الملائكة وهو أعلم سبحانه وتعالى) خوای گەورە زاناترە ئەم سوئال و وەلامە بۆ تێ گەیشتنی ئێمە ئاگادارین ! (لكن لأجل إبطال حجة هؤلاء) بۆ ئەوەی ئێمە تێ بگەینێ کە چۆن حوجە و بەلگەی ئەوان بەتاڵ بکەینەوە (أَهَٰٓؤُلَآءِ إِيَّاكُمۡ كَانُواْ يَعۡبُدُونَ)[1] ئەمە کە ئەو بەلگە و حوجەیە بەتاڵ ئەکاتەوە ئایا ئەوانە ئێوەیان ئەپەرست ؟! (فدل على أن منهم من يعبد الملائكة) کەواتە ئایەتەکە دەلیلە لەسەر ئەوەی کەئەوان لەناخی خۆیاندا مەلائیکەیان پەرستووە (لكن الملائكة تتبرأ منهم يوم القيامة) بەلاّم مەلائیکە بەرییە لەو پەرستنە چونکە ئەوان بەمە رازی نەبوون (وتقول : نحن ما أمرناهم بذلك ولا رضينا بذلك) ئێمە ئەمرمان پێ نەکردن و رازیش نەبووین بەوە ! بۆیە ئەلێن (سُبۡحَٰنَكَ) پاکی و سوپاس وبێ عەیبی بۆتۆ (أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِمۖ) تۆ خوای ئێمەی کەس خوای ئێمە نیە (بَلۡ كَانُواْ يَعۡبُدُونَ ٱلۡجِنَّۖ) (يعني الشياطين هي التي أمرتهم بعبادة الملائكة لأن الملائكة) جنیان پەرستووە چۆن جنیان پەرستووە ؟! شەیتانەکان ئەمریان کردووە بەوەی کەوا عیبادەت بۆ مەلائیکە بکەن ! یانی وەس وەسەی شەیتان چۆتە دلیانەوە ئەو وەس وەسەیە پێ وتوون وتوویەتی مەلائیکە زۆر صالحن و زۆر پاکن بی عەیبن و بێ گوناهن وەرن بیان پەرستن وەرن داوایان لێ بکەن تا خوا لێتان خۆش بێ ، تەبعەن ئەمە هەلخەلەتاندنی شەیتانە بۆ ئینسان بۆئەوەی لەخشتەی بەرێت و لەعبودیەت لەیەکخوا پەرستی دووری بخاتەوە بەو شوبهەیە کەواتە (يَعۡبُدُونَ ٱلۡجِنَّۖ) واتا بەقسەی جنەکانیان کردووە ! کەواتە بەقسە کردنی جن و بەقسە کردنی شەیتان ئەبێ بەعیبادەت بۆ شەیتان یاخود نا ؟! بەلێ ئەوەتا خوای تعالی ئەفەرمووی : (أَلَمۡ أَعۡهَدۡ إِلَيۡكُمۡ يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ أَن لَّا تَعۡبُدُواْ ٱلشَّيۡطَٰنَۖ)[2] ئێستا بەهەرکەسێك بلێ کاکە تۆ شەیتان ئەپەرستی لێت توورە ئەبێت دەی تۆ وەس وەسەکانی جێ بەجێ ئەکەی ئەوە عیبادەتی شەیتانە ! یان زۆر کەس ئەلێ ئەگەر شەیتانم بینیایە ئەوا ئەمکوشت کەچی کە سەیری ئەکەی کاتێك وەس وەسەکانی کە ئەخاتە دلیەوە بەقسەی ئەکات ئێستا هەر کەسێك کە شوێن عەلمانیەت کەوتووە بەهەمووی جۆر و حزبەکانیەوە کە نوێژ ئەکا کابرا بەداخەوە یانی نوێژ دەکات و عەلمانیە ! پێ بلێ شەیتان رقی لەشەیتانە تەبعەن شەیتان پەرستەکان نالێم

---

[1] :سورة سبأ اية ٤٠
[2] :سورة يس اية ٦٠

!! لەگەڵ ئەوانەمە کەوا شەیتان پەرستن نین لە رووکەش و ظاهیردا بەڵام کاتیك کە وەس وەسەی بۆ کردوە شەیتان ئەلیّ وەرە تۆ مافی خۆت بەم رێگەی عەلمانیەت بهێنەرەوە بەقسەی کرد یاخود نا ؟! بەقسەی کرد . کەچی بە ظاهیر بۆی باس بکەی رقی لەشەیتانە و کەچی لەناخیدا بەقسەی شەیتانی کردوە ئەمانیش هەمان شت کاتێك سەیر ئەکەی شەیتانەکان پێیان ئەلێن داوا لەمەلائیکە بکەن کەواتە بۆیە مەلائیکەتەکان ئەلێن :ئێمە بەرین لەوان ئەوان شەیتانەکانیان پەرستووە کە ئەوان پێیان وتوون مەلائیکە بپەرستن ئەوانیش بەقسەی شەیتانەکانیان کردووە ، (الشياطين هي التي أمرتهم بعبادة الملائكة لأن الملائكة لا تأمر إلا بعبادة الله) چونکە مەلائیکە قەت ئەمر ناکات إلا بە عیبادەتی خوا نەبیّ ، پاشان ئایەتێکی تر دێنیتەوە کە خوای تعالی ئەفەرمووی: (وَمَن يَقُلۡ مِنۡهُمۡ إِنِّيٓ إِلَٰهٞ مِّن دُونِهِۦ فَذَٰلِكَ نَجۡزِيهِ جَهَنَّمَۚ كَذَٰلِكَ نَجۡزِي ٱلظَّٰلِمِينَ)[1] (مِنۡهُمۡ)کی یە ؟ یانی هەر کەسێك لەوان بلیّ واتا لەمەلائیکە بلێت (إِنِّيٓ إِلَٰهٞ مِّن دُونِهِۦ) بلیّ من خوام لەغەیری خوا ! پێویستە من بپەرستن داوا لەمن بکەن سەمع و تاعە بۆمن بکەن لەغەیری خوا (فَذَٰلِكَ نَجۡزِيهِ جَهَنَّمَۚ كَذَٰلِكَ نَجۡزِي ٱلظَّٰلِمِينَ)[2] ئێمە تۆلەی لیّ ئەستێنین بەئاگری جەهەنم و وە بەهەمان شێوە هەر زالم و کافر و موشرکێکی تر ئەم قسە بکات هەمان سزای ئەدەین ، کە لەکاتێکدا مەلائیکە بەرییە لەم شتە سەیرکە خوای تعالی ئەفەرمووی : هەر مەلائیکە بلیّ داوا لەمن بکەن و عیبادەت بۆمن بکەن و سەمع و تاعە بۆمن بکەن بۆ خوای مەکەن ! ئەوە ئەوکاتە ئەو مەلائیکەتە بەجەهەنم عەزاب ئەدەین وە هەرکەسێکیش وەکو ئەو بلێت لە ئینسان و لەشەیتانەکان هەرکەسێك وابلیّ لە ئینسان و لەجنۆکەکان (فدل على أن منهم من يعبد الملائكة) کەواتە دەلیلە لەسەر ئەوەی کەوا خەلك مەلائیکەتیان پەرستووە (والملائكة أصلح الصالحين ، كما قال تعالى فيهم) مەلائیکەتەکان باشترینی چاکەکارانن وەکو ئەفەرموویێ خوای تعالی لەحەقیاندا (لَا يَسۡبِقُونَهُۥ بِٱلۡقَوۡلِ وَهُم بِأَمۡرِهِۦ يَعۡمَلُونَ)[3] مەلائیکە پێش دەستی ناکا لە ئەمری خوای تعالی قسەیەك ناکا زاڵ بیّ بەسەر خوای تعالی دا بەسەر قسەکەی بەڵکو ئەوان تابعن بۆ خوای تعالی ئەوان سەمع و تاعەی خوا ئەکەن (وَهُم بِأَمۡرِهِۦ يَعۡمَلُونَ) ئەمری خوا ئیش ئەکەن هیچ

[1] :سورة الأنبياء اية :٢٩
[2] :سورة الأنبياء اية :٢٩
[3] :سورة الأنبياء اية :٢٧

ئیشێکی تریان نیە بەبێ ئەمری خوا هەتا هاتنە خوارەوەیان لەئاسمان بۆ زەوی بەئیشی خۆیان نیە بەئەمری خۆیان نیە ئەفەرمووی (وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ)[١] إلا بەمری خوا نەبێ بەئەمری خوا نەبێ دانابەزین ئێمە (ومنهم من يعبد الأنبياء والصالحين كالمسيح ابن مريم وأمه) هەروەها هەیان بووە کەوا ئەنبیاء وصالحین و پێغەمبەر عیسا و دایکیان پەرستووە .

(وإذا بطل التوسل بالملائكة والأنبياء ودعاؤهم من دون الله) ئەگەر ئێستا ئەمە باطل بوو لەلامان کە نابێ توسول بەمەلائیکە بکرێت بە ئەنبیاء بکرێت وەنابێ داوایان لێ بکرێت لەغەیری خوا (بطل التوسل بغيرهم من الصالحين) ئەگەر بە ئەنبیاء و مەلائیکە باطل بێ ئەوە بەتەئکید بۆ صالحینیش باطلە (ودعاؤهم من دون الله كما قال تعالى) هەروەکو خوای تعالی ئەفەرمووێی : (أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ)[٢] (أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ) بزانن هەمووتان ئەگەر دینەکە پوختە نەبێ هەمووی بەبێ خەوش بۆ خوا خوای تعالی قبولی ناکا یانی هەمووی بۆ خوا بکە و ببیپەرستە تەنها یەکێکی بۆ غەیری خوا بێ خوا تعالی قبولی ناکا ! هەمووی فرێدەداتەوە بۆخۆت نابێ شەیرك بۆ خوای تعالی بکەیت (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[٣] باسی عەمەل ئەکا ئاگاداری ئەوخالە بن ئەمرۆ بەداخەوە شبوهاتی هەتا بەناوی موحید و سەلەفیەوە دێت لەگەڵتا موناقەشەئەکا ئەڵێ تۆ چۆن ئەوە نوێژ ئەکا و ڕۆژوو ئەگرێی حەج ئەکا تۆ پێی ئەڵێ موشریك!؟ دیارە تۆ زۆر بێ ئاگای لەم ئایەتە (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ) کاکەی بەناو سەلەڤ کاکەی بەناو موحید تۆ زۆر بێ ئاگای لەم ئایەتە خوای تعالی بە پێغەمبەر ئەفەرمووێت ﷺ (٢٣) سالی پێغەمبەراتیت هەمووی ئەڕوات ئەگەر تۆ شەریکیك بکەی ! نەك هەر تۆ بەڵکو هەموو ئەنبیاء و رسولێکیش ئێمە ئەڵێن (٢٣) ساڵێ پێغەمبەرایەتی و لەولاشەوە ئەڵێن (٩٥٠)سالی نوح ئەڕوا ئەگەر شەریکیك بۆ خوا پەیا بکا نوح بەس بلێ (یاود) تەواو هەموو پێغەمبەرایەتیەکەی ڕوویی ئەی ئەمرۆ چەندێك ئەبیستین چەندێك لەشیرك و ضلالەت ئەبیستین ئەمە نوێژ ئەکاو ڕۆژوو ئەگرێی و عیبادەت ئەکا تۆ چۆن وای

---

[١] : سورة مريم اية :٦٤
[٢] :سورة الزمر اية :٣
[٣] :سورة الزمر اية :٦٥

پێ ئەڵێ ! ئاخر شەریکی پەیدا کردووە قەترەیەك زەهر بخەناو بەرداخێك هەنگووینەوە دەتوانی بیخۆیتەوە ! ؟ بلێ کاکە ئەو هەموو هەنگیووینە ئەو قەترە زەهرە چیە زەرەی پێ ناگەیەنی ' دەتوانێ نەخێر نایخۆیتەوە نابێ ، ئینجا ئەفەرمووێی (وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلْفَىٰٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِى مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ كَٰذِبٌ كَفَّارٌ)[1] کەواتە لەو ئایەتە خوای تعالی باسی ئەوەی بۆ کردین هەر کەسێك لەغەیری خوا کەسێك بپەرستێ بەقسەی بکات و هاواری بۆبکات سەمع وتاعەی بۆ بکا بلێ والله ئەمانە نزیکمان ئەکەنەوە لەخوا ئێمە نایان پەرستین بەس تەنها ئەوەیە کە تکاکاردن و نزیکبوونەوەیە لەخوا خوای تعالی لەرۆژی قیامەت حوکم دەکا لەنێوانیاندا وە خوای گەورە هیدایەتی درۆزنی کافر نادا ! واتا تۆ درۆزنی ئەمە هۆکار نیە بۆ نزیك بوونەوە لەخوا درۆ ئەکەیت و وە کافریشی نە ئەمە رێگەی نزیکبوونەوەیە بۆ خوا وە تۆ بەمە کافریش بووی چونکە تۆ شیرکت کرد بۆ خوای تعالی ! کەواتە (لأن الواجب إخلاص العبادة) لەبەر ئەوە واجب لەسەر ئێمە ئەوەیە (إخلاص العبادة لله عز وجل بجميع أنواعها من الدعاء والذبح والنذر وغير ذلك.) یانی ئاگادارین بۆ ئەو کەسانەی ئەم دەرسە شەرح ئەکەن ئەبێ زۆر وریا بن عیبادەتی مردووان کە ئەوها باس ئەکەین ئەبێ عیبادەتی زیندووانیش بۆ خەڵکی باس بکەین هەر مردووان نیە ئاگادارین ئەمرۆ عیبادەت هەردووکی زۆر بەربلاّوە عیبادەتی مردووان و زیندووان عیبادەتی زیندووان ئێستا ئەوەیە کەوا یاسات بۆ دائەنێ ئەلێ کەس لەیاسا سەروەرترنیە ئەوە عیبادەتی زیندووانە چۆن ئەلێ (یارسول الله) شیرکەﷺ (یاعبدالقادر یاود و سواع و یغوس...)ئەمانە شیرکە بەهەمان شێوەش کەس لەیاسا سەروەرترنیە ئەویش شیرکە چونکە واتا کەس لەقسەی من گەورەتر نیە واتا خواش لەمن گەورتر نیە با ئیمانت بەخوا هەبێ خۆ شەیتانیش ئیمانی بەخوا هەبوو دێت پێم ئەلێ ئەلێ ئاخر ئەوە ئەلێ (لا اله الا الله) کاکە ئەگەر ئەو بیزانیایە (لا اله الا الله)یانی چی ئەو وای نەدەوت یان تێ نەگەیشتووە یان تێ گەیشتووە و هەلیوەشاندۆتەوە ئێ خۆ شەیتانیش ئەزانێ (لا اله الا الله) شەیتان خۆ هیچ کاتێك لەرۆژان نەیووتەوە خوا نیە نەیووتوە بەهەشت درۆیە ئەگەر چی ئێستاکە زۆربەی عەلمانیەت دەلی بەهەشت و دۆزخ نیە وخوا نیە ،

---

[1] :سورة الزمر اية :٣

مامۆستامان هەبووە لە مەکتەب دەرسی دینی پێ ئەوتین کەباسی بەهەشت و جەهەنم ئەکرا پێ ئەکەنی ئەیوت خۆ ئێستا کەسیش نەهاتۆتەوە کە بزانێ هەیە یاخود نیە ! تۆ سەیرکە شەیتان بەشەیتانی خۆی بڕوای بەهەشت هەیە لەبەر ئەوەی ئایەت ئەفەرموویی (ٱخۡرُجۡ مِنۡهَا)[1] واتا شەیتان بڕۆ دەرەوە لەبەهەشت لەناو بەهەشت بووە و بینیویەتی بەچاوی خۆیی لەبەهەشتی خواردووە و لەبەری کردوە لەئیسراحەت بووە لەبەهەشت برۆ دەرەوە لەبەر ئەوەی بەقسەی منت نەکرد سوجدە ببە بۆ ئادەم نایبەم برۆ دەرەوە لەبەهەشت بڕوای بەبەهەشت و جەهەنم هەیە ئەلێ (إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ)[2] ئەمانە هەمووی شبوهاتن کە ئەلێن ئەوە ئەلێ (لا اله الا الله) یاخود نوێژ ئەکا نازانم چی و چی ئەگەر یەکێك لەخوا بترسێ کەلیمەیەکی خوا ڕەت ئەکاتەوە نەخێر کەلیمەیەکی خوا ڕەت ناکاتەوە ئێستا شەیتان یەك کەلیمەی خوای تعالی ڕەت کردەوە کافر بوو تەواو .

کەواتە کاتێك ئەلێ (فمن ذبح لغير الله ودعا غير الله كان مشركا خارجا من الدين.) ئاگاداربە ئەم عیبارەتە واتا هەرکەسێك حەیوانێکی بۆ غەیری خوا سەربربیێت پەلەوەرێکی بۆ غەیری خوا سەربریی ئیتر بەناوی مەلودی پێغەمبەرەوە بێ ﷺ بەناوی ئەوەبێ بۆ فلان کەس بێ یان (ودعا غير الله) داوای لەغەیری خوا کرد شێخ فوزان نالێ (أشرك وليس مشرك) ئەلێ (كان مشركا) ئەوە موشریکە تەواو موشریك حوکمی چیە ؟ حوکمی ئەوەیە نوێژی لەدواوە دورست نیە بۆیە ئەلێن موسلمانان ئەو مەلایەی ئەلێ (یارسول الله) نوێژی لەدواوە مەکەن والله نوێژەکەتان بەتاڵە یان مەولود ئەکا بۆ پێغەمبەری خوا ﷺ نوێژی لەدواوە مەکەن مەبەستمان لە سەربرینەکانە چونکە مەولود ئیستا ئەنواعە ئەبێ ئاگاداربین کابرایەك خۆشی دەرئەبرێ بەلەدایك بوونی پێغەمبەرﷺ لەبەشە بیدعەکەی پێ ئەلێن کاکە ئەم بیدعەیە ئەبێت بەدوو بەشەوە بیدعەیەك هەیە پێی موشریك ئەبێ وە بیدعەیەك هەیە پێ موشریك نابی بەس تاوانبار ئەبێ کابرایەك کە پرتەقاڵ و چوکلێت و شەربەت و شیرینی ئەبەخشێتەوە بۆ ئەم موناسەبەیەوە وە ئەو ڕۆژە ئەکاتە جەژن ئەوە ئەلێن کارێکی بیدعیت کردوە بەس بەمە موشریك نابێ بەس کابرایە کەوا حەیوان سەرئەبرێ بۆ پێغەمبەر ﷺ گۆشتەکەی ئەدا بەخەڵکی (إن ذبحت لغير لله أنت مشرك) ئەوە ئەو دوو جۆرە بەڵام جۆرێکیتر مان هەیە سەیر

[1] :سورة الأعراف اية :١٨
[2] :سورة المائدة اية :٢٨

ئەکەی لەصەحیحی موسلمدا هاتووە تۆ ڕۆژی دووشەمە بەڕۆژووبە و شوکری خوا بکە لەسەر ئەوەی کەوا پێغەمبەری کردوە بە پێغەمبەر ﷺ ئەوە جۆرە سونیەکەیە تۆ بڕۆ بەڕۆژوو بە هەموو دووشەمەیەك بەڕۆژوو بە بلێ خوایە ئەوە من بەڕۆژوو ئەبم سوپاسی تۆ ئەکەم وەکو چۆن یەهود بەڕۆژووبوون لەڕۆژی شەمەدا کێ ڕزگار بوو موسی خوای تعالی ڕزگاری کرد شوکر کردن ئەوە هاتووە پێغەمبەر ﷺ إقراری کرد ئەوەبوو (تاسع و عاشورا)ش ئێمە بەڕۆژوو ئەبین لەبەر ئەوەی پێچەوانەیان بکەین لەگەل یەهودا یەك نەکەوینەوە بەلآم وەکو عیبادەت پێغەمبەری خوا ﷺ عیبادەتەکەی بۆمان دامەزراند پێمان ئەلێ دوووشەمە بەڕۆژوو بە لەبەر ئەمە جا مەبەستم لێرەدا ئەوەیە کەکاتێك شێخ ئەلێ (فمن ذبح لغير الله ودعا غير الله كان مشركا) ئەوە موشریکی کرد وە هەروەها یەکێ دێ (من رضي بغير لله سبحانه وتعالي أو من شرعة شريعة غير شريعة لله سبحانه وتعالي) ئەوانەش هەمووی ئەچیتە بابی شیرکەوە ئاگاداربن خوای گەورە ئەفەرمووی : (وَلَا يُشۡرِكُ فِي حُكۡمِهِۦٓ أَحَدٗا)[1] خوا کەس بەشدار ناکا تۆ بێت خۆت بکەیت بە بەشدار خۆت بکەی بەهاوبەش خوای تعالی بەمە ڕازی نابێت ئینتقامت لێ ئەستێنێت وەرهەکەسێکیش بەوە ڕازی بێت ئەبێ تەبرایی لێ بکەی لەبەر ئەوەی لە پێناسەی ئیسلامدا لەبیرتان نەچێ ئەوە بەخەڵکی بلێ تۆچیت ئەلێ من موسلمانم ئی موسلمان چیە ؟ (من استيلام بالله بالتوحيد الانقياد له باطاعة تبرأ من الشرك وأهله) کەواتە ئەبێ یەکخوا پەرست بی بەقسەی بکەی وەبەریش بیت لەموشرکین نابێ بلێ من عیلاقەم نیە من عیلاقەی موشرکینم نیە من عیلاقەی کافرکردنی کافرانم نیە عولەما بە إجماع ئەفەرموون تۆ کافری ئەگەر کافر کافر نەکەی چونکە ئەگەر ئەو ئومەتە خۆیی جیانەکاتەوە جیانابینەوە جیا ئێستا کوا موسلمان جیایە لەگەل موشریك هەمووی تێکەلاو بووە نازانین موشریك و موسلمان کامەیە وەرە بلێ من بەریم لە موشرکین من ڕازی نیم بەئیشی موشرکین من لەسەر ڕێچکە و ڕێبازیان نارۆم و من ڕقم لێیانە من عداو بغضام هەیە لەگەلیاندا وەکو خوای تعالی ئەفەرمووی (إِذۡ قَالُواْ لِقَوۡمِهِمۡ إِنَّا بُرَءَٰٓؤُاْ مِنكُمۡ وَمِمَّا تَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ كَفَرۡنَا بِكُمۡ وَبَدَا بَيۡنَنَا وَبَيۡنَكُمُ ٱلۡعَدَٰوَةُ وَٱلۡبَغۡضَآءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤۡمِنُواْ بِٱللَّهِ وَحۡدَهُۥٓ)[2]

[1] :سورة الكهف اية :٢٦
[2] :سورة الممتحنة اية :٤

شوبهەی سێیەم (الشبهة الثالثة):

(إذا سلم بأن الدعاء لغير الله شرك)ئەگەر ئەو تەسليم بوو بەوەی كە داوا كردن لەغەیری خوا شیركە (ولكنه قال أنا لا أدعو النبي ﷺ ولا غيره)من نەلە پێغەمبەر داوا ئەكەم نە لەغەیری پێغەمبەر ﷺ (وهذا الذي أفعله ليس دعاء) ئەوەی كەمن ئەیكەم دوعا نیە (وإنما هو طلب لشفاعة النبي ﷺ وهل تنكر شفاعة النبيﷺ)دێت پێت ئەلێ خۆمن داوای لێ ناكەم من بەس شەفاعەتەكەی داوا لێ ئەكەم ئایا داوا كردنی شەفاعەت لەلای تۆ نیە ؟! شوبهەكە لێرەوە یە تۆ نابێ بلێت نەخێر شەفاعەت نیە دەبێ بلێت بەلێ شەفاعەت هەیە شەفاعەت پێغەمبەر ئەیكات ﷺ بەلاّم ئایا داوا كردنی شەفاعەت لە پێغەمبەر ئەكرێی یان لەخوا ئەكرێت ؟! بۆ نمونە بلێ (یاالله) پێغەمبەر بكە بە شەفیعم ﷺ ئەمیان دروستە یان بلێ (یارسول الله) شەفاعەتم بۆ بكە ئەمە شیركەكەیە هی یەكەمیان دروستە چونكە داواكەت لەخوا كرد (فإنك حينئذ تدخل معه في خصومة أخرى ، وشبهة أخرى) ئەگەر ئەمەی وت تۆ ئەچیتە ناو موجادەلیەكی ترەوە كەچیە (وهي أنه سمى دعاء النبي ﷺ والاستغاثة به طلبا للشفاعة) ئەو داوا لێكردن لە پێغەمبەر ناو نابات بە دوعا و عیبادەت پێت ئەلێ داوای شەفاعەتە (ولم يسمه دعاء ، ويقول إن النبي ﷺ أعطي الشفاعة فأنا أطلب منه الشفاعة التي أعطيها.) ئەلێ پێغەمبەر ﷺ شەفاعەتی دراوەتێ منیش داوای ئەو شەفاعەتەی لێ ئەكەم پێت ئەلێ نەیدراوەتێ تۆش ئەلێت با ئەویش ئەلێ من داوای ئەو شەفاعەتەی لێ ئەكەم .

وەلامەكەی : (فتقول له : أنا لا أنكر الشفاعة ، وأقر أن شفاعة النبي ﷺ حق) پێ بلێ من ئینكاری شەفاعەت ناكەم ئینجا لێرەدا هەندێك شت هەیە ئەمەوێت بە روونتر باسی بكەم لەوانەیە زۆر لە وصۆفی و دەروێشانە بێت بەتۆ بلێت تۆ رقت لە ئەولیایە تۆ رقت لەكەرامەتە تۆ ئیمانت بەكەرامەت نیە تۆ رقت لەپێغەمبەرە تۆ صەلاواتی لەسەر لێنادەی هەموو ئەوشتانەت پێ ئەلێ بەس تۆ وەلامی ئەدەیتەوە ئەلێت نەخێر من وەلیم خۆش ئەوێی من پێغەمبەرم خۆش ئەوێی ﷺ من صەلاواتی لەسەر ئەدەم من ئەزانم ئەوانە شەفاعەتیش ئەكەن ،بەلاّم خوای تعالی بەمنی وتوە تۆ تەنها داوا لەمن بكە كەوا خوای تعالی كاری شەفاعەت بۆكردنت بۆ ئاسان كا نەك داوا لەخودی شەخصەكان بكەی (وأنه شافع مشفع ، أنا لا أنكر هذا) شەفاعەت ئەكا وە خوا شەفاعەتەكەشی قبول ئەكا (وأنه شافع) واتا

شەفاعەت ئەكا (مشفع) واتا خوای گەورە شەفاعەتەكەی قبول ئەكا (و أنا لا أنكر هذا) من ئینكاری ئەمە ناكەم (ولكن الشفاعة لا تطلب من النبي ﷺ) نهێنیەكە لێرەدا یە فەرقی من و تۆ ئەوەیە تۆ داوا لەپێغەمبەر ئەكەی من داوا لەپێغەمبەر ناكەم ﷺ داوا لەخوای پێغەمبەر ئەكەم ﷺ (وهو میت) پێغەمبەر مردووە ﷺ (وإنما تطلب من الله) لەوانەیە حەدیست بۆ بهێنیتەوە بلێ كە پێغەمبەر فەرموویەتی ﷺ ئەنبیاء زیندوون لە قەبرەكانیان ئێمەش ئەلێن بەلێ بەس ئەم زیندوویەتیە زیندوویەتی بەرزەخییە نەك زیندوویەتی دونیایی چونكە ئەگەر زیندوویەتی دونیایی بێت موستەحیلە خەلك بەبێ خواردن و خواردنەوە بژیی ئەوە خواردن و خواردنەوە هی دونیایی نیە ئەوە هی بەرزەخییە دووەمیش خوای تعالی خۆیی لەنەصی قورئاندا فەرموویەتی (إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ)[1] تۆ ئەمریت و ئەوانیش ئەمرن لەنێوان هەردووكیاندا خوای تعالی باسی كرد كە هەردووكتان ئەمرن كەواتە مردن هەیە ئەوان ئاگایان لەئێمە نەما تەواو (وإنما تطلب من الله) لەخوا داوا بكە (لأن الشفاعة ملك لله عزوجل) مولكی خوایە شەفاعەت سەیركە تۆ نالێت (لا اله الا الله وحده لا شرك له) پاشان ئەلێ (له الحمد وله الملك) خوای تبارك وتعالی حمد و مولك هەموو هی خۆیەتی (قال الله تعالى : قُل لِّلَّهِ ٱلشَّفَٰعَةُ جَمِيعًاۖ لَّهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ)[2] (قُل لِّلَّهِ ٱلشَّفَٰعَةُ جَمِيعًاۖ) شەفاعەت هەمووی هی خوایە واتا هیچ كەسێك ناتوانێت تكا و شەفاعەت بۆ كەسێك بكات بەبێ ئیزنی خوا ! (لَّهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ) ئاسمانەكان و زەوی هەمووی هی خوایە (فجميع أنواع الشفاعة ملك لله وما دامت ملكا لله فإنها لا تطلب إلا ممن يملكها) مادەم هی خوا بێ إلا لەو كەسە داوا ئەكەی كە خۆیی خاوەنیەتی (وهو الله سبحانه وتعالى) كە خوا خۆیی خاوەنی ئەو شەفاعەتەیە (والنبي ﷺ لا يملك الشفاعة ولا أحد يملك الشفاعة إلا بإذن الله) پێغەمبەرﷺ شەفاعەت مولكی ئەو نیە بەڵكو بەبێ ئیزنی خوا ناتوانێت بیكات (وإنما هي ملك لله عز وجل. وأيضا الشفاعة لا تنفع كل أحد) ئایا شەفاعەت سود بەهەموو كەسێك ئەگەیەنێت؟! نەخێر (وإنما تنفع أهل التوحيد) یەكەم مەرج ئەبێ ئەو كەسە ئەهلی تەوحید بێت و یەكخوا پەرست بێ شەریكی قەرار نەدابێ (وأنت لست من أهل التوحيد لأنك تدعو غير الله) تۆ ئەهلی تەوحید

[1] : سورة الزمر اية :٣٠
[2] : سورة الزمر اية :٤٤

نیت چونکە تۆ شەریکت بۆ خوا بریار داوە ، ئینجا لێرەدا بائەو کەسانەی کە خۆیان هەلخەلەتاندووە بەوەی ئەچن بەمولودێك خۆیان ئەکرنەوە یاخود ئەچن هەندێك صەدەقات ئەکەن یاخود هەندێك خێر و خێرات ئەکەن لەلای خوا خۆیان رزگار کەن بەمە ! بەلاّم موشریکن بەلاّم عەمەلی شیرکیان هەیە داوا لەغەیری خوا ئەکەن عیبادەت بۆ غەیری خوا ئەکەن یاخود سەمع و تاعە بۆ غەیری خوا ئەکەن الله ئەوانە هیچ ئیستفادەی نییە خوای گەورە فەرموویی : (وَقَدِمْنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا۟ مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَٰهُ هَبَآءً مَّنثُورًا)[1] هەرچی عەمەلێك ئەوان کردوویانە تەبعەن ئەو عەمەلە چ عەمەلێکە کە خوائەیکا بە (هَبَآءً مَّنثُورًا) عەمەلی چاکەیە ! چونکە عەمەلی شەر باس ناکرێت ئێستا خۆ خوای گەورە باسی زینا و قتل ئەکا خۆ نالێت زینا و قتلەکەیان ئەکەین بە (هَبَآءً مَّنثُورًا) بەخۆیی ئەمانە (هَبَآءً مَّنثُورًا)ە نەك ئەوە بەڵکوو لەسەریان کەوتوە کەواتە عەمەلە چاکەکانیان ئەبێت بە تۆزی بادراو عەمەلی چاکەیان هەیە کەواتە لەگەل شیرکدا وەرناگیرێت بۆیە با خۆیان بەوە نەخەلەتێنین بەداخەوە ئێمە لەو رۆژانەی کەوا پیێ ئەوترێی رۆژی مەولود لەسەرانسەری ولاتەکانی ئیسلامیدا گەر سەیری بکەی بەزۆری بەزۆری کەسانێك هەن دلیان بەوە خۆش ئەکەن دوو پەرۆ هەلدەواسن وادەزانن بەوە هەموو دونیایان کریوە وائەزانن هەموو دونیایان بەدەست خست بەعکسەوە لەزۆربەی کارەکانیدا هاوار ئەکەنە غەیری خوا و بۆ غەیری خوا سەرئەبرن بەڵکوو ئەوەی هەشیان بووە لەدەستیان داوە نەك هەر ئەوەیان دەست ناکەوی .

شێخ ئەفەرمووێی : (فالشفاعة لها شرطان) شەفاعەت دوو مەرجی هەیە:

*یەکەم (الشرط الأول : أن تطلب من الله سبحانه وتعالى ولا تطلب من غيره.) مەرجی یەکەم ئەوەیە لەخوا داوا بکرێت لەغەیری خوا داوا نەکرێت .

*دووەم (الشرط الثاني : أن يكون المشفوع فيه من أهل التوحيد)ئەو کەسەی کە شەفاعەتەکەی بۆ ئەکرێت ئەبێ موحید و یەکخوا پەرست بێ واتا نابێ رۆژێك لەرۆژان بەحاکمیەتی غەیری خوا رازی بووبێت وەنابێ رۆژێك لەرۆژان داوای لەغەیری خوا کردبێ عیبادەتی بۆ غەیری خوا کردبێ ئەبێ تەنها خوا پەرست بوبێ وە ئەبێ دووژمنی موشرکین

[1] :سورة الفرقان اية:٢٣

بێ هەتا خۆت بەموحید بزانێ و شەریكت قەرار نەدا بێ دووژمنی موشریك نەبێ تۆ موحید نیت یانی ئەگەر تبراء لەشیرك نەكەی خوای تعالی تەوحیدەكەشت لێ قبول ناكا چونكە لەپێشدا ئەڵێت (فَمَن يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ)[1] ئەبێ لەپێشدا تۆ كوفر بە تاغوت بكەی ئینجا عیبادەت و ئیمانەكەت لێ وەرئەگرێی خوای تعالی كەواتە بۆ ئەو كەسانە نیە (لا من أهل الشرك والكفر) ئەبێ ئەوەی شەفاعەتی بۆ ئەكرێی ئەهلی شیرك و كوفر نەبێ (والدليل على الشرط الثاني) دەلیل چیە كە ئەبێ كەوا ئەهلی تەوحید بێ خوای گەورە ئەفەرموێی (وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ)[2] شەفاعەتكاران شەفاعەت ناكەن إلا بۆ كەسێك نەبێ كە خوا لێ رازی بێ ئەبێ خوا لێ رازی بێ (وهو لا يرضى إلا عن أهل التوحيد) خوا لە ئەهلی تەوحید نەبێ لێ رازی نابێت (ودليل الشرط الأول) دەلیلیش لەسەر مەرجی یەكەم كە دەبێ تەنها لەخوا داوا بكرێت خوای گەورە فەرموویەتی كە بەداخەوە زۆربەی زۆری موسلمانان ئەم ئایەتەیان لەبەرە كە دەفەرموێت (مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِندَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ)[3] كێ یە شەفاعەت بكا لەلای خوا إلا ئەگەر خوا ئیزنی نەدا ! كێ یە شەفاعەت بكا هیچ كەسێك ناتوانێ نە ئەنبیاء نە ئەولیاء نە مەلائیكە دوایش ئەڵێ (لا الملائكة ولا الرسل ولا الأولياء ولا الصالحون لا أحد يشفع عند الله بعد أن يأذن الله) ئەبێ خوا رێگە با سویری ئەم ئایەتە بكەن (وَكَم مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِن بَعْدِ أَن يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ وَيَرْضَىٰ)[4] چەندها مەلائیكە لەئاسمانەكاندا چەندەها مەلائیكە هەیە ! پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووی لەئاسمانەكان جێ گەی بستێك نەبوویتەوە پریەتی لەمەلائیكە عیبادەتی خوا دەكەن (وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ)[5] كەس نازانێ ژمارەیان چەندە إلا خوا نەبێ (وَكَم) چەندەها مەلائیكە هەیە (فِي السَّمَاوَاتِ) لەئاسمانەكان (لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا) تكا و شەفاعەتیان هیچ دەورێك نابینی (إِلَّا مِن بَعْدِ أَن يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ وَيَرْضَىٰ) إلا ئەبێ خوا ئیزن بدا شەفاعەت بۆ كێ بكەن إلا ئەبێ خوا ئیزن بدا رازی بێت لێی (يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ

[1] :سورة البقرة اية ٢٥٦
[2] :سورة الأنبياء اية ٢٨
[3] :سورة البقرة اية ٢٥٥
[4] :سورة النجم اية ٢٦
[5] :سورة المدثر اية : ٣١

(وَيَرۡضَىٰٓ) واتای چی خۆشەویستمان ئەمەیان مەرجی یەکەمە یانی ئەبێت لەشافعین (وَيَرۡضَىٰٓ) واتا لەمەشفوعین واتا ئەبیٚ ئیزنی شافیعەکە بدا وە لەمەشفوعەکەش رازی بێت روونە ئایەتەکە (لِمَن يَشَآءُ) کیٚ یە ؟ (یعنی من شافعین)ئەبیٚ خوا ئیزنی شافیعەکە بدا مەلائیکە ئەوە شەفاعەکەیە ئیزن درا ئەی محمد ﷺ ئەوە ئیزن درایت ئەگەر ئیزنی نەدرێت ئەگەر نەدرێت ناتوانێت . ئەبیٚ ئەو کەسەی کە تۆ شەفاعەتەکەی بۆ ئەکەی ئەبیٚ خوا لیٚ رازی بێت (وَيَرۡضَىٰٓ) یانی (ویرضی الله عن المشفوع)ئەگەر پێغەمبەر ﷺ شەفاعەت بۆ باپیری بکات قبولە ؟! بۆ مامی بکات قبولە !؟ مەبەستمان لە (ئەبو تالیب و عبدالمطلیب)ە قبول نیە ، (إبراهیم)بۆ باوکی ، لەحەدیسی صەحیح وارید بووە لەرۆژی قیامەت باوکی (إبراهیم) بە (إبراهیم)ئەلێت : رۆلە ئەوە ئەو رۆژەیە دەفریام کەوە ئیمانم پێی هێنایت ، ئەویش ئەلێت ئەیەوێت داوای بۆ بکات بە (إبراهیم) ئەوترێت سەیرکە بزانە چی لەژێر قاچەکانت داهەیە سەیرکەن حەیوانێکی خوێناوی پیس چوار پەلی هەل ئەگرێی و بۆ جەهەنم فرێی ئەدرێی (إبراهیم) تکای ناخوا .

کەواتە (فلا تطلب الشفاعة من المخلوق الميت وإنما تطلب الشفاعة من الله) کەواتە داوا ناکرێت شەفاعەت لە مەخلوقێکی مردوو بەلکوو لەخوا داوا ئەکرێت (فتقول : اللهم شفع في نبيك لا تطلبها من الأموات) لەمردووی داوا مەکە بلیٚ خوایە پێغەمبەر بکە بە شەفاعەتکارم ﷺ ئینجا با هەندێك شت روون بکەینەوە کابرا لیٚ تێك ئەچێت ئەگەر ئێمە بلێن (یا رسول الله) شەفاعەت ئەوە شیرکە ئەگەر بلێن (یا الله) پێغەمبەر بکە بەشەفیعمان ئەوە تەوحید و دوعای راستەقینەیە ئەگەر بلێن خوایە بۆ خاتری پێغەمبەر ﷺ ئەوە بوو بەوەسیلەیەکی بیدعی چونکە بۆ خاتری پێغەمبەر ﷺ بۆ خاتری جاه جاهی هیچ کەسێك داوا لەخوا ناکرێی بەڵکو ئەوترێی خوایە بۆ خاتری ناوە جوانەکانی خۆت (وَلِلَّهِ ٱلۡأَسۡمَآءُ ٱلۡحُسۡنَىٰ فَٱدۡعُوهُ بِهَا)[1] یاخود خوایە بۆ خاتری عەمەلە صالیحەکانمان یاخود بە پیاوێکی صالحی زیندوو لە ژیاندا پێی بلێت دووعام بۆبکە ئەمانە هەمووی واریدە (وهذا الذي تقول إنه طلب للشفاعة هو الذي كفر الله به المشركين) ئەوەکە تۆ ئەلێت ئەمە داوای شەفاعەتە ئەمەیە کەخوا موشریکی لەسەر

[1] :سورة الأعراف اية :١٨٠

كافركردوه (فإن المشركين حينما لجؤوا إلى الأولياء والصالحين وإلى الملائكة وإلى الأنبياء يطلبون منهم الشفاعة ، كفرهم الله بذلك) كاتێك ئەوان روويان كرده مەلائيكه و پياوچاكان و پێغەمبەران بۆ ئەوەی لەخوايان نزيك بكەنەوه خوا بەمه كافری كردن (فقال تعالى : وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ قُلۡ أَتُنَبِّـُٔونَ ٱللَّهَ بِمَا لَا يَعۡلَمُ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِي ٱلۡأَرۡضِۚ سُبۡحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشۡرِكُونَ)[1] خوا ئەمەی بەشيرك داناوه و خۆشی خاوێن كردوه لەوه (فهذا الذي تقوله هو الذي كفر الله به المشركين ، وهو عبادة الأولياء والصالحين طلبا لشفاعتهم.) ئەمه خوا ئەمانی پیێ كافركرد .

(الرد على من زعم أن الدعاو ليس بعباده)

(إخلاص العباده لله)

شوبهەی چوارەم : شێخ (محمدى كورى عبدالوهاب)ئەلیێ (فإن قال : أنا لا أعبد إلا الله) ئەگەر وتی من لەخوا زياتر كەسيتر ناپەرستم (وهذا الالتجاء إليهم ودعاؤهم ليس بعبادة) من كاتێك پەنا دەبەمە بەر صالحين ياخود داوايان لیێ ئەكەم ئەمه من بەعيبادەتی نازانم ئەمانه عيبادەت نين وەكو چۆن كابرا ئەلیێ ئەمانه شەفاعەتيان دراوەتیێ ئەمانه جاهيان هەيه ئەمانه رێزيان هەيه ئەمانه ئەكرێی من ئەو داوايان لیێ بكەم ئەوه ئەم داوايه لەلای كابرای موشريك به عيبادەتی نازانیێ ئەمەيەكێكی تره له شوبهەكان .

شێخ (صالح) ئەلیێ :

(يعني إذا كان يعترف أن العبادة حق لله عزوجل) ئەگەر ئيعتراف بكات بەوەی دان بنێت بەوەی كه عيبادەت تەنها خەقی خوايه حەقی كەس نيه (وأنه لا يجوز عبادة غير الله) وەناشبیێ عيبادەت بۆ غەيری خوا بكرێی (ولكنه يقول الالتجاء ليس من العبادة ؛ فهو جائز) .بەلأم ئەو ئەلێت إلاالتجاء واتا خۆدانه پالێ خوای تعالى پەناگرتن بەخوای تعالى ئەمه عيبادەت نيه كەواته جائيزه تۆ بەصالحين بگرى و بەملائيكه بگريى بەپياوى چاكانى بگريى ئەمه بەعيبادەت نازانم بۆيه ئەمه جائيزه بەلامەوه تۆ چۆن رەدى لیێ ئەدەيتەوه .؟

[1] :سورة يونس اية :١٨

وەلامەکەی :

(فإنك تقول له : الالتجاء إلى الله عبادة) تۆپێ ئەلێت بەلێ الالتجاء عیبادەتە پەناگرتن بەخوای تعالی ئەمە عیبادەتە تۆ بەعیبادەتی نازانێ تۆ هەلەیت کەواتە لێرەدا سێ شت دروست ئەبێ ئەبێت بێن بەرامبەر بەم شوبهانە بلێن وەرە تۆ تەعریفی عیبادەتمان بۆ بکە ؟! ئەبێ لەوەیوە دەست پێ بکەین عیبادەت چیە ؟! یان کابرا ئەیزانێ وەکو خۆیی باسی ئەکا کە ئەمە دوورە !! یان ئەوەتا نایزانێ تۆش پێ ئەلێت کەواتە مادەم نایزانی تۆ چۆن لەخۆتەوە ئەلێ (لالجتاء) عیبادەت نیە ! یان ئەوەتا بەهەلە تەفسیری ئەکا ئەلێ ئاخر ئەممە عیبادەت نیە بەم شێوە و بەم ڕێگەیە ڕەدی شوبهەکە ئەدەینەوە ، پێ ئەلێن وەرە تۆ پێناسە و تەعریفی عیبادەتمان بۆ بکە !؟ بزانین ئەیزانیت یاخود یان نا ؟!

تەبعەن عیبادەت شێخ الأسلام ئەفەرموویی : (إسم جامع كل ما يحبه الله ويرضاه من القول والأعمال الظاهرة والباطنة)[1] پێناسەیەکی زۆر جوانی کردووە واتا: ناوێکە بۆ کۆکەرەوەی هەموو ئەو وتە و کارانەی کە بەنهێنی بێت یان ئاشکرا بێ کە خوا پێی خۆش بێ هەرچیەك خوا پێی خۆش بێ لەوتە و لەکارەکان نهێنی و ئاشکرابێ پێ ئەوترێی عیبادەت کەواتە نابێ صەرفی ئەو بۆ غەیری خوا بکرێی سەیرکەن ئایا خوا پێ خۆشە تۆ بلێ دروست کاری منی یان نا ؟! بەلێ پێ خۆشە کەواتە ئەوە عیبادەیە خوا پێ خۆشە بلێ پەرستراوی منی ئەوەش عیبادەیە خوا پێی خۆشە تۆ حوکمرانی ئەو ببەیت بەڕێوە کەواتە ئەوەش عیبادەیە خوا پێ خۆشە تۆ داوا لە ئەو بکەیت خوا پێ خۆشە تۆ داوای شەفاعەت لەخوا بکەی چونکە ئەفەرموویی شەفاعەت هەمووی هی خوایە کەواتە عیبادەیە ، بەپێچەوانەشەوە پێ ناخۆش نیە بەغەیری ئەو بلێت خوا دروست کار بەلێ بەهەمان شێوەش پێ ناخۆشە بەغەیری ئەو بلێت داوای لێ ئەکرێت و هانای بۆ ئەبرێێ حوکمرانی ئەو جێ بەجێ ئەکرێت هەمووی پێ ناخۆشە ئەوانە هەمووی شیرکە ! ئەبێ ئاگاداربین کەواتە کێشەی ئەوان ناوڕۆکەکەی ئەوەیە بەهەلە لەخوا تێ گەیشتوون لەپەرستراو تێ گەیشتوون ئەوان وا ئەزانن ئەگەر تۆ وتت غەیری الله ئەرز و ئاسمانی دروست کردوە ئەوە شیرکە بەس ئەوە ! ڕاستە ئەوە شیرکە بەس ئەوەندە نیە بەتەنها شیرك زۆرە بۆیە بەرامبەرەکەی کە بریتیە

[1] : كتاب العبودية لشيخ الاسلام ص ١.

لەعیبادەت لەتەوحید و لەیەکخوا پەرستی بەوە تەعریفمان کرد هەموو وتەیەك وکردەوەیەك ئاشکراو یاخود نهێنی خوا پیٚ خۆشبیٚ و خوا لیٚ رازی بیٚ دەی با ئێستا پرسیار بکەین ئایا خوا پیٚ خۆشە بلێت (یاعبدالقادر و یا فلان ،،)؟ نەخێر پێی خۆش نیە ئەی پێی خۆشە بلێت (یاالله) بەلیٚ خۆیی ئەفەرمووێی (وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ)[1] یان پێغەمبەری خوا ﷺ ئەلێت : (من لم يسأل الله يغضب عليه)[2]ئەو کەسەی داوا لەخوا نەکا ئەوەشی داوای لیٚ نەکا غەزەبی لیٚ ئەگرێی ، کەواتە داوا لەغەیری ئەو بکەی غەزەبت لیٚ ئەگرێت ئەوانە عیبادەتن ئەوە بۆ مەسائیلی عیبادییەکان بۆ مەسائیلی هەر لە ناو عیبادەتا کە ئەمرۆ لەمەسەلە نوێیەکان حوکمرانیەتە علمانیەك دێتە پێشەوە ئەلیٚ من بەدەستووری خەڵکی ئیش ئەکەم ! پیٚ ئەلیٚ تۆ کافری ئاخر ! ئەلیٚ من بۆ کافرم بڕوام بەخوا هەیە ! سەیرکە شوبهەکەی لەکوێدایە شوبهەکەی لەوەدایە کەئەلیٚ من ئەو حوکمرانیەتە خۆ نالێم ئەو کەسەی کە دەستورە کەی داناوە و خوای منە و دونیایی دروست کردوە ئەوە شوبهەکەیەتی چۆن کەشفی شوبهەکەی بکەین بلێن ئاخر خودی ئەو بەرێوە بردنی یاساییە کە شەخصێك بۆت دانیٚ کە إطاعەیە إطاعەش بۆخۆیی عیبادەیە کەواتە تۆ إطاعەی شەخصێکت کردوە کەواتە عیبادەتی شەخصێکت کردووە ئالێرەدا پیٚ ئەلێن ئەی عەلمانیەکان سەیری شەیتان بکەن شەیتان ئیمانی بەخوا هەیە شەیتان نالیٚ خوا نیە شەیتان ئیمانی بەبەهەشت هەیە نالیٚ بەهەشت نیە شەیتان ئیمانی بەقیامەت هەیە نالیٚ قیامەت نیە هەتا فەرموویی (قَالَ رَبِّ فَأَنظِرْنِي إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ)[3] لەوانەیە علمانیەك بڕوای بەقیامەتیش نەبیٚ وەکو (ئەبو جهل)ەکان دەلیٚ بەراستە خوا هەیە بەس قیامەت نیە هەیە لەوانەیە کەسانی وایان تێدا بێت کەواتە بەم کەلیمەیە نابێت بەموسلمان موسلمان ئەوەیە تەسلیم بیٚ بەهەموو قەول و فعلێك کە خوا پێی خۆش بیٚ إعتراضی لەیەك قەول و فعل بیٚ کافر ئەبیٚ با لە٩٩٪ عیبادەت بۆ خوا بکەی یەکەکەی تر کەشیرکت کرد پێی کافر ئەبی بۆیە شەیتان بەس بەوەندە دەرچوو وتی سەجدە ببە وتی سەجدە نابەم إطاعەی خۆیی کرد إطاعەی هەوای خۆیی کرد کەواتە إطاعەی هەوا شیرکە . ئینجا لێرەدا بەکابرا ئەلێن وەرە تۆ

---

[1] :سورة البقرة اية :١٨٦

[2] : أخرجه الترمذي في " سننه" (٣٣٧٣)

[3] :سورة الحجر اية :٣٦

پێناسەی عیبادەتمان بۆ بکە ، بۆیە ئاگادارین لەکاتی موناقەشەکردن لەگەل خەلکیدا بۆ نمونە ئەوە شیرکە یا شیرك نیە ئەوە کوفرە یان کوفر نیە ئەوە بیدعەیە یان بیدعە نیە تۆ وەرەوە سەر ئەصلەکە جاری تەعریفی بیدعەم بۆ بکە تەعریفی عیبادەم بۆ بکە تەعریفی شیرکم بۆ بکە بەبەرامبەرکەت بلێ جا یان ئەوەتا ئەیزانێ یاخود نایزانێ ئەگەر زانی تەبعەن ئەمەش زۆر دوورە ئەگەر بزانێ واناکات ئەگەر ناشیزانێ پێی ئەلێن تۆ چۆن شتێك نازانێ تفاصیلی ئەوشتە موفرەداتی ئەوشتە وەردەکاری بەهەلتدا تەفسیرئەکەی یان ئەوەتا بەهەلە بۆت تەفسیر ئەکا وەکو زۆربەی زۆری ئەمرۆ بەهەلە ئەوەشتانەمان بەهەلە بۆ تەفسیرئەکەن بەم شیوەیە وەلامی ئەدەیتەوە (فإنك تقول له : الالتجاء إلى الله عبادة) ئاخر تۆ (الالتجاء)بەعیبادەت نازانێ (الالتجاء) عیبادەتە تۆ بەمە بەو پەناگرتنە بە صالحین کافر ئەبێ تۆ موشریك ئەبێ (والالتجاء إلى غير الله فيما لا يقدر عليه إلا الله شرك) پەناگرتنیش بەغەیری خوای تبارك وتعالى خۆدانەپالی غەیری خوای تعالى کەوا لەشتێکدا نەتوانێ بۆیە ئەلێ (لا يقدر عليه) شیرکە ، بەلاّم لەو شتەی کەوا ئەتوانێ شیرك نیە (لأن من التجأ إلى غير الله في الشدائد فقد أشرك مع الله فيما لا يقدر عليه إلا الله سبحانه وتعالى) لەبەر ئەوە الالتجاء بۆغەیری خوای تبارك وتعالى لەنارەحەتیەکاندا ئەو کەسە شیرکی پەیاکردوە (أشرك مع الله فيما لا يقدر عليه إلا الله سبحانه وتعالى) خوا نەبێ کەس دەسەلاتی بەسەردا نیە ئەگەر تۆ داوا لەغەیری خوای تبارك وتعالى بکەی پەنا بگری بەغەیری خوای تعالى لەوشتانەی إلا خوا دەسەلاتی بەسەردا هەیە ئەوە شیرکە (لأنه هو الذي يجيب المضطر إذا دعاه) کەسێك کەوا المضطر وناچاربێ کەهاوار ئەکا کێ دوعاکەی قبول ئەکا کێ وەلامی ئەداتەوە إلا خوا (ويكشف السوء) نارەحەتیەکان لائەبا (وهو الملجأ سبحانه) خوای تعالى یە کە ئەبێت بیکەینە پەناگەی خۆمان (ولذا لجأ إليه النبي ﷺ حيث يقول :)سەیری ئەم عیبارەتە بکەن کە لەحەدیسی پێغەمبەری خوا ﷺ دا هاتووە فەرموویەتی : (لا ملجأ ولامنجا منك إلا إليك)[1] خوایە پەناگە نیە رزگار بوو نیە نەجات بوون نیە لەتۆ إلا ئەبێ بێنەوە لای تۆ ، ئەگەر بمانەوێت لەعەزابێ تۆ رزگارمان بێ ئەبێ بێنەوە لای تۆ ئەگەرنا کەسیتر ناتوانێ رزگارمان

[1] : البخاري الدعوات (٥٩٥٢) ، مسلم الذكر والدعاء والتوبة والاستغفار (٢٧١٠) ،

بكا (قُلۡ إِنِّي لَن يُجِيرَنِي مِنَ ٱللَّهِ أَحَدٌ)[1] خوای گەورە بە پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرموویێ : تۆ پێیان بلێ کەس رزگارم ناکا لەدەستی خوای تعالی کەس رزگارم ناکا لەعەزابی خوای تعالی (وقوله تعالی : وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيۡهِ)[2] خوایە تەنها ئەتوانی پەنابات لەخەڵکی کەرزگاریان بکات لەنارەحەتیەکان وەهیچ کەسێك ناتوانێ پەنابات بەخەڵکی کە خوای تعالی بیەوێت کەوا عەزابی بدا (وَلَا يُجَارُ عَلَيۡهِ) واتا ئەگەر تۆ بتەوێت رزگار بی لەعەزابی خوا بچیت خۆت بدەیتە پاڵ کەسێك ئەکەسە بتپارێزی ئەو کەسە ناتوانێ بتپارێزی (وَلَا يُجَارُ عَلَيۡهِ) لەبەر ئەوەی پەنا تەنها پەنای خوایە کەس پەنای نیە .

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ :

(فقل له)تۆ پێی بلێ (أنت تقر أن الله افترض عليك إخلاص العبادة لله وهو حقه عليك) ئایا تۆ إقرار ئەکەی بەوەی کەوا پوختە کردنی عیبادەتەکان کەئەبێ بۆخوای پوختەی بکەیەوە نابێ بۆکەسیتری ڕوانە بکەی تۆ إقرار ئەکەی کە ئەمە فەرزی خوایە و حەقی خوایە لەسەر تۆ ، تەبعەن ئەگەرینەوە بۆ حەدیسەکە ئەوەی موعاذ کاتێك پێغەمبەرﷺ لێ ئەپرسێ ئەلێ ئەزانی حەقی خوا چیە لەسەرت وحەقی عەبدەکەی چیە لەسەر خوا : حەقی خوای گەورە ئەوەیە کە بپەرسترێی إخلاصی عەمەلی بۆ بکرێی شیرکی بۆ پەیدا نەکرێی ، وە حەقی عەبدەکانیش ئەوەەیە کەوا خوا خۆیی دیناوە ئەو حەقە کەوا شیرکیان نەکرد بیانخاتە بەهەشتەوە وە عەزابیان نەدا . کەواتە پرسیاری لێ ئەکەین سەیری ئەم عیوارەی شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب) بکەن لەم ریسالەیەدا لەگەل بەرامبەرەکەت بەهێمنی و لەسەرخۆیی قسەی لەگەلدا ئەکەی ئایا تۆ دان ئەنێ بەوەی کەوا خوا فەرزی کردوە لەسەرت کەوا هەموو عیبادەیەك بۆ خوای تعالی پوختە بکەیتەوە نابێ بەشی کەسی لێ بدەیت وە ئەوە حەقی خوایە لەسەر تۆ (فإذا قال : نعم.)ئەگەر بەرامبەر وتی بەلێ من إقرار بەوە ئەکەم (فقل له : بين لي هذا الذي فرض عليك وهو إخلاص العبادة لله وحده وهو حقه عليك) پێ بلێ : ئادەی بۆم بەیان بکە ئەو پوختە کردنەوەی عیبادەتانە چیە بۆم بەیان بکە کەخوا

---

[1] :سورة الجن اية :٢٢

[2] : سورة المؤمنون اية :٨٨

فەرزی کردوە لەسەرتۆ کە حەقی خوایە لەسەر تۆ (فإن كان لا يعرف العبادة ولا أنواعها) نایزانێ ئەگەر نەیزانێ (فبينها له بقولك)بۆی باسبکە (لاأدری) وەلامی نازانم ئاسانە ئەوە من بۆت باس ئەکەم ئەوەتا یەك بەیەك عیبادەتەکانی بۆ باس ئەکەی ئەلێ دوعا عیبادەیە نەزەر عیبادەیە داوا کردنی شەفاعەت عیبادەیە سەمع وتاعە عیبادەیە ،چۆن تۆ ئێستا نوێژو رۆژوو بەعیبادەت ئەزانێ بۆ غەیری خوای ناکەی بەهەمان شێوە نابێ ئەوانیتریش بۆ غەیری خوا بکە نابێ بەشێکی بۆ خوا بێ و بەشێکی بۆ غەیری خوا بێ ئەبێ هەموو عیبادەتەکان سەرجەمی هەمووی بۆ خوای تعالی بێ (فبينها له بقولك : قال الله تعالي)بۆی بەیان بکە و ئایەتی بۆ بهێنەرەوە (ٱدۡعُواْ رَبَّكُمۡ تَضَرُّعٗا وَخُفۡيَةًۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُعۡتَدِينَ)[1] (ٱدۡعُواْ رَبَّكُمۡ تَضَرُّعٗا وَخُفۡيَةً) (إدعوا)ئاگاداربن لێرەدا هەمووجارێکیش باسمان کردوە کەوا وتمان کەلیمەی دوعا لەقورئاندا بەمانای دوعای مەسئەلە دێی بەمانای عیبادەش دێی یانی داوا لەخوا بکەن یان عیبادەت بۆ خوا بکەن با بەهەردوو ماناکەی بیلێن ئێستا !

مانای یەکەم : (ٱدۡعُواْ رَبَّكُمۡ) داوا لەخوا بکەن داوا لەکەسیتر مەکەن داوا لەخوا بکەن بەو شێوەیەی (تَضَرُّعٗا وَخُفۡيَةًۚ) بەملکەچی و بەزەلیلی وە بەسریی ئاگاداربن (خُفیه ،خِفية) جیاوازیان هەیە هەردووکی لەقورئاندا هاتووە (وَخُفۡيَةً) واتا بەنهێنی (خِفية) واتا بەترسەوە لێرەدا ئەلێ بەمەلکەچی و بەنهێنی یانی ریا و سومعەی تێدا مەکە بۆیە لەئایەتەکەدا ئەلێ (إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُعۡتَدِينَ) خوای گەورە ئەوکەسانەی خۆش ناوێی کە تەعەدا لەدوعا ئەکەن دەنگ بەرز ئەکەنەوە و هاوار ئەکەن وریا ئەکەن لەبەر چاوی خەك ئەوبابەتانە .

مانای دووەم : عیبادەت بکەن بۆ خوا بەملکەچی و بەنهێنی واتا عیبادەتەکانتان هەتا بۆتان ئەکرێی إلا ئەو عیبادەتانە نەبێ کە بەدەر ئەکەوێی ئەگەر نا دەری مەخە ریا و سومعە مەکە ! وە بترسە کەوا خوای تعالی لێت قبول بکا یان نا یانی ئەبێ تۆ عیبادەتەکە وابکەی نەك تۆ سینگ دەرپەڕێنیتی و شانازی بکەیت منەتی پێ بکەی بەسەرخوای گەورە ئەترسم کەوا خوای گەورە لیم قبول نەکا .

[1] سورة الأعراف اية :٥٥

(فإذا أعلمته بهذا) ئەگەر تۆ ئەمەت پێ ڕاگەیاند(فقل له : هل علمت أن هذا عبادة لله ؟) كەزانیت ئەمە عیبادەتە بۆ خوا (فلا بد أن يقول : نعم. والدعاء مخ العبادة) گەر بلێ بەلێ من ئەزانم وەدوعاش ئەمە موخی عیبادەیە تەبعەن حەدیسمان هەیە لەمبارەیەوە (الدعاْء هوالعبادة أو الدعاء مخ العبادة) هەندێك لەعولەما ئەفەرموون لەفضی موخی عیبادە ضعیفە بەلام (الدعاء هوالعبادة) ئەوە صحیحە (فقل له : إذا أقررت أنه عبادة لله) كەمادام تۆ دان ئەنێ و إقرار ئەكەی كەوا ئەوە عیبادەتە بۆخوای تعالی (ودعوت الله ليلا ونهارا خوفا وطمعا ، ثم دعوت في تلك الحاجة نبيا أو غيره هل أشركت في عبادة الله غيره ؟) بلێ مادەم عیبادەت بۆ خوا بێ با بەبەردەوامیش داوا لەخوا بكەی بەس ڕۆژێك لەڕۆژان و جارێك لەجاران وتت (یارسول الله) یاخود (یاعبدالقادر) ئایا شەریكت پەیدا كرد لەوعیبادەتە بۆخوای تعالی یان نا ؟! ئایا پێغەمبەرت ﷺ كرد بەشەریك بۆ خوا یان نا ؟! یان ئەو تابیعی و ئەو صەحابەیە یان ئەو پیاوچاكەت كرد بەشەریك یان نا (فلا بد أن يقول : نعم.) بێگومان دەبێ بلێ بەلێ و ئەوەشەریكم پەیا كرد وە لەوحالەتەدا بویت بەموشریك .

شێخ(صالح) ئەلێ :

(أي تسأله عن معنى العبادة وما الفرق بينهما وبين الالتجاء.)لێ بپرسە بلێ مانای عیبادە چیە عیبادەم بۆ بەیان بكە ؟! وەكو وتمان یان ئەیزانێ یان نایزانێ یاخود بەهەلە تەفسیری ئەكا ئەگەر زانی بلێ ئەوەشیركە تۆ ئەیكەیت ئەگەر نایزانێ بلێ عەیب نیە تۆ شتێك كە نەیزانی ئەلی وانیە و ئینكاری ئەكەیت یانی كاتێك ئەو الالجتاء بەعیبادە نەزانێ بلێ من نەمزانیوە كەوا شیركە بۆنمونە یان بلێ نەخێر ئەوە شیرك نیە بامانای عیبادەش نەزانێ بلێ الالجتاء شیرك نیە مانای عیبادەش نازانێ بلێ ئاخر چۆن ئەبێ تۆ مانای عیبادەش نازانی كەچی ئینكاری لەوە ئەكەیت كەوا الالجتاء كە عیبادەت نەبێ بۆ خوای تعالی ئەبی بەیانی مانا و جیاوازی لەنێوان دوعا و الالجتاء ی بۆ بكەی عیبادە و الالتجاء ی بكەی ،

(وقل له : هل العبادة واجبة أو مستحبة ؟)پێ بلێ ئایە عیبادەت كردن بۆ خوای گەورە واجبە یان موستەحەبە ؟! بێگومان هەموومان ئەزانین كەوا واجبە (فلا بد أن يعترف أن العبادة أمر واجب وحتم على العباد) ئەبێ ئیعتراف بەوە بكات كە عیبادەت كردن و ملكەچی

و سەمع و تاعەی خوا واجبە لەسەر عەبدەکان (وأنها حق الله على العباد) ئەوە حەقی خوایە لەسەر بەندەکان (فإذا اعترف بهذا فقل له) ئەگەر ئیعترافی بەمە کرد پێی بلێ (فسر لي العبادة ما معناها وبين لي ما أنواعها) دەی تەفسیری عیبادەم بۆ بکە و جۆرەکانیم بۆ باس بکە (ما دمت أنك اعترفت أن العبادة لله) مادەم الحمدلله ڕێك کەوتین لەسەر ئەوەی کەوا عیبادەت هەر بۆخوا ئەکرێی بۆ غەیری خوا ناکرێی (وإنها واجبة على العبد) واجبە لەسەر عەبدەکان (فإنه يجب عليك أن تعرف معناها) دەباشە وەرە ماناکەشی بزانە (وأن تعرف أنواعها) جۆرەکانی عیبادەتیش تەعریف بکە چونکە عیبادەت جۆری زۆرە (وإلا فكيف يوجب الله عليك شيئا وأنت تجهله ولا تعرفه) چۆن ئەبێ خوای تعالی شتێکت لەسەر واجب بکات تۆ نەزانیت ئەو شتە چیە وە جۆرەکانی چیە ! (فإنه لا يعرف العبادة ولا يعرف أنواعها ، وهذه آفة الجهل) ئەو کابرایە دیارە نەیزانیوە پێناسەی عیبادەت چیە وە جۆرەکانی نەناسیوە وە ئەمە موسیبەت و ئافاتی نەزانین و جەهالەتە وە جەهالەت ئەوەمان تووش ئەکات کەوا نازانین (ومن هنا يتعين على العباد أن يتعلموا ما أوجب الله عليهم) پێویستە لەسەر عەبدەکان بچن خۆیان فێر بکەن بزانن کەوا خوا واجبیان کردوە لەسەریان (وما فرضه الله عليهم حتى يؤدوه على وجهه الصحيح) بۆیە فەرزی کردوە بە فەرزێکی چاك و ڕێك و پێك و راست ئەدای بکەن (ويتجنبوا ما يخل به وما يبطله) دووربکەونەوە لەوشتانەی کەوا خەلەلێك لەو عیبادەتە دروست ئەکا یاخود بەتالی ئەکاتەوە (أما أن تعبد الله على جهل) تۆ عیبادەت بکەی بۆ خوا بەجەهالەت و نەزانین (فإن هذه طريقة النصارى الضالين) ئەمە ڕێگەی ئەو نەصرانیە ضالانەیە کەوا عیبادەت بۆ خوا ئەکەن بەلاّم نازانن چۆن بیکەن بە ڕێگەی هەلە ئەیکەن (يعبدون الله على جهل وضلال) عیبادەت ئەکەن بۆخوا بەنەزانین و بەگومرایی (والله أمرك أن تسأله أن يجنبك طريقهم) خوای تعالی وای لەئێمە کردوە تاکە بەتاکە نوێژەکان فەرزی عەیبنە لەسەر پیاو ژنمان لەسەر کور و کچمان لەنوێژەکانمان بلێن چی (ٱهۡدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلۡمُسۡتَقِيمَ ۝٦ صِرَٰطَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمۡتَ عَلَيۡهِمۡ غَيۡرِ ٱلۡمَغۡضُوبِ عَلَيۡهِمۡ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ)[1] خوایە هیدایەتمان بدە بۆ ڕێگەی ڕاستی ئیسلام و قورئان ڕێگەی پێغەمبەرمحمد

[1] :سورة الفاتحة اية :٦-٧

ﷺ ڕێگەی هەموو پێغەمبەران (صِرَٰطَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمۡتَ عَلَيۡهِمۡ)ڕێگەی ئەوانەی کە نیعمەتت ڕۆیشتووە بەسەریان لەئەنبیاء و لەرسول لە شهداء ولەصدیقین بەڵام (غَيۡرِ ٱلۡمَغۡضُوبِ عَلَيۡهِمۡ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ) ڕێگەی (ٱلۡمَغۡضُوبِ عَلَيۡهِمۡ) نا کە یەهودە ڕێگەی (ٱلضَّآلِّينَ)نیش نا کەنەصارایە ، تۆ خوا داوای ئەمەی لێ کردووی جالێرەدا باشتێکی زۆر گرینگ باس بکەین بەداخەوە زۆربەی زۆری خەڵکی کاتێك کە ئەم نوێژە ئەکەن و ئەم ئایەتانە ئەخوێنەوە بەداخەوە ڕاوەستاون بەپێوە لەبەر دەمی خوای گەورە داوای لێ ئەکەن خوایە داوای ڕێگەی ڕاستت لێ ئەکەم داوای ئەوەت لێ ئەکەم کە لەڕێگەی (غَيۡرِ ٱلۡمَغۡضُوبِ عَلَيۡهِمۡ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ) بمپارێزی کەچی بەداخەوە ئەوەی بەناوی ئیسلامەوە داوا ئەکا لەسەر ڕێگەی یەهود و نەصارا ئەڕوات ! دیموکراتیەت لیبرالیەت ئینتخابات پەرلەمان ئەمە هەمووی ڕێگەی کێ یە !؟ خوا لەقورئان باسی کردوە یان ڕێگەی یەهود و نەصارایە بەداخەوە لەنوێژەکە ئەڵێ خوایە بمپارێزی لەڕێگەی پەرلەمان کەچی ئەچێت بۆ پەرلەمان ئەڵێ ئەوەشی نەچێت موسلمان نیە ! پەنا ئەگرین بەخوا ، خوایە بمپارێزی لە دیموکراتیەت ئەوەتا لەئایەتەکە ئەڵێن خوایە بەس ڕێگەی پێغەمبەرم نیشاندا ﷺ ڕێگەی (غَيۡرِ ٱلۡمَغۡضُوبِ عَلَيۡهِمۡ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ) بۆمان نەهێنی ئادەی پرسیار ئەکەین علمانیەت لە فەرەنسا نەهات ! عەلمیانیەتی تازە لەفەرنسا نەهات ، وەلە و عەلمانیەت کۆنە تۆ سەیربکەی لەقورئاندا خوای گەورە ئەفەرموی (فَأَعۡرِضۡ عَن مَّن تَوَلَّىٰ عَن ذِكۡرِنَا وَلَمۡ يُرِدۡ إِلَّا ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا)[1] ئێ ئەوە پێناسەی عەلمانیەتە (الدنیاویە) (الأخر وییة) خوای گەورە ئەڵێ پشتکەرە ئەوان کەچی ئەمرۆ تەماشا ئەکەی باوەشیان پێدا ئەکەن بەرەو ڕوویان ئەڕۆن هەتا ئەڵێت چارەسەرمان بەوە ئەکرێت ئەوە موشکیلەیەکەیە ئەڵێ چارەسەرمان بە عەلمیانیەت ئەکرێی چارەسەری کێشەکانمان بەپەرلەمان ئەکرێی چارەسەری کێشەکانمان بەگەڕانەوە بۆ ڕەئی شەعب ئەکرێی تۆ کە گەڕایتەوە بۆ ڕەئی شەعب بزانە ئەوەت پێی دەڵێ کە خوا پێت ئەڵێ ئەمرۆ زۆر گوێمان لەشتی سەیر سەیرئەبێ بەداخەوە ئەم باسی عەلمانی ناکەم ئەوە عەلمانی ڕێگەی عەلمانیەتی گرتووە و کابرا خۆیی إعلان کردوە کافری ناکەم و خۆیی خۆی کافر ئەکا ئەڵێ من علمانیم و من دونیاویم من أخرەویی نیم من ئەڵێم برۆ کەیفی خۆتە هەی کافر

[1] : سورة النجم اية :٢٩

ی موشريك خوای گەورە ئەفەرمووی (فَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِى ٱلدُّنْيَا وَمَا لَهُۥ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنْ خَلَٰقٍ)[1] تۆ هیچ نەسیبێك و شتێکت نیە لەئاخیرەتدا برۆ تۆ دونیای خۆت بۆخۆت بەس کاکەی ئیسلامی تۆ دێتە پێشەوە تۆ ئەلێ والله چارەسەری من ئەوەیە کەوا گەرانەیەوە بۆ رەئی گەل !! ئادەی کام گەل ! ئەو گەلە جاهیلەی کە لەشیرك و گومراییدایە ئاگای لەخۆ نیە ئەو خەلکەی کە لەشیرکی عەلمانیەتدایە زۆربەی زۆری هەمووی إلتحاقی کردوە بە عەلمانیەت ئەگەرێتەوە بۆ رەئی ئەوان یان ئەگەرێتەوە بۆ رەئی صۆفی و دەروێشەکان کە دەلێن (یاعبدالقادر) حای حوی بۆ ئەکەن ! ئەگەرئێتەوە بۆ رەئی مبتدیعەکان ئادەی کێ هەیە لەناو موجتەمەعی ئێمەدا تەوحیدی خالص ببات بەرێوە إلا کەمترین کەس نەبێ ! تۆ ئەگەر بگەرێتەوە بۆ رەئی زۆرینە ئەدۆرێت ! دەی باشە گەر تۆ دێت پیادەی ئەوە ئەکەی کەوا رەئی زۆرینەی هەلبژێری بۆ کێشەت هەیە لەگەل عەلمانیەکاندا کەئەوان لەپەرلەماندان و زۆینەن قەرار ئەدەن ئەلێ بەزۆرینە بردیان تۆخۆت وتوتە زۆرینە ! بۆخۆت رازی بووی بەوە بۆخۆت چویتە ناو ئەو هۆلە بەزۆرینە بێ بەس تۆ بێ عەقلی تۆ گەمژەی و ئاگات لەقورئانەکەتدا نیە کە خوای تعالی ئەفەرمووێت : ئەگەر تۆ إطاعەی زۆرینەی خەلکی بکەی لەرێگەی خوا سەرت لێ ئەشێوێنن (وَإِن تُطِعْ أَكْثَرَ مَن فِى ٱلْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ)[2] تۆچۆن ئەبێ بەزۆرینە بیکەی ئەمە رێگەی یەهود ونەصارایە تۆ ئەبێت بەحەق بیکەی بلێ لەگەل حەقدام ئەگەر کەسیشی لەگەلدا نەبێ بزانە چۆن سەریان لەخەلکەکە شێواندوە ، والله با بگەرێنەوە بۆلای گەل نەخێر ئەبێت بگەرێتەوە بۆلای خوای خەلّك نەك بۆلای خەلّك ئەوە شیرکە ئەوە گومراییەو ضلالەتە جا لەم ئایەتە پیرۆزەدا کەبەداخەوە زۆربەی خەلّکی کە لێ بێ ئاگایە ئەشیلێن بەس لێ بێ ئاگان هەروەکو (لا اله الا الله)کەیان ئەو ئەلێت (لا اله الا الله) ماناکەی چیە ؟! یانی نا بۆ هەموو شتێك تەنها بۆ خوا ! کەچی بەعکسەوە ئەلێن بەلێ بۆ هەموو شتێك إلا بۆ خوا نەبێ ! لێرەدا شێخ ئەلێ تۆ پێ بلێ ئەمە رێگەی گومرایانە کەوا نەصاران شتێکی تر ئەوەیە لەم سورەتی فاتیحەیەدا سبحان الله زۆر ئاشکرایە پێت ئەلێ خوایە رێگەی یەهود و نەصارام نیشان مەدە کەچی سەیر

[1]: سورة البقرة اية :٢٠٠

[2]: سورة الأنعام اية :١١٦

ئەكەی ئەمرۆ هەموو ئەگەڕێتەوە بۆلای یەهود و نەصارا ئەوروپا چیە ئەمریكا چیە ! زۆرینەی زۆری سەرزەویی ئێستا نەصرانیە پلكەی یەكەمە ئەوەتا هەر ئەڵێ ئەوروپا و ئەمریكا دوای ئەوە ئەگەڕێتەوە بۆلای جولەكە كە ناویان ناوە إسرائیل[1] ئێمە پێ ناڵین إسرائیل پێ ئەڵێن دەولەتی یەهود دەولەتی شیركی یەهودی بەس جولەكە پێیان بڵێ تۆ كوری منی ئەڵێ بەقوربانت بم دەستت ماچ ئەكەم! نەك خۆیی لێ بەریی بكا تۆ ئەبێت خۆتی لێ بەریی بكەی بڵێ نە یەهودیم و نەنەصرانیم هەتا یەهود و نەصرانیەكان مونازەعەی پێغەمبەر و صەحابەكانیان ئەكرد ﷺ لەسەر (إبراهیم) خوای گەورە وتویەتی (إبراهیم) نەیەهودی بوە نە نەصرانی (مَا كَانَ إِبْرَٰهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَٰكِن كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ ٱلْمُشْرِكِينَ)[2] یانی ئێوە موشریكن ئێوە ضال والمضلن عەجیبە لە كەسێك هەموو رۆژی لەنوێژەكەیدا چەند جار دووبارەی بكاتەوە بڵێ خوایە رێگەی یەهود ونەصارام نیشان مەدە كەچی لەسەر رێگەی ئەواندا بڕوات كەچی بەخەڵكیش بڵێ إلا ئەوە حەتیمە دەبێ لەسەری بڕۆیی ئەوە واجبە ئەوە تەواوە ! پاشان ئەڵێ (فالضالون هم الذين يعبدون الله على غير علم) نەصارای گومرا و ضال وە هاو وێنەكانیان ئەوانەن كە بەبێ عیلم خوا دەپەرستن (وعلى غير معرفة بالعبادة) نازانن عیبادەت چیە ! (وإنما يعبدون الله بالعادات والتقاليد) خوا ئەپەرستن بەعادات و تەقالید وەكو ئەمرۆ هەمووی عادات و تەقالیدە مەنهەج نیە لەناخیان و لەكیانیاندا نیە ئەو شەخصە كە بڵێ لەخوا زیاتر من كەسیتر قبول ناكەم (وما وجدوا عليه آباءهم وأجدادهم) ئەوەی باو باپیرانیانی لەسەر بینیوەتەوە ئەمرۆ وایە ! سەیری رێبازەكان بكە هەمووی هاواری كەسێك و شەخصێك ئەكا كەمردووە ئیتر ئەگەر بەرێگای عەلمانی بێ یاخود بەرێگای شیركی و صۆفی ودەورێشی بێ (دون أن يرجعوا إلى ما جاءت به الرسل) ناگەرێنەوە بۆلای پێغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام) (ونزلت به الكتب) ناگەرێنەوە بۆلای ئەوەی كە قورئان پێی هاتۆتە خوارەوە (وهذا هو سبب الضلال) كەواتە هۆكاری ئەم گومراییە ئەمەیە ! (والالتجاء هو طلب الحماية من أمر مخوف لا يدفعه إلا الله) باسەیری الالتجاء بكەین چی یە ؟ خۆدانە پاڵ پەنا گرتن بریتیە لە داواكرن وطەلەبی حیمایە داواكاری

[1] : واتا عبدالله

[2] : سورة ال عمران اية :٦٧

پاراستنە لەخوا وە لەهەرکەسێك کەتۆ داوای دەکەی الالتجاء ئەمەیە لەشتێك کە ترسناکە إلا خوا لای ئەبات کەسیتر لای نابات کەواتە ئەمە عیبادەتە ! ئەگەر بۆ خوای بیکەی عیبادەتە ئەگەر بۆ غەیری خوای بیکەی شیرکە ، (فهو نوع من أنواع العبادة ، والله سبحانه يجير ولا يجار عليه ويعيذ من استعاذ به) جۆرێکە لەجۆرەکانی عیبادە وە خوای تبارك وتعالی خۆیی پەنای خەڵکی دەدا کەس ناتوانێ پەنای کەسێك بدا کە خوای گەورە بیەوێت سزای بدا وە خوای گەورە خۆیی ئەوکەسانە ئەپارێزی کەوا داوای پاراستن لەخوای تباك وتعالی بکەن (فمن التجأ إلى ميت فقد عبده من دون الله) هەرکەسێك خۆیی بداتە پاڵ مردووێك یاخود داوای پەناهەندەیی لەمردووێك بکات ئەوە ئەوکەسە پەرستوویەتی لەغەیری خوای تعالی کەواتە ئەوە عیبادەتی بۆ کردووە (وكذلك من أعظم أنواع العبادة الدعاء) هەروەها لەگەورەترین جۆرەکانی عیبادەت دوعایە پارانەوەیە نزایە داوا کردنە لەو خوایە (حيث قال الله تعالى :ٱدۡعُواْ رَبَّكُمۡ تَضَرُّعٗا وَخُفۡيَةًۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُعۡتَدِينَ)[1] ئێوە داوا لەخوای پەروەردگارتان بکەن کەدروستی کردوون سەیری بکەن (ٱدۡعُواْ رَبَّكُمۡ) بەهەردوو مانای ربوبیەت و الالوهیەت وەکو وتمان ئەگەر بەتەنها هاتن هەردووماناکە ئەگەیێنێ (رب و إله) پێیمان ئەڵێ ئەوەی تۆیی دروست کردوە عیبادەت بۆ ئەو بکە کەواتە کەسێك تۆیی دروست نەکردوە نابێ عیبادەتی بۆ بکەی (قُلۡ أَرَءَيۡتُمۡ شُرَكَآءَكُمُ ٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُواْ مِنَ ٱلۡأَرۡضِ أَمۡ لَهُمۡ شِرۡكٞ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ أَمۡ ءَاتَيۡنَٰهُمۡ كِتَٰبٗا فَهُمۡ عَلَىٰ بَيِّنَتٖ مِّنۡهُۚ)[2] بزانم ئەوانەی لەغەیری خوا چیان دروست کردوە ئادەی ئەوانەی غەیری خوا کە عیبادەتیان بۆ ئەکەن کە سەمع و تاعەیان بۆ ئەکەن یان داوایان لێ ئەکەن بزانم لەئاسمانەکان و زەوی بزانین زەویان لەگەل خوادا دروست کرد بەشداریەتی خۆیان هەیە لەئاسمانەکان وزەوی لەگەل خوادا ! کەواتە إلا ئەبێ خالق بپەرسترێی ئێوە شایستەی پەرستن و بەقسەکردن وإلالتجاء و دوعا و سەمع و تاعە نین ! (ٱدۡعُواْ رَبَّكُمۡ تَضَرُّعٗا وَخُفۡيَةًۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُعۡتَدِينَ)[3] واتا بەملکەچی و بەشاراوەیی خوای گەورە لەسنور لادەری خۆش ناوێی بێت داوا لەغەیری خوا بکات بێت هاوار هاوار بکات

[1] :سورة الأعراف اية :٥٥
[2] : سورة فاطر اية : ٤٠
[3] :سورة الأعراف اية :٥٥

و قیژه قیژ بکات ئەوه موعتەده ریا وسومعه بکات ئەوه موعتەده (وأنت بالتجائك إلى غير الله قد دعوت غير الله وهذا شرك.) تۆ کەخۆت داوەته پاڵ غەیری خوا ئەوه داوات لەغەیری خوا کردوه ئەوه شیرکه

(الصلاة لله والذبح له سبحانه وتعالى)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەڵێ : (فقل له : فإذا عملت بقول الله تعالى (فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَٱنۡحَرۡ)[1]وأطعت الله ونحرت له ، هل هذا عبادة؟) سەیرکه لێرەدا تۆ ئایەت روون ئەکەیتەوه بۆ بەرامبەرت ئەڵێ پێ بڵێ ئەم ئایەته ئەزانیت کەخوای گەوره فەرموویەتی : نوێژ بکه بۆ خوای پەروەردگارت وەهەورها حەیوانت سەربری تەنها بۆ ئەو سەری ببره ، ئەمه دوو عیبادەت بوو (نوێژ و سەربرین) تۆ ئەگەر إطاعەی خوای گەورەت کرد نوێژت کرد وه تۆ حەیوانت سەربریت ئەمه عیبادەته یاخود نا ! (فلا بد أن يقول : نعم) ئەبێت پێت بڵێ بەڵێ نوێژ وسەربرین عیبادەته (فقل له : فإذا نحرت لمخلوق) ئەی ئەگەر بۆ مەخلوقێك ئەمەت کرد (نبي أو جني أو غيرهما) پێغەمبەرێك یان جنیەك یان غەیری ئەمان لەمەلائیکه و صالحین (هل أشركت في هذه العبادة غير الله ؟)ئایا غەیری خوات بەشەدارکرد لەم عیبادەتەدا ؟ (فلا بد أن يقر ويقول: نعم.) تەبعەن ئەبێ إقرار بکات و بڵێت بەڵێ لەبەر ئەوەی بەشداری کەسێکم کردوه لەمەدا کەواته تۆ بوویت بەموشریك ، جالێرەدا تۆ سەیریکەن (فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَٱنۡحَرۡ)[2] ئەمرۆ بەخەڵکی بڵێ که ئەڵێت (یارسول الله) بڵێ وەره نوێژێك بکه بۆ پێغەمبەر ئەڵێ بابه نوێژ بۆ خوا ئەکرێت رکوع و سجود بۆ خوا ئەبرێت ئەی بەهەمان شێوه ئەڵێت (وَٱنۡحَرۡ) واتا بۆخوا ئەویش هەر عیبادەته کەواته تۆ چۆن نابێ نوێژ بۆ غەیری خوا بکەی ئەبێ سەربرینیش بۆ غەیری خوا نەکەی ئەگینا ئەکەویته شیرکەوه وەلەو ئەمرۆ بەداخەوه ئەبینین که سوجدەش ئەبەن بۆ غەیری خوا ئەوەش نەماوەتەوه بینومانه بەچاوی خۆمان که سجده ئەبرێت بۆ غەیری خوا بۆ بەشەرەکان سوجده ئەبرێت قاچیان ماچ ئەکات

---

[1] : سورة الکوثر اية :٢

[2] : سورة الکوثر اية :٢

و سوجدەیان بۆ ئەبات رکوع و سوجدەکانیش بۆ بەشەرەکان ئەکرێی یانی جاران ئەوترا کاکە رکوع و سجود چیە ؟! هەر بۆخوایە کەچی ئێستا بۆ بەشەرەکانیش ئەکرێت .

شێخ (صالح) ئەلێ :

(أي لا بد إذا تلوت عليه الآيات والأحاديث بأن الدعاء عبادة لابد أن يعترف)ئەگەر تۆ بۆت باسکرد و ئەو ئایەتانەت بۆ باسکرد ئەو حەدیسانەت بۆ خوێندەوە کە دوعا عیبادەتە ئەبێ ئیعتراف بکات (فتقول له) کەمادەم ئیعترافی کرد ئەبێ پێ بلێت (لو دعوت الله في الليل والنهار)تۆ شەو و رۆژ داوا لەخوا بکە (لكنك في بعض الأحيان تدعو غير الله)ئەگەر هات و لەجارێك لەجارەکان لەغەیری خوات داوا کرد (هل تكون مشركا ؟) تۆ ئەبێ بەموشریك یان نا (فلا بد أن يعترف ويقول إنه مشرك)ئەبێ بلێ بەلێ من موشریکم بەوە (لأنه دعا غير الله ومن دعا غير الله فهو مشرك.)لەبەر ئەوەی لەغەیری خوای داوا کردوە ئەوەی لەغەیری خوا داوا بکات ئەوە موشریکە .

(وإذا كان من دعا غير الله ولو مرة واحدة في العمر) جا ئەو کەسەی داوا لەغەیری خوا بکا ئەگەر یەکجاریش بێت لەژیانیدا بەمەرجێك کەوا تەوبە نەکا کە تەوبەی کرد ئەوە خوای گەورە لەهەموو گوناهێك خۆش ئەبێ (يكون مشركا مع أنه يدعو الله في الليل والنهار) موشریکە ئەوە با شەو ورۆژیش ئەو کەسە داوالەخوا بکات یەکجار داوا لەغەیری خوا کرد تەوبەی لەسەر نەکرد لەسەر ئەوە مرد بۆ جەهەنەم بەهەتاهەتایی ئەروات ئەبێ ئاگادار بێ موشریکە (فكيف بالذي يلهج دائما بذلك)ئەی ئەگەر یەکێ بەردەوام ئەمەی لەسەر زار بێ بەبەردەوامی بلێ (يارسول الله ، ياحسين ،عبدالقادری گەیلانی ،،،،)(يا فلان فيصدر منه الشرك كثيرا.) ئەی ئەگەر کەسێك بەزۆریی ئەمەی لەسەر دەمی بێ ئەوە شیرکی زۆری کردوە .

(فإذا كان من ذبح لغير الله أو صلى لغير الله يكون مشركا) ئەو کەسەی بۆ غەیری خوا سەرببڕێت یاخود بۆ غەیری خوا نوێژ بکات ئەگەر موشریك بێ (فكيف بمن يلجأ إلى غير الله في كشف الشدائد ألا يكون مشركا ؟)کەسێك خۆی بداتە غەیری خوا لەنارەحەتیەکاندا هانا بۆ غەیری خوا ببات نابێ بەموشریك (بلی) بەلێ ئەبێ بەموشریك (لأن الباب واحد)

دەرگاکانی عیبادەت هەمووی یەکە (وأنواع العبادة كلها بابها واحد لا يجوز أن يخلص لله في بعضها ويشرك بالله في البعض الآخر.) نابێ هەندێکی بۆ خوا بێ وە هەندێکی بۆ غەیری خوا بێ نابێ لەهەندێکی ئیخلاصی عیبادەت بۆ خوا بێ لەهەندێکی بۆ خوای تعالی نەکەی ئێستا بەعام بەعام ئێستا تۆ بەخەڵکی بڵێ ڕۆژووی رەمەزان بۆ کێ ئەگرێت هەمووی ئەڵێ بۆ خوا بەعام باشە ئەی بۆچی تۆ کاتێك کە حەیوانێك سەرئەبریت ئەڵێ بۆ مەولودی پێغەمبەرە ﷺ ئاخر ئەوە شیرکت کرد ئەوە بۆ پێغەمبەرت کرد ئەوە شیرکت کرد لێرەدا ئەبێ ئاگاداری شتێك بکەینەوە لەبارەی ئەوەی کەئەڵێن فلان کەس موشریکە تەبعەن بەتەئکید ئەبێ بەموشریك ئەو شەخصە ئەبێ بەموشریك بەبێ هیچ گومانێك هەتا نەشزانێت بەڵام جیاوازی هەیە لەنێوان موشریکێکی موعەزەب وموشریکێکی غەیر موعەزەب شێخ الاسلام ئەفەرمووی : (ئەو کوفرەی کە تەعزیبی لەسەر ئەدرێی ئەوە ئەبێ لەدوای بلوغی ریسالەوە بێ)[١] یانی کەسێك کە بوو بەموشریك کەی عەزاب ئەدرێی کە زانی ئەوە شیرکە ئەگەر نەزانێ ئەوە عەزاب نادرێی بەڵام موشریکە ئاگاداربن ئەی چی لێ ئەکرێت لەدونیادا نە نوێژی لەسەر ئەکرێت نە دوعای بۆ ئەکرێت نە ئەشۆرێت نە ئەخرێتە قەبرستانی موسلمانانەوە نەژنی ئەدرێتی نەسەربراوی دەستی ئەخورێی ئەمە حوکمەکەیەتی لەدوونیادا هەتا ئەگەر نەشزانێت چونکە حوکمی شیرکی لەدونیادا لەسەر جێ بەجێ بوو بەڵام لەقیامەتدا ئەو کەسە تاقی دەکرێتەوە ئەگەر نەیزانی بێت تەبعەن .! بەڵام گەر هاتوو زانیبێت و پێوترابێت لەئەهلی ئاگرە وەکو (عمر کوری لوحی غوزاعی) دەی ئەوە لەئەهلی فیترە نەبوو ! دایك و باوکی پێغەمبەرﷺ لە ئەهلی فیترە نەبوو ! هەردووکیان لەعەزابدان لەبەر چی لەئەهلی ئاگرن بۆ لەعەزابدان ؟! (إن أبی وأباك فی النار)[٢] چونکە موشریکێکی موعەزەبە بەوەی کە پێوتراوە وەکو (بن باز) دەڵێ : ئەو کابرایەی دیارە حنفاء پێیان وتوە کەوا شیرکە ئەویش موسیر بوە لەسەر ئەمە ! وەنەبێ نەیزانی بێت کەواتە موشریکمان هەیە موعەزەبە وە موشریکمان هەیە موعەزەب نیە ئینجا لێرەدا نابێ کێشەمان هەبێ لەوەی نابێ پێی بڵێن موشریك چونکە زۆرکەس نەزانە ئەڵێ چۆن تۆ کافری ئەکەی ئەوە نوێژ ئەکا یانی ئەمرۆ زۆرشت ئەبیستین

---

[١] : المجلدة الاول

[٢] :صحيح مسليم

ئەلێ کاکە ئەوە عەلمانیە ئەلێ ئاخر نوێژ ئەکا چۆن تۆپێ دەلێت کافر هەمانە حالەتەکەیە وەکو ئەوە وایە بلێ (یارسول الله) تۆچۆن پێ ئەلێت موشریك ئەوە والله نوێژ ئەکات ئاخر بەتاڵی کردەوە ئەوە بریتیە لە هەلوەشێنەرەوەی ئەو ئیمانە ئەبێ موسلمانان هەلوەشێنەرەوەکانی ئیمان بخوێنەوە ولێ شارەزابن و لێ بترسن نەکەونە ناویی .

(كيفية عبادة المشركين للملائكة والصالحين واللات وغير ذلك)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (وقل له أيضا : المشركون الذين نزل فيهم القرآن ، هل كانوا يعبدون الملائكة والصالحين واللات وغير ذلك ؟) وە تۆ پێ بلێ ئایا ئەو موشریکانەی کەوا قورئانیان لەسەر هاتە خوارەوە (هل كانوا يعبدون الملائكة والصالحين واللات وغير ذلك ؟)ئایا ئەمانە مەلائیکە و صالحین و لات و مەناتیان ئەپەرست یان نا (فلا بد أن يقول : نعم) پێت ئەلێ بەلێ ئەیان پەرست تۆ پێ بلێ (فقل له : وهل كانت عبادتهم إياهم إلا في الدعاء والذبح والالتجاء) عیبادەتی ئەوان چی بوو هەر لەدوعا و داوا لێ کردن و سەربرینی حەیوان لەپەناپێگرتنی ئەوان بوو (ونحو ذلك . .وإلا فهم مقرون أنهم عبيده وتحت قهره) ئەوان ئەیانزانی و ئیعترافیان بەوە ئەکرد ئەو موشریکانەی زەمانی پێغەمبەر ﷺ پێش پێغەمبەریش ئەیانزانی کەوا ئەوانە عەبدی خوان وە لەژێر دەسەلاتی خوادان ئەوان عیعترافیان بەخوا ئەکرد وە ئەشیانزانی کەوا خوا خالقە و رازقە مودبیرە خوای تعالی خاوەنیانە (وأن الله هو الذي يدبر الأمر) ئەیانزانی کەوا خوا کارەکانیان بەرێوە ئەبات (ولكن دعوهم والتجؤوا إليهم للجاه والشفاعة) هەمووی ئیشەکەی ئەوان داوایان لێ ئەکردن لەبەر ئەوەی جاهیان هەبوو وە لەبەر ئەوەی شەفاعەتیان هەبوو وەکو لەشوبهەی یەکەم و دووەم وسێیەم دا باسمان کرد وەکو وتمان دوونیان کەوا دەیانوت کەوا جاهیان هەیە وەشەفاعەتیش ئەکەن (وهذا ظاهر جدا.) کەواتە بابزانین ئەبێ ئێمە لەقورئان بکۆلینەوە سەیرئەکەین هەتا ئەوان ئیعترافیان بە ئەسماء وصیفاتی خوا کردوە (عزين) کەلیمەی عەزیز هەتا هاتوون ئیعترافیان بەعەرشی خوا کردوە کێ رەبی عەرەشی گەورەیە وتویانە خوا . ئیمانیان بەعەرشی گەورەش هەبوە ئیمانیان بەوە هەبووە کەخوای تعالی تەنها تەنها خۆیی

ئەیان پارێزی ئەگەر چونە ناوبەحرەوە کەسیتر نایان پارێزی (دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ)[1] ئەوانە عیبادەتیان بۆ خوا کردوە جا من لێرە ئەمەوێت شتێکتان پێ بلێم زۆر گرینگە ئەو شتە ئەویش ئەوەیە ئێوە وا تەسەور مەکەن کەوا (ئەبو جهل و ئەبو لهب) سەرانی کوفری قورەیش کەسانێك بوون کەوا دووژمنی خوا بوون یاخود کەسانێك بوون کەوا قەد عیبادەتیان بۆخوا نەکردوە رۆژێك لەرۆژان خوایان نەناسیوە بۆیە وایان لێهاتووە نەخێر ئەگەر تۆ تەماشایان بکەی قەناعەتم وایە ئەوان لەزۆربەی عەلمانیەکانی ئەمرۆ خوا پەرستربوون تەوافیان کردوە بەدەوری کەعبە ئادەی علمانیەکان تەواف ئەکەن بەدەوری کەعبە إلا ئەوەی کە ئەیکات بەنیفاق ئەیکات وە زۆریان بەلوت بەرزی هەتا ئێستاش تەوافیکێکیان نەکردووە (ئەبو جهل) تەواف ئەکرد ئەی باشە تەواف بۆ ئەکرد ئەیوت خوای بەیت منی دروست کردووە (عبدالمطلب) کە (أبرە) هات وتی چی نەیوت خوای ئەو مالە ئەیپارێزی ! ئیمانی بەخوای ئەو مالە نەبوو هەتا ئێستا لەو خەڵکە بپرسە ئەوانەی کەوا مەلودیان بۆ ئەخوێنرێتەوە ئەلێن حەزرەتی (عبدالمطلب)! کەلەکاتێکدا موشریك و کافربووە (عبدالله) کەپێغەمبەرﷺ ئەفەرمووی : کە باوکەیتی کە ئەلێ لەئاگردایە ئامینە بەهەمان شێوە ، ئەلێ حەزرەتی (عبدالله و ئامینە) ! یانی خەڵکی تەسەوریان بۆخەڵکی ئاوها بووە وایە یان نا کەواتە ئەوانە عیبادەتیان کردووە بۆ خوای تعالی ئەوانە شیرکیان کردوە لەبەر ئەوە خوای گەورە لێیان خۆش نابێ ئەمرۆش خەڵکانێك ئەبینین کەوا خەڵکانێك کەوا نوێژ ئەکات و رۆژوو ئەگرێی عیبادەت ئەکا بۆ خوای تعالی شیرك ئەکات بەهەمان دەستووری (ئەبو جهل و ئەبو لهب) و جەماعەتەکەی بەهەمان دەستوری (عبدالله)ی باوکی پێغەمبەرﷺ بەهەمان دەستوری (عبدالمطلب و عمری کوری لوحی) (عمر)خوای دەپەرست بەلاَم دەیوت ئەم (لات و منات)ە ئەمە رجایی هەیە لەلای خوا ئێ تۆش فەرقت چیە کەوا بلێ (عبدالقادر) رەجای هەیە لەلای خوا هیچ فەرقت نیە با هەتا ئێواری رۆژوو نوێژوو بکەی بەتاڵ ئەبێتەوە .

شێخ(صالح) ئەلێ :

(أي أن المشركين الأولين ما كان شركهم إلا في هذه الأمور)موشریکەکانی پێشوو لەم بابەتانەدا بوو (وقد نزل القرآن في الإنكار عليهم والأمر بقتالهم وإباحة أموالهم ودمائهم) ئینجا

[1] :سورة لقمان اية :٣٢

تۆ تەماشاکە قورئان ئایەتی ناردە خوارەوە ئینکاری لێکردن ئەمری کرد بە پێغەمبەرﷺ لەناویان بەرێت قیتالیان لەگەلدا بکات ملیان بپەرێنێت هەمووتان ئەزانن جیهاد واجب کرا لەسەر پێغەمبەری خوا ﷺ ئەوە بەدر و ئەو ئوحد ئەوە خەندەق هەتا دوای غەزوەکانی دوای فەتحی مەککەش ئایا پێغەمبەری خوا ﷺ کاتێك کە ئەوەی کردوە و شمشێری ڕاکێشاوە بەمری خوا نەبووە ! خوای گەورە نەیوتوە !(يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ جَٰهِدِ ٱلۡكُفَّارَ وَٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱغۡلُظۡ عَلَيۡهِمۡ)[1] ئەمرۆ بەداخەوە جیهاد نەما حەرام کرا ئەورۆ بەداخەوە لێدانی کافرەکان حەرامە چۆن ئەبێ تیرۆرستیە ئەمە بریتیە لە شەرانگێزیەتی بەلاَم لەسەر پارە لەسەر دینار لەسەر نەوت لەسەر هەوای نەفس ملیۆنێك بکوژرێی بەلایانەوە ئاساییە لە حەربی عالەمی چەندێك کوژرا !! گەورەترین فیتنەیان لەسەر ئەرز دروست کرد لەبەر ئارەزووکانی خۆیان کەس نالێ بەری چاوت کلی پێوەیە بەس پێغەمبەری خوا ﷺ بەئەمری خوا ئەفەرمووی (وَقَٰتِلُوهُمۡ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتۡنَةٞ)[2] گەردنیان لێ بکەرەوە هەتا وەکو کوفر و شیرك دروست نەبێ هەتاوەکو شیرك وکوفر دروست نەبێ بۆیە ئەوانە دەکوژرێن و لەناو ئەبردرێن هەتا موسلمان کاتێك لە موسلمانیەتیەکەی هەلئەگەرێتەوە دەسەلاتداری موسلمان نابێت بهلێت إلا ئەبێت تەوبەی داوا لێ بکە ئەگەر نا ئەبێ بکوژرێی وەکو ئەفەرموی (من بدل دينه فقتله)[3] نابێت مورتد بەکەیفی خۆیی بێت و بڕوات کەواتە دین لەسەرووی هەمووشتێکەوەیە (وَكَلِمَةُ ٱللَّهِ هِيَ ٱلۡعُلۡيَاۗ وَٱللَّهُ)[4] ئینجا ئەوان دێن ئەلێن شێخ ئەفەرمووی ئایەت هاتە خوارەوە بۆ قیتالی ئەوکەسانە کە تەواف ئەکرد کەوا مالی خوای خزمەت ئەکرد کە صەدەقاتی ئەکرد کە دەست گیرۆیی لێقەوماوانی ئەکرد بەلاَم ئەیوت (يالات و منات و عوزا) ئەگەر قەناعەتی نەکرد لەملی بدە (ما كانوا مع أصنامهم يعتقدون أنها تخلق وترزق وتحي وتميت) ئایا ئەوان کەی لەگەل پەرستراوەکانیان ئەیانوت لات و منات و عوزا ئەمانە دونیایان دروست کردوە کەی وایان وتووە تەبعەن شوبهەیەك هەیە ئاگاداربن کە صۆفیەکان ئەیهێنن هەمان قسە ئەکەن ئەلێن با ئەوانە وتویانە ئەوانە خوای ئێمەن ئەمانە ئێمەیان دروست

[1]:سورة التوبة اية :٧٣
[2]: سورة الأنفال اية :٣٩
[3]:صحصح البخاري
[4]: سورة التوبة اية :٤٠

کردوه ئەمەش پێیان ئەلێن درۆ ئەکەن (قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ)[1] وەرە کوا قورئان وا دەلێت قورئان دەفەرمووێت (وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ)[2] دەلێن خوا نالێن لات و منات و عوزا ! ئەلێن (الله) دروستی کردوە تۆ درۆ ئەکەی وا ئەلێت ئەوە بۆچوونی خۆتە ئەوە شەیتان سەری لیّ تێکداوی (وما كانوا يدعونها إلا من أجل الشفاعة) کەواتە دوعاکان بەس لەبەر شەفاعەت بوو (فكذلك عباد القبور اليوم يدعون الأضرحة والأولياء والصالحين ولا يعتقدون فيهم أنهم يخلقون ويرزقون ، وأنهم خلقوا السماوات والأرض) شێخ (فوزان) ئەلیّ: ئەوانەی قەبر ئەپەرستن تەبعەن تۆ قەبر بپەرستی کافری بۆیە پێیان ئەلیّ ئەوانەی کە قەبر ئەپەرستن ئەمرۆ داوا لەو قەبرانە ئەکەن داوا لەو پیاوچاکانە ئەکەن داوای شەفاعەت ئەکەن إعتیقادیان نیە کە ئەمانە هەریەك لەمانە ئەرز و ئاسمانیان دروست کردوە یاخود رزقی خەڵکی ئەدەن شتی وانیە (وإنما اتخذوهم لقضاء الحاجات ، والتوسل بهم إلى الله ليشفعوا لهم ويقربوهم إليه زلفى ، والالتجاء إليهم في كشف الكرب والشدائد.)بۆیە شێخ بە موشریك ناویان ئەبات بە عیبادەتکاری قەبرەکان ناویان ئەبات ئەلیّ ئەم جۆرە کەسانە موشریکن وە ئەبیّ ئاگایان لەخۆیان بیّ لەخوا زیاتر داوا لەکەسیتر نەکەن .

(الفرق بين الشفاعة الشرعية والشركية)

شوبهەی پێنجەم :

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەلیّ : (فإن قال : أتنكر شفاعة رسول الله ﷺ وتتبرأ منها ؟ فقل : لا أنكرها ولا أتبرأمنها بل هو رسول الله ﷺ الشافع والمشفع وأرجو شفاعته ، ولكن الشفاعة كلها لله تعالى كما قال تعالى: قُل لِّلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا)[3] واتە : شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلیّ : ئەگەر وتی تۆ شەفاعەتی پێغەمبەر ﷺ ئینکاری ئەکەی و خۆتی لیّ بەریئ دەکەی تەبعەن ئەمەیەکێکە لەگەورەترین شوبوهاتی موشریکین ئەهلی شیرك و

[1] : سورة النمال اية :٦٤
[2] : سورة الزمر اية : ٣٨
[3] :سورة الزمر اية : ٤٤

ضلالەت لەهەموو كاتێكدا بەزۆری لەسەر دەعوەی گەڕانەوە بۆ لای سەلەف ئومەت كە پێ ئەوترێ (الدعوة السلفية) واتا گەڕانەوە بۆ كیتاب و سونەت بە فهمی سەحابە و تابعین .
هەركەسێ هەرگری ئەم دەعوە و بانگەوازەبێ موشریكەكان لەصۆفی و دەروێشەكان ڕاستەوخۆ پێیان ئەڵێن ئێوە ڕقتان لەپێغەمبەرە ﷺ ئێوە ئینكاری ئینكاری شەفاعەت ئەكەن ! ئێوە خۆتانی لێ بەریئ ئەكەن ! جا ئەم شوبهەیە زۆر گەورەیە ئاگادار بن ئەم شوبهەیە پەیوەستە بەداواكردن لەپێغەمبەرەوەﷺ وە ناهابردن بۆی وە داوا شەفاعەت لەو ! كە ئەمە یەكێكە لەگەورەترین ئێشەكانی ئەوان و ئەوان كاتێك كە ڕەخنە ئەگرن لەهەركەسێكی موحید و یەكخوا پەرست ئالەم شوبوهەیەوە بۆی دێن ! پێیان ئەڵێن ئێوە ئینكاری شەفاعەتی پێغەمبەر دەكەن ﷺ! ئێوە پێغەمبەرتان خۆش ناوێی وادەڵێن ﷺ بەدەلیلی ئەوەی ئینكاری شەفاعەتەكەی ئەكەن
تەبعەن ئەمە لەهەموو كاتێكدا دژی هەلگرانی دەعوەی یەكخوا پەرستی بۆتەوە بەتایبەتی شێخ(محمدی كوری عبدالوهاب) تۆ لەهەركەسێكەوە گوێت لێ بێت لەهەرشوێنێكی ئەم جیهانە ئەوەی كە ئەهلی شیرك وضلالەت بێ لەگەڵ باسی كە (محمدی كوری عبدالوهابی) بكەوێتە بەر گوێی ئەلێن ئەوە ئینكاری شەفاعەت ئەكا ﷺ ئەم شوبهەیە بزانین چۆن بەتاڵی ئەكەینەوە ئەمە بزانن ئەمە زۆر گرینگە !
شێخ ئەلێت (فإن قال : أتنكر شفاعة رسول الله ﷺ وتبرأ منها ؟) ئەگەرپێت وترا كابرا پێی وتی تۆ ئینكاری شەفاعەت ئەكەی چونكە تۆ نالێت (یارسول الله) هاوار شەفاعەت ! ئەمە بەشیرك ئەزانی ئەویش ڕاستەوخۆ بەتۆ ئەلێ ڕقت لەپێغەمبەرەﷺ ئەلێ شەفاعەتی نەدراوەتێ ! ئینكاری شەفاعەت ئەكەی ! دێت ڕاستی ئەكاتەوە (فقل : لا أنكرها) یەكەمجار پێت ئەلێ چۆن تۆ ڕەدی ئەم شوبهەیە بدەیتەوە بلێ نەخێر من ئینكاری ئەم شتە ناكەم ، (ولا أتبرأمنها) نەخێر ئینكاری ئەوە ناكەم (بل هو رسول الله ﷺ الشافع والمشفع) بەڵكو پێغەمبەری خۆشەویستمان ﷺ شەفاعەت ئەكا وە خوا شەفاعەتەكەشی قبول ئەكا ! (وأرجو شفاعته) وە منیش یەكێكم لەوانەی كەوا شەفاعەتی داوا ئەكەم ! یانی لەكێ ئاگادار بە لەخوای تعالی ، شەفاعەتەكەی لەخوای تعالی داوا ئەكەم ! (ولكن الشفاعة كلها لله تعالی) بەلأم ئەوە بزانە ئەی كەسی موشریك ئەی كەسی هاوبەش پەیداكار ئەی ئەوەی كەسی

کەبچی لەخوا داواکەی ئەچی لەپێغەمبەر داوا ئەکەی ﷺ بەمە بویت بەموشریك ئەو شەفاعەتە هی خودی پێغەمبەر نیە ﷺ بەڵکو خودا پێداوە ! خودا خاوەنی ئەو شەفاعەتەیە نەك پێغەمبەر ﷺ پێغەمبەر پێی بەخشێنراوە ﷺ (کما قال تعالى: قُل لِّلَّهِ ٱلشَّفَٰعَةُ جَمِيعًا)[1] وەکو خۆی ئەفەرموویێ : تۆ بلێ شەفاعەت هەمووی هی خوایە مولکی هیچ کەس نییە !. کەواتە کەشتێك مولکی خوای تعالی بوو هەر لەخوا داوا ئەکرێی . (ولا تکون إلا من بعد إذن الله) ئەبێ ئەوەش بزانی ئەمە لەدوای ئیزنی خوا نەبێ پێغەمبەریش ناتوانی ﷺ شەفاعەت بۆ کەس بکا ئەبێ خوا ئیزنی بداتێ وەکو خۆی ئەفەرموویێ (کما قال تعالى: مَن ذَا ٱلَّذِي يَشۡفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذۡنِهِۦ)[2] کێ شەفاعەت ئەکا لەلای خوا إلا ئەوە نەبێ کەخوای تعالی ئیزنی داوە إلا ئەوە نەبێ کە خوای گەورە ئیزنی داوە واتا بەبێ ئیزنی خوا نابێ کەمادەم بەئیزنی ئەویش بوو با ئێمە لەخۆی داوا بکەین (ولا يشفع النبي ﷺ في أحد إلا بعد أن يأذن الله فيه) پێغەمبەری خوا ﷺ شەفاعەت بۆ هیچ کەسێك ناکا إلا ئەبێت خوا ئیزن بدات خوای گەورە ئیزنی بداتێ بلێت شەفاعەتی بۆ بکە، (کما قال تعالى: وَلَا يَشۡفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ٱرۡتَضَىٰ)[3] دوو مەرج لەم ئایەتەدا بەدی ئەکەین !

*یەکەمیان : (وَلَا يَشۡفَعُونَ) واتا بەهیچ شێوەیەك شەفاعەت ناکەم إلا بەئیزنی خوای تعالی نەبێ

*دووەمیان: (إِلَّا لِمَنِ ٱرۡتَضَىٰ) إلا بۆ ئەو کەسەش کە خوای گەورە لێ رازییە

کەواتە بەم دوو مەرجە ئەبێ خوا ئیزن بدا وە دەبێ خوای گەورەش رازی بێ کە شەفاعەتەکەی بۆ بکرێی (وهو سبحانه لا يرضى إلا التوحيد) خوای تعالی پاکی بۆ ئەو لەهەموو شیرك و زولمێك ئەو رازی نابێ إلا بە یەکخوا پەرستی نەبێ هەرکەسێك یەکخوا پەرست نەبێ ناهێڵێت پێغەمبەرەکەی شەفاعەتی بۆ بکا ﷺ (کما قال تعالى : وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينًا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ)[4] ئەم ئایەتە زۆر گەورەیە لە ال عمران ئەبێ وریابین ئەم ئایەتە تعریفی ئەوەمان بۆ ئەکات کەوا ئەگەر بێت و هەرکەسێك ئیسلام نەکا بەدینی خۆی و پێی

[1]: سورة الزمر اية : ٤٤
[2]: سورة البقرة اية :٢٥٥
[3]: سورة الأنبياء آية : ٢٨
[4]: سورة ال عمران اية : ٨٥

ڕازی نەبێ و لەسەری نەڕوا بەرائەت نەکا لەغەیری ئیسلام بەهیچ شێوەیەك هیچ شتێکی لێ قبول ناکرێی ، هەر ڕێباز و ڕێچکە و هەر ڕێگەیەکی تر کار بکا ! (وَمَن يَبۡتَغِ) یانی (ومن یطلوب) ئەوەی داوا بکا ئەوەی بیەوێی (غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا) لەغەیری ئیسلام دینێکی تر هەلبژێرێی ڕێچکە و ڕێبازێکی تر هەلبژێرێی (فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ) خوا لێ قبول ناکا با تەعریفی ئیسلام بکەینەوە خۆشەویستانم (هو الاستسلام لله بالتوحيد والانقياد له بالطاعة والبراءة من الشرك وأهله) هەرکەسێك ئەگەر بێتوو کە دینی ئیسلام کە ئەکا بەدینی خۆی ئەبێ ئەوە بزانێ تەنها خوا بە پەرستراو بزانێ تەنها خوا بەدروستکار بزانێ تەنها خوا بە خاوەنی ئەو ئەسماء صیفەتانە بزانی کەهەیەتی و کەسی تێدا بەشدار نەکات ، واتا نابێ شەیرك لە الالوهیەت الربوبیەت وە الاسماء صیفات بکا . ئەوەیە (الاستسلام لله بالتوحيد) دوای (والانقياد له بالطاعة) ئەبێ ملکەچ بێ بۆ هەموو فەرمانەکانی نابێ تەکبورکا لەفەرمانەکانی خوا تەکبوری کرد لەیەك لەفەرمانەکانی خوای تعالی وەکو شەیتان چۆن تەکەبوری کرد لەسجدبردن کافر ئەبێ پەنا بەخوا !، پاشان ئەلێ مەرجی سێیەم کە موسلمانی تێدا قبول ئەکرێی لەو کەسە هەبێ ئەبێ برائەت بکا لە شیرك و ئەهلی شیرك ئەگەر بلێ من عیلاقەم نیە بەڕێبازەکانی تر و بەکافرکردن و عیلاقەی بەکافرکردنم نیە ! ئەوە ئەو کەسە موسلمان نیە !. چونکە ئەوکەسە بەرائەتی نەکردوە لەشیرك و موشرکین ئەبێ بەرائەت بکات ، ئینجا ئەم دینی ئیسلامی ئێمە بەداخەوە خەڵك تێی نەگەیشتوە ئەگەر تێی بگایشتایە چۆن موسلمان ئەبێ ئەبێ بەعلمانی چۆن موسلمان ئەبێ ئەبێ بەصۆفی و دەروێش چۆن موسلمان ئەبێ ئەبێ بە لیبرالی ئەبێ بەقومی بە ئەمیرکی و ئەوروپی ئەبێ بەجنی و ئینسی ئەبێ بە شەمسی و قەمەری ئەبێ بەهەرشتێکی تر غەیری خوا (من دون الله) خوای تعالی لە غەیری خۆی هیچ شتێکی تر قبول ناکا هەر ناوێکی تر هەر ڕێبازێکی تر لەغەیری دینی خوای تعالی ەوە بێ خوای تعالی قبولی ناکا ئەوە ئایەتەکەیە (وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا) دێن لەو خەلکە ئەپرسین ئادەی بزانین ڕێبازی ژیانت چیە ئیسلامە یان ئیسلام نیە ؟! ئەگەر ئیسلام بوو الحمدلله . ئەگەر ئیسلامیش نەبوو وەلا کاکە تۆ لەسەر شیرك وضلالەت ئەڕۆیی خۆ ئەگەر تێکەلاوی بکەی ئەوە موشریکی ! هاوبەشت پەیا کردوە بۆ دینەکەی خوای تعالی . کەواتە خوای تعالی تەنها کەسی موحیدی پێ ڕاستە وە سروشتی ئینسان وایە کەسێك نیە

معصوم بێ لە هەلە وحال ئەکەوێتە گوناهەوە ئەو شەفاعەتەی پێغەمبەرﷺ بۆ ئەهلی کبائیر و ئەهلی گونهبارە وگوناهکارە ، نەك بۆ ئەهلی شیرك و کوفر ئاگاداری ئەم خالە بە (فإذا کانت الشفاعة کلها لله) ئەگەر شەفاعەت هەمووی بۆ خوا بێ واتا خوا خۆی خاوەنەکەی بێ مولکی شەفاعەت هی خوای تعالی یە (ولا تکون إلا من بعد إذنه)ئەوەش بەبێ ئیزنی ئەو نابێ (ولا یشفع النبي ﷺ ولا غیره في أحد حتی یأذن الله فیه) نەپێغەمبەرﷺ نە غەیری پێغەمبەریش بەهیچ شێوەیەك شەفاعەت ناکەن بۆ کەسێك إلا ئەبێ خوا ئیزن بات (ولا یأذن الله إلا لأهل التوحید) وە ئیزنیش نادا خوای گەورە إلا بۆ کەسانێك یەکخوا پەرستبن شیرکیان پەیا نەکردبێ (تبین لك أن الشفاعة کلها لله) ئەوە بۆت بەیان بوو بۆت ڕۆشەن بوو کەوا شەفاعەت هەمووی هی خوایە و مولکی ئەوە (وأطلبها منه) کەواتە لەوی داوا بکە لەخوا داوا بکە بلێ خوایە شەفاعەتی پێغەمبەرەکەتم ﷺ پێ ڕەوا ببینی پێببەخشی خوایە پێغەمبەرەکەت بکەی بە شەفیعم ﷺ (فأقول : اللهم لا تحرمني شفاعته) خوایە بێ بەشم نەکەی لەشەفاعەتی پێغەمبەرﷺ (اللهم شفعه في) خوایە بیکەی بەتکاکارم خوایە بیکەی بەشەفیعم (وأمثال هذا) وینەی ئەمانە بەم جۆرە داوایانە ، نەك بلێ (یارسول الله) هاوار بۆتۆ دخیلك و شەفاعەت بۆتۆ و ئەمجۆرە بابەتانە ئەوجۆرە شەفاعەتە لەو داوا ناکرێت .

ئەم گومان و ئەم شوبهەیە ئەم چەواشەکارییە تەبعەن کەشفی شبهات بکەین بەکوردی واتا بەدیار خستن و پەردەلادان لەسەر چەواشەکارییەکان شبوهات چەواشەکارییە ئەو چەواشەکارییە کە ئەهلی شیرك وضلالەت ئەهێنە دەستی موسلمانان لەوانە کەوا باسمان کرد ئەلێن ئێمە بۆیە لەوان داوا ئەکەین چونکە جاهیان هەیە ! چونکە قەدریان هەیە یاخود ئەلێن ئەوانە شەفاعەتیان دراوەتێی یان ئەلێن ئێمە خۆ وەك بتپەرستان خۆ دار و بەرد ناپەرستین هەتا ئێوە ئەو ئایەتی شیرکانە لەسەر ئێمە تطبیق بکەن ئەمانە هەمووی بریتیە لە چەواشەکاریی ، ئینجا ئێمە دێن بۆیان باس ئەکەین یەکە بەیەکە ئەو شوبوهاتانەیان بۆیان هەلدەوەشێنینەوە یەك بەیەك بەدەرخستنی ئەم چەواشاکارییانە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ڕەحمەتی خوای لێ بی لەم پەراوە بەنرخ و بەهایەدا شبوهاتەکانی ئەوان هەمووی هەلدەوشێنێتەوە ئەلێ ئەم شوبهەیەی کەئێستا باسمان کرد پەیوەستە بە کەوا ئەوان داوا لە پێغەمبەر دەکەن ﷺ (إستغاثة) دوعای پێغەمبەرﷺ دەکەن (إستغاثة) و دوعا

ئەمە هەردووکی عیبادەتە ئەمە بۆخوا نەبێ بۆ کەس نابێ پاشان لەسەر ئەم دەعوەیی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) وەکو وتمان لەسەر دەعوەی سەلەف لەسەر هەردەعوەیەك کە بگەڕێنێتەوە بۆ کیتاب و سوننە بۆ ئیسلامی راستەقینە کاتێك کە ئەبینین هەلگرانی ئەم بانگەوازە نالێن (یا رسول الله) هاوارە رأسەن پێیان ئەلێن ئێوە رقتان لەپێغەمبەرە ﷺ ئەمە گرینگترین شوبهەیە کە لەناو کیتابەکەدا وەرەد دانەوەکەشی بەو شێوەیەیی کە ئێستا شێخ رەدی دایەوە بینیتان دێنە سەر شەرحی (صالح فوزان):

ئەلێ : (شفاعة النبي ﷺ لا ينكرها إلا أهل الباطل) سەیرکە ئسلوبی رەد دانەوەکە رأسەن ئێمەش پێیان ئەلێن نەخێر ئێمە شەفاعەتی پێغەمبەرﷺ ئینکار ناکەین کێ ئینکاری ئەکا ئەهلی باطل کێن ئەوانە ؟ (والفرق الضالة كالخوارج والمعتزلة) بۆچی خەواریج و موعتەزیلە دێن شەفاعەتی پێغەمبەر ئینکاری لێ ئەکەن ﷺ ؟ لەبەر ئەوەی ئیعتقادی ئەوان وایە هەرکەسێك گوناهەیەکی کرد ئەو کەسە کافرە کە کافریش بێ ئەوان ئەلێن شەفاعەتی پێغەمبەر بۆ کافر نیە ﷺ کەواتە بەتەواوی شەفاعەت نەما !. ئینکاری کرا !! کەواتە یەك لەعقائیدەکانی خەواریج و موعتەزیلە ئەوەیە کەوا بروایان بە شەفاعەت نیە لەبەر ئەوەی ئەوان ئەلێن هەر کەس کەوتە ناو گوناهی کەبیرەوە ئەو گوناهە گەورانە کافری ئەکا کە کافریش بوو شەفاعەت بۆ کافر هەیە ! نەخێر ئێمەش ئەلێن نەخێر بەنیسبەت گوناهە گەورەکانەوە ئینسانی پێ کافر نابێ ئەگەر حەلالی نەکا ! ئەما ئەگەر حەلالی کرد ئەوە کافر ئەبێ ئەوە چوە ناو جوملەی کافرەکانەوە بەس ئەگەر حەلالی نەکرد بۆ نمونە کەوتە زیناوە کەوتە دزییەوە کەوتە درۆکردنەوە کەوتە هەرکەیەکێك لە گوناهە گەورەکانەوە ئەشیزانی کە ئەمە حەرامە ئەوە ئەو کەسە کافر نابێ وە ئەم جۆرە کەسانە لەگەل ئیمان و توحیدەکەیاندا ئەگەر ئەعمالی صالیحەیان زۆر بوو یاخود ئەگەر هاتوو ئەم گوناهانەیان ئەوەندە زۆر بوو زیاتر بوو لە رۆژی قیامەت لەچاکەکانیان موجیبی ئەوەن کەوا بچنە ناو ئاگری دۆزەخەوە خوای گەورە بیان سوتێنی ئالێرە شەفاعەتی پێغەمبەر ﷺ بۆیان ئەبێ کەنەچنە ناو ئاگرەوە یان ئەگەر چووشن بینە دەرەوە زوو بێنە دەرەوە . ئەمە بنیسبەت ئعتقادی ئەهلی سوننە وجماعە کەوا بیروباوەریان وایە کەوا ئینسان بەگوناهی کبیرەوە کافر نابێ مادەم بەحەلالی نەزانێ ، بەلکو بەکافر بوون کافر ئەبێ نەك بەگوناهی گەورە ! جا

لێرەدا ئەبێ ئەو جیاوازییە بكەین ئاگادار بە لەنێوان خەواریج و موعتەزیلە لەگەل ئەهلی سوننە و جەماعە ، زۆر جار موحید و یەكخوا پەرست كە ڕێگەی قورئانی پیرۆزیی گرتوە لەكافر كردنی كافران و لەوەی كەوا بەكافر ئەلێ كافر دێن كەسانی تر ئەلێن ئێوەش خەواریجن چونكە خەلك كافر ئەكەن . ئایا كافر كردن خۆی ئا بەو مطلقیەوە ئەخاتە ناو مەنهەجی خەواریج و موعنەزیلەوە ؟ نەخێر و هەزار جار نەخێر . بەڵكو بە پێچەوانەوە كافر كردن دوو بەشە:

١:كافر كردن بە حەق .

٢: كافركردن بەناحەق .

ئەوەی كە بكەوێتە كوفرەوە ئەوەی كەبكەوێتە شیرك وضلالەتەوە ئەوەی كە بكەوێتە ئەوشتەی كە ئینسانی پێ كافر ئەبێ كافر ئەبێ ئەبێ كافری بكەی كافری نەكەی خۆت پێی كافر ئەبێ . بەمەرجێك ئەوكوفرانە لە كوفرە ظاهیرەكانبن ئەما ئەگەر كوفری خەفی بوو بۆی بەیان ئەكەی ئەگەر دوای ئەوەی بۆت بەیان كرد ئەوكاتە كافر ئەبێ بەس كوفرە ظاهیریەكان كابری پێی كافر ئەبێ بۆنمونە كابرا جوێن بدا بە پێغەمبەر ﷺ بۆنمونە كابرا هاواركاتە پێغەمبەری خوا ﷺ (إستغاثة) بەغەیری خوای تعالی شیرك وضلالەت پیادە بكات ئەمجۆرە كەسانە ئەكەونە ناو كوفرەوە پێی كافر ئەبێ ئەبێ تۆ كافری كەی ، سەرجەم ئایەتەكانی قورئان ئەوها باسی كافركردنیان كردوە كەواتە ڕەددانەوەی ئەمە چۆن ئەدەینەوە ؟ ئەلێن شەفاعەتی پێغەمبەرﷺ ئینكاری ناكا إلا ئەهلی باطل نەبێ لەخواریج وله موعتە زیلە خۆ ئێمە خواریج و موعتەزیلە نین ، (أما أهل السنة والجماعة فإن من أصول عقيدتهم الإقرار بشفاعة النبي ﷺ وشفاعة الأولياء والصالحين) ئایا ئێمە لەبابی ئیعتقادا ئیمانمان چۆنە بەشەفاعەت ؟ ئەلێن ئێمە ئیمانمان بە شەفاعەت هەیە كە خوای گەورە بەخشیویەتی بە پێغەمبەر ﷺ بەلام هەتا خوا ڕازی نەبێ وەهەتا خوای تعالی ئیزنی نەدا وە خوا ڕازی بێت لەو كەسەی كە شەفاعەتی بۆ ئەكرێی خوا ئیزن با بەو كەسەی كە شەفاعەتەكە ئەكا ئینجا ئەو شەفاعەتە دەوری خۆی ئەبینی (ولكنها لا تطلب منهم وهم أموات) بەلاّم ئایە كە شەفاعەت دراوە بە پێغەمبەرﷺ بە ئەولیا و لەصالحین ئایا كاتێك ئەوان مردوون ئێمە لێیان داوا بكەین ؟ ئەلێن نەخێر . (وإنما تطلب من الله) باسی داوا

کردنەکەی ئەکەین نەك باسی ئەصلەکەی ئەصلی شەفاعەتەکە داوا ناکرێی لەوان (لأن أحدا لا يشفع عند الله إلا من بعد إذنه) لەبەر ئەوەی هیچ کەسێك شەفاعەت ناکا لەلای خوا إلا لەدوای ئیزنی خوا نەبێ (ولا بد أن يكون المشفوع فيه ممن يرضى الله عنه من أهل التوحيد) ئەو کەسەشی شەفاعەتەکەی بۆ ئەکرێی ئەبێ خوا لێ ڕازی بێت و لەئەهلی توحید بێت ئەبێ خوای پەرستبێت بەتەنها شیرکی پەیا نەکردبێ (والنبي ﷺ وهو أعظم الشفعاء يوم القيامة إذا تقدم له أهل المحشر وطلبوا منه أن يشفع لهم عند الله في فصل القضاء بينهم ، فإنه لا يشفع ابتداء) ئاگادار بە هەتا ڕۆژی قیامەت پێغەمبەر ﷺ کەکاتێك خەڵکی زیندوو ئەبنەوە لە مەعشەردا کاتێك کەئەچن بۆلای پێغەمبەری خوا ﷺ داوای شەفاعەتی لێ بکەن ئایا ئەو شەفاعەتە کەکاتێك داوای لێ ئەکرێی بۆ ئەوەی خوای تعالی بۆئەوەی حوکم بکا لەنێوان عەبدەکانیدا وە موحاسەبە دابنێی ئایا ئەتوانێ یەکەمجار شەفاعەت بکا کاتێك کە خەلکی ئەچن داوای لێ ئەکەن تەبعەن ئەبێ ئاگاداری ئەم خالە بین ؟ ئەوان ئەچن لەوکاتەدا داوا لەکێ ئەکەن لەزیندوویەك ئەکەن ؟! ئەمە دروستە ئەمە یەکەم .

دووەم :ئایا پێغەمبەر ﷺ یەکسەر کارەکە جێ بەجێ ئەکا یاخود ئەچێ سەجدەیەك ئەبات و داوا لەخوا ئەکات و خوا کەلیماتێکی فێرئەکا دوای ئەو کەلیماتە ئەلێت خوای گەورە پێی ئەفەرمووێی سەربەرزکەرەوە من شەفاعەتی تۆ قبول ئەکەم یان نا ؟ ئەو کاتە لەدوای ئەوەیە کە خوای گەورە قبولی ئەکا کەواتە ئێستا حالێن ئەوشتە نەهاتووە دوو ڕێگر هەیە :

*یەکەمیان : ئەو مردوە ئاگای لەئێمە نیە .

*دووەمیان : ئەوە ڕۆژی قیامەتە کە ئەو شەفاعەتەکە ئەکات خۆ ئێستا ئەو ئەو کەلیماتانە فێرنەکراوە .

(وإنما يستأذن ربه)یانی داوای ئیزن لەخوا ئەکا جل وعلى (ويطلب منه أن يأذن له بالشفاعة فيخر ساجدا بين يدي ربه ويدعوه ويتضرع إليه) داوای لێ ئەکا لەخوای رب العزه وەسوجدەی بۆ ئەبا لەسجدەکەیدا (ويستمر حتى يقال له) بەردەوام لەو سجدە و لەو داواکاریە تا خوای گەورە کەلیماتی فێرئەکا هەتاوەکو ئەو ئەو شەفاعەتەی ببێت و پێی ببەخشێت ئینجا پێ ئەلێت (يا محمد ارفع رأسك ، وسل تعطه ، واشفع تشفع)[1] (يا محمد

[1]: البخاري التوحيد(٧٠٧٢)

ارفع رأسك)ئەی محمد ﷺ سەر بەرزکەرەوە (وسل تعطه) چی داوا ئەکەی ئەتدرێتی (، واشفع تشفع) تکا بکە تکاکەت قبول ئەکرێی .

(ولكن كيف تطلب الشفاعة ؟) بەلأم بابزانین چۆن طلب ئەکرێی ئەو شەفاعەتە؟(الشفاعة تطلب من الله) لەخوای تعالی داوای شەفاعەت ئەکەین (ولا تطلب من المخلوق) لەمەخلوق داوا ناکرێت (فتقول) ئابەم شێوەیە داوا ئەکەی : (اللهم لا تحرمني شفاعة نبيك) ئەپارێتەوە ئەلێ خوایە شەفاعەتی پێغەمبەرم ﷺ بێ بەشم مەکە لەو شەفاعەتە ،(اللهم شفعه في) خوایە بیکەی بەتکاکار بۆمن (وأمثال هذا) بە وێنەی ئەو کەلیماتانە کەواتە ئەصلی داواکە لەخوا ئەکرێت (والنبي ﷺ بعد موته لا يطلب منه شيء لا شفاعة ولا غيرها) پێغەمبەرﷺ لەدوای مردنی هیچ شتێکی لێ داوا ناکرێت نە شەفاعەت نە غەیری شەفاعەت ، (لأن طلب الأشياء من الأموات شرك أكبر) لەبەر ئەوەی داوا کردنی هەرشتێك لەمردوو شیرکی گەورەیە نابێ لەمردوان داوا بکرێت کەواتە ئەوکەسەی دەسەلاتی نەبێ داوای لێ ناکرێت بەلأم ئایا لەزیندووواندا داواکردنی شتێك کە لەتواناياندا هەبێت ئەکرێت یان نا ؟ بەلێ ئەکرێت ، کەواتە با ئەمەش تێکەل نەکەین ئەم چەواشەکارییە ئەوە نیە پێغەمبەر ﷺ خەڵکی لەژیانیدا داوایان لێ کردوە فەرقی نیە ژیان و مردنی وەکو یەك وایە ! ئەمە چەواشەکارییەکەیە ئەلێن لەژیانی بەلی گوێی لێ بووە لەدوعای ئەم خەڵکە بەلێ ئەو دوعای بۆکردوون داواشی لەخوا کردوە جل وعلی وە یان قبولی کردوە یان نا دوعامان هەیە پێغەمبەرکردوەیەتی ﷺ لەحالی حەیاتیدا خوای گەورە لێ قبول نەکردوە ! وتویەتی خوایە با ئومەتەکەم با بەش بەش نەبێ لێ قبول نەکرد ! کەواتە هەموو دوعایەك ئەبێ إلا خوا قبولی بکا ئەگەر قبولی نەکا هەر مەرج کردنەکەی نیە .

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئنیجا ئەلێت :(فإن قال : النبي ﷺ أعطي الشفاعة وأنا أطلبه مما أعطاه الله تعالى.).

ئەگەر بەتۆ بلێ من سەیری پێغەمبەر کەی ﷺ کەوا ئەو شەفاعەتی دراوەتێ من ئەو شەفاعەتە لەو داوا ئەکەم لەوشتەی کە خوا پێی بەخشیوە ، کەواتە ئەو دەلێت مادەم خوا

پێى بەخشيوە ئەمە شوبهەكەيە ئەمە چەواشەكارييەكەيە ئەلىٚ مادەم خوا پێى بەخشيوە تواناى ئەوەهەيە بيدات كەواتە من لەوى داوا ئەكەم .

(فالجواب : أن الله أعطاه الشفاعة) بەلى راستە خواى تعالى شەفاعەتى داوەتىٚ بەلاٚم (ونهاك عن هذا) نەهى لەتۆ كردوە كە تۆ داوا لەو بكەى (فقال تعالى : فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدًا)[1] سەيركە پێت ئەلىٚ داواى هيچ شتێك مەكە لەگەل خواى تعالى يانى لەغەيرى خوا داوا لەكەسيتر مەكە (فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدًا) لەگەل خوادا داوا لەكەسيتر مەكە بەس داوا لەخوا بكە وەكو وتمان (لا تَدۡعُواْ) دائمەن ئاگاداربنماناى (لا تسأل وبمعنا لا تعبود) داوا مەكە عيبادەت مەكە لەگەل خوادا كەسيتر مەپەرستە لەگەل خوادا داواى كەسيتر مەكە هەر بلىٚ (يا الله) كافيە و بەستە (فإذا كنت تدعو الله أن يشفع نبيه فيك) ئەگەر داوا بكەى لەخواى تعالى كە پێغەمبەرەكەى بكا بە شەفاعەت كارى تۆ ﷺ (فأطعه في قوله: فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدًا)[2] ئەوە تۆ تەماشاكە لێرە ئەو شەفاعەتەى كە خواى گەورە پێى بەخشيوە قەناعەتت بەوە هەيە ئەبىٚ قەناعەتيشت بەوە هەبىٚ كە خواى گەورە بەتۆيى وتوە كە داوا مەكە لەغەيرى خوا ! دەى ئەوەش جىٚ بەجىٚ بكە (فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدًا) (وأيضا فإن الشفاعة أعطيها غير النبي ﷺ) سەيركە يەكێكى تر لەرەدەكان چۆن رەدى ئەو جۆرەكەسانە ئەدەينەوە ئەلێن ئايا شەفاعەت هەر بەپێغەمبەر دراوە ﷺ ؟ نەخێر ، تەبعەن بە پێغەمبەر و بەغەيرى پێغەمبەريش دراوە ﷺ (غير النبي ﷺ فصح أن الملائكة يشفعون ، والأفراط يشفعون ، والأولياء يشفعون) هاتوە بەصەحيحى كە مەلائيكە تكا ئەكات وە هەروەها ئەولياكان دۆستانى خوا ئەوانەى موتەقين ئەوانەى عيبادەتێكى جوان و زۆريان بۆخواى تعالى كردوە قسەيان وەر ئەگرێى شەفاعەتيان وەرئەگرێى كەخۆيى پێى بەخشيون وەهەروەها (والأفراط يشفعون)[3] مندالانيش تاكا ئەكەن بۆيە كاتێك كە منداڵێك ئەمرێى لەسوننەتدا لەدوعاى نوێژى جەنازەكە كە نوێژمان لەسەر كرد ئەلێن خوايە بيكە بە فراط بۆ دايك و باوكى يانى پێشى بخە ببێتە خێرێكى پێش خراو بۆ دايك و باوكى وە شەفاعەتى بۆ بكە ، (أتقول : إن الله

[1]: سورة الجن اية : ١٨
[2]:سورة الجن اية : ١٨
[3]: جمعى فراط ئەو منداڵەيە كە ئەمرێت هى موسلمانان وە كاتێك مرد شەفاعەت بۆ دايك و باوكى ئەكات

أعطاهم الشفاعة وأطلبها منهم) پرسیارێکت لێ ئەکەین ئایا تۆ ئەلێت وەلا ئەو منداڵە شەفاعەتی دراوەتی ئێستا لەو منداڵە ئەکەم !؟ کەس هەبووە بیبستن بلێت منداڵە بچووکەکە ئەوانەی کە بەمنداڵی مردوون ئەوانەی بە دوو ساڵ و سێ ساڵی مردن داواتات لێ ئەکەین شەفاعەتمان بۆ بکەن منداڵەکەم هاوار بۆتۆ شەفاعەتم بۆ بکە ؟! قەت شتی وای وتوە !؟ ئینجا فەرقی چیە هەمان حاڵەتە شێخ ئەلێرە پێت ئەلێت (أتقول : إن الله أعطاهم الشفاعة وأطلبها منهم فإن قلت هذا رجعت إلى عبادة الصالحين التي ذكرها الله في كتابه.) ئەگەر تۆ ئەوە بلێت کەواتە گەڕایتەوە بۆ عیبادەتی صالحین ئەگەر بلێ بەلی مەلائیکە و ئەولیا و منداڵان شەفاعەت ئەکەن من داواش لەوانیش ئەکەم کەواتە نەفسی قسەت کرد کەوا کافرەکان کردیان ئێمە بۆیە داوایان لێ ئەکەین بۆئەوەی نزیکمان بکەنەوە لەخوا ! هەمان قسەی ئەوانت کرد (وإن قلت : لا) ئەگەر بلێ : نا داوا لەوان ناکەم (بطل قولك) کەواتە قسەکەت پوچەل بوویەوە ! کە مادەم داوا لەوان ناکەی کە شەفاعەتیان دراوەتێ داواش لەپێغەمبەر مەکە کە لەدونیادا کە شەفاعەتی دراوەتێی ﷺ (أعطاه الله الشفاعة وأنا أطلبه مما أعطاه الله.) کەواتە ئەم قسەی تۆ باطلە کەبلێ (أعطاه الله الشفاعة وأنا أطلبه مما أعطاه الله) ئەوان ئەلێن مادەم خوا شەفاعەتی داوە بەو کەسە من لەو کەسە داوا ئەکەم ! ئەلێن کەواتە تۆ لێرە قسەکەت بەتاڵ بوویەوە ، ئەم شوبهەیەوە پەیوەستە بەداوا کردن لە پێغەمبەری خوا ﷺ کەداوای شەفاعەتی لێ ئەکرێت وە بلاوی ئەکەن لەناو خەلکیدا بۆئەوەی خەڵکی بکەن بە دووژمنی دەعو و بانگەوازی یەکخوا پەرستی بەخەڵکی بلێن ئەمانە رقیان لەپێغەمبەرە ﷺ ئەمانە رقیان لەشەفاعەتەکەیتی ئەمانە ئیناکری شەفاعەت ئەکەن ، ئەمیش بەم شێوازە رەدی دایەوە ئەگەر لەم جۆرە رەددانەوە یە ئەگەر وردە وردە برۆین لەگەل شێخدا ئە ئێستا بە مختصەری باسی کرد ئەلێن ئەم شوبهەیە لەدووشت پێك دێت :

*یەکەمیان : (الإدعاء بأن منسيد ينكر شفاعة رسول ويمرء منها) موشریکان صۆفیان دەورێشان لەهەموو کاتێك و وەختێکدا بەشێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)یان وتوە تۆ ئینکاری شەفاعەت ئەکەی ! ئەوە شوبهەکەیە .

*دووەم : (أن رسول ﷺ يعطى شفاعة مادم أن يعطى شفاعة فنحن يطلبو منه أعطاه الله) پێغەمبەر شەفاعەتی دراوەتیٚ ﷺ مادەم پێی بەخشێنراوە ئێمەش لەویی داوائەکەین لەبەر ئەوە هەندێکیان ئەلێن (لما أعطلى شفاعة لرسول ﷺ كان بيدى رسول) مادەم پێغەمبەرﷺ پێی بەخشێنراوە بەدەست خۆیەتی (فطلبوها من الرسول كطلب عاجة في تقادرين) کاتێك کەتۆ لەویی داوا ئەکەی وەك ئەوەوایە کەسێك شتێکی لەتوانادا هەیە تۆش لەو داوا ئەکەی ئەوە ئەوها مەسەلەکە هەندێکیان ئەلێن دوای شەفاعەت (الشفاعة من رسول جائز وقد كان صحاب يفعلون في حياة) هەتا ئەلێن پێغەمبەر ﷺ لەژیانی رۆژانەیدا خەلك داوای شتی لیٚ کردوە لەمردنیشدا بەهەمان شێوە ئەها بزانە شتەکەیان تێکەلاو کرد چەواشەکارییەکە لێرەدایە جا چۆن رەد لەمە ئەدەینەوە وەکو وتمان یەکەم شت ئێمە ئعتراف ئەکەین ئەلێن بەلیٚ شەفاعەت مەوجودە بۆئەوەی ئاگادربن ئەو چەواشەکارییەیان تێنەپەڕێنن بەسەر خەلکیدا باوەریان پێی بهێنن بلێن ئێمە بروامان بە شەفاعەت نیە ! وەکو وتمان ئێمە ئیمانمان بەشەفاعەت هەیە تەسلیم دەبین بەو موقەدیمەیەی کەئەوان هێناویانە بەلیٚ ئیمانمان بەشەفاعەت هەیە وەرجای شەفاعەتەکەیان ئەکەین لەخوای تعالى ! ئەمە هیچ ئیشکالێکی تێدا نیە ،

رەد دانەوەی دووەم :ئەوەی کەوا بینایان کردوە لەسەر ئەم موقەدیمەیە ئەوەیە مادەم پێغەمبەرﷺ شەفاعەتی دراوەتیٚ نەتیجەکە ئەوەیە ئێمەش لەو داوا ئەکەین ئێمەش ئەلێن بەلی راستە شەفاعەتی دراوەتیٚ بەلام کە لەو داوا ئەکەین ئەمە هەلەیە ! (ولاكن قولهم مطلوب فى الحياة دنيا هذا خطء بل إن الشفاعة الرسول زمنها فى الاخره) شەفاعەتی رسول لە ئاخیرەتدایە وە لەئاخیرەتیشدا ئەوکاتە کە خوای تعالى پێی ئەفەرمووێی سەربەرزبکەرەوە ! (فان تسألت رسول ﷺ شىء لم يأتى زمنه) تۆ داوای شتێك لەپێغەمبەر ئەکەی ئێستا لەحەیاتی دونیادا ﷺ کە زەمەنی نەهاتوە هێشتان هەروەکو لەحەدیسی صەحیح هاتوە ئەفەرمووێی : (ان الناس يأتون اليوم القيامه الى الرسول ﷺ ويطلبون أن يشفع)(أما فى دنيا فلا) هەروەکو لەحەدیس هاتوە خەلکی ئەچن بۆلای پێغەمبەر ﷺ داوای شەفاعەتیان بۆ بکا شەفاعەتیان بۆ بکا بۆئەوەی حوکم دابنرێی و خەڵکی موحاسەبە بکرێت لەو کاتەدا دروست ئەبیٚ نەك ئێستا لەدونیادا داوا بکرێی .

یەكێكی تر لەم شتانەی كەوا ئەم شوبهەی پێ رەد ئەدرێتەوە ئەوەیە كە بوترێی شەفاعەت مولكی پێغەمبەر نییە ﷺ ئەگەر مولكی بوایە پێویستی ئەكرد لەرۆژی قیامەت بلێ ئەی خوایە داوا لەخوای تعالی بكا ! مادەم شتێك مولكی تۆ بێ پێویست ئەكا لەكەسێكی تری داوا بكەی ! پێویست ناكا ،گەر شتێك مولكی خۆت بێ پێویست ناكا بچێت داوا لەكەسێكی تر بكەی بلێ ئەو شتە بدەم بەكەس و نەیدەم بەكەس ! كەواتە دەركەوت كەوا شەفاعەت هی خوای تعالی یە نەك هی پێغەمبەرﷺ كە پێ بەخشێنراوە وەكو وتمان بە ئیزن پێ بەخشێنراوە ئەبێ ئیزن لەخوای تعالی وەربگرێت وە خوای گەورە ئیزنی نادا هەتا ئەو كەسە موحید نەبێ .

یەكێكی تر لەرەدەكان ئەوەیە پێی بلێن بەلێ خوای تعالی شەفاعەتی داوەتێ بەس نەهی كردوە لەتۆ كەوا داوای لێ بكەی ! خوای تعالی فەرموویەتی چی لەقورئانی پیرۆزدا (فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا)[1] كەواتە تۆ نابێ داوا لەغەیری خوا بكەی كەواتە ئەمە هەلەیە تۆ بلێ لەبەر ئەوەی شەفاعەتی دراوەتێ من لەو داوا ئەكەم بەلێ شەفاعەتی دراوەتێ بەلاّم خوای تعالی پێی وتوی كەوا لەو داوا مەكە هیچ شتێك لەو داوا مەكە لەكەس داوا مەكە لەهیچ بەشەرێك مادەم شتیان لەدەسەلاتدا نەبێت پاشان ئەلێن شەفاعەت پەیوەست نیە بەخودی پێغەمبەرەوە ﷺ تایبەت نیە بەخودی ئەوەوە ، ئەویش و غەیری ئەویش پێغەمبەران و ئەولیا و مەلائیكە و الافراط هەمووی شەفاعەت ئەكا ئایا تۆ ئەچی لەغەیری ئەوانی داوا بكەی ؟ ئەگەر وتی بەلی . ئەلێن وەكو موشریكەكانت كرد ئەگەر وتی نە ئەلێن بۆ مادەم ئەو پێی دراوە بۆچی لێ داوا ناكەی ئەلێ مولكی ئەو نیە ئەلێن پێغەمبەریش مولكی ئەو نیە ﷺ واتا شەفاعەت موڵكی پێغەمبەر نیە ﷺ.

یەكێكی تر لە رەددانەوەكان ئەلێن ئەو داوایە لەخوا بكە بەلێ ئیسپاتی شەفاعەتمان كرد كەوا بیلین خوایە بیكەی بە شەفاعەتكارمان ئابەم شێوەیە ئەم شوبهەیە ئەرەوێتەوە .

شێخ (صالح) ئەفەرمووی :

(أي ليس من لازم إعطاء النبي ﷺ وغيره الشفاعة جواز طلبها منهم) واتا ئەمە ئەوە ناگەینێ كەوا پێغەمبەر ﷺ شەفاعەتی پێدراوە یان غەیری ئەو شەفاعەتی پێدراوە جائیز بێت تۆ

[1] : سورة الجن اية : ١٨

داوایان لیّ بکەیت (وهم أموات) لەکاتێکدا ئەوان مردوون !(بدليل أن الله سبحانه وتعالى نفي أن يشفع أحد عنده إلا بإذنه ورضاه عن المشفوع فيه) بەدەلیلی ئەوەی کە خوای گەورە نەڤی و ڕێگری ئەوەی کردوە کەکەسێك شەفاعەت بۆ کەسێك بکا إلا بەئیزنی خوا وە ئەبێت خوا لەو کەسەش ڕازی بێت . ئەم دوانە لەبیر مەکەن ئەبیّ خوای تعالی ئیزن بات وە ئەبیّ خوا لەوکەسەش ڕازی بیت کە شەفاعەتی بۆ ئەکرێت ئەویش موحید نەبێت نابێت (ولأن طلب الشفاعة من الأموات شرك) داوا کردنی شەفەعات لەمردوان شیرکە واتا خوا هەموو ئیشەکان خوای گەورە پوچەلی ئەکاتەوە هەموو نوێژو ڕۆژووەکانت و عیبادەتەکانت بەس بەوەندە بلێت (يارسول الله)شەفاعەتم بۆ بکە هیچ عمەلێکت نامێنیتەوە وە ئەگەر لەسەر ئەمە بمرێت بە موشریکی و بەکافری ئەڕۆیت پەنا بەخوای گەورە ! (والله قد حرم الشرك ، وأحبط عمل صاحبه ، وحرم عليه الجنة) خوای گەورە شیرکی حەرام کردوە وە هەرچی کارێك خاوەنی ئەو شیرکە بیکات خوای تعالی لەناوی ئەبات وە بەهەشتی لەسەر حەرام کردوە (وقد أنكر سبحانه على الذين يدعون غيره ويقولون هؤلاء شفعاؤنا عند الله) خوا ئینکاری کردوە جل وعلى لەو کەسانەی کەوا لەغەیری خودا داوایان کردوە وتویانە کەوا ئەوانە شەفاعەتکارمانن (ونزه نفسه عن ذلك وسماه شركا) خۆی لەوە خاوێن کردۆتەوە خوای تعالی کەئەمری بەوە کردبیّ یان ڕێنمای بەخەلکی کردبێت وابلێن وە ئەوەی بەشیرك داناوە ،(وأيضا إعطاء الله الشفاعة ليس خاصا بالنبي ﷺ فهل كل من أعطي الشفاعة تطلب منه من دون الله) هەروەها ئەلێت شەفاعەت پەیوەست و تایبەت مەند نیە بە پێغەمبەری خواوە ﷺ کەسانیتریش و غەیری ئەویش پێی بەخشێنراوە ئایا ئەبیّ داوایان لیّ بکەین لەغەیری خوای تعالی ؟! (فهل كل من أعطي الشفاعة تطلب منه من دون الله ؟) لەغەیری خوا لەو شەخصە داوا ئەکرێت ؟ (كما كان المشركون الأولون يفعلون ذلك) هەروەکو موشریکەکانی پێشین ئەمیان ئەکرد ! (هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ)[١] ئەیانوت ئەمانە شەفاعەت کارانمانن بۆلای خوای تعالی .

[١]: سورة يونس اية : ١٨

(إثبات أن الالتجاء إلى الصالحين شرك)

شوبهەی شەشەم : (فإن قال : أنا لا أشرك بالله شيئا) کابری موشریك دێت کابرای صۆفی و دەورێش دێت بەتۆ ئەڵێت من شەریك بۆ خوا قەرار نادەم (حاشا وكلا) تەبعەن هیچ کاتێك ئەوە نیە بەخۆی بڵێت من موشریکم بەس عەمەلەکەی شیرکە بەخۆی نازانی ئێستا دێنە سەر ئەم شوبهەیان (ولكن الالتجاء إلى الصالحين ليس بشرك) ئەمە چەواشەکارییەکەیە شوبهەکە لێرەدایە ئەڵێت : بەڵام داوا کردن و پەنا گرتن و داوای یامەرتی و پەناگەی لەصالحین شیرك نیە ، یانی هانا بردن بۆ صالحین داوا لێکردنیان داوای پەنا لێکردنیان داوا شتێکیان ئەمە پێی ناوترێی شیرك کەواتە ئەو لێرە تەعریفی شیرك نازانێ ئەو ئەمە بە شیرك نازانێ (فقل له) تۆ پێی بلێ : (إذا كنت تقر أن الله حرم الشرك أعظم من تحريم الزنى) ئەگەر إقرار ئەکەی بەوەی خوای تعالى شیرکی حەرام کردوە زۆر لەزینا گەورەتر . زینا حەرامە یان نا ئەڵێ بەلی حەرامە . ئایا تۆ إقرار ئەکەی بەوەی کەوا شیرك لە زینا گەورە ترە (وتقر أن الله لا يغفره) وە إقرار ئەکەی کەوا لەشیرك خۆش نابێ ؟! (فما هذا الأمر الذي حرمه الله وذكر أنه لا يغفره) پێی بلێ دەوەرە تەعریفی شیرکم بۆ بکە ؟! ئەمە وەکو شوبهەی چوارەم وایە . کە ئەیوت ئەمە عیبادەت نیە ئێمەش ئەڵێن وەرە تەعریفی عیبادەتمان بۆ بکە ! ئینجا ئەڵێ (فإنه لا يدري) نازانێ چیە تەعریفی شیرك ،ئەڵێ ئەمە شیرك نیە یانی هاوارکردن بۆ صالحین و داوا کردن لەصالحین بەشیرك نازانی ئەمە (فقل له: كيف تبرئ نفسك من الشرك وأنت لا تعرفه ؟) جا لەبەر ئەوەی هاواربردن بۆ رسول الله ﷺ و بۆ صالحین بۆ پێغەمبەران و بۆ مەلائیکە شیرکە و ئەویش بەشیرکی دانانێ ئێمە پێی ئەڵێن (كيف تبرئ نفسك من الشرك وأنت لا تعرفه ؟) تۆ ناڵێت شیرك حەرامە ؟ بەلی ؟ ئەی چۆن تۆ شیرك نازانی بۆ ئەوەی خۆتی لێ بەریئ ئەکەی ، وەرە تەعریفی شیرك فێر بە (كيف يحرم الله عليك هذا ويذكر أنه لا يغفره ولا تسأل عنه ولا تعرفه ؟) یان چۆن خوا شتێکی حەرام کردوە وەتوویەتی من لەوکەسە خۆش نابم بکەوێتە ناو شیرکەوە کەچی تۆ نازانی شیرك چیە پرسیاری لێ ناکەی ؟! ناتەوێی بیزانی ؟! پرسیاری لێ ناکەی ! (أتظن أن الله يحرمه ولا يبينه لنا ؟) ئایا تۆ پێت وایە خوای گەورە شتێکی حەرام کردبێ بەیانی نەکردبێت

لەقورئانەكەیدا ؟! پێت وایە كەوا بۆی بەیان نەكردبێ كەوا ئەو شتەی كەوا حەرام كراوە لەوقورئانەكەیدا پی نەوتبێن چیە ئەوشتە ؟! (فإن قال : الشرك عبادة الأصنام) ئینجا كابرا دێت پێت ئەڵێ ئا ئەزانم شیرك چیە . شیرك چیە ؟ ئەڵێ : واتا لەدار و بەردێك بپەرستی و لەدار و بەردێك داوا بكەی ئەوە شیركە !. (ونحن لا نعبد الأصنام) پێت ئەڵێ بت و صەنەم ناپەرستم كا من بت و صەنەمم پەرستوە كا من هاتووم بت بتاشم وەكو (لات ومنات وعزا) بیان پەرستم ! ئەمە شیركە ! (فقل له : ما معنى عبادة الأصنام ؟) تۆش پێی بلێ وەرە بزانم عیبادەتی ئەصنام چیە لەلای تۆ ؟ (أتظن أنم يعتقدون أن تلك الأخشاب والأحجار تخلق وترزق وتدبر أمر من دعاها ؟ فهذا يكذبه القرآن) ئایا تۆ باوەرت وایە كەوا ئەو كەسانەی كەوا داوایان ئەكرد لەو بت و صەنەمانەی لەو خەشەبانە لەو بەردانە لەو دارانە ئیعتقادیان وابێ كە ئەمە دونیای دروست كردوە ؟! ئەمە رزق ئەدا ؟! ئەمە دونیا بەرێوە ئەبات ؟! ئەمە قورئان خۆی بە درۆی ئەخاتەوە چونكە قورئان ئەفەرمووێی : ئەگەر تۆ پرسیاریان لێ بكەی كێ ئەرز و ئاسمانی دروست كردوە ئەلێن خوا ، واتا (ئەبو جهل)پێت ئەڵێ خوا دونیای دروست كردوە ، ئێوە سەرنج بدەن (ئەبو جهل) طواف ئەكرد بەدەوری كەعبەدا ! بەرۆژوو ئەبوو ئەوەتا پێغەمبەر ئەفەرمووێی ﷺ: قوریش لەموحەرەمدا بەرۆژوو ئەبوون (ئەبوجهل) طواف ئەكرد حەجی ئەكرد صەدەقاتی ئەكرد وە یارمەتی خەلكی ئەدا ئاو و نانی حاجیەكانی ئەدا ئەیوت لەبەر ئەوەی خوای تبارك وتعالى لێمان رازی بێت بەلاَم لەهەمانكاتدا بۆ صالحینیشیان ئەكرد ئەوشتانە داوای ئەوانەشیان ئەكرد جا قورئانە بۆخۆی ئەم دەعوەیە بەدرۆ ئەخاتەوە بلێ (ئەبو جهلە)كانی زوو ئەوانە ئەو دارو بەردەیان لەبەر ئەوە پەرستوە چونكە ئیعتقادیان وابووە ئەوانە دونیا بەرێوە ئەبەن ! نەخێر وانەبوو (وإن قال : هو من قصد خشبة أو حجرا أو بنية على قبر أو غيره) ئەگەر پێی وتی شیرك مەبەستی ئەوەیە كە كەسێك داریك بەردێك یان بینایەك كە لەسەر قەبرێك دروست كراوە مەبەستی ئەمانە بێ (يدعون ذلك ويذبحون له يقولون : إنه يقربنا إلى الله زلفى ويدفع الله عنا ببركته ويعطينا ببركته ، فقل : صدقت) ئەگەر پێشت بلێ شیرك ئەوەیە كە هەر كەسێك دارێك بەردێك شتێك بپەرستێ هاواری بكا مەبەستی بێ كە داوایان لێ بكا و وە حەیوانیان بۆ سەربریێ وە عیبادات بكا وە ئەوانە بلێن بۆ ئەمانەی ئەكەین وە نزیكمان ئەكەنەوە لەخوا

وە خوا دەفعی بەلآمان لێ ئەکا بەبەرەکەتی ئەمانە . بلێ والله ڕاست ئەکەی ئەمەیە شیرك . (وهذا هو فعلكم عند الأحجار والأبنية التي على القبور وغيرها) ئائەمەیە ئیشی ئێوە لەلای ئەو دار و بەردانەی کەوا ئەیپەرستن لەلای ئەو قەبرانەی کەوا ئەیپەرستن (فهذا أقر أن فعلهم هذا هو عبادة الأصنام فهو المطلوب.) ئەمە إقراری کرد کە فیعلی ئەوانە عیبادەتی ئەصنام ئەوهایە ئەمەیە کە ئێمە داوای ئەکەین جا ئەمە وەکو ئەو عیبادەتەیە کە ئێوەش ئەیکەن (ويقال له أيضا : قولك : (الشرك عبادة الأصنام) هل مرادك أن الشرك مخصوص بهذا) ئەگەر بلێ :وەلا شیرك تەنها ئەوەندەیە تایبەت مەندە بەوەندەوە ! هیچی تر (وأن الاعتماد على الصالحين ودعاءهم لا يدخل في ذلك ؟)بلێت پشت بەستن بەپیاو چاکان و داوالێ کردنیان و تەوەکول لەسەر بەستنیان و بانگەواز کردنی ئەوان ناچێتە ژێر ئەم بابەتەوە ؟! ئەلێن (فهذا يرده ما ذكر الله في كتابه من كفر من تعلق على الملائكة أو عيسى أو الصالحين) ئەم قسەیەی کە تۆ ئەیکەی چی ڕەدی ئەداتەوە خوای تعالى لەقورئان کە کەسانێك هاتوون موتەعەلیق و پەیوەست بوون بەملائیکە و بەعیسا و صالحینەوە خوای تعالى بەموشریکی لەقەلەم داون ! (فلا بد أن يقر لك أن من أشرك في عبادة الله أحدا من الصالحين فهذا هو الشرك المذكور في القرآن وهذا هو المطلوب) کەواتە پێویستە ئەو کابرایە إقرار بکا بلێ ئەوەی کەوا شەیرك لە عیبادەتی خوادا دابنی شیرك بکات لەعیبادەتی خوا و هەر کەسێك بەشدار کا لەعیبادەتی خوای تعالى جا صالح بێت یان غەیری صالح ئەوە ئەو شیرکەیە واتا (من دون لله) بێت ئەوە ئەوشیرکەیە گەیشتنیە مەبەست .

(وسر المسألة أنه إذا قال : أنا لا أشرك بالله) جا وەرە بۆ سیری ئەم مەسئەلەیە ئەم شوبهەیە بابزانین چۆنە ! ئەلێ من شیرك پەیدا ناکەم بۆ خوای تعالى ! (فقل له : وما الشرك بالله ، فسره لي ؟)دەوەرە شیرکم بۆ تعریف بکە ؟ بزانم شیرك چیە لای تۆ ؟ (فإن قال : هو عبادة الأصنام)شێخ گەرایەوە تلخیصی بابەتەکە ئەکا پێمان بلێ عیبادەتی ئەصنام چیە ؟ (فقل : وما معنى عبادة الأصنام فسرها لي ؟) ئادەی بزانین عیبادەتی ئەصنام چیە بۆمان تەفسیرکە ؟

(فإن قال : أنا لا أعبد إلا الله) دوای وتی لەخوا زیاتر من کەسیتر ناپەرستم ! (فقل : ما معنى عبادة الله ؟) دەپێمان بلێ عیبادەتی خوا بەتەنها چیە(فسرها لي ؟) بۆمان تەفسیر کە بۆمان ئاشکرا بکە ؟ (فإن فسرها بما بينه القرآن فهو المطلوب) ئەگەر تەفسیری کرد بەوەی قورئان باسی کردوە ئەوە تەواو ئەوە وایە (وإن لم يعرفه فكيف يدعي شيئا وهو لا يعرفه ؟) ئەگەر نەیزانی ئەلێن جا باشە کە تۆشتێك نازانی چۆن إدعای زانینی ئەوشتە ئەکەی ؟! (وإن فسر ذلك بغير معناه) ئەگەر تەفسیری کرد بەغەیری مانای خۆیی (بينت له الآيات الواضحات في معنى الشرك) ئینجا برۆ ئایەتەکانی بۆ بێنە کە باسی بەیانی شیرك ئەکات ! (في معنى الشرك وعبادة الأوثان وأنه الذي يفعلونه في هذا الزمان بعينه)ئەوەی ئەمرۆ خەلك ئەیکا هەر نەفسی ئەوەیە کە خوا لەقورئاندا باسی کردوە . یانی کاتێك کە کابرا ئەلێ (یارسول الله) هاوار (یاعبدالقادر) هاوار ئەلێن نەفسی ئەوەیە کە کاتی خۆی ئەیان وت (یاود ، یایغوس و یا سواع)! یان (یا لات و منات و عزاء) هیچ فەرقی نیە چونکە ئەوانە صالحین بوون لەکاتی خۆیدا داوا کراون لەغەیری خوا تۆش لەئەنبیاء و صالحین داوا ئەکەی هیچ فەرقێکتان نیە (وأن عبادة الله وحده لا شريك له هي التي ينكرون علينا) عیبادەتی خوا بەتاك و تەنها ئەوەیە کەشەریکی نەبێ ئێوە بەئێمە ئەلێن نەخێر بەو شێوەیە نابێ عیبادەت وانیە بەم شێوازە ئینکاری ئەوەمان لێ ئەکەن ! (ويصيحون فيه كما صاح إخوانهم)سەیری ئەو عیبارەتە بکە (ويصيحون فيه كما صاح إخوانهم)! واتا هاوارت لێ ئەکەن هەروەکو برا برا موشریکەکان (ئەبو جهل)ی برایان هاواری ئەکرد کاتی خۆیی کە ئەیان وت (حيث قالوا: أَجَعَلَ ٱلْءَالِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَىْءٌ عُجَابٌ)[1] چۆن ئەبێ تەنها داوای (الله) بکرێی بەتەنها ! چۆن ئەبێ تەنها تەنها خوا بپەرسترێی بەتاك و تەنها ! ئەی ئەو پیاو چاکانە جاهیان هەیە ! ئەو پیاچاکانە شەفاعەتیان هەیە ئەو ئەنبیاء و رسولانە هەتا کۆتاییەکەی ! بەعام ئەم قسانەمان بۆ ئەکەن چۆن تۆ ئەوانە مەنع ئەکەی لەئێمە !؟ نەفسی قسەش نیە ئەوانەی ئەمرۆ ئەیکەنەوە !؟ هەمان قسەیە ، برۆ پێیان بلێ بەس لەخوا داوا بکە بەس خوا داوا بکە دڵی دائەخرێی ئەلێ چۆن لەپێغەمبەر داوا نەکەم ﷺ! چۆن (عبدالقادر) داوانەکەم ! تۆ داوا کردنت تەنها لەخوادا تەسك کردەوە ئەوهامان پێ ئەلێن ئەوەندە رقیان لەتوحیدە ! ئەگەر

[1] : سورة ص اية : ٥

بەتەنها داوا لەخوا بكرێی دلیان بێزار و بێتاقەت ئەبیٚ و دائەخرێی لەغەیری خوا داوا بكرێی دلّیان ئەكرێتەوە ! ئەم بابەتە پەیوەست نیە بەدوعای كەسەكان وەكو نەزر و صەلات و ئەوبابەتانە بەتەنها چونكە ئەمرۆ كێشەكە زۆر لەوە گەورەترێكە ئاگاداربە یانی شوبهە و چەواشەكارییەكان زۆر لەوە گەورەترن ئێستا علمانیەك ئەچیٚ دەستوری كەسێك قبول ئەكا ناوی نانێت شیرك ! ئەلیٚ خۆمن نالێم ئەو كەسە دونیای دروست كردوە ئەو رێنمایم ئەكا ئەی رێنمایی كردن شیرك نیە ! وەرە شیركم بۆ تەعریف كە وەرە عیبادەتم بۆ تەعریف كە ! ئابەم جۆرە رەددانەوە تۆ ئەتوانی رەدی هەموو ئەو جۆرە موشریكانە بدەیتەوە چ صۆفی و دەورێش بیٚ چ علمانی بیٚ چ كەسێكی دونیایی بیٚ بێت تەنها دونیا بپەرستێی ئەوانە دونیا ئەپەرستن ، تۆ بەقسەی كەسانێك ئەكەی لەغەیری خوا ! تۆ ئەوامیر لەغەیری خوا وەرئەگریی كەواتە تۆ موشریكی ! هەروەكو چۆن كابرا داوا لەغەیری خوا ئەكا موشریكە تۆش بەهەمان شێوە موشریكی جا ئەگەر ئێمە وایان پێی بلێن بلێن بەس خوا وەرە بەس خوا بپەرستە وەرە بەس داوا لەخوا بكە وەرە بەس رێنمای لەخوا وەربگرە ئەو تۆیی دروست كردوە ئەبیٚ بەس رێنمای لەو وەربگریی هاوارت لیٚ ئەكا ئەلێن (أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيۡءٌ عُجَابٞ)[١] چۆن ئەبیٚ رێنمایی لەیەك كەس وەربگرین ئەها ئەمرۆش سەیركە ئازادی ئازادی ! ئەلیٚ من ئازادم لەوە دیموكراتی وەرئەگرم ئازادم لیبرالیم ئازادم وەطەنیم ئازادم فلان شتیم فلان شتیم هەتا داوای سەر بە ئەمریكام سەر بە روسیام سەر بەصینم سەر بەفلانم سەر بەماركسم یانی ئەم ناوانەت بۆ دەهێنی ناویشی نانێت شیرك ئەمە بۆخۆی شیركە ئەمە بۆخۆی هاوبەشی پەیدا كردنە بۆ خوای تعالی چونكە تۆ رێنمایت لەغەیری خوا وەرگرت ئینجا ئەو بەشیركی بزانی یان نەزانی تەبعەن ئەوان هیچ كاتێك بەخۆیان نالێن موشریك . شەیتان بەخۆی ئەلیٚ موشریك و كافر ؟ كیٚ هەیە بەخۆی بلیٚ موشریك و كافر . شەیتان كاتێك كە كەسێك كافر ئەكا شیركی پێی ئەكا یەكسەر ئەلێت (إنی بریء) من بەریم لەو شیركە ! خۆی لیٚ بەرائەت ئەكا (إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ)[٢] ئەلێت (إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ) بەداخەوە ئەمرۆ چەندەها شتی سەیر سەیر ئەبیستین شەخص ئەهێنین بۆ نمونە دانیشتنی ئیسلامی و علمانیەكان ئەبیٚ ! لەمیدیاكاندا سەیرئەكەی پرسیاریان لیٚ ئەكەن

[١]: سورة ص اية :٥
[٢]: سورة الحشر اية : ١٦

ئەلێ ئەوە کافرە ئەلێ من کەس کافر ناکەم ئەلێت ! ئەلێ کێ کافرە ئەو کەسەی کە بەخۆی بلێ کافر کافری ئەکەم باشە کەس هەیە بەخۆی بلێت کافر کەس هەیە بەخۆی بلێت من کافربوویمە مەگەر کەسێك زۆر زۆر هەتا بلێت بێعەقل بێ هیچ نەزانی لەسیاسەتی ڕۆژانی هیچ نەزانی خەڵکی لەخۆی هارکا بلێ ئا من کافرم بەخوا و بەپێغەمبەر و ﷺ و بڕوام بەوشتانە نیە ! ئاوها بلێ بەو شێوەیە بەڵام علمانیەکان زۆر مونافیقن نایەن بلێن من کافرم ئەلێن (بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ)[1] مردوەکیان هەبێ ئەلێن خوا بەبەهەشتی شاد بکا یان ئەوەتا سەیرکە ئێستا زۆر بەی علمانیەکانی ئێستا کە لەکاتی خۆیدا ئەو پەری چەپ ڕەووبوون ئێستا هەموو زمانیان بریتیە لە (إن شاءالله) ئەلێت إن شاءالله بەیانی ئەچین بۆ پەرلەمان بە ئیزنی خوا بەپشتیوانی خوا ئەها بزانە ناوی خوات بۆ ئەبا بۆ ئەوەی بۆت برازێنیتەوە بۆئەوەی بۆت ئاسان کا کە تۆ باوەرت وابێ کە ئەو شەخصە باوەری بەخوا هەیە باشە بڕوابوون بە خوا هەر ئەوەندەیە کە بلێت خوا هەیە ئەوە (جەهمی کوری صفوانە) کە کافر کرا لەکاتی خۆیدا خۆ شەیتان لەهەمووتان لەباشتر خوا ئەناسی لەهەمووتان باشتر بڕوای بەبەهەشت و بەجەهەنم هەیە ! شەیتان یەك ئیشی نەکرد سەجدە بەرە نابەم ئێوە چەندەها ئەمری خواتان شکاندوە چۆن پێی کافر نابن ئەوامیری خوا کە بەتەکەبوور ئەشکێنی چۆن پێی کافر نابی جالێرە ئەبێ ئاگاداریی ئەوە بین مەسەلەی شیرك و مەسەلەی عیبادەت تەعریفی داوا بکەین لەخەلکەکە بلێن وەرە جارێکیکیە وەرە ئیسلام پێناسە بکەنەوە شیرك پێناسە بکەنەوە کە تۆ ئەلێ من خەلك کافر ناکەم بزانم وایە یانی جوێن بەخوا ئەدا ئەلێ من کافری ناکەم جایهلە .

شێخ (فوزان) ئەلێت :

(يبين الشيخ رحمه الله أن الشرك ليس مقصورا على عبادة الأصنام) ئالێرەدا شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) لەرەد دانەوەی ئەم شوبهەیە کە شوبهەی شەشەمە رەدی ئەوانە ئەداتەوە کە گوایە ئەوان وائەزانن کەوا شیرك بریتیە لەوەی کەوا بەردێك بتاشی و سەجدەی بۆ بەریت ! هەر ئەوەندەیە شیرك بۆیە هاوار کردن بۆ پێغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام) بۆ ئەولیا و صالحین بەشیرك نازانن (لأن المشركين الأولين منهم من يعبد الملائكة ، والملائكة أصلح

[1]: سورة الفاتحة اية : ١

الصالحين كما قال تعالى : بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿٢٦﴾ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُم بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ وَهُم مِّنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ﴿٢٨﴾ * وَمَن يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَٰهٌ مِّن دُونِهِ فَذَٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَٰلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ)[1] وتمان شێخ (فوزان) ئەلێ : شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) بەیانی ئەکا کە شیرك تەنها ئەوەندە نیە تۆ بت بپەرستی بەتەنها ئەوە شیرکە بەلاَم شیرکی تریشمان هەیە لەبەر ئەوەی موشریکینی پێشوو مەلائیکەیان ئەپەرست کە ئەوانە (أصلح الصالحين)بوون سەیری کە خوای گەورە لەقورئاندا فەرموویەتی (بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ) ئەوانە کەسێك نین بپەرسترێن بەلکو ئەوانە عەبدن پەرستراو نین ! وە رێزلێنراون لەلای خوای تعالی ئەوانە بەبێ ئەمیری خوا هیچ شتێك ناکەن خوای تعالی ئاگاداری هەموو کار و کردەوەیانە هەموو وتەیانە هەموو جموجۆلەکیانە چی بکەن و چی نەکەن ئەوە ئەوانە شەفاعەت ناکەن إلا بۆ کەسێك نەبێ خوا لێ رازی بێ وە لەخوا زۆر زۆر ئەترسن وەهەرکەسێك لەوان بلێ ئەبێ من بپەرسترێم بەقسەم بکرێی بەقسە بکرێم هاوارم بۆ بکرێی عیبادەتم بۆ بکرێی ئەوە خوای تعالی ئەفەرمووێی من تۆ لەی لێ ئەستێنم بەئاگری دۆزەخ هەر مەلائیکەیەك وابلێت ئاوهاش هەر زالمێکی تر هەر کافرێکی تر ئەو قسەیە بکا من تۆڵەی لێ ئەسێنمەوە هەر کەسێك بلێ داوا لەمن بکەن هەرکەسێك بلێ رێنمای من وەربگرن لەغەیری خوای تعالی خوای تعالی ئەلێت :بەجەهەنم تۆڵەی لێ ئەستێنم ! (ومنهم من يعبد الصالحين) هەبوو صالحینی ئەپەرست خوای تعالی ئەفەرمووێی (أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ)[2] ئەوانەی ئێوە داوایان لێ ئەکەن لەغەیری خوای تعالی ئەوانەی کە ئێوە دەیان پەرستن لەغەیری خوای تعالی ئەوان بۆخۆیان (ئەنبیاء صالحين و مەلائکانە) خۆیان پێشبرکێی ئەکەن لەکاری عیبادەتدا لەئەنجامدانی کاری عیبادەت کامیان زیاتر بچێتە پێشەوە بۆلای خوای تعالی بەعیبادەتەکەی وە ئەوانە رجای رەحمەتی خوایان هەیە لەخوا ئەترسن ئێوە چۆن ئەیان پەرستن ئێوە چۆن داوایان لێ ئەکەن ، جا شێخ (فوزان) ئەلێ ئەم ئایەتە وتراوە (قيل إنها نزلت فيمن يعبد عزيرا والمسيح من الأنبياء) وتراوە بۆ ئەوانە هاتۆتە خوارەوە کەوا ئەوانەی

---

[1]: سورة الأنبياء اية : ٢٦-٢٩

[2]: سورة الإسراء اية : ٥٧

کە عوزێریان ئەپەرست یاخود ئەوانەی کە مەسیحیان ئەپەرست پێغەمبەر عیساء (علیه الصلاة والسلام) یاخود (وقیل : نزلت في قوم کانوا یعبدون الجن فأسلم الجن) لەسەر کەسانێك ئەم ئایەتە هاتۆتە خوارەوە کەوا جنیان ئەپەرست جنۆکەکان موسلمان بوون کە موسلمان بوون چی ئەکەن بە تبیعەتی حالّ عیبادەت ئەکەن پێش برکێی ئەکەن بۆ خوای تعالی کەواتە ئەوی ئەو کەسانەی کە ئەو هەموو جنە ئەپەرستن ئەمان بۆ خۆیان عیبادەتی خوا ئەکەن لەبرین لەو عیبادەتەی کە ئێوە بۆیان ئەکەن وە ئەوان پێش برکێی ئەکەن بۆنزیك بوونە لەخوای تعالی یە (ولم یعلم من یعبدهم من الإنس أنهم أسلموا) ئەوانەی لەئینسانەکان ئەیان پەرستن ئەم جنۆکانەیان ئەپەرست نەیانزانی کە موسلمان بوون وە خوای تعالی ئەلێت ئەوانەی ئێوە دەیان پەرستن لەغەیری خوا خۆیان عیبادەت بۆ خوا ئەکەن ئەو وەسیلەیەی کە خوا لێرەدا بەکاری هێناوە باسی کردوە یانی عیبادەت یانی عمەلەی صالح نەك وەسیلە بەو مانایەی طلبی شەفاعە ئاگادار بە کە لیمەی وەسیلەیە یەکێکە لەو چەواشاکارییانەی کە صۆفی و دەروێشەکان خەڵکی پێی گومرا ئەکەن ئەلێن وەسیلە پێغەمبەر وەسیلەمانە ﷺ یانی چی ئەمە واتا داوای لیّ بکەین ! وەسیلەیە ئەوە نیە وەسیلە تۆ عیبادەت کەی بچیتە پێشەوە بۆ لای خوای تبارك وتعالی (وقیل : نزلت في قوم کانوا یعبدون الجن فأسلم الجن ولم یعلم من یعبدهم من الإنس أنهم أسلموا) ئەمە واوتراوە کە ئایەتەکان لەسەر ئەوانە هاتۆتە خوارەوە .

(والمقصود من ذلك أن الله ذكر أن المشركين الأولين منهم من يعبد الأصنام والأشجار والأحجار ومنهم من يعبد الأنبياء والصالحين ، وسوى بينهم في الحكم وحكم عليهم بالكفر والشرك) خوای تعالی ئەفەرموویّ موشریکانی پێشوو بەلیّ تێیاندا هەبووە دار و بەرد و ئەوشتانەیان پەرستوە ! وە تێشیاندا هەبووە پێغەمبەران و صالحینیان پەرستوە! وە خوای گەورە هەموویان لەیەك حوکم باس کردوە فەرقی نەکردوە لەنێوان ئەوانەی کەوا داوا لەپێغەمبەرێك بکات یان داوا لەبەردێك بکات هیچ جیاوازی نیە (وحكم عليهم بالكفر والشرك) وە ئەوانی کافر و موشریك کردوە (وأنت أيها المشبه تريد أن تفرق بين من عبد الأصنام ومن عبد الصالحين فتفرق بين ما جمع الله وهذا من المحادة لله سبحانه وتعالى) تۆش ئەتەوێت چی بکەی ؟! ئەتەوێت فەرق بکەی لەنێوان کەسێك کە عبدایەتی بۆ صەنم کردوە لەگەل

کەسێك کە عەبدایەتی بۆ پێغەمبەر کردوە نەخێر جیاوازی نیە عەبدایەتی هەر عەبدایەتیە إلا بۆ خوا ئەکرێت بۆ کەسیتر ناکرێت (هذا وجه رد هذه الشبهة حيث تبين أنه لا فرق بين شرك الأولين وشرك هؤلاء الذين يدعون الإسلام) ئاگادار بە شێخ (فوزان)ئەلێت چۆن ئەم شوبهەیە رەد ئەکەینەوە ئەلێن هیچ جیاوازی نیە لەنێوان شیرکی ئەوەلین و شیرکی ئێستا یەك جیاوازی نیە لەنێوانیان ئەوانەی إدعای ئیسلام ئەکەن یانی حوکم نادات بەموسلمان بوونیان ئەمەش رەدە بۆ ئەو تێ نەگەیشتوانەی ئەمرۆ کە ئەلێ نا ئەوەی هاوار کاتە غەیری خواتعالی ئێمە ناتوانین پێی بلێن موشریك ئەلێن قولەکە شیرکە بەس خۆی موشریك نیە دەی وەالله کاکە موشریکە فەرقی چیە لەگەل (ئەبو جهل) چ فەرقێکیان هەیە (وهم يعبدون القبور والأولياء والصالحين لأنهم لا يعرفون أن هذا شرك ، وهذه نتيجة الجهل بعقيدة التوحيد الصحيحة والجهل بما يضادها من الشرك فإن من لا يعرف الشرك يقع فيه وهو لا يدري ، ومن هنا تتضح ضرورة العناية بدراسة العقيدة الصحيحة وما يضادها.) ئەبێ ئاگادار بن ئەوانە کە إدعای ئیسلام ئەکەن لەکاتێکدا قەبر ئەپەرستن و پیاو چاکان ئەپەرستن پێغەمبەران و صالحین ئەپەرستن ئەوانە نازانن شیرك چیە ، ئایا بەم نەزنینەیان حوکمەکەیان لەسەر لائەچێت چەندجارمان باس کردوە کە شیرك بەنەزانین بیکەی و بەزانین بیکەی تۆ موشریکی (من وقع ڤ شرك وقع شيرك عليه) ئەمێنیتەوە سەر عەزابدان وەکو چەند جار باسمان کردوە ئایا ئەو کەسەی کە نەزانیت عەزاب ئەدرێی لەسەری ئەلێن نا إختبار ئەکرێی لەرۆژی قیامەت ،ئەی ئەگەر زانی موعەزەب ئەبێت ئەما ئەو شەخصە موشریکە بەلێ موشریکە جاهیل بێ و غەیری جاهیل موشریکە و (أشركه) مانای نیە کابرا شیرك بکات و بلێ موشریك نیە ! بلێ (یا رسول الله) بلێ وەالله ئەو کابرایە راستە وتویەتی (یارسول الله) شیرکە بەس موشریك نیە چۆن موشریك نیە ؟! جا لەبەر ئەوە ئاگاداری ئەمە بن شێخ لەکۆتایەکەیدا ئەلێت (ومن هنا تتضح ضرورة العناية بدراسة العقيدة الصحيحة وما يضادها.) کەواتە پێویستە لەسەر موسلمانان لەشیرك و لەتوحید بکۆلنەوە لەعیبادەت ئەم کەلیماتانە تعریف و پێناسەکەیانیان بەجوانی شارەزا بن ،ئیسلام بزانین ئیسلام چیە والله ئەو کەسەی نوێژبکا و علمانی بێت نە لەعلمانی تێ گەیشتوە نە لە نوێژ تێ گەیشتوە نە ئەمەیانە نە ئەمەیتریانە ئەگەر علمانیت نوێژی چی ئەکەیت ! ئەگەر نوێژئەکەیت بۆچی علمانیت ! نابێ ئاخر ئەمە

شیرکە ئەمە ضلالەت و گومراییە تۆ لەئیسلام تیَ نەگەیشتووی لە نوێژەکەت تیَ نەگەیشتووی تۆ لەنوێژەکەت ئەلێت (إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ)[1] یانی خوایە تەنها من عیبادەت بۆتۆ ئەکەم تەنها بۆتۆ عیبادەت ئەکەم تەنها لەتۆ ڕێنمایی وەرئەگرم کەچی دوایش ئەچی لەغەیری خوا ڕێنمایی وەرئەگرێت یانی ئەمە تناقضە ئەمەیان ئەمە هەلت وەشاندەوە تۆ ئیشەکەت بۆیە ئەبیَ بزانیت ئیسلام چیە ! ئەبیَ بزانیت شیرك چیە ! ئەبیَ بزانیت بیدعە چیە ! ئەم تعریفات و پێناسانە لەشوێنی خۆی وەربگرە ئاگادار بە نابیَ لەهەموو کەسێکی وەربگرێی کە نەزانی تەعریفەکەی چونکە ئێستا ئەوەتا لەموشریکین بپرسە بلیَ شیرك چیە ؟! ئەلیَ ئەوەیە کە تۆ سجدە بۆ صەنەمێك بەریت ئەوەیە شیرك لای ئەو ! ئەوە هەلەیە شیرك ئەوەیە کە عیبادەت بۆ غەیری خوا بکرێت ئەگەر پێغەمبەریش بێت ﷺ شیرك ئەوەیە کەتۆ ڕێنمایی وەرگریی لەغەیری خوای تبارك وتعالی ئینجا سەیرکەن خودی پێغەمبەر خۆی ﷺ خوای تعالی پیَ ئەلێت (وَلَوۡ تَقَوَّلَ عَلَيۡنَا بَعۡضَ ٱلۡأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذۡنَا مِنۡهُ بِٱلۡيَمِينِ)[2] پێغەمبەری خوا ﷺ شتێك بلیَ کە خوا نەی وتبیَ خوا ئینتقامی لیَ ئەستێنی کەواتە خودی پێغەمبەر خۆی ﷺ گەیەنەرە بەس یانی ئەو ئەو فەرمانانەمان پیَ رائەگەینێی کە خوا پێی داوە نەك لەخۆیەوە بێت شتێك بلیَ بەکەیفی خۆی بەکەیفی خۆی نیە ! لەبەر ئەوە خوای تعالی پیَ ئەفەرموویی (بَلِّغۡ مَآ أُنزِلَ إِلَيۡكَ مِن رَّبِّكَ)[3] ئەلیَ ئەوەی بۆت هاتوە بەلاغی بکە بیگەینە ئەگەر نەیگەیەنی تۆ زالمی ئینتقامت لیَ ئەستێنی خوای تعالی. کەواتە ئاگادار بین زۆر پێویستە تەعریفی شیرك و عیبادە وبیدعە و سوننە و فیسق ئەم تەعریف و پێناسانە لە شوێنی خۆی وەربگرین .

شوبهەی حەوتەم :

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلیَ :(فإن قال) ئەگەر کابرای موشریك وتی (إنهم لم يكفروا بدعاء الملائكة والأنبياء ، وإنما كفروا لما قالوا : الملائكة بنات الله ، ونحن لم نقل : إن عبدالقادر ولاغيره ابن الله)ئەگەر کابرای موشریك کە هاوار ئەکات (یاعبدالقادر یارسول الله ﷺ) تۆ پیَ ئەلێت ئەمە شیرکە ئەمە کوفرە ئەو بێت ئەم شوبهەیەت بۆ بهێنێت بلیَ ئاخر

[1] : سورة الفاتحة اية :٥
[2]: سورة الحاقة اية : ٤٤-٤٥
[3] : سورة المائدة اية : ٦٧

رابردوان ئەوان کە داوایان لەمەلائیکە کردووە لە ئەنبیاء کردوە بەوە کافر نەبوون ! ئەلیٚ بەوە کافربوون کە وتوویانە مەلائیکە کچی خوان بەمە کافر بوون خۆ ئێمە نالێن (عبدالقادر) کوری خوایە یان غەیری ئەو کوری خوایە ! ئەمە شوبهەکەیانە !.

وەلامەکەی :

(فالجواب : أن نسبة الولد إلي الله تعالي كفر مستقل) ئێمە باجارێی بزانین ئەمەی کە تۆ باسی ئەکەی بەوە کافربوون وتویانە ئەمە کچی خوایە ئەمە خۆی لەخۆیدا کوفرێکی موستقیل و سەربەخۆیە بەمە هەرکەسێك بلیٚ مەلائیکە یاخود صالحین یاخود ئەنبیاء کور و کچی خوان ئەمە بۆخۆی کافر بوو لەم لایەنەوە بەسەربەخۆیی بەبیٚ ئەوەی شتی تری بخەینە پالیدا (قال الله تعالى : قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ۝١ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ)[1] خوای گەورە بەپێغەمبەر دەفەرموویٚت ﷺ تۆ بلیٚ ئەوە خوایە کەوا بیٚ نظیرە واتا هیچ کەسێك وەك خوا نیە (أَحَدٌ) وەك وتمان واتا لەسیفاتەکانیدا کەس وەکو خوا نیە واحید واتا ذاتی یەکە بەس أحد واتا لەسیفاتدا کەس وەکو خوای گەورە نیە (والأحد : الذي لا نظير له) هاو وێنەی نیە خوای تعالی (ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ) خوای تبارك وتعالی جیٚ راز ونیاز و مەبەستەکانمانە ئێمە ئەو مەبەستمانە لەهەموو کردەوەکانمان لەهەموو داواکارییەکانمان هاوار و هانا بۆ ئەوئەبەین عیبادەت بۆ ئەو ئەکەین ئەو مەبەستمانە ، با سەیری ئەم ئایەتە بکەین ئەم ئایەتە کە خوای تبارك وتعالی کە باسی کردوە فەرموویەتی : خوای تبارك وتعالی تاك و تەنهایە خوای تعالی جیٚ گای مەبەستی عەبدەکانیەتی ئەلیٚ (والأحد : الذي لا نظير له ، والصمد : المقصود فى الحواج) واتا کەلیمەی أحد ئەوەی کە هاو وێنەی نیە ئەو خوایەی کە هاو وێنەی نیە وەك ئەو هەر نیە ! ئەو صەمەدیش ئەوەیە کە خەڵکی کردوویانە بەجێگای مەبەستی خۆیان لەوەی کەهاوار و هانای بۆ ئەبەن عیبادەتەکان بەتەنها بۆ ئەو دەگەرێنەوە ، شێخ ئەلیٚ :(فمن جحد هذا فقد كفر) هەر کەسێك ئائەمە ئینکاری بکات کافر ئەبیٚ کە بلیٚ خوای تبارك وتعالی بیٚ وێنەیە خوای تعالی جیٚ گەی راز و نیاز و مەبەستەکانمانە (ولو لم يجحد اخر السورة) ئەگەر سورەتەکەش ئینکاری نەکا بۆنمونە سەیری کەن سورەتەکە زۆر وردە ئاگادارین

[1] :سورة الإخلاص اية : ١–٢

لەسورەتەكەدا دوو شتی تێدا ئەبینیتەوە (قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ۝١ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ)[1] لەدوایدا ئەلێت (لَمۡ يَلِدۡ وَلَمۡ يُولَدۡ)[2] ئەوانە نالێن خوا مندالی هەیە برگەی یەكەم باسی مندالی كرد ؟! نەخێر ، برگەی دووەمی ئایەتەكە سەیركە (قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ۝١ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ) ئەمە باسی ئەوە ئەكات كە خوای تبارك وتعالی ئەبیّ بپەرسترێت نابیّ كەسیتر بپەرسترێت لەو زیاتر ئەمە بۆ خۆیی كوفرێكی سەربەخۆ و موستەقیلە ئەگەر لە غەیری خوا زیاتر بپەرستی ، برگەیەكی تر (لَمۡ يَلِدۡ وَلَمۡ يُولَدۡ) نە ئەوالادی هەیە نە وەلد ئەمەش برگەیەكی ترە ئێوە كەئەلێن ئێمە ئەلێن (عبدالقادر) كوری خوا نیە ئەوەیە كە ئەوانی پیّ كافر بوون كە ئەیانوت مەلائیكە كچی خوان خۆ ئێمە نالێن (عبدالقادر) كوری خوایە ! ئێمە ئەلێن راستە ئەوە بۆ خۆیی كوفرێكی سەربەرخۆیە كەواتان نەوتوە بەلاّم لەهەمان كاتدا چیتان وتوە و چیتان كردوە كێشەكەتان ئەوەیە كە هاوار ئەبەنە غەیری خوا ئەمەش كوفرێكی ترە كەواتە ئێوە ئەمە بە كوفر نازانن ! ئەمە خۆیی كوفرە ئەویتریشیان هەر كوفرە ! تۆ هاوار كردنە غەیری خوا بەعیبادەت ئەزانیّ تۆ ئەمە ناویی ئەنێت وەسیلە ناوی ئەنێت تقرب ئەمە بۆخۆیی شیركە كەواتە بەبیّ ئەوەی ئەوەش بلێت (ولو لم يجحد اخر السورة) واتا ئەگەر كابرا بلێت خۆ من نالێم ئەمە كوری خوایە ، ئەوەتا خوای گەورە ئەفەرمووێت ئەلێت كوری نیە (لَمۡ يَلِدۡ وَلَمۡ يُولَدۡ)[3] تۆ جحدی ئەمە ناكەیت با جحدی ئەمەش نەكەیت بەس هاتوویت لەم لاوە هانات بردۆتە بەر كەسێك كە ئەوە بەشەرە و مخلوقە نابیّ عیبادەتی بۆ بكەی خوای گەورە خۆیی عیبادەتی بۆ ئەكرێت ئەو صەمەدە ئەو جێگای راز و نیازەكانمانە ئەو شایەنی ئەوەیە كەتۆ هاواری بۆ بكەیت نەك (عبدالقادر) ئەوانیتر ، ئینجا دواتر شێخ ئایەتێكی تریان بۆ دەهێنیتەوە ئایەتەكە ئەگەر وردبیتەوە هەردوو شتەكەی تێدایە واتا هەردوو كوفرە سەربەخۆكەی تێدایە سەیركە (مَا ٱتَّخَذَ ٱللَّهُ مِن وَلَدٍ)[4] ئەوانیش ئەلێن بەلیّ خۆ ئێمە نەمان وتوە كەوا مندالی هەیە (مَا ٱتَّخَذَ ٱللَّهُ مِن وَلَدٍ) خوای تعالی مندالی نیە مندالی بۆخۆیی دانەناوە دووەم (وَمَا كَانَ مَعَهُۥ مِنۡ إِلَٰهٍ)[5] پەرستراوێكی تری لەگەل نییە ! كەسێكیتری لەگەل نیە كە شایستەی ئەوە بێت كەوا

[1] :سورة الإخلاص اية : ١-٢
[2] : سورة الإخلاص اية :٣
[3] : سورة الإخلاص اية :٣
[4] : سورة المؤمنون اية : ٩١
[5] : سورة المؤمنون اية : ٩١

هاواری بۆ بکەیت ، کەواتە هەردوو برگەکەی تێدایە ئەوان برگەی یەکەم دانانین کە مندالەکەیە بەس برگەی دووەمیان دانا غەیری خوایان کرد بە (إله) تەبعەن تەواوی ئایەتەکە ئەلێت (إِذًا لَّذَهَبَ كُلُّ إِلَٰهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَا بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ)[1] جا ئەگەر وابوایە ئەگەر خوایەکی تری لەگەلدا بوایە هەریەك لەو خوایانە ئەچوون کێیان دروست کردوە ئەیان هێنا بۆخۆیان و مەملەکەتێکی تایبەتیان بەخۆیان دروست ئەکرد دوای ئەوە (وَلَعَلَا بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ) ئینجا تەبعەن بۆخۆتان ئەزانن گەورەکان هەموویان چاو لەویتر ئەبرێت ئەبێت خۆیی گەورە بێت ئەوان بەردەبوونە یەکتری و وە دونیا تێك ئەچوو ئەو لەوی ئەدا ئەو خوایە لەو خوایەی ئەدا کەواتە موستەحیلە خوای تبارك وتعالى یەك خوایە وە خەلقیش هەمووی هیی ئەوە وە پاشان ئەفەرموویێت : (سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ)[2] خوا زۆر لەوە خاوێنترێکە ئەوان ئابەم شێوەیە وەسفی دەکەن شیرك ئەدەنە پالّی ، کەواتە لێرەدا چەند شتێکمان بۆ دەر ئەکەوێت :

یەکەم: ئەوەی کە خەلّق ئەکات ئەبێت بپەرسترێت مەخلوق ناپەرسترێت .

دووەم: ئەوەی کەوا خەلق ئەکا رێنمایم ئەکا ئەوەی مخلوقە نابێ رێنمایی من بکا بەوەی بێت دەستور و یاسام بۆ دابنێت .

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (ففرق بين النوعين) واتا خوای تعالى هەردوو نەوعەکەی جیاواز خست واتا جیاوازی خستە نێوان هەردوو نەوعەکەوە کە هەردووکیان شیرکن :

*جۆری یەکەم : ئەوەیە کەوا خوای تبارك وتعالى مندالی نیە .

*جۆری دووەم : (إله) ێکی تر و پەرستراوێکیتری لەگەل دا نیە .

(ففرق بين النوعين وجعل كلا منهما كفرا مستقلا) هەریەك لەو دوو کوفرەی کرد بە کوفری سەربەخۆ واتا بەهەر یەکێکیان تۆ کافر ئەبی هەتا ئیمانیشت وابێ کەخوا مندالی نیە بەس کە ئیمانت وابوو خوا (إله)ێکیتری لەگەلدایە (إله) بەمانای خالق نا بەلّکو بەمانای (مألوء ،معبود) بەمانای پەرستراو بەقسە کراو عیبادەت بۆ کراو رێنمایی لێوەر گیراو ئەگەر تۆ ئەو

[1] : سورة المؤمنون اية : ٩١
[2] : سورة المؤمنون اية : ٩١

ئیعتقادەت هەبێ کافر ئەبی کەواتە هەردووکیان کوفری موستەقیلن ، پاشان دێتە سەر ئایەتێکی تر (قال تعالى : وَجَعَلُواْ لِلَّهِ شُرَكَآءَ ٱلْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُواْ لَهُۥ بَنِينَ وَبَنَٰتِۭ بِغَيْرِ عِلْمٍۚ سُبْحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يَصِفُونَ)[1] خوای گەورە ئەفەرموێت کافرەکان (وَجَعَلُواْ لِلَّهِ شُرَكَآءَ) هاتن شەریکیان بۆ خوا دانا شورەکائەکان کێ بون (ٱلْجِنَّ) جنیان کرد بە شەریکی خوای تعالى لەکاتێکدا (وَخَلَقَهُمْ) خوای تعالى ئەو جنانەی دروست کردوە کەواتە مخلوق چۆن ئەبێ بپەرسترێت یان خوای تعالى موشریکەکان و جنەکانیشی دروست کردوە چۆن ئەبێ مەخلوق بپەرسترێت کەواتە ! (وَخَرَقُواْ لَهُۥ بَنِينَ وَبَنَٰتِۭ) هاتن درۆیان بەست بەخواوە کەوا کچ و کوریان بۆ دانا عیسا کوری خوایە و مەلائیکە کچی خوایە ! پەنا ئەگرین بەخوا (بِغَيْرِ عِلْمٍۚ) بەمەرجێکیش هیچ زانیاریان بەمە نیە هەر ئفك و درۆیە هەلبەستراوە قسەکەیان خۆ نەهاتوە دەلیلێك و بورهانێك و سولتانێکیان بەدەستەوە بێ کەوا بلێ بەلێ ئەم شتە وایە ئێمە لە لەوحل مخفوظدا بینومانە یاخود خوا عیلمێکی بەئێمە داوە ئێمە لەوێوە ئەمە مان وتوە بۆیە ئەفەرمووێی (سُبْحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يَصِفُونَ)[2] خوای گەورە خۆیی لەوە خاوێن ئەکاتەوە خوا خاوێنە لەوەی کەوا شەریکی هەبێت و کوری هەبێت لەوەی کەوا زولم بکات لەوەی کەوا نوقسان بێت هەروەها شێخ ئەفەرمووێت (ففرق بين الكفرين) خوای تعالى لەم ئایەتەشدا فەرق و جیاوازی کرد لەنێوان هەردوو کوفرەکەدا دوو کوفرەکەش بریتیە لەوەی سەیریکەن (وَجَعَلُواْ لِلَّهِ شُرَكَآءَ)ئەوە کوفری عیبادەیە ئەوە شیرکی عیبادەیە (شُرَكَآءَ) هات شەریکی بۆخوا دانا (وَخَرَقُواْ لَهُۥ بَنِينَ وَبَنَٰتِۭ) ئەوەش کوفرەکەیترە کەوا کور و کچیان بۆخوا داناوە کەواتە ئەمە ڕەددانەوەیەکی زۆر بەهێزە لەلایەن شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) بۆ ئەو کەسانەی کەوا ئەلێن خۆ ئێمە نالێن مەلائیکە کچی خوایە بەس ئەوان شەفاعەتیان هەیە و داوایان لێ ئەکەین ئەو داوا لێکردنەش خۆی لەخۆیدا کوفرێکی سەربەخۆیە ئەگەر چیش نەلێت مەلائیکە کچی خوایە والعیاذبالله ، پاشان ئەلێ (والدليل علي هذا أيضا: أن الذين كفروا بدعاء اللات) بەلگە لەسەر ئائەمە ئەوەیە کەوا کافرەکان بەوە کافربوون (أن الذين كفروا بدعاء اللات مع كونه رجلا صالحا لم يجعلوه ابن الله) باشە ئەوانەی لاتیان پەرست قەت بیستوتانە بلێن لات

[1] : سورة الأنعام اية :١٠٠

[2] : سورة الأنعام اية :١٠٠

کوری خوایە ! کەواتە قورەیشەکان کەلاتیان ئەپەرست بەوە واتایە لاتیان ئەپرست هاواریان بۆ ئەکرد با خەڵك لێ تێك نەچێ پەرستن بەومانایە بێت کەوا وایان زانێ بێت لات دونیایی دروست کردوە (لات مخترع مبدیع) نا ئەوان ئەیانوت مخلوقە بەڵام شەفاعەتی هەیە لەلای خوای تعالی و جاهی هەیە لەلای خوای تعالی بۆیە ئێمە ئەو ئەکەین بە تکاکار لەلای خوای تعالی ئەمەش عیبادەتە ئەم عیبادەتەش شیرکە پەنا ئەگرین بەخوای تعالی ،ئایا ئەمان وتیان ئەوانە کوری خوایە !؟ نەخێر، کەواتە بەشی یەکەمی عیبادەتەکەیە کە پێ کافربوون (و لم یجعلوه ابن الله، والذین کفروا بعبادة الجن لم یجعلوهم کذلك) ئەوانەشی کە کافربوون بەجن ئەپەرستن و داوایان لێ ئەکرد خۆ نەیان وتوە جن کوری خوایە وایان نەوتوە ، کەوتە ئەبێ ئاگاداربین ئەم شوبهەیە زۆربەشێوەیەکی جوان شێخ ڕەدی داوەتەوە هەر کەسێکیش ئەمرۆ ئەم شتەی وت .

(وکذلك العلماء أیضا فی جمیع المذاهب الاربعة) لێرەدا دێتە سەر إجماع کەواتە ئەدیلەی بۆ هێناین بەقورئان و بەواقیعی کوفار لەزەمانی خۆیاندا وە إجماعی ئەهلی عیلم ئەهێنیتەوە (فی جمیع المذاهب الاربعة) إجماعەکەش بریتیە لەوەی (یذکرون فی باب حکم المرتد أن المسلم إذا زعم أن لله ولدا فهو مرتد، وإن أشرك بالله فهو مرتد) هەموو زانایان کۆکن لەسەر ئەوەی هەرکەسێك بلێت خوا مندالی هەیە مورتەدە لەکیتابی فقهی لەبابی ریدەدا باس ئەکا (فهو مرتد فیفرقون بین النوعین ، وهذا فی غایة الوضوح) مانای چی (فیفرقون بین النوعین) فەرق ئەکەن لەنێوان ئەوەی کە بلێن خوا مندالی هەیە کە کوفرێکی سەربەخۆیە وەلەنێوان ئەوەشی کە تۆ هاوار بەریتە غەیری خوای تعالی کە ئەویش هەر کوفرێکی سەربەخۆیە ئەمەش زۆر ڕۆشەن و ئاشکرایە .

شوبهەی هەشتەم :

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ (وإن قاللك)ئەگەر ئەو موشریکە هات بەتۆیی وت ، ئەوەی کەهاوار دەکا بۆ غەیری خوا و نەزر بۆ غەیری خوا ئەکا ئیتر چ ناوێك لەخۆی دەنی دەرویش وصۆفی هەرناوێك بێ هاتوو بەتۆی وت و ئەم ئایەتەی بۆ هێناویتەوە (أَلَآ إِنَّ أَوۡلِيَآءَ

ٱللَّهِ لَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ)[1] دیت بەشوبهەی ئەوە بۆت دیت و بۆت ئەهێنیتەوە کەوا جاهیان هەیە وە ئەمانە لەلای خوای تعالی ڕێزیان هەیە قەدریان هەیە کەواتە چۆن ئەبێ ئەمانە نەکەین بەتکاکار(أَلَآ إِنَّ أَوۡلِيَآءَ ٱللَّهِ) (أَوۡلِيَآءَ)جەمعی وەلییە دۆستانی خوا ئەوانەی بەقسەی خوا ئەکەن ئەوانەی تەقوایان هەیە (لَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ) واتا کاتێك ئەمرن لەبەروو چونیان بۆ ڕۆژی قیامەت بۆ بەرزەخ هەتا ئەگەنە بەهەشت (لَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ) واتا خوای تعالی جاریکیتر نایان ترسێنێت نارەحەتیان ناکات ئەو ترسەی کە لەدونیادا کە لەدلیان کۆببویەوە کە لەخوای تعالی ئەترسان بۆ ئەوەی عەزابیان بات ئیتر خوای گەورە ئەو ترسەیان لەسەر لا ئەبات مەترسن تەواو بەرەو ڕەزامەندی خوا و بەهەشت ئەڕۆن (وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ) ئەمانە غەم وپەژارە ڕوویان تێ ناکات لەجێ هیشتنی کەس و کارو خیزان ومندالیان خوای گەورە یارمەتیان ئەدا خوای گەورە سەرپەرشتیان ئەکا. (فقل هذا هو الحق) جا تۆش بلێ منیش ئەلێم ئەوە حەقە ئەولیای خوای تعالی وان ئێمە ئیمانیمان بە ئەولیاء هەیە با ئەوانە نێن بلێن والله ئێمە باوەڕمان بە ئەولیاء کانی خوا نیە وە خەلکمان لەدژ کۆبکەنەوە بلین دژی کەرامەتن ودژی ئەولیاکانن نەخێر ئێمە باوەڕمان پێ یانە (ولكن لا يعبدون)بەلێ ئەوانە ڕاست بەلام ئەوانە (يعبدون الله لا يعبدون) ئەوانە خوایان پەرستوە نەك ئێمە بیان پەرستین ئێوە داوامان لێ ئەکەن کە بیان پەرستین بەم ئایەتە ئەم ئایەتە ئەوە ناگرێتەوە بەڵکو بەپێچەوانەوە تەواو ئایەتەکە ئەفەرموویێ (ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَكَانُواْ يَتَّقُونَ)[2] (يَتَّقُونَ) واتا (يعبدون الله سبحانه وتعالى) ئی کەسێك خۆیی خوا بپەرستێت چۆن ئەبێ بپەرسترێت ! (ونحن لم تنكر الا عبادتهم مع الله وشركهم معه)ئێمە تەنها ئەوەندەمان باسکردوە وتوومانە لەگەل خوادا مەیان پەرستن ئێوە کردووتانن بەشیرك لەگەل خوادا لەعیبادەتدا (والا فالواجب عليك حبهم واتباعهم والاقرار بكرماتهم)واجبە لەسەر هەموومان ئیمانمان هەبێ بەکەرامەت . کی هەیە لەموسلمانان ئیمانی نەبێ کەوا مەریم یەکیکە لەو کەسانەی کەوا ڕێزی هەبوە لەلای خوای تعالی و کەرامەتیشی پێشکەش کردوە ئەوەتا خواردنی بۆهات زەکریایەکی

[1] :سورة يونس اية : ٦٢
[2] : سورة يونس اية : ٦٣

پێغەمبەر پێ ئەڵێ ئەمت لەکوێی بوو ئەڵێ لەلایەن خوای گەورە بۆم هاتووە ! چۆن بڕوامان بەکەرامات نیە کەرێزێکی خوایە لەمتەقین ئەیەنێت لەوانەی کەوا بەقسەی خوا ئەکەن لەوانەی کەوا سەمع و طاعەیان بۆخوا هەیە (ولا يجحد) ئینکاری ناکات (كرامات الاولياء الا أهل البدع والضلالات)یەکسەر خۆت بەریی بکە پێیان بلێ ئەوەی کەوا ئینکاری کەراماتی ئەولیاء ئەکا ئەهلی بیدع و زیغ و ضلاله لەخواریج و معتزیله تەبعەن خواریج و معتزیله بڕوایان بەکەراماتی ئەولیاء نیە (ودين الله وسك بين طرفين) دینی خوای تعالی دائیمەن لەنێوان دوو تەرەف (غالی وجاف)دایە لەنێوان توندرەوان وە لەنێوان ئەوانەی کەوا بەرئەدەن .

باسی نێوانەکان بکەین : دائیمەن لەکتابە عقائیدەکان هاتووە ئەلێن : ئەهلی سوننە لەنێوان مرجیئە و خوارج دایە ، لەنێوان جەبرییە و قەدرییە دایە لەنێوان نواصیب و رافزەدایە سەیرکەن نێوانەکان زۆرن کە ئەملا بەریداوە ئەویتر توند رەویی تێدا کردوە (والا فالواجب عليك حبهم واتباعهم والاقرار بكرماتهم ،ولا يجحد كرامات الاولياء الا أهل البدع والضلالات، ودين الله وسك بين طرفين ، وهدي بين ضلالتين) هودایە رێنمایە لەنێوان دوو گومرایەت دا گومرایی توند رەوان و ئەوانەی دین بەرئەدەن (وحق بين باطلين)حەقە لەنێوان دوو باطلدا.

(إثبات أن شرك الأولين أخف من شرك أهل زماننا)

(الأمر الأول : أن شرك الأولين إنما يحصل في حال الرخاء)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) دەفەرمووی : (فإذا عرفت أن هذا الذي يسميه المشركون في زماننا كبر الاعتقاد هو الشرك الذي نزل فيه القرآن وقاتل رسول الله ﷺ الناس عليه فاعلم أن شرك الأولين أخف من شرك أهل زماننا بأمرين) ئەڵێ بزانە ئەمەی کە ئەمرۆ موشریکەکان مەبەستی پێ ئەوەیە کە ئەڵێت (يارسول الله ﷺ) بانوێژ وو رۆژوو عیبادەتیش بکا ئەوە وەرناگیرێت لەلای خوادا و بەطابوویەوە (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[1] ئەوەی کە مەرۆ موشرکینی زەمانی ئێمە شێخ باس ئەکات ناویان ناوە (كبر الاعتقاد)مەبەستی ئەم إعقتادە

[1] :سورة الزمر اية ٦٥

ئەوەیە کەوا موشریکەکان صۆفیەکان دەروێشەکان ناویان ناوە بیرو بروای گەورە یان بیروبروا ئەمە مەبەستەکەیان بریتیە لەوەی کەوا بیروبروا لەسەر دوو بەشە لای ئەوان :

*لەلایەك ئەلێن خوا خالقە (واتا ئەشعەریت کە دێتە پێشەوە بۆ لا الا الاالله تەفسیری ئەکا ئەلێ (لاخالق ، لا مبدع، لامخترع الا الله) لەبەر ئەوە هەرکەسێك بلێ من ئیمانم هەیە خوا دونیای دروست کردوە لەلای ئەوان موسلمانە و ئیمانداره ! بەس لە ئەهلی سوننە وانیە لەئەهلی سوننەدا ئەلێ ئەبێ ئەوەشت هەبێ بەلام لا اله بەمانای (مألوه ،مبعود ،موطاع)دێت ئەبێ تۆ بەقسەی بکەی ئەبێ ڕێنمایی لێ وەربگریت ئەبێ تۆ عیبادەتی بۆ بگەڕێنیتەوە ئەگەر تۆ وانەکەی ئیمانیشت وابێ کە خوای تعالی دونیای دروست کردوە هەر موشریکی خەلك لەوانیە بەلایەوە سەیربێ ئەلێن بەلاتانەوە سەیر نەبێ شیتان ئیمانی وایە کەخوا دونیای دروست کردوە هەروەها (ئەبو جهل) و جەماعەتەکەی ئیمانیان وایە کەوا خوای گەورە دونیای دروست کردوە بەلاّم لەکاتێکدا کە موشریك بوون بەچی موشریك بون بەالالوهیەتەکە بەوەی کە خوای تعالی ناپەرستن و عیبادەتی بۆ ناگەڕێنەوە و ڕێنمایی لێ وەرناگرن ، کەواتە ئەمە ڕەئی ئەکەم بوو کەوا باوەریان وایە کەوا خوا دونیا دروست کردوە .

*دووەم :(إعتقادهم فى الاولياء) ئەوە إعتقادە کبیرەکەیە کەوا باسکراوە کە ئەلێن ئەبێ بیروبروای گەورە لەلای ئەواندا ئەوەیە کەوا بروات هەبێ بەو پیاو چاکانە کەوا داواکەی تۆ نقل ئەکەن بۆلای خواتعالی ئەمە لەخوێن و گۆشتیاندایە ئەم بیروبروایە چۆن خوای گەورە باسی قەومی موسا ئەکا ئەلێت (وَأُشۡرِبُواْ فِي قُلُوبِهِمُ ٱلۡعِجۡلَ)[1] عیبادەتی عیجل چووبویە ناو خوێن و گۆشتیانەوە خواردبوویان و لەهەموو گیانیان ڕەنگی دابوویەوە لەلای صۆفی و دەروێشیش هاوارکردن بۆ پیاو چاکان لەخوێن و گۆشتیاندایە نایەتە دەرەوە لەبەر ئەوە هەرکەسێك دژی ئەوە بجولێتەوە سەرسەخت ترین کەسن بەرامبەری ئەها خوای گەورە ئەفەرمووێی (لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ ٱلنَّاسِ عَدَٰوَةً لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱلۡيَهُودَ وَٱلَّذِينَ أَشۡرَكُواْۖ)[2] ئێستا صۆفی و دەروێش بەدەستیەوە بێ هەرکەسێك لەلای ئەوان بلێت ئەولیاء ئەو دەستەلاتەی

[1]: سورة البقرة اية :٩٣
[2]: سورة المائدة اية ٨٢

نیە كە ئێمە داوای لیّ بكەین نابیّ داوای لیّ بكەین ڕاستەوخۆ ئەتكوژێت لەناوت ئەبات چونكە ئەو بیروبراو إعتقادی گەورەیە لەلای ئەواندا بۆیە ئەلێت (فإذا عرفت أن هذا الذي يسميه المشركون في زماننا كبر الاعتقاد هو الشرك الذي نزل فيه القرآن) ئینجا باشبزانە ئەی موحید ئەی یەكخوا پەرست ئەمە ئەو شیركەیە كەخوا جل وعلا قورئانی نارده خوارەوە و فەرمووی شیركە ئەمە یەك ، وەدووەم (وقاتل رسول الله ﷺ الناس عليه) پێغەمبەری خوا ﷺ لەسەر ئەوە قیتالی لەگەل خەلك كرد بۆیە ئەیفەرموو (أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله وأن محمد رسول الله، ويقيموا الصلاة ، ويؤتوا الزكاة)[1] ئەگەر ئەمە بكەن (فإذا فعلوا ذلك عصموا مني دماءهم وأموالهم إلا بحق الإسلام ، وحسابهم على الله تعالى)[2] كەواتە پێغەمبەری خوا ﷺ ڕانەوەستاوە لەسەر هیچ كەسێك كەوا ئەگەر بێتوو داوای غەیری خوا كردبێت ئەمری پێكراوە لەلای خوا ملی لێبكەرەوە ، ئینجا بەداخەوە زۆر لە كەسانی گێل و گەمژە ونەزان و نەفام دێن باسی ئەوەمان بۆ ئەكەن والله دینی ئیسلام باسی شمشێری تێدا نیە بەرنامەیەكم بیست بەناو ئیسلامیەك موناقەشە ئەكات لەسەر رادیۆیەكی عیلمانی ئەلیّ بەحیسابی خۆی دیفاع لە ئیسلام ئەكا ئەلیّ كاكە وەرە بەس كەلیمەی سیفم لەقورئان بۆ دەربێنە بزانە لەقورئان هاتووە !! علمانیەكە زیرەكتر بوو وتی ئەیّ نافەرمووی وقاتلهم ، ئەی قیتال بە سیف ناكرێت ! لەبەر ئەوەی ناوی سیف نەهاتوە ئەی كەی بەحوجە كە لەئیسلامدا نیە !! ئەی ئەوە نیە ئەلیّ وقاتلهم ئەو لەو شارەزاتر بوو ، هەی بیّ عقل كەوا شەرم ئەكەی باسی كوشتار بكەی لەپێناوی خوا خوای تعالی جیهادی لەچەند شوێن لەقورئاندا باسكردوە هەتا سورەتێك هەیە لەقورئاندا كە ناوی (محمده)علماء ئەلێن ناوێكی تری پیّ ئەلێن (قیتال)تۆ بۆ شەرم ئەكەی لەوە ئەی پێغەمبەر ﷺ قیتالی نەكرد لەبەدر دا ئەی لەئوحدا نەیكرد ! ئەی لەخەندقدا نەیكرد ! ئەی نەچوو فتحی مەكە بكا ئەگەر قیتالیانی بكردایە ملی پان دەكردنەوە ئەی خوای تعالی نافەرمووێی (وَكَأَيِّن مِّن نَّبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُۥ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ)[3] ئەی خوای گەورە نافەرمووێی (وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ

[1] : رواه الشيخان البخاري ومسلم في الصحيحين

[2] : رواه الشيخان البخاري ومسلم في الصحيحين

[3] :سورة ال عمران اية : ١٤٦

وَيَكُونَ ٱلدِّينُ كُلُّهُۥ لِلَّهِ)[1] بەداخەوە کەوا قیتال یەکیکە لەگەورەترین عیبادات ئێستا بوە بەوەی کەوا شەرم بکەی کەوا باسی بکەیت بۆتە بە جەردەیی و ڕێگری ئەوەتا هەرکەسێك لەپێناوی خوادا شەربکات پێ ئەلێن جەردە ئەی ئەوەی لەپێناوی هەوا و ئارەزوو ئەوە لەلای ئەوان پاڵەوانە لەلای ئەوان شۆرشگێرە و نیشتمان پەروەرە پەنا ئەگرین بەخوا لەسەر خوا شەر بکە جەردە و پیاو خراپی بەس لەسەر هەوا و ئارەزوو لەسەرهەرشتێکی تر غەیری خوا تعالی تۆ پاڵەوانی ئەوە میزانی ئینسانە گومراو سەرلێشواکانە میزانی خوای گەورە نیە ، ئەمە ئەوە بوو کە پێغەمبەری خوا ﷺ قیتالی لەسەر کرد (فاعلم أن شرك الأولين أخف من شرك أهل زماننا بأمرين) ئینجا ئەلێت کە ئەمەت زانی بزانە باسی شتێکمان بۆ ئەهێنتە بەرچاو کەوا باسی کردوە لە کیتابی (القواعید الاربعە) لێرەش باسی ئەکاتەوە پێمان ئەلێ لەدوو لایەن کەوا شیرکی موشریکی زەمانی پێغەمبەر ﷺ شیرکەکەیان خفی تر بوە لەوەی ئێستا لەدوولایەن :

یەکەم :(أحدهما : أن الأولين لا يشركون ولا يدعون الملائكة والأولياء والأوثان مع الله إلا في الرخاء) واتا ئەوانەی کەوا هاواریان کردوە لەکاتی خۆشیدا هاواریان کردووە لەکاتیکدا کەوا موشکیلەیان نەبووە لەوکاتانەدا داوایان لە خوا و لەویش کردوە (وأما في الشدة فيخلصون لله الدين) بەس بکەوتبانایە شیدە و ناخۆشی بەهیچ شێوەیەك باسی کەسیتریان نەئەکردو هاواری کەسیتریان نەئەکرد لەخوای گەورە زیاتر ، دەلیلیش بۆ ئەمە (كما قال تعالى: وَإِذَا مَسَّكُمُ ٱلضُّرُّ فِى ٱلْبَحْرِ ضَلَّ مَن تَدْعُونَ إِلَّآ إِيَّاهُ ۖ فَلَمَّا نَجَّىٰكُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ ۚ وَكَانَ ٱلْإِنسَٰنُ كَفُورًا)[2] ئەگەر لەبەحردا توشی رەشەبا و مەوجی گەورە بوون کەوا بخنکابانایە بزر ئەبوو ئەوەی لەکاتی ووشکانیدا داوایان ئەکرد إلا خوا نەبێ وە لەبەحردا تەنها داوای خوایان ئەکرد وە لەکاتیکدا کەوا خوا رزگاری کردن ئەوانی خستە وشکانی هەشتان شیرکیان کردەوە وە بەراستی ئینسان کافرە بەراستی ئینسان ئیمانی لادەبات ئیمانی دادەپۆشیت بەو کوفر و شیرکەی کەوا دەیکات . وە ئایەتیکی ترمان بۆ دەهێنێتەوە (قُلْ أَرَءَيْتَكُمْ إِنْ أَتَىٰكُمْ عَذَابُ ٱللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمُ ٱلسَّاعَةُ أَغَيْرَ ٱللَّهِ تَدْعُونَ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ۝ بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِن

[1] : سورة الأنفال اية :٣٩
[2] : سورة الاسراء اية :٦٧

شَآءَ وَتَنسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ)[1] تۆ برۆ پێیان بلێ ئەی محمد ﷺ ئەگەر عەزابی خواتان بۆ هات بۆنمونە لە بەحردا ئەوە عەزابیك دێت خەریکە لەناو ئەچن یان لەهەرشوێنیکتر کەوا توشی شیدەت و ناخۆشی دەبن (أَوْ أَتَتْكُمُ ٱلسَّاعَةُ) یان رۆژی قیامەت بێ (أَغَيْرَ ٱللَّهِ تَدْعُونَ) لەغەیری خوا داوا ئەکەن ! (إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ) یانی ئەگەر ئێوە موحقن راستگۆن لەوەی کە ئێوە ئەلێن ئالیهەتەکانتان کە ئێوە دەیپەرستن لەغەیری خوا سودتان پێ دەگەینێت ، (بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ) نەخێر وانیە بەلکو لەوکاتەدا راستەوخۆ داوا لەخوا ئەکەن عیبادەت بۆ ئەو ئەکەن (فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ) تدعون هەردەم لەقورئاندا بە دوو مانادیت بەمانای داوا لێ کردن و بەمانای پەرستن ،

لەمانای داوا لێکردن کاتێك کە لەبەحردا بوون داوایان لێکرد ،ئەی ئەگەر رۆژی قیامەت بێ سەیری هەموو ئایەتەکان بکە موشریکەکان لە رۆژی قیامەتدا ئەلێن والله خوایە ئێمە موشریك نین (قَالُوٓاْ ءَاذَنَّٰكَ مَا مِنَّا مِن شَهِيدٍ)[2] پێت ئەلێن والله کەوا کەس شایەتی نادا لەئێمە کەوا تۆ شەریکت هەیە ! لەوێشدا ئەلێن یەکخوا ! هەتا کافریش دەبن بەوەی پەرستویانە لەوێدا ئەبن بە تکفیری لەوێدا تەکفیری طاغوتان و ملهوران دەکەن کەوا بەقسەیان کردوون لەغەیری خوای تعالی یان ئەوانەی کە پەرستوویانن لەغەیری خوای تعالی دەلێن نەخێر ئێمە نەمان کردوە لەوێدا خۆیان بەری ئەکەن ئێستا خۆت بەری بکە بارزگارت بێ بۆیە خوای تعالی ئەفەرمووی لەرۆژی قیامەتدا ئێوە تەنها داوای خوا ئەکەن (وَتَنسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ) بیرتان ئەچێتەوە ئەوەی کردووتە بەپەرستراوی خۆت ئەوەی هاوارت بۆ ئەکرد ئەوەی بەرنامەت لێ وەرئەگرت ئەلێ رێبازەکەم رێبازی فلانە ! لەرۆژی قیامەت نامێنی ئەمە بەس خوای تعالی رزگارم بکا باسی کەس ناکەم ! (وَتَنسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ) هەر لەبیرتان ئەچێتەوە چونکە مەیدانەکە مەیدانێکە کەس بەفریای کەس ناکەوێ (وقال تعالى: وَإِذَا مَسَّ ٱلْإِنسَٰنَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُۥ مُنِيبًا إِلَيْهِ)[3] ئەگەر ئینسان توشی ناخۆشی ببێت لەوکاتەدا (دَعَا رَبَّهُۥ مُنِيبًا إِلَيْهِ) داوا لەپەروەردگاری ئەکا وە ئەمەش هەمووی باسی ئەو ئینسانانەی کەوا لەزەمانی پێغەمبەردا

[1] :سورة الانعام اية :٤٠-٤١
[2] :سورة فصلت اية :٤٧
[3] :سورة الزمر اية :٨

بوون ﷺ یان پێش ئەو بوون داوا لەخوا ئەکا تەبعەن هەشە لێرە کەوا توشی ناخۆشی دەبێ داوا لەخوا ئەکا بەڵام کاتێك رزگاری ئەبێ ئیتر خوای لەبیر ئەچێتەوە بەڵام ئێمە لە بەحسی ئەوەدەیان کەوا دەلیل بۆئەوە ئەهێنینەوە کەوا ئەوان لەکاتی شیدەو ناخۆشیدا تەنها داوایان لەخوا ئەکرد بائایەتەکە هەمووی تەواو کەین (ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُۥ نِعۡمَةً مِّنۡهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدۡعُوٓاْ إِلَيۡهِ مِن قَبۡلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَندَادًا لِّيُضِلَّ عَن سَبِيلِهِۦۚ قُلۡ تَمَتَّعۡ بِكُفۡرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنۡ أَصۡحَٰبِ ٱلنَّارِ)[1] (ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُۥ نِعۡمَةً مِّنۡهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدۡعُوٓاْ إِلَيۡهِ مِن قَبۡلُ) ئەگەر خوای گەورە لەو نارەحەتیەدا رزگاری بکات و نیعمەتی بداتی لەبیری ئەچێ کەوا کاتێك داوای لەخوا کردوە و دێت شەریك پەیا ئەکات (وَجَعَلَ لِلَّهِ أَندَادًا) دێت هاووێنە بۆ خوا دا ئەنێت پەرستراوی تر بۆ خوا دائەنێت لەبەر ئەوەی (لِّيُضِلَّ عَن سَبِيلِهِۦۚ) بۆ ئەوەی لەرێگای خوای گەورە سەرلێشواو ئەبێ و تووشی شیرك و گومرایی ئەبێ خوای تعالی پێ ئەفەرمووێی (قُلۡ تَمَتَّعۡ بِكُفۡرِكَ قَلِيلًا) رابوێرە لەدونیادا چەندی زۆریش بێ هەر قلیل و کەمە ئاگادار بە لەبەر ئەوەی تەواو ئەبێت ئەوشتەی تەواو ئەبێ کەمە با هەرچەندیش بێ (إِنَّكَ مِنۡ أَصۡحَٰبِ ٱلنَّارِ) ئینجا تۆ لە ئەصحاب و هاودەم و هاورێیانی ئاگریت بۆ هەتا هەتایی تێدا ئەبیت ، (وقال تعالى: وَإِذَا غَشِيَهُم مَّوۡجٞ كَٱلظُّلَلِ دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ)[2] (غَشِيَهُم) واتا (عادتهم الامواج) واتا مەوجی بەحر بەسەریاندا بێت لەبەحردا کابرا لەکەشتیەکدایە لەکاتێکدا ئەزانێ رەهێلە و بایەك دێت موجەکە بەرزئەکاتەوە خەریکە ئەیکا بەسەریاندا (كَٱلظُّلَلِ) واتا وەکو هەور وەکو چیا ئا ئەو مەوجە گەورانەی بەحر کاتێك خەریکە بیخات بەسەریاندا (دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ) ئەگەر تووشی ئەوە ببونایە یەکسەر ئەیان وت خوایە رەحمان پێ بکەیت واتا هەموو کەسێکیان بیر ئەچویەوە ، با لەحالەتی ئەمرۆمان وەکو نمونە بهێنینەوە کاتێك کۆمەلیك لەناوسەیارەیەکدا بن کاتێك سەیارەکە خەریکە وەربگەرێت زۆرینەیان ئەلێن یا غەوسی گەیلانی هاوار یا رسول الله هاوار پەنا بەخوای گەورە کەس نالێ یا الله هاوار إلا موحید و یەکخوا پەرست دەلێت یا الله لەکاتی

[1] :سورة الزمر اية :٨
[2] :سورة القمان اية :٣٢

خۆشیشدا ئەوە هەر هیچ ئەوە زیاتر ئەلێن بۆیە شێخ دەفەرموویی موشریکینی ئەوزەمانی شیركەكەیان ئەخفتربوون لە هی ئێستادا .

شێح (صالح) ئەلیٚ :

(يقول الشيخ رحمه الله : إذا عرفت مما سبق أنه لا فرق بين شرك أهل الجاهلية الذي نزل فيه القرآن والذي قاتل رسول الله ﷺ وأصحابه وشرك هؤلاء المنتسبين إلى الإسلام من عباد القبور وأصحاب الطرق الصوفية المنحرفة ونحوهم لا فرق بين شرك هؤلاء وهؤلاء إلا في الاسم) ئەمەت بۆ دەركەوت كەوا جیاوازی نیە لەنێوان شیركی ئەهلی جاهیلیدا وە قورئان هاتە خوارەوە و بەموشریك ناوی بردن پێغەمبەرﷺ قیتالی لەگەل كردن وە شیركی ئەمانەی ئەمرۆ كەوا خۆیان ئەدەنە پال ئیسلام شێخ پیٚ ئەلیٚ شیرك وە پێشی ئەلیٚ موشریك ئەلیٚ هیچ جیاوازیەك و فەرقێك نیە ئەصحابی تروقی صۆفی و منحەریف ئەوانەی كەوا لایانداوە لە دینی راستەقینەی خوای تعالی لەتەوحید (لا فرق بين شرك هؤلاء وهؤلاء) هیچ جیاوازیەك و فەرقێك نیە (إلا في الاسم) تەنها لەناوەكەیدا نەبێت (حيث يسمونه الاعتقاد فقط) ئەمان ناویان ناوە إعتقاد هی ئەوان شیركە (فاعلم أن شرك هؤلاء المتأخرين المنتسبين إلى الإسلام أشد وأغلظ من شرك المتقدمين من أهل الجاهلية من وجهين) شەرحی كەلامی شێخ ئەكا و ئەلیٚ شیركی ئەمان كەوا إنتسابیان بۆلای ئیسلامداوە شەدید ترو توندترێكە لەوانەی پێشوو لەدوو لایەنەوە :

*لایەنی یەكەم : (الأول : أن شرك الأولين إنما يحصل في حال الرخاء ، وأما في حال الشدة فم يتركون الشرك ويخلصون الدعاء لله لعلمهم أنه لا ينجي من الشدائد إلا الله سبحانه ، كما ذكر الله عنهم في الآيات التي ساقها الشيخ وغيرها)ئەو ئایەتانەی كەوا شێخ بۆی باسكردین باسی ئەوەی بۆ كردین كەوا شیركی ئەوانە لەكاتی شیدە و ناخۆشیدا بوو (وأما هؤلاء المشركون) سەیركە شێخ ناوی نان موشریك ئێمە زۆر جار دیقەت ئەدەینەوە سەر ئەمە چونكە كەسانێك هەن دەلێن ئەوە شیركی كرد بەس موشریك نیە یان ئەلێت پیٚ مەلیٚ موشریك بەإسم فاعل سەیرە كەسێك شیرك بكات و إسم فاعلی بەسەردا جیٚ بەجیٚ نەكەی ! چۆن كابرا شیركی كرد موشریك نیە بۆیە لێرەدا پێیان ئەلیٚ (وأما هؤلاء المشركون) بە إسم فاعل باس ئەكا ئەو

موشریکانەی (المنتسبون إلى الإسلام)خۆیانداوەتە پاڵ ئیسلام هەتا إقراری ئیسلامەکەیان بۆ ناکات (فشركهم دائم في الرخاء والشدة) لەکاتی خۆشی و ناخۆشیدا بەردەوامن (بل إن شركهم في الشدة يزيد على شركهم في الرخاء) بەڵکو لەکاتی شیدەدا زۆرترە لەکاتی خۆشی و ڕەخاوەتدا (بحيث إذا وقعوا في خطر وشدة ، ارتفعت أصواتهم بالشرك ودعاء غير الله.) دەنگیان بەرز ئەبێتەوە وەکو وتمان ئەڵێن یا رسول الله یا عبدالقادر پەنا بەخوای گەورە .(هذا هو الوجه الأول من وجوه الفرق بين المشركين الأولين ومشركي زماننا.) ئەمە فەرقی یەکەم بوو لەنێوان موشریکی زەمانی پێغەمبەرﷺ لەگەل موشریکی زەمانی ئەمڕۆیی ئێمەدا .

*لایەنی دووەم : (والوجه الثاني : سيأتي.) شێخ ئەڵێ دواتر دیارە بابەتێکی تر ئەهێنێتە پێشەوە !

شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب)ئەڵێ : (فمن فهم هذه المسألة التي وضحها الله في كتابه وهي أن المشركين الذي قاتلهم رسول الله يدعون الله تعالى ويدعون غيره في الرخاء) ئەوەی ئەمە تێ بگا کە خوای گەورە ڕۆشنی کردەوە لەکیتابەکەی کەوا موشریکینی زەمانی پێغەمبەر ﷺ کەوا پێغەمبەر قیتالی لەگەلدا کردن ﷺ خوایان پەرست و غەیری خواشیان ئەپەرست لەکاتی خۆشیدا ، بەلاّم لەکاتی ناخۆشیدا (وأما في الضر والشدة فلا يدعون إلا الله وحده لا شريك له ، وينسون ساداتهم)بەلاّم لەناخۆشیدا تەنها داوایان لەخوای گەورە ئەکرد و گەورەکە و سادەتەکەی خۆیان لەبیر ئەکرد پیاوچاکانیان لەبیر نەدەما هەر دەیانوت تەنها خوا (تبين له الفرق بين شرك أهل زماننا وشرك الأولين) ئالێرەدا جیاوازییەکەمان بۆ دەر ئەکەوێت لەنێوان شیرکی ئەم زەمان و ئەو زەماندا (ولكن أين من يفهم قلبه هذه المسألة فهما راسخا ؟ !والله المستعان.) بەلاّم ئاخ کێ هەیە ئەمە بەجوانی تێ بگات ؟! تەبعەن ئینسانی موحید و موخلیص لەمە تێ ئەگات بەلاّم موشریك هەتا ئێوارە بۆشی باس بکە تێ ناگات .

شێخ (صالح)ئەلی:

(يقول رحمه الله : إنه لا يدرك الفرق بين شرك الأولين وشرك المتأخرين في أن شرك المتأخرين أغلظ وأشد) ئەو جیاوازییە تەنها کەسێکی موحید لێ تێ ئەگات ئەگەر نا هەموو کەسێك

لەمە تێ ناگات كە شیركی ئەمانەی ئێستا هەتا بلێ خراپتر و توندتر بووە لەوانەی پێشوو (إلا من فهم الآيات القرآنية التي توضح ذلك ومن لم يدرك الفرق فإنه راجع لسوء فهمه.) ئەو كەسەی لەمە تێ نەگا دیارە نەخۆشی میشكی هەیە وەدیارە هەر تی ناگا .

دووەم : (الأمر الثاني : أن الأولين يدعون مع الله أناسا مقربين عند الله)

شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب)ئەلێ : (والأمر الثاني أن الأولين يدعون مع الله أناسا مقربين عند الله) ئایا پێشینان كێ یان بانگ ئەكرد سەیركە مەلائیكە ئەنبیاء لەوانە عیسا صالحین ود و سواع يغوس وە بە إعترافی إبن عباس (رەزای خوای لێ بێ) ئەمانە صالح بوون كەواتە ئەوان كەسانێكیان هاوار بۆ كردوە كە كەسانی بەرێز وە بەتەئكید خاوەنی جاە و ئەهلی قەدربوون لەلای خوای تعالی لەگەل ئەوەشدا خوا قبولی نەكردوە ! ئەی ئەوانەی ئەمرۆ با سەیری هەردوو لایەنەكە بكەین چ لایەنی صۆفی دەروێشەكان كەسانمان بۆ دروست ئەكەن لەقەبرێكدا بۆنمونە ئەحمەدی بەدەوی ئەم پیاوە زۆر مەشهورە لەمیسر هەموو سالێك خەلك سالانە بە ملیۆن مەولودی بۆ ئەكەن هاواری بۆ ئەكەن و ئافرەت خۆی ئەفرۆشێت لەبەر خاتری ئەو ئەلێت فەرجم صدەقە بێ بۆ ئەحمەدی بەدەوی وەرەن چی ئەكەن لێم بیكەن ! لەبەر خاتری ئەو ، ئائەم جۆرە كەسانە كەسانی ضال ومضیل و كافر و ئینسانی موشریكن بون بەپەرستراو قەبرەكەیان ئەوە ئەپەرسترێت كەواتە ئەبو جە هل وجەماعەتەكەی كەسانێكیان هاوار ئەكرد كەوا ئەهلی جاە و قەدر بوون لەلای خوا بەلاّم ئەمان ئەهلی ضلال و گومرایین بۆ نمونە با إبن عرەبی بێنین یان حەلاج بێنین لەلای خەلك حەلاج چەندێك شەخصیەتی بەقوەتە كەچی عولماء كافریان كرد و وە صەلبیان كرد یان ابن عرەبی كاتێك باسی (وحدة الوجود) ئەكا ئەلێ ئینسان ئەتوانی لەناخی خۆیدا هەموو سیفاتی خوای تعالی تێدا بێت وەكو خوا خوا لەناو ئەودا تواوەتەوە پەنا ئەگرین بەخوا ئەمە ئەپەرسترێت لەدیمەشق ، هەمووی ئینسانی هیچ و پوچ و كافر و ضال ومضیل ئەپەرسترێن لەسەرانسەری زەویدا هەتا ابن عرەبی ناونراوە بە (الشيخ الاكبر) كەواتە (إما أنبياء وإما أولياء وإما ملائكة ، أو يدعون) هەتا ئەگەر ئەوانەشیان نەپەرستایە بەلكو (أشجارا أو أحجارا مطيعة لله ليست عاصية) شێخ ئەلێ دارو بەردێكیان ئەپەرست كە لەئەسلدا ئەو دارو بەردە

عصیانی خوا ئەكات ! عصیان ناكات هەموو تسبیحاتی خوا ئەكات كەواتە ئەوشتانەی كە ئەوان پەرستوویانە لەروانگەی خاوینی خۆیانەوە خاوین بوون بەلأم ئایە جائیز بوون بپەرسترێن یاخود هاواریان بۆ بكرێت ؟ نەخێر ، (وأهل زماننا يدعون مع الله أناسا من أفسق الناس) بەلأم ئەوانەی خۆمان لەفاسق ترین كەس داوا ئەكەن تۆ لێ گەری لەلایەنی نەزر ودەعوات و لایەنیتر عیبادات كە ئەكرێی لەسەر رەسمی رابردووان وەرە سەر هی ئەمرۆ علمانیەت ئەپەرسترێت یاخود نا ؟! كێن أخطابەكانی علمانیەت عارەق خۆر دز سەرسەری خراپكار دێت دەستورێكت بۆ ئەهێنێت تۆ ئەبێ بیپەرستیت ئاخر ئێستا پێغەمبەر خۆی ﷺ خوای گەورە پێ ئەلێ ئەگەر شتێك هەلبەستێ بەمنەوە والله بەقوەت و بەهێز لێ ئەستێنم باشە ئەگەر پێغەمبەربێ ﷺ نابێ قبولی بكەی مادەم (من دون الله) یە ئەی ئینسانی فاسق و فاجر و ئەرق خۆر و سەرسەری قاتل وموجریم چۆن تۆ بەقسەی ئەكەی و رێنمایت بۆ دائەنێت شمولی مسئەلە نوێكانی ئەم سەردەمە ئەكات تۆ موتابەعەی ئەو خەڵكە بكە كەوا یاسا بۆ تۆ دائەنێت خوا وتویەتی ئەبێ دەست ببرێی ئەم وەحشی گەرێتیە چیە نەخێر ئەبێ سجن بكرێت تۆ سەیری ژیانی ئەو شخصە بكە لەدوای ئەوە ئەرەق خۆرێكی بێ حورمەت لەگەل ئافرەتدا رائەبوێرێی دزی ئەكا و خیانەت لەم ئومەتە ئەكات مالی ئەم ئومەتە ئەخوات ئەی تۆ چۆن بەقسەی ئەمە ئەكەیت ! بۆیە ئەلێ (وأهل زماننا يدعون) (يدعون واتا يسئلون يان يعبدون يان يأخذن القانون ، مع الله أناسا من أفسق الناس ، والذين يدعونهم هم الذين يحكمون عنهم الفجور من الزنا والسرقة وترك الصلاة وغير ذلك.) شێخ ئەلێ هەر ئەوكەسانەی كە خۆیان ئەیان پەرستن خۆیان دێن بۆت باس ئەكەن ئێستا بۆ نمونە هاورێ و هاوەلانی ئەو كەسانەی یاسا بۆ ئینسانەكان دائەنێن چ ئەمریكا بێ چ ئەوروپا بێ چ ئەجنابەكانیان بێ لەجیهاندا كەپێ ئەوترێی ئێستا عالمی ئیسلامی ئایا بۆ خۆیان چی ئەگێرنەوە ئەلێ لەگەلیدا بووم وای كرد و وای كرد هەتا بەداخەوە برادەر پرسیار ئەكا جائیزە من حیمایە یان سایەقی كەسانێك بم لێرە نالی جائیزە ئەلێ ئەوانە ئەبم بۆ شوێنیك ئارەق ئەخۆنەوە من سایەقم پارەی خۆم وەرئەگرم جائیزە ئەمە ؟ ئی عەمرت نەمێنی تۆ بۆ وا ئەكەیت برۆ پەلكەنان بفرۆشە لەوحالەت باشترێكە .

شێخ (صالح) ئەلێ :

(الوجه الثاني : من أوجه الفرق) لایەنی یەکەمان باسکرد (أن المشركين الأولين يدعون أناسا فيهم صلاح وتقرب إلى الله من الملائكة والأنبياء والصالحين أو يدعون أشجارا أو أحجارا ليست عاصية لله) وەکو وتمان موشریکینی زەمانی زوو کەسانێکیان داوا ئەکرد نزایان بۆ ئەبردن تکان لیٚ ئەکردن داوای شەفاعەتیان لیٚ ئەکردن کە ئینسانی صالح بوون نزیك بوون لەخوا لە مەلائیکە و ئەنبیاء و صالحین یان ئەگەر دارو بەردیشیان بپەرستایە هەمووماں ئەزانین دارو بەرد عصیانی خوا ناکات (وأما المشركون المتأخرون فيدعون فجرة الخلق وأشدهم كفرا وفسقا ممن يزعمون لهم الكرامات) بەلاٚم موشریکینی ئەمرۆ شیخ تەرکیز لەسەر (المشركون) ئەکاتەوە بەلی موشریکە (على لاغم انف المرجيئه الذين يقولون لا نكفر احدا) قسەیان لەگەل ئەکەی ئەلێت من کەس کافر ناکەم من سوێند دەخۆم شەیتان ئەگەر خوا نەیوتبایە کافرە ئەیانوت شەیتان (من أعبد الناس)چونکە ئەلێت (إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ)[1] تۆچۆن کافری ئەکەی کاکە ! کاکە شەیتان لەبەهەشدا بووە بڕوای بەخوا هەبووە شەیتان بڕوای بەقیامەت هەیە (قَالَ رَبِّ فَأَنظِرۡنِيٓ إِلَىٰ يَوۡمِ يُبۡعَثُونَ)[2] بەس لەبەر ئەوەی خوا کافری کردوە ناوێری وە لەو لەلای هەمووان وانیە لەلای شەیتان پەرستەکان ئەپەرسترێت نەك کافرە بەڵکو ئەبێت بشپەرسترێت وە کەسانێکیش هەن کە گەمژە و نەزان و موشریك و کافرن کەوا ئەوانە کافر ناکەن ئاخر تۆ چۆن شەیتان پەرست کافر ناکەی دەلێت والله کاکە حوریت الاعتقادە شتی وا نیە لەدینی ئیسلام کە دەلێن نیە واتا خوا بەئنسانی إلزام کردوە کە ئەبێت إلا بڕوای بە الالوهیەتی خوا هەبیٚ الالوهیەتەکانیتر هەموی بەتالە کافرە ئەوکەسی کە بکات بەلیٚ ڕێگەی داوە بەیەهود و نصارا و مەجوس ئەگەر جزییە بدەن بەلام ئەگەر جزییەیان نەدا ئەبیٚ سەریان پان بکرێتەوە ئەگەر دەسەلاتت هەبیٚ ئەگەر جزییەیان دا برۆ هەی ئینسانی زەلیل بۆخۆت برۆ لەو شیرك وگومراییەی خۆت هەتا ئەتۆپی و ئەمریت بۆخۆت عیبادەتی خۆت بکە ئەو عیبادەتە بەتالە (عَامِلَةٞ نَّاصِبَةٞ)[3] برۆ بۆخۆت هەر ماندووبە بۆخۆت بەشیرك و گومرایی خۆت ، تۆچۆن ئەلیٚ خوا کوری هەیە یانی خوا لێت قبول ئەکا ئاسمان بروخێت هیشتان باشترە لەو قسەی کەوا تۆ ئەیکەیت بەلام لەبەر ئەوەی خوا ڕێگەی داوە

[1] :سورة الحشر اية : ٥٩
[2] :سورة الحجر اية : ٣٦
[3] سورة الغاشية اية :٣

لەسەر گومرایی خۆت بڕۆی بەزەلیلی (﴿حَتَّىٰ يُعۡطُواْ ٱلۡجِزۡيَةَ عَن يَدٖ وَهُمۡ صَٰغِرُونَ﴾)[1] بەڵام مورتد بە إجماعی ئەهلی عیلم ئەبێ بکوژرێی ئەمرۆ کەسانێکمان هەن نا مورتەد ناکوژرێی بەکەیفی خۆت برۆ چی ئەکەیت بیکە بەخوا کاکە با پێت بلێم ئیسلامەتی ئەوها نیە بەخوا زیانی تۆ زۆر خراپترێکە لەو کافرو موشریکانەی کەوا بەسەراحەت دژایەتی ئیسلام ئەکەن چونکە تۆ سەر لەخەلك ئەشێوێنی بەناوی دینەوە (وأما المشركون المتأخرون فيدعون فجرة الخلق وأشدهم كفرا وفسقا ممن يزعمون لهم الكرامات وسقوط التكاليف عنهم من ملاحدة الصوفية الذين يستحلون المحرمات ويتركون الواجبات كالبدوي والحلاج وابن عربي وأضربهم من أئمة الملاحدة) بەڵام موشریکینی ئەمرۆ فاجرترینی خەلق لەهەموویان کافرتر و فاسق تر کەوا زەعمیان وایە کەوا ئەمانە کەراماتیان هەیە هاتوون تەکالیفی خوای تعالی کە داینواە لەسەر عەبدەکان نوێژە و زەکاتە و ڕۆژووە و حەجە هەتا داوای نا با ئەمانە هەلگیرێتەوە (وسقوط التكاليف عنهم من ملاحدة الصوفية الذين يستحلون المحرمات) ئەبینی نوێژ ناکا زەکات نادا ئەڵێ بۆ نوێژ ناکەی ئەڵێ ئێستا لەمەککە کردم چاوم نوقاند لەمەککە نوێژم کرد پێغەمبەر ﷺ لەژیانی خۆیدا هیچ کاتێك نەیوت لەمەدیینە چاوم نوقاند لەمەککە نوێژم کرد کەچی ئەو درۆزنە ئەڵێ والله چاوم نوقاند لە مەککە نوێژم کرد کابرا کەرامەتی زۆر بەقوەتە مەلێن بۆ نوێژ ناکا ئەوە لەمەککە نوێژی کرد (ويتركون الواجبات كالبدوي والحلاج وابن عربي) حەلاج کێ یە :ناوی حوسێنی کوری منصورە لەسالەکانی (٢٤٤بۆ ٣٠٩) ژیاوە علماء ئەڵێن لەفارس لەدایك بووە ئەڵێن نەوەی کابرایەکی زەردەشتییە لە واسط لەعێراق گەورە بووە وەیەکیکە لەبەناوبانگترین حلولی و إتحادیەکان کە وتویەتی خوا لەمندا تواوەتەوە کە وتویەتی هەمووشتێك خوایە وە علماء لەکاتی خۆیدا پێیان وت کافرە وە کوشتیان و صلبیان کرد چوار توهمەی لێ إسپات بوو لەسەر ئەو چوار توهمەیە کوشتیان ، توهمەی یەکەم لەگەل قەرامیتیەکاندا پەیوەندی هەبوو ، وە توعمەی دووەم ئەیوت (أن الحق) یانی من خوام یان لێ ئەگێرنەوە وتویەتی (مافي الجوبة الا الله) لەوجوبەشدا بەس خوای تێدایە ، توهمەی سێ یەم شوینکەوتوەکانی بیروباوەریان وابوو کەوا ئەو خوایە ئەویش لەسەر ئەوە بێ دەنگە ، توهمەی چوارەم ئەیوت حەج فەرز نییە ،ئێستا تەریقەی وامان هەیە نوێژ ناکا

[1] : سورة التوبة اية : ٢٩

و ڕۆژوو ناگری بەلکو میز ئەکات بە بەرماڵەکەدا ئەگەر نوێژبکەی بەناوی ئیمان و دینیشەوە ئەم کارە ئەکەن هەمانە ئەڵێت دین بریتی نیە لە نوێژ و زەکات و ڕۆژوو و حەج بەلکو دین ئەخلاقە ! ئەمە بۆ خۆیی کوفرە ئەمە بۆ خۆی ڕەفعی تکالیفە خوای گەورە دەفەرمووی (وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ)[1] خوای گەورە ئەفەرموویی (وَأَوۡصَٰنِي بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱلزَّكَوٰةِ مَا دُمۡتُ حَيّٗا)[2] پێغەمبەر ﷺ هەتا ئاخیری ژیانیشی هەر نوێژی کرد (الصَّلَاةَ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ)[3] صەلات هەموو صەحابە کۆکن بەبێ خیلاف لەنێوانیاندا کەوا تاریکەکەی ئەوەی وازیی لێ دەهێنی بەهەرشێوازێك بێت کافرە خوای ئەکرد هەزار جار ئەیوت بڕوام بە بەهەشت و جەهەنەم هەیە کافرە پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرموویی (أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله وأن محمد رسول الله ، ويقيموا الصلاة)[4] ئەبێ نوێژ بکەن ئەگەر نوێژ نەکەن لەملیان ئەدەم ، بۆ پیاو هەبوو لەزەمانی پێغەمبەر ﷺ نوێژ نەکا بلێ من صحابەم و موسلمانم ونوێژ ناکەم مونافیق نوێژی ئەکرد بڕوای بەخوا نەبوو کەچی لەترسا نوێژی ئەکرد عبدالله کوری ئوبەی سەلول نۆ سال لەترسان لەدوای پێغەمبەری خوا وە ﷺ نوێژی ئەکرد لەنۆی هیجریدا تۆپی و مرد نەوێرا نوێژیك نەکات لەبەر ئەوەی ئەزانن نوێژ نەکەر ئەبێ بکوژرێی ، ئێستاش بەکەیفی خۆی والله خیلافی تێدایە ئادی بزانین خیلاف لەکوێدا هەیە خیلافەکە بەلێ لە متأخیریندا هەیە بەس تۆ صحابە فرێی بدەی زۆر ینەی زۆری تابعی فرێی بدەی ئایەت و قورئان فرێی بدەی ابن القيم ئەفەرمووی (ألا يستحي من إنكاره من شهد بكفره الكتاب وسنة واتفاق صحاب)[5] شەرم ناکا ئەو کەسەی بلێت تاریك نوێژ بەموسلمانیەتی ئەروات ئەگەر قورئان وحەدیس و اتفاقی صحابە وتویەتی کافرە ! جا ئەمانە هاتوون ئەمانەیان کردوە والله حەج واجب نیە من خوام ڕێگە بدەی بەخەلك بت پەرستێت یان بلێت من خوام من حەقم ئائەمە لەلای خەلك چیە ئێستا کەباسی ئەکەن ؟ ئەلێ حەلاج کێ یە ؟ ئەلێ قدس الله سره یان (رحمه الله) ! باشە ئەی بێ عقل ئەو وتویەتی خوام ئیتر (رحمه الله) ی بۆ چیە ! خۆ خۆی خوایە و ڕەحم بەخۆی ئەکا والعياذ بالله

[1] :سورة البقرة اية :٤٣
[2] :سو رة المريم اية :٣١
[3] : رواه ابن ماجه رقم :٢٦٩٨
[4] : متفق عليه
[5] :الكتاب الصلاة

هەروەها ابن عرەبی لەسالەکانی (٥٦٠ بۆ ٦٣٨)بووە وەکو وتمان ناوبانگی بە (الشيخ الاكبر)ی لێ یە ئەندەلوسی بووە گەراوە دواتر لەدیمەشق کۆتایی ژیانی هاتووە و مردووە قەبرەکەی ئێستا لەویدا ئەپەرسترێت ، پاشان ئەلێ (وأضرابهم من أئمة الملاحدة ،)هاو وینەکانیان لەپێشەواکانی کوفر و ضەلالەت (فيعبدونهم وهم يشاهدونهم يفعلون الفواحش) ئەیانپەرستن لەکاتێکدا کەوا کاری بەدرەوشتیشیان لێ ئەبینرا ئەلێ نا دەست لە سری شێخ مەدە ئێمە نازانین بەدەلیلی چ ئەها خذر مندالەکەی کوشت بۆ موسا نەبوو بلێت بۆ وا ئەکەیت ! ئەوە دەستکاری مەکە ، باشە ئاخر لەسەر زۆربەی بۆچوونی ئەهلی عیلم خذر پێغەمبەری خوا بووە وەحی بۆ کراوە ئەوەتا پێغەمبەر محمدیش ﷺ دەفەرموویێ (أمرت أن أقاتل الناس)[1] ئەوەتا ئەویش ئەمری پێکراوە ئەو منداله بکوژێت ئەوە جێ بەجێ ئەمری خوای کردوە بەس تۆ وەحیت بۆ هاتووە ! (ويتركون الفرائض) فەرزەکان بەجێ ئەهێلن و وازی لێ دەهێنن (ويزعمون أن هذا من كرامتهم) نەك ئەوەندەش ئەلێن ئەوە کەرامەتە (وفضلهم حيث سقطت عنهم التكاليف.)ئەمانە تکلیفیان لەسەر نییە پەنا ئەگرین بەخوا خوای گەورە تەکلیف لەسەر هیچ عەبدێك هەلناگرێت تەنانەت لەسەر پێغەمبەری خوای ﷺ ی هەلنەگرت پێی فەرمووە : (وَٱعۡبُدۡ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأۡتِيَكَ ٱلۡيَقِينُ)[2] هەتا مردن تۆ خوا بپەرستە .

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (والذي يعتقد في الصالح أو الذي لا يعصي مثل الخشب والحجر أهون ممن يعتقد فيمن يشاهد فسقه وفساده ويشهد به) ئەو کەسەی باوەر و إعتقادی وایە کەوا لە صالحێکدا یان ئەوەی کەوا عصیان ناکات لەدار یان لەبەرد ئەمە ئەهوەن تر و لەپێشترە (نالێن شیرك نییە ! !) بەس ئەهوەنترە لەوەی تۆ فاجر و فاسقێك بپەرستی کابرا صالحی پەرستوە شیرکە بەلأم ئەو فاسقی پەرستوە لەو خراتر (فيمن يشاهد فسقه وفساده ويشهد به) وەکو وتم بابەتە نوێکانی سەردەمی ئێستا ئەوەتا خۆمان ئەیان بینین خیانەت ئەکەن لەیەکتری مال ئەدزن لەسەر مەسلەحەتی خۆیان دونیایەك إبادە ئەکەن کەچی تۆ ئەچیت بەقسەیان ئەکەی رێزی هەیە لەلات ئەیخیتە ناو دل و دەروونتەوە ،ئاخر

[1] :متفق عليه
[2] : سورة الحجر اية :٩٩

چۆن وائەبیّ با بزانم یەك مامۆستای دینی ئەگەر بێتوو لەپێش چاوی خەلك ئەرەق بخوا كەس متمانەی پیّ ئەكا قورئانەكەشی لیّ وەر ئەگرێی ئەی بیّ ئەقل تۆ چۆن لەعلمانیەك كەوا زینا ئەكا ئەرەق ئەخوا پیاو ئەكوژێی تۆ ئەچی رێنمای لیّ وەر ئەگرێی ئەوە ئەوپەری جەهالەت نیە ! با مامۆستایەكی دینی زینا بكات بزانم لەحیاتی بزانە خەلك شتی لیّ وەرئەگرێت لەكاتێكدا زینا زۆر ئاساییە یانی مەبەستم گوناهێكی كبیرەیە و تیّ كەوتوە و تەوبە ئەكات ئەمەلە صحابەش وەشاوەتەوە ئایە صحابەكە ماحص كە زینای كرد ئەتوانین پیّ بلێن صحابە نیە ونالێن (رەزای خوای لیّ بیّ)! یان ئافرەتە غامدییەكە دزی كرد و دەستی بڕا ئەتوانین بلێن صحابە نییە یان حسان حەدی لێدرا لەسەر ئەوەی بەدایكمان عائیشەی وت (رەزای خوایان لیّ بیّ)زینای كردوە ناتەواو پەشیمان بوونەوە و تەواو دەی ئەمرۆ با قیاسەكە بكەین ئەگەر یەكێك وابكات چی ئەكەن لەحەقی هەتا هەتا قسەی لیّ وەرناگرن ئەی بۆ لەعلمانی وەر ئەگرێی كە هیچیشی نیە لەعیبادات و بەڵكو ئەوپەری فیسق و فجوریشی هەیە بۆ ئەقلی خۆتان ناهێنەوە سەرمیزانەكەی خوای تعالی تەریبی بكەن لەگەل میزانەكەی خوا بە ئەقلی شەیتانانە نەرۆن .

شێخ (صالح) ئەلیّ :

(هذه نتيجة المقارنة بين شرك الأولين وشرك المتأخرين المنتسبين إلى الإسلام وهي أن الشرك بعبادة الصالحين والمخلوقات التي لا تعصي أخف من الشرك بعبادة الفجرة والملاحدة والعصاة لأن ذلك يدل على تزكيتهم وموافقتهم على كفرهم وفجورهم واعتباره صلاحا وكرامة وأي محادة لله أشد من هذه المحادة نسأل الله العافية.) .

الرد على من زعم عدم تكفير من أدى بعض واجبات الدين ولو أتى بما ينافي التوحيد.

(شبهه تكفير من نطق الشهادتين)

(كفر من صدق رسول الله صلى الله عليه وسلم في شيء وكذبه في شيْء)

شوبهەی نۆیەم :

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەلێ : (إذا تحققت أن الذين قاتلهم رسول الله ﷺ أصح عقولا وأخف شركا من هؤلاء ،فاعلم أن لهؤلاء شبهة يوردونها على ما ذكرنا وهي من أعظم شبههم فأصغ سمعك لجوابها ، وهي)باسی ئەوەمان بۆدەکات کەوا ئەگەر تۆ وئەوەت بۆ دەرکەوت کە ئەوکەسانەی پێغەمبەری خوا ﷺ بەجەنگ هات لەگەلیان وە لەناوی بردن وەحوکمی کوفری دا بەسەریان ئەم جۆرەکەسانە زۆر لەمانەی ئێستا بەراستی ئەگەر بلێن زیرەکتربوون وە شیرکەکەشیان خەفیف تربوە جا ئەم خالە زۆر گرینگە ، هەمووجاری علماکانیش ئاماژە بەوە دەدەن شیرکی زەمانی ئێمە زۆر گەورەتر و نالەبارترێکە لەشیرکی زەمانی پێشوو لەبەرئەوەی ئەوانەی پێشوو لەکاتی نارەحەتیدا إخلاصی عیبادەتیان بۆ خوا کردوە ئەمانەی ئێستا لەکاتی نارەحەتیدا شیرك ئەکەن ئەوانەی پێشوو لەکاتی ناخۆشیدا هانایان تەنها بۆ وەوره بردووه ، ئەمانەی ئێستا لەکاتی نارەحەتیدا هانا بۆ هەمووشتێك دەبەن پەنادەگرین بەخوای تعالى إلا خوا نەبێت ، ئەلێت جا بزانە ئەمانەی ئێستا شوبهەیەك ئەهێنن کە شوبهەکەیان زۆر زۆر گەورەیە ، تەبعەن کە گەورەیە خەڵك ئەخەلەتێنی وەزۆریشی پێ خەلەتاوە دەبێت ئاگاداربین بەلآم لەبەر دەمی بەلگە و دەلیلدا خۆی ناگرێ بەهیچ شێوازێك ئەگەر ئێمە دەلیل و بەلگەمان هێنا ئەم شوبهەیە کەوا گەورەترین شوبهەکانیانە پوچەل دەبێتەوە ،شوبهەکەیان بریتیە (أنهم يقولون إن الذين نزل فيهم القرآن لا يشهدون أن لا إله إلا الله) سەیرکە ئەوانەی کەئێوە باسیان ئەکەن کە قورئان لەسەریان دابەزیوە بە موشریك دایناون کە ئێوەش ئێمە ئەخەنە ریزی ئەوانەوە ئەلێن خۆ ئەمانە خۆ نەیان ئەوت (لا اله الا الله) وە هەروەها خالێکی تر (ويكذبون الرسول ﷺ) پێغەمبەر ﷺ بەراست نازانن کە پێغەمبەری خوا یە بەدرۆیان ئەخستەوە إعترافیان نەئەکرد کە ئەوە

پێغەمبەری خوایە ، (وينكرون البعث) ئەوانە بڕوایان بەڕۆژی دوای نەبوو (ويكذبون القرآن ويجعلونه سحرا) ئەوان بڕوایان بەقورئان نەبوو ئەیانوت ئەمە سیحرە ئەم کەلامە کەلامی خوا نیە ،بەلاّم ئێمە واتا ئەوانەی کەوا ئەمڕۆ هاوار ئەکەنە غەیری خوا کەتۆ پێیان ئەلێت تۆش موشریکی ئەوان ئەلێن (ونحن نشهد أن لا إله إلا الله) ئێمە ئەلێن لا اله الا الله (وأن محمدا رسول الله) محمدیش رەسولی خوایە ﷺ (ونصدق القرآن) وە قورئان بەراست ئەزانین ، ئەزانین کەوا کەلامی خوایە (ونؤمن بالبعث) بڕواشمان بەرۆژی دوایش هەیە (ونصلي ونصوم)نوێژیش ئەکەین و بەرۆژووش ئەبین (فكيف تجعلوننا مثل أولئك ؟)ئێوە چۆن ئێمە ئەخەنە پالّ ئەوان ئێوە چۆن ئێمە وەك ئەوان حیساب ئەکەن وەکو ئەم موشریکانە ، کەواتە شوبهەیەکی زۆر بەهێزە لەرووی رووکەش و ظاهیرەوە ئەگەر ئێمە سەیری بکەین ئێمە ئەلێن هەرسێك ئەگەر عیبادەت بۆ غەیری خوا بکات ئەو کەسە موسلیم نیە لەم بوونەوەرەی ئێمەدا خوای تبارك وتعالى ئەفەرمووێی : (هُوَ ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ فَمِنكُمْ كَافِرٌ وَمِنكُم مُّؤْمِنٌ)[1] واتا :خوای تعالى ئێوەی دروست کردوە یەکێك لەنیعمەتە گەورەکانی خوای گەورە دروست کردنە خلقە لەجیاتی ئەوەی ئێوە عیبادەت بکەن هەرهەمووتان زۆربەی زۆربەی زۆرتان کافرن بزانە چی پێش خستە چی خوای تعالى ئەفەرمووێی (فَمِنكُمْ كَافِرٌ وَمِنكُم مُّؤْمِنٌ) زۆربەی زۆری ئەو خەلکە کافرە وتێشتان دا هەیە موئمینە ئیماندارە ئەم خالەتە کە خوای تعالى باسی دەکات لەم ئایەتەدا بزانە کلیمەی کافر کە باس ئەکات لە ئایەتەکە کە زۆرەبەی زۆری کافرە بزانین بەچی ئێمە کافر ئەبین خالەکانی کافربوون کامەیە؟! لەبەر ئەوە ئەبێت ئاگاداربین ئەمانەی ئێستا دەلێن ئێمە وا دەکەین و وائەکەین ئێوە ئێمە ئەدەنە پالّ موشریکەکان چۆن دەبێ لەکاتێکدا ئیمانیشمان بەو شتانە هەیە !؟

پێمە پێیان ئەلێن ئێوە دەبێت ئیمانتان بەهەموو دینی ئیسلام هەبێت بەتایبەتی لەسەرووی هەموویەوە تەوحید ئەگەر ئێوە تەوحید نەبەن بەرێوە یەکخوا پەرستی نەبەن بەرێوە هەرشتێکی کە بکەن لەسەر ئەوشیرکە بیناکەی هەمووی بەتالّە هەر چیەك بینا بکەن لەسەر ئەوشیرکە بەتالّە کە ئێوە ئەی کەن چ نوێژ بکەن چ رۆژوو بگرن چ ئیمانتان بەخوا هەبێت بە پێغەمبەرﷺ هەبێت کە شیرکتان کرد هاوبەشتان بۆ خوا پەیداکرد لەتەوحید و

[1] : سورة التغابن اية : ٢

عیبادەتەدا ئەوە ئەوکاتە ئێوە ئیشەکەتان هەمووی بەتاڵ دەبێتەوە ، ئەو شوبهەیە شوبهەی زۆربەی زۆری مامۆستایان و داعیانی ئەوسەردەمەشە یانی دێت پێت دەڵێت کاکە ئەوە نوێژ دەکات تۆچۆن کافری دەکەیت ئەو حەجی کردوە ئەو مالی خوای بینیوە ئەوە ئاوا ئاوا ،، ئەوە بەرۆژووە تۆچۆن ئەمە لەگەل ئەبو جهلدا حیساب دەکەیت ، خوای گەورە دەفەرموویت : (وَلَقَدۡ أُوحِيَ إِلَيۡكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكَ لَئِنۡ أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ)[1] کەواتە قەزیەکە لەسەرچی وەستاوەتەوە لەسەر شیرك ، نەك ئێوە بەڵکو ئەگەر پێغەمبەرمحمد ﷺ نەك هەر ئەو بەڵکو هەرچی پێغەمبەران هەیە ئەگەر لەگەل ئەو هەموو ئەعمالە صالحە و ئەو هەموو عیبادتەی کە ئەی کا شیرکێك بکات هەموو ئیشەکانی بەتاڵ دەبیتەوە لای خوای تعالی کەواتە مەلێ بەلاتەوە سەیرنەبێت تۆ چۆن من دەخەیتە پاڵ ئەبو جهل.

وەلامەکەی لەلایەن شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) (فالجواب أن لا خلاف بين العلماء كلهم أن الرجل إذا صدق رسول الله ﷺ في شيء وكذبه في شيء فإنه كافر لم يدخل في الإسلام) شێخ ئەلێت هیچ خیلافێك نیە لەنێوان زانایاندا ئەگەر کەسێك بلێ پێغەمبەری خوا ﷺ لەفلان شت راست دەکات و لەفلانە شتیش راست ناکات واتا بڕوای هەبێت کە پێغەمبەرە بەس ئەوەندە بلێ لەفلان شت راست ناکا بەدرۆی بخاتەوە لەلای هەموو زانایان ئەم کەسە کافرە لەکاتێکدا بڕواشی بەپێغەمبەری خوا ﷺ هەیە خۆ قەرزیەکە هەر ئەوەندە نیە کە بڕوات پێ هەبێت و تصدیقی بکەی هەرچی وتوە (بكل ما أخبر) ئەی ئەگەر بلێ والله من برام بەمە نیە و بەمە نیە و بڕوام بەمە هەیە و بەمە هەیە وەکو ئایەتەکە ئەفەرمووێی (أَفَتُؤۡمِنُونَ بِبَعۡضِ ٱلۡكِتَٰبِ وَتَكۡفُرُونَ بِبَعۡضٖ)[2] کەواتە ئەو شوبهەیە گەورەیە لای خەڵکی راستە خەلك نەخوێندەوارە لەلای نەخوێندەوار رەواجی زۆر زۆرە بەس لەلای طالبی عیلمی تەوحید هەتا لەلای عەوامی ئەهلی تەوحید چ جای لەلای علماکانیان ئەمە هەر خۆی ناگرێی خوای تعالی ئێمەی بۆ عیبادەت دروست کردوە ئەگەر تۆ ئیمانت بە سەرجەم عقائیدی ئیسلام هەبێ بەهەموو شەرائیعی ئیسلام هەبێ بەتەنها بلێ نوێژ واجب نیە حوکمی کافرە بە ئیتفاقی علماء

---

[1] : سورة الزمر اية : ٦٥

[2] :سورة البقرة اية :٨٥

بە کۆدەنگی زانایان ئیتر بۆ بەلاتەوە سەیرە لەکاتێکدا کە تۆ بڵێ کابرا بێتە پێشەوە کاکە من بڕوام بە پێغەمبەرمحمد ﷺ هەیە بڕوام بەقورئان بەرۆژی دوایی من نوێژ دەکە تۆچۆن ئەم خەیتە پاڵ کافر لەم دونیایە دووکەس زیاتر نیە هەروەك ئایەتەکە فەرموویی یان کافرە یان ئیماندارە شەخصێکیترمان نیە هەردووشتەکەی تێدا بێت لەیەك کاتدا کوفر بکات و بڕواداریش بێت ، دەبێت کە بڕوادار‌بێت کوفرنەکەیت وە إلا تۆ کافری یانی نیە لەسەر ئەم زەمینەدا سێ یەم شتمان نییە بەمانای کە شەخصەك بڕوادارە و لەم لاوە کافرە یان شەخصیکمان هەیە کوفری تێدا بێت وئیمانیشی تێدایە بەو مانای ئێمە ناوی بنێن ئیماندار نەخێر ، کە کوفرو ئیمانی تێدابوو ئەو شەخصە چیە کافرە یان ئیماندارە ؟ کافر دەبێت یان ئیماندار بێت هیچ کوفری تێدا نەبێت ئەوە ئیماندارە وە یان کافرە و ئیمانی تێدانیە یان کافرە و ئیمانی تێداهەیە ،هەردوو بەشەکە دەدرێتە پاڵ کافر کەتۆ کافربووی با ئیمانیشت بە هەبێ بەخوا شەیطان باوەری بەخواهەیە بیخەرە بەردەمی خۆتان شەیطان ئینکاری رۆژی قیامەت ئەکات ؟ شەیطان ئینکاری پێغەمبەرانی کردوە یان ئینکاری خوایەتی خوای گەورەی کردوە ؟ تەنها سوجدە ببە ! نابەم تەواو.! ئالەو جوزئیەتەدا ئە وشەخصە کافرب دوای ئەلێت : (وكذلك إذا آمن ببعض القرآن وجحد بعضه) باشە شەخصێك بڕوای بەقورئان هەیە بەس ئەلێت بڕوام بەو ئایەتە نیە حوکمی چیە ؟ کوفرە باشە ئەی ئەگەر ئەو مقطعەی ئەو بڕوای پێ نیە مەسەلەی تەوحید و یەکخوا پەرستی بێت کەدەبێت تەنها داوا لەخوا بکەن (وَأَنَّ ٱلْمَسَٰجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا۟ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدًا)[1] چیە حوکمەکەی بلێ ئیمانمان بەوە نیە کە تەنها داوا لەخوا بکەی ئەوە رەئسی ئەمرە لەناو قورئان یانی هەموو پێغەمبەران بۆئەوە نێردراون (عليهم الصلاة والسلام)قورئان بۆمان باس دەکات قورئان خۆی هەمووی تەوحید و یەکخوا پەرستیە پێت دەلێت (وَلَقَدْ أُوحِىَ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[2] کەواتە لێرە سەری ئەمەکە بریتیە لەتەوحید و شیرك کە تۆ شیرکت پەیاکرد تەوحیدت نامینی واتا دەبێت تەوحیدێکی بێ شەیرك ببەی بەرێوە (كمن أقر بالتوحيد وجحد وجوب الصلاة) جالێرەدا باسی ئەوە ئەکات هەتا یەکێك ئیقرار بە تەوحید بکات بەس بلێ

[1] :سورة الجن اية :١٨
[2] :سورة الزمر اية : ٦٥

نوێژ واجب نیە حوکمی کافرە ئەی ئەگەر یەکێ بلێ نوێژ واجبە دەشی کا بەس إقرار بە تەوحید نەکات گەورە ترە یان نا شیرکەکەی ! (أو أقر بالتوحيد والصلاة) بلێ ئیمانم بە تەوحید و یەکخوا پەرستی هەیە و بەنوێژیش هەیە (وجحد وجوب الزكاة) بلێ زەکات واجب نیە (أو أقر بهذا كله وجحد الصوم) ئەمە هەمووی نمونەیە کە شێخ (محمد) دەیهێنێتەوە لەبەر فکر و بۆچۆنی ئەو کەسانە تا ئاسان بێ چونکە نابێ کە تۆ دەلێت کەسێك نوێژ بکا و رۆژوو بگری بەس هاواری غەیری خوا بکا چۆن کافرە ئەمە نوێژدەکات تۆچۆن کافری دەکەیت ئەمە هەلەیە ئەم بۆچوونە ! (أو أقر بهذا كله وجحد الحج) ئیمانی بەهەموو شتەکان هەیە بەس دەلێت حەج واجب نیە حوکمی چیە ؟ کافرە ، (ولما لم ينقد أناس في زمن النبي ﷺ للحج أنزل الله في حقهم : وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلْبَيْتِ مَنِ ٱسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِىٌّ عَنِ ٱلْعَٰلَمِينَ)[1] ئەوە لەمەسەلەی حەجدا کاتیك کەسانێك ئینقیادیان تەبعەن ئینقیاد مەبەست پێ ئیلتیزام بە وجوبیەتی شتەکەوە کەبلێت ئەمە واجبە کەکەسێك وابلێ واجب نیە ئەوە کافر دەبێت(ومن أقر بهذا كله وجحد البعث كفر بالإجماع) بڕوای بە هەمووشتەکان هەیە بەس بلێ زیندووبونەوە نیە بڕوای بەخوا هەیە بەملائیکە هەی بەقورئان بەپێغەمبەران بەهەموو دینی ئیسلام هەیە بەس بڕوای بەرۆژی دوای نیە کە زیندوو دەبێتەوە بە إجماع کافرە ،(وحل دمه وماله) مال و خوێنی حەلال ئەبێت (كما قال تعالى : إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ وَيُرِيدُونَ أَن يُفَرِّقُوا۟ بَيْنَ ٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُوا۟ بَيْنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥٠﴾ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ حَقًّا ۚ)[2] خوای گەورە ئەفەرمووی (إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ)خوای گەورە لەم ئایەتەدا پێمان دەلێت ئەو کەسانەی کافرن بە خوا بە پێغەمبەرەکانی ﷺ (وَيُرِيدُونَ أَن يُفَرِّقُوا۟ بَيْنَ ٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ) ئەیانەوێی جیاوازی بخەنە نێوان خوا و پێغەمبەرەکانی (وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ) ئیمانمان بەهەندێك هەیە و ئیمانمان بەهەندێك نیە (وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُوا۟ بَيْنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥٠﴾ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ حَقًّا ۚ)ئەیانەوێت رێچەکەیك بۆخۆیان ببینەوە لێرەدا ئەمە خوای تعالى پێیان ئەلێت بەحەقت ئەمانە کافرن (أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ حَقًّا) بەحەقت ئەمانە کافرن ، کافرن خۆ خوای گەورە نەی وتوە ئەمانە

[1] سورة ال عمران اية :٩٧:
[2] سورة النساء اية :١٥٠-١٥١

ئیمانیان بەخوا نیە بە پێغەمبەر نیە ئەو جوزئیتەیان ئیمان پێ نیە کە هەندێك لەپێغەمبەرانە حوکمیان چیە ؟ کافرە ، ئێستا تۆ بلێ من بڕوام بەهەموو دینی ئیسلام هەیە لەپێناویشدا جەنگ ئەکەم خوێن و مال و هەر هەمووی بەقورئانی ئیسلام بێت بەسە بڕوام بە موسا نیە هیچ ئیستفادەی نیە ئیشەکە چونکە تۆ خوات بەدرۆ خستۆتەوە لەبەر ئەوە بەلاتەوە سەیر نەبێت نوێژ دەکات رۆژوو دەگرین تۆچۆن پێ دەلێت کافر نا قەزیەکە تەنها هەر ئەوەندە نیە دەبێت هەموو ئیسلام وەربگرین نابێت یەك بەش لەبەشەکان کەزانراوە لەدینی ئیسلام بە ئەدیلە و بەلگە هەتا ئەدیلە و بەلگەی پێویست نیە ئەوەندە وازحە تۆ کافر بی پێ نابێ لەکافربوونی ئەو کەسە رابوەستی ئیناکری ئەوە بکا .

(فإذا كان الله قد صرح في كتابه أن من آمن ببعض وكفر ببعض) کاتێك خوای تعالی لەکتابەکەی دیاری کردوە پێمان ئەلێت بەروونی و بەئاشکرایی پێمان ئەلێت هەرکەسێك کەوا ئیمانی بەهەندێك هەبێت و بەهەندێك نەبێت لەو پێغەمبەرانە (فهو الكافر حقا)ئەوە بەراستی کافرە (وأن المستحق ما ذكر زالت هذه الشبهة) ئایا ئەو شوبهەیە نارەوێتەوە ئەو موشریکانەی ئەورۆ کە داوا دەکەن لەغەیری خوای تعالی یاعبدالقادر یا رسول الله والعیاذبالله شوبهەکەیان وتمان دەلێن تۆچۆن بەوانە دەلێت کافر ئیمانی بەخوا هەیە و نوێژ دەکات و رۆژوو دەگرێت هەتا پرسیارێکیان لە بن باز کرد لەمیصر دەربارەی ئەمە وتیان : باوکم نوێژی دەکرد و رۆژووی دەگرت و حەجی کردوە بەس هاواری پیاو چاکەکانی کردوە باوکم مردوە داوای دوعای خێری بۆ بکەم ؟ وتی نەخێر بۆت نیە داوای دوعای خێری بۆ بکەی لەبەر ئەوەی بەموشریکی مردوە .(أشرك فى توحيد لله سبحان وتعالى)نەئەوبوایە داوای لەغەیری خوا بکا مادەم داوای لێ کردوە تۆش بۆت نیە داوای خێری بۆ ئەو باوکەت بکەی ،(وهذه هي التي ذكرها بعض أهل الأحساء في كتابه الذي أرسله إلينا.) تەبعەن شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) لەزەمانی خۆیدا ئەو دەعوە موبارەکەی کرد کیتابی دەنارد و رسائیلی دەنارد بۆ خەڵکی ئەوانیش رەسائیلیان بۆ دەناردەوە لەنێوانیاندا وتووێژ هەبوو یەك لەو شوبهانەی کە لەوی هاتووە لە (ئەحساوە)ئەو هاو بەو شێوەیە شوبهەکەیان نقل دەکەن دەلێن تۆ چۆن ئەوە دەکەیت یان شێخ (محمد) لەکاتی خۆی کە جیهادی کردوە خەڵکی ئاگادار کردۆتەوە لەسەر شیرك وضلالەتانە ئەگەر پابەند نەبووایە ئەوا قیتالی

دەکردن لەناوی دەبردن و وا بلاوبویەوە لەناو عالەمی ئیسلامی شێخ (محمد) کەسانێك دەکوژێی ئەوانیش نوێژ دەکەن و ڕۆژوو دەگرن هەتا ئێستاشی لەگەل دابێت هەتا لە علمایانی سونەش وادەلێن پەنادەگرین بەخوا دەلێن کەوا متشدید بووە غلوی تێدا بوە سیفاتی خەواریجی تێدابوە ، ئەوە حەقیقەتی ئیسلامی بلاوکردەوە ، بەخەلکی ئەلیٚ یان دەبێت لەگەل خوا دا بیت بەهەموو فەرمایشتەکانیەوە لەپێش هەموویەوە تەوحیدی خوای تعالی یان تۆ موسلمان نیت با نوێژ و ڕۆژووش بکەی .

(ویقال أیضا : إذا كنت تقر أن من صدق الرسول ﷺ في كل شيء) وەهەروەها پیٚ دەوتریٚ بەو شەخصەی کەوا ئەو شوبهەیە ئەهێنی ئەگەر تۆ إقرار دەکەیت کەوا هەرکەسیٚ تەصدیقی پێغەمبەر بکا ﷺ لەهەموو شتێکدا (وجحد وجوب الصلاة فهو كافر حلال الدم والمال بالإجماع ، وكذلك إذا أقر بكل شيء إلا البعث ،وكذلك لو جحد وجوب صوم رمضان وصدق بالباقي وهنا لا تختلف المذاهب في هوقد نطق به القرآن كما قدمنا) هەروەها ئەوترێت ئەگەر تۆ إقراردەکەیت (إذا كنت تقر أن من صدق الرسول ﷺ) ئەگەر تۆ إقرار بەوە دەکەیت یەکێك تەصدیقی پێغەمبەر بکا ﷺ بلیٚ تۆ پێغەمبەری خوای تۆ ڕاست دەکەی لەهەموو شتێکدا بەلام ئەو شەخصە چی بکا ؟(وجحد وجوب الصلاة)ئینکاری نوێژ بکا ئەوە ئەگەر بلیٚ نوێژ واجب نیە ئەوە بە إجماع ئەو کەسە کافرە خوێن و مالی حەلالە ئەو کەسە (وكذلك إذا أقر بكل شيء إلا البعث) هەموو شتیٚ إقرار پیٚ بکا بەس بلیٚ زیندووبونەوە نیە ! (وكذلك لو جحد وجوب صوم رمضان) هەموو شتێکی ئیمان پیٚ هەیە بەس بلیٚ ڕۆژووی ڕەمەزان واجب نیە ! (وصدق بالباقي) بڕوای بەهەمووشتەکان بکا (وهنا لا تختلف المذاهب في) هیچ مەزهەبێك لە مەزاهیبی ئیسلامی إختیلاف نیە ئەو شەخصە کافرە ، مادەم ئینکاری یەکێك لەو شتانە دەکات إختلاف نیە ، (هوقد نطق به القرآن كما قدمنا)قورئانیش ئەمەی فەرمووە ، (فمعلوم أن التوحيد هو أعظم فريضة جاء بها النبي ﷺ) جا معلوم و دیارە لەلامان کە تەوحید و یەکخوا پەرستی گەورترین واجبە لەسەر عەبدەکان کە پێغەمبەر هێناویەتی ﷺ (وهو أعظم من الصلاة والزكاة والصوم والحج) بە إتفاقیش لەهەموویان گەورترە واتا تۆ ئەگەر تەوحیدت نەبێت هەزار نوێژ و ڕۆژوو وزەکات و حەج بکەی قبول نابیٚ ، ئەوانە هەموو لەسەر ئەساسی تەوحیدە ، باشە ئەگەر تۆ بلیٚ نوێژی نەکرد و ئینکاری واجبی نوێژی کرد یان ڕۆژوویان

زەکات کرد کافر دەبێت ئەی ئەصلەکەی ئەی تەوحیدەکەی ئەوە ئەولاترە ئەو کافر دەبێت! (فكيف إذا جحد الإنسان شيئا من هذه الأمور كفر ولو عمل بكل ما جاء به الرسول ﷺ وإذا جحد التوحيد الذي هو دين الرسل كلهم لا يكفر ؟!) ئەوە پرسیارکەیەتی باشە ئێمە بە إتفاق ئێستا باسمان کرد ئەوانە هەموو کافرن ئەوەی بلێ ڕۆژوو و زەکان واجب نیە با ئیمانی بەهەموو ئیسلامیش هەبێ ئەی ئەگەر بەتەوحید نەبوو شیرکی کرد لەو تەوحیدە چۆن کافر نابێ (سبحانه الله ما أعجب هذا الجهل!) بۆخۆی دەڵێت و سەرسورمانی دێت دەڵێت پاکی بۆ خوا لەجەهالەتی ئەمانە ئەم جهلە چیە ئەو خەلکە هەیەتی .

(ويقال أيضا : هؤلاء أصحاب رسول الله ﷺ قاتلوا بني حنيفة) هەرەوەها پێ دەوتری وە شێخ (محمد) نمونە ئەهێنیتەوە لەسەر کافربوونی تاریکی تەوحید ئەمە نمونەکانیەتی : ئەصحابی رسول الله ﷺ لە(بەنی حنیفەیاندا)[1] (وقد أسلموا مع النبي ﷺ)موسلمانیش بوون لەپێشدا (وهم يشهدون أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله ﷺ ويؤذنون ويصلون)وابوو شوێنەکەیان دیارە واتا شایەتوومانیان ئەهێنا بەخوا و بەپێغەمبەری خوا ﷺ و بانگیان ئەدا و نوێژیان ئەکرد (فإن قال إنهم يقولون إن مسليمة نبي) لەوانەیە یەکێك لەولاوە بێت بلێت ئاخر ئەوانە جیاوازبوون ئەمانە ئەیانوت موسیلەمە پێغەمبەرە ! ئێستا شیخ رەدی شوبهەکەیان ئەدا ، ئەمان چیان کرد ! واتا حەقی پێغەمبەرایەتی لە پێغەمبەر محمدیان ﷺ لەسەتا سەت نەسەندەوە بەلکو دایان بە موسیلەمەش واتا شەریکیان کرد وتیان موسیلەمەش پێغەمبەرە ! (قلنا : هذا هو المطلوب) ئەمەیە کەوا ئێستا ئەیکەین بە بەلگە لەسەر خۆتان سەیربکەن (إذا كان من رفع رجلا إلى رتبة النبي ﷺ) ئەگەر شەخصێك بەرزبکاتەوە بیگەیەنێتە مەنزل و پلەو پایەی پێغەمبەر ﷺ (كفر وحل ماله ودمه) کافر دەبێ مال و خوێنی حەلال دەبێ (ولم تنفعه الشهادتان ولا الصلاة) ئەوە بە إعترافی خۆتان نەشاهەدەکەی سودی پێ دەگەیەنێت وە نە نوێژو ڕۆژووەکانیان (فكيف بمن رفع شمسان أو يوسف أو صحابيا أو نبيا إلى رتبة جبار السماوات والأرض) زۆر بەهێزە ئەم بەلگەیە

[1] : جەماعەتی موسەیلەمەی کذاب بوون.

ڕەدانەوەکەی ئەم شوبهەیە باشە ئەی چۆن ئێوە ڕازی ئەبن کەرازی نین موسیلەمە بخرێتە ریزی پێغەمبەر ﷺ ڕازین ئا ئەم ناوانە شمسان و یوسف دووکەس بوون ئەپەرستران لەزەمانی (محمدی کوری عبدالوهاب) چۆن ئێوە ڕازین صحابیەك یان پێغەمبەریك یان هەرکەسێکیتر لەمخلوقات بخرێتە ڕێزی ئەو خوایەی کە ئاسمانەکان و زەوی دروست کردوە ئەو خوایەی کە هەموو شتێکی بەدەستە ئەو خوایەی کە هیچ شتێك لەبەردەمیدا نیە إلا زەلیلە چۆن تۆ ئەمە ئەکەی! ئەمە عقلیە ؟! یانی تۆ ئەگەر بلێ ئەگەر کەسێك بخەینە مەرتەبە و پلەی پێغەمبەر ﷺ کافر ئەبێ بانوێژ و ڕۆژووش بکا ئەی ئەگەر بیخەیتە مەرتەبە و پلەی خواوە ! ئەوە بەبێ دوودلی و گومان و بەتەئەکیدی کافر ئەبێت (سبحان الله ما أعظم شأنه : كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ ٱللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ ٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ)[1] خوای گەورە کە ئەگەر کەسێك شوێنکەوتەی تەوحید نەبێ و شوێن هەوا ونەفسی خۆی بکەوێت مۆر لەدلی ئەدا .

نمونەیەکی تر :(ويقال أيضا : الذين حرقهم علي بن أبي طالب رضي الله عنه بالنار) ئەو کەسانەی کەوا علی کوری ئەبی طالب ئەوانی سوتاندی خۆتان ئەزانن کۆمەلێك هەبوون وتیان علی خوایە ! علی یان خستە ریزی خواوە ئیمامی علی هەلسایەوە لێیان کە کافربوون وە سوتاندنی (كلهم يدعون الإسلام) هەموویان بانگەشەی ئیسلامیان ئەکرد وە میلەتیکی تر نەبوون یەهودی و نەصرانی نەبوون بەحیساب ظاهیریان ئیسلام بوو (وهم من أصحاب علي رضي الله عنه) ئەوانە هەمووی هاورێی علی بوون (وتعلموا العلم من الصحابة)وە لەصەحابەوە عیلم فێرببوون (ولكن اعتقدوا في علي مثل الاعتقاد في يوسف وشمسان وأمثالهما) بەلام ئیمانیان بۆ علی باسی زەمانی خۆی ئەکا شێخ ئەلێ چۆن ئێستا یوسف و شمسان کەوا داوایان لێ ئەکرێی لەغەیری خوای تعالی ئەلێ ئەمسالی ئەوان ئەوان علی یان خستە ریزی ئەوانە وەکو ئەوان (فكيف أجمع الصحابة على قتلهم وكفرهم ؟) چۆن صحابە هەموو إجماعیان کرد لەسەر ئەوەی ئەبێ ئەوانە کافر بن و وە بکوژرێن !؟ (أتظنون أن الصحابة يكفرون المسلمين ؟) یانی ئێوە ڕائیتان وایە و گومان ئەبەن کەوا صحابە موسلمان کافر ئەکا !؟ کەواتە ئەمانە موسلمان نەبوون با نوێژ و ڕۆژوو و شەهاتدەتیشیان هەبێ با لەسەر دەستی صحابەش علیمان وەرگرتبێ مادەم علی یان خستە ڕێزی خواوە

[1] :سورة الروم اية ٥٩

والعياذبالله(أتظنون أن الاعتقاد في تاج وأمثاله لا يضر) تاجيش وەك ئەوانیتر داوا لێکراوێکە وەکو یوسف و شمسان کەباسی ئەکات کەوا ئەمانە هەمووی پەرستراون لەزەمانی شێخ (محمد)دا (أتظنون أن الاعتقاد في تاج وأمثاله لا يضر) ئایە إعتقادتان وابێ کە ئەوە داوای لێ ئەکرێی وە ئەکرێتە وساطە لەنێوان ئێوە و خوادا ئەمە زیانی نیە ! ؟ (والاعتقاد في علي بن أبي طالب يكفر ؟) ئەگەر إعتقادت لە علی کوری ئەبی طالب وابێ کەوا بیگەینیتە ڕێزی خوا ئەمە کافر ئەبێ ! بەس کابرا لەتاج و شمسان و یوسفەکە إعتقادی پێیان هەبێ کافر نابێ ! ؟ تێ گەیشتی ڕەدانەوەکە چۆنە سەیربکە صحابە بە إجمعاع ئەوانەیان کافر کردوە وە لەناویان بردن کە ئیمامی علی یان خستە ڕێزی خواوە ئەی ئەوانەی کە ئائەمانە یوسف و تاج و شمسان بخنە ڕێزی خواوە چۆن کافر نابن .

نمونەیەکی تر (ويقال أيضا : بنو عبيد القداح الذين ملكوا المغرب ومصر في زمان بني العباس) تەبعەن لەزەمانی عباسیەکاندا سالەکانی (٢٩٧)عوبەیدیەکان کە پێیان ئەوترێی فاطمیەکان ئەمە هەلەیە نابێ پێیان بوترێی فاطمیەکان چونکە ئەصلی ئەمانە علما باسیان کردوون هەندێك ئەلێن هەر ئەصلیان یەهود و نصرایە هەندێك ئەلێن ئەصلیان مجوسە ئەمانە درۆ ئەکەن نەسەبیان ناگەرێتەوە بۆ عەلی کوری ئەبی طالب (ڕەزای خوای لێ بێ) درۆیە و بوهاتانە ناویان لەخۆیان ناوە فاطمیەکان لەناو خەلکدا وا بلاو بۆتەوە کەوا ئەمانە شیعەن واتا دۆستی علی کوری ئەبی طالب و لەنەوەی ئەوانن ئەمانە (بنو عبيد القداح) کەهەستان تأسیسی دەولەی بەناو فاطمیان کرد یانی (الذين ملكوا المغرب ومصر)مغریب و مصریان کەوتە ژێر دەستا و دەسەلاتدار بوون لەوێدا لەزەمانی عەباسیەکاندا هەتاوەکو (صلاح الدين ئەیوبی) لەناوی بردن (ڕەحمەتی خوای لێ بێ) (كلهم يشهدون أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله) هەموویان لەسەر زارەکی وایان دەوت لە حوکمی ظاهیردا وابوون ئەیانوت (لا اله الا الله محمد رسول الله) (ويدعون الإسلام) إدعای ئیسلامیشیان ئەکرد (ويصلون الجمعة والجماعة) جومعە و جماعەتیشیان ئەکرد (فلما أظهروا مخالفة الشريعة في أشياء دون ما نحن فيه) کاتێك موخالەفەتی شەریعەتی خوایان کرد کەمتر لەوەی کە ئێمە ئەورۆ باسی ئەکەین کە تەوحیدە یانی ئەوان لەوشتانەی کە کردبوویان کەوا پێ کافربوون بە إجماعی ئەهلی سونە و جماعەی ئەوزەمانە کە ئەو دەولەتەیان بە (دار الحرب) دانا ئاگادارین

لەبەر ئەوەی عیبرەت بە سەرۆكەكانە بەحوكمەكەیە لەولاتەدا ئەگەر ولاتەكە ولاتی دەسەلاتداری وە حوكمرانیەكەی كوفر بوو ئەو دەولەتە با موسلمانیشی تێدا بێت ئەوە پێ دەوترێت (دار الحرب) ئەمە قەولی صەحیحە لەلای علماء هەرچەندە هەندێك قەولی تر هەیە بەلأم ئەمە قەولی صەحیحە ئەوەبوو لەخەلافەتی عەباسیدا علماء یان سەرجەم هەموو ئەو دەولەتەیان كافر كردوو ناویان نا (دار الحرب) لەبەر ئەوەی إلغای شەریعەتیان كردەوە لەبەر ئەوەی تەكالیفیان هەلگرتەوە هەندیك لەتەكالیف (أجمع العلماء على كفرهم وقتالهم)ئەوە بوو لەدوایشدا كێ لەناوی بردن (صلاح الدين ئەيوبى) (وأن بلادهم بلاد حرب)دەی ئێستا ئەو بەناو سەلەفیانە ئەو مورجیئانە چی بلێن بە(صلاح الدين ئەيوبى)! كاتێك كە ئەوانەی لەوان برد كە بەحیساب ئەوانە دەولەتی ئیسلامن ! ئەبێ چیان پێ بلێ ئەبێ بلێن خواریجن صلاح الدين خەواریجە لە دەولەتی أمير الممونين عوبێد الله كوری قداح و جماعەتەكەی ئەبێ وابلێن ! من سەیرم لێ دێی كەسانێكی بێ عقل دێن ئەلێن ئەگەر پاپا بوو بەرەئیسمان ئەوە وەلی أمرمانە بێ عقلی گەیشتۆتە ئەو دەرەجەیە علمانی وەلی أمرمانە كەواتە ئەبوایە صلاح الدين دانیشتبوایە بەدەمیانەوە بیوتایە ئەوە وەلی أمرمانە (وأن بلادهم بلاد حرب) ولاتەكەیانی كرد بە بولاتی حەرب (وغزاهم المسلمون حتى استنقذوا ما بأيديهم من بلدان المسلمين.) هەرچیەكیان لە ژێرچنگیان دا بوو موسلمانان الحمدلله دەریان هێنا وە لەناویان بردن بۆیە ئێستاش دەولەتی ئێرانی كافر صلاح الدينی خۆش ناوی وە كوردی خۆش ناوی و دەلێت ئەمانە چوون دەولەتی ئێمەیان لەناو برد لەكاتی خۆیدا.

(ويقال أيضا : إذا كان الأولون لم يكفروا إلا أنهم جمعوا بين الشرك وتكذيب الرسول ﷺ والقرآن وإنكار البعث وغير ذلك فما معنى الباب الذي ذكره العلماء في كل مذهب " باب حكم المرتد " وهو المسلم يكفر بعد إسلامه) هەروەها پێ یان ئەوترێی هەمووی رەدانەوەیە بۆئەو جۆرە كەسانە فێری بن والله ئەوانەی پێشوو بۆیە كافربوون چونكە شیركەكە لەگەل تكذيبی پێغەمبەرﷺ)كۆیان كردیتەوە لەبەر ئەوەی بە پێغەمبەریان وتوە ﷺ تۆ درۆ ئەكەی یان ئینكاری قورئانیان كردوە بۆیە كافر كراون لەبەر ئەمەبووە ! نەخێر وانیە ئەلێ ئەگەر وابێت (فما معنى الباب الذي ذكره العلماء في كل مذهب " باب حكم المرتد")باشە لە كیتابی فقهی هەموو مەزهەبێكدا هاتوە (باب حكم المرتد) مانای چیە !؟ لەحوكمی مرتدەدا قسەیان

کردوە ئەگەر کەسێك ئەوە بکات یان ئەوە بلێت ئەگەر کەسێك ئەوە بیروباوەری بێت ئەگەر کەسێك شك و گومانی هەبێت ئەوە کافر بوو ئەوە مرتد بوو خۆ ئەو کەسە نەهاتوە بلێ پێغەمبەر درۆ ئەکات ﷺ بۆنمونە ئەلێت ئەو کەسەی جحد و ئینکاری نوێژ بکات کافر ئەبێ ، ئایا لەحوکمی مرتد دا کە لە کیتابە فقهیەکاندا هاتووە لەپاڵ ئەوەیان نوسراوە بەو مەرجە کە بڕواشی بەپێغەمبەر نەبێ ! ﷺ ئەوهایە یاخود بەو مەرجەی کەوا بڕوای بەقورئان نەبێ ئینجا کافر ئەبێ کوا شتی وا هاتووە هەریەك لەوشتانە خۆی ریدەیەکی سەربەخۆن با بڕوات بەهەموو دین هەبێت وتت بڕوام بەو ئایەتەی قورئان نیە کافر ئەبی با بڕوات بەهەموو قورئان هەبێ بلێت بڕوام بەنوێژ نیە کافر ئەبی چ جای تۆ دژایەتی تەوحید ویەکخوا پەرستی بکەیت (وهو المسلم يكفر بعد إسلامه) مرتد کێ یە ؟ ئەوکەسەیە کەوا موسلمانە دواتر کافربوە ، (ثم ذكروا أنواعا كثيرة ، كل نوع منها يكفر ويحل دم الرجل وماله) هەریەك لەو جۆرانە هەتا علماء ئەفەرموون نزیکەی ٤٠٠ شت باسکراوە لەقەول و فعل کە ئەبێتە هۆی ریدە کە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لێ بێ دە دانەی لەوانە هێناوە لە ئەصلە ئەصلەکان کەناوی ناوە نواقض الاسلام دە خالی هێناوە وە ئاگادار بن ئەم هەلوەشێنەرەوانەی ئیسلام تەنها دە خال نیە بەلکو زۆرە بەس ئەو دە خالە زۆر گەورە و دیارن کە لەسەرووی هەموویانەوە شیرکی نوسیوە دووەم وساطە سێ یەم ئەو کەسەی کافر کافر نەکا هەتا دوایی ،،، (حتى إنهم ذكروا أشياء يسيرة عند من فعلها) هەتا ئەگەر تۆ لە بابی ریدە سەیر بکەی ئەقوالی علما چیان نوسیوە هەندێك شتیان نوسیوە تۆ تەسەوری ناکەی کە ئەوە ببێتە هۆی کافربوون علماء ئابەو شێوەیە دژی کافر وەستاونەتەوە دژی کەسێکیش وەستاوەتەوە کە کوفر بکا هەتا لەوانە لەلای بەتایبەتی لەلای حەنفیەکان ئەگەر تۆ سەیربکەی قسەیان هەیە ئەلێن ئەگەر بە مسجد بلێ مسیجد پێ کافر ئەبی ، مسجد یانی مزگەوت مسیجد واتا کورت کردنەوە ناوی مزگەوت بەبچوك دانانی ناوی مزگەو(إسم تصغير) وەك بلێ مزگەوتۆکۆکە ئەوها و بەوشێوەیە باسی بکەی ئەلێ کافر ئەبی ئەم بابەتانە باس کراوە لەلای علماء هەر زۆر لەوە کەمترە کە ئێمە باسی ئەکەین کە مەسەلەکە ئەصلی هەموو ئصولەکانە کە تەوحید و یەکخوا پەرستیە ئەها شیطان چۆن سەری لەم خەلکە تێکداوە یانی دژایەتی کردنی تەوحید بە کوفر نازانن بۆیە ئەم هەموو بەلگانەی هێنایەوە

(مثل كلمة يذكرها بلسانه دون قلبه أو يذكرها على وجه المزح واللعب.) هەتا ئەوەیان باسکردوە وتیان ئەگەر کەلیمەیەك بلێ بەس بەزمانی خۆ دلیشی لەگەلیدا نەبێ یان هەر بەسوبعەت باسی بکا با قەناعەتیشی پێ نەبێت ئەوە کافر ئەبێ ، یانی ئێستا تۆ قسەیەك بەخوا یان بە پێغەمبەر ﷺ بلێ یان بەقورئان یان بە هەر شتێك لەوەی کە لەدینی ئیسلام زانراوە کە ئەمە دینە لەفعلەکانی ئەگەر بەسەر زارەکی بێ و بە پێکەنینەوە بێ بەبێ ئەوەی بەدلیش بێ تۆ پێ کافر ئەبی چ جای تۆ باسی ئەصلەکان بکەی کە تەوحیدە واتا مخالەفەی بکەی .

(ويقال أيضا : الذين قال الله فيهم) ئەوانەی کەوا خوای تعالی لەحەقی ئەواندا وتویەتی ،مونافیقەکان ،(يَحْلِفُونَ بِٱللَّهِ مَا قَالُوا۟ وَلَقَدْ قَالُوا۟ كَلِمَةَ ٱلْكُفْرِ وَكَفَرُوا۟ بَعْدَ إِسْلَٰمِهِمْ)[1] (يَحْلِفُونَ بِٱللَّهِ بِٱللَّهِ مَا قَالُوا۟) مونافیقەکان کوفریان کرد بەدەم دواتر سوێندیان ئەخوارد ئەیانوت والله شتی وامان نەوتوە کەوا ببێتە هۆی کەم تێروانینی پێغەمبەر ﷺ یان هی صحابە بێ ئەوشتەی کەوا پێغەمبەر نارەحەت بکا یاخود صحابە ئێمە شتی وامان نەوتوە لەکاتێکدا کە وتویانە خوای گەورە دەفەرمووی (يَحْلِفُونَ بِٱللَّهِ مَا قَالُوا۟) سوێندیان ئەخوارد بەقورئان والله شتی وامان نەوتوە کە لەکاتێکدا وتویانە خوای گەورە دەفەرموویی (وَلَقَدْ قَالُوا۟ كَلِمَةَ ٱلْكُفْرِ) لقد والله بەتحقیق وتویانە واتا خوای گەورە دەفەرمووی ئەوانە درۆ ئەکەن کە وایان نەوتوە نەخێر وتویانە (كَلِمَةَ ٱلْكُفْرِ وَكَفَرُوا۟ بَعْدَ إِسْلَٰمِهِمْ) خوای گەورە یەکسەر تەکفیری کردن لەدوای ئیسلامەکەیان کافربوون بەو کەلیمەیە کەواتە بەکەلیمەیەك کافربوو (أما سمعت الله كفرهم بكلمة مع كونهم في زمن رسول الله ﷺ ويجاهدون معهم) ئەلێ تۆ گوێت لێ نیە خوای تعالی ئەوانی کافر کرد لەکاتێکدا ئەوانە لەزەمانی پێغەمبەردان ﷺ هەتا لەگەلیدا جیهاد ئەکەن (ويصلون معه ويزكون ويحجون ويوحدون.) لەگەلیدا حەج ئەکەن و لەگەلیدا تەوحید ئەبەن بەرێوە بەلاَم کەلیمەیەکیان رەزر هاتە دەرەوە هەتا سوێندیان خوارد کە ئەلێن والله ی نەمان وتوە خوای گەورە دەفەرمووی والله ی وتوتانە و کافریش بوون لەدوای ئیسلامەکەتانەوە ، کەواتە کافربوون ئەبێ وریا بی با کابرا سوێندیش بخوا بلێ وانیە نەخێر هەر وایە .

[1] :سورة التوبة اية :٧٤

(وكذلك الذين قال الله فيهم) وه جارێكيتر خوای تعالی دەبارەی مونافقینەوه دەفەرمووێی لەوانەی کەوا کوفریان کرد لەوانەی کە وەکو هەندێك لە علما ئەلێن ئەمانە لە ظاهیردا لەگەل پێغەمبەرﷺ نوێژیان کردوه حەجیان کردوه و زەکاتیان داوه. هەتا لەهەندێك شوێندا شێخ الاسلام ئەفەرمووێی : سەیری ئەو صحابانە بکە کە لەگەل پێغەمبەردا بوون ﷺ سوبعەتێکیان کرد بە سوبعەتەکەیان کافر بوون ئەلێت (وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ)[١] (وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ)ئەگەر پرسیاریان لێ بکەی دەربارەی ئەوەی کەوتویانە ئەلێن دەربارەی ئەو هەلەی کە کردویان کە بە پێغەمبەریان وت ﷺ ترسنۆك و دائیم برسیه و دائیم لەبەردەمی دوژمندا ترسنۆکە وه درۆزنە درۆزنن و سك برسی و جەبانن ئەمەیان بە گالتەوه وت ئەم کەلیماتانە کە لەدەمیاندا هاتە دەرەوەی لەکاتێکدا لەدلیاندا نەبوو هەروەکو پێکەنین و گالت ئەم قسانەیان کرد (وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۚ إِن نَّعْفُ عَن طَائِفَةٍ مِّنكُمْ نُعَذِّبْ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ)[٢] خوای تعالی ئەفەرمووی ئەگەر پرسیاریان لێ بکرێ دەربارەی ئەو کەلیماتانەی کەوا وتیان ئەلێن ئێمە سوبعەتمان کرد و بەگالتەوه وامان وت ئێمە بەراستیمان نەبوو ئێمە لەدلماندا نەبوو بەقەناعەتی خۆمان نەبوو ئەوشتانە هەروەکو گالتە و گەمە قسەکانمان کردوه خوای گەورە دەفەرمووی تۆ پێ یان بلێ خوای تعالی و ئایەتەکانی خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ هی ئەوەیە ئێوە گالتەی پێ بکەن ! هیچ بیانوو إعترازارێك مەهێنەوه ئێوه بەتحقیق کافربوون لەدوای ئیمانەکەتان خۆ ئەگەر ئێمە عەفووی هەندێك لەئێوه بکەین لەبەر ئەوەی ئەو هەندەتان داوای لێ بوردن ئەکا داوای تەوبە ئەکات ئیخلاصی تەوبەی کردوە لە گەراندەوەکەیدا ئەوە ئەو کۆمەلەی بەو شێوەیە ناگەرێتەوه ئەوە ئێمە سزایان ئەدەین لەبەر ئەوەی موجریم و ستەمکارن لەبەر ئەوەی کافرن (فهؤلاء الذي صرح الله انهم كفروا بعد إيمانهم) ئەمانەی کە خوای تعالی فەرمووی ئەمانە کافر بوون لەداوای (كفروا بعد إيمانهم وهم مع رسول الله ﷺ)ئەوانە لەگەل پێغەمبەردا

[١] :سورة التوبة اية : ٦٥-٦٦
[٢] :سورة التوبة اية : ٦٥-٦٦

بوون ﷺ لەکوێی ؟ (في غزوة تبوك)لە غەزوەی تەبوك هاتنەوە ئەو قسانەیان کرد لەڕێگادا (قالوا كلمة ذكروا أنهم قالوها على وجه المزح) وتیان ئێمە ئەمەمان بە گاڵتە وتوە ئەمەمان بە قەناعەت نەوتوە (فتأمل هذه الشبهة هي قولهم تكفرون من المسلمين أناسا يشهدون أن لا إله إلا الله ويصلون ويصومون ثم تأمل جوابها فإنه من أنفع ما في هذه الأوراق.) ئەڵێ ئەگەر تۆ لەم شوبهەیان ورد بیتەوە قەولەکەیان ئەمەیە ئێوە کەسانێك لە موسڵمانان کافر ئەکەن کە شاهێدی ئەهێنن بە (لا اله الا الله محمد) و بە محمد رسول الله ﷺ نوێژ ئەکەن و بەڕۆژوو ئەبن ،ئینجا سەیری وەلامەکەش بکە کە بۆم باسکردی ئەڵێ ئەمە بە سودترین شتە کە لەناو ئەم کشف الشبهاتە نوسیومە شێخ وادەڵێ واتا بەهێزترین شوبهەی ئەوانی هێنا و بەهێزترین وەلامیشی داونەوە کەواتە بەلایەوە دەبێت زۆر ئاسان بێ ئەم بابەتە کەسێك لەدونیادا یان دەبێت موحید بێ یاخود دەبێت موشریك بێ نیمانە لەسەر ئەم زەویەدا هەردووکی بێت پێکەوە ئەگەر هەردووکیان بوو ئەوە بەموشریك حیسابە خوای گەورە دەفەرمووێی : (وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِاللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشْرِكُونَ)[1] یانی ئیمانی باسکرد تیاندا هەیە بەلأم شیرکیان هەیە و ئەچنە خانەی موشریکینەوە ئەوەی شیرك و ئیمانی تێدا بێت بە ئیماندار حیساب نابێت ئەبێت ئیمانێکی خالیصی تێدا بێت نابێ هیچ شیرکێکی تێدا بێت ئینجا ئیمانداره ، ئێستا ئێمە لەو واقیعەدا بگەڕێن بۆ ئەوکەسانەی کەوا ئیمانێکی خالصی هەیە چەندێکە !؟ هەتا بلێ کەمە بەراستی ئەبێ ئەو کەسە بڕوای بەهیچ شتێك و هیچ کەسێك نەبێ لەزیندوان و مردووان لەهیچ ڕێباز و لەهیچ ڕێچکە لەهیچ جۆرە حیزب ولایەنێك تەنها ئیمانی بە خوای تبارك وتعالی هەبێت لەعیبادەتیدا هاوار بۆ خوا ئەکات نەزر بۆ خوا ئەکات نوێژ بۆ خوا ئەکات ڕۆژوو بۆ خوای گەورە ئەگرێت حەج بۆ خوای گەورە ئەکات عومرە بۆ خوای گەورە ئەکات أعمالی قەلبی و جوارح هەمووی بۆ خوا دەکا بەتەنها وە ئەبێت حوکمرانی خوای تبارك وتعالی بسەلمێنێت ئەبێت کافر بێ بە حوکمرانی ئینسانەکان هەر هەمووی ئائەو کەسانە چەندێکن ئەمڕۆ!؟ هەتا بلێت زۆر کەمن ئەمەیە موحیدی خالص غەیری ئەمە کەئەلێت نوێژ ئەکا و ڕۆژوو ئەگرێت نوێژ ئەکات وعلمانیە ! ئێ تەواو نوێژەکەت سودی نەما لەبەر ئەوەی علمانیەتەکە نوێژەکەتی هەلوەشاندەوە حەج ئەکات و علمانیە ئەمە هیچ

[1] :سورة يوسف اية : ١٠٦

سودی نیە بڕوای بەخوا هەیە و علمانیە وەکو شیطان وایە بڕوای بەخوا هەیە و سوجدەی نەبرد یانی بەلاتەوە زۆر ئاسان بێت ئەم وەلامە شیطان بڕوای بەخوا هەیە یاخود نا ؟! بەلێ زیاتر لەتۆ باوەری بەخوا هەیە ئەی هۆی شیرکەکەی چیە هۆی کوفرەکەی (أَبَىٰ وَٱسۡتَكۡبَرَ وَكَانَ مِنَ ٱلۡكَٰفِرِينَ)[1] خوا ئەمری پێکرد ئەمرەکەی خوای جێ بەجێ نەکرد لەبەر ئەوە ئەبێت وریابین بابەتەکە ئەوە نیە بڕوای بەخوایە ئەمە بۆیە ئەم شوبهەیە گەورەترین شوبهەیانە و شێخیش گەورەترین رەدی دانەوە فەرمووی (ثم تأمل جوابها فإنه من أنفع ما في هذه الأوراق) ئەمرۆ گەورەترین شوبهەی خەلك ئەمەیە ، لەم شوبهەیە کەلیمەی تکفیر هاتوە کەوا ئێمە زۆر گوێمان لێبوە کەوا کەلیمەی تکفیریان کردوە بەدێوە زمە و خەلکی پێ ئەترسێنن مەسەلەی تکفیر وانیە مەسەلەی تکفیر مەسەلەیەکە کەوا خوای گەورە لەقورئاندا باسی کردوە پێغەمبەری خوا ﷺ باسی کردوە وە صحابە وتابعین باسیان کردوە وە هەموو کیتابی فقهی تێدایە بەداخەوە مامۆستایانی شافعی مەزهەب بابگەرێنەوە سەر ئەو کتێبە فقهیەی خۆیان بەتایبەتی ئەو کیتابەی کە لەکولیەکانی بەناو شەریعە دەخوێنرێی برۆ لەبابی تکفیر و لەبابی ریدەدا بخوێنەوە بزانن چی نوسراوە باشە ئەگەر بڕوات بەمە نیە بۆچی ئەیخوێنیت بۆ کردوتە بەمەنهەج ئەوەتا لەبابی ریدەدا نوسراوە وەکو لێرە شێخ محمدی کوری عبدالوهاب ئاماژەی پێکرد کە بابی ریدە لەهەموو کیتابە فقهیەکاندا هەیە برۆ بزانە چی ئەلێت ئەلێت ئەو کەسەی وابلێت کافرە ئەوکەسەی وابکات کافرە ئەدی ئەوە تکفیر نیە خۆی ! ئەوە بابێکە لەبابی فقهی ئیسلامی بەلکو ئەصلی دینەکەمان تکفیر ئەصلی دینی ئێمە لەسەر دووقاعیدەیە ئیمان بەخوا وە کافرکردنی کەسێك کەوا ئەو ئیمانەی نەبێت وەکافربوون بەطاغوت وەکەسێك کەوا ئیمانی بەو طاغوتە هەبێت کەواتە لەهەردوو ئەصلەکەدا تکفیری تێدایە ئەوە ئەصلی دینەکەمانە بائەوها نەبین وەکو ئەمرۆ بەداخەوە کە علمانی و لیرالی هەتا دوایی ،، پێکەوە ژیانە کە درۆش ئەکەن دەوەرە گەر راست ئەکەن بزانم ئێستا ئەمریکا ئەلێت ئازادی و ئازادی بۆ ناهێلیت من ئازادبم و قورئان حەدیسەکەی خۆم ببەم بەرێوە بزانم ولاتێك ئەتوانی لەم زەویەدا لەبەردەم ئەمریکادا قورئان و حەدیسی جێ بەجێ بکات ! ولاتێك دەتوانی ئەو شەریعەتەی کەوا خوای دیناوە بەتایبەتیش

[1] :سورة البقرة اية :٣٤

لەمەسەلەی تکفیر و لەمەسەلەی جێ بەجێ کردنی حدودی شەریعەت دا بزانم دەهێلێت یەك کەس لەسەر ئەم زەویەدا جێ بەجێ بکات ! کەواتە درۆ ئەکات مەسەلەکە بریتیە لەخۆ سەپاندن بریتیە لە احتیلال ئازادی بەس بۆ خۆی هەیە بۆ غەیری خۆی نیە لەبەر ئەوەی لەدینی ئیسلامدا مەسەلەی ئازادی نیە لەدینی ئیسلامدا دووشتمان هەیە یان کافری یان ئیمانداری ئەگەر دەولەتی ئیسلام هەبێت و پێغەمبەری خوا ﷺ لەسەر حوکم بێت ئەوها ئەکات کە خوا ئەمری پێکردوە (يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ جَٰهِدِ ٱلۡكُفَّارَ وَٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱغۡلُظۡ عَلَيۡهِمۡۚ)[1] جا با هەموو ئەو مەلا و بەناو دعات بلێت کاکە ئیسلام توندرەوی تێدا نیە بەری واللە کاکە توندو تیژی تێدایە بەلأم بەحەق تێدایە ئەو توندو تیژیە تێدایە کەوا خوای تعالی فەرموویەتی مادەم تۆ ئاوی من ئەخۆیت هەوای من هەلئەمژی من تۆم دروست کردوە بەقسەی من ناکەیت ئەبێ سەرت پان بکرێتەو خوای تعالی وای داناوە واش بە پێغەمبەرەکەی دەلێت (وَقَٰتِلُواْ ٱلۡمُشۡرِكِينَ)[2] خوای گەورە سورەتی براءی نارد خوا بەرییە پێغەمبەرەکەی بەرییە لەموشرکین یانی چی بەرییە کاکە !؟ ئەی سورەتێك نیە لەقورئاندا ناو براء یە یان ئەو سورەتە هەلگرینەوە بلێن باوی نیە کاکە ئەوشتە! وەکو ئەوان ئەلێن پێکەوە ژیان (استغفرالله) والعیاذبالله ئەبێ بلێن خوا هەلەی کردوە کەوا برا ی ناردوە ناوالله ئێوە سەرتان کردوە بەقوردا وا ئاگاتان لەخۆتان نەماوە کافربوون بەودینەی خوای تعالی کەفەرمانەکانی خوای تعالی بەرێوە نابەن جا رۆژی قیامەت دێت بزانین کێ راستە ! (ثُمَّ إِنَّكُمۡ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ عِندَ رَبِّكُمۡ تَخۡتَصِمُونَ)[3] یان گوێمان لێ دەبێت کاکە واللە مامۆستایان هەیە هەر توند رەوی ئەنوێنن مەسەلەکە بریتیە لەحەق وباطل خوای تعالی ئەفەرمووێی (فَمَاذَا بَعۡدَ ٱلۡحَقِّ إِلَّا ٱلضَّلَٰلُۖ)[4] بەم بونەرەوەرەدا الا حەق و ضلال هەیە رەش و سپی هەیە حەق و ناحەق هەیە خوا پەرستی و الله پەرستی و شوینکەوتنی دینی ئیسلام حەقە هەرهەموو ئەوانیتر باطلە یان ئەبێت إقرار بەمە بکەیت ئینجا ئیمانداری وە ئەبێت بەرێوەی ببەیت یان إقراری پێ ناکەیت کافری با إدعای ئیسلامەتیش بکەی ئەم شوبهەیە هەمووی لەسەر ئەمەیە ئەمە زۆر گرینگە

[1] :سورة التحريم اية ، ٩
[2] :سورة التوبة اية :٣٦
[3] :سورة الزمر اية :٣١
[4] :سورة يونس اية :٣٢

ئەمە ئەم بابەتەیە کەپێ دەوترێی بابەتی تکفیر جا ئەلێت درێژترین شوبهەیانە وەرەدەکەشی زۆر ئەخایەنێت یانی هەتا باسی بکەیت هەر کەمە وەگەورەترین شوبهاتی ئەو قەومەیە بەتایبەتیش ئەوەی کە رووی کردۆتەوە دەعوەی شیخ محمدی کوری عبدالوهاب لەو کاتەوە تاوەکو ئێستا ئەوە سێ قەرنە گەورەترین شوبهەی ئەو خەلکە ئەوەیە واللە شێخ محمدی کوری عبدالوهاب موسلمانی کوشتوە ! نوێژ کەری کوشتوە رۆژوو گری کوشتوە ئەوەی بڕوای بەقورئان هەیە کوشتویەتی ئەوها دەلێن ئەو لەوێوە سەیری کردوە تۆ إعتراف بە تەوحید و (لا اله الا الله) ناکەیت تۆ ئەچیت شیرك ئەکەیت لە (لا اله الا الله)دا چۆن تۆ ئەوەت لێ قبول ئەکرێت نە نوێژ و نەرۆژوو نەعیبادەت هیچت لێ قبول ناکرێت ئەم بابەتەش تاوەکو ئێستاش هەر بەدەوامە بابەتی ناشرین کردنی علمای دەعوەی تەوحید وە دەعوەی نجدی بەتایبەتی کەوا خەلك کافر ئەکەن خەلك کافر ئەکەن بەحەق کافری ئەکەن خۆ بەبەتال کافری ناکەن جا لەو کەسانەی کەوا لەپێشەنگی ئەو کەسانەن کەوا رەدی دەعوەی شێخ محمدی کوری عبدالوهابیان ئەدایەوە (رەحمەتی خوای لێ بێ) سلیمانی کوری سوحیم بوو نجدی لەگەورترین دووژمنەکانی شێخ محمدی کوری عبدالوهاب بووە لەنجددا ئەو دەعوەیەی هەر تێکدا کاغەزی نوسی بۆ زۆربەی شارو شارۆچکەکان کەوا محمدی کوری عبدالوهاب خەلك کافر ئەکات لەوانەش دەگێرنەوە کەوا إبن عفالقی حسائی ئەویش رسائیلی ناردوە ناردوویەتی بۆ إبن معمر وئەوانە کەوا محمدی کوری عبدالوهاب خەلك کافر ئەکا ئومەتی ئیسلامی کافر ئەکا هەروەها کەسانیتریش زۆر هەتا ئێستاش ئینجا چۆن رەد لەمە بدەینەوە لەخیلالی نەصەکەدا بۆمان دەرکەوت خطواطی رەدانەوە وهەنگاوەکانی لەم جۆرە تۆمەتانە :

هەنگاوی یەکەم : کەوا شیخ باسی إجماعی کرد بە إجماع هاتوە هەرکەسێك کەوا تصدیقی شتێك لەم دینە بکا (ألا إن من صدق بشيء هذا دين أنكر شيء اخر أنه يكفر) بە إجماع ئەمە هاتوە هەموو کەسێك لەعلماء إعتراف بەمە ئەکات إجماعی لەسەرە ئەگەر تۆ بڕوات بەشتێك لەم دینە هەبێ بڕوات بەشتێکی تری نەبێت ئەوە کافریت ،ئەتوانێ بلێ کافر نیە ئەو کەسە ! نەخێر کافرە بۆئەمەش چەند نمونەیەکی هێناوە بۆنمونە (أمن ببعض الكتاب وجحد بعضه فإنه كافر) ئیمانی بەهەندێك لەقورئان هەیە وە ئیمانی بەهەندیکیتر نیە ئەمە

كافره ئەو ئیمانەی كەیەهەیەتی بەو بەشە سودی پیٚ ناگەیەنی (أن من أقر بالتوحيد وجحد وجوب الصلاة فإنه كافر) با إقرار بەتەوحید بكا بەلاٚم بلیٚت نویٚژ واجب نیە كافره (أن من أقر بالتوحيد والصلاة وجحد وجوب زكاة فإنه كافر) با بلیٚت تەوحید تەواو ئەبیٚت تەنها هاواری خوا بكەیت نویٚژیش بكات بەس بلیٚت زەكات واجب نیە كافره ئەوئایەتەشی هیٚناوه (إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكۡفُرُونَ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ وَيُرِيدُونَ أَن يُفَرِّقُواْ بَيۡنَ ٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ وَيَقُولُونَ نُؤۡمِنُ بِبَعۡضٖ وَنَكۡفُرُ بِبَعۡضٖ وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُواْ بَيۡنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ١٥٠ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰفِرُونَ حَقّٗا)[1] **هیچ گومانی** تیٚدانیە بەحەقەت ئەمانە كافرن ئینجا ئەوكاتە ئیٚمە پیٚیان ئەلیٚن ئیٚوە دەلیٚن (لا اله الا الله) بەرۆژوو ئەبن و نویٚژئەكەن بەلاٚم ئیٚوە تەوحیدی خواتان نەكرد ئەی موشریكەكان ئەی ئەوانەی خۆتان ناوه صۆفی ودەرویٚش و بەحساب كەسانیٚكن كەوا لەناحەی تزكییە لەناحیەی رقائیق داوا لەغەیری خوا ئەكەن والله نە (لا اله الا الله) و نە محمد رسول الله كەتانﷺ نە نویٚژ و رۆژوەكەتان هیچ سودتان پیٚ ناگەینی لەبەر هەلتان وەشاندەوه بەهاواركردنی غەیری خوای تعالی .

هەنگاوی دووەم : رەدانەوەكەی بە قیاسی ئەولایە باسمان كرد ئەگەر كەسیٚك باوەری بەهەموو شتیٚك هەبیٚ بەس بەنویٚژ نەبیٚ كافر ئەبیٚ یاخود نا !؟ئەمانە كە لەدوای تەوحیدەوه دیٚن ئەی ئەگەر بڕوای بەتەوحید نەبیٚ ئەی ئەگەر تەوحید هەلبوەشیٚنیٚتەوه ئەوه بەئەولاتر كافره ئەمەش هەنگاوی دووەم .

هەنگاوی سیٚ یەم : رەدانەوه بە نمونە نمونەی بۆ هیٚناینەوه لەونەصەی كەلەبەردەماندا بوو نمونەی زۆری بۆ هیٚناینەوه شیٚخ ئەوانەی كە ئەلیٚن (لا اله الا الله) و نویٚژ ئەكەن و رۆژوو ئەگرن بەلاٚم علماء كافری كردوون وه ئەم نویٚژ و رۆژوو و (لا اله الا الله)مەنعی نەكردن كەوا كافری بكەن نمونەكان : بنی حنیفە شویٚنكەوتوانی موسیلەمەی درۆزن نویٚژیان ئەكرد و شایەتوومانیشیان ئەهیٚنا هاتن و موسیلەمەیان بەشداری پیٚكرد لەگەل پیٚغەمبەردا ﷺ لە پیٚغەمبەرایەتیدا كافریان كردن دەی ئەگەر خوایەتی بەشداری پیٚ بكا لەگەل عبدالقادری گەیلانی كەوا لیٚیان داوا كردوه ، نمونەیەكی تر ئەوانەی كەوا ئیمانیان بە علی كوری ئەبی طالیب هەبوو كەوا خوایە والعیاذ بالله كافر كران لەكاتیٚكدا كە ئەصحابی علی بوون و نویٚژیان

[1] :سورة النساء اية :١٥٠-١٥١

ئەکرد و ڕۆژوشیان ئەگرت و جیهادیشیان ئەکرد کافر کران و هەتا سوتێنران کەواتە دەبێ ئێستاش بە علی کوری ئەبی طالیب بوترێی تیرۆرست ! چونکە ئەوانی سوتاند توندرەوە ئەوە وەحشی گەرێتیە چۆن ئەبێ ئینسان بسوتێنرێی واتا ! ! علی کوری ئەبی طالیب لەبەر قەباحەتی ئیشەکەیان کە بە علی ئەلێن خوایە کە خوا خوایە نەك علی خوا بێ ئەوەندە رقی هەلسا ئەوانی سوتاند ، هەروەها نمونەیەکی تری هێناوە لە عوبیدیەکان دەولەی بنی عوبید ئەمانە درۆئەکەن کەوا ئەلێن لەنەوەی علی کوری ئەبی طالیبین هەتا ناوی خۆیان ناوە فاطمی ئەمانە جیاوازی هەیە لەنەسەبەکەیاند هەیە ئەلێ ئەمانە مجوس بوون هەیە ئەلێ ئەمانە یەهود و نصارابوون بەلاَم بەتەئکید لەنەوەی علی کوری ئەبی طالیب نەبوون وە إدعای ئەوەیان ئەکرد وە لە ظاهیرەوە ئەمانە رافضەبوون لەباطنەوە ئەمانە کوفری محضیان هەبوو شێخ الاسلام (ابن التیمیه) وا دەفەرمووێی وەئەوانە بە إجماعی علماء ی ئەو سەردەمە کافرکران کەدەولەتیشیان هەبوو هەتا وەکو وتمان صلاح الدین ئەیوبی (رەحمەتی خوای لێ بێ) دەولەتەکەیی رووخاندن ، نمونەی تری هێنایەوە أبوابی فقە وتمان یەك لە بابەکانی فقە بریتیە لەبابی ریدە لەبابەدا علماء باس لەوشتانەدا دەکا کە ئینسان بەهەلگراوە لەدین حیساب ئەکا ئەوەی شتێك بلێ ئەوەی شتێك بکا ئەوەی شکی هەبێ و گومانی هەبێ إعتقادی بێ یاخود قەولی بێ یان فعلی بێ یان شك و گومان بێ وە شتی وایان باسکردوە کەزۆر کەمترێکە لەوەی ئێستا ئێمە باسی ئەکەین کە تەوحیدە ، هەروەها باسی مونافیقەکانی کرد ئەوانەی کەوا لەزەمانی پێغەمبەرﷺ گالتەیان بەصحابە کردوە ئەو ئایەتەی هێناوە (قُلْ أَبِٱللَّهِ وَءَايَٰتِهِۦ وَرَسُولِهِۦ كُنتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ ۝٦٥ لَا تَعْتَذِرُوا۟ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ)[1] خۆئەوانە نەیان وت ئێمە بڕوامان بەتەوحید نیە نەیان وت ئێمە بڕوامان بە قورئان و بەهەشت و جەهەنەم و ئەوشتانە نیە نوێژیان ئەکرد و ڕۆژووشیان ئەگرت لەگەل پێغەمبەری خوا ﷺ لەجیهاد دەهاتنەوە ! بەکەلیمەیەك کافربوون .

شێخ(صالح)ئەلێ:

[1] :سورة التوبة ایة : ٦٥-٦٦

(ما زال الشيخ رحمه الله يواصل الرد على شبهات المشبهين في مسألة الشرك والتوحيد) ئەوەتا بەبەردەوام شێخ محمدی كوری عبدالوهاب ڕەد ئەداتەوە لەشوبهەكانیان (فانتهى إلى هذه الشبهة العظيمة التي هي من أعظم شبههم وأخطرها ، ألا وهي قولهم إن من شهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله وصلى وصام وحج وأدى الأعمال ، فإنه لا يكفر ولو فعل ما فعل من أنواع الردة) شێخ تلخيصی بابەتەكە ئەكات و ئەڵێت شوبهەكەیان ئەوەیە كەوا هەركەسێك وتبێيتی (لا اله الا الله محمد رسول الله) نوێژ بكا و ڕۆژوو بگری وحەج بكا ئەعمالەكانیتر جێ بەجێ بكات كافر نابێ ئەگەر هەرچی كردەوەیەك بكا و هەرچی قسەیەك بكا ! نەخێر (أما الذين نزل فيهم القرآن وهم المشركون الأولون فإنهم ليسوا مثل هؤلاء ، فهم لم يشهدوا أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله ، ولم يدخلوا في الإسلام ، فهم لا يؤمنون بالله ولا بالرسول ولا بالإسلام ولا بالقرآن) وەهەروەها لەتەواوكەری شوبهەكەیان ئەڵێن ئەوانەی كە خوای گەورە كافری كردوون بەموشریكی داناون ئەوانە بڕوایان بەخوا و بەرۆژی دوای و بەقورئان و بەوانە نەبووە بۆیە كافربوون خۆ ئێمە بڕوامان بەوانە هەیە (أما هؤلاء فأظهروا الإيمان بالبعث ويصلون ويصومون ويحجون ويزكون ويذكرون الله كثيرا) ئەها صۆفی و دەروێشەكان دائەنیشن هەزارجار و چەندین هەزارجار سبحان الله بكەن و ئەوە بكەن وئەوە بكەن هیچ سودی نیە ئەمە (فالشيخ رحمه الله عند هذه الشبهة خاصة قال : أصغ سمعك لجوابها فإنها من أعظم شبههم.) شێخ ئەڵێت گوێبگرە بۆ وەلامەكەی چونكە ئەمە گەورەترین شوبهەیانە ، باشە ئەگەر خوێندكاری تەوحید ئەگەر بكەوێتە ناو خەڵكی ئەوها بەوشێوازە بۆ خەڵكی باس بكات بەو شێوە بۆیان ڕۆشەن بكاتەوە من پێم وایە ان شاء الله زۆربەی خەڵكی بەئیزنی خوا هیدایەت وەردەگرن دێنە سەر حەقیقەت بەلی وایە چونكە ڕەدەكەی زۆربەهێزە كێ ئەم شتە ئەشارێتەوە لەخەڵكی علماء سوء بەناو دوعاتەكان داعیە و خۆی بەگەورەترین كەس ئەزانی ئەلێ من ناتوانم نەصرانی كافربكەم ئاخر ئەوە موصیبەت نیە ! جابلێ خوا سێیانە چۆن كافری ناكەی .

الرد على هذه الشبهة

(ثم رد الشيخ على هذه الشبهة من سبعة وجوه مهمة:) شێخ(صالح)ئەڵێ بەحەوت شێواز لە حەوت ڕووەوە هاتووە ئەو شوبهەیەی ڕەدکردۆتەوە شێخ محمدی کوری عبدالوهاب :

(الوجه الأول: :كفر من آمن ببعض الأحكام الشرعية وكفر ببعضها الآخر) وەجهی یەکەم :

(أنه من آمن ببعض الأحكام الشرعية وكفر ببعضها الآخر فهو كافر بالجميع) هەرکەسێك ئیمانی بەهەندێك لەحوکمە شەرعیەکان هەبێ ئیمانی بەهەندێك نەبێ لەلای هەموو علماء و بە إجماع ئەمە کافرە بەهەموو دینەکە با ئیمانی بەهەندێك لەدینەکە هەبێ (کافر بالجميع) واتا تۆ ئیمانت بەهەندێکی هەبێت وئیمانت بەهەندێکی نەبێ حیساب دەکرێی والله تۆ شەخصێکی دوولایەنت تێدایە ؟! نەخێر ئەڵێن کافری بەهەمووی ئەوەشت لێ قبول ناکرێی کە ئیمانت پێ هەیە (وهؤلاء أنكروا التوحيد الذي جاءت به الرسل) ئەمانە کە ئەڵێن یارسول الله ﷺ و یا عبدالقادر ئەمانە ئینکاری ئەو دەعوەی تەوحیدەیان کردوە کە هەموو پێغەمبەران پێی هاتوون ئەوانەی کەوا علمانی و قەومی و لیبرالین ئەمانە ئینکاری ئەو دەعوەیان کردوە کە هەموو پێغەمبەران پێی هاتوون کە ئەبێ ئینسان تەسلیمی وەجهی بۆ خوا بکا نەك بۆ شتێکیتر (وهو إفراد الله بالعبادة ، فهؤلاء لم يفردوا الله بالعبادة وإنما أشركوا معه غيره من الأولياء والصالحين) ئەمانە نەهاتوون لەگەڵ خوای گەورەدا خوا پەرستبن بەتەنها هاتوون شتی کەیان لەگەلی داناوە ئەولیا و صالحینیان داناوە هەروەها شیرکی معاصر ئەوەی کە ئەمرۆ هەمانە علمانیەت و ئەحکامی بەشەریان داناوە لەگەڵ دینەکەی خوای تعالی دا (فالإسلام لا يقبل التجزئة) ئیسلام قبولی ئەوەناکا پارچە پارچەی بکەی خوای تعالی لەقورئاندا ئەفەرموویێ (ٱدۡخُلُواْ فِى ٱلسِّلۡمِ كَآفَّةً)[1] هەموو ئیسلام ئەبێ وەربگری نەك بەشێکی وەربگری و بەشێکی وەرنەگری (ولا التفرقة ، وأعظم الإسلام التوحيد) گەورەترین بەشی ئیسلام بریتیە لە تەوحید و یەکخوا پەرستی (وهو دعوة جميع الرسل) بانگەوازی هەموو پێغەمبەرانە هەموو پێغەمبەران بۆئەوە هاتوون کە عیبادەت یان دوعاکردن یان خۆ تەسلیم کردن بۆ ئەحکامی شەرعی هەمووی بۆ خوای تعالی بێ (وهؤلاء جحدوا أعظم

[1] :سورة البقرة اية :٢٠٨

شيء وهو توحيد العبادة ، وقالوا لا بأس أن ينذر الإنسان لفلان ويذبح لفلان) وتويانه قەينا ئەگەر نەزرکا بۆ فلان پیاو چاك (لأنه ولي ، والولي ينفع ويضر مما هو مثل فعل المشركين الأولين.) هەروەکو چۆن موشریکەکانی سەرەتا ئەم ئیشانەیان ئەکرد لەکاتێکدا هیچ یەکێك لەو موشریکانەی زەمانی پێغەمبەرﷺ نەی وتوە پێغەمبەر (إبراهيم) پێغەمبەر نیه ! یان پێغەمبەر (إسماعيل) نەیوتوە کەعبە کەعبە نیە نەی وتوە خوا منی دروست نەکردوە ئەوانە ئیمانیان بەوانە هەمو هەبوو حەجیان کردوە صەدەقەیان کردوە ڕۆژویان گرتوە خێرو خێراتیان کردوە زولمیان لابردوە .

(الوجه الثاني : تكفير العلماء في كل زمان من آمن ببعض وكفر ببعض:)

وەجهی دووەم :

(ذكر الشيخ رحمه الله وقائع في التاريخ الإسلامي تدل على أن العلماء في كل زمان يكفرون من آمن ببعض وكفر ببعض) لەتاریخی ئیسلامی هەندێکشتیان باسکردوە دەلیلە لەسەر ئەوەی کەوا علماء لەهەموو کاتێکدا تەکفیری ئەو کەسەیان کردووە کەئیمانی بەهەندێك لەکیتابدا هەیە وئیمانی بەهەندێکیتر نیە لەوانە (منها أن الصحابة ومن بعدهم قاتلوا الذين يتظاهرون بالشهادتين ويصلون ويصومون ويحجون لكن لما فعلوا شيئا من الشرك أو جحدوا شيئا من الدين قاتلوهم واستحلوا دماءهم) صەحابەکان قیتالیان لەگەل ئەوکەسانەدا کردوە کەوا شایەتوومانیشیان هێناوە (لا اله الا الله محمد رسول الله)یان وتوە و نوێژیان کردوە وە ڕۆژوویان گرتوە وحەجیان کردوە بەلام کەشیرکیان کردوە و کەهاوبەشیان بۆ خوا کردوە وە لەهەندێك کارەکانیان بەدیار کەوتوە کەوا شیرکیان ئەنجامداوە قیتالیان لەگەلدا کردوون ئەوە نەیخواردوە ئەوە نوێژ دەکاو شایەتوومان دەهێنی.:

یەکەم (أولا : بنو حنيفة اعتقدوا أن مسيلمة رسول الله) لەوانە بنی حنیفە کەباسمان کرد إعتقادیان وابو کەوا موسیلەمەی درۆزن هاوشانی پێغەمبەری خوایە ﷺ لەپێغەمبەرایەتی (والذين جحدوا وجوب الزكاة بعد وفاة النبي ﷺ) ئەوانەی کەوا جحد و ئینکاری زەکاتیان کرد هەر کەسێك بیروباوەری وایان هەبێ صەحابە لێداوون و تەکفیریان کردوون کەواتە پەنا

بەخوا ئەبێ ئەبو بكر لەسەرزمانی ئەوان تەكفیری و خەواریج و إرهابی بێ ئەی بۆ ئەبوبكر دانەنیشت لەمەدینە بلێ قەینا خەلك با حور بێ بۆخۆیی چی دەلێن با بیلێن .
دووەم : (في عهد علي رضي الله عنه كفروا الغلاة الذين قالوا إن عليا هو الله) لەزەمانی ئیمانی عەلی ئەوانەیان كافر كرد ئەو كەسانەی كە توند ڕەوبوون لەچیدا توندڕەوی ڕاستەقینە ئەوەی تۆ لە تەوحید لابدە یاخود كابرا بێ تەوحیدەكەی خوا لابدات و بێت لەصالحین و لە ئەولیا و لەدار و بەرد ئەمانە بخاتە ئاستی خوای تعالی وە ئەمانە غولاتن و توندڕەوین (قالوا إن عليا هو الله مع أنهم يشهدون أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله ويصلون ويصومون) ئەمانە (لا اله الا الله محمد رسول الله)یان ئەوت و نوێژیان ئەكرد و بەرۆژوو ئەبوون (وهم في جند علي رضي الله عنه) هەتا لەسەربازگای ئیمامی عەلی دا بوون (لكن لما أظهروا الغلو حرقهم علي رضي الله عنه مع أنهم يشهدون أن لا إله إلا الله)كاتێك كە ئەوەیان دەرخست كە عەلی خوایە والعیاذبالله هەموویانی سوتاند لەكاتێكدا شایەتوومانیشیان ئەهێنا (ولكنه حرقهم لما اعتقدوا أن شخصا له حق في الألوهية كفرهم وحرقهم بالنار.)كاتێك كە إعتقادیان وابوو كە عەلیان خستە ریزی خواوە ئەوە بوو ئەوانی سوتاندو لەناوی بردن .
سێ یەم : (في عهد العباسيين ظهرت فرقة العبيديين) لەزەمانی عەباسیەكاندا عوبیدیەكان دەركەتوون (وهم طائفة الشيعة الإسماعيلية) كە ئەگەرێنەوە بۆلای إسماعیلیەكان (لأنهم ينتسبون إلى إسماعيل بن محمد بن جعفر) خۆیان ئەدایە پال ئەوان (ولذلك سموا بالإسماعيلية وسموا الفاطمية لأنهم يزعمون أنهم من ذرية فاطمة) شێخ ئەلێ یزعمون لەبەر ئەوەی لەتاریخدا نەچەسپاوە بەلكو نەخێر درۆیە و بوختانە ئەوانە لە نسلی عەلی نین (ڕەزای خوای لێ بێ)(ولذلك يقال لهم الفاطميون ، وفي الحقيقة أنهم من اليهود أظهروا الإسلام) ئەلێ ئەوانە یەهود بوون وەكو وتم إختلاف هەیە لە نەسەبیان هەیە دەلی یەهودن هەیە دەلی نەصاران هەیە دەلی فارس و مەجوسن گرینگ ئەوەیە لەنەوەی فاطمیەكان نەبوون ئەوان درۆ ئەكەن درۆیە بلێن فاطمیە ین (ولكن ظهر منهم كفريات وفي النهاية ادعى حكامهم الألوهية مثل الحاكم العبيدي.) هەتا تێیاندا بووە لە حاكمەكانیان لەسەرۆكەكانیان إدعایی خوایەتی كرد لەوانە حاكمی عبیدی كە بە إجماع لەلایەن علماء موسلمانان كافركران ولاتەكەیان بە ولاتی كوفر و دار الحرب لەقەلەمدرا .

(فالصحابة قاتلوا بني حنيفة وهم يشهدون أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله ، ويصومون ويحجون لكن لما ادعوا أن مسيلمة نبي كفروهم) شێخ ئەگەرێتەوە و باسی ئەوە ئەکات ئەوە صحابە لەکاتێکدا بنی حەنیفە شایەتوومانیش ئەهێنن و نوێژیش ئەکەن وە بەرۆژووش ئەبن وە حەجیش ئەکەن ئەلێن موسیلەمە لەگەل پێغەمبەردا پێغەمبەرە کافریان کرد (لأن من اعتقد في شخص بعد محمد ﷺ أنه نبي فقد كفر وإن كان يصلي ويصوم) بانوێژیش بکا و بەرۆژوو بێ وەرە من هەر ئێستا بەو کەسانە ئەلێم ئێستا یەکێك بێ بلێ ئەوە پێغەمبەرە وە بروام بە پێغەمبەر محمد ﷺ هەیە بەس فلان کەس پێغەمبەرە کافری دەکا یان نا ؟! ئەی بۆ نالێ کاکە ئاخر ئەوە بڕوای بەپێغەمبەر هەیە ﷺ تۆ چۆن کافری ئەکەی ! (ولذلك حكم المسلمون اليوم بكفر القاديانية الذين يدعون نبوة أحمد القادياني) ئەمرۆ علمای ئیسلام هەموو کۆك نین لەسەر ئەوەی کەوا قادیانەکان کافرن ! لەبەر ئەوەی ئەلێن ئەحمد قادیانی پێغەمبەرە والعیاذبالله (فإذا كان من رفع رجلا إلى مرتبة النبي كفر) ئەگەر کەسێك کەسێك بخاتە ئاستی پێغەمبەرەوە کافر بێ (فكيف لا يكفر من رفع رجلا إلى مرتبة رب العالمين) ئەی ئەگەر کەسێك بخەیتە مەرتەبە و ریزی خوای تعالی وە چۆن کافر ناکرێی (وصرف له أنواعا من العبادة كالذبح والنذر والدعاء والاستغاثة وغير ذلك ؟) وەکو سەربرین و نەزرکردن و دعا بۆ کردن و هانابۆ بردن (وغير ذلك)وەکو حوکمرانیەت تۆ بێت حوکمرانیەتی خوا واز لێبێنیت و بچیتە سەر حکومرانیەتی بەشەرەکان ئەو عەبدانە بکەیت بەخوا لەمەسەلەی حوکمرانیەتدا هەمان شتە با نوێژ بکا و با بەرۆژووش بێ دلی بەو نوێژ و رۆژووە با خۆش نەکا (وقول الشيخ كما رفع تاجا وشمسان ويوسف ناس في زمانه غلا فيهم الناس) ئائەم ناوانە تاج و شمسان و یوسف ئەلێ کەسانێك بوون (غلا فيهم الناس بحجة أنهم أولياء) خەلکی هاواریان بۆ ئەکردن عیبادەتیان بۆ ئەکردن بەحوجەی ئەوەی ئەوانە ئەولیای خوای گەورەن (ولهم شعوذات وخوارق وهم على طريقة الحلاج وابن عربي.) ئەمانە شعوذات خواریقیان هەبوو ئەمانە طاغوت بوون لەسەرتیەکەیدا هەتا پیاو چاکیش نەبوون ئەلێ لەسەر طریقەی حلاج و إبن عربی بوون ئەمانە .

خالێك هەیە ئەمەوێت باسی بکەم ئەوانەی پێشوو کافر و موشریکەکانی پێشوو مەلائیکە ،پێغەمبەران، پیاوچاکان ! کەهیچ گومان نەبوو لە صالحیەتی ئەمانە ، بەس ئەمانەی کە

ئێستا باس دەکرێت ئەوە حەلاج و ئەوە إبن عربی ئەوە شمسانە ئەوە یوسفە یاخود ئەوەی ئێستا ئەوە یاسایە یاخود رێبازە هەموو ئینسانی خراپ وطاغوت بوون ئەمانە .

(الوجه الثالث : أن العلماء رحمهم الله عقدوا بابا في كتب الفقه سموه باب الردة :)

وەجهی دووەم :

(أن العلماء رحمهم الله عقدوا بابا في كتب الفقه سموه باب الردة ، وذكروا فيه نواقض الإسلام ، وذكروا أشياء قد تكون صغيرة في أعين الناس ولكن حكموا أن من فعلها أواعتقدها يكفر مع أنه يصلي ويصوم ويعبد الله ، ولم يحصروا حصول الردة فيما ذكرتم.)علماء لەبابی ریدەدا ئەوەتا چەندەها شتیان باس کردووە کەچەند کەمیشە لەبەر چاوی خەلکی بەکافریان زانیوە ئەوەی کەسەی کەوا ئەو شتە بلیٚ یاخود ئەوشتە بکا حوکمیان داوە بەکافربوونی ئەوجۆرە کەسانە ئەگەر چ نوێژ بکا و بەرۆژوو بیٚ و عیبادەتی خوای تعالی ش بکا وە ئەوان نەهاتوون ئەوە باس بکەن کە ئێوە باس دەکەن بلێن والله ریدە تەنها هەر ئەوەندەیە واتا ئیمانت بە پێغەمبەر نەبیٚ ﷺ بەرۆژی قیامەت نەبیٚ بەقورئان نەبیٚ لەگەل ئەمانەدا تۆ کافر ئەبی ! والله با ئیمانت بەهەموو ئەمانە هەبیٚ ئیمانت بەس بەنوێژەکە نەبوو تۆ کافر دەبی ئەوەتا لە الباب ریدە چیان وتوە وەکو باسمان کرد .

(الوجه الرابع : حكم الله بكفر أناس لقولهم كلمة تكلموا بها أبطلت إسلامهم وإيمانهم)

وەجهی چوارەم :

(أن الله حكم بكفر أناس لقولهم كلمة تكلموا بها أبطلت إسلامهم وإيمانهم) خوای گەورە حوکمی دا بەکافربوونی کەسانێك کەوا قسەیەکیان کرد دین و ئیمانی ئەوانی هەلوەشاندەوە (يَحْلِفُونَ بِٱللَّهِ مَا قَالُوا۟ وَلَقَدْ قَالُوا۟ كَلِمَةَ ٱلْكُفْرِ وَكَفَرُوا۟ بَعْدَ إِسْلَٰمِهِمْ)[1] سوێند دەخۆن بەخوای تعالی کەوا ئەوشتەیان نەوتوە خوای تعالی ئەلیٚ بەلیٚ وتویانە ئەوە ئەوان کافر بوون لەدوای ئیسلامەکەیانەوە (فكفرهم بكلمة مع كونهم مع رسول الله يصلون ويجاهدون.)لەگەل خودی پێغەمبەردا بوون ﷺ نوێژیان ئەکرد و جیهادیان ئەکرد ئینجا کافریشی کردن .

[1] :سورة التوبة اية ٧٤

(الوجه الخامس : تكفير الله أناسا بسبب كلام قالوه على وجه المزاح واللعب :)

وەجهی پێنجەم :

(أن الله كفر أناسا بسبب كلام قالوه على وجه المزاح واللعب) خوای تعالى کەسانێکی کافر کرد کەبەسوبعەتەوە شتەکەیان وتوە و بەگاڵتە و گەپەوە شتەکەیان وتوە لەدڵیانەوە نەهاتۆتە دەرەوە (وأنزل في شأنهم) لەشەئنی ئەوان ئەم ئایەتەی ناردە خوارەوە (وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۚ)[١] ئەگەر لێیان بپرسی بۆ واتان وت ئەڵێن سوبعەتمان کردو بەگاڵتە و گەپمان بوو بەڕاستمان نەبوو تۆ پێیان بڵێ بە خوا و ئایەتەکانی خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ گاڵتە و گەمە دەکەن کافربوون و هیچ إعتزارێك مەهێنەوە کافربوون لەدوای ئیمانەکەتانەوە (مع أنهم يصلون وقد غزوا مع الرسول ﷺ في غزوة تبوك) نوێژیان ئەکرد لەگەڵ پێغەمبەریشدا ﷺ غەزوەی تەبووکیان کرد کە کاتێك ڕۆیشتن و غەزوەکە نەبوو و هاتنەوە (لكن لما قالوا هذه الكلمة كفروا بعد إيمانهم ولم ينفعهم أنهم يصلون ويصومون ويجاهدون.) هیچ سودێکی پێ نەگەیاندن ئەمانە .

(فهذه الوجوه فيها إبطال هذه الشبهة وفي الحقيقة أنها من أعظم الشبه ولكن جوابها واضح ولله الحمد.) ئەم وەجهانەی کە باسی کرد ئەڵێ لەحەقیقەتدا ئەم شوبهەیان لەگەورەترین شوبهەکانیانە ئا بەم شێوازە کە ڕەدمان دانەوە بەڕاستیی ئەوانە هیچیان بەدەستەوە نەما .

(الوجه السادس : أن شرك الأولين يتضمن تكذيب النبي صلى الله عليه وسلم وعدم تصديقه:)

وەجهی شەشەم :

(إن قولهم إن الذين نزل فيهم القرآن لا يشهدون أن لا إله إلا الله ويكذبون الرسول ﷺ وينكرون البعث ويكذبون القرآن ويجعلونه سحرا ونحن نشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله

[١] سورة التوبة اية :٦٥-٦٦

ونصدق القرآن ونؤمن بالبعث ونصلي ونصوم فكيف تجعلوننا مثل أولئك) پێمان ئەڵێن ئەوانە بڕوایان بەڕۆژی زیندوو بوونەوە نەبووە بەپێغەمبەر نەبوە ﷺ بەقورئان نەبووە ئەوانە شایەتوومانیان نەهێناوە ئێمە هەموو ئەکەین چۆن ئێمە ئەخەنە پال ئەوان (يجاب عنه أن الرجل إذا صدق الله في شيء وكذبه في شيء فهو كافر مرتد عن الإسلام) ئەگەر تۆ باوەرت هەبی بەخوا و باوەرت بەهەندێك بكەی و بەهەندێکیتر نەکەی ئەوەی بیٚ شك كافرو مرتەدە ئەو کەسە ئەو ئیمانەشت سودت پیٚ ناگەیەنێت کە ئیمانت هێناوە (كمن آمن ببعض القرآن وجحد بعضه وكمن أقر بالتوحيد والصلاة وجحد وجوب الزكاة أو أقر بهذا كله وجحد الصوم أو أقر بهذا كله وجحد الحج ، وإن كان يشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله.) تەبعەن ئەلێرەدا ئاگادارین ئەمشتانەی کەباس دەکرێی شیرکی ئەمرۆ چیە ئەبیٚ ئاگاداربین شیرك زۆرە دەروازەی شیرك زۆر زۆر یەك لەوانەی ئەمرۆ دەیبینین ڕووکردنە حوکمی عەلمانیەت و ڕووکردنە حوکمی بەشەرە کابرا بەحیسابی خۆی دەلی خوا و پێغەمبەری خوا و نوێژ وڕۆژوو تاعەت باسی دین و ئیمانت بۆ دەکا لەولاشەوە إحتكام دەکا بۆ غەیری شەریعەتی خوای گەورە ئەوش یەکێکە لەجۆرەکانی کوفر و شیرك و پێی کافر دەبیٚ با إدعای ئیسلامەتیش بکا لەبەر ئەوەی ئەمرۆ بەداخەوە إنتماکردن بۆ علمانیەت بۆلای لیبرالیەت و ئەورۆپا و ئەمریکا هەریەك لەوانە دین و ئیمانت هەلوەشاندەوە بەلاتەوە سەیر نەبیٚ ئەمە مەلیٚ چۆن ئەو خەلکە کافر دەبیٚ بەوە چۆن ئەو خەلکە کافر دەکەی ؟! خوا کافری کردوە جل وعلی خوای گەورە خۆی دەفەرمووی (وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ ٱلْإِسْلَٰمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ)[1] غەیری ئیسلامی هەلبژارد یاخو نا ! هەلی بژارد ئی خوای گەورە لیٚ قبول ناکا خۆی کافر کرد بەنصی قورئان لە خەسارەتمەندانە لەرۆژی قیامەتدا کەدێن ئەوشتان باس ئەکەین ئەدرێتە پالٚ وتەرەکەی ئێمە ئەلێن فلان و فلان تەکفیرین نالی قورئان وادەلی نالی پێغەمبەروا دەلیٚ ﷺ نالی قەولی صحابە و أجماعی ئەهلی عیلمە بەناوی پێکەوە ژیانەوە بەناوی یەکتری قبول کردن بەناوی مەدەنیەتەوە یانی ئەمانەیان هەر هەموو هێنا دین وقورئان وفەرموودەکانیان هەموو فرێدا هیچ إعتباریان بۆ دانەنا .

[1] :سورة ال عمران اية :٨٥

(الوجه السابع : كفر من جحد وجوب الحج وإن نطق بالشهادتين :)

وەجهی حەوتەم :

(أن من جحد وجوب الحج كفر وإن كان يشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله ويصلي ويصوم) ئەگەر بلێ حەج واجب نیە کافر ئەبێ ئاگاتان لێ یە خەلکانێکمان گوێی لێ یە ئەلێ والله حەج بێتە هەولێریش نایکەم ئی والله تۆ نوێژ و ڕۆژوت قبول نیە و کافری وەك ئەبو جهل چونکە ئەبو جهل ئەو قسەیەی نەکرد ئەبو جهل پارێزگاری لە کەعبە کرد حجر الاسود ئەوەندە بەرێز بوو لایان خەریك بوو شەربکەن لەسەری کاتێك کەباران کەعبەی ڕووخاند و حجر الاسود کەوتوە بینای کەعبەیان کردەوە ئینجا کافر بوو تۆ کافری و لەئەبو جهل کافرتری وا ئەزانی خوا موحتاجی ئەو کەسەیە خوای گەورە ئەوی حەج دەکا و ئەوەی حەج ناکا موحتاجی کەس نیە ئەوەندە بێ ئەدەبی دەکەی لەگەل خوای تعالی دا یان دەلێ من پارە بدەم بەو عەرەبانە تۆ ئەچی عیبادەتی خوا دەکەی سەفرە و ئەیکەیت و زەلیلی بۆ خوا ئەنوینی زەیلیلی ناکەی بۆ خوای تعالی ملت ئەشکێنی خوای تعالی وەکو خۆی فەرمویەتی (وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلْبَيْتِ مَنِ ٱسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِىٌّ عَنِ ٱلْعَٰلَمِينَ)[1] (قال تعالى : إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِى بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَٰلَمِينَ)[2] یەکەم مال کە لەسەر ئەم زەوییە دانرا بۆ عیبادەتی خوای گەورە کەعبە بوو کە لەمەککە دانرا جا لێردا دەلێ ببکە ناوێکە لەناوەکانی مەککە لەبەر ئەوەی ئەلێ ملهورانی بەزاندووە یەکێکی وەکو ئەبرەهە شەردەکا لەگەل کەعبەدا خوای تعالی ریسوای کرد (مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَٰلَمِينَ)شوێنکی موبارەکاوییە و شوێنی هیدایەتە ئەوەتا هیدایەتی هەموومان ئەدا کەڕووبکەینە ئەوی بۆ نوێژکردن هەموو موسلمان ئەکات بەیەك مالێك هەموو موسلمانی کرد بەیەك ئەگەر چی ئێستا بەشکلیش بێ بەداخەوە بەلام دونیا هەمووی هەلسی کەسێکی تیا نیە خەلکی لایەك هەمووی بکا بەیەك فەرموو ئێستا حیزبێك دروست دەبێ لەولاتێکدا ئەتوانی هەموو ئەولاتە بکا بەو حیزبەی خۆیی کەچی خوای تعالی بەو مالە هەموو موسلمانی رووکردە ئەوێی ئەوەی بلێ موسلمانم ئەبێ رووبکاتە ئەوێی (إلى قوله : وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلْبَيْتِ مَنِ ٱسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ

[1] :سورة ال عمران اية :٩٧
[2] :سورة ال عمران اية:٩٦

وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ ٱلْعَٰلَمِينَ)[1] لەسەر خەلكیە ئەبێ بۆ خوا حەجی مالی خوا بكەن هەركەسێك توانای هەبێ وە ئەگەر كەسێك كافر بێ بەدینی خوای گەروە وە نەیكا وەئەو حەجە نەكا بروای بەو حەجە نەبێ جحدی ئەو حەجە بكا گومانی لەحەجەكەدا هەبێ هەتا لەعلمایان دەفەرمووی ئەگەر حەج نەكا بابرواشی پێ هەبێ مادەم بتوانی و نەیكا (وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ ٱلْعَٰلَمِينَ) (فدلت الآيات على أن من جحد وجوب الحج كفر وإن كان يشهد أن لا إله إلا الله فكيف بمن جحد التوحيد وأجاز عبادة القبور.) ئەگەر كەسێك بێت با شایەتوومانیش بێنی بێتوو و ئینكاری یەكخوا پەرستی بكا كە ئەلێن یەكخوا پەرستی با خەلك باش تێ بگا واتا با هەموو شتێكت بۆ خوا بێ .

شێخ محمدی كوری عبدالوهاب دەفەرمووی :(ومن الدليل على ذلك أيضا ما حكى الله تعالى عن بني إسرائيل مع علمهم وصلاحهم أنهم قالوا لموسى : ٱجْعَل لَّنَآ إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ ءَالِهَةٌ)[2] لەو بەلگانە لەسەر ئەوە كە لەپێشوتردا باسمان كرد ئەوەیە كە خوای تعالی لە بەنی ئیسرائیل دەگێرێتەوە بۆمان لەكاتێكدا كە موسلمان بوون كەوا علمیان هەبوو كەوا چاكەكار بوون (أنهم قالوا لموسى) بەموسایان وت (ٱجْعَل لَّنَآ إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ ءَالِهَةٌ)تەبعەن لەوكاتەی كە رزگاریان دەبێ لەدەستی فیرعەون و ئەپەرنەوە بۆلای ئەوبری و بۆ لای كێوی طور لەوی سەیرئەكەن قەومێك ئەبینن خەریكی بتپەرستین ئەوانیش ئەم رێگەیان پێی باش دەبێ بە پێغەمبەر موسا ئەلێن (عليه الصلاة والسلام) ئەوان چۆن ئەو بتانەیان داتاشیوەو ئەیكەنە واسطەلەنێوان خۆیان و خوادا شتێكی ئاوامان بۆ دروست بكە (ٱجْعَل لَّنَآ إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ ءَالِهَةٌ) (وقول أناس من الصحابة : اجعل لنا ذات أنواط)[3] هەروەها نمونەیەكیتر ئەهێنێتەوە كە كەسانێك لە صەحابە بە پێغەمبەریان وت ﷺ درەختێمان بۆ دەست نیشان بكە كەوا چەكەكانمان پێدا هەلواسین كەوا بەرەكەتاوی بێ وەك چۆن ئەو قەومە ئەو دارو درەختانەیان دەست نیشان كردوە واتا موشریكەكان إعتیقادیان بەودارانە وایە كەوا بەرەكەتاوی دەبێ تۆ شتێكی ئاوەهامان بۆ دەست نیشان بكە (فحلف النبي ﷺ أن هذا مثل

[1] :سورة ال عمران اية :٩٧
[2] :سورة الاعراف اية :١٣٨
[3] : الترمذي الفتن (٢١٨٠) ،

قول بني إسرائيل لموسى ﴿ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا كَمَا لَهُمۡ ءَالِهَةٞۚ﴾[1] پێغەمبەری خوا ﷺ سوێندی خوارد كەوا فەرموووی ئەمە هاوێنەی قەومی بنی ئیسرائیلە كە ئەوان وتیان خوایەكمان بۆ دەست نیشان بكە هەروەكو ئەوان چۆن هەیانە تەبعەن كە شێخ دەلی (ومن الدليل على ذلك أيضا) واتا بەلگە لەسەر ئەوەی ئەگەر هەركەسێك هەلوەشێنەرەوەیەكی ئیسلامی وت یاخود جیَ بەجیَ كرد ئەوە ئەو كەسە لەئیسلام دەچێتە دەرەوە (لا اله الا الله) كەی هەلدەوەشێتەوە وە كافر ئەبیَ چونكە ئەبیَ موسلمان ئاگاداری خۆیی بیَ كە بەمەرجەكانی دێتە ناو ئیسلامەوە ئەبیَ ئاگاداربیَ كەوا ئەو ئیسلامەی هەلنەوەشێنێتەوە یەكێكیش لەوانەی كەوا ئیسلام هەلدەوشێنێتەوە ئەوەیە كەوا شەیرك پەیدا بكەی بۆ خوای تعالى .شێخ لەم باسەدا باسی ئەوەمان بۆ ئەكا و دەلی دەلیل لەسەر ئەمە و بەلگە لەسەر ئەمە دوو بەلگەی هێناوە لە بنی ئیسرائیل و صەحابەكانی پێغەمبەری خوا ﷺ.

(من وقع من المسلمين في نوع من الشرك جهلا ثم تاب)

شێخ محمدی كوری عبدالوهاب دەفەرمووی (ولكن للمشركين شبهة) سەرنجی بدەن كەلیمەی موشریكین واتا هاوبەش پەیداكاران یانی ئەوانەی كەوا موشریك بوون مەبەستی لەو صۆفی و دەروێش و لەو كەسانەیە كەوا نوێژ دەكەن كە رۆژوو دەگرن كەوا حەج دەكەن كە عیبادەتی خوا دەكەن لەگەل ئەوەشدا هاوار دەكەن یارسول الله یا عبدالقادر ئاگاداری زاراوەی شێخ بن راستەوخۆ پێیان ئەلیَ موشریك چونكە لەلای شێخ خەلك دوو كەسە هەروایە خۆی لەدینی ئیسلامدا خەلك دووكەسە زیاتر نیە یان موحیدە موسلیمە خوا پەرستە هیچ غەیری خوا ناپەرستی هەركەسێك بیَ و هەر شتێك بی یان كابرا خوا دەپەرستی و شتێكیتر دەپەرستی لەگەلیدا ئەوە موشریكە ئەو كەسە موحید نیە یانی ئەگەر تۆ خوات پەرست و وتت یارسول الله ئەوە بەخوا پەرست حیساب ناكرێی و بەموشریك حیساب ئەكرێی بۆیە ئەبینین راستەوخۆ شێخ ئەلیَ(ولكن للمشركين) موشركین شوبهەیەكیان هەیە ئەلێن (يدلون بها عند هذه القصة) لەم چیرۆكەی كەباسمان كرد (وهي أنهم يقولون : إن بني

[1] سورة الاعراف اية :١٣٨

إسرائيل لم يكفروا بذلك) یانی ئەو چیرۆکەی کەباسمان کرد چیرۆکی بنی ئیسرائیل ئەڵێن ئاخر ئەوان خۆ کافر نەبوون هەروەها چیرۆکەکەی (ذات أنواط)ئەڵێن ئەو صەحابانە خۆ کافر نەبوون کەس نیە بڵێن کافربوون (وكذلك الذين قالوا للنبي ﷺ (اجعل لنا ذات أنواط)[1] لم يكفروا.) ئایە کافر بوون ؟ ئەمە شوبهەکەیانە واتا لەکاتێکدا کە ئەوان واشیان وتوە کەچی کافر نەبوون خۆ !!؟

*وەلامی ئەمە (فالجواب أن تقول : إن بني إسرائيل لم يفعلوا وكذلك الذين سألوا النبي ﷺ لم يفعلوا) ئەمە هەر قەول بوو هەر قسە بوو قەولەکە بۆ کردنی شتێکە کە ئەڵێن قەول بوو قەولێك نیە بەخۆی کابرا کە کافر بکا ئێستا قەولمان هەیە شەخصەکە کافر ئەکا قەولمان هەیە شەخصەکە کافر ناکا بەلکو ئەو قەولە ئەتگەیەنێتە فیعلێك فیعلەکە کافرت ئەکا چۆن نمونە کابرایەك جوێن بەخوا ئەدا خودی ئەو قەولە کافری کرد ئەوە جوینی دا ئەوە یەکسەر کافر بوو تازە ئیمانەکەی هەڵوەشایەوە بەس کابرایەك بڵێ دارێکم بۆ دەست نیشان بکە با وابکەم ئەمە قەولێك نیە پێ کافرببێ ئەگەر فعلەکە کرا کابراکە پێی کافر دەبێ هەروەها چیرۆکی بنی ئیسرائیل هەمان شتە (ٱجْعَل لَّنَآ إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ ءَالِهَةٌ)[2] واتا قسەیەکەیان کردوە بەس قسەکە دەبێ کردەوەی بەدوادا بێ لەبەر ئەوە سەیربکەن وەلامەکەی شێخ ئەڵێ (لم يفعلوا)ئەمان نەیان کردوە (وكذلك الذين سألوا النبي ﷺ لم يفعلوا ولا خلاف أن بني إسرائيل لو فعلوا ذلك لكفروا) هیچ خیلاف نیە لەنێوان علمایان ئەگەر بنی ئیسرائیل کارەکەیان بکردایە کافر دەبوون بتێك دابتاشی و وەك لات ومنات و عوزا هاواریان بۆ بکەی تۆ داوام بۆ لەخوا بکە بەکردنی کارەکە کافر دەبێ (وكذلك لا خلاف أن الذين نهاهم النبي ﷺ لو لم يطيعوه واتخذوا ذات أنواط بعد نهيه لكفروا وهذا هو المطلوب.)خیلافیش نیە لەوەی ئەوانەی بە پێغەمبەریان وت ﷺ لەدوای ئەوەی پێغەمبەر ﷺ ئاگاداری کردنەوە فەرمووی ئێوە وەکو بنی ئیسرائیتان وت ئەگەر بیانکردبایە ئەگەر ئەو صەحابانە ئەوشتەیان بکردایە ئەوکاتە کافر دەبوون . جا لێرەدا خاڵێکی زۆر گرینگ هەیە لەواقیعی ئێمەدا سەیر بکەن لەواقیعی خۆمانەوە خەڵکەکان کەوتونەتە ناو ئیشەکانەوە کەوتونەتە ناو خودی ئیشەکانەوە

[1] : الترمذي الفتن (٢١٨٠) ،

[2] :سورة الاعراف اية :١٣٨

لەگەل ئەوەشدا دعاتی گومرا وا تێگەیشتوون کەئەوان کافرنین ئەی کی کافرە ! واتا ئەگەر کابرا هەلسی بەکردنی کارەکەش و کافر نەبێ کەواتە کافر هەر نیە پەنا ئەگرین بەخوای تعالی .

شێخ(صالح) ئەلی :

(أي من الأدلة على أن من ارتكب ناقضا من نواقض الإسلام)بەلگە لەسەر ئەوەی ئەگەر کەسێك هەلوەشێنەرەوەیەکی ئیسلامی کرد یاخود جیٚ بەجیٚ کرد لەوانەی کە ئیسلام هەلدەوەشێنێتەوە تەبعەن ئەوەی کەوا ئیسلام هەلدەوەشێنێتەوە پەیوەستی هەیە بەدلەوە پەیوەستە بەزمانەوە پەیوەستە بەکردەوەوە وە پەیوەستی هەیە بەشك و گومانەوە نەك تەنها بلێن إلا لەدلدا ئەشتە جحود بکا واجباتەکان ئینکاری بکا یان بلێن حەلالی بکا لەدلدا تەنها هەر ئەوەندە بیٚ کافر بوون نەخێر کافربوون بەدل هەیە بەزمانیش هەیە کرداریش هەیە بەشك و گومانیش هەیە جا ئەم هەلوەشێنەرەوانە زۆرن کتبی فقە دا لەبابی ئەحکامی ریدەدا زیاد لە چوارسەت هەلوەشێنەرەوە علماء یان دەیژمێرن شێخ محمدی کوری عبدالوهاب کە دەی هێناوە ئەمە گەروەکانیانە ئەوانەن کەوا إجماعیان لەسەرە ئەفەرمووی ئەگەر هەرکەسێك لەم هەلوەشێنەرەوانە ئەنجام بدا ئەوە یکفر کافر دەبیٚ (ولو كان يشهد أن لا إله إلا الله) با بشلێت (لا اله الا الله) ئینجا لێرەدا گومانێك بۆ ئەو خەلکە دروست دەبیٚ ئەلیٚ کاکە ئەوە ئەلیٚ (لا اله الا الله محمد رسول الله)نوێژ ئەکا و بەرۆژوو ئەبیٚ ! ئێمە باسمان کرد لەشوبهەکانیتردا با هەمووی بکا با هەموو قورئانی لەبەر بیٚ بەس بلێت نوێژ واجب نیە کافر ئەبیٚ موشکیلە ئەوە نیە تۆ بێتوو بلێت کاکە نوێژ ئەکا و رۆژوو ئەگرێی و قورئانی لەبەرە بروای بەقیامەت هەیە هەموو موشریکەکان بڕوایان بەخوای تعالی هەبووە لەگەل ئەوەشدا موشریك و کافربوون (ويصلي ويصوم إلى غير ذلك من الأعمال ، ما قصه الله عن بني إسرائيل حين طلبوا من موسى أن يجعل لهم إلها كآلهة المشركين) ئەمە چیرۆکی بنی ئیسرائیل ئەگەر بلیٚ (لا اله الا الله محمد رسول الله)نوێژ بکا و بەرۆژووش بیٚ هەرچی کاروکردەوەکانیش هەیە بیکا ئەوەیە کە خوای تعالی بۆی باسکردین لە بنی ئیسرائیل کە کاتێك داوایان لە موسا کرد (أن يجعل لهم إلها كآلهة المشركين ، وقصة الذين طلبوا من النبي محمد ﷺ أن يجعل لهم ذات أنواط) ئەم دوو چیرۆکە کە باس دەکرێت لەقەومی موسا و پێغەمبەری خوا ﷺ دەلیلە

لەسەر ئەوە کە ئەوە دینەکەت هەڵدەوەشێنێتەوە بۆیە ئێمە ڕوو ئەکەینە موسڵمانانی خۆمان ئەوانەی کەوا بەحەق موسڵمانن ئاگادارین و خەڵکی ئاگاداربکەنەوە لەبابەتەکان تێ بگەن پاشانیش شەرم مەکەن لەو خەڵکە ولا بە موداهەنە لەگەڵ خەڵکدا برۆن بەحەقیقت لەگەڵ خەڵکەکەدا برۆن و پێیان بڵێن چۆن پێغەمبەری خوا ﷺ موداهەنەی لەگەڵ ئەو خەڵکەدا نەکرد بلی ولا ئێوە واتان وت خۆ قەریب العهدیش بوون بەئیسلام (واتا تازە هاتبوونە ناو ئیسلامەوە)نەیوت با دڵیان نەشکێنم جاری با ماوەیەك لەگەڵیاندا برۆم ئەمرۆ زۆر لەوشتانە ئەکرێی یانی کوفری صەریح ئەکرێی قسە ناکا و موداهەنە ئەکا ئەمە لەکاتێکدا کە ئەوانە بەو قەولەش کافرنەبوون چونکە ئیشەکەیان نەکردوە پێغەمبەر پێیان ئەڵێ ﷺ. ئەمرۆ بەناوی حیکمەوە سەیربکە حیکمەت چیە من زۆر جار ئەپرسم لەخەڵکی کاتێك ئەڵێن کاکە با ئیشەکەت با بەحیکمە بێ ئەڵێن حیکمە چیە !؟ ئەگەر حیکمەت بریتیە لە ڕەئی من و تۆ ڕەئیەکان جیاوازن ئەکاتە کام حیکمەت هەڵبژێرین !! نەخێر حیکمەت بریتیە لە قورئان و سوننە حیکمەت بریتیە لە عیلم و لەدەلیل (ٱدۡعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِٱلۡحِكۡمَةِ وَٱلۡمَوۡعِظَةِ ٱلۡحَسَنَةِۖ)[1] بالحکمە واتا بەئیسلامی ڕاستەقینە بەدەلیل بەبەڵگە بەقورئان و سوننە نەك لەخۆمانەوە هەر کەس بەگوێرەی خۆیی جا بەداخەوە ئەو ڕێگایە ئەگرێتە بەر بۆ موداهەنە کردنی خەڵکی حیزبێکی بەناو ئیسلامی دروست دەبێ هەموو شتێك ئەهێنێتە ناوخۆیەوە کێشە نیە باسەرپۆشیشی بەسەرەوە نەبێ با شیرکیشی هەبێ یانی لەگەورە و بچوکی گوناهەکان با هەیبێ کێشە نیە بەلایەوە بۆ ئەوەی خەڵك کۆ بکاتەوە دینی ئیسلام ئەوە نیە خەڵك کۆبکەیتەوە بریتیە لە پاك و پوختەیی والله ی کاکە لەسەر ئەم زەمینەدا خوای تعالی یەك کەسی موحیدی پێ خۆشە نەك هەر هەمووی موشریك بێ و بەحیسابی تۆ بەموسڵمان ناوی بەریی ئەوەی ناوێی (أَلَا لِلَّهِ ٱلدِّينُ ٱلۡخَالِصُۚ)[2] (وأن النبيين الكريمين) واتا پێغەمبەر محمد و موسا (عليه الصلاة والسلام) (أنكرا ذلك واعتبراه شركا) سەیرکە موداهەنەیان لەگەڵ خەڵکی خۆیاندا نەکردوە واتا وایان نەوتوە و نەیانکردوە کەوا بڵێن قەینا باقسە نەکەین نەوەکو دڵیان بشکێ نەخێر بەڵکو (أنكرا ذلك) ئینکاریان کرد (واعتبراه شركا يخرجهم من

[1] :سورة النحل اية :١٢٥
[2] :سورة الزمر اية: ٣

الملة لو فعلوه مع أنهم يؤمنون بالنبيين الكريمين ويجاهدون معهما) لەکاتێکدا ئەوان بڕواشیان بەهەردوو پێغەمبەرەکە هەبوو ئیمانیان بە پێغەمبەرەکەیان هەبووە وە جیهادجیشیان لەگەڵدا کردوون (ثم أورد الشيخ اعتراضا على هذا الاستدلال) شێخ دێت إعتراضيك لەسەر ئەو الاستدلالەی ئەوان دەگرێت (وهو أن بني إسرائيل الذين طلبوا من موسى أن يجعل لهم إلها لم يكفروا، وكذلك الذين طلبوا من محمد ﷺ أن يجعل لهم ذات أنواط لم يكفروا) ئەم شوبهەیان بەتال ئەکاتەوە و ئەڵێت (وأجاب عن هذا الاعتراض بأن الفريقين لم ينفذا ما قالا)هەردوو فەریقەکە جێ بەجێ یان نەکرد کە هەردوو پێغەمبەرەکە ئنیکاریان کرد نەیانکرد ئیتر (ولو فعلا لكفرا)ئەگەر بیانکردبایە کافر دەبوون (ولكن لما نها عن ذلك وبين لهما أنه كفر تجنبوه وانتهوا عنه) واتا کاتێك کە نەهیان لێ کراو بۆیان بەیان کرا کە ئەمە کوفرە دوورکەوتنەوە لێی وە هۆشیاربوونەوە ،ئەمانەی ئەمڕۆ نا پێیان بلێ مەکە هەر زیاتر ئەکات پێیان ئەڵێن مەڵێن هەر زیاتر ئەڵێت ئینجا لەگەل ئەوەشتدا دعاتی گومرا ئەڵێن نا کاکە کافر نیە ئەوە ئیتر نازانم کێ کافرە یانی !! (ومحل الشاهد من القصتين) بزانين ئەوەی کە پێویستە لەهەردوو چیرۆکەکە سەیری بکەین ئەوە بەلگەکەمانە بزانين ئەڵێ چی (أن من فعل الشرك كفر وإن كان يشهد أن لا إله إلا الله ويؤمن بالأنبياء ويعمل الأعمال الصالحة.) یانی هەرکەسێك بکەوێتە شیرك موشریك ئەبێ کافر ئەبێ با بلێت (لا اله الا الله محمد رسول الله ﷺ) بانوێژ بکا و بارۆژوو بگرێی ئەمە مانعی ناکا کەوا کەوتۆتەناو شیرك ونەبێت بەموشریك بەلکو موشریکە .

ئەمە زۆرگرینگ بابەتی نەزانی و نەزان ئەڵێن با نەزانیش بێ ئەبێت بەموشریك ئەگەر بۆی بەیان کرا ئەوە إنتقامیشی لێ ئەسێنێ خوای تعالی عەزابیشی ئەدا وەکو خۆیی فەرموویەتی ئەگەر بەیان نەکرابێ حەق و نەیزانیبی (أمر الى الله)بەس موشریکە لەلای ئێمە لەڕۆژی قیامەتدا خوای تعالی تاقی دەکاتەوە ئەگەر دەرچوو ئەگەرنا بۆ دۆزەخ.

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەڵێ (ولكن هذه القصة تفيد) ئەم قصەیە سودی ئەوەمان پێ دەگەیەنی بزانين چیە ؟! (أن المسلم بل العالم قد يقع في أنواع من الشرك) ئینسانی موسلمان نەك هەر عەوام بەلکو عالمیش دەکەوێتە ناوشیرکەوە (لا يدري بها) کەنایزانێ

(فتفيد التعلم والتحرز) کەواتە پێویستە لەسەرمان ئێمە سود لەم دووچیرۆکە بکەین پێویستە لەسەر خۆمان خۆمان فێربکەین و خۆمان لێ بپارێزین لە شیرك (ومعرفة أن قول الجهال : التوحيد فهمناه) کاتێك جاهیلێك کەباسی تەوحیدی بۆ ئەکەیت ئەلێ کاکە ئێمە یەکخوا پەرستیمان زانیوە و فێری بووین پێویست ناکا پێمان بلێ (أن هذا من أكبر الجهل ومكايد الشيطان) ئەمە لەگەورەترین نەزانینە وە لەفرو فێلەکانی شیطانە کە دروستی دەکا بۆ موسلمانان کە ئەو قسەیە بکەن تەبعەن لێرە شێخ (صالح ال الشيخ) باسی ئەوەمان بۆ ئەکا ئەلێ هەندێك قوتابی شێخ بوون خۆیی پێیانی وت کاتێك کە کتاب التوحیدی پێ وتبوون ویستبووی جاریکیتر و دووجاریتر پێیان بلێتەوە ئەوانیش وتبوویان یا شێخ ئێمە توحید تێ گەیشتووین تۆ کیتابیکی ترمان پێ بلێ لەفقەدا لە حەدیسدا ! .ئەویش ئەلێ ئەوکەسانەی کە ئەلێن التوحيد (التوحيد فهمناه أن هذا من أكبر الجهل) ئەبێ هەر بیخوێنی ئەبێ هەتا مردن لەگەڵ ئەوتەوحیدە برۆیی چونکە بەراستیەکەی ئەگەر تەوحیدت نەبوو هەر عەمەلێکیترت هەبێ بەبێ تەوحید ئەو عەمەلە پوچەلە و خوای گەورە وەری ناگرێت (وتفيد أيضا أن المسلم المجتهد إذا تكلم بكلام كفر وهو لايدري) ئەوەش ئەگەیەنی کە ئەگەر موسلمانێك إجتهادی کرد لە عەمەلی صالحەدا (علمایان دەفەرمووی إجتهاد نیە ئەگەر نص هەبێ) وە گەورەترین نصیش لەسەر تەوحیدە بۆیە مەبەستی إجتهاد لە تەوحید نیە إجتهاد لێرەدا مەبەستی پێ ئەعمالی صالحە بکات چونکە ئەمانە موجتهید بوون لەوشتەدا یانی ئەوان ویستیان زیاتر عیبادەت بکەن ئەو کارە بخەنە بەر دەمیان بۆ ئەوەی عیبادەت زیاد بکەن ، لە لجنەی دائیمە پرسیاریك کراوە ئەو علمایانەی کەوا هاتوون کەوا داوا کردنیان لە پێغەمبەری خوا ﷺ یان بە جائیز زانیوە ئایە ئەمە ئەچێتە ضمنی إجتهادەوە بلێن ئەجرێك یان دوو ئەجریان هەیە ؟! وەلام ئەدەنەوە و ئەلێن لەوشتانەی کەوا نصوصی تێدا هاتووە ئەمانە چۆن إجتهاد دەکرێی تێدا إجتهاد ناکرێی مولەخەصی وەلامەکە ئەوە ئەگەیەنی کە ئەوکەسە مادەم (وقع في الشرك وقع شرك عليه) إجتهاد لەو مەسەلەدا ناکرێی (وتفيد أيضا أن المسلم المجتهد إذا تكلم بكلام كفر وهو لايدري فنبه على ذلك) یانی کابرا نازانی هەولی دا عیبادەتێك بکا و شتێك بکا عیبادەتەکەی کوفر بوو بەلام نەیدەزانی ئاگادار کرایەوە لەسەر ئەمە پێی وترا ئەمە شیرکە (وتاب من ساعته) دەست بەجێ تەوبەی کرد و ئیشەکەی نەکرد

(فإنه لا يكفر) ئەمە كافر نابێ ئەی ئەگەر كردی ئەوە كافر دەبی (كما فعل بنو إسرائيل والذين سألوا النبي ﷺ) يان لێرە كاباسی عالم دەكا كاتێك ئەڵێ (ولكن هذه القصة تفيد أن المسلم بل العالم) ئایە عالم مخفور دەردەهێنرێی لەو بابەتە نەخێر مخفور نابێ لێرەدا شێخ علی خضر باسی ئەوەمان بۆ دەكا لەكیتابەكەیدا ئەگەر بلێن عالم واتا لای خوا عالمە ئەگەر نا جاهیلە ئەوە عالم نیە جاهیلە . بابەتی عالم ئەگەر ئێمەسەیر بكەین ئەتوانین بلێن عالمە بە فقهە عالمە بە علومی ئالە بەس عالم نیە بەتەوحید جاهیلە بەتەوحید زۆربەی زۆریان وان یانی لەنحو و لەصەرفدا لەفقهەدا كیتابەكانی شافعی هەمووی خوێندۆتەوە هەمووی ئەزانی زۆربەی زۆری كیتابەكانی ئەهلی نحو صەرف موتالەعە كردوە عالم و شارەزا و موجتهیدە تێدا بەس لەتەوحید نازانی لەبەر ئەوە گەورەترین كێشە و موشكیلەمان ئەوەیە ئێستا یانی زۆربەی ئەوانەی كە كەوتونەتە ناوشیركەوە پەنا ئەگرین بەخوا هەتا كیتابیشیان دەركردوە (شواهد الحق في جواز الاستغاث بسيد الخلق)البهانی كە ئەوەی داناوە ئەڵێ دروست ئینسان داوا لەپێغەمبەر بكا ﷺ شێخ سولیمانی كوری سمحان لە علمایانی نجدی كافری ئەكا ئەڵێ ئەوە كوفرە ئەصلەن لەسەر رێگای راست نیە ئەوە توشی شیرك وكوفربوە ئەوكابرایە گرینگ ئەوەیە بزانی با كابراش عالم بێ لەشتێكدا بەلام لەتەوحیدەكەدا عالم نیە (وتفيد أيضا أن لو لم يكفر)ئەگەر كافریش نەبێ شەخصەكە وەكو وتمان كەسەكە كافر نیە داوای كردوە بەس نەیكردوە كافر نەبوە بەلام لێی راناوەستین (فإنه يغلظ عليه الكلام تغليظا شديدا كما فعل رسول الله ﷺ)بەتوندی وەلامی ئەدرێتەوە ئەم كەسە ئاگادار ئەكرێتەوە كەتۆ ها شتێكت وت ئەگەر بیكەی شیركە ئەگەر بیكەی كوفرە وەكو چۆن پێغەمبەری خوا ﷺ وتی ئێوە شتێكتان وت بەصەحابەكانی وت وەكو چۆن هاوەلەكانی موسا بەموسایان وت خوایەكمان بۆ دابنی یان پێغەمبەری خوا ﷺ لەوەلامی تردا كە پێیان وتوە (ماشاء الله وشئت)یەكسەر وتویەتی (أجعلتني الاه ندا)من ئەكەن بەشریكی خوا ها بزانە تێ پەرناكا هەتا ئەگەر منداڵیش قسەی كردبێ دوو جارییە شیعریان ئەخوێندەوە یەكێكیان وتی (وفينا نبيى يعلم ما فى غد)پێغەمبەرێكمان تێیایە ئەزانی بەیانی چی روودەدا غیب ئەزانی پێغەمبەری خوا ﷺ لێیان رانەوەستا بلێ ئەوانە منداڵن یەكسەر وتی نا ئەوە مەڵێن ئەوقسەیە مەكەنەوە ئەمرۆ هەزار و یەك شیرك ئەكرێی كەس بەكەس نیە هەر كافریش نیە

ئەگەر بلێ کافر تۆ خەواریجی ! یانی پەنا ئەگرین بەخوا ئێستا پێغەمبەری خوا ﷺ ئەبێ خواریج بێ بەقسەی ئەوان .

شێخ (صالح)دەلێ :

(هذه القصة فيها فوائد)ئەم چیرۆکانەی کەوا باسمان کرد چەند سودێکی تێدایە:

*(الأولى : الحذر من الشرك وأنه قد يدب إلى المسلمين عن طريق التقليد والتشبه بالكفار) واتا ئاگاداری شیرك بین دێتە ناومانەوە لەرێگەی لاسایی کردنەوە و خۆنواندن بەکافرەکانەوە وەکو (ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا كَمَا لَهُمۡ ءَالِهَةٞۚ)[1] (اجعل لنا ذات أنواط كما لهم ذات أنواط) ففي ذلك التحذير من مجاراة الكفار) لێرەدا ئاگادارکردنەوەیە واتا لەسەر رێگەی ئەوان برۆین و لاسایی ئەوان بکەینەوە وەکو کافرەکان کە ئەمرۆ زۆرشت ئەبینین ئاوایە ئێستا گەورەترین شت کەوا بەناو ئیسلامیەکان تێ کەوتوون کە لەسەر رێگەی کوفار ئەرۆن إنتخابات و دیموکراتیەت و پەرلەمان ولەگەل ئەواندا و مجاراتی ئەوان ئەکەن رێك لەگەل ئەوان ئەوان چی بکەن ئەوانیش ئەیکەنەوە پێغەمبەر فەرمووی ﷺ ئەرۆن لەرێگەی ئەوان هەتا ئەگەر خۆیان بخەنە ناو کونی بزنمژێکەوە ئەوانیش ئەچنە ناویەوە ، ئنیجا تۆ سەیرکە نابێ ئێمە سەیری کافرین و ئاکاری خەلکی بکەین و بلێن والله مەدەنیەتە و حەصرانیەتە لیبرالەتە و دیموکراتیە ،،،نا ئێمە خوای تعالی بەعەبدی خۆی دروستی کردووین وەحی ناردوە لە دووشت زیاتر نیە یان وەحییە یان هەوایە پێغەمبەری خوا ﷺ خوای گەورە چی ئەمری پێکردبوو (فَٱسۡتَمۡسِكۡ بِٱلَّذِيٓ أُوحِيَ إِلَيۡكَۖ)[2] دەست بگرە بەوەی کەوا وەحیت بۆ کراوە ولا ئەگەر وانەکەین وا دەبێ وانەکەین ! ئەمە هەمووی بیروبۆچوونە بیروبۆچوون زەربی سفر بکە بۆچوونەکانی خۆمان متهەم بکە تۆ وەرە نصت بەدەستەوەیە ئەمرۆ ئەوەی لەسەر نص و لەسەر فەرمایشتەکانی پێغەمبەری خوا ﷺ دەروا سەیردەکەی تۆمەتی خراپی دەرێتە پال ئەمە وایە وایە ! بەس ئەوەی لەسەر ئاکارو بۆچوونەکانی خۆیان ئەرۆن ئەوەیە باشە ! ئێوە سەیری موشریەکەکانی پێشوو بکە کاتێك کە پێغەمبەران هاتوون وتویانە چۆن ئێمە

[1] : سورة الاعراف اية :١٣٨
[2] :سورة الزخرف اية : ٤٣

شوێن قەولی بەشەر بكەوین بە پێغەمبەریان نەزانیوە بە بەشەر و ئینسانیان زانیوە ئەیانوت ئێوە خوای گەورە وەحی بۆنەكردوون ئێوە درۆئەكەن ئێوە بەشەرن چۆن ئێمە شوێن قەولی بەشەربكەین تەبعەن چەندین جار ئیشارەتمان بەوە داو وتومانە كە پێغەمبەر هات با بەشەریش بێ تۆ لەسەرت واجبە شوێنی بكەویت ئەوان ئەیانوت ئەبێ مەلائیكە بێ نەخێر مادەم پێغەمبەر خوا وەحی بۆ كردوە با بەشەریش واجبە لەسەرت شوێنی بكەویت بەلام قەولی خەلكی واجب نیە لەسەرت شوێنی بكەویی ئەوەتا كافرین خۆی ئەلێ من چۆن شوێنی قەولی بەشەر بكەوم كەچی ئەمانەی ئەمرۆ بەقەد ئەوان كەمیك ئەقلیان نیە ئاگاداربە مەبەستمان نیە لەوەی ئاقلبوون لەقسەكەیاندا موشریكەكان كافربوون بەو قسەی كردیان چونكە ئەوانە پێغەمبەربوون ئەوان ئەگەر بەشەر بونایە وفەیلەسوف بوونایە ئەمە راستە نابێ شوێنیان بكەوین ئەی ئەوانەی ئەمرۆ كەوا بەشەرن باشە منیش بەشەرم منیش قسە ئەكەم بۆ شوێنی من ناكەون ئەبێ شوێن بەشەرێكیتر بكەون ناوالله شوێن بەشەر ناكەوم ئەگەر شوێن قەولی بەشەر بكەووم شوێن قەولی خۆم ئەكەوم چیم پێ خۆشبێ ئەوە ئەكەم هەركەسێك بۆخۆی چی پێ خۆشبێ با ئەوە بكا بەس ئێمە هەركەسێك بۆخۆی نیە ئێمە وەحی مان هەیە لەبەر ئەوە لەدووشت زیاتر نیە (فَإِن لَّمۡ يَسۡتَجِيبُواْ لَكَ فَٱعۡلَمۡ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهۡوَآءَهُمۡۚ)[1] ئەگەر شوێن تۆ نەكەوتن بەقسەی تۆیان نەكرد ئەوە شوێن هەوای خۆیان كەوتوون (ففي ذلك التحذير من مجاراة الكفار والتحذير من الفتن التي تنجم عن ذلك) یانی ئەوفیتنانەی كەوا لەوە واقیع دەبێ روودەدا جا لەوانە نمونە ئەهێنیتەوە (ومن ذلك عبادة القبور التي أحدثوها وفتنوا بها وصاروا يدعون الناس إليها)پەرستنی ئەو قەبرانە كەوا دایان هێناوە وەتوشی فیتنە بوون بە واسطەی ئەمەوە توشی كوفر و شیرك بوون وەخەلكیش بانگەواز دەكەن بێنە سەرئەوقەبرانە وبیپەرستن (والخليل عليه الصلاة والسلام الذي كسر الأصنام بيده وأوذي وألقي في النار بسبب إنكار الشرك) لەكاتێكا پێغەمبەر إبراهيم دەبینین كەخۆتان ئەزانن بەدەستی خۆیی صەنەمكانی شكاند عەزیەت درا لەسەر ئەم مەسئەلەیە وە خرایە ناو ئاگرەوە خوایی گەورە نەیسوتاند بەسەبەبی ئینكاری شیركەوە بوو بەهۆی ئەوە بوو كە ئەیوت ئەوە شیركە ئینكاری لەخەلكەكە ئەكرد سەرەرای ئەوەش ئەیوت (وَٱجۡنُبۡنِي

[1] :سورة القصص اية :٥٠

وَبَنِيَّ أَن نَّعْبُدَ ٱلْأَصْنَامَ ۝٣٥ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِّنَ ٱلنَّاسِ)[1] خوایه خۆم و منداڵەکانم له پەرستنی ئەصنام بەدوور بگرە جا ئاگاداربه مەبەستمان له ئەصنام تەنها ئەوەنیه کە زۆر جار ئەو رەخنه دەکرێتەسەر ئەوکەسانەی کەوا داوای عقیدەی پاك ئەکەن ئەڵێن کاکه ئەمانه بەس بەتەنها هەر ئەڵێن قەبر مەپەرستە خۆی ئەگەر شیرك تەنها له قەبر پەرستندا کۆبکەینەوە ئەوە هەڵەیه بەڵی قەبر پەرستن شیرکه پێ کافر ئەبی وە لەقورئاندا ئەم بابەتە زۆر زۆر باسکراوە ئەمە شیرکی متقدمین بوە بەلام شیرکیتریش جۆر و بەشی زۆری هەیە خۆ پەرستن شەخص پەرستن زیندوو پەرستن مردوو پەرستن منهەج پەرستن ریباز پەرستن خۆر و مانگ پەرستن هەرچی تۆ بیپەرستی غەیری خوای تعالی غەیری خوا ئیتر ئەوە شیرکە جا کە ئەڵێ (وَٱجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَن نَّعْبُدَ ٱلْأَصْنَامَ ۝٣٥ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِّنَ ٱلنَّاسِ)[2] خوایه پەرستنی ئەم بتانه کەسانێکی زۆریان گومرایی کردوە ، ئێمە ئەو واتایه بکەین بەواتای ئەمرۆ هەمان شت هەیە ئەصنامەکانی ئەمرۆ چین ئەمرۆ نایێت خەلك بۆنمونە بۆ عبدالقادری گەیلانی صەنەمێك دروست بکا بروا بلێ یا عبدالقادر نا بەلکو ئەچێتە سەر قەبرەکەی وە حەتا ئەوەش دروست بووە ئاگاداربە من بۆ خۆم شایەتی ئەوەم بۆنمونە له سلێمانی رسمی کاك ئەحمەدی شێخیان دروست کردوە بەخەیالی کابرا هەلی واسیوە کەسەیری دەکا دەڵێ ئەوە کاك ئەحمەدی شێخە کاك ئەحمەد هاوار بۆتۆ رەحمان پێ بکە یان داوا بکە لەخوا ئێمە رووومان نیە ! نەفسی شتە یاخود نا ! هەمان حالتە خۆ ئەزانی ئەو رسمە دونیای دروست نەکردوە ئەو دەلی رۆحەکەی ئاگای لەمنە وە ئەوبا داوا لەخوا بکا بۆمن ئی کابرای موشرکیش هەرواي وتوە کەبتێکی دروست کردوە هەمان حالت بووە بەلام ئەم شتە ئەمرۆ بەشێوەیەکی فراوان نابینی بەلکو لەگەل رۆحەکاندا قسەئەکا هەتا کەسانێك هەن خاوەنی گومرایین لەناو جەماعەتێك دانیشتوون هەلدەستنە سەرپێی ئەڵێن هات کێ هات واللە پێغەمبەر هات ﷺ کی هات عبدالقادر هات کوفر لەسەر کوفر شیرك لەسەر شیرك تۆ چوزانی ئەمە هات!! غیبت پێ یە ! شتی وا نیه خوای تعالی باسی مردوانمان بۆ ئەکا ئەفەرمووی ئەوان ئاگایان لەئێوە نیە (خاف علی نفسه علیه الصلاة والسلام من الفتنة) خۆی ترسا

[1] سورة إبراهيم اية :٣٥--٣٦
[2] سورة إبراهيم اية :٣٥--٣٦

تووشی فیتنه بێ هەتا مردن دەبێ پەنا بگری بەخوای تعالی (وخاف على ذريته من الفتنة) یانی من شرك لەشیرك ئەترسا (إذا كيف يقول جاهل)باشه ئەگەر کابرایەك لەولاوه بێ (إن التوحيد يمكن تعلمه في خمس دقائق) ولا تەوحید له پێنج دەقەدا ئەتوانین فێری بین (والمهم عنده البحث في أمور السياسة والكلام في الحكام وفقه الواقع كما يقولون) بەراستی من نقدم لەم شەرحه هەیه که شێخ صالح فوزان ئەیکا باشه شێخ اموری سیاسه و کەلام له حکام هەر نەفسی شت له شیرك بەشداری ناکا کاتێك بەقسەی حاکمیك بکەی که بەدیموکراتیەت تۆ بەریت بەرێوه ئەمه شیرك نیه ! قسه کردن لەسەر ئەمه هەر لەئەصلی مەسەلەکه نیه ! یانی ئاگاداربن ئەگەر ئەم مەبەستی پێ حکامی موسلمان بێ ئەوانەی که بەدینی خوا حوکم ئەکەن ئەوه لەسەر سەرو لەسەر چاو ئەگەر مەبەستت پێ حوکامی ئەم زەمانه بێ کەلەگەل ئەوروپا و ئەمریکادا باوەشیان کردوه بەیەکدا به ئوومه ی متحيده ئەرۆن بەمەجلیسبی ئەمن ئەرۆن گوێ نادەن موسلمانان خوای دەکرد سەت جار دەسوتێنرا لەبۆرما بێ لەشیشان بێ لەکوردستان بێ لەهەرشوێنێك بێ ئەمه کەی راسته ئەوکاته ئەبێ ئاگاداربین و شتەکان روون بکەینەوه ،ئەلێ (والمهم عنده البحث في أمور السياسة) ئەبێ ئاگاداربین کەوا هەندێك هەن کاتێك باسی تەوحید و یەکخوا پەرستی لەروانگەی ئەوەی کەوا دەبێ تەنها داوا لەخوا بکرێی عیبادات تەنها بۆ خوا بگەرێندرێتەوه تساهل ئەنوینن راسته ئەوه هەیه مەسەلەن تەمەشا دەکەی کابرایەك باسی علمانیەت دەکا زۆر زۆر بەخستی و خۆلی حەقی خۆی ئەداتی ئێمەش لەگەلیان و وه سەتا سەتیش لەگەلیان علمانیەت کوفره و تەواو بەلام کابرا جانبی صۆفی و دەروێش و قەبر پەرستن فەرامۆش دەکا لەگەل ئەوانه برادەره نابێ تۆ فەرق و جیاوازی بکەی لەنێوانیان بەهەمان شێوەش کاتێك تۆ باسی عیبادەتی قبور دەکەی نابێ لایەنی سیاسەت فەرمۆش بکەی جا کاتێك ئەلێ (والمهم عنده البحث في أمور السياسة والكلام في الحكام وفقه الواقع كما يقولون ، ومعناه رصد الوقائع الدولية وتحليلاتها والانشغال بها عن التفقه في الدين.) ئەلێ ئەگەر بێتوو تۆ خووبەدەیته دونیا و سیاسەت و ئەوبابەتانه واز لەم مەسەله بێنی لەتەوحید بێنی ئێمه جارێ پێشەکی ئەلێن ئەمه راست بکەینەوه ئێمەی موسلمان خوای گەوره پێی وتووین (ٱدۡخُلُواْ فِي ٱلسِّلۡمِ كَآفَّةً)[1] ئەبێ هەموو ئیسلام

[1] :سورة البقرة اية :٢٠٨

وەربگریی دینی ئیسلام عیبادەیە، عقیدەیە، سیاسەیە، موعامەلەیە یانی هەموو شتەکانە شتێك نیە لەئیسلامدا بلێ واقیعی توٚتێدا نیە نەخێر ئەگەروابێ کەواتە ئەم ئیسلامە تەواو نیە کەواتە باسکردن لەسیاسەت ئەوەیە توٚ بەخەلکی بلێ هەر یەکەمجار پێغەمبەران هاتوون (علیهم الصلاة والسلام)مباشری باسی شیرکی عیبادەی قبور و سیاسەو زیندووان و مردوانیان داوە وتویانە (وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ)[1] کەخوای گەورە ناردوونی پێغەمبەران خوای گەورە بپەرستن و دووربکەونەوە لە طاغووتەکان طاغووتەکان تەنها مردووەکان نین کە کابرا چوٚتە سەری و بتێکی بوٚ دروست کردوە طاغووتە زیندووەکان لە پێش هەموویانەوە پێغەمبەر إبراهیم سەیربکە لەگەل کێدا موحادەسەی کرد لەگەل طاغووتی زەمانی خوٚیدا بەزیندوویەتی (فَبُهِتَ ٱلَّذِي كَفَرَۗ)[2] موناقەشەی لەگەلدا دەکا یان پێغەمبەری موسا لەگەل کێ دا ئەیکا لەگەل فیرعەوندا ئەیکا یان پێغەمبەر محمد ﷺ لەگەل کێ دا ئەیکا لەگەل ئەو کابرایەی کە عمری کوری شام کە پێ دەوترا ئەبو الحکم پێغەمبەر ﷺ فەرمووی ئەبو جهل ئەی ئەوە لێدان نیە ئەوە مەسەلەی سیاسی نیە ئەو بابەتە ! سیاسەت واتا رێکخستنی پەیوەندی خەلەکی بەشێوازێك بروٚیی لەلای ئێمەی موسلمان بەشەرعی خوا بروا لەلای غەیری موسلمانان ئەبێ بەهەوا و ئارەزوو بروا ئەمە سیاسەتە ئەکەر بەرێبازی خوا بێ ئەوە سیاسەیەکی شەرعییە ئەگەر بەرێبازی شیطانی بێ ئەگەر بەرێبازی خەلکی بێ ئەوە رێبازی شیطانیە،

کەواتە باسکردن لەم بابەتە ئەوەتا شێخ الاسلام کیتابێکی هەیە بەناوی (السیاسه الشرعیه) کەواتە سیاسەی شەرعی و سیاسەی شیطانیمان هەیە باسکردن لەسیاسەتی شەرعی خودی دینەکەی ئێمەیە ئەویش هەر لەتەوحیدە چونکە خوای گەورە ئەو قورئانەی بوٚ جێ بەجێ کردن ناردوە نەك هەلگرتن لەپەروٚیەکی سەوزدا یان بوٚ مردووەکانی بخوێنی بچی بە مردوو بلێ مردووەکان بزانن خوای گەورە ئاوا دەلێ ئاخر مردوەکان تازە بوٚچیەتی ! ئەو لێ بوویەوە و تەواو ئەوە بوٚ زیندووەکانە (لِّيُنذِرَ مَن كَانَ حَيّٗا وَيَحِقَّ ٱلۡقَوۡلُ عَلَى ٱلۡكَٰفِرِينَ)[3] .

[1] سورة النحل اية :٣٦
[2] سورة البقرة اية :٢٥٨
[3] سورة يس اية :٧٠

(ومنهم من ينتقد مقررات التوحيد في المدارس والمعاهد والكليات)شێخ ئەڵێ هەیە ئەچێ ئەو کیتێبانەی لە ولاتی سعودیا کراوە بە کیتابی تەوحید نقدی دەکا ئەگەر نقدەکە حەق بێ لەسەر سەرو لەسەر چاو بۆچی ئێمە بچین گلەیی لەو کەسە بکەین وە بەتەئەکید کتێبی تەوحید ئێستا گۆڕاوە ئەگەر تۆ سەیری مقرراتی تەوحید بکەی پەنائەگرین بەخوای تعالی وەك ئەو تەوحیدە خالص و پاك وجوانە نیە کەلەقورئاندا هەیە وە شایەدیش هەیە لەسەر ئەوە مقرراتەکان بهێنن و سەیریان بکەن ! ئێستا هەر لەسعودیا لەشێخ سعدشثری یان پرسی سەبارەت بەجامیعەیەکی تێکەلاوی کەوا لە جددە هەیە نەزەرییەی داروینی تێدا ئەخوێنرێی ئاخر تخوا گوناه نیە حیجازێك کە مهدی ئیسلام بێ کە پێغەمبەری خوا ﷺ تەوحیدی لەوێی بلاوکردەوە پاشان لەدوای ئەو بەچەندها قەرن شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دێی و دیسانەوە تەوحید تجدید دەکاتەوە تازە بەتازە نەزەرەرییەی داروینی تێدا بخوێنرێی والله ئێمە ئەصلمان ئادەم نیە و ئەصلمان میکرۆبێکە ! دوایی بوە بەیمون لەبەرچی دەخوێنرێی تاوەکو ئەمریکا لێمان رازی بێ !ئەمە حەقە نابێ ئەوشتانە بشاردرێتەوە مسئولن ئەو عالمانە لەوێی ئەگەر حەق هەرکەسێك بێ دەنگ بێ لێ بەراستیەکەی (الشيطان الاخرص) (ويقول : لا داعي لهذه الكثافة في مقررات التوحيد ، الناس مسلمون وأولاد فطرة وبإمكان الطلاب أن يتعلموا التوحيد من البيئة الاجتماعية . . إلى آخر هذيانهم الفارغ) شێخ کاتێك رەخنە لەمانە دەگرێی بزانین ئەمانە کێن کەوا رەخنەیان لێ گیراوە وەبزانین ئەمانە چیان وتوە وە ئەبێ حەق وباطل لەقسەکانیدا جیابکەینەوە من نالێم هەموو کەسێك هەر حەقە و هەمووکەسێك باطلە قسەکەی نا ئەبێ سەیربکەین کامەحەق بوو ئەوە حەقە کامەی باطل بوو ئەوە بەتالە کەسیش نیە معصوم بێ تەبعەن شێخ سعد کەوای وتی مەلیك عبدالله شتێکی وای کردوە یەکسەر لەهئەی کیبار دایانبەزاندە خوارەوە (ولو سألت واحدا من هؤلاء عن أبسط مسألة في التوحيد ما أجابك بجواب صحيح) ئەگەر تۆ لەوانە پرسیاربکەی لەئاسانترین مەسئەلە لەتەوحید ناتوانی وەلامت بداتەوە (أعني الذين يقولون هذه المقالة.) ئەلێ مەبەستم ئەوەیە کە ئەم قسەدەکا ئەمەش بەعمومە ؟! ناوالله بەعموم نیە ناوالله کەس هەیە الحمدلله باشترین عیلمی هەیە ئاگاداری ئەم خالانە بین ئێمە رێزمان هەیە بۆ علماء بەلام ئێمە عەبدی علماء نیم ئێمە عەبدی خواین رێزمان هەیە بۆ علماء

وەختی سور نیە وەکو زۆر بیّ عقل هەیە ئەلیّ فلان و فلان خەتی سورە صحابە خەتی سور نیە لەبابەتی معصومیەتدا دەلێم لە راوبۆچوونەکانیاندا صحابە هەیە بەهەلە دا رۆیشتوە ئەوە بوو موسای ئەشعەری عبداللە ی کوری مسعود لەمەسەلەیەکی میراتدا خەلك ئەچیّ بۆلای ئەبو موسا بەوەلامێك وەلام ئەداتەوە وە ئەچن بۆلای عبداللە کوری مسعود بەوەلامێکی تر وەلام ئەداتەوە کە هی ئەبوو موسا هەلەیە کەچنەوە بۆلای پیّ ئەلێن ئەفەرمووی باشە مادەم ئەو عالمە لەناوتان هەیە بۆدێنە لای من ، کەواتە صەحابە معصوم نیە خەتی سور نیە لە بابەتی بۆچوونەکانیان چ جای علماء ئەم زەمانە یاخود ئەوانەی پێشوتر وەکو ئێمامی مالیك قاعیدە جوانەکەی بۆ دارشتووین (كُلُّ أَحَدٍ يُؤْخَذُ مِنْ قَوْلِهِ وَيَرُدُّ إِلَّا صَاحِبَ هَذَا الْقَبْرِ)[1] بەلام بەداخەوە ئەم قسەیە جیّ بەجیّ ناکرێت ئەمە تەنها لەسەر وەرەقەیە پەنائەگرین بەخوا قورئانەکەمان بۆتە حەرف لەسەر وەرەقە نایەتە واقیعەوە حەدیسەکانیش بەهەمان شێوە قەولی علمایان بەهەمان شێوە بەداخەوە زۆر بەداخەوە یاخود تعصوب هەیە وەکو بەبەغا هەر قسە ئەلێتەوە نازانی ماناکەی چیە کاکە تۆ دەبێت بزانی چیە !ئەبیّ بزانی چی دەلێت و چی نالێت (ولو سألت واحدا من هؤلاء عن أبسط مسألة في التوحيد ما أجابك بجواب صحيح ، أعني الذين يقولون هذه المقالة.) .

*(والفائدة الثانية : وهي فائدة عظيمة أن من نطق بكلمة الكفر عن جهل وهو لايدري) فائیدەی دووەم کە زۆر گەورەیە ئەویش ئەوەیە هەرکەسێك کەلیمەیەکی کوفر بکا کەلیمە کوفرەکە ئەوەیە کە بەفیعل بیکا کافر دەبیّ نەك بەخودی کەلیمەکە خۆیی ئەما ئەگەر بەخودی کەلیمەکە کافربیّ ئەوە کافرئەبیّ ، ئێستا جاهیلی وامان هەیە پەنائەگرین بەخوا جاهیلە بە ئوموری تەوحید و شیرك و کوفر ئەلیّ کابرا جوین بەخوا و پێغەمبەریش بدا ﷺ مادەم جاهیلە کافر نابیّ تۆ سەیری ئەم بیّ عقلیەکە ئەمە پیّ ئەلێن تۆ کافر بووی بەوقسەی تۆ کردت خۆت کافربووی شێخ الاسلام بن التیمیە ئەفەرمووی : (لەمحمدی کوری سحمونەوە إجماع نەقل دەکا ئەلیّ ئەوە کەسەی جوێن بە پێغەمبەربدا ﷺ کافرە ئەوەشکی

[1] : الكتب » عَبْد الرحمن بْن عَبْد اللَّه بْن معقل بْن يسار » عَبْد الرحمن بْن عَبْد اللَّه بْن معقل بْن يسار، رقم الحديث: ٣٤٤.

لەکافربوونی هەبێ ئەویش کافره)[1] چونکه ئێمه راناوەستین لەسەر ئەوەی والله تەنبیهی بدەینی چونکه تۆ چۆن موسلمان بووی چۆن هاتیته ناو ئیسلامەوەی ؟! به (لا اله الا الله محمد الرسول الله)تۆ وتت له الله گەورەتر نیه وه پێغەمبەرﷺ مورشیدی منه وه روونکەرەوەی ئەو دینەی منه وه پێغەمبەری خوایه ﷺ ئەبی بەگەوره و به معظم لەدلتدا رابیگریی تۆ جوێنی پێ ئەدەی ئەمه جەهل نیه ئەمه کوفره ناقضه لەدوای ئیمانەکەت کەواته تۆ لەپێشەوه هەرنەچویته ناو ئیسلام کەواته هەرنەت زانیوه خوا وپێغەمبەر کێ یه تا بلێن جەهلی هەیه ! ئایا جاهیل به(لا اله الا الله)موسلمانه؟! نەوالله موسلمان نیه کەواته دووشت روودەدا هەردووکیان تاله یان هەرنەهاتوویته ناو ئیسلامەوه یاخود هاتویت و ئیسلامەکەت شکاندوه هەرحیزبێك ئێستا تۆ بچۆره ناویەوه حیزبی علمانی پەنا ئەگرین بەخوا ئینسان کەچوه ناو علمانیەتەوه کافر ئەبێ مەبەستمان لێرەدا نمونەیه کەتۆ چویته ناو حیزبەکه رەئیسەکەیت لا گەورەیه خۆتی لەپێناو ئەدەی بەکوشت و قوربان دەباشه وەره جوێنێکی پێ بده بزانه چیت لێ ئەکەن! بزانه چیت لێ ئەکرێی پێت ئەلێن تۆ جاهیلی و نەتزانیوه ئەی چۆن هاتویته ناو حیزبەوه جاهیلبی به رەئیسەکه چۆن هاتویته ناو حیزبەکەوه کەواته تۆ زۆر جاهیلی زۆر وەکو ئەلێ کابرا گەمژەتره له گوێدرێژی مالەکەی خۆیی کەسێك جوێن بەخوا و بەپێغەمبەربدا ﷺ بلێ والله کافر نەبوه ئەوه علماء ئەفەرموون نەك کابرا کافره بەلکو ئەوەشی شك و گومانیشی هەبێ لەوەی جوێندەرەکه کافره ئەویش کافره (أن من نطق بكلمة الكفر عن جهل وهو لا يدري ثم نبه وتاب من ساعته فإنه لا يكفر) ئەمه ئەوه بوو کەباسمان کرد یانی بەقەولەکه کافر نابێ قەولەکه بوه فعلێك و پاشان فعلەکەی نەکردوه ئاگادار کرایەوه و ئیشەکەش نەکا ئەوه کافر نابێ (بدليل قصة بني إسرائيل مع موسى عليه السلام وبعض الصحابة مع النبي ﷺ فهو لا يكفر بذلك لكن بهذين الشرطين:) ئەو کافرنەبوونه بەدوو مەرجه :

*یەکەم (الشرط الأول : أن يكون قال هذا الكلام عن جهل ولم يتعمد.)بەنەزانین ئەمەی وتوه وه کاری بەکەلامەکەی نەکردوەی .

[1] :الصارم المسلول

*دووەم(الشرط الثاني : أن يتوب من ساعته ويترك هذا الشيء إذا تبين له أنه كفر.) واز لەو کارکردن بەو قسەیە و بێنی و واز لەقسەکەش بهێنی وەنەیکا ئەمە کافر نابیٚ .
بەلام ئەگەر کردی ئەمرۆ کێشەمان لەسەر ئەوەیە یەك نمونەم بۆ بهێنەوە بلێن صەحابە شیرکی کردوە و پێغەمبەری خوا ﷺ لەسەری تێپەری کردوە ڕۆژوو درۆژوو مانگ و دوومانگ قەینا لیٚ گەڕێن ئەمە جاهیلە یەك نمونەم بۆ بێنەوە ئەلێن هەمانە والله معاذ سجدەی بۆ پێغەمبەر برد ﷺ خۆ ئەوەش فیعل بوو کردیشی بۆ کافر نەبوو ، وتمان کە معاذ کاتێك کە ئەمەی کردوە ئەمە هەتا زەمەنی پێغەمبەری خوا ﷺ دروست بوە سجد بردن وەکو تەحییە و ڕێزگرتن نەك وەك عیبادە معاذ یەك بووە لەوانەی سەرمەشقی صەحابەکان بووە لەزانینی حەلال و حەرامەکان پێغەمبەرﷺ ناردوویەتی بۆ بۆ شوێنان و ئوموری تەوحیدی پیٚ ناردوە چۆن ئەم صەحابە بەرێزە ئاگای لەتەوحید و شیرك نیە ! ئەمە لەروانگەی ڕێز و مورحەتەوە کە بینی بۆ پاپا و قەشەکان سجدە ئەبرێی وەکو ڕێز چۆن بۆ ئادەم سجدە براوە چۆن بۆ یوسف سجدە برا خۆ ئەمە سجدەی عیبادە نیە سجدەی عیبادە بە إتفاقی هەموو علماء کافرە بۆهیچ کەسێك نابیٚ ببرێت یانی ئەگەر ئێستا هەرکەسێك سجدەیەکی عیبادەت بۆ ئادەم بەرێت یان بۆخاتەم بەرێت کافر ئەبیٚ سجدەی ڕێز بوو پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی ئەمە بەتال بوویەوە ئەمە سەنخ بوویەوە بۆیە علماء یان ئەفەرموون هەتا ئەوکاتە ئەمە هەبوو پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی ئەمە دروست نیە لەلای ئێمە ئینجا ئایە ئەگەر بە سەجدەی ڕێز سجدە ببرێت ئەمە خیلافە لەلای علماء هەندێك ئەلێن تەواو کافر لەدوای ئەمە چونکە تەواو ئەمرەکە زانراوە کەسێك بەرێز سجدە بۆکەسێك ببا ئەوە کافر دەبیٚ بەلام هەندێك ئەلێن کافر نابیٚ و لەشیرکی أصغرە ئەم کێشەیە خیلافیە لەنێوان علماء دا ئەگەر قەزیەکە ڕێزبوو ، ئەما عیبادە بەبیٚ خیلاف کافر ئەبیٚ کابرا ، دەلیل و بەلگە نیە کەوا صەحابە شیرکیان کردبیٚ پێغەمبەری (خوا ﷺ)بیٚ دەنگ بووبێت ئەی پێغەمبەر ئیشی چیە ! ؟ (وَأَنزَلْنَآ إِلَيْكَ ٱلذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ)[1] گەورەترین بەیان بەیانی شیرك و تەوحیدە چۆن بەیانی ناکا پێغەمبەرﷺ خۆوەکو مامۆستا ئاینیەکانی لای ئێمە نیە لەبەر خاتری جبەکەی و مێزەرەکەی مینبەرەکەی و مزگەوتە خۆشەکەی هەزارو یەك

[1] :سورة النحل اية :٤٤

شیركیش بلیٚ قەینا موشكیله نیه لەبەر موچەكەم بەخوا نانبراوم ئەكەن گەر ئەو قسه بكەم ئايا پێغەمبەر وادەكا ﷺ هیچ پێغەمبەرێك وای كردوه ! (علیهم الصلاة والسلام).
(فهذا لا يضره الكلام الذي قاله) ئەو كەلامه زیانی پیٚ ناگەینی بەم دوو مەرجه كه پاشگەزبوویەوه (وهذا جواب عن شبهتهم التي سبقت)ئەمه وەلامی وەلامی ئەم شوبهەیه كه تێپەری كرد (وهي أنهم يقولون إن بني إسرائيل لم يكفروا ، وأصحاب محمد ﷺ لم يكفروا بهذه الكلمة) شوبهەكەیان ئەوەیه كه ئەلێن ئەوەشیان وت خۆ كافریش نەبوون وەلامەكەی ئەوه بوو (نقول لهم إنهم لم يكفروا لأنهم قالوها عن جهل ونبهوا وتركوها وتابوا إلى الله عزوجل) بەنەزانین وتیان جا ئاگاداربه ئەم جەهله نابیٚ بلێن شیركی أكبر بەجەهل كرا موشریك نابیٚ نەخێر علماء ئەفەرموون بەجەهل شیركی أكبر كرا ئەوكەسه موشریك ئەبیٚ جاهیل بیٚ یان جاهیل نەبیٚ بەس ئەمێنێتەوه سەرئەوەی سزادەدرێت یاخود نا ئەوئایەتانەی كەوا بەكار دەهێنرێن (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا)[1] ئەوه بۆ عەزابدان وسزاكەیەتی (ونبهوا وتركوها وتابوا إلى الله عزوجل أما أنتم فتتنبهون بالليل والنهار وتصرون على دعاء القبور والصالحين ولا تصغون أسماعكم لما يقال لكم تكبرا وعنادا.)ئەمرۆ وایه هەزارو یەكجار پێیان بلیٚ گوێیان پیٚ نیه و بەگوێت ناكەن جا دوعاتی گومراكانیش دێن لەسەریان بەوەلام دێن وه دیفاعیان لیٚ دەكەن .

*سیٚ یەم (والفائدة الثالثة : تفيد هذه القصة أن من لم يكفر بكلمة الكفر) سود وفائیدەی سیٚ یەم ئەوەیه كابرا ئەگەر كافر نەبیٚ بەو كەلیمەیه (إذا قالها جهلا فإنه لا يتساهل معه) كافرنەبوو لەبەر ئەوه بوو كەباسمان كرد بەلام ئایه متساهیل و نەرم دەبین لەگەلیدا و موداهەنەی لەگەل دەكەین و لیٚ دەگەرێن ؟! نەخێر (بل يغلظ عليه في الإنكار كما غلظ موسى عليه السلام على قومه) هەروەكو چۆن پێغەمبەر موسا ئەو قسەیەی كرد و فەرمووی ئێوه واتان كرد كەوا خوایەكتان بۆ دابنێن ئەی الله ! ئەو قسه گەورەیەی لەگەلدا كردن(وكما غلظ محمد ﷺ على أصحابه الذين قالوا هذه المقالة من باب الزجر والتحذير

[1] سورة الاسراء اية :١٥

لاجتناب ذلك والحذر منه.) پێغەمبەر محمد ﷺ هەمان قسەی پێغەمبەر موسای كردەوە بۆئەوەی كەوا واز بێنن .

(الرد على من زعم الاكتفاء بقول لا إله إلا الله ولو أتى بما يناقضها)

*شوبهەی دەيەم:

شێخ محمدی كوری عبدالوهاب ئەلێ (ولهم شبهة أخرى يقولون إن النبي ﷺ أنكر على أسامة قتل من قال لا إله إلا الله وقال : (أقتلته بعدما قال لا إله إلا الله) [1]) ئەلێن كاتێك كە ئوسامە پياوێكی كوشت كەلەكاتێكدا لەريزی موشركين بوو كەهات و وتی (لا اله الا الله) ئەويش كوشتی پێغەمبەری خواﷺ وتی لەدوای ئەوەی وتی (لا اله الا الله)تۆكوشتت ! ئێمە ئەلێن (لا اله الا الله)چۆن ئێمە بەموشريك ئەزانن ئەمەش يەكێكە لەگەورەترين شوبهەكانيان لەزەمانی شێخ محمدی كوری عبدالوهاب رەحمەتی خوای لێ بێ تاوەكو ئێستاش ئەوەيە نەقدی دەكەن ئەلێن ئەو كەسانێكی كوشتوە وتويەتی (لا اله الا الله محمد الرسول الله) نوێژ ئەكەن رۆژوو ئەگرن زەكاتيان دا وە حەجيان كردوە و تەوافيان كردوە ئەويش ئەلێ راستە ئەمانە ئەعمالن بەلام شيرك ئەمانە ئەسرێتەوە لەلای ئێوە ناقض نيە كەواتە (وكذلك قوله ﷺ (أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله)[2] وأحاديث أخر في الكف عمن قالها.) هەروەها ئەم حەديسانە ئەهێنەوە لەسەر تەريقەی مورجيئە كە كە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی هەركەسێك بلێت (لا اله الا الله) هەرئەوەندە ؟! نەخێر هەرئەوەندە نيە ئاخر تۆ ئايەتت هەيە وە حەديست هەيە بۆ ئايەتێك و حەديسێك ئەهێنی هی پێغەمبەری خوا ﷺ باقی ئايەت و حەديسەكانيتر هەمووی لێ قەتع ئەكەی نايكەی بەتەفسير بۆ ئەمە پێغەمبەری خوا ﷺ كاتێك كە ئەلێ من ئەمرم پێكراوە شەر لەگەل هەموو كەسێكدا بكەم لەناوی بەرم الا ئەوەی كە ئەلێت (لا اله الا الله محمد الرسول الله)ئينجا نوێژ بكا و زەكات بدا ئەی باشە بۆچی باسی ئەوەش ناكەی تەنها لەسەر (لا اله الا الله)كە رادەوەستيت ئەوە باسی نوێژ و زەكاتيشی نەكردوە لەصحيحی بوخاری و موسليمشدايە ئەو حەديسە ئەی بۆ نوێژ و

[1] : البخاري الديات (٦٤٧٨) ، مسلم الإيمان (٩٦) ، أبو داود الجهاد (٢٦٤٣) .

[2] : البخاري الصلاة (٣٨٥) ، الترمذي الإيمان (٢٦٠٨) ، النسائي تحريم الدم (٣٩٦٧).

زەكاتەكە لادەبەی ! ئەلێ ئەوەی بلێ (لا اله الا الله) تەواو ! باشە وەرە كابرا ئەلێ (لا اله الا الله) نالێ محمد الرسول الله ئەبێ !؟ نابێ، باشە ئەلێ (لا اله الا الله محمد الرسول الله)نوێژیش ئەكا و زەكاتیش ئەدا بەس دەلێ رۆژی قیامەت حەق نیە ئەبێ ئاخر مانای (لا اله الا الله)ئەوەیە كە ئیمانیش بەرۆژی دوایی بهێنی كەس هەیە لە علماء بلێ ئیمانت بە رۆژی دوایی نەبێ تۆ موسلمانی ! ئی خۆ لە جوملەی (من قال لا اله الا الله) ئەوەی تیا نیە ئەبێ بزانی (لا اله الا الله) ئەوە ئەگرێتە خۆیی ئەوشتانە ئەگرێتە خۆیی كە ئیمانە و واجبە لەسەرت كەوا دەبێ ئیمانە بەوشتانەش بهێنی یاخود عەمەل بەوشتانەش بكەی ئەوەتا لەبابی عەمەلدا وتویەتی ئەبێ نوێژ بكەن و زەكاتیش بدەن لەحەدیسەكەدا پێغەمبەری خوا ﷺ وای فەرموو لەزەمانی پێغەمبەردا یەك كەسم بۆ بێنە لەصەحابەكان نوێژی نەكردبێ یەك كەسم بۆ بێنە !؟ نەك وەكو متأخرین تساولیان كردییە والله مادەم ئیمانی پێ هەبێ قەیناكە ئی خۆ شەیطانیش باوەری بە ئەمرەكەی خوا هەبوو كەوتی سەجدە ببە خۆ ئەوە نەبوو كەوا بلێ من ئینكاری ئەوە ئەكەم و جحودی ئەوە نەكرد نەخێر چاك ئیمانی پێ هەبوو موناقەشەی خوای گەورەی كرد و وتی من چۆن سوجدەیەك ببەم من لەئاگرو ئەو لەقور بەفیعلكە كافربوو كە فیعلەكەی نەكرد ئیشەكەی نەكردو و أبا و إستكباری كرد (أَبَىٰ وَٱسۡتَكۡبَرَ وَكَانَ مِنَ ٱلۡكَٰفِرِينَ)[1] ئەمانەی ئێستا هەمووی ئاوا نیە ! بۆ نایكەی ئادەی ئەگەر بڕوات بەم خوایە هەیە بڕوات بەرۆژی دوایی هەیە لێ دەترسێ لەجەهەنەم ئەترسی حەزت لەبەهەشتە چۆن تۆ ئەو نوێژە ناكەی هەتا ئیمانیشت بەهەشت و جەهەنەم هەبێ تۆ كە ئەمرت پێكرا جێ بەجێ نەكەی ئەو ئەمرەی كە دەبێتە هۆی هەلوەشاندنەوەی ئیسلام بەنەكردنی ئەو ئەمرە تۆ كافر دەبی خۆ شەیطان بەتەواوی ئەمری بەبەهەشت و جەهەنەم هەبوو لەناو بەهەشتدا هاتۆتە دەرەوە لەمن و تۆ زیاتر ئیمانی بەبەهەشت هەیە لەبەهەشتی خواردوە و خواردویەتەوە خوای گەورە دەفەرمووی (فَأَخۡرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِۖ)[2] جا ئەمانە ئەبێ ئاگاداربین و شوبهەی مورجیئە زۆرن ١٣٠٠ سالە وە ئێستاش لەناو خەلكدا هەرزۆر پەرەی سەندوە بەچەندەها هۆكار بۆتە هۆی ئەوەی ئەم فكرەیە بلاوببێتەوە فكرەی چی والله بەس تۆ

---

[1] :سورة البقرة اية : ٣٤
[2] :سورة البقرة اية :٣٦

إعتقادت هەبێ عەمەلیشت نەبێ قەیناکە بۆیە ئەمانە بون بەگەورەترین دیفاع کەر لەطاغوتانی ئەم زەمانە کەبەکەیفی خۆیان کوفرو شیرك وضلالەت بنوێنن بەناوی ئەوەش ناویان بنێن ولی امر دەسەلاتداری موسلمانان ئەو إعتراف بە ئیسلامەکەی تۆ ناکا دەسەلاتداری چی ! بۆخۆت بێ عقل دەکەی .

پاشان ئەلێ شێخ (ومراد هؤلاء الجهلة أن من قالها لا يكفر ولا يقتل ولو فعل ما فعل .)مەبەستی ئەو جاهیلانە ئەوەیە کابرا بەس بلێ (لا اله الا الله)تەواو نەکافر ئەکرێی وە نە ئەکوژرێی وە هەرچیەکیش دەکا بابیکا .

(فيقال لهؤلاء المشركين الجهال)سەیرکە جارێکیتر شێخ محمدی کوری عبدالوهاب لەکاتێکدا جاهیلیشن و موشریکیشن بەموشریك ناوی بردن منع نەبوو ئەو جەهلە لەوەی پێ بلێ موشریك بەلکو موشریکشی پێت خست ئابەو موشریکە جاهیلانە ئەوترێی (معلوم أن رسول الله ﷺ قاتل اليهود)هەمووتان ئەزانن وە ئەمە لەلای هەمووتان زانراوە بۆ هەمولایەك پێغەمبەری خوا ﷺ لەگەل یەهود شەری کرد باشە یەهود نەیدەوت بڕوام بەخوا هەیە بەری والله ئەیانوت بروامان بەخوا هەیە هەتا خۆیان بەموسلمان ئەزانی (وسباهم وهم يقولون لا إله إلا الله)کردنی بە سەبایە کردنی بەعەبد لەکاتێکدا کە دەیانوت (لا اله الا الله) با بێنەوە سەر ئەو بێ ئەقلانەی کە الوحدة الدينا باس ئەکەن یەهود و نصرا ئەلێن (لا اله الا الله) وەکو ئێمە موسلمانان بەرێزن و بەحورمەتن ناوالله بێ رێزن و بێ حورمەتیشن بەلکو (شر البرييە)خراپرتین دروستکراون لەسەر ئەم زەمینە بەنصی قورئان (إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ وَٱلۡمُشۡرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمۡ شَرُّ ٱلۡبَرِيَّةِ)[1] ئەی قوربەسەر ئەو کەسەی کافری ناکا خۆی کافرە هەزارجاریش بلێ (لا اله الا الله) (وأن أصحاب النبي ﷺ قاتلوا بني حنيفة وهم يشهدون أن لا إله الا الله وأن محمدا رسول الله ويصلون ويدعون الإسلام) یانی سەیرکە قەومی موسیلەمەی کەزاب بوون کاتێك ئەوانە نوێژیان ئەکرد و بەرۆژووش ئەبوون و (لا اله الا الله محمد الرسول الله)شیان ئەوت ئینجا صەحابە چونە سەریان و قتل و عامیان کردن بەعالم و جاهیلیانەوە هەموویانەوە نەیانوت والله تەکفیری موعین وەکو ئەمرۆ مسائیلی کیبار شیرك و تەوحید موعین و غەیر موعین دەلیلمان نیە جیاوازی بکا لەنێوانیان یەك

[1] :سورة البينة اية : ٦

ئايەتەمان نيە جياوازى بكا لەنێوان موعين وغەير موعين بەلكو ئەگەر ئايەتەكان والىٚ بكەين ئەوا دەبێتە عيبرى سەر وەرەقە ﴿وَمَنۡ أَضَلُّ مِمَّن يَدۡعُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ﴾[1] ئايەتەكە بەعام باسى هەمووى ئەكا كىٚ لەوە گومراترە كە بيجگە ا داوا بكا (وأن محمدا رسول الله ويصلون ويدعون الإسلام)لەكاتێكدا ئەصحابى رسول الله ﷺ لێيان دان (وكذلك الذين حرقهم علي بن أبي طالب بالنار)على كورى ئەبى طالب سوتاندنى بەئاگر نوێژ و ڕۆژوويان ئەگرت و لەسەربازگەى على كورى ئەبى طالب بوون وە مناصرەى ئەويشيان دەكرد (وهؤلاء الجهلة مقرون أن من أنكر البعث كفر وقتل)هەموو ئەزانن ئەو جاهيلانە كەوا إقرار دەكەن بەم راستيانە كە هەركەسێك إنكارى ئەوەبكا كەوا ڕۆژى قيامەت نيە با هەزار نوێژو ڕۆژووش بكا لىٚ قبول ناكرێى با هەزارجاريش بلىٚ (لا اله الا الله) (وأن من جحد شيئا من أركان الإسلام كفر وقتل ولو قال لا إله إلا الله.) هەركەسێك يەك لەرووكنەكانى ئيسلام ئينكارى بكا كافرە وەلىٚ ئەدرێى با بشلێت (لا اله الا الله).

(فكيف لا تنفعه إذا جحد شيئا من الفروع وتنفعه إذا جحد التوحيد الذي هو أصل دين الرسل ورأسه ؟) يانى سەيربكە والله ئەگەر بێتوو تەوحيد جحدبكا (لا اله الا الله) كەوا ئەمرمان پێكراوە كەوا شيرك نەكەين شێخ ئەلىٚ(فكيف لا تنفعه إذا جحد شيئا من الفروع وتنفعه إذا جحد التوحيد)بە إتيفاقى علماء ئەلىٚ ئەو كەسەى بلىٚ نوێژ واجب نيە (لا تنفعه)باشە ئەمە چۆن وايە تۆ تەوحيديش ئينكارى بكەى والله لەويش (لا تنفعه)علماء بە إتيفاق ئەلێن ئەو كەسەى باوەرى بەنوێژ نەبىٚ كافرە بابڕواى بەهەموو شتەكانيتر هەبىٚ سودى پىٚ ناگەيەنىٚ بلىٚ (لا اله الا الله)ئەى باشە چۆن لێرەدا تەوحيد كە لەو گەورەترێكە ئينكارى بكا هەليوەشێنێتەوە بلێت والله سودى پىٚ دەگەيەنىٚ ! (ولكن أعداء الله ما فهموا معنى الأحاديث.) سەيرى ئەم كەليمەيە بكەن و سەرەنجى بدەن (أعداء الله)ئەوەيە حەق ئەبىٚ تۆ موداهەنە نەكەى ئەبىٚ تۆ نەرم و نيانى بەماناى ئەوەى كەوا حەقيقەتى پىٚ نەلىٚ وانەكەى ئەوەتا ئەلىٚ شێخ دووژمنانى خوا لەم حەديسانە تىٚ نەگەيشتوون حەديسەكان مانايان وانيە ئينجا دێت شێخ شەرحى دەكا .

[1] :سورة الاحقاف اية :٥

*(فأما حديث أسامة فإنه قتل رجلا ادعى الإسلام) حەدیسی ئوسامە ئوسامە کابرایەکی کوشت إدعای ئیسلام ئەکا (بسبب أنه ظن أنه ما ادعاه إلا خوفا على دمه وماله)ئوسامە وای دەزانی ئەمە لەترسا وتویەتی (لا اله الا الله) بۆیە کوشتی واتا لەلای ئوسامە موشریکە ئەو کەسە وە کوشتی وە لەبەر ترس وتی (لا اله الا الله) وتی رزگارم دەبی وا تێگەیشتبوو تاوەکو مال و خوێنی حەلال نەبێ وتی (لا اله الا الله) تاوەکو بە مانای ئەم کەلیمەیە بپارێزرێی ئوسامە وا تێ گەیشت (والرجل إذا أظهر الإسلام) وەکەسێکیش ئیسلامی دەرخست بۆتۆ (وجب الكف عنه) لەدینی ئیسلامی ئێمە وایە دەبێ تۆ لێ بگەرێت کە گوێت لێ بوو وای وت ئەوە لە ظاهیردا موسلمانە (حتى يتبين منه ما يخالفه ذلك) ئینجا لێ دەگەرێن بزانین کاتی نوێژ هات نوێژ ئەکا ئەگەر نوێژی نەکرد تەواو لێ ئەدرێی (لا اله الا الله)کەی سودی پێ ناگەیەنێ نەك هەتا سەر بڕوا هەتا چەندین سال تۆ بلێت نەوالله مادەم ئیمانی بەنوێژ هەیە قەینا موسلمانە بانوێژیش نەکا ئەوها نەبووە ئەوەتا ئوسامە ئەوها تێ گەیشتوە لەبابەتەکە وە پێغەمبەری خوا ﷺ پێ فەرموو نەئەبوایە واتبکردایە تۆ ئەبوایە لێت بگرایە بمانزانیبا راست دەکا یان نا بچوبایە ژێر تاقیکردنەوە، تەشبیە نەبێ کەیەکێك دادەمەزرێی ئەلێ سالێك لەژێر موراقەبەدا ئەمێنێتەوە بزانین چۆنە ئەگەر نا دامەزراندنەکەی لێ ئەسێنینەوە تۆ لێرە سەیری ئیسلام بکە کاتێك کابرا ئەلێ (لا اله الا الله محمد الرسول الله) ئەبێ جێ بەجێ بکا ئەرکان و واجبات ومستەحباتی ئیسلام جێ بەجێ بکات ئەگەر نەیکرد لێ ناگەرێن ئەوها بڕوا بەئاسانی لەلای دەسەلاتداری موسلمان لێ ناگەرێت ئەوها بەئاسانی بڕوات بۆیە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی ((أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله)[1] (وأنزل الله في ذلك : يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا ضَرَبۡتُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَتَبَيَّنُواْ)[2] (أي فتثبتوا.) خوای گەورە ئەم ئایەتەی ناردە خوارەوە لە حەقی ئەم رووداوەدا فەرمووی ئەی برواداران ئەگەر ئێوە چوونە دەرەوە لەناو زەویدا جیهادتان کرد لەپێناوی خوای تعالى دا ئێوە ئاگاداربن و وریابن بزانن چی ئەکەن و چی ناکەن بزانن کێ ئەکوژن و کێ ناکوژن

[1] : البخاري الصلاة (٣٨٥) ، الترمذي الإيمان (٢٦٠٨) ، النسائي تحريم الدم (٣٩٦٧).
[2] :سورة النساء اية :٩٤

(فَتَبَيَّنُوا۟.) يانی (فتثبتوا)يانی لەسەر بين و لەسەر ئەوە بن كەوا بزانن لەكێ ئەدەن و لەكێ نادەن واتا شتەكە بەهەرەمەكی نەبێ .

شێخ ئەلێ (فالآية تدل على أنه يجب الكف عنه والتثبت)كەواتە ئايەتەكە لەسەرمانی واجب كردوە كەوا وريابين كە بەرامبەرەكەمان چيە (فإن تبين منه بعد ذلك ما يخالف الإسلام قتل)ئەگەر بۆمان بەيان بوو وەرۆشن بويەوە كە ئەو كابرايە درۆ دەكا لەگەل (لا اله الا الله)كەدا ئەوكاتە ئەكوژرێی (لقوله) : فتبينوا (ولو كان لا يقتل إذا قالها لم يكن للتثبت معنى.) لێرەدا باسی ئەگەر نەكوژرێی كە ئەلێت (لا اله الا الله) وە ئەم شەخصە دواتر كارەكان جێ بەجێ ناكا ئێمەش دەبێ (تثبت) ی لەسەر بكەين ئەوكاتە مانا بۆ تثبتەكە نامێنێتەوە يانی خوای گەورە كە دەلێ (تبينوا) يانی چی كە كەسێك لەجيهاد و لەشەردا ئەبينی كەسێك ئەلێ (لا اله الا الله) يان ئايەتی ترمان هەيە (وَلَا تَقُولُوا۟ لِمَنْ أَلْقَىٰٓ إِلَيْكُمُ ٱلسَّلَـٰمَ لَسْتَ مُؤْمِنًا)[1] وای پێ مەلێ لەبەر ئەوەی تاوەكو بزانی و تبين بكەی بۆچی تبی ن دەكرێی ؟! بۆ ئەوەی بزانێ راست دەكا ياخود نا ئەگەر راستی نەكرد دەكوژرێی كەواتە لێرە نەهی نيە لەوەی كەوا بەعام نابێ بيانكوژيی مادەم وتی (لا اله الا الله) نابێ ! نا بەلكو خوای تعالی وتی دەبێ تبين بكەی تبينيش بۆ ئەوەيە بزانی بەردەوامە لەسەر ئەو عهدە كە دايی چونكە (لا اله الا الله) عهدە لەگەل خوادا هەموو بەيانی و ئێوارێك تۆ ئەلێ (وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ)[2] من لەسەر عهدەكەی تۆم كە عهدەكەشی موسلمانبم ئەی وەعدەكە چيە ئەوەيە كەوا تۆ وەعدت داوە بمخەيتە بەهەشت و خۆتم نيشان بدەی خوايە من موسلمانبوم تەسليم بەتۆ بووم چی ئەلێ بەسەر چاو داواش ئەكەم تۆ لەحەقی مندا ئەو پاداشتم بدەيتەوە كەوا بۆت داناوين ئەوە عهد و وەعدەكەيە جا زۆر كەس هەيە ئەيلی و نازانی مانای كەليمەكە چيە بەداخەوە جا كەواتە كابرا كە ئەمەی وت ئەبێ لێ بكۆلينەوە بزانين چی دەكا .

[1] :سورة النساء اية :٩٤
[2] : رواه البخاري (٦٣٠٦)

(وكذلك الحديث الآخر وأمثاله معناه ما ذكرناه) حەدیسەکە و نمونەی ئەم حەدیسانە ئەوەیە ئێستا حەدیسیترمان هەیە مرجیئەکان نایهێنن ئەلێ (مَنْ قال لا إلهَ إلاَّ اللَّهُ محمدا رسولُ اللَّه ، وكَفَرَ بِما يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ ، حَرُمَ مالُهُ وَدَمُهُ ، وَحِسابُهُ على اللَّه تعالى)[1] مەرجی دووەمی حەدیسەکە ئەوەی بلێ (لا اله الا لله) وەکافر بێ بەوەی کە لەغەیری خوا دەپەرسترێی ئەبێ بلێ من کافرم پێ من بڕوام بەهیچ طاغوتێك نیە خۆت تبراء بکەی لێیان ئینجا حەرام دەبێ مال و خوینی ، کەواتە کەی مال و خوێنت حەرام دەبێ هەر بە(لا اله الا الله)! نەخێر بەلکو دەبێ تۆ تبراء ش بکەی لە طاغوتان وە ئەبێ تەماشای حالت بکرێی بزانی راست دەکەی لەگەل وتەکەدا ئەی إستتابە بۆچی دانراوە لەکتابە فقهیەکان داوای تەوبە کردن لەکەسێك کەئەکەوێتە کوفری عقائیدیەوە یان کوفری قەولی یان کوفری فیعلی نوێژ ناکا ئەوەتا علماء امامی شافیعی رەئیان وایە کە ئەلێ کابرا ئیمانی پێ هەبی و کافر نابێ لێ ناگەرێی بڕوا ئەلێ ئەبێ تەوبەی لێ داوابکرێی گەرنا بکوژرێی وەلەو لەلای ئەو بەموسلمانیەتی ئەروا شێخ الاسلام رەدێکی توندی ئەم بۆچونە ئەداتەوە لە مجموع فتاوی ئەلێ ئەمە سەیرە و قاعیدەیەکی باطلە کابرا بکوژرێی و کوشتن هەلبژێری و بشلێت والله موسلمانی ! ئاخر ئەمە لەعقلدا نیە کابرایەك بلێ بمکوژە و نوێژ ناکەم تۆ بلێ والله کاکە تۆ موسلمانی و بۆ بەهەشت برۆ ناکرێی ئەمە چۆن وەکو کەسێك سەیر دەکرێی و زینایەکی کردوە کابرا زانی محصەنە و دوایی بەردەباران دەکرێی و نوێژی لەسەر ئەکەین یان کابرا کابرایەکی کوشتوە بەعەمدی و ئەشزانی کەوا هەلەی کردوە ئیمانی بەخوا و پێغەمبەری خوا ﷺ هەبوە ونوێژ ئەکا و رۆژوو ئەگرێی و زەکات ئەدا دوای ئەم کوشتنەی ئەبێتە هۆی کەفارەت بۆیی بەنصی حەدیس بەس ئایا کوشتنی تاریك نوێژ ئەبی بەکەفارەت بۆیی ! نابێ بەکەفارەت بۆیی بەلکو تاریکی نوێژ وەکو پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی (العهد الذي بيننا وبينهم الصلاة فمن تركها فقد كفر)[2] إجماعی صەحابەی لەسەرە بەبێ خیلاف وەکو ئیمامی محمدی کوری نصری مروزی لەکیتابی تعظيم تارك الصلاةدا باس دەکا.

[1] :رواه مسلم
[2] : رواه أحمد والترمذي والنسائي وابن حبان والحاكم

(وكذلك الحديث الآخر وأمثاله معناه ما ذكرناه : أن من أظهر الإسلام والتوحيد)هەركەسێ یەكخواپەرستی دەرخا (أن من أظهر الإسلام والتوحيد و كذلك الحديث الآخر وأمثاله معناه ما ذكرناه : أن من أظهر الإسلام والتوحيد)ئەگەر بۆمان دەركەوت كەوا هەلی وەشاندەوە ئەوە ئەوكاتە لێ قبول ناكرێ (والدليل على هذا أن رسول الله ﷺ الذي قال: (أقتلته بعدما قال لا إله إلا الله ؟!)[1] دەلیل لەسەر ئەوە پێغەمبەری خوا ﷺ بە ئوسامەی وت تۆ كوشتت لەدوای ئەوەی وتی (لا اله الا الله) (وقال : أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله)[2] ئەمرم پێكراوە كەوا لەخەلكی بدەم بیانكوژم لەناویان بەرم هەتا ئەلێن(لا اله الا الله) بەمانا و ناوەرۆكەكەی تێبگا بە ظاهیر و باطنی ئەم كەلیمەیە تێ بگەن مانای چیە (هو الذي قال في الخوارج) شێخ فەرموویەتی كەوا پێغەمبەری خوا ﷺ دەربارەی خەورایج فەرموویەتی (أينما لقيتموهم فاقتلوهم ، لئن أدركتهم لأقتلنهم قتل عاد)[3] پێغەمبەری خوا ﷺ باسی خەواریج ئەكا ئەفەرمووی ئائەوانە لەكوێی بینیتان لێیاندەن و بیانكوژن بەخۆم بیان بینم لەهەرشوێنی قەتل و عامیان دەكەم وەك قەومی عاد وەكو چۆن عاد بەیەكجار هەمووی لەناو بران بەتێكرا كەسی نەمایەوە علماء دەفەرمووی (قتلا لايبقى منه احدا)یەك كەسی نەهێلێتەوە (إشارة إلى قولى اتعالى: فَهَلۡ تَرَىٰ لَهُم مِّنۢ بَاقِيَةٖ)[4] خوای تعالی لەقورئانی پیرۆزدا كەباسی قەومی عاد دەكا ئەلێ كەلەناوی بردن كەسی هێشتەوە !؟ نا بەلكو دوا براوی كردن پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی بیانبینم دوا براویان ئەكەم مەبستەكە لێرە ئەوەیە كە ئەلێ (لأقتلنهم قتل عاد) چۆن قەومی عاد لەناو بران بەتێكرا كەسیان نەمانەوە ئەوها خەواریج لەناو ئەبەم شێخ محمدی كوری عبدالوهاب إستشهادەكا بەوەی كەوا ئەم حەدیسەمان بۆ ئەهێنی (مع كونهم من أكثر الناس عبادة .)هەموومان متأكیدین كەوا خەواریج كەسانێك بوون كەوا زۆرترین عیبادەتیان هەبووە بەشایەتی پێغەمبەری خوا ﷺ خۆیی ئەها (لا اله الا الله) كەیان نوێژەكەیان رۆژووەكەیان زەكاتەكەیان وقورئانەكەیان هیچ سودی نەبوو (وتهليلا حتى إن الصحابة يحقرون أنفسهم عندهم) صەحابە كەسەیری ئەوان وسەیری خۆیانیان ئەكرد ئەوە

[1] : البخاري الديات (٦٤٧٨) ، مسلم الإيمان (٩٦) ، أبو داود الجهاد (٢٦٤٣)
[2] : البخاري الصلاة (٣٨٥) ، الترمذي الإيمان (٢٦٠٨) ، النسائي تحريم الدم (٣٩٦٧)
[3] : البخاري التوحيد (٦٩٩٥) ، مسلم الزكاة (١٠٦٤) ، النسائي الزكاة (٢٥٧٨)
[4] :سورة الحاقة اية : ٨

نوێژەی ئێمە دەیکەین لەگەل هی ئەوان مەگەر خوا قبولی بکا هی ئێمەی کەی نوێژە هی ئەوان ماشاء الله نوێژە چەند شەخصێك بوون لەسەر عیبادەت هەتا بلێ پێداگیربوون (وهم تعلموا العلم من الصحابة)لەصەحابە فێربوون و قوتابی صەحابە بوون (فلم تنفعهم لا إله إلا الله) ئەو (لا اله الا الله)سودی پێ نەگەیاندن (ولا كثرة العبادة ولا ادعاء الإسلام لما ظهر منهم مخالفة الشريعة.)کە موخالەفەی شەریعەیان کرد هیچ سودی پێ گەیاندن ! خۆ هەموو کەسێك ئەمە ئەزانێ ئەم واقیعە ئەزانێ لەکاتێکیشدا ئەبێ وریابین کەوا خەواریج لەلای ئەهلی عیلم دوو رەئیان لەسەر هەیە کەوا ئایە کافر بوون یاخود کافر نەبوون هەندێك لەئەهلی عیلم ئەلێ نەخێر ئەوانە کافر نەبوون ئەوانە ئەهلی بیدعن هەندێکیش ئەلێ با کافربوون ئینجا کێشە لەنێوان ئەم دوو بۆچوونەدا هەیە ئەگەر سەیری بکەی خودی شێخ الاسلام إبن تيميه کافریان ناکا وە ئیمامی علیش کافریان ناکا هەشە لە علماء بەدەلالەتی ئەو حەدیسانەی کەوا دەفەرمووی (يمرقون من الدين مروق السهم الرميه)[1] یانی دەرچوون لەدین کافربوون ، لەگەل ئەوەشدا هەموو متفیقن کەوا خەواریج ئەو پێداگیرییە لەسەر عیبادە ! هەتا گوناهێك بکەی لەلای ئەوان کافر ئەبی گوناهیان نەئەکرد .

(كذلك ما ذكرناه من قتال اليهود وقتال الصحابة بني حنيفة) هەروەها چۆن باسمان کرد کەوا پێغەمبەری خوا ﷺ لەیەهودی دا کە دەیانوت (لا اله الا الله) هەروها صەحابە بنی حنیفەیان لەناوبرد و لیاندا بەهەموویانەوە هیچ ئەو (لا اله الا الله) و نوێژ و رۆژووە سودی بەوان نەگەیاند (وكذلك أراد ﷺ أن يغزو بني المصطلق لما أخبره رجل أنهم منعوا الزكاة) پێغەمبەری خوا ﷺ صەحابەیەکی نارد بۆ بنی مصطلق کاتێك کەوا ئەهاتن بۆلای پێغەمبەر ﷺ و وەفدیان ئەنارد بۆلای کە موسلمان بن و داوای زەکاتیان لێکرد وتیان ئێمە زەکاتت ئەدەینی شەخصێکی نارد پێغەمبەرﷺ کەوا زەکاتە کۆبکاتەوە شەخصەکە ترسا کەکاتێك نەچوە ناویانەوە هەر لەرێگا گەرایەوە وتی نەبا شتێکم لێ بێت بەپێغەمبەری خوا ﷺ می وت مەنعی زەکاتیان لیکردووم زەکاتەکەیان نەدا بەداخەوە ئەم قسەی کرد کاتێکیش پێغەمبەری خوا ﷺ جەیشی ئامادەکرد کەوا بروات لێیان بدا ئەوانیش جەیشەکە ئەبینن ئەوانیش ئەلێن بۆچی هاتوون بۆلێدانی ئێوە بۆ والله زەکاتان نەدا والله ئێمە ئاگامان لەهیچ

[1] :صحيح أبي داود ٤٧٦٥

نیه کەس نەهاتووه پێمان رابگەیەنێ ئەلێن کاتێك پێغەمبەری خوا ﷺ ویستی غەزوەی بنی مصطلقه بکا (أن يغزو بني المصطلق لما أخبره رجل أنهم منعوا الزكاة حتى أنزل الله)یانی پێغەمبەرﷺ پێغەمبەری خوا ﷺ وازی هێنا وتبیێتی قەینا لێیان گەرێن (لا اله الا الله)كه سودیان پێ دەگەیەنی ! نوێژەكه سودیان پێ دەگەیەنێ بازەكاتیش نەدەن ! جەیشی ئامادە كرد بەرەو روویان لێیان بدا هەتاوەكو دەركەوت و خوای تعالی ئایەتی ناردەخوارەوە (يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن جَآءَكُمۡ فَاسِقُۢ بِنَبَإٖ فَتَبَيَّنُوٓاْ أَن تُصِيبُواْ قَوۡمَۢا بِجَهَٰلَةٖ فَتُصۡبِحُواْ عَلَىٰ مَا فَعَلۡتُمۡ نَٰدِمِينَ)[1] ئەی بروادارن ئەگەر فاسقێك هات هەوالێكی بۆهێنان ئێوه وردببنەوه لەخۆتانەوه جاری بەقسەی مەكەن بزانن شتەكه وایه یاخود نا نەكا كەسانێك نارەحەت بكەن بەوەی كەوا عیلمتان هەبێ لێیان بدەن و تووشی نارەحەتی ببن دوایش پەشیمان ببنەوه كارا ئاكای لەهیچ نیه والله زەكاتت نەداوه ئەویش بلێ من وام نەوتوه ئەلێرەدا سەیر بكه (وكان الرجل كاذبا عليهم)[2] كابرا درۆیی كرد لەسەریان جا مەوزعی شایەد جیه لەم قسەیه (وكذلك أراد ﷺ أن يغزو بني المصطلق) لەكاتێكدا ئەیانوت (لا اله الا الله محمد الرسول الله) نوێژیان ئەكرد و رۆژوویان ئەگرت هەر لەسەر ئەو مەسەلەی زەكاتەش ئەبو بكر (رەزای خوای لێ بێ) كاتێك بنی حنیفه زەكاتیان نەدا به ئەبو بكر لێ دان وه هیچ سودیكیان له وتنی (لا اله الا الله) و رۆژوو گرتن و نوێژكردن نەبینی (فكل هذا يدل على أن مراد النبي ﷺ في الأحاديث ما ذكرناه .) هەرچی ئەوان هێنایانەوه لەو حەدیسانه روونمان كردەوه كەوا ماناكەی چیه با له مانای ئەو ئایەت و حەدیسانه بەهەله تێ نەگەین دوایه تۆ سەیركه خوای تعالی دەفەرمووی (وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ)[3] ئەگەر جوان سەیری ئەم ئایەته بكەین بەداخەوه والله ی هەموو جاریك ئەوه ئەلێن ئەلێن خەلكی بەس ئەمه لەناو قورئانەكەدا ئەیخوێنێتەوەو جێ بەجێ ناكا لەواقیعدا وەبەسەر خۆشیاندا ناهێنن ئایەتەكه سەریحه و قەولی خوای تعالی یه غەیری ئیسلامت هەلبژارد لێت قبول ناكرێی تۆ خاسیری و كافری هەتا هەتایه لەجەهەنەمی ئیتر بۆ ناترسی بۆ دوایه تەماشا ئەكەی لەواقیعدا تۆ

[1] :سورة الحجرات اية :٦

[2] : انظر تفسير ابن كثير :٤\٢١٠-٢١١

[3] : سورة ال عمران اية : ٨٥

علمانی تۆ دیموکراتی و هەرچ ناوێك و بەرنامەیەکی دروست کراوت هەلبژاردوە یاخود هاواری پێغەمبەران و پیاوچاکان ئەکەی (وَإِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَحۡدَهُ ٱشۡمَأَزَّتۡ قُلُوبُ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱلۡأٓخِرَةِۖ وَإِذَا ذُكِرَ ٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦٓ إِذَا هُمۡ يَسۡتَبۡشِرُونَ)[1] کەباسی خوا ئەکرێت دلیان دا ئەخرێی کەباسی غەیری خوا ئەکرێی دلیان ئەکرێتەوە .

شێخ (صالح) ئەلێ :

(هذه شبهة من شبه المشركين عباد القبور الذين يدعون الإسلام ويزعمون أن عبادة القبور والاستغاثة بالأموات ودعاء الغائبين لتفريج الكربات – أن هذه أمور لا تضر ولا تخرج من الإسلام ، ما دام صاحبها يقول لا إله إلا الله)ئەلی ئەمە شوبهەیەکە لەشوبهەکانی موشرکین وە دائیمن ئێمە ئاماژە بەکەلیمەی المشركين ئەدەین لەکیتابەکەدا کەوا مەبەستی لە المشركين کێ یە ئەو کەسانەی ئەمڕۆ کەوا نوێژ ئەکەن و ڕۆژوو ئەگرن و عیبادەت ئەکەن بەلام لەگەل ئەوەشدا هاواری غەیری خوا ئەکەن ئەمە وایان لێ ئەکا ببن بەموشریك بۆیە شێخ لێرەدا ئەلێ (من شبه المشركين) هەتا بەوەش ڕاناوەستێ ئەلێ (عباد القبور) بۆئەمانە موشریکن لەبەر ئەوەی ئەمانە قەبر پەرستن یانی خوا ئەپەرستن و قەبریش ئەپەرستن (الذين يدعون الإسلام)وەکو وتم ئەمانە زۆر کەس ئەلێن کاکە ئەوە کەوتۆتە شیرکەوە موشریك نیە ڕاستە هەلەی کردوە بەلام بەجەهل تێ کەوتوە ! صەحیح وایە لەلای ئەهلی سونە و جماعە ئەو کەسەی بکەوێتە شیرك ئەوە موحید نیە بەتەئەکید موحید ئەو کەسەیە کەوا شیرك ناکا کەواتە ئەوە موشریکە بۆیە ئەلێ (الذين يدعون الإسلام)ئەمانە إدعای ئیسلام ئەکەن لەسەر ئیسلامی ڕاستەقینە نین چونکە ئیسلامی ڕاستەقینە دوورە لەشیرك و دوورە کوفربۆ خوای تعالی (ويزعمون أن عبادة القبور والاستغاثة بالأموات ودعاء الغائبين لتفريج الكربات – أن هذه أمور لا تضر) یانی وا ئەلێن کەعەبدایەتی کردن بۆ قەبرەکان و هانابۆ بردنیان و هاوار بۆ کردنیان داوای غائبین جا غائیب مردوو بێ یاخود کەسێکی زیندوو بێ ئەگەر لەلای نەبێ ئەمە ئەگەر لەلای بێ و داوای لێ بکا ئەوە دروستە و کێشەی نیە کەوا داوای لێ بکەی دوعای خێرت بۆبکا لەلای خوای تعالی بەلام بۆ مردووان نا (لتفريج الكربات

[1] :سورة الزمر اية :٤٥

-أن هذه أمور لا تضر)ئەلی ئەمانە شتێكن كەوا زەرە ناگەیەنێ بەئیسلامەكە بەئیمانەكە بە(لا اله الا الله)كە (ولا تخرج من الإسلام) لە ئیسلام ئێمە ناكاتە دەرەوە (ما دام صاحبها یقول لا إله إلا الله)مادەم كابرا بلێ (لا اله الا الله)تەواو هیچ شتێك زەرەی پێ ناگەیەنێ ! ئەمە هەلەیە دەلیلیان ئەوەیە (بدلیل أن النبي ﷺ أنكر على أسامة بن زید رضي الله عنهما لما قتل رجلا من المشركین أظهر الإسلام) ئەلێن ئەوەتا ئوسامە كە ویستی كەسێك بكوژێی لەموشریكەكان كاتێك كەوتی (لا له الا الله)پێغەمبەرﷺ ئینكاری لێكرد پێ وت (وقال لا إله إلا الله فقتله أسامة بعد ذلك ظانا أنه إنما قالها لیسلم من القتل فأنكر علیه النبي ﷺ)ئوسامە وتی بۆیە كوشتومە لەبەر ئەوەی درۆئەكا ویستویەتی خۆی لەمردن بپاریزی بۆیە من كوشتم پێغەمبەری خوا ﷺ ئینكاری لێكرد وتی مادەم وتی (لا اله الا الله)بۆ كوشتت ! ئەمە ئەكەنە بەلگە هەر كەسێك بلێ (لا اله الا الله) تەواو هاتە دائیرەی ئیسلامەوە ئیتر تۆ نابێ پێ بلێت موشریك ! ئەمە هەلەیە ئەم تێگەیشتنە لەبەر ئەوەی جاری با ئێمە سەیر بكەین ئەو كەسەی كە بلێ (لا اله الا الله) ئەوە رووكەشی بۆمان دەركەوت كەوا ئیمانداره بەلام ئەبێ ئێمە رەچاوی دوو خالی گرینگ بكەین :

*خالی یەكەم : بزانین موتمەسیك ئەبێ بە واجباتی (لا اله الا الله) نوێژ ئەكا رۆژو و ئەگرێی زەكات ئەدا حەج دەكا ئەمانە ئەكا یاخود نا ! .

*خالی دووەم :بزانین هیچ هەلوەشێنەرەوەیەكی ئیسلامی لێ بەدیناكرێی لەدوایدا ئەگەر بلێ (لا اله الا الله)دوای بلێت یارسول الله هاوار ئەوە هەلی وەشاندەوە ئەگەر وتی (لا اله الا الله) دواتر وتی یاعبدالقادری گەیلانی هاوار ئەوە هەلیوەشاندەوە هەروەك چۆن لەپێشان لەقەومی نوحدا ئەیانوت كە پیاو چاكەكانی خۆیان بانگ ئەكرد خوای تعالی نوحی نارد (علیه السلام)وە لەزەمانی پێغەمبەریشدا ﷺ كە پیاوچاكەكانی خۆیان بانگ ئەكرد وەكو هوبەل و لات و منات عوزا خوای گەورە پێغەمبەری نارد ﷺ ئێمەش لەم زەمانەی خۆماندا ئەلێن ئەگەر هەركەسێك لەداوی (لا اله الا الله)هاوار بكاتە غەیری خوای تعالی و نەزری بۆ بكا یاخود هانای بۆ بەرێی یان تەوكلی لەسەر ببەستی لەغەیری خوای تعالی ئەمانە هەمووی شیركەو ئیمانەكەی لێ بەتال ئەكاتەوە سودی پێ ناگەیەنی و ئیستفادەی (لا اله الا الله)نامێنی بۆیە ئەبێ سەیری بكەین كاتێك پێغەمبەری خوا ﷺ ئینكاری كردوە لەئوسامە خۆ

ئینکاری هەتا هەتایی نیە ئینکاری ئەوەیە تۆ جاری لەسەری رابوەستایتایە بمانزانیبایە ئایە خالی یەکەم جێ بەجێ دەکا کەواجبات کردنە وە دووەمشیان ناکات کە نەکردنی شیرك و کوفر و نەواقضی ئیسلامە یان نا (فاستدلوا بهذه القصة على أن من قال لا إله إلا الله فهو مسلم ولو فعل ما يناقضها من أنواع الشرك الأكبر) إستداليان کردییە بەم چیرۆکە لەسەر ئەوەی کەسێك بلێ (لا اله الا الله) ئەوە موسلمانە ئەگەر هەرشتێك بکا لەوەی ئیسلامەکەشی هەلدەوەشێنیتەوە لەئەنواعی شیرکی گەورەش ! جا بێنە سەر بابەتە نوێکانی ئەمرۆ بەداخەوە یانی زۆر جار خەلکی ئەپرسن فلان بۆ کافرە بۆچی خەلکی کافر ئەکەی ! وا ئەزانێ ئێمە خەلك کافر ئەکەین کابرا خۆیی خۆی کافر ئەکا کەسێك بێت بلێت (لا اله الا الله) دوایەش بلێ خوا زولمی کردوە لەئافرەت خوا زولمی کردوە لەبابەتی میرات بلێ خوا زولمی کردوە بەحوکم رەوایەتی ئەمە کەی ئیسلامی پێوە مایەوە ئەکاتە ئەوکەسە ئەمە ئیسلامەکەی هەلوەشاندەوە ئینجا ئێستا ئەم بابەتانە زۆر باوە لەناو بەناو رۆشنەبیرانی ئەمرۆدا على ئەساس کە ئێمە پابەند نین بەقورئانەوە ئەمە بۆکاتێکی پێشوو بوە ئەوە بۆخۆیی دینەکەی هەلوەشاندەوە هەزارجاریش بلی (لا اله الا الله)سودی نیە بۆیی هەروەکو ئەوانەی پێشوو کە هاواریان ئەکردە غەیری خوای تعالى خوا بەموشریکی دانان بەهەمان شێوە حوکمرانی داوا لەغەیری خوای تبارك وتعالى بکەیت و پێت رەوا بێ ئەوە دینەکەت هەلوەشاندەوە ئەوکاتە یان نقد و رەخنە لەخوای تعالى بگریی خوای تعالى دەفەرمووی (لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِۦ)[1] تۆش برۆی نەقد لەخوا بگریی و بلێ ئەو حوکمەی زولمی تێدایە ! ئەوکاتە ئەوە نیە (مسلم ولو فعل ما يناقضها من أنواع الشرك الأكبر) ئەوەندە هەلوەشێنەرەوەیان هەیە ناژمێردرێی نازانی سەیری کوێیان بکەی (فاستدلوا بهذه القصة على أن من قال لا إله إلا الله فهو مسلم ولو فعل ما يناقضها من أنواع الشرك الأكبر)ئەمە شوبهەکەیانە (وكذلك استدلوا أيضا بقول النبي ﷺ: أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله فإذا قالوها عصموا مني دماءهم وأموالهم إلا بحقها وحسابهم على الله عزوجل)[2] دێن ئەمە دەهێنن پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : من ئەمرم پێکراوە کەوا شەر لەگەل

[1] :سورة الرعد اية :٤١
[2] : البخاري الجهاد والسير (٢٧٨٦) ، مسلم الإيمان (٢١) ، الترمذي الإيمان (٢٦٠٦)

خەلكی بكەم و بیانكوژم ولەناویان بەرم هەتا ئەلێن (لا اله الا الله)ئەگەر وتیان ئەوە خوێن و مالیان پارێزراوە إلا بەحەقی ئیسلام نەبێ وە حیسابی ئەوان لەسەر خوایە ، ئەمە ئەكەنە دەلیل بەس موجەرد لەسەر ئەوەی وتنی (لا اله الا الله) پارێزەرە مال و خوێنیان پارێزراو دەبێ (قالوا فهذا دليل على أن من تلفظ بهذه الكلمة لا يقتل)ئەمە دەلیلە لەسەر ئەوەی هەركەسێك ئە كەلیمەیی وت ناكوژرێیی (ولو فعل ما فعل من أنواع الشرك في العبادة مع الأموات والأضرحة وصرف العبادات لغير الله ما دام أنه يقول لا إله إلا الله.) هەرچیەك بكا لەئەنواعی شیرك ئەمە موشریك نیە و كافر نیە جا هاواری مردوان بكا یاخود صەرفی عیبادەت بكا بۆ غەیری خوای تعالى یاخود وەكو وتمان حوكمرانی غەیری قورئان وسونەت قبول بكا وە بەلایەوە جائیز بی ئەم شتانە (ما دام أنه يقول لا إله إلا الله هذا حاصل شبهتهم ، وهي شبهة خطيرة إذا سمعها الجاهل ربما تروج عليه لا سيما أنهم طلوها بطلاء خادع وهو الاستدلال بالأحاديث الصحيحة لكن في غير موضعها) ئەمە دەكەنە دەلیل ئەمە شوبهەیە دەلیل نیە لەراستیدا شوبهەیەكی زۆر خەتەرەیشە لەسەر ئینسانی نەزان تێپەردەبێ ئینسانی نەزان ئەمەی گوێی لێ بێ ئەلێ راست ئەكا ئێستا زۆربەی زۆری خەلك وایی لێهاتووە گەر تۆ بلی مرتدە یان كافرە ئەی ئەی ئەوە نیە پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووی (من قال لا اله الا الله دخل الجنه)؟! وائەزانن (لا اله الا الله) كەلیمەیەكە بەس بەزمان ئەوترێی یانی هیچ ماناو ناوەرۆكێكی نیە ئەمە گەورەترین شوبهەیە كەوا دروست بووە تەنهانەت بۆئەوكەسانەش كەوا ناویان لەخۆناوە سەلەفی یانی بەداخەوە دینی مرجیئەیان بلاو كردیتەوە وە رەنگیان كردوە بەرەنگی عقیدەی سەلەفی بەداخەوە ،پاشان ئەلێ (وقد أجاب الشيخ رحمه الله عن هذه الشبهة بستة أجوبة مجملها:)شێخ محمدی كوری عبدالوهاب(رەحمەتی خوای لێ بێ)ئەوم شوبهانەی ئەوانی رەد كردەوە بە شەش وەلام :

* وەلامی یەكەم : (الجواب الأول : أن النبي ﷺ قاتل أناسا يقولون لا إله إلا الله) ئێمە پێیان ئەلێن سەیربكەن پێغەمبەری خوا ﷺ شەری لەگەل كەسانێكدا كرد وەكوشتنی و لەناوی بردن كەئەیانوت (لا اله الا الله) ئەوانە كێن لەوانەیە پێمان بلێن چۆن ئەیانوت (لا اله الا الله) خۆ كافرەكانی قوریش نەیان دەوت (لا اله الا الله) ئەلێن (فقاتل اليهود وهم يقولون لا إله إلا الله)ئەی لەگەل یەهود شەری نەكرد كە ئەشیان ئەوت (لا اله الا الله) ئایە (لا اله الا

الله)بەتەنها کافیه ! (وقاتل الصحابة بني حنيفة وهم يقولون لا إله إلا الله)صەحابەش ئەوانەی لە بنی حنیفەدا ئەوانەی لەگەل موسیلەمەی کەذاب کاتێك کە (لا اله الا الله)یان دەوت وە نوێژیان ئەکرد بەحیسابی خۆیان موسلمان بوون ئەوانە خۆ ئەیانوت (لا اله الا الله) (لما ظهر منهم ما ينافي هذه الكلمة) بەلام کاتێك کەوا ئەم کەلیمەیە کە (لا اله الا الله)یە لەبەرامبەر ئەمەدا چەندەها هەلوەشێنەرەوەیان لێ بەدیکرا ئەوە صەحابە لەوانەی دان و قیتالی لەگەل کردن (ولم تنفعهم هذه الكلمة ولم تكن مانعة من قتلهم.) ئەم کەلیمەیە سودی پێ نەگەیاندن وە نەبوە مانع لەوەی کەوا لەناویان بەرێت .

*وەلامی دووەم: (والجواب الثاني : في بيان تناقض هؤلاء) بیانی ئەوە ئەکەین کەوا ئەم کەسانە خۆیان خۆیان هەلدەوەشێنەوە چۆن؟! (لأنهم يقولون من أنكر الصلاة أو الزكاة والحج أو أنكر البعث والنشور يكفر عندهم) ئەو کەسەی ئینکاری نوێژ بکا یان زەکات یاخود حەج یان ئینکاری زیندوو بونەوە بکا دێن پێیان دەلێن وەرن ئەگەر کەسێك هەزار جاریش بلێ (لا اله الا لله) بەس ئینکاری نوێژی کرد کافرە لاتان یاخود نا ؟! ئەلێن بەلێ ئەی ئەگەر ئینکاری زەکاتی کرد ؟! بەلێ ، ئەی ئەگەر حەجی کرد ؟! بەلی ، ئەی ئینکاری زیندووبوونەوەی کرد ؟! بەلی کافرە ، ئەی باشە ئینکاری ئەمانە گەورەترە یان ئینکاری تەوحید و یەکخوا پەرستی (وأما من أنكر التوحيد فإنه لا يكفر عندهم.) کەواتە ئەمە تناقوضە ئەوەی ئینکاری تەوحید بکا لەلەلای ئەوان ئەمە کافر نابێ بەس ئینکاری ئەوشتانە بکا کەباسمان کرد بەلی کافری دەکەن ، بەلام لەلای ئێمەی ئەهل سونە و جماعە بەوانەی باسمان کرد کافر ئەبێ بەلام تەوحید ویەکخوا پەرستی لەسەرووی هەموویانەوەیە کەواتە ئەمە تناقوض بوو لەوانەوە .

*وەلامی سێ یەم: (والجواب الثالث : أن معنى حديث أسامة بن زيد ليس كما فهموا أن من قال لا إله إلا الله يكون مسلما ولو فعل الشرك والكفر) حەدیسی ئوسامە ماناکەی ئەوە نیە کە ئەوان لێ تێگەیشتوون هەر کەسێك بلێ (لا اله الا الله)ئیتر موسلمانە جا چی دەکا با بیکا لەشیرك و کوفر (وإنما معناه أن من قال لا إله إلا الله وجب الكف عنه حتى يظهر منه ما يخالف مدلول هذه الكلمة من كفر أو شرك.)کەواتە کەسێك کە بلێت (لا اله الا الله)واجبە ئیتر

تۆ وازی لێ بهێنی هەتا ئەوەی لێ دەر ئەکەوێی کەوا پێچەوانەی ئەو مانای (لا اله الا الله)یە کەبریتیە لەوەی کەوا ئینسان نابێ کوفر و شیرك بکا بەس ئینسان کاتێك کوفر و شیرکی کرد ئەو کاتە ئەبێ إستتابە بکرێی ئەگەرنا ئەبێ لەناو بەرێی گەر تەوبەی نەکرد ، ئەبێ سەیر بکەین بزانین کەسەکە نوێژ ئەکا ئەگەر نوێژی نەکرد ئەوەتا پێغەمبەری خواﷺ لەحەدیسی صەحیحدا دەفەرمووی (أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله ، وأن محمدا رسول الله ، ويقيموا الصلاة ، ويؤتوا الزكاة ، فإذا فعلوا ذلك ، عصموا مني دماءهم وأموالهم ، إلا بحق الإسلام ، وحسابهم على الله تعالى)[1] باشە ئەگەر نوێژ نەکا ! یانی کابرا هەر موسلمان بوو ! ئێمە لەسەری رادەوەستین هەتا کاتی نوێژەکان ئەگەر نوێژی نەکرد وتی نوێژ ناکەم ئەلێن (لا اله الا الله)کەت سودی پێ نەگەیاندی یان نوێژ دەکەی یاخود لەناوت ئەبەین بەنصی حەدیس پێغەمبەری خوا ﷺ.

*وەلامی چوارەم : (والجواب الرابع : أن الله سبحانه وتعالى قال: يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن جَآءَكُمۡ فَاسِقُۢ بِنَبَإٖ فَتَبَيَّنُوٓاْ)[2] ئەم ئایەتە چی دەگەیەنێ (فأمر سبحانه وتعالى بالتبين يعني التثبت بشأن من قال لا إله إلا الله)هەر کەسێك وتی (لا اله الا الله) تۆ ئەبێ رابوەستی لەسەری تەئەکیدی بکەیتەوە بزانێ بەتەئەکید (لا اله الا الله)کە بەراستی وتویەتی سەیری کردەوەکانی دوای (لا اله الا الله) دەکەین بزانین هەلوەشێنەرەوەی نیە بزانین واجبات ئەهێنی بەدوای (لا اله الا الله)کەیەوە چونکە ئەگەر وانەبێ (فما فائدة التثبت إذا كان لا يقتل إذا قالها.)سودی ئەو تبین و تثبتە چیە تێروانن و تەئەکید بکەنەوە بزانن ئەمە چ مانایەکی هەیە ئەگەر کەسەکە نەکوژرێیی لەکاتێکا کە ئەلێ ئەگەر هەرچیەك دەکا با بیکات نەخێر ئەو کەسەی کە ئەوە ئەلێ ئەبێ ئێمە تبین و تثبتی لەسەر بکەین بزانین لەدوای ئەوە واجباتی هێنا بەدوای (لا اله الا الله)یان هەلوەشێنەرەوەی نەکرد ئەوکاتە تۆ رادەوەستی لەسەر نەکوشتنی بەلام ئەگەر ئەوانەی جێ بەجێ نەکرد واجباتی جێ بەجێ نەکرد هەروەها هەلوەشێنەرەوەی هێنا لەداوی وتنی (لا اله الا الله) ئەوە ئەوکاتە ئەکوژرێی ئەوە مانای تثبتەکە وە بەمانای تەبینەکە ئایەتەکە خۆیی دەفەرمووی (وَلَا تَقُولُواْ لِمَنۡ أَلۡقَىٰٓ إِلَيۡكُمُ ٱلسَّلَٰمَ لَسۡتَ مُؤۡمِنًا)[3]

[1] : رواه البخاري ومسلم.
[2] :سورة الحجرات اية :٦
[3] :سورة النساء اية : ٩٤

الله تعالی ئەفەرموویێ ئەو کەسەی کەوا سەلامتان لێ دەکا پێ مەلێن کافر چونکە ئێوەش خۆتان وابوون (كَذَٰلِكَ كُنتُم مِّن قَبْلُ)چونکە ئێوەش پێشوتر وابوون ، بەلام ئەبێ ئاگاداربین بزانین لەدوای ئەمە وە ئەمەش بۆ هەتا هەتایی نیە کابرایەك سەلامێکمان لێ بکا یاخود بلێ لا اله الا الله ئیتر تەواو بلێن موسلمانە چاو نەگێرین و تبین و تثبت نەکەین لەدوای ئەوەدا کە هاتووە نەخێر بەلکو ئەبێ سەیر بکەین .

*وەلامی پێنجم : (والجواب الخامس : أن النبي ﷺ أمر بقتل الخوارج) پێغەمبەری خوا ﷺ ئەمری کرد بە کوشتنی خەواریج .

خوارج ئەم کەسانە بوون :

(وهم من أشد الناس عبادة وخوفا من الله وورعا) لەهەموو کەسێك زیاتر عیبادەتیان هەبووە لە خوا ترساون وەرعیان هەبووە (بل هم تتلمذوا على الصحابة)ئەمانە تابعیی بوون صەحابە خوارجیان تێدا نەبووە قوتابی صەحابەکان بوون (ومع هذا أمر بقتلهم لما فعلوا أشياء تتنافى مع الإسلام)لەگەل ئەوەشدا پێغەمبەری خوا ﷺ ئەمری کردوە بەکوشتنیان بەمەرجێك ئەم سیفتانەیان تێدابێ کە باسی کردووە (لما فعلوا أشياء تتنافى مع الإسلام) چەن کارێکیان ئەنجام داوە کە لەگەل ئیسلامدا ناگونجی (وهم يقولون لا إله إلا الله)ئەشیان وت (لا اله الا الله) ئەگەر (لا اله الا الله)یەکە بەتەنها پارێزەر بایە لە گیان وماليان پێغەمبەر ﷺ ئەمری نەئەکرد بە کوشتنیان (وهم أشد الناس عبادة وصلاة وتلاوة للقرآن.)لەکاتێکدا لەهەموو کەسێك زیاتر عیبادەتیان بەهێز و زۆرتر بووە لەنوێژ و لەخوێندنەوەی قورئان .

*وەلامی شەشەم : (والجواب السادس : قصة بني المصطلق) چیرۆکی بەنی مصطلق کەئەمانە (وهم قبيلة دخلوا في الإسلام)ئەمانە هاتنە ناو ئیسلامەوە و موسلمان بوون لەدوای غەزوەی بەنی مصطلق بەهۆی جویرەیەوە (رەزا و رەحمەتی خوای لێ بێ)کە خێزانی پێغەمبەر بوو ﷺ کچی حارس کاتێك کە بوو بە خێزانی پێغەمبەر ﷺ جەماعەت هەموو ئەوانەیان ئازاد کرد کە لە بەنی مصطلق کەوتبووە دەستیان الحمدلله ئەم قەومە موسلمان بوون دوای .

دواتر پێغەمبەری خوا ﷺ لەگەڵ حاریثدا کەوتە قسە کردن دوای کرد کەوا زەکات بنێرن گەرایەوە صەحابەی نارد کەوا بروا زەکاتە کە وەربگرێی بەلام صەحابەکە ترسا گەرایەوە وای زانی ئەوان دەیکوژن و لەناوی دەبەن هاتەوە بە پێغەمبەری وت ﷺ کەوا ئەوان زەکاتیان نەداوە ، پێغەمبەرﷺ جەیشی ئامادە کرد بچێت لێیان بدا لەکاتێکدا ئەیانوت (لا اله الا الله) بەلام زەکاتیان نەدا ئەمە بابەتەکەیە . نەوەکو بێن بلێن نالێن (لا اله الا الله) تەنها ئەم صەحابە وتی زەکات نادەن کەچی وانەبوو دواتر ئایەت هاتە خوارەوە فەرمووی (يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن جَآءَكُمۡ فَاسِقُۢ بِنَبَإٖ فَتَبَيَّنُوٓاْ أَن تُصِيبُواْ قَوۡمَۢا بِجَهَٰلَةٖ فَتُصۡبِحُواْ عَلَىٰ مَا فَعَلۡتُمۡ نَٰدِمِينَ)[1] ئەمە وانەبوو وە خوای تعالی داوای کرد کەوا تێروانین دەربارەی ئەم بابەتە دروست بکەن پێغەمبەری خوا ﷺ لەگەڵ صەحابە بۆ ئەوەی نەچنە سەرقەومێك کەوا کارەکەیان وانیە کەوا زەکاتیان نەداوە نەچوە بۆلایان تاوەکو ئەوان بلێن نایدەین بەلکو بەپێچەوانەوەی چاوەڕێیان دەکرد کەوا زەکاتەکەی پێ بدەن .

جالێرەدا بابەتی شایەد لەم بابەتە ئەوەیە (وأرسل إليهم النبي ﷺ المصدق لجباية الزكاة) .

کەلیمەی المصدیق لەزمانی عەرەبیدا لێرەدا ئەمە دەگەیەنێ ئەو کەسەی کەوا صەدەقات کۆدەکاتەوە ئەگەر وترا مصدیق صدەکەی شەدەی لەسەر بوو لەسەر دالەکەش ئەوە خاوەنی مالەکەیە کە زەکاتەکەی لێ وەردەگیرێی بەس ئەویتر عامیلەکەیە کە ئەچێ زەکاتەکە کۆدەکاتەوە .

کە دەلێ (وأرسل إليهم النبي ﷺ المصدق لجباية الزكاة)ئەوکەسەی نارد کەوا ئەمری پێکردبوو کەوا بچێ زەکات کۆبکاتەوە (ولكنه لم يذهب إليهم) بەلام نەچوو بۆلایان (بل رجع إلى النبي ﷺ وقال إنهم منعوا زكاة) نەچوو بۆلایان و هاتەوە وتی ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ ئەوان زەکاتەکەیان نەدامی ! (فهم النبي ﷺ بغزوهم) پێغەمبەر ﷺ ویستی شەریان لەگەلدا بکا .

خوای تعالی ئەم ئایەتەی ناردە خوارەوە (يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن جَآءَكُمۡ فَاسِقُۢ بِنَبَإٖ فَتَبَيَّنُوٓاْ أَن تُصِيبُواْ قَوۡمَۢا بِجَهَٰلَةٖ فَتُصۡبِحُواْ عَلَىٰ مَا فَعَلۡتُمۡ نَٰدِمِينَ)[2] ئەی بروادارن ئەگەر فاسقێك هات هەوالێکی بۆ

[1] :سورة الحجرات اية ٦

[2] :سورة الحجرات اية ٦

هێنان لەسەرەتا دا ئێوە هەوالەکە قبول مەکەن هەتا بزانن ئەو هەواله راسته یاخود نا (فَتَبَيَّنُوٓاْ) بزانن وایه یان نا لەبەر ئەوەی (أَن تُصِيبُواْ قَوْمَۢا بِجَهَٰلَةٍ) نەکا ئێوە لەقەومێك بدەن بەبێ ئەوەی ئاگاتان لێ بێ کەوایان وتوه (فَتُصْبِحُواْ عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَٰدِمِينَ)ئێوە پەشیمان ببنەوە و بلێن خۆزگە وامان نەکردبایه .

(فالنبي ﷺ هم بغزوهم وقتالهم) خالی شایەد ئەوەیە کەوا پێغەمبەری خوا ﷺ ویستی بروات لێیان بدا قیتالیان لەگەلدا بکا (وهم يقولون لا إله إلا الله)لەکاتێکدا ئەیانوت (لا اله الا الله) کەواته (لا اله الا الله) مانع نیه بۆئەوەی لێیان بدرێی لەبەر ئەوەی زەکاتیان نەدا .

(لماذا ؟ لما بلغه أنهم منعوا الزكاة)کە پێ گەیشت کەوا ئەوان مەنعی زەکاتیان کردوە (فمنع الزكاة يتنافى مع قول لا إله إلا الله)کەواته مەنع کردنی زەکات لەگەل (لا اله الا الله)دژوارە و نابێت کە تۆ وتت (لا اله الا الله) چۆن زەکات نادەی ئەبێ بیدەی (هذا ملخص أجوبة الشيخ رحمه الله عن هذه الشبهة الخطيرة.)ئەلێ ئەمە پوختەی وەلامی شێخ محمدی کوری عبدالوهاب بوو بۆ ئەم شوبهەیە کە زۆر مەترسیدارە لەسەر زۆر جاهیل ئەروات و تێدەپەرێی بەسەریاندا قبولیشی ئەکا ئەلێ راسته مادەم کەسێك بلێ (لا اله الا الله)تۆ نابێ هیچی پێ بلێ .!

ئەگەر ئێمە ئەم شوبهەیە باس بکەین جواب زۆرە یەك لەوانە شەیطان خۆیەتی ، ئایا شەیطان رۆژێك لەرۆژان وتویەتی من نالێم (لا اله الا الله) بەلێ وتویەتی بەلام ئەمری پێکرا کەوا سوجدەیەك ببات کەچی وتی نایبەم ئەوە شەیطان (لا اله الا الله)کەی هەلوەشاندەوە هەتا شەیطان ئەلێ من لە خوا ئەترسم وە لەخواترسانەکەشی بەمە هەلوەشایەوە راست ناکات ئەگەر لە خوا بترسابایە بەقسەی خوای دەکرد .

(الفرق بين الاستغاثة بالحي فيما يقدر عليه والاستغاثة بغيره)

شوبهەی یازدەهەم :

شیخ محمدی کوری عبدالوهاب دەفەرمووی : (ولهم شبهة أخرى وهي ما ذكر النبي ﷺ)ئەوەیە کە پێغەمبەر باسی کردوە ﷺ لەحەدیسی شەفاعی کە دەفەرموویی : (أن الناس يوم القيامة يستغيثون بآدم ، ثم بنوح ثم بإبراهيم ثم بموسى ثم بعيسى فكلهم يعتذر حتى ينتهوا إلى رسول الله ﷺ)واتا : شوبهەیەکی تر دەهێنن ئەوەیە کە پێغەمبەری خوا ﷺ

فەرموويەتی : خەلكی لەرۆژی قيامەتدا هانا ئەبن بۆ ئادەم بۆ نوح بۆ ئيبراهيم بۆ موسا و بۆ عيسا (صلات و سەلاميان لەسەربێ)هەر هەموويان داوای لێبوردن دەكەن دەلێن ناتوانين ئەلێن ئێمە هی ئەو مەقامە نين بەراستی (حتى ينتهوا إلى رسول الله ﷺ) هەتاوەكو دێن بۆ لای پێغەمبەری خوا ﷺ (قالوا فهذا يدل على أن الاستغاثة بغير الله ليست شركا.)دێن موشريكەكان ئەمە دەكەنە بەلگە ئەلێن كەواتە هانا بردن شيرك نيە ئەگەر شيرك بووبايە ئەوخەلكە هەمووی موشريك دەبوو لە مەيدانی مەحشەردا ؟!بزانين وايە بەراستی چونكە ئەمە شوبهەيە وا بزانين ئايا ئێمە ئينكاری ئەوە ئەكەين ؟!

وەلامەكەی :

(فالجواب أن نقول : سبحان من طبع على قلوب أعدائه ،)پاكی بۆ خوا لەشيرك و لەزولم خوا زۆر لەوە پاكترە كەوا شيركی بدرێتە پاڵ ياخود زولم بكا خوای تعالى پاكی بۆ ئەو خوايەی كەوا مۆری داوە لەدلی دووژمنەكانی خۆيی ئەوانەی كەوا موشريكن .

دووژمنەكانی خوا ئەوانەن :

رەنگە كەسەكە خۆی بەدووژمنی خوا نەزانی بەلكو خۆی بە دۆستی خوا بزانی بەلام لەلای خوای تعالى ئەمە دووژمنی خوای تعالى يە لەبەر ئەوەی هاواری غەيری خوا دەكا و لەغەيری خوا پەريرەوی لەبەرنامەيتر دەكا و وەشوێن غەيری خوا دەكەوێی گوێرايەلی غەيری خوا دەكا لەبەر ئەوەی بە مقتضياتی (لا اله الا الله) ناروا بەرێوە درۆ ئەكا ! واش ئەزانی لەسەر حەقە !

ئينجا رەنگە بێن و بپرس چۆن دەبێ كەسێك وابزانێ لەسەر حەقە كەچی لا خوا دووژمنی خوا بێ ؟! ئەلێن بەلی خوای تعالى فەرموويەتی (قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾ الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا)[1] كەواتە ئەمە هەموو ئيش و كارو كردەوەيان بەزايە چوو واش ئەزانن لەنەفسی خۆياندا كەوا رێی راستيان گرتووە وا ئەزانن دۆستی خوان ، بۆيە هەمووجار ئەلێن مەرج نيە تۆ بلێ دۆستی خوام ئيتر تەواو مەرج ئەوەيە خوا تۆی خۆشبوێی مەرج ئەوەيە خوا تۆی بەدۆستی خۆی بزانی ئەمە گرينگە.

[1] :سورة الكهف اية : ١٠٣-١٠٤

جا کە ئەلێن أعداء دووژمن هەرئەوەندە نیە بلێ رقم لە خوایە و جوێن بە خوا بدا نەخێر بەلکو دووژمن ئەوەشەیانە کەوا ئەلێت خوام خۆش دەوێی بەس دەلێت (یا رسول الله یا عبدالقادر یانوح یائادەم)یاخود فەرمانرەوایی لەغەیری خوای تعالی بەقسەی غەیری خوا ئەکا سەرپێچی خوا دەکا بەقسەی کەسانێك کەوا دووژمنی خوان پەنائەگرین بەخوا .

(فإن الاستغاثة بالمخلوق فيما يقدر عليه لا ننكرها) هانابردن بۆ مخلوقێك کە توانای لەسەری هەبێ ئێمە ئینکاری ئەوە ناکەین و دانی پێدا ئەنێن ئێستا پێغەمبەری خوا ﷺ صەحابە ئەچوون بۆلای ئەیانوت دوعامان بۆ بکە ئەمە پێغەمبەریش ئینکاری نەکردوە ﷺ .

(كما قال في قصة موسى)نمونە ئەهێنێتەوە شێخ ئەلێ :چیرۆکی موسا ئەهێنێتەوە و ئەلێ : (فَٱسۡتَغَٰثَهُ ٱلَّذِي مِن شِيعَتِهِۦ عَلَى ٱلَّذِي مِنۡ عَدُوِّهِۦ)[1] واتە : هانای برد ئەو کەسەی کە لەدۆستی موسا بوو لەسەر ئەوکەسی کە دووژمنیان بوو کە قبطیەکان بوو . هانا بردن لێرەدا خوای تعالی بە مەشروعی دا ئەنێی و جائیزە مادەم کەسەکە زیندووە و پێ دەکرێی چونکە پیاوێکی بنی ئیسرائیلی هات و بەموسای وت موسا زیندوو بوو کەوا فلان قبطی تۆبەهانام وەرە و یارمەتیم بدە لەدەستیان .

(وكما يستغيث الإنسان بأصحابه في الحرب وغيرها من الأشياء التي يقدر عليها المخلوق)هەروەکو چۆن کەسێکی زیندوو هانا دەبات بۆ هاورێکانی لەجەنگدا یاخو لە غەیری جەنگدا یاخود لەوشتانەی کەئەمان دەسەلاتیان بەسەردا ئەروات ، بۆنمونە تۆ لەجەنگێکدای ولەوێدا لەشوێنك پەکت کەوتوە هاوار ئەکەیتە هاورێیەکت وەرن رزگارم بکەن لێرەدا ئەمە شتێکێ ئاساییە چونکە ئەمان ئەتوانن ، بەلام کاتێك دەلێ (عبدالقادر) رزگارم بکە فلان مردوو رزگارم بکە ئەمە شیرکە ! .

(ونحن أنكرنا استغاثة العبادة التي يفعلو نها عند قبور الأولياء أو في غيبتهم في الأشياء التي لا يقدر عليها إلا الله.)ئێمە ئینکاری ئەوە دەکەین کە ئەوان هانا دەبەن لەعیبادەتدا کە ئەوان ئەنجامی ئەدەن لەلای گۆرەکان کە ئەلێن ئەوان ئەبیستن و ئێستا وەلامی ئێمە ئەدەنەوە یاخود ئەگەر ئامادە نەبێ لەمەجلیسیاندا ئەمان لەشارێك ئەو لەشارێکیتر بێ بلێ والله ئەوان

[1] :سورة القصص اية : ١٥

گوێبیستی ئێمە دەبێ و ئاگای لەئێمە هەیە ئەمانە جگە لە الله تعالی کەسیتر دەسەلاتی بەسەردا نیە .

(إذا ثبت ذلك ، فالاستغاثة بالأنبياء يوم القيامة يراد منها أن يدعوا الله أن يحاسب الناس حتى يستريح أهل الجنة من كرب الموقف)ئەگەر ئەمە ثابت بوو ئەلێن ئیستغاثەی ئەم خەلکە وهانابردنی ئەم خەلکە لەرۆژی قیامەت بۆ ئەم پێغەمبەرانە وە ئەوان تەنها داوای ئەوە دەکەن کەوا پێغەمبەران داوا بکەن لە خوای تعالی کە خەلکی رزگار بکا خەلکی بەهەشت رزگار بکا لەو نارەحەتیەی کەوا لەرۆژی مەحەشردا هەیە لەوکاتەدا ! ئەی پێغەمبەر تۆ داوامان بۆ بکە لە خوای تعالی بۆئەوەی خوای گەورەحیساب دابنێ و خەلکی لەم حالەتە رزگاری بێ وە هەرکەسێك ئەهلی بەهەشتە بچێتەبەهەشت و ئەهلی جەهەنەم بچێتە جەهەنەم .

کەواتە پرسیارەکە ئەوەیە ئەوان لەدەسەلاتیان دا هەیە ئەمە بکەن ؟! ئەلێن : بەلی (وهذا جائز في الدنيا والآخرة)ئەمە لەدونیاو ئاخیرەتدا جائیزە مادەم زیندووە (أن تأتي عند رجل صالح حي يجالسك ويسمع كلامك)واتا : تۆ بێت بۆلای پیاوێکی صالحی بەدینی بەتەقوا دابنیشی لەگەلیدا ئەویش دابنیشی لەگەلتا و گوێی لەقسەی تۆ بێ (وتقول له : ادع الله لي)پێ بلێ داوام بۆ بکە (كما كان أصحاب رسول الله ﷺ يسألونه ذلك في حياته) هەروەکو ئەصەحابەکان داوایان لە پێغەمبەری خوا دەکرد لەحالی حەیاتی دا .

(وأما بعد موته) بەلام لەدوای مردنەکەی (فحاشا وكلا أنهم سألوه ذلك عند قبره)نەخێر شتی وانیە بەهیچ شێوەیەك داوایان لەپێغەمبەری خوا نەکردوە ﷺ لە گۆرەکەی یان هاواری بۆبکەن (بل أنكر السلف على من قصد دعاء الله عند قبره ، فكيف بدعائه نفسه.)ئەلی : نەك ئەمەندە بەلکو سەلەفی صالح (رەحمەتی خوایان لێ بێ)ئینکاری ئەوەیان کردوە کەوا تۆ لەلای گۆرەکەی پێغەمبەری خوا (ﷺ داوا لەخواش بکەی ئەلێن رووکردنە گۆرەکە جائیز نیە بەلکو رووەکەرە گۆر پشت بکەرە گۆرەکە رووبکەرە قیبلە بچیت و رووبکەی بە گۆرەکە و بلێت لێرە داوا لە الله دەکەم ئەمشیان ئینکاری کردوە چ جای ئەوەی داوا لەنفسی شەخصی پێغەمبەر بکەی (ﷺ) .

شێخ (صالح) دەلی :

(هذه شبهة أخرى من شبههم وهي أنهم يقولون) ئەمەش یەكێكە لەشوبهەكانیان كە دەفەرموون (إنه ثبت في الحديث الصحيح حديث الشفاعة العظمى) سيأتي (، أن الناس يوم القيامة إذا طال عليهم الوقوف والقيام على أقدامهم خمسين ألف سنة ، والشمس قد دنت منهم فالخلائق كلهم مجموعون من أولهم إلى آخرهم في زحام شديد والشمس على رؤوسهم قريبة منهم وهم واقفون على أقدامهم ، فعندما يحصل لهم هذا الكرب يتذاكرون الشفاعة عند الله عزوجل) ئەلێ یەك لە شوبهەكانیان ئەوەیە كە لەحەدیسی صەحیحدا لە حەدیسی شفاعەتی گەورەدا ثابت بووە لەرۆژی قیامەتدا كاتێك لەراوەستانێكی زۆر دوور ودرێژدا رادەوەستن پەنجا هەزار سالە وە خۆریش نزیك دەبێتەوە لەسەر سەری ئینسان خەلك هەمووی كۆبۆتەوە لە سەرەتاوە تاوەكو كۆتایی لەئادەم تاوەكو كۆتا كەس لە قەرەبالغیەكی زۆردایە زۆر زۆر نارەحەتە خۆر لەسەریان زۆر نزیكە و خەلك راوەستاوە و لەنارەحەتیكی خراپدان كە ئەمانەیان تووش دەبێت دواتر بیریان دەكەوێتەوە كەوا شەفاعەت لەلای خوای تعالى ئەكرێت .

(فيرون أن الأنبياء هم أول الذين يشفعون عند الله)ئەلێن"پێغەمبەران یەكەم كەسانێكن كەوا شەفاعەت دەكەن شەفاعەت، واتا تكاكردن (فيأتون إلى آدم يطلبون منه أن يشفع عند الله لهم ليريحهم من الموقف فيعتذر عليه الصلاة والسلام بسبب ما حصل منه من الخطيئة مع أنه تاب منها وتاب الله عليه ، ولكن يستحي من الله عزوجل) دێن بۆ لای ئادەم و داوای لێ دەكەن لەو حالەتەی تێدان رزگاریان بكا و ئەو نارەحەتیان نەمێنی و داوا لەخوای تعالى بكا ،ئەویش داوای لێبوردن دەكا و دەلێ من ناتوانم لەبەر ئەوەی من كاتی خۆی من گوناهم كردوە ، كەچی كاتی خۆی ئەو گوناهەی كە كردی ئادەم تەوبەی كرد و خوای تعالى لێ خۆش بوو بەلام شەرم دەكا و ئەلێت من رووم نایی داوا لە خوای تعالى بكەم (ثم يأتون إلى نوح أول الرسل فيعتذر)یەكەم پێغەمبەرە هەروەكو وتمان لەباسەكانیتر كەوا جیاوازی هەیە لەنێوان نەبی و رسول وە رسولیش ئەوكەسەیە كەوا بۆ موشریكین دەنێردرێی ئادەم بۆ موشركین نەنێردرا بوو ئادەم نەبی بوو بەلام نوح بۆ موشریكەكان نێردرابوو بۆیە ئەویش داوای لێبوردن دەكا ئەلێ ناتوانم ، (ثم يأتون إلى موسى فيطلبون منه فيعتذر ، ثم يأتون إلى عيسى عليه السلام آخر أنبياء بني إسرائيل فيعتذر لأن الموقف موقف عظيم أمام الله

سبحانه وتعالى) ئەم حالەتە زۆر گەورەیە لە رۆژی قیامەتدا ئینسان هەردەم یەكێك لەوشتانەی ببێتە هۆی جورئەت و ئازایەتی ئینسانی موسلمان ئەم مەوقیفە بیهێنێتە بەرچاوی خۆی كەس ناتوانی ئەوە ئادەم و ئەوە نوح ئەوە موسا ئەوە عیسا كەسیان ناتوانن بچن تكاش بكەن لەلای خوای تعالی كە ژیانیان بە پێغەمبەرایەتی و بەتەقوا و ئیمان رۆیشتووە ،ئەی ئەم ملهورانەی ئەمرۆ كە ئەمر دەكەن بەهەرچی خراپە و فەساد و شیرك و زولم و هەرچی خراپە هەیە لەداوێن پیسی و دەم پیسی و دل پیسی و دەست پیسی ئەمە دەبێتە هۆكارێك بۆ ئەوەی كە تۆ هیچ كاتێك لەمانە نەترسی لەدونیا وەشوێنیان نەكەویی وە ئینكاریشیان لێ بكەی چونكە لەو مەقیفەی رۆژی قیامەتدا بەدەر دەكەوێی كەسانی بەرێز و بەحورمەت و ئەنبیاء ورسول ناتوانن قسە بكەن الله تعالی دەفەرمووی (فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا)[1] بزانە چەند مەوقیفێكی گەورەیە هەردەم ئەمەمان لەبەر چاو بێت ئازاو جەرئ دەبی لەمەوقیفەكانتدا بەحەق بەكافرو مونافیق و موشریك و بەهەموویان هەرچی كەسانێكە كە غەیری خوایان دەوێی پێیان بلێ ئەمە رۆژی قیامەت و ئەوەش خوای گەورە ئەتوانی لەورۆژەدا خۆت رزگار بكەی ! ؟ چ جای من رزگار بكەی ئەگەر من توشی تاوانبكەی ! ؟

پێغەمبەران هەموویان ئەلێن ناتوانین چونكە مەوقیفەكەی زۆر گەورەیە (ثم يأتون إلى محمد ﷺ فيقول : أنا لها ، أنا لها)[2] تەبعەن ئەم پیاوی ئەو مەیدانەیە خوای تعالی ئەوی داناوە ئەمە شەفاعەتی گەروەیە بەس بۆ ئەوە (ثم يأتي ويسجد بين يدي ربه ويحمد الله ويثني عليه ويدعوه ويستمر ساجدا بين يدي ربه حتى يقال له)سوجدە ئەبات وە سوپاسی خوای تعالی ئەكا وەشكوری خوا دەكا وەمەتحی خوای تعالی دەكا بەكەلیماتێك كە ئەورۆژە لەوێدا خوای تعالی فێری ئەكا لەحەدیسدا هاتووە پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووی : كەلیماتەكان ئەورۆژە خوای تعالی فێرم ئەكا كەچی بلێم ، لەسوجدە ئەمێنێتەوە هەتاوەكو پێ دەوترێی (يا محمد ارفع رأسك ، وسل تعطه ، واشفع تشفع)[3] ئەی محمد سەربەرزبكەرەوەﷺ چی ئەلێ پێت ئەدرێی تكا چۆن دەكەی تكاكەت وەردەگیرێی ، مەبەستمان ئەوەیە كەوا خوا پێ رازییە واتا ئێستا پێغەمبەری خوا ﷺ لەوێدا بلێ خوایە دایك و باوكم بخەرە بەهەشت

[1] :سورة طه اية :١٠٨
[2] : البخاري التوحيد (٧٠٠٢) ، الترمذي تفسير القرآن (٣١
[3] : البخاري التوحيد (٧٠٧٢) ، مسلم الإيمان (١٩٣) ، ابن ماجه الزهد (٤٣١٢)

نایخاته بەهەشتەوە خوای تعالی ! ئەبیّ خوای تعالی رازی بیّ لە ئیشەکەی لەبەر ئەوەی لەحەدیسی صەحیحدا هاتوه دایك و باوکیان بۆ جەهەنەمە هیچ پێغەمبەرێك ناتوانیّ شەفاعەت بۆ هیچ کەسێك بکەن لەو رۆژەدا وە لەحەدیسی صەحیدا هاتوه کەوا ئیبراهیم ئەیەوێت شەفاعەت بۆ باوکی بکا بەلام خوای تعالی شەفاعەتەکەی قبول ناکا .

دەبێت ئاگاداربین شەفاعەت بەم شێوەیە :

١–دەبێت کەسێك بیکا کەوا خوای تعالی لیّ رازییە .

٢–دەبیّ بۆ کەسێك بکرێی کەوا خوای تعالی لەو کەسە رازییە موشریك نەبیّ و موحید بیّ .

(لأنه لا أحد يشفع عند الله إلا بإذنه ، والرسول ما ذهب إلى الله وشفع ابتداء بل استأذن من ربه)هیچ کەسێك شەفاعەتی لەلای خوای تعالی لیّ قبول ناکرێی إلا ئەبێت خوای تعالی ئیزن بدا وە پێغەمبەر ﷺ ناچیّ بۆلای خوای تعالی داوای شەفاعەت بکا لەسەرەتا هەتاوەکو ئیزن لە خوای تعالی وەرنەگرێی (وسجد بين يديه حتى أذن له ، وهذا كقوله تعالى) کەسوجدە ئەبات ئیزن وەر ئەگرێی وە خوای تعالی ئیزنی ئەدا کەوا سوجدەکە بەرێت کە شەفاعەتەکە بکا (مَن ذَا ٱلَّذِى يَشۡفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذۡنِهِۦ)[1] بەداخەوە زۆربەی خەلك ئەمە دەخوێنێتەوە بەلام ماناکەی نازانێت ئەمە کێشەکەمانە مانای ئایەتەکان نازانن . کیّ شەفاعەت ئەکا لەلای خوای تعالی إلا ئەگەر خوا ئیزنی بدا وە ئەبیّ بۆ کەسێکیش شەفاعەت بکرێی کە موحید و یەکخوا پەرست بیّ (فيطلب من الله أن يفصل بين عباده ويريحهم من الموقف فيستجيب الله شفاعة محمد ﷺ) لەخوا داوا دەکا کەوا حوکمی بکا لەنێوان بەندەکانیدا وە ئیسراحەت بکا لەو مەوقیفەدا وە خوای تعالی شەفاعەتەکە قبول دەکا (وهذه تسمى الشفاعة العظمى) ئەمە پیّ دەوترێی شەفاعەتی گەورە (والقمام المحمود) پیّ دەوترێی مقامی محمود لەبەر ئەوەی هەموو کەسێك سوپاسی ئەو مەوقیفەی دەکا کە ئەبێتە هۆی رزگارکردنی خەلکی .(وهي قوله تعالى : عَسَىٰٓ أَن يَبۡعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحۡمُودًا)[2] خوای تعالی زیندووت ئەکاتەوە لەرۆژی قیامەت وە مقامێکت پیّ ئەبەخشرێی کە خەلکی هەمووی سوپاست دەکا لەسەری کە مقامی شەفاعەیە (بمعنى أنه يحمده عليه الأولون والآخرون.)لەسەرەتاوە تاوەکو کۆتایی خەلکی

[1] :سورة البقرة اية : ٢٥٥
[2] :سورة الإسراء اية :٧٩

سوپاسی پێغەمبەری خوا دەکەن ﷺ کە دەروازەی خێری بۆ کردنەوە کە توشی ئەوە بوون لەو مەقیفە نارەحەتیە رزگاریان بێ خۆتان ئەزانن چاوەروانی ئەگەر سزاشی لەگەل نەبێ هەر ناخۆشە ئێستا تۆ برۆ بۆ شوێنێك بلێ سەعاتێك دوو سەعات راوەستە یاخود چاوەری بکە بەلام کاتەکەی پێت نەلێن چەند ناخۆش و نارەحەت دەبی تۆ ! هەتا ئەگەر لە ئیسراحەتیشدا بی ،ئەی لەم عەزابەدا چەند ناخۆشە کەواتە رزگار بوون لەم سزایە جێگای سوپاسە بۆیە پێ وتراوە مقامی محمود.

(قال القبوريون)گۆر پەرستە کان ئەلێن[1]: (فهذا فيه جواز الاستغاثة بالأنبياء والأولياء والصالحين وأنتم تقولون لا يستغاث إلا بالله) ئەلێن جائیزە هاوارکرد و ئیستغاثەکردن ئەوەتا لەحەدیسی صەحیحدا هاتووە ئیستغاثەکراوە بەئادەم ئێوەش دەلێن ناکرێی إلا بەخوا نەبێ ئەوە بە ئەنبیاء نەکراوە ئەی !؟ (وقالوا فهذا يدل على أن طلب الشفاعة من الرسول ﷺ جائز حيا وميتا وكذلك غيره.)ئەمە دەلالەت لەوە دەکا کەوا داوا کردنی شەفاعەت لە پێغەمبەرو لەغەیری پێغەمبەران بە مردوویەتی و بەزیندوویەتی جائیزە ؟!

وەلامەکەی :

(والجواب عن هذا كما يقول الشيخ)وەکو شێخ وەلامی داوە ئەلێن (إن هذا طلب من إنسان حي قادر على الدعاء) ئێوە وەرەن ورد ببنەوە و تۆزێك ئەقلتان بخەنە کار ئەمە لەمەوقیفی رۆژی قیامەتدایە هەمووی هاتۆتەوە و هەمووی زیندوو بۆتەوە ئەمە رۆژی زیندوو بونەوە و راوەستانە لەبەردەمی خوای تعالی وە هەمووتان ئەزانن کەوا ئەوەی لەم گۆرەپانەدایە هەمووی زیندوو بۆتەوە ، کەواتە داوا کردنە لە ئینسانێك کە زیندووە و بەتوانایە لەسەر ئەوەی ئەو دوعایە بکا (وعلى الاستئذان بالشفاعة ، والطلب من الإنسان في حال حياته وقدرته ليس من الممنوع ، كما في قصة موسى: فَٱسۡتَغَٰثَهُ ٱلَّذِي مِن شِيعَتِهِۦ عَلَى ٱلَّذِي مِنۡ عَدُوِّهِۦ)[2] هەروەکو چیرۆکی موسا کاتێك پیاوە بەنی ئیسرائیلیەکە داوای لەموسا کرد کە لەحالی حەیاتی موسا بوو داوای لێکرد کەوا لەدژی دووژمنەکەی بێت یارەمەتی بدا (وكما يستغيث

[1] : کەواتە دروستە کەوا کەسێك لەسەر گۆرێکدا هاواری بۆ ئەکا بلێن موشریك و گۆر پەرست نەوەکو بەناو سەلەفیەکانی ئەمرۆ کە دەلێ نەخێر ئەمە شیرکە بەس خۆی موشریك نیە !یەکخوا پەرستە نەخێر موشریکە

[2] :سورة القصص اية : ١٥

الإنسان بإخوانه في الحرب وغيرها.)هەروەکو چۆن کاتێك کەسێك لەجەنگدا ئەگەر لەمەوقیفێکی ناخۆشدا بوو داوای یارمەتی لە هاورێکانی دەکا بێن بەهانای و رزگاری بکەن .
(فهذا فيه دليل على أن الاستغاثة بالحي فيما يقدر عليه جائزة)کەواتە هانا بردن لەزیندوویەك لەوەی کەتوانای بەسەردا هەیە و لەدەسەلاتی ئەودایە بەمانای ئەوەی ئەگەر زیندوو بێ و توانای نەبێ نابێ ئێستا تۆ بەزیندوویەك بلێ پارەم بدەرێی کەچی پارەی پێ نەبێت ئەتوانێ پێتی بدا ! پێ نیە ئەو ؟! لەبەر ئەوەی توانای نیە پێتی بدا بازیندووش بێ.
کەواتە داواکردن لە بەم شێوەیە جائیزە لە ئینسانە کانە:
١-دەبێت زیندوو بێ ئەم کەسە .
٢-دەبێت تاوانی ئەوکارەی هەبێت و لەدەسەلاتی ئەودا بێ .
(والذي يقع من الأمم يوم القيامة هو استغاثة بالحي وطلب الدعاء منه) لەرۆژی قیامەتدا روو دەدا داوا کردن و هانابردنە بۆ زیندوویەك بۆ داوا کردنی دوعا کەوا دوعا بکا (فيجوز أن تذهب إلى إنسان حي قادر يسمع كلامك وتقول يا فلان ادع الله لي بكذا وكذا) کەواتە جائیزیشە لە ئێستاشدا بچیت بۆ لای کەسێك کەوا زیندوو بێت و بەتوانا بێ گوێی لەقسەکەت بێ لەمەجلیستدا بێ پێ بلێ کەوا داوات بۆ بکا (والصحابة كانوا يعملون هذا مع النبي صلى الله عليه وسلم في حياته)صەحابە ئەمەیان لەگەل پێغەمبەردا ﷺ ئەنجام ئەدا (وليس هذا من الشرك)ئەمە شیرك نیە .
(إنما الذي يكون شركا وأنكرناه هو الاستغاثة بالميت)ئەو شەفاعەتە کە ئەلێن شیرکە و ئینکاری ئەکەین ئەوەیە کەوا هانا ببەیت بۆ مردوویەك (وهذا لا علاقة له بحديث الشفاعة)ئەمە هیچ پەیوەندیەکی بە حەدیسی شەفاعەوە نەبوو (لأنكم تستغيثون بأموات وتطلبون الشفاعة منهم ، والأموات لا يقدرون على شيء)لەبەر ئەوەی ئێوە هانا دەبەن بۆ مردوەکان و داوای شەفاعەتیان لێ دەکەن مردوەکان هیچیان لەدەسەلاتدا نیە (فلا يجوز أن يذهب إلى قبر يستنجد به ويدعوه أو يطلب منه الدعاء أو الشفاعة أو غير ذلك) کەواتە نابێ ئینسان بروات بۆلای گۆڕێك داوای هانا و یارمەتی لێ بکا وە داوای تکا و شەفاعەتی لێ بکا (ففيه فرق بين عمل هؤلاء المشركين وبين ما في الحديث الصحيح)وە جیاوازیەکی زۆر ئاشکرا ئەبنین لەنێوان عەمەلی ئەم موشریکانە وە لەنێوان مانای حەدیسە صەحیحەکەدا (وفي قصة موسى عليه

الصلاة والسلام فبهذا التفصيل زالت هذه الشبهة والحمد لله.)ئا بەم ڕۆشنکردنەوە و بەیان کردنە ئەم شوبهەیەش ڕەوویەوە الحمدلله .

شوبهەی دوانزە :

شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دەفەرمووی : (ولهم شبهة أخرى وهي قصة إبراهيم عليه السلام لما ألقي في النار اعترض له جبريل في الهواء فقال له) لەسەرەتا دا چیرۆکی ئیبراهیم کە ئایە صەحیحە یاخود نا ئەمە خالێکە بەلام کە شێخ هێناویەتەوە و وەلامیان ئەداتەوە کەوا ئیشارەت ناکا بە صیحت و ناصیحەتی .

چیرۆکی ئیبراهیم صەحیح نیە ئەمەی ئێستا کەباسی دەکەین .

ئیمامی بغوی هیناویەتی لە تەفیسرەکەیدا بەبیٚ سەنەد ، بەبیٚ سەندیش ریوایەت چۆن صەحیحە !؟ بۆیە علماء دەفەرموون صەحیح نیە .

بەلام شێخ بۆیە ئەم ابەتەی وەلام داوەتەوە لەبەر ئەوەی وەلامدانەوەی شوبهەکان بەچەند شێوازێك دەبیٚ یەکێك لەوانە دەلێن ئەم چیرۆکە صەحیح نیە وە ئەگەر ئیوە هەر ئینکاریتان کرد و بەصەحیحتان دانا با بێن وەلامتان بدەینەوە ئەمەیە بابەتە .

شوبهەیەکی تریان هەیە کەوا دەلێن : (ولهم شبهة أخرى وهي قصة إبراهيم عليه السلام لما ألقي في النار اعترض له جبريل في الهواء فقال له)کاتێك کە ئیبراهیم ئاگری بۆ کرایەوە و بخرێتە ناو ئاگر جوبرائیل هات و دەرکەوت بە ئیبراهیمی وت (فقال له : ألك حاجة ؟) هیچت پێویستە من یارمەتیت بدەم (فقال إبراهيم : أما إليك فلا)وتی نەخێر هیچ لەتۆ داوا ناکەم ، داوای لەخوای تعالى کرد و وتی (حسبي الله ونعم الوكيل)موشرکەکان دەفەرموون (فقالوا : فلو كانت الاستغاثة بجبريل شركا لم يعرضها على إبراهيم.) ئەگەر ئەم هانا بردنە شیرك بیٚ جوبرائیل ناچێت بە ئیبراهیم بلێت چیت دەوێی !بۆئەوەی ئەویش داوای لیٚ بکا .

وەلامەکەی :

لەپێش هەموو شتێکەوە جوبرائیل زیندووە وە ئیبراهیمیشی بینیوە لەدەسەلاتیشدایە هیچ کێشەیەك نیە کاتێك مەلائیکەیەك دەرکەوێی بلێت یارمەتیت بدەم نابێت بەشیرك ، واتا شوبهەیەکی زۆر پوچە وە پاشان چیرۆکەکە خۆی صەحیح نیە پاشان ئیبراهیم کە خۆی

قبولی نەکردبێ لەبەر ئەوە وتویەتی من تەوکل لەسەر خوا ئەکەم لەسەر زیندوویەك ناکەم نەك لەبەر ئەوەی شیرکە ! لەبەر ئەوەی لە خوای گەورە داوا دەکەم إستعانەی بەخوای تعالی کردوە پێغەمبەران هەموو کاتێك ئەگەر نارەحەتیەك هاتبێتە بەردەمیان راستەوخۆ تەوکولیان لەسەر خوای تعالی بەستووە الله تعالی فەرموویەتی (وَعَلَى ٱللَّهِ فَلۡيَتَوَكَّلِ ٱلۡمُتَوَكِّلُونَ)[1] ئیماندار با لەسەر خوای تعالی تەوکل ببەستێ وە الله تعالی دەفەرمووی (إِنَّمَا ذَٰلِكُمُ ٱلشَّيۡطَٰنُ يُخَوِّفُ أَوۡلِيَآءَهُۥ فَلَا تَخَافُوهُمۡ وَخَافُونِ إِن كُنتُم مُّؤۡمِنِينَ)[2] ئایەتەکان روون و صەریحن کەوا ئینسان راستەوخۆ لەگەل لەخوای تعالی دا داوای یارمەتی بکا بەلام ئەگەر زیندوویەکیش هەبێت و یارمەتی بدا هیچ شیرك نیە ئێمە بابەتەکەمان لەسەر مردووە .

وەلامی شێخ محمدی کوری عبدالوهاب (فالجواب : أن هذا من جنس الهيئة الأولى)ئەمە لەوێنەی شوبهەکانیترە (فإن جبريل عرض عليه أن ينفعه بأمر يقدر عليه) جوبریل شتێکی پێ وتوە و شتێکی پێشکەش کردوە کەتوانای هەیە بەسەریدا بە تەئەکید جوبریل توانای هەیە خوای تعالی دەرهەقی دەفەرموی (فإنه كما قال الله تعالى فيه : شَدِيدُ ٱلۡقُوَىٰ)[3] زۆر زۆر بەهێزە .

جوبریلێکی بەهێز کەوا هەر بالێکی ئاسمان داگیر بکات و ٦٠٠ باڵی هەبێ ئەو هێز و گەورەیەیی هەبێ ئاگرێك جیە ئەتوانی بە پەنجەیەك فرێی بدا لە خۆر هەلاتەوە بۆ خۆر ئاواوە و کۆتایی پێ بهێنێت (فلو أذن الله له أن يأخذ نار إبراهيم وما حولها من الأرض والجبال ويلقيها في المشرق أو المغرب لف) ئەگەر خوای گەورە ئیزنی بدابایە ئەوە ئاگرەکەی ئیبراهیم و ئەوەی لەسەر زەویدایە بیبات بۆ مشریق یاخود بیبات بۆ مغریب ئەیکرد (ولو أمره أن يضع إبراهيم عليه السلام في مكان بعيد عنهم لفعل) یاخود ئیبراهیم هەرگرێت بیبات بۆ شوێنکی دوور رزگاری بکا ئەیتوانی ودەیکرد (ولو أمره أن يرفعه إلى السماء لفعل) ئەگەر ئەمریی بکردبایە بەرزی بکاتەوە بۆ ئاسمان وەکوچۆن عیسای بەرزکردەوە ئەیکرد کەواتە ئەمەشتێکە و کەسێکی زیندوو کە جوبریلە یارمەتی زیندوویەك ئەدا کەوا ئیبراهیمە واتا

[1] :سورة إبراهيم اية :١٢
[2] :سورة ال عمران اية : ١٧٥
[3] :سورة النجم اية : ٥

ئەگەر داواشی کردبێ لەحالەتێکدا شیرك نیە ئەمە ئێمە باسی مردووان ئەکەین کە ناتوانن ئەم کارە بکەن .

(وهذا كرجل غني له مال كثير يرى رجلا محتاجا فيعرض عليه أن يقرضه أو أن يهبه شيئا يقضي به حاجته ، فيأبى ذلك الرجل المحتاج أن يأخذ ويصبر حتى يأتيه الله برزق لا منة فيه لأحد)ئەمە وەکو کەسێك وایە دەولەمەند کەوا مالێکی زۆری هەیە دێت بەکەسێکی فەقیر دەلێت چیت دەوێی ئەوە مالت بدەمی و قەرزت بدەمی قەرزت ئەوێی پێتی ئەدەم ! مالت ئەوێی پێتی ئەدەم هەربۆخۆت مەم دەرەوە ئەویش بلێت من نامەوێت سوپاست دەکەم حەز ناکەم داوا لەکەس بکەم ئەوە جائیزە ئەلێت حەز دەکەم خوای تعالی پێم ببەخشێت من صەبر دەگرم لەسەر ئەم فەقیرییە (فأين هذا من استغاثة العبادة والشرك لو كانوا يفقهون ؟) ئەمە و شیرك لەکوێی !؟ جیاوازیان زۆرە ! .

شێخ (صالح) دەلێ :

(هذه آخر الشبهات التي ذكرها الشيخ) کۆتا شوبهەیە کەوا شێخ محمدی کوری عبدالوهاب لەوانی دەگێڕێتەوە (في هذه الرسالة العظيمة)لەم نامە گەورەیەدا کە چەندێك کەمە بەلام بەراستی زۆر مانای گەورەی تێدایە (فأجاب عنها بجواب سديد موفق ، وهي)وەلامێکی زۆر راست و دروست و مۆفەقانەی داوەتەوە کەدەلێ (أن عباد القبور الذين يطلبون المدد من الأموات ويستغيثون بهم يقولون إن هذه الاستغاثة ليست شركا)ئەوانەی داوای مەدد[1] ئەلێن هاوار بردن و هانابردن بۆ مردووان شیرك نیە (وذلك بدليل قصة جبريل عليه السلام مع إبراهيم عليه السلام حينما ألقي في النار) یەکێك لەبەلگەکانی موشریکەکان چیرۆکی جوبریلە لەگەل ئیبراهیم دا (عليه الصلاة والسلام)کاتێك خرایە ناو ئاگرەکەوە (فإن جبريل جاء إلى إبراهيم كما يروى)[2]شیخ صالح فەرمووی کما یروی لەصیغەی تمریضە واتا حەدیسەکە صەحیح نیە چونکە بەبێ سەنەد هاتووە .

(فقال جبريل لإبراهيم عليه السلام) جوبریل بە ئیبراهمی وت (هل لك من حاجة ؟)ئەوە خەریکە ئەخرێتە ناو ئاگرەوە هیچت پێویستە بۆت بکەم ؟ (يعرض عليه المساعدة لإنقاذه)

---

[1] : کاتێك داوا لەمردوان دەکەی و داوای یارمەتی لێ دەکەی

[2] : وفي ثبوته نظر

یارمەتی پێشكەش دەكا بۆ ئەوەی رزگاری بكا (وجبريل عليه السلام لا شك ذو قوة عظيمة) وە جوبریل گومانی تێدا نیە كەوا خاوەنی هێزێكی زۆر گەورەیە (وعنده قدرة على إنقاذ إبراهيم)ئەیتوانی ئیبراهیم رزگار بكا (وقد وصفه الله عزوجل) خوای تعالی وەصفی جوبریلی كردوە (فقال : ذِى قُوَّةٍ عِندَ ذِى ٱلۡعَرۡشِ مَكِينٍ)[1] خاوەنی هێز و قوەتێكی زۆر گەورەیە لەلای ذی العرش كە خوای تعالی یە خاوەنی عەرشە مكینە واتا ساحێبیٚ مەكانەتێكی گەورەیە پلە و پایەكی گەورە و بەرێزی هەیە (وفي الآية الأخرى : ذُو مِرَّةٍ)[2] شێخ دەلیٚ واتا (يعني قوة)خاوەنی قوەتێك و هێزێكی زۆر سەرسورهێنەرە (فعرض جبريل على إبراهيم أن يساعده في إخراجه من هذه الشدة)جوبریل یارمەتی پێشكەش بە ئیبراهیم كرد كە لەم نارەحەتیە رزگاری بكا (فلما كان إبراهيم عظيم الثقة بالله عز وجل قال له) ئیبراهیم ئەوەندە تەوكلەكەی گەورەبوو لەسەر خوای تعالی پیٚ وت (أما إليك فلا ، وأما إلى الله فنعم) بۆلای تۆ نەخێر بەس بۆلای خوای تعالی بەلیٚ داوا لەخوای تعالی دەكەم (فإبراهيم عليه السلام لم يرد أن يطلب من مخلوق أن ينقذه من هذه الشدة) ئیبراهیم نەیوستوە ! ئەمە رەدی ئەمانە كە پێداگیریان كرد و وتیان ئەم چیرۆكە صحیحە ئینجا ئیبراهیم نەیوستوە لە مخلوقێك داوا بكا لەكاتێكدا كەتوانای هەیە (وإنما توجه إلى ربه كما صح في الحديث أنه قال: حَسۡبُنَا ٱللَّهُ وَنِعۡمَ ٱلۡوَكِيلُ)[3] كاتێك ئیبراهیم خرایە ناو ئاگرەوە ئەمەی وت و خوای تعالی رزگاری كرد ،پێغەمبەری خواش ﷺ كاتێك پێیان وت خەلكی كۆبۆتەوە بۆئەوەی لەناوتان بەرن هەر ئەمیش وتی (حسبنا الله ونعم الوكيل، نعم المولى ونعم النصير)بلێن خوامان بەسە والله بەم متمانەوە لەدوو حالەت تیٚ ناپەرێت یان شەهید ئەبیٚ یاخود خوای تعالی رزگارت ئەكا هەردووكیشی دووشتی باشە بەس بەداخەوە ئەمرۆ ئێمە چاومان لەم شتانە نیە ترس و بیمی كافرو ئینسانی خراپكار وای لێكردووین كە ئیمانەكەمان لاواز و كزبووە (حَسۡبُنَا ٱللَّهُ،،،) لەبیر چۆتەوە .

[1] :سورة التكوير اية : ٢٠
[2] :سورة النجم اية : ٦
[3] :سورة ال عمران اية : ١٧٣

(فهذا من باب التوكل على الله عز وجل)ئەمە لەبابی تەوكلە بە خوای تعالی ئەمە پشتیوانی بەستوە بە خوای تعالی و بەس (وتفويض الأمر إليه وهذه صفة أكمل الخلق) ئێوە سەیر بكەن پێغەمبەران عادەتیان وابوو (عليهم الصلاة والسلام) كاتێك دووژمن هەرەشەیان كردوە یەكەسەر وتویانە : ئێمە پشتیوانمان بە خوای تعالی بەستوە چی ئەكەن بیكەن وایان بەبەرامبەرەكەیان وتوە وە خوای تعالی چی دانابێ لەقەدەری خۆیدا هەرئەوەیە كەس ناتوانی یەك زەر لەو قەدەری خوای تعالی بەولا و بەولادا بەرێت ئەمەش سیفەتی گەورەترین خەلقە (إيمانا حيث إن إبراهيم رفض مساعدة المخلوق) ئایا كە ئیبراهیم لەم چیرۆكەدا رەفزی موساعەدە و یارمەتی كەسێكی كردوە كە جوبریلە (وقبل مساعدة الخالق)قبولی موساعەدەی خوای تعالی كردوە (لأن مساعدة المخلوق فيها منة وحاجة إلى المخلوق)تۆهەركەسێك لەمخلوق یارمەتیت بدا شتێك لەمنەت هەیە بەسەرتەوە واتا تۆ چاو ژێری دەستی دەبی بۆیە ئەگەر قبولی ئەوە نەكەی باشترێكە خۆ ئەگەر بیشی كەی مادەم ئەتوانی هەر ئەبێ خوای تعالی بۆنمونە بابی زەكاتی داناوە خوای تعالی دەفەرمووی (وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُا۟ ٱلزَّكَوٰةَ)[1] ئەمە شەریعەتە هەیە وەری دەگرێی ئەم زەكاتە هەشە وەری ناگرێی ئەوەی كەوا فەقیرە وەری ناگرێی ئەلێ من تەنها داوا لە خوای تعالی دەكەم ئەوەشی كەوا وەر دەگرێت شتێكی ناشەرعی نەكردوە (ومساعدة الخالق سبحانه وتعالى لا منة فيها لغير الله) یارمەتی خوای تعالی بۆ مخلوقاتەكانی منەتی كەسی تیانیە إلا منەتی خوای تێدایە لەبەر ئەوە ئیبراهیم حەزی كردوە منەتی خوا قبول بكا (وهي فضل من الله سبحانه وتعالى)ئەمەش بەخشندەی خوای گەورەیە بۆ ئەو .

(وجبريل عرض على إبراهيم شيئا يقدر عليه ، وهو عرض من حي حاضر قادر كما يعرض الغني على الفقير مساعدته بالمال) ئەمەش پێشكەش كردنی یارمەتی كەسێكی زیندوو ئامادەی بەتوانایە هەروەكو چۆن دەولەمەندێك موساعەدە و یارمەتی پێشكەش بەفەقیرێك دەكا پێ دەلێت ها ئەوە مال چیت ئەوێت بەسەر چاو جا ئەویش ئەتوانی یان قبولی بكا یاخود قبولی نەكا (وليس هذا من جنس الاستغاثة بالأموات أو الغائبين الذين يستغيث بهم القبوريون)ئەمە لەجنسی ئەوە نیە كەوا هاوار بۆ مردوان و ئەوانەی كەوا دیارنین با لەحالی

[1] :سورة التوبة اية :٥

حەیاتیشدا بن مادەم دیارنیە نابێ داوای لێ بکەی (فإن الأموات لا يستغاث بهم) مردوان هانایان بۆ نابرێی (ولا يقدرون على ما طلب منهم) توانایان بەسەر شتێکدا نیە کەداوایان لێ دەکرێی (ولا يسمعون دعاء من دعاهم)هەتا گوێیان لێ نیە کەوا کەسێك کەداوایان لێ دەکا .

جا رەنگە بلێت چۆن گوێی لێ نیە ؟! ئێمە ئایەت ئەهێنینەوە خوای تعالی دەففەرمووی (قُلِ ٱدۡعُواْ ٱلَّذِينَ زَعَمۡتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ لَا يَمۡلِكُونَ مِثۡقَالَ ذَرَّةٖ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِي ٱلۡأَرۡضِ وَمَا لَهُمۡ فِيهِمَا مِن شِرۡكٖ وَمَا لَهُۥ مِنۡهُم مِّن ظَهِيرٖ ﴿٢٢﴾ وَلَا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ عِندَهُۥٓ إِلَّا لِمَنۡ أَذِنَ لَهُۥ)[١]

(قُلِ ٱدۡعُواْ ٱلَّذِينَ زَعَمۡتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ)ئەی محمد ﷺ تۆ پێیان بلێ داوا ئەکەن و وا گومان ئەبن کە درۆیە کارەکەتان کە ئەوان گوێیان لێتانە و یارمەتیتان ئەدەن لەغەیری خوا داوا بکەن (لَا يَمۡلِكُونَ مِثۡقَالَ ذَرَّةٖ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِي ٱلۡأَرۡضِ) کەلیمەی مثقال واتا بەقەدەر بەقەدەر زەرەیەك لەئاسمانەکان و زەوی هیچی ئەوان نیە مالیك نین و خاوەنی هیچ شتێك نین تەنانەت بەقەدەر زەرەیەك لەئاسمانەکان و زەوی کە خاوەنی هیچ شتێك نین تۆ داوای چیان لێ دەکەی ! هیچیان بەدەست نیە (وَمَا لَهُمۡ فِيهِمَا مِن شِرۡكٖ) ئەمانە چ پێغەمبەران چ پیاوچاکان ئائەمانە هەر هەموویان بەهیچ شێوەیەك یارمەتی خوای تعالی یان نەداوە لە دروست کردنی ئاسمانەکان و زەویدا و شەریکی بن هەتا لەدروستبوونی خۆشیاندا بەشدارنەبووینە (وَمَا لَهُۥ مِنۡهُم مِّن ظَهِيرٖ)خوای تعالی هیچ کەسێکی نەهێناوە وەکو یاریدەدەر و پشتیوانی بۆخۆی شتی وا نیە (وَلَا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ عِندَهُۥٓ إِلَّا لِمَنۡ أَذِنَ لَهُۥ) وە شەفاعەتیش هیچ سودی نیە لەلای خوا إلا ئەبێ ئەو ئیزن بدا ئەبێ ئیزن بدا بەو کەسەی کەوا شەغاعەتەکە دەکا وە لەو کەسەش رازی بێت کە شەفاعەتەکەی بۆ دەکرێی ئەگەر ئەو شەفاعەتە هیچ سودی نیە (لا تنفع) ئەوە شەفاعەتی منفیە .

(وقال تعالى : ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمۡ لَهُ ٱلۡمُلۡكُۚ وَٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ مَا يَمۡلِكُونَ مِن قِطۡمِيرٍ ﴿١٣﴾ إِن تَدۡعُوهُمۡ لَا يَسۡمَعُواْ دُعَآءَكُمۡ وَلَوۡ سَمِعُواْ مَا ٱسۡتَجَابُواْ لَكُمۡۖ)[٢].

[١]:سورة سبأ اية :٢٢-٢٣
[٢]:سورة فاطر اية : ١٣-١٤

(ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمۡ لَهُ ٱلۡمُلۡكُۚ) پەروەردگاری راستەقینەی ئێوە كە الله یە ئەو ئێوەی دروست كردوە ئەو ئێوەی بەخێو كردوە ئەو خاوەنی ئێوەیە وەمولك هەموی هی ئەوە هی كەس نیە (وَٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ)[1]ئەوەی ئێوە لەغەیری خوای تعالی داوایان لێ دەكەن یاخود عیبادەتیان بۆ دەكەن و دەیانپەرستن (مَا يَمۡلِكُونَ مِن قِطۡمِيرٍ) خاوەنی قطمیر[2]نین بەقەدەر ئەمە خاوەنی هیچ شتێك نین كەچەند بێ ئەهمیەتە (إِن تَدۡعُوهُمۡ لَا يَسۡمَعُواْ دُعَآءَكُمۡ)ئەگەر داوایان لێ بكەن گوێیان لەدوعای ئێوە نیە (وَلَوۡ سَمِعُواْ مَا ٱسۡتَجَابُواْ لَكُمۡۖ) ئەگەر گوێشیان لێ بێ وەلامتان نادەنەوە .

(وجوب تطبيق التوحيد بالقلب واللسان والجوارح إلا لعذر شرعي)

شێخ محمدی كوری عبدالوهاب دەلێ : (ولنختم الكلام إن شاء الله تعالى بمسألة عظيمة مهمة جدا تفهم مما تقدم ولكن نفرد لها الكلام لعظم شأنها ولكثرة الغلط فيها فنقول) ئەڵێ كۆتایی قسەمان بەوە دەهێنین كەوا بابەتێكی زۆر گەورە وموهیم باس دەكەین لەوەی كە رابورد ئینسان تێ دەگا بەتەنها باسی دەكەین چونكە بەراستی زۆر كەس تێدا كەوتۆتە هەلەوە مەبەستی لە رابردوان و ئێستاشە چەندەها مزاهیب لەم بابەتە دروست بووە .

(لا خلاف أن التوحيد لابد أن يكون بالقلب واللسان والعمل) كە وتی لا خیلاف واتا إجماعە ،خیلاف نیە لەنێوان علماء یان واتا إجماعە لەسەر ئەمە كە تەوحید و ئیمان بریتیە : بەدل و بەزمان و بەكردەوە دێتە جێگا و دروست دەبێ ، واتا محلی ئیمان پێویستە لەدلدا بێ بەزمانیش بێ وە لەكارو كردەوەی چوار پەلەی ئینساندا بێ ئەم بابەتە كە بابەتی ئیمانە ئەهلی سونە و جماعە ئیمان و باوەریان بەم شێوەییە .

لەدلدا پێویستە قولی قەلب هەبێ كە بریتیە لە عیلم و تصدیق وە ئیقرار ، وەدەبێ عەمەلی قەلب هەبێ كە بریتیە : لە حب و رجاء وخوف و إناب هەتا دوای باقی هەموو كارەكانی دل تەبعەن ئەعمالی دل زۆر زیاترێكە لە قەولی دل قەولی دل بریتیە لە تصدیق و ئیقرار و عیلم

[1] : تدعون : بەمانای دوعای مەسئلە دێت و بەمانای دعای عیبادەش دێت
[2] : بریتیە لەو پەردە تەنكەی كە لەسەر ناوكی خورمایە

، بەلام كاری دل بریتیە لە حب بریتیە لە رجاء بریتیە لە خوف وە بریتین لە باقی ئەو كارانەی كە ئەگەر ئینسان نەیبێت ئەوە ئەو كەسە ئیماندار نیە بۆ نمونە : خوات خۆش نەوێی ئیماندار نیت لە خوا نەترسیت ئیماندار نیت هیوات بەخوا نەبێ ئیماندار نیت هەروەها باقی تری كارەكانی دل .

وە دەفەرموویت (واللسان)ئیمان ئەبێ لەسەر زمان بێ كە ئەمە قەولی لیسانە كە بریتیە لە (لا اله الا الله ومحمد الرسول الله ﷺ) وە هەروەها ئەوشتانەی كەوا بە زمان ئەوترێی لە زیكر و قورئان خوێندن و لەئەمر بە معروف و نەهی لە منكر كە بەزمان دەر ئەبرێت .

وە دەفەرمووی (والعمل) مەبەستی پێ عەمەلی جەواریحە لەسەرووی هەموویانەوە نوێژ پاشان زەكات پاشان رۆژو و پاشان حەج وە هەر كارێك لەوكارانەی كە كردنیان چ رووكن بێ لە ئیماندا چ واجب بێت چ مستحب بێ .

وە تەرك كردنی ئەو كارانەی كە تەرك كردنیان رووكنە یاخود واجبە یاخود مستحبە پێویستە ئینسان ئاگاداری ئەم كارانە بێ .

ئەمانەی باسمان كرد ئیعتقادی ئەهلی سونە و جماعەیە .

جا هەیە لە فیرقە گومراكان وەكو مرجیئە بەهەموو جۆرەكانیانەوە : لە ئەشاعیرە و ماتوریدی و لەجەهمیەكان لەوانە ئەلێن كە ئینسان ئەلێت : ئینسان بەس بزانیت خوا هەیە ئەوە ئیماندارە ئەو كەسە ! ئەگەر نەزانێت خوا هەیە ئەوە تۆ كافریت واتا (معرفة الله إمانە والجهل بالله كفر)ئەمەش هەلەیە زۆر لەبەر ئەوەی خوای تعالی هەرئەمەندەی داوا نەكردوە ئێمە هەموومان ئەزانین شەیطان بەگوێرەی ئەم پێناسەیە ئەبێ بە ئیماندار چونكە شەیطان لەهەموو كەسێك باشتر ئیمانی بە خوای تعالی هەیە شەیطان بەخۆی قسەی لەگەل خوای تعالی كردوە وە لەبەهەشت دەركراوە وە هەموو پێغەمبەرانی بینیوە ئیمانیشی بە بابەتەكان هەمووی هەیە هەتا شێخ الاسلام ئەفەرمووی : مصدق لە قەلبی خۆیدا بەلام نواقضی ئەم ئیمانەی هێناوە ، كەواتە تەنها بەس نیە بلێن (معرفة الله) .

هەیانە لەم فیرقە گومرایانە ئەلی : ئەم كەسە ئەگەر قەولی قەلبی هەبێ ئەگەر عەمەلی قەلبیشی نەبێ هەر ئەبێت و ئیماندارە ! ئەمەش گومرایەكیترە .

وەهەیانە ئەلێ :ئەگەر ئەعمالی قەلبی هەبێ لەگەل قەولی قەلبی كافیە و ئیمانداره باسی قەولی لیسان ناكا یاخود ئەگەر باسی لیسانیش بكا باسی عەمەلی جواریح ناكا ئەمەش گومرایەكیترە .

واتا ئەم فیرقە گومرایانە ئەوانەی كەوا مرجیئەن و لەجۆرەكانی مرجیئەن نەوهاتن ئەم سێ خاله لەئیماندا كۆبكەنەوە .

بەرامبەریان لە فیرقە گومرایانە كە بریتین لە : موعتەزیلە وخەواریج ئەوان تەعریفەكەیان وەك ئەهلی سونەیە بەقەلب و لیسان و بەعەمەل بەلام ئەوان زێدە ڕەوویان كردوە لە مەسئەلەی عەمەلدا دێن هەموو عەمەلێك هەموو تاكێك لەتاكەكانی عەمەل ئەگەر چی رووكنیش نەبێ واتا واجب یان مستحب بێ هەر بەرووكنی دائەنێن واتا بەنەبوونی هەر عەمەلێك تۆ كافر دەكەن یاخود بە كردنی تەركی عەمەلێك كەتۆ لەسەرتە تەركی بكەی وەكو زینا و قتل بەكردنی یەكێك لەوانە تۆ كافر دەكەن ئەوەش گومرایی ئەوانە .

ئەوەی گرینگترە باسی بكەین ئەوەیە لەئێستادا بەناوی سەلەفیەت و بەناوی ئەهلی سونە و جماعەوە بەداخەوە لەو عقیدەیە بلاوە لەسەرانسەری ولاتدا عقیدەی إرجاء ی كە لەعقیدەی خواریجی زیاتر بلاوە لەلای خەلكی یانی ئەوەی ئەمرۆ ئێمە سەرنجی ئەدەین خەلكی بەزۆری لە عقیدەی خواریج ئەترسێ وە ئەبێ بزانین كەوا عقیدەی خواریج عقیدەیەكی گومراییە عقیدەیەكە كەوا پێچەوانەی ئەهلی سونە وجماعەیە بەلام ئەگەر سەرنج بدەین عقیدەی إرجاء گەلێك عقیدەیەكی منتشر و بەربلاوترێكە لەعقیدەی خواریج هەرواش بووە لەكۆن و نوێدا هەروابووە .

ئەوەتا سەیربكەن ئەمرۆ ئەوەی كە خۆی بە ئەهلی سونە و جماعە ئەزانی ئەوانەی كەوا بەناوی سەلەفیەتەوە بەناوی ئەهلی سونە وجماعەوە قسە ئەكەن ئەبنین كەوا پێناسەكەیان ئەوەیە كەوا :ئیمان قول وعەمەلە بەلام ئەگەر عەمەلەكەش نەبێ ئیمانەكە بەرێی ئەكەن بەبێ عەمەلی جواریح مەبەستیانە كەوا ئیمان دروستە ئەگەر چی هیچ عەمەلێكیشی نەبێ !

ئەوان ئەلێن عەمەل لە ئیمانە نالێن لە ئیماندا نیە بەس كێشەكەیان ئەوەیە لەواجبات و مستحبات دای ئەنێن واتا لە ئەركان دای نانێن . وەدەبێ ئاگاداربین كەوا لە عەمەل هەمانە

کە بە إجماعی صەحابە کە نوێژە ئەوە رووکنە بۆ ئیمان وەرووکنی عەمەلیە بۆ ئیمان ئەگەر ئەو نوێژە نەبێ ئەوکەسە کافرە بە إجماعی ئەهلی سونە و جماعە لە صەحابە وە لەتابعینیش بەلام لەدوای ئەمانەوە خیلاف دروست بووە کەکاتێك ئەمرۆ سەرنج ئەدەین ئەلێن جمهور ئەلێن ئەوەی نوێژ تەرك بکا کافر نیە بەبێ ئەوەی بزانێ جمهور واتای چی جمهور : بزانین صەحابەی تێدایە !؟ بزانین تابعی تێدایە ؟! لە صیغاری تابعین ئەلێن ئیمامی زوهری وتویەتی : ئەگەر ئیمانی پێ هەبوو تەرکی کرد کافر نیە ،ئەما برۆ بۆ جمهەرەی تابعین چ جای إتفاقی هەموو صەحابە لەسەر ئەوەیە کەوا تاریکی نوێژ کافرە ئینجا ئەگەر جمهورێك صەحابەی تێدا نەبێت کەی جمهورە .

یاخود ئەگەر خیلافێك لەدوای صەحابە دروست بێ ئێمە چۆن ئیعتباری بۆ ئەکەین ئەمەیان زۆر گرینگە ئەم خالە .

ئینجا شێخ دەفەرمووی (فإن اختل شيء من هذا لم يكن الرجل مسلما)ئەگەر یەکێك لەمانە تێك بچێ واتا ئەگەر ئیمان ئەم سێ شتەی کۆنەکردەوە لە ئینسانەکەدا ئەم سێ شتە کۆنەبوویەوە لەئیمانی ئەم کەسەدا ئەو کەسە موسلمان نیە واتا بەبێ ئیمانی دل و زمان و عەمەل ئەبێ هەرسێکی کۆبکەیتەوە ئەگینا تۆ موسلمان نیت ، شێخ إجماعی نەقل کرد .

کەچی ئەمرۆ دێن ئەلێن إجماع یاخود شوبهی إجماع هەیە لەسەر ئەوەی کەوا ئەگەر عەمەلیشی نەبێ موسلمانە ! بەداخەوە ئەمە ئەوکەسانە ئەم قسەیەدەکەن کەوا هیچ إعتبارێك بۆ إتفاقی صەحابە دانانێن لەبابەتی تاریکی نوێژدا .

(فإن عرف التوحيد ولم يعمل به فهو كافر)کەواتە ئەگەر کەسەکە تەوحیدی زانی یەکخوا پەرستی زانی لەدلیدا بەلام کاری پێ نەکرد جا کارەکە چ کارەکانی دل بێ یاخود کاری جەواریح بێ ئیشی پێ نەکرد (فهو كافر معاند كفرعون وإبليس وأمثالهما) ئەوکەسە کافرە وە مادەم ئەزانێ ئەوکەیە معانیدە عینادی کردوە چونکە ئەیزانی و ئیشی پێ ناکا وەکو فیرعون و ئیبلیس و نمونەکانی ئەوانە کافرە ئەمانە هەموویان ئەزانن بەلام کاریان بەتەوحیدەکە نەکردوە (وهذا يغلط فيه كثير من الناس ، يقولون هذا حق ، ونحن نفهم هذا)

لەم بابەتە زۆربەی خەڵکی ئەکەوێتە هەڵەوە ئەڵێن : (ونشهد أنه الحق ولكن لا نقدر أن نفعله) ئێمە ئەزانین ئەمە تەوحیدە حەقە بەلام ناتوانین ئەنجامی بدەین .

(ولا يجوز عند أهل بلدنا إلا من وافقهم ، وغير ذلك من الأعذار ، ولم يدر المسكين أن غالب أئمة الكفر يعرفون الحق) شێخ باسی سەردەمی خۆی دەکا ئەڵێت : لەلای زۆربەی ئەهلی ولاتی ئێمە کار بەمە ناکەن ،ئێوە سەیری ئەوکاتە بکەن ئەو کاتە زەمانی عوسمانیەکان بووە زەمانی بلاوبوونەوە شیرك و قەبرپەرستی و شەخص پەرستی و هاوار کردن بۆ پێغەمبەر ﷺ و پیاوچاکان بووە واتا کاتێك کە شێخ ڕووی کردۆتە کەسێك کە تۆ بۆچی کار بە تەوحید ناکەی تەنها موحید و یەکخوا پەرست بی وە عیبادات هەموی بۆ خوای تعالی تەرخان بکەی إعزاریان هێناوەتەوە (ولا يجوز عند أهل بلدنا إلا من وافقهم ، وغير ذلك من الأعذار ، ولم يدر المسكين أن غالب أئمة الكفر يعرفون الحق) زۆربەی إعزارەکانی ئومەتەکانی پێشوو حەقیان زانیوە بەلام إعزارەکەیان ئەوە بووە کە (ولم يتركوه إلا لشيء من الأعذار) تەرکیان نەکردوە تەنها هەندێك عوزریان هێناوەتەوە

عوزرەکانیان بریتیەبوو :

(كما قال تعالى: ٱشۡتَرَوۡاْ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ ثَمَنٗا قَلِيلٗا)[1] ثمنی قەلیل دونیایە هەرچەنێك زۆربێت هەر قەلیلە هەرچەنێك تۆ دونیات هەبی هەر قەلیلە تۆ ئایەتەکانی خوای تعالی بە بەدونیایەکی کەم دەگۆڕیتەوە یەکێك لە إعزارەکان ئەم کەسە تەماعی دونیایی هەیە تەماعی سەرۆکایەتی هەیە تەماعی کورسی هەیە دەڵێتن ئەگەر من وابلێم ئەم ڕووخێنن ئەگەر وابلێم منصەبەکەم لەدەست ئەچێ و دەرم ئەکەن یاخود دەڵێت ئەگەر وابلێم جاهم نامێنی یاخود بەقسەم ناکەن و پشتم تێ ئەکەن کۆمەڵێکی زۆری بیانوو ئەهێنەوە بۆخۆیان یاخود لەئێستادا ئەڵێ موچەکەم دەبرن و لەمزگەوتەکە دەرم ئەکەن ، ئەگەر بەسەرکردەی دەولەتەکان بڵێ وەرە تەوحید جێ بەجێ بکە ئەڵێ کاکە ئەوە تۆ باسی چی ئەکەیت ئەڵێ خۆ ئەمریکا یەك صاروغم پێوەنێت پارچە پارچەم ئەکا با ئەم دەسەلاتم لەدەست دەرنەچێ واتا بابەتەکە ئەگەڕێتەوە بۆ دونیا ! یان دەڵێن گەمارۆی ئیقتصادیمان تووش دەبێ کەوا دەڵێن قەت پێغەمبەری خوا ﷺ گەمارۆیی ئیقتصادی نەردرابێ ! کە پێغەمبەران لێیان نەدرابێ!

[1] :سورة التوبة اية ٩

لەوانەی ئەوانەی ئەمڕۆ باسی دەکەن لەم إعزارانە هەمووی بەسەر پێغەمبەران و پیاوچاکاندا هاتووە .

پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووی : ("حب الدنیا وکراهیة الموت)[1] ئەم دوانەیە .

(وغیر ذلك من الآیات كقوله: يَعۡرِفُونَهُۥ كَمَا يَعۡرِفُونَ أَبۡنَآءَهُمۡۘ)[2]کەواتە ئەزانن ئەمانە پێغەمبەریان ناسیوە ﷺ وەکو چۆن منداڵەکانی خۆیان ئەناسن یەهود لەگەڵ ئەوشدا شوێنی نەکەووتوون .

تەبعەن لە یەهودی زەمانی پێغەمبەریان پرسیوە ﷺ ئەوە ئەو پێغەمبەرەیە کەوا هاتووە لە تەورات ؟ وتویانە بەڵی ئەوە ئەم پێغەمبەرەیە ! وتیانە ئەی موقیفت چیە ؟! وتیانە : هەتا مردن ئێمە دژایەتی ئەکەین !.

کەواتە زانین بەتەنها بەس نیە ئەگەر زانین بەتەنها بەس بوایە و ئینسانی بخستایەتە ئیمان ئەبێ یەهود و فیرعون و ئیبلیس لەپێش هەموو کەسێکەوە ئیماندار بن ! کەواتە عەمەل مەرجە بۆیە ئیمان لەلای ئەهلی سونە و جماعە بەکورتی بریتیە لە (القول والعمل) قەول نیە بەنها وە عەمەلیش نیە بەتەنها بەلکوە پێکەوەیە .

(فإن عمل بالتوحید عملا ظاهرا وهو لا یفهمه ولا یعتقده بقلبه فهو منافق)ئەگەر بە عەمەلی ظاهیر ئیشی بەتەوحید کرد تێ نەدەگەیشت یاخود باوەری پێ نەبوو تێ نەگەیشتن وەکو ئەوەی بلێن کەسەکە بە تەقلید و چاولێکەری ئەم شتەی دەبرد بەرێوە دینیش بەتەقلید نابێ دین ئەبێت بە عیلم بێ وە یەکێك لە مەرجەکانی (لا اله الا الله) ئەوەیە کە عیلم دەبێ عیلمی هەبێ بەو ئیمانە هەبێ وەئەبێ بزانێ کەوا چی ئەکا .

ئەصلی ئیمان بریتیە :

١–ناسینی خوا و ئیمان بوون بە خوا .

٢–وەکافرکردنی کەسێك کەوا ئیمانی بەخوا نەبێ وە کوفر کردنە بە طاغوتە وەکافرکردنی کەسێك کەوا کوفری پێ نەکا.

ئەبێ تێبگات و بەعیلمەوە بڕواتە ناو ئەم بابەتەوە (اولا یعتقده بقلبه)یاخود لەدلدا ئیمانی پێ نیە بەلام لە کردەوەی ئاشکرا دا ئەنجامی ئەدا وە ئەمە لەزەمەنی پێغەمبەردا ﷺ

[1] : الكتب » مرقاة المفاتیح شرح مشكاة المصابیح» كتاب الآداب» باب تغیر الناس
[2] :سورة البقرة ایة : ١٤٦

دەرکەوتووە ،ئێوە سەیربکەن مونافقینی زەمانی پێغەمبەر ﷺ لەترسا مونافق بوون نەیان وێراوە إظهاری کوفری خۆیان بکەن بیانکردایە ئەمکوژران .

بۆنمونە : مونافیقێك نەیتوانی و نەی دەوێرا نوێژ نەکا ئەمەش یەکێکە لە بەلگە بەهێزەکان لەسەر کوفری تارکی نوێژ یەك مونافق نەیدەوێرا نوێژ نەکا ! عبدالله کوری صەبا هەتا ٩ هیجری ژیا هەتا دوای پێغەمبەریش ﷺ نەیوێرا نوێژ نەکا هەرلەدوای پێغەمبەرەوە ﷺ نوێژی ئەکرد لەگەلیشیدا جیهادی ئەکرد نەیدەوێرا بلێ من ئیماندار نیم ! لەظاهیردا ئیماندار بوو ئەگەر چی پێغەمبەری خوا ﷺ ئەیزانی کەوا ئەهلی نیفاقە بەلام ئێمە حوکمی ظاهیردەکەین حوکمی ظاهیر ئەو کەسە نوێژ دەکا وە (لا اله الا الله محمد رسول الله ﷺ) دەلێت وە نابێت نەواقضی ئیمان بهێنی ،لەبەر ئەوە ئەمانە لەدلیاندا باوەرکە نیە بەلام بە ظاهیر کارەکە ئەکەن (فهو منافق)، بەلام مونافقانی ئەمرۆی ئێمە لەترسدا؟ رەنگە لەترسدا بێ بلێت ئەگەر وانەلێم خەلکی بەچاوێك سەیرم ئەکەن ئەو ئیحتامالە هەیە بەلام زۆربەی مونافقانی ئەمرۆ بۆئەوەیە کەوا موسلمانان تێوە بگلێنن کابرا کافرە و مولحد و بێ دینە دێتە ناو رێزی موسلمانان جاسوسی و نیفاق دەکا ئەو نیفاقە بۆ ئەوە نیە کەوا لەموسلمانەکان ئەترسێ ! نەخێر بەلکو بۆئەوەیە تاوەکو بیانناسێت و بزانێ کێ کێ یە و کێ کێ نیە . ئەوکاتە ئێمەش ئەلێن ئەی قوربەسەرت تۆ لە خوا ناترسی کەوا لەرۆژی قیامەت ئەچیتە بەردەمی ئەو جاسوسیە بۆ کێ ئەکەیت ئەوکەسەی کە تۆ جاسوسی بۆ ئەکەیت لە رۆژی قیامەتدا هیچی بەدەستە دەسەلاتی هەیە !؟ ئەگەر بەحیسابی خۆت دەلێت خوا هەلدەخەلەتێنم لەگەل موسلمانان ئەوە بزانە کەوا خۆت هەلدەخەلەتێنی الله تعالی دەفەرمووی (يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَمَا يَخۡدَعُونَ إِلَّآ أَنفُسَهُمۡ وَمَا يَشۡعُرُونَ)[1] لەبەر ئەوە نەصیحەتی هەرکەسێك دەکەین کە دەیەوێت جاسوسی بکا و خەلك بەگرتن بدا لەرێزی موسلمانان ئەوەندەی پێ ئەلێن کەوا سەیرێکی خوا بکە.

(فهو منافق ، وهو شر من الكافر الخالص) ئەمە مونافقە لەکافری خالص خراپترێکە چونکە کافری خالص هاتوە و خۆی ئاشکرا کردوە و بەئاشکرا تەحدا ئەکا بەس ئەو ناچێ وابکا

[1] :سورة البقرة اية : ٩

(بقوله تعالى: إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ فِي ٱلدَّرۡكِ ٱلۡأَسۡفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ)[1] دەرەجات بۆ سەرەوەیە وە دەرکات بۆ خوارەوەیە جا درك واتا بۆ نزمترین خوارەوەی جەهەنەم .

(وهذه المسألة مسألة كبيرة طويلة تبين لك إذا تأملتها في ألسنة الناس ، ترى من يعرف الحق ويترك العمل به)شێخ دەڵێ : ئەم مەسئەلەیە زۆر گەورەیە زۆر درێژیشە باسکردن لەسەری ئەگەر جوان رووردبیتەوە بۆت روون دەبێتەوە لەسەر زمانی خەلکی کەسانێك ئەبینی کەوا حەق ئەناسین و ئەبینن و ئەزانن بەس کاری پێ ناکا . ئەمرۆ وایە هەر دەڵێ ئەزانم کاکە پیم مەلی! بەس کاری پێ ناکا لەبەر چی کارەکەی پێ ناکەی !؟. بیانوەکانیان ئەوانەیە :

(لخوف نقص دنيا)ئەگەر وابکەم کار بەو تەوحیدە بکەم خۆم ئاشکرا بکەم دونیام لەدەست ئەچێ (أو جاه)یاخود کەسەکە جاهێکی هەیە لەلایی خەلکی قەدرێکی هەیە ئەڵێ لەدەستم دەرئەچێ گەر وابکەم یاخود دەڵێ گەر وابلێم پشتم تێ ئەکەن (أو مداراة الاحد) لێرەدا بەمانا شەرعەکیە نیە مدارات بەلکو بریتیە لە موداهەنە واتا کەسەکە دێت و موداهەنە دەکا .

موداهەنە : کەسەکە ئەزانی ئەوە حەقە بەلام لەگەل ئەهلی باطلدا لەگەل باطلەکەیاندا دەروا ! ئەچێت بۆیان شل دەکا .

(وترى من يعمل به ظاهرا لا باطنا)ئەبینی کە کەسانێك کە بەباظاهیری ئیشی پێ دەکەن بەلام بەباطنی ئیشی پێ ناکەن یانی موناففە (فإذا سألته عما يعتقد بقلبه فإذا هو لا يعرفه .)کاتێك پرسیاری لێ دەکەی لەوەی لەدلیدایە نایزانێ .

شێخ (صالح) دەفەرمووی :

(ختم الشيخ رحمه الله هذه الرسالة بمسألة عظيمة مهمة يجب تفهمها وتعقلها لأنه إذافهمها الإنسان فإنه يدرك أخطاء الناس في العقيدة) ئەڵێ : شێخ محمدی کوری عبدالوهاب ئەم ریسالەی بەمەسئەلەیەکی زۆر گەورە کۆتایی پی ھێناوە کەپێویستە ئێمە تێ بگەین ئەگەر ئینسان تێ بگات ئەوکاتە ئەزانێ هەلەی لەکوێدایە لەعەقیدەیدا (وهذه المسألة هي : أن التوحيد يكون بالقول والعمل والاعتقاد ، لابد من هذه الأمور الثلاثة) شێخ ئیشارەت بەمە دەکا کەوا دەبێ تەوحید و ئیمان دەبێ بەم سێ شتە بێ کە قەول و عەمەل و ئیعتقاد بێ

[1] سورة النساء اية : ١٤٥

ئەبێ ئەم سێیانە کۆبێتەوە لەئیماندا ئەمانە لەرووکنی پێناسەی ئیماندان ، وە ئەگەر ئێمە پێناسەی ئیمان بکەین ئەبێ وەکو خۆیی پێناسەیی بکەین هەرپێناسەیەك بکەین ئەبێ ئەم سێ رووکنەی تێدا بێ .بۆنمونە : ئێستا پێناسەی ئینسان بکەین نالێن بەس بریتیە لەدەست چونکە مەرج نیە تۆ دەستیشت نەبێ هەر ئینسانی ئەبێ بلێن جەسەد و رۆحە ئەوە پێناسەی ئینسانە .

هەرپێناسەیەك ئەبێ وەکو خۆیی بێ نەبوونی هەرشتێك لەو پێناسەیە نەبوونی شتەکەیە.

لەبەر ئەوە ئەبێ ئاگاداربین کاتێك پێناسەی ئیمان دەکرێی ئەبێ بەشتێك پێناسە بکرێی کە هەریەك لەوشتانەی کە ئەم ئیمانەی پێ پێناسە کراوە نەبوونی ئەوشتە راستەوخۆ نەبوونی ئیمان دەرئەخات.

بۆیە کوتمان قەول و عەمەلە کەواتە نەبەبێ قەول دەبێ نەبەبێ عەمەلیش دەبێ معقول نیە بلێ قەول و عەمەلە دواتر عەمەلیشت نەبوو قەینا وەکو مورجیئەکانی ئەم زەمانەی ئێمە کەبەناوی سەلەفیەتەوە خۆیان دەرخستوە بەوعالەمە ! کە گەورەترین دەرگای شەری کردۆتەوە نوێژ مەکە و زەکات مەدە حەج مەکە رۆژوو مەگرە هیچ شتێك مەکە هەرچی واجباتە تەرکی بکەی !

هەتا بەداخەوە من گوێم لەیەکێکیان بووە کە خۆی بەعالمی ئێستا ئەزانی دێت حەدیسێك لەحەدیسەکان شەرح دەکا ئەدیسی ئەبو ذر(رەزای خوای لێ بێ) کەپێغەمبەری خوا ﷺ وتویەتی : ئەگەر زیناش بکا و هەرچی بکا ئەوە هەر ئیماندارە ! ئەو دێت وا شەرحی دەکا ! تەبعەن پێغەمبەر نەیوتوە ﷺ بە ئەبو ذر ئەگەر یەکێك ئەگەر ئیمانی بەخوا هەبێ هەرچی واجبات هەیە تەرکی بکا هەرچی موحەرەمات هەیە هەر هەمووی بکا ئەوە هەر ئیماندارە وای نەوتوە بەلام ئەو واشەرحی دەکا دەی ئەها وتویەتی (وإن زنا وإن سرق)کابرا نوێژ دەکا و رۆژوو دەگری و حەج دەکا هەموو کردەوەیەك دەکا بەلام دەکەوێتە زیناکەوە یاخود دزیەك دەکا ئەوە ئیماندارە بەلام ئەو دێت وا شەرحی دەکا هەرچی شتێکی پێ وتراوە لە ئەعمال تەرکی بکا هەرچیش حەرام هەیە بیکا منیش بەس بەخۆی دەلێم وەرە جەنابت نە نوێژ بکە نەرۆژوو بگرە و نەزەکات بدە و نەحەج بکە هەرچی واجبات و موستەحبات هەیە هیچی مەکە پاشان وەرە هەرچی خراپ و قەبیحەکان هەیە بیکە لەسەرووی هەموویانەوە دزی بکە وقەتل

بکە ئادەی بەس بزانم ئیمانی تۆ لەکوێدایە؟!ئایا پێغەمبەرﷺئاوای بە ئەبو ذر وت ؟!
بەهەلە بەم شێوەیە ئاوەها شەرحی ئەم حەدیسە ئەکەن .
إبن القيم : نەقلی دەکا کەوا ئیجماعی صەحابەیە کەوا تاریکی نوێژ کافرە .
(، لابد من هذه الأمور الثلاثة) نابێت دەبێت ئیمان ئەم سێیانەیان لێ کۆببێتەوە بەلام ئاگادار بن ئێمە لەگەل خواریج و معتەزیلە جیاوازیەکەمان ئەوەیە :
خەواریج : تاکەتاکەی هەموو عەمەلەکان چ رووکن بێ و چ واجب بێ و چ موستەحەب بێ هەمووی بەرووکن دا ئەنێن .
ئەهلی سونە وجماعە : لەئیماندا عەمەلەکان ئەوەی رووکن بێ بەرووکنی دائەنێن وە ئەوەی واجب بی بەجواجبی دائەنین وە ئەوەی موستەحب بی بە موستەحەبی دائەنێن.
کەواتە لە ئەعمالدا رووکن هەیە کە نوێژ رووکنی ئیمانە .
(فإذا اجتمعت هذه الأمور الثلاثة صار الإنسان موحدا مؤمنا بالله ورسوله)ئەگەر ئەم سێیانە کۆبوویەوە لە ئینسانێکدا ئەبێ بە موحید و یەکخوا پەرست بروای بەخوا هەیە و بەپێغەمبەری خوا ﷺ هەیە (وإذا اختل واحد منها لم يكن مؤمنا ولا موحدا)یەك لەم سێیانە نەبوو ئەوا ئەو کەسە نەبروادارە و نەیەکخوا پەرستە .

(وهم في هذا أصناف) خەلکی لەمەشدا چەند بەشێکن :
١–بەشی یەکەم (الصنف الأول من يعتقد التوحيد بقلبه)کەسەکە ئیعتقادی هەیە بەیەکخوا پەرستی (ويعرف أنه لا إله إلا الله)وە ئەزانی هیچ پەرستراوێك نیە تەنها الله تعالى نەبی (وأن عبادة ما سواه باطلة)وە ئەشزانێ پەرستنی غەیری خوا باطلە (ولكنه لا يعمل به بجوارحه ، ولا يقر به بلسانه ؛ لطمع دنيوي) بەس ئەم کەسە نایەت کار بەم تەوحیدە بکا(جا ئاگاداربە ئەلێ لایعل بە بجوارحە بۆیە کەسێك نێت بلێت مەبەستی شێخ محمدی کوری عبدالواهب عەمەلەی قەلبیە نەك عەمەلی جواریح لیرە شیخ دەست نیشانی کردو روونی کردەوە) قەولی زمانیشی نیە بەهۆی تەمەعی دونیایەوە (فهذا كافر ، مثل فرعون)وەکو فیرعون کافرە (فإن فرعون كان معترفا بالتوحيد في قلبه وأن ما جاء به موسى هو الحق) ئەیزانی ئەمە حەقە ئەم تەوحیدەی هەبوو لەدلی خۆیدا وە ئەی زانی ئەوەی کە موسا پێی هاتوە

حەقیشە (ولكنه ترك العمل به وتظاهر بخلافه وجحده تكبرا وعنادا) لەبەر تەكبوری و عینادی ئەمەی تەرك كرد هەروەكو خوای گەورە دەفەرموویی : (وَجَحَدُواْ بِهَا وَٱسۡتَيۡقَنَتۡهَآ أَنفُسُهُمۡ ظُلۡمٗا وَعُلُوّٗاۚ فَٱنظُرۡ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُفۡسِدِينَ)[1] ئینكاری ئەو حەقەیان كرد تەبعەن (وَجَحَدُواْ بِهَا)بۆ موعجیزەكانی پێغەمبەر موسا دەگەرێتەوە نۆ موعجیزەكەی كە خوای تعالی باسی دەكا لەسورەتی النمل وە لەسورەتی الاسراء (فِي تِسۡعِ ءَايَٰتٍ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ وَقَوۡمِهِۦٓ)[2] یاخود(وَلَقَدۡ ءَاتَيۡنَا مُوسَىٰ تِسۡعَ ءَايَٰتِۭ بَيِّنَٰتٖ)[3] كەبریتی بوو لە دەستی كە ئەیكرد بەناو باخەلیدا و رۆشەن ئەبوویەوە وە لە عەساكەی دەستی وە بریتی بوو لەوسالا نەهامەتیانەی كەوا فەقیری دروست دەبوو وە بەرووبووم كەم دەبوو وە تۆفانەكە وە زۆربوونی كولە ئەمانە دەلیلبوون كە موسا پێغەمبەری خوایە (علیه السلام) ئەوان ئەیانزانی لە خواوەیە ئەم شتانە ئەوە بەساحیر ناكری ئەم شتانە ئەیانزانی موعجیزەیە كەچی دواتر ئینكاریان ئەكرد و ئەیانوت نەخێر تۆ پێغەمبەر نیت لەناخیشیان ئەیانزانی كەوا ئەم شتانە بەساحیر ناكرێی ئەمە إلا بەیەكێك دەكرێی كەوا خوای تعالی ئەمەی پیٚ دابیٚ كە پێغەمبەرە (وَجَحَدُواْ بِهَا وَٱسۡتَيۡقَنَتۡهَآ أَنفُسُهُمۡ ظُلۡمٗا وَعُلُوّٗاۚ)لەنەفسی خۆیان یەقینیان بەمە هەبوو كەواتە ئەمان حەقیان ناسیوە لەبەر زولم كردن تەركیان كرد تەكبوریان ئەكرد (فَٱنظُرۡ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُفۡسِدِينَ)[4]دەببینە بزانە لەدوای ئەمە موفسید چی بەسەر دێت جا هەركەسێك وا بیٚ ئەمە عاقیبەتەكەی دەبیٚ فیرعەونەكانمان زۆر بینی كە رۆیشت وە زۆریش دەروا بەلام بەداخەوە زۆربەی زۆریان معتەبیرنین بەوەی كەوا رۆیشتوو نابێت بەدەرس بۆیان .

(وقال موسى عليه السلام لفرعون)موسا بە فیرعەونی وت (قَالَ لَقَدۡ عَلِمۡتَ مَآ أَنزَلَ هَٰٓؤُلَآءِ إِلَّا رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ بَصَآئِرَ)[5] فیرعون تۆ چاك ئەزانی ئەم ئایەت و موعیزانە هی خوای تعالی یە ئەوە هی من نیە من ئەوەم پیٚ ناكرێی وەكو ئینسان ئەگەر خوا پێم نەبەخشێت (لقد علمت أي عرفت بقلبك ما أنزل هذه الآيات التي جئتك بها إلا رب السماوات والأرض بصائر

[1] :سورة النمل اية : ١٤
[2] :سورة النمل اية : ١٢
[3] :سورة الإسراء اية :١٠١
[4] :سورة النمل اية : ١٤
[5] :سورة الإسراء اية :١٠٢

للناس) چاو ڕۆشنی بۆ خەلکی بۆ ئەوەی بزانن دەلالەت بکا بۆ ئەوەی ئەبێ تەونها خوای تعالی بپەرسترێی ئەبێ ئەوانەی کەوا خاوەنی بینایین ئەمە بکەن بەلگە لەسەر ئەوەی کە تەنها خوای تعالی شایەنی پەرستنە ئەو خوایەی کەوا ئێمەی دروست کردوە ئەبێ ئەو بپەرستین ئەبێ بەقسەی ئەو بکەین.

(فهذا دليل على أن فرعون كان مستيقنا بقلبه صدق ما جاء به موسى عليه السلام) دەلیلە لەسەر ئەوەی کە فیرعون بەیەقین چاك دەیزانی کە پێغەمبەر ڕاست دەکا (وإنما جحد ذلك وتظاهر بجحده كحال كفار قريش) قوریشەکانیش وەکو فیرعونیان کرد (قال الله فيهم: قَدۡ نَعۡلَمُ إِنَّهُۥ لَيَحۡزُنُكَ ٱلَّذِي يَقُولُونَۖ فَإِنَّهُمۡ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَٰكِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ يَجۡحَدُونَ)[1] خوای تعالی دەفەرموویی ئێمە ئەزانین ئەی محمد ﷺ ئەوەی ئەوان بەتۆ دەلێن کە دەلێن درۆ دەکەی یان شێتە یاخود ساحیرە و بەدرۆت ئەخەنەوە ئەو بەدرۆخستنەوەی ئەوان بۆتۆ ئێمە ئەزانین ئەوە تۆ غەمبار دەکا (فَإِنَّهُمۡ لَا يُكَذِّبُونَكَ) خوای تعالی تەئەکید بۆ پێغەمبەر دەکاتەوە ﷺ دەفەرمووی : والله لەناخی خۆیاندا وانیە (وَلَٰكِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ يَجۡحَدُونَ) بەلام ستەمکاران و کافران و موشریکان بەئایەتەکانی خوای تعالی ئینکاری ئەکەن لەدلیاندا ئەزانن کەوا حەقە .

واتا ئێستاکە پێویست دەکا بڕۆین و بەخەلکی بلێن بەتایبەتی سەرکردەکان وەرن ئەوە حەقە چاك ئەزانن هەموویان چاك ئەزانن لەبەر ئەوە تەرکیان کردوە إعزار هەیە ئەلێ سەرۆکاتیەکەم ئەڕوا حدودەکەم دەڕوا پارەکەم دەڕوا وناوبانگم دەڕوا و لەبەر تەماعی دوونیایی ، ئەی مامۆستایی ئاینی بۆ تۆ نایلێت ؟! دواتر دەرم دەکەن ئاخر لەمزگەوت ئەی بۆ پێغەمیەریان ﷺ لە کەعبە دەرنەکرد ! گەر حالەکە ئەوهابووبایە ئەبوایە لەپێش هەموویان ئەو بیوتایە کەوا مادەم دەرم دەکەن قەینا هیچ نالێم با دەرم نەکەن لەگەلیاندا موداهەنە دەکەم کێشە نیە یەکێك لەگەورەترین موصیبەت ئەمرۆ موصیبەتی مامۆستای ئاینیە کەتۆ لەناو مزگەوتەکەدا نەتوانی (لا اله الا الله) بەئەهلی مزگەوتەکەت بلێ ئیعتراف بەوە بکەی بلێ وەرن ئەمە ئیمانە ئەمە حەقە ئەوەی وانەبیت بەم شێوەیە ! هەتا ئەمریت و هەرکەسێك بەدواتەوە بێ ئیعتقادی هەبی بەمردوان و بەزیندووان ئیعتقادی بەخوای تعالی

[1] :سورة الأنعام اية : ٣٣

نەبێ بەوەی کەوا پەرستراوی راستەقینەیە بەتەنها تۆ کەسێکت بەدواوە بێ ئیعتقادی بەدیموکراسیەت و وجودیەت و ئەریکا و ئەوروپا هەبێ وابزانی رزگارکەری ئێمە ئەوروپا بێ ئەمە کەی تەوحیدە تۆ بلاوت کردۆتەوە ! یاخود یەکێك لەدواتەوە نوێژ بکا هەتا مردن هەر بلێ یارسول الله یا عبدالقادر یاهاوار ،، ئەمەی کەی تەوحیدە تۆ بلاوت کردۆتەوە .ئەلێ ئەگەر من لابەن کەسێکی خراتر دێنن من لەوێبم باشترێکە ئەوە یەکێکە لەگەورەترین عوزرەکانیان لەمرۆدا ئێ باشە تۆ جیاوازیت چیە لەگەل ئەودا !ئەویش نایکا تۆش نەت کرد هەردوولاتان کارتان بە تەوحید نەکرد جیاوازیتان نیە کەواتە زانین بەس نیە ئەبێ کردەوەشی لەگەلدا بێ (دلت الآية على أن كفار قريش يصدقون بالرسول بقلوبهم) کەواتە کافرینی قوریش باش ئەیانزانی کەوا پێغەمبەر راست دەکا ﷺ لەدلیاندا (ولكن يجحدون ذلك بظواهرهم وألسنتهم)بەلام بەزمان و بەکردەوەکانیان ئینکاریان ئەکرد .

(وكما قال الله سبحانه وتعالى في اليهود) هەروەکو لە حەقی یەهودا ئەلێت (ٱلَّذِينَ ءَاتَيۡنَٰهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ يَعۡرِفُونَهُۥ كَمَا يَعۡرِفُونَ أَبۡنَآءَهُمۡ)[1] ئەوانەی کە ئێمە کیتابمان پێدان پێغەمبەریان چاك ئەناسی کەوا کە پێغەمبەری خوایە ﷺ ئەیانزانی کە ئەوە کە لەتەوارات و ئینجلدا باسکراوە هەموو سیفەتەکانی تیدابوو بەلام ئیمانیان پێ نەدەهێنا بابەتەکە ئەوە نەبوو کە نەیاندەزانی بەلکو دەیانزانی (يعرفون هذا بقلوبهم ويتظاهرون بالكتمان والجحود مع تيقنهم في قلوبهم بأن محمدا رسول الله، وأنه جاء بالحق من عند الله عزوجل ولكن منعهم الكبر والحسد من اتباعه)ئەوەی مەنعی ئەوانی کرد کەوا شوێنی بکەون کیبر و حەسەد حەزیان ئەکرد لە بنی ئیسحاق بێ لە بنی یعقوب بێ نەك لەبنی إسماعيل بێ (واعتقادهم بقلوبهم لا ينفعهم فهم كفار مخلدون في النار.) ئیعتقادی ئەوان بەدلیان کەبروایان هەیە بەحەقیقەتی شتەکانی ئیمان هیچ سودێکیان پێ ناگەیەنی ئەوان کافرن بەهەتا هەتایی لەئاگری جەهەنەمن .

(وكثير من عباد القبور اليوم على هذا)ئەلێت گۆر پەرستەکانی ئێمەش ئاوان ئەمرۆ (يقولون : نعرف أن الذي تقولون هو التوحيد)ئێمە ئەزانین تەنها خوایە بەلێ راستە (ولكن ما نقدر أن نخالف أهل بلدنا لأن أهل بلدنا عندهم أضرحة واستغاثة بالأموات)ئێمە ناتوانین ئەمە

[1] :سورة البقرة اية : ١٤٦

مخالەفەی گۆڕپەرستی و یاسا پەرستی بکەین ئەوانەی لەگەل ئەوانەدا ئەڕۆن شتێکیان پێ بلێن بلێن ئەوە هەلەیە و ئەوە شیرکە چونکە زۆربەی ئەهلی ولاتی ئێمە گۆریان هەیە یاخود ئێستا یاسا و پەیرەوەیان هەیە وە هانا بۆ مردوان ئەبەن (ولانقدر أن نخالفهم ؛ لأجل أن نعيش معهم)ئێمە ناتوانین مخالەفەیان بکەین بۆ ئەوەی بتوانین لەگەلیاندا بژین ئەمرۆ چ لەلایەنی سەرکردەکانی عالمەوە بێ چ لەلایەنی خەلکیشەوە بێ گۆر دەپەرستڕێی و کراوەتە رەمز بەچاوی خۆمان ئەوشتانە ئەبنین .!

پێغەمبەر ﷺ بۆخۆی رازی نەبوو بەهیچ شێوازێك داوای دەکرد لە خوای تعالی کەوا گۆرەکەی نەکرێی بەشوێنی پەرستن . کە ئێستا خۆتان ئەبنین کەوا خەلکی ئەچیتە ئەوێی ئەلێ یارسول الله هاوار والعیاذبالله ئینجا هی ئەو دروست نەبێ هی غەیری ئەو چۆن دروستە !

ئەبێ قەبری فلان کەس هەموو سالێك ئەبێت بچیتە سەری ئەگەر نەچین موچەکەمان دەبرێت بۆیە ناتوانین نەچین (ولا نقدر على مجابهة الناس فهم يوافقون الكفاروالمشركين على عقائدهم) کەواتە ئەوان موافەقەی ئەو کافرو موشریکانە دەکەن لەسەر عقیدەکەیان ئەوانیش وەکو ئەوان وان بابشزانی ئەوە کوفرە ، چەندین مامۆستای ئاینی هەیە ئەزانی کەوا ئەو گۆر پەرستیە حەق نیە کەچی ئەچیت و عوزر ئەهێنێتەوە عوزرەکەشی قبول نیە .

(إما أن يفعلوا مثل فعلهم وهم يعتقدون بطلان ذلك ، وإما أن لا ينكروا عليهم ولا يبينوا الحق) وەکو ئەوان ئەکەن و ئەشزانن کەوا ئەوشتەی ئەوان ئەی کەن باطلە بەلام لەگەلیان دەڕۆن یاخود ئینکاری ناکەن لەسەریان (ولا يبينوا الحق بل ربما يدافعون عنهم) وەجارای واش هەیە دیفاعیشیان لێ ئەکەن (وهذا هو واقعهم الآن)ئەمرۆ واقیعەکە وایە کەواتە شێخ ئەوانەی هەموو خستە بازنەی گۆر پەرستەکانەوە .

(ويقولون :لمن دعاهم إلى الحق) بەوکەسانە ئەلێن کەداوایان ئەکا بۆ حەق (:هذا الرجل خارجي) ئەوە کەسێکی خواریجە ، ئەمە یەکێکە لەبابەتە گەورەکانی ئەمرۆ بەداخەوە زۆریش بەداخەوە کە پێ ئەلێ یەکخوا بپەرستە ئەو حاکمانەی کەوا بەدینی خوا حوکم ناکەن ئەو خەلکەی کەوا بەتەوحیدی خالص حوکم ناکا کاتێك ئەلێ ئەمە شیرك و کوفرە ،پێت ئەلێ ئەو تۆ خاریجی و ئەوکەسە خاریجیە نسبتە بۆلای خەواریج !

خواريج كێن ؟

ئەوكەسانەن كەوا بەتاوان و معصيەت خەلك كافر دەكەن نەك بە كوفر.

ئەگەر بەكوفر كەسێكت كافر كرد تۆ خاريجی نيت تۆ ئەهلی حەقيت و ئەهلی سونە و جماعەيت .

جياوازی لەنێوان (خواريج و ئەهلی سونە و جماعە)

*ئەهلی سونە وجماعە : سەيری هەلوەشێنەرەوەی سێيەم بكە لە هەلوەشێنەرەوەكانی ئيسلام (من لم يكفر المشركين أو شك في كفرهم أو صحح مذهبهم : كفَرَ إجْماعاً) تۆ بەعەكسەوە كافر دەبی ئەهلی سونە و جماعەت دەر ئەچی ئەگەر وانەكەی ئەو دەلێ تۆ خاريجيت .

جا دەبێ ئەمرۆ لەزۆربەی دانيشتنەكاندا بۆ خەلكی ڕۆشەن بكرێتەوە خەورايج و ئەهلی سونە و مرجيئە كێن . ! ئەمرۆ زۆربەی ئەهلی وسونە بە خاريجی ناو ئەبرێت تەكفيری و خاريجی . !

ئەهلی سونە و جماعە تەكفيری نين ! ئەوەتا لە هەلوەشێنەرەوەی سێيەمدايە دە بيسرنەوە بلێن ئەوە هەلەی كردوە ئەگەر بە شديدی دا ئەنين بەلگە بهێنەوە كەوا هەلەيە بەلام شديد بووە لەسەر حەق وە كافری كردوە بەحەق .

بەلێ دەبێ شدەی لەسەر كوفر و شيرك بكا خۆ وەكو تۆ نيە موداهەنە بكا شلی بكەيتەوە ئەگەر ئيبليس خوای تعالی نەيوتايە كافر بەويشت نەدەوت كافر چونكە دەلێت (إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ)[1] ئەلێ ماشاء الله موسلمانێكی بەهێزە ! لەخوا ئەترسێ .

پێی دەلێن (وهذا الرجل جاء بمذهب خامس)ئەوە مەزهەبی پێنجەمی هێناوە (وهم يعتقدون أن ما جاء به هو ما جاء به الرسول ﷺ وهو مقتضى الكتاب والسنة)چاكيش ئەزانن ئەوەی ئەو هێناويەتی لەكيتاب و سونە دەری هێناوە .

ئەگێڕنەوە لەشوێنێك كەسێك هەر قسەی بە محمدی كوری عبدالوهاب وتوە هەر كيتابێكی بينبايی نوسرابا محمدی كوری عبدالوهاب ئەيوت فرێی بدەن ! دواتر چوون ناوەكەيان لەسەر كيتابەكە لادا بەس كيتابی تەوحيديان بۆ بردوە كە خوێندوويەتەوە لەو سەرتائەوسەر

[1] :سورة المائدة اية : ٢٨

وتویەتی جا خۆ ئەوە هەمووی قورئان و حەدیسە لەسەر سەرم وتیان پێ ئائەمەیە کە محمدی کوری عبدالوهاب نوسیویەتی .

کەواتە یعتقدون زۆریان هەیە ئەزانن کەوا ئەمە حەقە کەیە بەلام سەیردەکەی هەرناوی ئەم پیاوە هات تەواو ئەمە خاریجیە !

(وإنما حملهم الحسد أو الكبر أو الطمع في أمور الدنيا)چی وای لێکردن کەوا ئەم حەقە بلاو نەکەنەوە یاخود ئینکاری بکەن ؟ هەمووی حەسەد و کیبر و تەمەع و ئموری دونیایە وە هۆکاریش زۆرن باش بزانن .

وە یەکێك لە هۆکارەکان جەهلە یاخود شوێن کەوتنی هەوای خۆیەتی ئارەزووی خۆیی یاخود شوێنکەوتنی کوێرانەی علماء یان وە لەلای خۆی دژایەتی تەقلید ئەکا کەچی خۆیی کەوتۆتە گەورەترین تەقلیدەوە فلان عالم وای وت تەواو ! ئەمە خەتی سورە چۆن ئەبێ ئێمە بیشکێنین .

(لأنهم يظنون أنهم إذا وافقوا على هذا الحق وقبلوه سيخسرون رئاستهم ، ويخسرون أموالهم ، ويخسرون جاههم عند الناس.)ئەگەر موافەقەی ئەم حەقە بکەن زۆرشت لەدەست ئەدەن ! خەلکیان لێ دوورئەکەوێتەوە پارەی دونیایان لێ دوور ئەکەوێتەوە سەرکردایەتیان لێ دوور ئەکەوێتەوە خەسارەتی ئەمانەیان لێ دەکەوێت ! لەبەر ئەوە ئینسانی مخلیص و موحید وانیە ئینسانی مخلیص و موحید لەقورئاندا سەیریان بکە زۆربەی زۆریان لێدراو دەرکراو دەربەدەرکراو بەردە باران کراوبوون گوێیان نەداوەتە دونیا پێغەمبەران وانەبوون !.؟ صالحین وانەبوون؟! لەتاریخی قورئاندا سەیربکە لەباسی موشرکین و باسی موحیدین بزانە موشرکین دائیمەن لەئەهلی سونەیان داوە لەئەهلی حەق و تەوحیدیان داوە ئەوانیش کەوا موحیدن گوێیان نەداونەتێ و خوای تعالی بەنمونە هێناویەتیەوە سوتێنراو دەرکراون وە لێدراون .

٢–بەشی دووەم (والصنف الثاني من وافق في الظاهر) لەظاهیردا موافەقەی دەکا (ونطق بالتوحيد) ئەلێت (لا اله الا لله و محمد رسول الله)(وقال هذا هو الصحيح وهذا هو الحق) وەدەلێت ئەوە حەقە (وصلى وصام وصار مع المسلمين لكن في قلبه لا يعتقد هذا) وەکو

وتمان مونافقینی زەمانی پێغەمبەر ئاوابوون ﷺ لەترسا وابوون نەیان دەوێرا وانەبن (ویعتقد أن هذا خرافات ، وأنه تقاليد بالية ، فهو لم يعمل به ولم يتكلم به إيمانا ، وإنما عمل به وتكلم بهنفاقا ، كحالة المنافقين الذين هم في الدرك الأسفل من النار) وێنەی مونافقەکانی زەمانی پێغەمبەرن ﷺ (لأنهم يقولون بألسنتهم ما ليس في قلوبهم)بەزمان شتێك ئەلێن ئەوەی کەلەدلیاندایە ئەوە نیە.

خوای تعالی دەفەرمووی (إِذَا جَآءَكَ ٱلۡمُنَٰفِقُونَ قَالُواْ نَشۡهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُۥ وَٱللَّهُ يَشۡهَدُ إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ لَكَٰذِبُونَ ۝١ ٱتَّخَذُوٓاْ أَيۡمَٰنَهُمۡ جُنَّةٗ)[1].

(إِذَا جَآءَكَ ٱلۡمُنَٰفِقُونَ قَالُواْ نَشۡهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ ٱللَّهِۗ)ئەگەر مونافیقەکان هاتن بۆلات ئەی محمدی ئەوانە شایەتی ئەدەن لای تۆ ئەلێن شایەتی ئەدەین کەوا تۆ رسولی خوای ! ئەمە لە رووکەشدا بەلام لەدلدا وانین لەدلیاندا رقیان لەپێغەمبەرە ﷺ رقیان لەخوایە بۆیە خوای تعالی دەفەرموی (وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُۥ)خوای تعالی ئەزانی کەوا تۆ پێغەمبەری ئەویی (وَٱللَّهُ يَشۡهَدُ إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ لَكَٰذِبُونَ)خوای تعالی شایەتی ئەدا کەوا ئەوانە درۆ ئەکەن وە شایەتی دانەکەی خوای تعالی لەسەر ئەمانە لەسەر ئەوەیە کەوا مونافیقەکان درۆ ئەکەن لەوەی شایەتی ئەدەن و بەراستی واناڵێن بەدلیان نیە بەس تەنها بەزمان ئەیلێن (ٱتَّخَذُوٓاْ أَيۡمَٰنَهُمۡ جُنَّةٗ)[2] ئەو سوێندەی کەوا دەیخۆن ئەلێن والله ئێمە موسلمانین ئەم سوێندەیان بۆ ئەوە بەکاردێنن بۆ خۆپاراستنە تاوەکو تۆ لێیان نەدەی یاخود ئێستا بۆ خۆ پاراستن بۆ زۆر شتی تر وەکو وتم ئێستا هەیبەتی موسلمان نەماوە مونافق بێت لەترسان موسلمان بێت هەیبەتەکەی ئەوەندە نیە لێ بترسێ ئەگەر وانەبم دەمکوژێی کەسەکان بە ئاشکرا کوفر دەکەن بەکەیفی خۆیی وتیشمان هەیە لەبەر خەلك دەلێت با بەچاویکیتر سەیرم نەکەن با خۆم ئاشکرا نەکەم بەدرۆ خۆی بەموسلمان دائەنێ لەدلیشدا کافرە بەس وەکو وتمان زۆربەیان ئەمرۆ ئەو نیفاقەیان بۆ هەلخەلەتاندنی موسلمانانە بۆئەوەیە کەوا خەلکی بروایان پێ بکەن کەوا ئەوانیش بروادارن ئەلێن خۆشمان ناگۆرینەوە بەهیچ موسلمانێك کەچی درۆش دەکەن گەر موسلمانی کوا کردەوەت کوا تەوحیدت !

---

[1] :سورة المنافقون اية :١-٢

[2] :سورة المنافقون اية :١-٢

كەواتە ئەوانیش لەولایەنەوە كە دەیانەوێی ئەو ئیمانەی كەوا ئاشكرای ئەكەن بە حیسابی خۆیان هەندێك شت بەزمان ئاشكرا ئەكەن خۆیان پیٚ بپارێزن لەوەی كە خەلكی بەچاوێكیتر سەیری نەكەن چونكە گەر ئیعلانی كوفر بكا زەرەر دەكا لەلای خەلكی لەبەر ئەوە دەلێن ئێمە موسلمانین كە موسلمانیت كەوا تەوحیدت ؟!

(فالناس مع التوحید ثلاثة أقسام:)ئینسانەكان لەگەل تەوحیدا سیٚ كۆمەلن :

١–كۆمەلەی یەكەم : (القسم الأول : من یعرفه ویؤمن به باطنا ویجحده ظاهرا وینكره.) ئیمانی هەیە بەم تەوحیدە لەدلیدا بەلام لە ظاهیردا ئینكاری دەكا .

٢–كۆمەلەی دووەم : (القسم الثاني : من یتكلم به ویعمل به ظاهرا وینكره ویكفر به باطنا، وهم المنافقون)لە ظاهیردا ئیمان ئاشكرا ئەكا بۆ خەلكی بەلام لەناخیدا ئیمانی پیٚ نیە ئەمەش مونافیقەكانن .

٣–كۆمەلەی سیٚ یەم : (القسم الثالث : من یعتقده باطنا ویعمل به ظاهرا وباطنا)هەیە لەناخیدا ئیمانی پیٚ هەیە لەدلیدا وە كاریشی پیٚ دەكا لەظاهیر و لەباطندا .

(والقسمان الأولان كافران خاسران والقسم الثالث مؤمن مفلح.) كەواتە كۆمەلەی یەكەم و دووەم كافرن وە كۆمەلەی سیٚ یەم ئیماندارو سەرفرازە .

ئەوەی كەوا كار بە تەوحید دەكا لەداخیلی و رووكەشدا ئەو ئیماندار و سەرفرازە .

شێخ محمدی كوری عبدالوهاب دەفەرمووی :

(ولكن علیك بفهم آیتین من كتاب الله) پیٚویستە لەسەرمان كەوا دوو ئایەت لەقورئان ئێمە لیٚ تیٚ بگەین ئایەت زۆرە لەقورئاندا وە قورئان هەمووی باسی یەكخوا پەرستی و تەوحیدە هەرچ ئایەتێك ئەهێنی دەلالەتە لەسەر تەوحید و یەكخوا پەرستی دەلەلات لە لا اله الا الله ئەكا وە دەلالەت لەوە دەكا كەوا دەبیٚ تەنها خوا بپەرسترێی وە ئێمە بیٚ بروایین بەرامبەر بە هەموو شتێك تەنها الله نەبیٚ .

*یەکەم ئایەت : (أولاهما ما تقدم من قوله: لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡۚ)[1] واتا ئێوە عوزر مەهێنەوە ئێوە کافربوون لەدوای ئەوەی کەوا ئیمانتان هەبوو ئێستا کافربوون بەهۆی ئەو کوفرەی کەوا کردتان .

ئەمەباسی (فإذا تحققت أن بعض الصحابة الذين غزوا الروم مع رسول الله ﷺ كفروا بسبب كلمة قالوها على وجه اللعب والمزح ، تبين لك أن الذي يتكلم بالكفر أو يعمل به خوفا من نقص مال أو جاه أو مداراة لأحد ، أعظم ممن تكلم بكلمة يمزح بها .)ئەگەر تۆ بۆت روون بوویەوە کەوا هەندێك لە صەحابەکان کەوا لەگەل پێغەمبەردا ﷺ کاتێك کەوا کە چوون بۆ غەزووی رۆم غەزوەی تەبوك لەکاتی گەورانەوەیاندا کەهاتنەوە لەرێگادا هەندێك گالتە و گەمیان کرد کۆمەلێکیان . وتەکانیان ئەوە بوو کەوا وتیان : گەوایە پێغەمبەر و صەحابەکان ﷺ ئەمانە سك برسین و درۆزنن وە ترسنۆکن ئەمەیان لە گالتە و گەمە وت لەنێوانی خۆیاندا ئابەم کەلیمەیە کافربوون (كفروا بسبب كلمة قالوها على وجه اللعب والمزح)بەگالتە و گەمە ئەمیان وت هەتا ئەیانوت ئێمە باوەرمان وانیە .

بۆت رۆشن دەبێتەوە (تبين لك أن الذي يتكلم بالكفر) ئەی ئەو کەسەی ئەزانی کەوا ئەمە کوفرە ئەیکات (أو يعمل به خوفا من نقص مال)کوفر ئەکا لەترسی ئەوەی کەوا مالی کەم نەبێ یاخود قەدری لەلای خەلکی نەشکێی یاخود موداهەنەی خەلکی دەکا (أعظم ممن تكلم بكلمة يمزح بها)حالی ئەم خراترە لەحالی ئەمانەی پێشوو کە ئەوان بە تەحقیق کافربوون (لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡۚ)[2]) عوزر مەهێنەوە بەهیچ شێوازێك دیفاع لەخۆتان مەکەن ئێوە کافربوون بەم کەلیمەیە .

خالێکی زۆر گرینگ هەیە لێرەدا باسی ئەکەین ئەویش بابەتی کوفری ظاهیرە(ئاشکرا)یە.

کوفری ظاهیر لەهەرکەسێك هاتە جێ ئەوە ئەوکەسەی پێ کافر دەبێ هەتاوەکو جەهل بەم کوفرەشی ناخوا عوزری جەهلیشی بۆ نیە کەسێك کە تەوحیدی نەبوو کەسێك کە کوفری کرد ئەوە کافرە .

[1] :سورة التوبة اية : ٦٦

[2] :سورة التوبة اية : ٦٦

بەداخەوە ئەمرۆ کەسانێك هەن ئەگەر کەسێك جوێن بە خوا و بە پێغەمبەر بدا ﷺ ئەڵێن ئەبێ بزانی کەوا ئەمە ئیعتقادی بەدل هەیە یاخود نا واتا دەبێ ئێمە بچین لەو خەلکە بپرسین بزانین کەتۆ جوێن بەخوا وبەپێغەمبەری خوا ﷺ ئەدەی لەدلدا ئەزانی ئەمە حەرامە یاخود حەرام نیە !؟ ئەگەر وتت حەرام نیە ئینجا پێ کافر دەبی !! ئەگەر بلێ ئەمە حەرامە بەلام من هەر جوێنی پێ ئەدەم ئەوە کافر نابی! سەیری ئەم بێ عقلایەتیە بکە سەیری ئەم مەزهەبە گومرایە بکە .

من پرسیارێك دەکەم ئەو کەسەی کەدێتە ناو دینەوە بە مەرجەکانی لا اله الا الله دێتە ناو دینەوە ئەبێ بزانی خوا چەند گەورە و بەرێزە وە ئەبێ بزانی لەو زیاتر نابێ بپرسترێی وە پێغەمبەر محمد ﷺ چەند بەرێزە نابێ دەنگی لەئاستیدا بەرز بکرێتەوە چ جای جوێنی پێ بدرێی ! ئەبێ ئەمانە بزانێ ئینجا هاتۆتە ناو ئیمانەوە ئەگەر ئەمانە نەزانی نەهاتۆتە ناو ئیمانەوە !

کەواتە ئەم خەلکە یان نەهاتۆتە ناو ئیمانەوە یاخود کە هاتوە بە هەلوەشێنەرەوەیەکی ئاوا راستەوخۆ کافر دەبێت .

ئەبو جهل کاتێك کە جوێن بەلات و منات و عوزا بدرایە شێت دەبوو ! لەبەر ئەوەی الاه ئەبێ گەورە بکرێی مەبەستمان هەرکەسێك شتێك بکا بە خوا بۆخۆی بەگەورەی بکا ! ئێستا بێ عقلی وامان هەیە خۆشەویستەکەی بەخوا و بە پێغەمبەر نا گۆرێتەوە قسەیەکی پێ بوترێی خۆی لەسەر بەکوشت ئەدا هەمووشتێك وایە ئەوکەسەی تۆ بەگەورە رای ئەگریت ئەبێ حورەمەت وریز و بەگەورەی دابنێ ئێمە کە خوای تعالی بە گەورە را دەگەرین لەدوایدا تۆ بێت جوێنی پێ بدەیت ئەمە واتای چی ! ئەگەر بلێن بابێن ئەمە بەحەلال دابنی و یاخود بەحەلال دانەنێن تاوەکو کافری بکەین ئەمە بێ عەقلی نیە ئەم قسەیە! پەنا ئەگرین بەخوا لەم بێ عەقلیە ! لەم کافربوون و گومرایەتیە .

کەواتە کوفر هەیە ظاهیرە وە کوفر هەیە خەفیە ئەو کوفرەی کەوا ظاهیرە لێ راناوەستین شوبهاتی زۆر هەیە لەسەر وتەکانی شێخ محمدی کوری عبدالوهاب کە زۆربەیان وەلام دراوەنەتەوە هەتاوەکو شوبهات هەیە لەسەر وتەکانی شێخ الاسلام ابن التیمیە کە گەوایە ابن التیمیە معین (دیاری کراو) کافر ناکا ! ئەمەیە یەکێکە لە فیتنەکانی ئەمرۆ کە بەناو

سەلەفیەکانیەکان بلاوی دەکەنەوە یاخود عیبارات دەهێنن لە ابن التیمیە و ابن القیم یان شیخ محمدی کوری عبدالوهاب یان ئەولاد و ئەحفادەکانی کەوا ئەوان موعینیان کافر نەکردوە ! دێن ئەو حەقیقەتە دەپچڕێنن کەوا ئەوان مەبەستیان پێ لەکافرنەکردنی ئەو حالەتانەیەکە کوفرێکی خفیە و شاراوەیە نەك کوفرە ظاهیرەکان لەبەر ئەوە لەلای شێخ محمدی کوری عبدالوهاب وەلەلای شێخ الاسلام ابن التیمیە یان هەرکەسێکیتر لە علماء یان ئەلێن ئەگەر بێتوو کەسەکە شیرکێکی ظاهیری کرد بە شیرکەکەی کافر دەبێ وەکو بلێ : یارسول الله یاعبدالقادر ، یاخود شوێنی یاسا دەستکردەکان بکەوێ و پەیرەو وبەرنامەی غەیری ئیسلامی قبول بکاو شوێنی بکەوی ئەمە گومانی تێدا نیە ئەمە کەسە موحید نیە .

من موناقشەیەك لەگەل ئەو بەناو سەلەفیانە ئەکەم ئەلێم : ئەگەر کەسێك بلێ یارسول الله ئەمە لەلای خواتعالی موحیدە !؟ ئەگەر وتی :بەلی ، من دەلێم درۆ ئەکەی موحید نیە . ئەگەر وتی : نەخێر ، ئێمەش دەلێن تەواو ئێمەش هەر ئەوەندەمان وتوە کەواتە ئەگەر موحید نەبێ موشریکە ئیتر بۆخۆت گێل دەکەی ! ناوێرم بلێم ئەوە موشریکە ! قەولەکەی شیرکە بەس خۆیی موشریك نیە ! ئەم شوبهە گەورەیان هەیە ئەم هەندێك کەس لەم زەمەنەی خۆماندا وتویانە بەلام ئەوە هەندە خۆ پێغەمبەر نیە ﷺ تۆ بلێ خەتی سورە نابێ بیشکێنی بە پێچەوانەوەی چەندەها کەسیتر لە علماء وتویانە نەخێر ئەوە شیرکە لەبەر ئەوە دەبێ وریابین .

هەتاوەکو کەلامی شێخ محمدی کوری عبدالوهاب یان هێنا کە گەوایە ئەلێ : ئێمە خەلکی کافر ناکەین دواتر کەلامەکەی دەپچڕێنن ئەلێ ئەمە لە ئموری خەفیدایە هەتاوەکو پێ نەلێن ، ئەما ئەگەر شتەکە ئاشکرا بوو هیچ دەقەیەك لەسەری ڕاناوەستین کافری دەکەین .

إبن التیمیە دەفەرمووی : هەرکەسێك ئەگەر خوای نەپەرست ئەوە موشریکە ئەوە موحید نیە ئەو کەسە .

ئی باشە ئەگەر موحید نەبوو تۆ چۆن دەیخەیتە دائیرەی ئیمانەوە !؟

بەلام ئەوەی پێویستە بزانین ئەم کەسە یان ئەم حالەتەی زانیوە یاخود نەیزانیوە :

*ئەگەر زانی :ئەوە ئەو کەسە لەسەر ئەم کوفرەی موعذب دەبێت .

*ئەگەر نەیزانی بێ :ئەوە ئەمری بۆ خوای تعالی بەلام لەلای ئێمە موشریکە واتا خوای تعالی تاقی دەکاتەوە لەڕۆژی قیامەت

*دووەم ئایەت : (والآية الثانية قوله تعالى: مَن كَفَرَ بِٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ إِيمَٰنِهِۦٓ إِلَّا مَنۡ أُكۡرِهَ وَقَلۡبُهُۥ مُطۡمَئِنُّۢ بِٱلۡإِيمَٰنِ وَلَٰكِن مَّن شَرَحَ بِٱلۡكُفۡرِ صَدۡرٗا فَعَلَيۡهِمۡ غَضَبٞ مِّنَ ٱللَّهِ وَلَهُمۡ عَذَابٌ عَظِيمٞ ١٠٦ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱسۡتَحَبُّواْ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا عَلَى ٱلۡأٓخِرَةِ)[1] .

الله تعالی دەفەرمووی (مَن كَفَرَ بِٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ إِيمَٰنِهِۦٓ إِلَّا مَنۡ أُكۡرِهَ وَقَلۡبُهُۥ مُطۡمَئِنُّۢ بِٱلۡإِيمَٰنِ)هەرکەسێك کافربێ بە خوای تعالی لەدوای ئەوەی کەوا ئیمانداربووە مەگەر کەسێك کە بەزۆرە ملەیی بە ئیکراە کوفری پێکرابێ وە لەدلیشدا ئیمان هەبێ .

ئیکراە :

جۆری هەیە ئیکراهێك ئەگەر بێتوو ببێتە هۆکاری کوشتن وەکو لەسەرت ئەلێ ئەتکوژم ئەگەر وانەلێت لێت ئەدەم و هەموو ڕۆژێك بیست دارت لێ ئەدەم واتا تەهدیدەکە محقق بێ ، بەلام ئەگەر تەهدیدەکە محقق نەبێ بەس قسەیەك بێ یاخود ترسی خۆت بێ وەکو دەلێ ئەگەر وابکەم لەلای خەلکی ڕێزم نەمێنی ئەگەر وابکەم زۆربەی ئەم خەلکە پشتم تێ ئەکەن یاخود ڕەنگە کەسێك تەهدیدی بکا بەلام هیچی لێ نەکا بەس بیترسێنی علماء یان ئەفەرموون ئەمە ناچێتە خانەی ئیکراە و تەهدیدەوە ئەبێ تەهدیدەکە محقق بێ بیگریت و لێبدرێت هەتاوەکو علماء یان باسی سجنیان کردوە ئەلێن سجنەکە تەعزیب و ئازار و نارەحەتیەکانی لەسەربێ ئەما هەر گرتنێکی بەسیطبێ نابێ و ناچێتە ئەو خالەوە ئیمام احمد یەکێك بوو لەوانە سجن کراوە .

لێدان علماء یان ئەیکەن بەدوو بەشەوە :

بەشی یەکەم : ئەلێن ئەگەر کەسەکە پێشەنگ بوو نابێ قبولی بکا نابێت ئەم ئیکراهە قبول بکات و کوفرەکە بکا با لێدان بخوا وبابچێتە زیندانەوە ئەوەتا ئیمامی أحمد وای لێهات لەبەر ئەوە ئیمامی أحمد لەگەل یەحیای کوری معین قبولی ئەوەی کرد کەوا وەکو ئەوان بلێ لۆمە یەحیایی کرد ئیمامی احمد .

---

[1] :سورة النحل اية : ١٠٦-١٠٧

بەشی دووەم : کە عەوامی خەلکییە تەحەمولی لێدان ناکا باشترین شت بۆئەوان بریتیە لەوەی کەوا لە پێناوی خوادا بروات و قبولی داواکاری ئەوان نەکا بەلام کاتێك قبولی ئەوەشی کرد ئەوەی ئەوان داوای لێدەکەن بەمەرجێك لەدلیدا ئیمانی تەواوەتی هەبێ وە تنازول نەکا لەدلی خۆیدا ئەوکاتە ئەبێتە عوزرێك (إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُۥ مُطْمَئِنٌّۢ بِٱلْإِيمَٰنِ)خۆ ئەگەر لەدلیدا لەوکاتە پێ خۆشبێ ئەوە کافر دەبێ نابێ وابێ لەدلیدا ئەبێ زۆر رقی لەوشتە بێ کە ئەوان پێ دەلێن چونکە کەس ناتوانی لە خوا زیاتر کەوا ئیکراهی دل بکا ئیکراهی قەول ئەکرێی یاخود کردەوە بەلام ئیکراهی دل ناکرێی تەنها خوای تعالی پێ دەکرێی .

شێخ ئەلێ (فلم يعذر الله من هؤلاء إلا من أكره مع كون قلبه مطمئنا بالإيمان)خوای تعالی کەسی مەعزور نەکرد تەنها ئەوانە نەبێت کەوا ئیکراهیان پێدەکرێی لیدان و کوشتن و سجن کردن و تەعزیبدان ئەوانیتر خەلکی تری معزور نەکرد ئەگەر هاتوو تەوحید نەبا بەرێوە بەهەر هۆکارێك بی (وأما غير هذا فقد كفر بعد إيمانه سواء فعله خوفا أو مداراة)غەیری ئەو ئیکراهە ئەو کەسە کافر دەبێ پێ لەترسا وەکو ئەوەی ئەلێ ئەترسم ریش بهێلەمەوە وەکو ئیسلام بم یان ئەگەر ژنەکەم عەبا وپەچەی پێ ئەترسم ئەم ترسە ناخوا ! ئینجا ئەگەر تۆ وانەکەی و من وانەکەم دەبێ هەمووومان دەست بەرەلا بکەین تەوحید مەخوێنە و هەرکەس لەمالی خۆی ! خوای گەورە وای وتوە یاخود فەرموویەتی (قُمْ فَأَنذِرْ ۝ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ)[1] بەخۆشەویسترین کەسی خۆیی وتوە کە پێغەمبەرە ﷺ هەلسە دامەنیشە . وە ئەم هەلەسە دامنەشیەش لەکاتێکدا بووە کەوا لەوپەری تەعزیب و ئازاردان و نارەحەتیدا بووە .

(فعله خوفا أو مداراة)ئەمرۆ ئەم ترسە هەیە کەوا ترسێکی وەهمیە خۆ ئەگەر ترسەکەش هەبێ لەحالەتێکدا تۆ ئەگەر بشگیرێت لەسەر ئەم دین و ئیمانە بۆکوێی ئەچێ ! بەداخەوە ئەوەندە تەماعی دونیا خۆشبوە لەژێردانماندا ئەوەندە تەمەن خۆشەویستبوە کەوا تۆ بژیت ئەچیتە فیردەوس نەخێر هەر ئەبێت بمریت ئەو ترسەیە وای لەئێمە کردوە حەقیقەت نەلێن و ئیمان بلاو نەکەینەوە کەسانێکم لێ پەیا ئەبن ئەگەر وابلێن وادەبێ ئەگەر وابکەین وا دەبێ

[1] :سورة المدثر اية : ٢-٣

!؟ ئی وایە کاکە دین وایە بۆخۆیی ! دین ئەبێت بیگەیەنیت والله لەپێناویشدا ئەبێ شەق بخۆیی و بکوژرێیی ، ئی خۆ خوای تعالی باسی کردوە لە قورئاندا .

کەچی ئەوان دەلێن ئەگەر تۆ وابکەی ئەوکاتە خەلکانێك تووش دەبن تۆ مەسئول دەبی لێیان کەواتە پێغەمبەری خوا ﷺ مەسئول بووە لەهەموو ئەو صەحابانەی کەوا کوژراون کە لێدراون وئەزیەت دراون و دەربەدەر کراون کەواتە گوناهبار بووە لەسەر ئەمە حالەتانە !!

(أو مداراة أو مشحة بوطنه أو أهله أو عشيرته أو ماله) ديسانەوە باسی موداهەنەی کرد ئەمانە هەمووی عوزرن کەوا کەسەکان دەیهێنەوە و هیچیشی نابێت بە عوزر بۆیی .

(وأما غير هذا فقد كفر بعد إ يمانه سواء فعله خوفا أو مداراة أو مشحة بوطنه أو أهله أو عشيرته أو ماله أو فعله على وجه المزح أو لغير ذلك من الأغراض إلا المكره)خوای تعالی ش لەوەی زیاتری دەرنەکرد بەهەر موناسەبەیەکیتر تۆ ئەم دین و تەوحیدە تەرك بکەی و نەگەیەنیت تۆ لێت قبول ناکرێی لەلایەن خوای تعالی وە .

(والآية تدل على هذا من جهتين) ئایەتەکە لە دوولان دەلالەت لەمانە دەکا :

١-(الأولى من قوله: إِلَّا مَنۡ أُكۡرِهَ) فلم يستثن الله إلا المكره)[1]إلا ئەو کەسەی کە بەزۆر کوفری پێدەکرێی ئەمە خوای تعالی ئەوی دەرهێناوە (ومعلوم أن الإنسان لا يكره إلا على العمل أو الكلام) ئینسان ئیکراهی لەسەر ناکرێی لەسەر دل بۆیە زانراوە ئیکراه تەنها لەسەر قەول وکردەوە دەکرێی ئەگەر پێت بلێ بەدل وابلێ ئەو نازانێ تۆ وادەلێت یاخود نا بەلام بە قەول و کردەوە دەزانی ئەگەر وانەلێت لێت ئەدا ئەتکوژی (وأما عقيدة القلب فلا يكره أحد عليها.)هیچ کەسێك لەسەر عقیدەی دل ئیکراهی لەسەر ناکرێی .

٢-(والثانية قوله تعالى: ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱسۡتَحَبُّواْ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا عَلَى ٱلۡأٓخِرَةِ)[2]لەبەر ئەوە کافربوون (فصرح أن هذا الكفر والعذاب لم يكن بسبب الاعتقاد أو الجهل أو البغض للدين أو محبة الكفر ، وإنما سببه أن له في ذلك حظا من حظوظ الدنيا فآثره على الدين)ئەوەکەسە بۆیە کافربوو لەبەر ئەوە بوو کەوا دونیایی هەلبژارد بەسەر ئاخیرەتدا .

[1] :سورة النحل اية : ١٠٦
[2] :سورة النحل اية : ١٠٦-١٠٧

ئەمرۆ زۆر ئەبیستینەوە کاکە من چومەتە ناو حیزبی فلانەوە خۆ باوەڕیشم پێ نیە بەس لەبەر پارەکەیە لەبەر ژیانەکەم ئەوەتا خوای تعالی دەفەرمووی (ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱسْتَحَبُّوا۟ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا عَلَى ٱلْـَٔاخِرَةِ)[1](ٱشْتَرَوْا۟ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا)[2] (والله سبحانه وتعالى أعلم والحمد لله رب العالمين ، وصلى الله على محمد وآله وصحبه أجمعين.)شێخ محمدی کوری عبدالوهاب کۆتایی بەریسالەکەی هێنا .

شێخ(صالح) دەلێ :

(نعم إذا عرفت هذه القاعدة وهي معرفة ما يحصل به الإيمان الصحيح فإنه يجب أن تعرف ما يضادها من الأقوال والأفعال) ئەگەرتۆ ئەم قاعیدە گرینگەت زانی کە ئەویش ئەوەیە کەوا ئیمانی صەحیح بەچی دەست دەکەوێت ئەبێ بزانێ کەوا بەچی ئەم ئیمانە لەدەست ئەچێ لە قەول و کردەوە .

(ومن ذلك الكلام الذي يتكلم به الإنسان وه من نواقض الإسلام)ئەم خالە زۆر گرینگە واتا تۆ هەر ئەوەندە نیە بلێ بروادارم ئیتر پەیوەندیم نیە بەکوفرەوە ونابێت بزانم بەچی ئەو ئیمانە هەلدەوەشێتەوە ، پێویستە لەسەرت بزانی بەچی ئەوئیمانەت هەلدەوەشێتەوە . هەزار جار ئیماندار بی کە تۆ هەلوەشێنەرەوەیەکت بەسەردا هێنا ئیمانەکەت هەلدوەشێتەوە (لكنه يمزح به فإنه يكفر ، ولو كان ليس جادا في كلامه) جاری واهەیە تۆ قسەیەك دەکەی بەگالتە وگەمە پێ کافردەبی ، ئەمرۆ چەند لەم شتانە ئەبیستی لە کۆمەلگای ئێمەدا گالتە بە ریش ئەکا و گالتە بە حیجاب ئەکا گالتە بەنوێژ دەکا گالتە بەزەکات دەکا گالتە بەهەمووشتەکان دەکا لەدیندا خۆشی بەموسلمان ئەزانی بە حیسابی خۆیی هەر بەفشە هەمووشتێکی بردوە بەرێوە ئەوکاتە پێت دەلێن تەواو تۆ کافری و دەرچووی لەدینی ئیسلام ئەبێ ئاگاداری خۆت بی (فالدين ليس فيه مزح) دین گالتە و گەمەی تێدا نیە دین ئەبێ بەجدی بگیرێی (يَٰيَحْيَىٰ خُذِ ٱلْكِتَٰبَ بِقُوَّةٍ)[3].

(والدليل على ذلك قصة هؤلاء النفر الذين خرجوا مع رسول الله ﷺ في غزوة تبوك لغزو الروم لما بلغ الرسول ﷺ أن الروم يجمعون على غزو المسلمين)کاتێك کەوا پێغەمبەری خوا ﷺ پێ

[1] :سورة النحل اية : ١٠٦-١٠٧
[2] :سورة التوبة اية : ٩
[3] :سورة مرم اية : ١٢

راگەیشت کەوا رۆمەکان لە مەدینە غەزووبکەن ئەویش خۆیی ئامادە کردو ئەورۆیشت بۆیان (من ئەوەندە ئەلێم رۆم زیاتر بوون یان ئەوانەی لەگەل پێغەمبەری خوا بوون ﷺ!؟ لەپێناوی خوا ئەچیتە دەرەوە لێرەشدا کەمینە و لاوازی نابیتە بەلگە لەسەر ئەوەی کەوا هیچ نەکەین هیچ کاتێك نەبوە پێغەمبەری خوا ﷺ کەم نەبێت بەرامبەر بەکافران . ئەوخالەش گرینگە کەوا پێغەمبەری خوا ﷺ لەمەککەدا ئەمری پێنەکراوە هەتاوەکو خباب وە غەیری ئەوان کاتێك کەوا باسی ئەوە دەکرا بۆ ئێمە هەلنەستین ئەیوت ئەمرمان پێنەکراوە جارێی ! ئەگەر ئەمرم بکرێی کەمیش بیت ئەبێ برۆیت (كَم مِّن فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ ٱللَّهِ)[1] یانی پێغەمبەری خوا ﷺ کەلەبەدەردا سەرکەوت بەشەجاعەتی خۆیان بوو ! (وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ رَمَىٰ)[2] بەئیزنی خوا بووە ومەلائیکەی بۆ ناردن وە مەسەلەکە مەلائیکەش نەبوو ئەوە بەشارەتیك بوو بۆیان ئەگینا خوای تعالی کارەکە دەکا با ئێستا سەیربکەین ئەگەر خوا لەپشتمان بێ و حەق بین یەك بین و دوان بین و هەرچەند بین بەرامبەر بە ملیۆنەها ناتوانین بجەنگین ئەگەر خوا لەگەلمان بێ ! ئەوە ئیمانە صەحابە ئەوها شەریان ئەکرد ئەمرۆ ئەوە نەماوە !ترس و خەوف پاشان خۆشەویستی دونیا ترس لەمردن و خۆش ویستنی دونیا وای لەموسلمان کردوە هەرزەلیل بن هەتا ئێمە ئەو دووسیفەتەمان تێدابێ هەر ئەبێ دابنیشین و زەلیل بین .

(فالنبي ﷺ بادر في وقت الحر وشدة القيظ)پێغەمبەری خوا ﷺ لەوپەری گەرمایەتیدا چوو (والصيف ووقت طيب الثمار والمسافة بعيدة من المدينة إلى توبك)تۆ بەس بیخە بەردەمی خۆت ئەم مەسافە دوورە لەم گەرماییە ئەم کەمیەتیە و زۆریەتی ئەوان (وإن ناسا من الذين خرجوا مع الرسول ﷺ جلسوا في مجلس يمزحون) بەمەرجێك ئەوان لەگەل پێغەمبەر دەرچوون ﷺ بۆ جیهادەکە و هاتوونەتەوە موجاهیدیشن ئینجا ئەم کەلیمەیان لەدەم دەرچوە ئینجا خوا کافری کردن ئەصلن ئێستا کابرا جیهاد بەحەرام ئەزانی بەتیرۆرستی ئەزانی هەروتت جیهاد کەلیمەیەکە وەکو شەیطان وایە لای خەلکی کەچی ئەوان وانەبوو لایان چوون بەس بەکەلیمەیەك کافربوون کە لەکاتی هاتنەوەکەیاندا وتیان (قال واحد منهم :

[1] :سورة البقرة اية : ٢٤٩
[2] :سورة الأنفال اية : ١٧

ما رأينا مثل قرائنا هؤلاء أرغب بطونا ، ولا أكذب ألسنة ، ولا أجبن عند اللقاء يعنون رسول الله ﷺ وأصحابه)ئەوانە نەوسنن و درۆزنن ئەوانە ترسنۆکن بەم شێوەیە بە پێغەمبەر و صەحابەیان وت ﷺ (وكان في المجلس غلام من الأنصار فأنكر عليهم وقال: كذبت ، ولكنك منافق ، لأخبرن رسول الله ، فلما ذهب هذا الفتى ليخبر الرسول ﷺ وجد الوحي قد سبقه)صەحابەیەك ئاگای لەم بابەتە بوو وتی : والله تۆ مونافقی ئەم قەسەیەت کرد سەیرکەن ڕاستەوخۆ وتی تۆ مونافقی ! مونافیقیش ئاشکرایە واتا کافرە ! لەکافریش خراپتر وە معین بوو کەچی ئەمرۆ دەڵێن نابێ تەکفیری معین بکرێی چۆن تەکفیری معین ناکرێی کەسێك کەوا هەڵوەشێنەرەوەی ئیمانی هێنا کەسێك کەوا کوفری کرد و چوە ناو بازنەی کوفرەوە تۆچۆن پێ ناڵێ کافر ! ئەی هەڵوەشێنەرەوەی سێ یەم ناڵێت ئەوەی کەوا کافر کافر نەکا خۆی کافر دەبێ .، ئەو ڕاستەوخۆ پێ وت تۆ مونافقی هەروەها دەلیلی تریشمان هەیە ئیمامی عومەر(ڕەزای خوای لێ بێ)بەحاطبی وت: مونافق بەپێغەمبەری وت (دَعْنِي أَضْرِبُ عُنُقَ هذا المنافق،)[1] ئی خۆ ئەوە معین بوو وە دیاریشی کرد ئەمانە لەگەل پێغەمبەریشدان ﷺ ئەمانە لەناو بازنەی ئیمانیشدان لەپێش چاوی خەلکیدا (، فلما ذهب هذا الفتى ليخبر الرسول ﷺ وجد الوحي قد سبقه) کە ئەو دەچی وەحی هاتۆتە خوارەوەی خوای تعالی بەپێغەمبەری وتوە ﷺ کەئەمانە ئەم قسەیان کردوە .

(ونزل على الرسول ﷺ قوله تعالى: وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۚ)[2]

(وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ)ئەگەر پرسیاریان لێ بکەی بۆچی ئەمەتان وت دەڵێن ئێمە بەگەمە و گاڵتە وامان وت ڕێگە درێژ و مەشەقەت بوو ویستمان بیبرین و چەند کەلیمەیەکی سوبعەت پێ کەنین بکەین . خوای تعالی پێیان دەڵێ (قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۚ)تۆ پێیان بڵێ هیچ نەماوە گاڵت و گەمەی لەسەر دابمەرزینن خوا و ئایەتەکانی و پێغەمبەری خوا نەبێ ﷺ ئێوە هیچ

[1] : الكتب » صحيح البخاري» كتاب المغازي» باب غزوة الفتح وما بعث حاطب بن أبي بلتعة إلى أهل مكة يخبرهم بغزو النبي صلى الله عليه وسلم

[2] :سورة التوبة اية : ٦٥-٦٦

عوزرێك مەهێننەوە ئێوە کافربوون بەو قسەی کەوا کردتان ، ئینجا لەدوای ئەوە دەبێ ئەم کەسە تەوبە بکا ئەگەر تەوبە نەکا ئەوە بەردەوامە لەسەر کوفرەکەی و کافرە ئەگەر داوای تەوبەی لێکرا تەوبەی کرد ئەوە گەرایەوە ئەگەرنا ئەبێ حەقی خۆیی وەربگرێت لەناو دەولەتی ئیسلام !

(فجاء هؤلاء إلى الرسول ﷺ يعتذرون ويقولون : يا رسول الله ما قصدنا إلا المزح)هاتن وتیان ئێمە لەدل و باوەرمان نەبووە قسەکە ئێمە بەس گەمە و گالتەمان کردوە (حديث الركب نقطع به عنا الطريق ، ولا يزيد الرسول ﷺ على تلاوة الآية ولا يلتفت إليهم)پێغەمبەر ﷺ هیچی نەدەوت هەر دەیوت (لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡۚ)[1] هەر عوزرێکیان هێنایەوە قبول نەبوو چونکە ئەمە کوفری ظاهیرە نەیوت بزانم لەدلتانەوەیە ! وەکو ئەمرۆ مورجیئەکان وا ئەلێن (فإذا كان هؤلاء كفروا بالله وارتدوا)ئەگەر ئەمانە کافربوون و هەلگەرانەوە لەدین (وقد كانوا مسلمين من قبل بسبب كلمة قالوها على وجه المزح واللعب) پێشتر موسلمان بوون لەگەل پێغەمبەردا و نوێژیان دەکرد جیهادیان ئەکرد کاتێك کەلیمەیەکیان وت بەهۆی ئەم کەلیمەیەوە پێ کافر بوون کە بەسوبعت و گالتە و گەمەش وتیان (فكيف بمن يقول كلام الكفر لا من باب المزح وإنما من باب المحافظة على ماله وعلى جاهه وعلى مكانته)ئەگەر کەسێك لەبەر سوبعەتی نەبێ بەلکو من ئەو کوفرە ئەکەم من ئەو شیرکە ئەکەم با مالەکەم بپارێزم پێ با قەدر و جاهی خۆم بپارێزم (وهذا شر من المازح)ئەمە لەوەیتر خراپترە (لأنه اشترى الحياة الدنيا بالآخرة) لەبەر ئەوی دونیای کری وە ئاخیرەتی کرد بە نرخەکەی چوو گۆرانگاری کرد بەس دونیام بدەنی ئاخیرەتم ناوێی وا دەلێ !

(فالحاصل أن الذي يتكلم بكلمة الكفر لا يخلو من خمس حالات:)ئەو کەسەی کەوا کوفر دەکا لە پێنج حالەت دەرناچێ :

١–حالەتی یەکەم (الحالة الأولى : أن يكون معتقدا ذلك بقلبه فهذا لا شك في كفره.)کەسەکە بەدل وابلێت ئەوە هیچ گومانی تێدا نیە ئەو کەسە کافرە .

[1] سورة التوبة اية :٦٦

٢–حالەتی دووەم (الحالة الثانية : أن لا يكون معتقدا ذلك بقلبه)لەدلیدا باوەری بەو کوفرە نیە (ولم يكره على ذلك)ئیکرهیش نەکراوە لەسەری (ولكن فعله من أجل طمع الدنيا) بەس بۆ دونیا ئەویەوی دونیاکەی خۆیی بەسەر بەرێت ئەگەر موحیدی راستەقینە بێ دونیایی دەست ناکەوێی لەبەر دەلێ نا بادونیام لەدەست دەرنەچێ (أو مداراة الناس وموافقتهم)موداهەنەی خەلك دەکا یاخود موافەقەی خەلکی دەکا (فهذا كافر بنص الآية) ئەوەش کافرە بە نەصی ئایەتەکە کە دەفەرمووی ((ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱسۡتَحَبُّواْ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا عَلَى ٱلۡأٓخِرَةِ)[1] جا ئەم لەم شتە زۆر ئەبنین کاکە من ئەزانم ئەوانە کافرن و وەکو ئەبو لەهەب وان چەندجارمان بیستوە لەم قسانە بەس لەبەر دونیاکە ناروات بەم شێوەیە .

٣–حالەتی سێ یەم (الحالة الثالثة : من فعل الكفر والشرك موافقة لأهله وهو لا يحبه ولا يعتقده بقلبه)دێت موافەقەی ئەهلی شیرك ئەکا خۆشیشی ناوێن وە بەدلیش لەگەلیاندا نیە (وإنما فعله شحا ببلده أو ماله أو عشيرته.)لەبەر ئەوەی حەز ناکا مال و عەشیرەت و ولاتی خۆیی بەجێبهێلێ دێت لەگەل ئەواندا موافەقەیان دەکا ئەزانێ کەوا هەلەیە ئەویش هەر کافرە .

٤–حالەتی چوارەم (الحالة الرابعة : أن يفعل ذلك مازحا ولاعبا) بەگالتە و گەمە ئەوکوفرو جوێن و سوکایەتیان بلێ (كما حصل من النفر المذكورين ، وهذا يكون كافرا بنص الآية الكريمة.)هەروەکو ئەوانەی پێشوو باسمان کردن بەنەصی ئایەتەکە کافربوون .

٥–حالەتی پێنجەم (الحالة الخامسة : أن يقول ذلك مكرها لا مختارا)ئەمە بەزۆر پێ ئەکرێی (وقلبه مطمئن بالإيمان)وە دلکەی پریەتی لە ئیمان (فهذا مرخص له في ذلك دفعا للإكراه)ئەمە ئەتوانی بەس ئەگەر نەیکات باشترە گەر بشمریت بەشەهیدی ئەچیتەو بۆلای خوای تعالی بەس ئەگەر کوفر یاخود فعلە کوفریەکەشت کرد تۆ لەم حالەتە عوزرت پێدراو وەکو باسمان کرد دەبێ ئیکراهێکی محقق بێ و نابێ ئیکراهێکی خەیالی بێت ترسێکی وەهمی هەبێ ئەمە نا شتەکە لە سەتا سەت وابێ ئەو کەسەی کەوا ئیکراهت دەکا لەسەر ئەو قەول و کردەوە کوفرییە ئەبێ دەسەلاتی هەبێ دەسەلاتی نەبێ نابێ و نابێت بەئیکراه

[1] :سورة النحل اية : ١٠٦-١٠٧

حالەتێکی تر هەیە ئەبنیین لەم ڕۆدا ئەو ئیکراهانەی کەوا دەکرێی بەس ترسە کەسەکە ئەترسێنن ئەگەر وانەکەی وات لێدەکەین کەچی ناشی کەن بەس ئەیترسێنن کەچی ئەویش بە ترسەکە تەسلیم ئەبێ (وأما الأحوال الأربع الماضية)غەیری پێنجەم کە باسمان کرد کە ئیکراه دەکرێی چوارەکەی پێشوو (فإن صاحبها يكفر كما صرحت به الآيات)کافر دەبێ وەکو چۆن ئایەتەکان باسیان کردوە .

(وفي هذا رد على من يقول إن الإنسان لا يحكم عليه بالكفر ولو قال كلمة الكفر أو فعل أفعال الكفر حتى يعلم ما في قلبه)ئەمە ڕەدە بۆ ئەوکەسانەی کەوا دەلێن کەسەکە بەکافر دانانرێی ئەگەر کەلیمەی کوفریش بلێ و کردەوەی کوفریش بکا هەتا ئێمە لەدلی نەپرسین !بزانین بە دل إستحلالی کردوە یاخود إستحلالی نەکردوە ! کوفر إستحلالی بۆچیە خۆ ئەمە معاصی نیە زینایەکەی کرد یاخود نەزەرێکی کرد بلێن ئاوەرە حەلالت کرد یان حەرامت کرد ئەوکاتە بلێن کافری ئەمە کوفرە إستحلالی بۆ چیە مجرد کردنی کوفرەکە بۆخۆیی کوفرە وەکو ئەو ئایەتەی شێخ هێنایەوە ((لَا تَعْتَذِرُواْ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ))[1] پێغەمبەر هیچی لێ پرسین ﷺ بەلکو بەپێچەوانەوە ئەیانوت بەدلماندا نەهاتوە ئەم شتە حیساب نیە مادەم بەزمان وتوتانە.

کوفر سەربەخۆیە هەمانە بەدل هەمانە بەزمان هەمانە بە کردوە ئەوانە کوفرن (وهذا قول باطل مخالف للنصوص وهو قول المرجئة الضلال.)ئەوە قەولی مرجیئە ضالە لادەرەکانن ئەوانەی خەلکیش لەحەق لائەدەن ئەمرۆ زۆرە لەم گروپانە ئەگەر بلێ کابرا ئەوە جوێنی بەخوا داوە ئەوە کافربووە ئەلێ کاکە کافری مەکە ئەوە جاهیلە ! جوێندا بە خوا و بە پێغەمبەری خوا ﷺ جەهل تێدا مقبولە ؟! والعياذبالله .

(وذكر الشيخ رحمه الله قاعدة عظيمة في الإكراه الذي يعذر به والذي لا يعذر به حيث قال)ئینجا ئەلێ : قاعیدەیەکی گەورەی باسکردوە لەو ئیکراهەی کەوا عوزرتێدا مقبولە (ومعلوم أن الإنسان لا يكره إلا على العمل أو الكلام ، وأما عقيدة القلب فلا يكره أحد عليها) هیچ کەسێك ئیکراه ناکرێی لەسەر دل وەکو وتمان دەبێ ئیکراهەکە محقق بێ .

[1] :سورة التوبة اية ٦٦

لێرەدا وەلامی چەند شوبهەیەكی تر ئەدەینەوە لە كیتابی (التوضیح والتتمات علي كشف الشبهات شیخ علي خضیري) كەوا لەم كیتابەدا (فصل في التتمات) باس دەكا شێخ .

شێخ(علی خضیري)دەلیّ : (وقبل الانتقال إلى القسم الاخیر نذكر التتمات التي فیها شبهات والرد علیها) هەندێك شوبهات دەهێنێتەوە كەوا دەكرێت بخرێتە پال شوبهاتەكانی شێخ محمدی كوری عبدالوهاب لەریسالەی كشف شوبهات هێناویەتی وە رەدی لیّ ئەداتەوە .

یەكەم :

(الشبهات التي في كتاب مفید المستفید في كفر تارك التوحید للشیخ محمد بن عبدالوهاب والرد علیها) ئەم كیتابی (مفید المستفید فی كفر تارك التوحید)یەكێكە لە كیتابەكانی شێخ محمدی كوری عبدالوهاب كە پێویستە بخوێنرێیی بەراستی زۆر لەقوتابیانی عیلم بیّ ئاگاییە لەم ریسالەیە كە لەم ریسالەدا زۆر بەئاشكرایی باسی ئەوە دەكا كەوا ئەگەر كەسێك تەركی تەوحیدی كرد بەتەئەكید ئەو كەسە كافرە .

تەوحیدیش وەكو ئاشكرایە :بریتیە لە یەكخوا پەرستی چ لە ربوبیەتیدا وە چ لەالالوهیەتیدا وە چ لە ئەسماء وصیفاتیدا .

ئەوانەی كەوا پەیوەستە بەوكەسەی كەوا ئەو تەوحیدە تەرك بكا ئەو تەوحیدە ظاهیرەیە كەوا ئەگەر مخالەفەی بكا . واتا تەوحید كە بەرامبەرەكەی كە شیركە ئەگەر هەر شیركێك كرا شیركەكە ظاهیر بوو ئەوكەسە لیّ قبول ناكرێی لەلای خوای تعالی جا ئەگەر بزانی یاخود نەزانی چونكە ئەم كەسە بەهیچ جۆرێك لەناو دائیرەی تەوحیدا نەمایتەوە .

كەسێك كە شیركێكی ظاهیر بكا پیّ دەوترێی موحید ؟ نەخێر پێناسە ناكرێی بە موحید كەواتە ئەمە موشریكە .

بۆیە لەم ریسالەیەدا كە نوسیویەتی بۆ ئەهلی زەمانی خۆیدا بلاوی كردۆتەوە ئەفەرمووی : كافرە ئەوكەسەی كەوا عیبادەتەكان بۆ غەیری خوا بگەرێنێتەوە مخالەفەی تەوحیدی ظاهیربكا واتا شیركی ظاهیری هەبیّ .

(والرد عليها ومن الشبهات التي كشفها المصنف وفندها)واتا شێخ محمدی كوری عبدالوهاب يەك لەو شوبهاتانەی كەوا لەم كيتابەدا باسی دەكا كەوا موشريكەكان دەلێن وە گەر ئێمە سەير بكەين زۆربەی كەسانی ئێستاش هەر ئەمە دەلێن بەتايبەتی ئەوانەی كەوا خۆيان بەسەلەفی دەزانن كاتێ خۆی ئەوانەی كەوا رەديان لە شێخ محمدی كوری عبدالوهاب ئەدايەوە هەرچەند زۆر كەيفيان بە ابن تيميە نەدەهات ئەگەران بەدوای كيتابەكانی ابن تيميە تاوەكو بزانن و شتێكی تێدا بدۆزنەوە كە بۆخۆيان چۆن لێ تێگەيشتوون بچن و نيشانی بدەن و بلێن ئەوەتا ابن تيميە كەتۆ دەلێ درێژكراوەی عقيدەی ابن تيميەم ئەوەتا خۆ ئەو وا نالێ ! ئەهاتن بەوە دەيان ويست رای بوەستێنن ئەيانوت مورشريكەكان (قولهم): (إن ابن التيمية لا يكفر المعين) ابن تيميە تەكفيری معين ناكا واتا بە عموم تەكفير دەكا بەلام كەسی دەست نيشانكراو تعين ناكا بۆ ئەوەی پێ بوترێی كافر ! ئەمە يەكێك بوو لە شوبهاتەكان ئێستاش ئەم شوبهاتانە هەيە .

(ولذا قال المصنف (وأنا أذكر لفظه(أي ابن التيمية)الذي احتجوا به على زيغهم ثم ذكره فقال)ئەم كەلامە كەلەلای ابن تيميە وە هاتوە بزانين چيە (قال ابن التيمية :أنا أعظم الناس نهيا أن ينسب معين إلي تكفير أو تبديع أو تفسيق أو معصية) ئەمە ئەهێنن و ئەلێن ابن تيميە وتويەتی من لە هەموو كەسێك زياتر خەلكی نەهی دەكەم لەوەی كەوا كەسێكی دياری كراو بدرێتە پال ئەوەی كەوا كافر بكرێی يان تبديع بكرێی يان تفسيق بكرێی ياخود بدرێتە پال معصيتەوە و بوترێی ئەو كەسە فاسقە بەو معصيەتەوە (إلا إذا علم أنه قد قامت عليه الحجة الرسالية التي من خالفها كان كافرا تارة وفاسقا اخرى وعاصيا أخرى انتهت كلام ابن التيمية)ئەلێ إلا مەگەر زانرا كەوا ئەم كەسە حوجەی ريسالەی لەسەر ئيقامە كراوە وە ئەم كەسە پێی ناسێنراوە وە ئەم كەسە لەجەهالەتدا نەماوە مەگەر ئەو كەسە مخالەفەی بكا ئەوكاتە ئەبێ بەكافر ئەگەر شتێكی هێنا كەپێ كافربێ يان ئەبێ بەفاسق ئەگەر شتێكی هێنا كە پێ فاسق بێ يان ئەبێ بەعاصی .

نەصی عيبارەتەكە ئاوايە بەلام ئەوان هاتوون كەلامی ابن تيميەيان پچراندوە هەر ئەوەندەيان هێناوە (قال ابن التيمية :أنا أعظم الناس نهيا أن ينسب معين إلي تكفير) يانی بەهيچ شێوەيەك ئەو كەسی دەست نيشانكراو تەكفير ناكا !

(هذه هي الشبهة التي تمسكوا بها وبنوا عليها أن إبن التيمية لايكفر المعين) ئەمە ئەو شوبهەيە كەوا دەلێن إبن تيميە كەسێكى دەست نيشانكراو كافر ناكا (وأخذوا صدر كلامه (أنا أعظم الناس نهيا أن ينسب معين إلي تكفير)وتركوا ما بعدها)هەرئەوەندە هەروەكو لە پێشتر باسمان كرد كەوا كەلامى شێخ محمدى كورى عبدالوهاب ئەهێنن كەوا وتويەتى ئەگەركەسێك كە بكەوێتە كوفرەوە ئێمە كافرى ناكەين هەر ئەمەندە بەلام شێخ دەفەرمووى ئەمە لەمەسائيلە خفيەكاندايە نەك مەسائيلە ظاهيريەكاندا كەچى ئەوە دەپچرێنن و ئەوە ناهێنن .

شێخ (عەلى)دەفەرمووى (وهذه الشبه موجودة في وقتنا الحاضر)ئەم شوبهەيە ئەمرۆ لە كاتى ئێمەشدا هەيە (فيوجد من يمنع عن تكفير المعين وإنما يكفر النوع ويقول إن هذه هو قول إبن التيمية)ئەلىٚ كاكە ئێمە ئەبىٚ جۆرەكە كافر بكەين نەك كەسەكە واتا دەبىٚ بلێن كەسێك كە هاوارى كردە غەيرى خوا بلێن ئەوە شيركە بەس كەسەكە كە هاوارى كردوە موشريك نيە ! ئەمرۆ ئەمە زۆرە لەناو خەلكيدا .

شێخ (عەلى)دەلىٚ (أما كشف المصنف لهذه الشبهة فقال ما ملخصه:)رەدى ئەم شوبهانەى داوەتەوە بەم خالانە :

١–(إن كلام ابن التيمية قبل أن تبلغه الحجة لقوله(إلا إذا علم أنه قد قامت عليه الحجة الرسالية التي من خالفها كان كافرا تارة) كەلامى شێخ پێش ئەوەى كەوا كەسەكە حوجەى لەسەر قيام بىٚ واتا پىٚ بوترێى و پىٚ بناسێنرێى .ئەمەش زۆر جار باسى ئەوەمان كردوە وتومانە بابەتى ئيقامە حوجە لەسەر كەسانێك كەوا نەزانن بۆ تەعزيب دانيانە لە كوفرە ظاهيريەكان واتا معذبيش دەبن لەسەرى ئەمە پێش ئەوە هەر موشريك و كافرن بەلام معذب نابن .

٢–(رد المصنف الثاني: أن كلام ابن التيمية السابق في المسائل الخفية)ئەوەيە كەوا لەمەسئەلە خەفيەكاندايە (وليس في المسائل الظاهرة التي يعلمها الخاصة والعامة المسلمين)كە هەموو كەسێك لەوەى تايبەت بىٚ و لەوەى عەوامى خەلكى بىٚ واتا ئەهلى عيلم بىٚ يان عەوامى خەلك بىٚ ئەيزانن كەوا ئەمە كوفرە (ثم ذكرنصا لابن التيمية مأخوذ من كتابه (نقض المنطق)ذكر فيه مثالا على ذلك فى ردة أحد المتكلمين وذكر اسمه لما صنف في دين

المشركين، ووجد الدلالة أنه لم يقل حتى تقام عليه الحجة، بل لا يتصور ذلك لأنه مات قبل عصر ابن التيمية)لێرەدا لە كيتابی (نقض المنطق) شێخ الاسلام ابن تيميه نمونەيەك ئەهێنێتەوە كەئەلێ شێخ (عەلی) دەربارەی كافركردنی يەكێك لە موتكەليمەكان[1] باسی رازی دەكا كەوا لەوێدا كافری كردوە وە نالێت (حتى تقام عليه الحجة)چونكە ئەو لەپێش ابن تيميەوە بووە مردووە ئيقامە حوجەی چی لەسەر بكا كەسێك كە لەپێش ئەودا مردوە وە تەكفيريشی كردوە .

٣-(الرد الثالث ذكر نصوصا لابن التيمية تدل على أنه يكفر المعين)يانی شێخ محمدی كوری عبدالوهاب لەو كيتابەدا باسی ئەوەی كردوە ابن تيميە بەلێ لەكيتابەكانيدا واريد بووە معينی تەكفير كردوە (مثل تكفير فيمن غلا في علي بن طالب) وتويەتی هەركەسێك غلوی هەبێ لە عەلی كوری ئەبی طالب ئەو كەسەی بە معين كافر كردووە (أو الصالحين أوالمسيح عليه السلام)يان لە پياو چاكان يان لە عيسا (عليه السلام) (وجه دلالة على التعين قوله يستتاب)بۆيە ئەزانين كەوا معينی كافر كردوە وتويەتی ئەوكەسەی ئاوەها بكا و هاواری ئيمامی عەلی بكا يان هەر صالحێك لە صالحين ياخود پێغەمبەر عيسا(عليه السلام) ئەلی يستتاب واتا تەوبەی لێ داوا دەكرێی ! كەواتە بۆ تەوبەی لێ داوا دەكرێی ئەگەر نەكەوتبێتە كوفرەوە ؟!

كێ داوای تەوبەی لێ دەكرێی و پێ بوترێی وەرە تەوبە بكە ؟! ئەوەی كەوا كافر بووە .

(ولا يقال يستتاب إلا المعين) وە معين و دەست نيشانكراو نەبێ پێ ناوترێی تەوبە بكە تەوبە بكە فلان كەس . فلان كەس دەست نيشانكراوە كە تەوبەی لێ داوا دەكرێی (وما ذكر من قتال المرتدين وتكفيرهم ، وهم معينون، ومن تكفير ابن سيناء وهو معين)يان مورتەدەكان كە تەكفيركراون ئەمانە معينن ياخود تەكفيری ابن سينای كردوە كە ئەمەش معينە (ومن تكفير رازی وهو معين) تەكفيری رازی كردوە ئەوەش موعينە .

*شوبهەی دووەم:

[1] : ئەوانن كەوا خۆيان بە عيلمی كەلامەوە سەرقال كردوە

شێخ (عەلی) دەلێ :

(شبهة أخرى ذكرها المصنف أثيرت على ابن القيم ناتجة عن سوء فهم لترتيب كلام ابن القيم فقالوا إنه يقول إن الذبح والنذر لغير الله من الشرك الأصغر)شوبهەیەکی تریان هێناوە وتویانە : کە ئێوە دەلێن ئەوەی بۆ غەیری خوا سەربڕێی کافرو موشریکە ئەوەی بۆ خوای گەروە نەزر بکا ئێوە بە شیرکی أکبری دائەنێن و بەکافرو موشریکی دائەنێن ئەوەتا ابن القيم بە شیرکی بچوك (الأصغر)ی داناوە کەواتە ئەم شتانە ئینسان ناکا بەکافر وموشریك بەکوفر و شیرکی گەروە .

ئەلێ ئەم شوبهەیە لەوەوە هاتوە کەوا تەرتیبی وتەکەی ابن القيم یان نەزانیوە کە حیسابی بۆ بکەن لەکیتابەکەدا (وذلك أن ابن القيم في فصل في كتاب مدارج السالكين)لە بەشێکدا لە کیتابی مدارج السالكين دا نوسیویەتی (ذكر أمثلة للشرك الأكبر)لەپێشدا هەندێك نمونەی بۆ شیرکی گەورە باس کردوە (ثم قال فصل أما الشرك الأصغر)بەشێکیتر هێناوە وتویەتی بەلام شیرکی أصغر بچوك کە ئەمانەیە باسی کردوە دوای ئەوەی کەوا لێ بۆتەوە (ثم ذكر له أمثلة ثم قال)ئینجا نمونەی بۆ شیرکی أصغر باس کردوە ئەمەش تەواوبوو دواتر هاتۆتەوە سەر بابەتی شیرکی أكبر وتویەتی (ومن أنواع هذا الشرك سجود المريد والنذر لغير الله والتوكل على غير الله وطلب الحوائج من الموتى) شەم شتانەی باسکردوە ئەوانیش وتویانە دیارە ئەوەش پەیوەستە بە باس کردنی شیرکی أصغرەکەوە .

وەلامەکەی :

شێخ (عەلی)دەلێ (فظن أهل الباطل أن هذا الكلام يتبع الشرك الأصغر)ئەهلی شیرك و باطل وایانزانیوە یاخود وایان لێکداوەتەوە کەوا ئەم قسەی ابن القيم هەر پەیوەستە بە مەسەلەی پێشوو کە بریتیە بووە لە مەسەلەی شیرکی أصغرەکەوە (فبنوا عليه أن ابن القيم يعتبرأن النذر لغير الله ...الخ من الأصغر) وایان داناوە کەوا نەزر و سەربرین بۆ مردوان لە شیرکی أصغرە (فبين لهم المصنف أن هذا الكلام في الشرك الأكبر)باسی کردوە کەوا نەخێر ئەمە لەشیرکی أکبردایە (وليس الأصغر ، وهذا يقع في الوقت الحاضر لبعض الناس فيفهم من كلام العلماء مالم يقصدوه) خەلکانێك لەکەلامی علماء واتێ دەگەن ئەو مەبەستەی کەئەو وتویانە ئەوەنیە کە ئەو لێی تێ گەیشتووە و بلاوی کردۆتەوە (ولم يكن ممارسا لكلامهم ، ومعتادا

على ألفاظهم فيخطئ الفهم)کەواتە کەسەکە بەهەلە لە قسەکە تیٚ دەگا دێت ئەوە ئەداتە پاڵ ابن القيم کەوا ئەو مەبەستی نەبوو چونکە هەموو کەسێك دەزانی ئەگەر کیتابەکانی ابن القيم بخوێنیتەوە بەتەئەکید ئەزانی کەوا نەزرو سەربرین لە شیرکی أکبرە .

دووەم :

شێخ (عەلی) دەلیٚ :

(الشبهات التي في كتاب تيسير العزيز الحميد للشيخ سليمان بن عبد الله بن محمد بن عبد الوهاب) شێخ سليمان مردوو نەیتوانی کیتابەکە تەواو بکا بەداخەوە شەهید کرا ان شاء الله خوای تعالی دەرەجەی شەهیدی پیٚ دەبەخشێت کەوا بەدەستی عوسلمانیەکان کوژرا کاتێك درعیەیان داگیرکرد لەتەمەنی ٣٣سالیدا کوشتیان(تقبل الله) .

شێخ (عەلی) دەلی:(قال الشيخ سليمان في باب من الشرك أن يستغيث بغير الله ص ٢٠٧) شیخ سلیمان لەبەشی ئەوەی کەوا هەرکەسیك ئیستغاثەبکا بەغەیری خوا ئەوە شیرکی کردوە (قال (ولكن لعباد القبور شبهات) بەلام گۆر پەرستەکان شوبهاتیان هەیە (ذكر المصنف (يقصد جده الشيخ محمد بن عبد الوهاب)ئەلیٚ باپیرم باسی کردوە (كثيرا منها في كشف الشبهات)لە کشف الشبهات زۆری باسکردوە (ونحن نذكر هنا ما لم يذكره)شێخ سلیمان ئەلیٚ : ئەمڕۆ ئێمە هەندێك شت باس دەکەین لێرەدا کەوا لەوێدا باسی نەکردوە (ثم ذكر ذلك على النحو التالي :)شوبهاتەکانی هێناوە ئێستاش شوبهاتە لەلای ئەهلی گۆڕپەرستەکان:

شوبهەی یەکەم :

(أن عباد القبور احتجوا بحديث رواه الترمذي في جامعه) گۆر پەرستەکان حەدیسێکیان هێناوە لە جامعی ئیمامی ترمذی وە ئاگاداربن ئەم جۆرە کەسانە بەبەردەوام ئایەت و حەدیس دەهێنن بۆ پالپشت کردنی بۆچوونەکانی خۆیان ئەگەر چی ئەوەشی تێدا نەبیٚ کەخۆیان مەبەستیانە یەك لەوانە ئەو حەدیسەی ئیمامی ترمذی کە پیاوێکی نابینا هاتە لای پێغەمبەری خوا ﷺ داوای لێکرد کە پێغەمبەری خوا ﷺ دوعای بۆ بکا کەوا چاوی چاك

بێتەوە ئەویش وتی ئەگەر دەتەوێت ئارام بگری ئەوە ئارام بگرە ئەگەرنا دوعات بۆ ئەكەم چاوت چاك بێتەوە پاشان وتی نامەوێت دوعام بۆ بكەیت چاوم چاك بێتەوە ئەویش وتی برۆ دەست نوێژ بگرە دەست نوێژێكی باش پاشان دوعا بكە و بلێ (اللهم إني أسألك وأتوجه إليك بنبيك محمد نبي الرحمة إني توجهت به إلى ربي في حاجتي هذه لتقضي اللهم فشفعه)ئەمە یان هێناوە ئەلێن ئەوەتا دەلیلە لەسەر ئەوەی كەوا داواكردن لە مردووان بەجاهی ئەوان و بەداوا كردن لەخودی خۆیان بۆ ببیت بە موشریك ئەوەتا لێرەدا حەدیسی لەسەرە .وە ئەوەی گرینگە لەم حەدیسەدا كەهاتوە دەلێ (اللهم إني أسألك وأتوجه إليك بنبيك)ئەی خوای پەروەردگار من تەوجە دەكەم بە تۆ بە پێغەمبەر محمد ﷺ! (وهذه اللفظة هي التي تعلق بها المشركون وليست عند هؤلاء الأئمة قالوا فلو كان دعاء غير الله شركا لم يعلم النبي ﷺ الأعمى هذا الدعاء الذي فيه نداء غير الله)ئەگەر ئەمە شیرك بایە پێغەمبەر ﷺ ئەم دوعایەی فێر نەئەكرد ! كەداواكردنی غەیری خوای تێدایە !

وەلامەكەی :

شێخ (سليمان) ئەلێ :

بەسێ شێواز وەلامی ئەم شوبهەیە ئەداتەوە :

١-(ـ تضعيف الحديث) حەدیسەكە صەحیح نیە (حيث ناقش الترمذي في تصحيحه)شێخ سلیمان هاتوە لەكیتابەكەیدا موناقەشەی كردوە كە لەكیتابەكەی ئیمامی ترمذی هاتوە كەوا بەصحیحی هێناویەتی هاتووە موناقەشەی ترمذی كردوە لەوەدا كەوا نەخێر صەحیح نیە .

٢- با تەنازول بكەین ئەگەر حەدیسەكە صەحیح بێ .

شێخ(سليمان) ئەلێ : (أنه في غير محل النزاع)لەو جێگایەدا نیە كە ئێمە موناقەشەی ئەوانەی لەگەلدا بكەین ئەمە داواكردنی مردوو نیە !ئەو صەحابەیە هاتووە لە پێغەمبەری زیندوو داوا دەكا ﷺ خۆ ئەگەر حەدیسەكەش صەحیح بێ ئەمە كەی لەوەدایە كە ئێمە باسی دەكەین كەوا داوا كردن لە مردووان شیركە ! یاخود لە زیندوویەكی غائیب كەچی لەوێدا پێغەمبەری خوا ﷺ مەوجودە نەمردوە وە نەغائیبیشە .

(. أنه في غير محل النزاع فأين طلب الأعمى من النبي ﷺ أن يدعو له وتوجهه بدعائه مع حضوره من دعاء الأموات)ئەمە پێغەمبەری خوایە ﷺ كە زیندووە ئەویش داوای لێ دەكا

کەوا دوعای بۆ بکا ئەمە کەی کێشەیە ؟! (والسجود لهم ولقبورهم والتوكل عليهم والالتجاء إليهم في الشدائد والنذر والذبح لهم وخاطبهم بالحوائج من الأمكنة البعيدة يا سيدي ويا مولاي افعل كذا)ئەگەر کەسێك لەشوێنێکی دوور دوور بێت تۆ هاواری بۆ بکەیت بلێت یا فلان کەس ئەوەم بۆ جێ بەجێ بکە ئەمە ئەوە نیە و پێغەمبەری خوا ﷺ لەبەردەمی دایە یاخود ئەمە مردوو نیە تاوەکو بلێت ئەمە دەلیلە بۆئەوە هیچ دەلیلێکی تێدا نیە .

(فحديث الأعمى شيء ودعاء غير الله تعالى والاستغاثة به شيء آخر)حەدیسی ئەعماکە شتێکە وە داواکردن لە مردوو شتێکیترە (فليس في حديث الأعمى شيء غير أنه طلب من النبي ﷺ أن يدعو له)با ئێمە سەیری حەدیسەکە بکەین داوا دەکا کە پێغەمبەر داوای بۆ بکا ﷺ (ويشفع له فهو توسل بدعائه وشفاعته)کەواتە تەوسولە بە دوعا و بەشەفاعەتی پێغەمبەر ﷺ چونکە زیندووە وە هیچ کێشەیەکمان نیە ئێستا تۆ بڕۆیت بۆلای کەسێکی زیندوو بلێت دوعام بۆ بکە کەس نەیوتوە ئەمە شیرکە یاخود بلێ ئەمە دروست نیە ئەمە یەکێکە لە وسیلە مشروعەکان (ولهذا قال في آخره اللهم فشفعه فيّ) وتویەتی خوایە بیکەی بە شەفاعەت کارم .

(وفي رواية أنه طلب من النبي ﷺ أن يدعو له فدل الحديث على أنه ﷺ شفع له بدعائه وأن النبي ﷺ أمره هو أن يدعو الله ويسأله قبول شفاعته فهذا من أعظم الأدلة أن دعاء غير الله شرك) بەپێچەوانەوە حەدیسەکە دەلیلە لەسەر ئەوەی کەوا داواکردن لە غەیری خوای تعالی شیرکە چونکە ئەو داوای کرد و پێغەمبەری خوا ﷺ داوای لێکرد کەوا داوا بکا لە خوای تعالی وە داوای قبولی شەفاعەتی پێغەمبەری لێبکا ﷺ (لأن النبي ﷺ أمره أن يسأل قبول شفاعته فدل على أن النبي ﷺ لا يدعى ولأنه ﷺ لم يقدر على شفائه إلا بدعاء الله له) یانی خودی پێغەمبەر داوای لێ ناکرێی ﷺ وە هەروەها پێغەمبەری خوا ﷺ ئەمری کرد بەم صەحابەیە کە داوا بکا لەخوای تعالی کە شەفاعەتی پێغەمبەری خوای ﷺ ی بۆ قبول بکا وەداوا بکا لەوەی کەپێغەمبەر ﷺ ناتوانی شیفا با إلا ئەبێت داوا لە خوا بکا بەهەردووکیان چ نابینایەکە وە چ پێغەمبەر ﷺ خۆیی هیچیان توانای ئەوەیان نەبوو کەوا شیفا بێنن إلا شیفا لەلای خوایە کەواتە ئەم شیفایە بەدوعای هەردووکیان دەکرێی ئەم داوا دەکا لەخوا

پێغەمبەری بۆ بکا بە شەفیع ﷺ پێغەمبەریش ﷺ داوا دەکا لەخوای تعالی کەوا چاوی چاك بکاتەوە کەواتە ئەصلی دوعاکە لەخوای تعالی یە لەخودی پێغەمبەر نیە ﷺ .

(فأين هذا من تلك الطوام ، والكلام إنما هو في سؤال الغائب أو سؤال المخلوق فيما لا يقدر عليه)کەواتە لە غائیبێك داوای بکەی شیرکە یاخود لەکەسێك کەوا توانای نەبێ (فيما لا يقدر عليه إلا الله أما أن تأتي شخصا يخاطبك فتسأله أن يدعو لك فلا إنكار في ذلك على ما في حديث الأعمى فالحديث سواء كان صحيحا)ئەگەر حەدیسەکە بلێن ڕاستە و صەحیحە (أو لا وسواء ثبت قوله فيه يا محمد أو لا)یان ئەو قەولەی کە دەلێ (یامحمد) ئەگەر ڕاست بێ یان نا (لا يدل على سؤال الغائب) دەلالەت ناکا لە داواکردن لە کەسێکی غائیب (ولا على سؤال المخلوق فيما لا يقدر عليه إلا الله بوجه من وجوه الدلالات ومن ادعى ذلك فهو مفتر على الله وعلى رسوله ﷺ)هەرکەسێکیش ئیدعای غەیری ئەمە بکا ماناوایە کەوا ئەوە ئیفترایی کردوە بەخوا و بەپێغەمبەری خوا ﷺ داواشی لەپێغەمبەری خوا کردبێ ﷺ داوای لێ کردوە لەشتێك کەلەتوانای دا هەبێ تواناکەش ئەوەیە کەوا دەلێ خوایە چاوی چاك بکەرەوە ئەوەی لەتوانا هەیە نەك چاوی کەسەکە خۆی چاك بکاتەوە (وهو أن يدعو له وهذا لا إنكار فيه وإن كان توجه به من غير سؤال منه نفسه فهو لم يسأل منه وإنما سأل من الله به سواء كان متوجها بدعائه كما هو نص أول الحديث وهو الصحيح)شێخ سلیمان زۆر لەسەر ئەمە دەڕوا کەوا ڕەدی ئەم شوبهەیە ئەداتەوە کەوا ئێستاش بەدەستی کەسانێکی زۆرەوە هەن کەوا ئەم حەدیسە ئەهێنەوە .

لێرەدا سەرنج ئەدەین بۆ بابەتێك ئەوەیە کەوا خودی حەدیسەکە هەندێك لە علماء یانی ئەهلی سونە ئەیهێنەوە بەدەلیل بۆ ئەوەی کەوا ئینسان ئەتوانی وەکو وەسیلەیەك بەجاهی مخلوق داوا بکا وەکو ئیمامی شەوکانی .تەبعەن لێرەدا ئەو کەوتۆتە هەلەوە چونکە لێرەدا داواکە بەجاهی پێغەمبەر نیە ﷺ ڕۆیشتبێ ئەگەر وابێ بۆ دێتە لای پێغەمبەر ﷺ ئەگەر وابوایە صەحابەکە بۆخۆیی لەمالی خۆیی دائەنیشت ئەیوت خوایە بۆخاتری پێغەمبەر چاوم چاك بکەیتەوە نەدەهاتە لای پێغەمبەر ﷺ کەهاتۆتە لای بۆ ئەوە هاتوە کە پێغەمبەری خوا ﷺ دوعای بۆ بکا .

كەواتە كە وتویەتی خوایە من لەتۆ دەپاڕێمەوە بە پێغەمبەر ﷺ مەبەستی ئەوە نەبووە بەجاهی پێغەمبەر مەبەستی ئەوە بووە كەوا من داوا دەكەم لەتۆ بەدوعای پێغەمبەر ﷺ كە دوعام بۆ بكا .

٢-(الرد الثالث أن قوله يا محمد إني أتوجه الخ لم تثبت في اكثر الروايات)شێخ ئەڵێ لەزۆربەی ریوایەتەكاندا ئەم كەلیمەیە نەهاتووە (وبتقدير ثبوتها لا يدل على جواز دعاء غير الله)ئەگەر لەحالەتێكدا ثابتیش بووبێ ئەوە لەوكاتەدا دەلالەت ناكا لەسەر جائیزی داوا كردن لەغەیری خوای گەورە (لأن هذا خطاب لحاضر معين يراه ويسمع كلامه)بۆ كەسێكە كە زیندووە لەبەردەمی دایە ئەیبیستی و ئەیبینی (ولا إنكار في ذلك فإن الحي يطلب منه الدعاء كما يطلب منه ما يقدر عليه) زیندوو داوای دوعای لێ ئەكرێی وە هەرشتێكیتر كە لەتوانایدا هەبێ كەوا بیكات (فأين هذا من دعاء الغائب والميت لو كان أهل البدع والشرك يعلمون)ئەگەر ئەهلی بیدەع و شیرك ئەمەیان بزانیبایە ئەمە لەكوێی و ئەوە لەكوێی ! .

شوبهەی دووەم:

شێخ(سليمان) ئەڵێ : عبدالله ی كوری مسعود وتویەتی : (إذا انفلتت دابة أحدكم بأرض فليناد يا عباد الله احبسوا)ئەگەر هاتوو كەسێك لەئێوە ولاخەكەی ونبوو لەدەشتێكدا رۆیشتوو لەدەستی ونبوو تۆهاوار بكە بلێ ئەی عەبدەكانی خوا بیگرنەوە بۆم تەبعەن ئەمەش داوا كردنە دواكردنیش ئەگەر شیرك بێ ئەمە چۆن دروستە ! (هكذا في كتاب ابن السني وفي الجامع الصغير) لەم دووكیتابەدا ئەم حەدیسە هاتووە (فإن لله عز وجل في الأرض حاضرا سيحبسه عليكم)كەسێكی ئامادەبوو هەیە لەعەبدەكانی خوا بۆت ئەگرێتەوە تاتۆ ئەچیت ئەیگریتەوە . ئەمە یەكێكە لەشوبهەكان .

وەلامەكەی :

شێخ (سليمان)دەڵێ : (ثم أجاب عن هذه الشبة فقال :)وەلامەكان بەم شێوەیە دەبێ :

١-ئەم حەدیسە صەحیح نیە ئەم حەدیسە موضوعە و دروستكراوە بەلام بەداخەوە لەولاتی ئێمە بەتایبەتی بابەتی عیلمی حەدیس زەعیف و موضوعە نیە زۆربەی زۆری هەروتی (قال رسول الله ﷺ) ئیتر تەواو !ناگەرێنەوە بۆ راستی و دروستیەتی حەدیسەكە .

ئەگەر گریمان حەدیسەكە صەحیحە !

٢-شێخ دەڵێ هیچ دەلیلێكی تێدا نیە ئەمە چونكە تۆ وتت (فإن لله عز وجل في الأرض حاضرا)تۆ دوعای حاضرت كردوە خۆ دوعای غائیبت نەكردوە كەوا باسی غائیبی تێدایە كەوا باسی مردووی تێدایە خۆ نەتوتوە ئەی مردوەكان كە مردوون لەعەبەدەكانی خوا یاخود ئادەی پێغەمبەران بۆم بگرنەوە خۆ لە نەصەكە وانالێت ئەڵێ (فإن لله عز وجل في الأرض حاضرا)جا لێرەدا شێخ ئەڵێ (وبتقدير ثبوته لا دليل فيه لأن هذا من دعاء الحاضر) وەئامادەبوونیش خۆ شیرك نیە (فيما يقدر عليه كما قال فإن لله في الأرض حاضرا سيحبسه عليكم)كەواتە بەهەر شێوازێك بڕۆن دەلیلیان نیە .

شوبهەی سێ یەم :

شێخ (سليمان) دەڵێ : حەدیسێك ئەهێنی لە ئەبو ئومامەی سەهلی كوری حەنیف (أن رجلا كان يختلف إلى عثمان بن عفان في حاجة له فكان عثمان لا يلتفت إليه)ئەڵێ پیاوێك ئیشی كەوتۆتە لای عوسمانی كوری عەفان ئەویش هەر ئاوری لێ نەئەدایەوە عوسمانی كوری عەفان(رەزای خوای لێ بێ) (ولا ينظر في حاجته)لەئیشەكەی نەدەپێچایەوە چی دەوێی ئەویتریش هەر دەیوت ئیشێكم هەیە ئەویش سەیری ئیشەكەی نەئەكرد بزانی چیە (فلقي ابن حنيف فشكا إليه ذلك فقال له عثمان بن حنيف) عوسمانی بینی شكوایكرد عوسمانیش وتی :برۆ دەست و نوێژ بگرە دواتر برۆ بۆ مزگەوت دووركات نوێژ بكە دواتر بلێ ئەمەیە قسەكە (اللهم إني أسألك وأتوجه إليك بنبينا محمد نبي الرحمة يا محمد إني أتوجه بك إلى ربك ليقضي لي حاجتي) ئەمە لەدوای وەفاتی پێغەمبەری خوایە ﷺ و لەزەمانی ئیمامی عوسمانە .

وەلامەكەی :

شێخ(سليمان) دەڵێ: بەچەند خالێك وەلام ئەدەینەوە :

١-(أن راوية طاهر بن عيسى ممن لا يعرف بالعدالة)لەسەنەدەكەدا ئەم راویە طاهیرە مەشهور نیە بەسیقە واتا حەدیسەكە صەحیح نیە ئەمە مجهولە ئەم كەسە بۆخۆتان ئەزانن كەوا ئەگەر لەعیلمی سەنەدا مەجهول هەبوو ئیعتبار دانانرێی بۆ مەتنەكە .

٢-(قوله عن أبي سعيد المكي أشد جهالة من الأول)ئەم ئەبو سەعید مەککییە کە لەسەنەدەکەدا هەیە لەویتریان واتا نەناسراوە چۆن دەکرێی سەندێك نەناسراو مجهولی تێدابێ پێ بلێین ئەوە راستە .

ئەگەر حەدیسەکە صەحیح بوو!

٣-دەلیلی تێدا نیە لەسەر داواکردن لەمردووان و غائیبان (غاية ما فيه أنه توجه به في دعائه)بەدوعاکەی خۆیی دوعای کردوە و داوای کردوە داوای لەمردوو نەکردوە (توجه به في دعائه) وتویەتی خوایە لەبەر خاتری پێغەمبەر ﷺ ئەوەم بۆ بکە ! نەك بلێ ئەی پێغەمبەر ئەوەم بۆ بکە جیاوازی زۆرە لەنێوان ئەمانە ئەگەر بلێ ئەی پێغەمبەر ﷺ ئەوەم بۆ بکە ئەوە شیرکە ئەگەر بلێ خوایە بۆ خاتری پێغەمبەر ئەوەم بۆ بکە ﷺ ئەوە بیدعەیە وەکو لەپیشتر دا باسمان کرد خۆ ئەگەر ئەوانەشی کەوا دەلێن بیدع نین ئەمە خودی داواکردن نیە لە مردووەکە تۆ داوات لەخوا کردوە خۆ داوات لە پێغەمبەرەکە نەکردوە ﷺ لەم حالەتەدا . لەلای ئەوانەی کەوا دەلێن جائیز نیە کەوا بەجاه تۆ داوا بکەی بەقەردی مخلوقین و بەحەقی مخلوقین داوا بکەی ئەلێن جائیز نیە نالێن شیرکە جیاوازە تۆ لەخودی کەسەکە بپارێتەوە یان لەخوا بپارێتەوە بەخودی ئەو کەسە شێخ ئەلێ ئەمەی کەتێدایە داواکردنە لەخوای تعالی بە خاتری پێغەمبەری خوا ﷺ کەواتە هێشتان ئەوەی تێدا نیەکەوا ئەوان دەیانەوێی بلێن دوعای مردوو کە ئەمە شیرك نیە چونکە لێرەدا ئەبنین دوعاکان هەموویان ئیخلاصی دوعایان کردوە بۆ خوای تعالی وتویانە خوایە ! داوایان لەخوا کردوە.

٤-(أنهم زعموا أنه دليل على دعاء كل غائب وميت من الصالحين الصالحين فخرجوا عما فهموه من الحديث بفهمهم الفاسد إلى أنه دليل على دعاء كل غائب وميت صالح ولا دليل فيه أصلا على دعاء الرسول ﷺ بعد موته موته ولا في حياته فيما لا يقدر عليه)وتویانە کەوا ئەمە دەلیلە لەسەر ئەوەی کەوا جائیزە داوا بکەی لەسەر هەر غائیبێکی تر ئەگەر پێغەمبەریش نەبێ و پیاوچاکێکیش بێ وە هەر مردوویەك بێ لەصالحین ، کەواتە ئەمانە بەهەلە لەمە تێگەیشتوون ئەگەر صەحیحیش بێ ئەم حەدیسە(ولا دليل فيه أصلا على دعاء الرسول ﷺ) لەم حەدیسەدا دەلیلی تێدا نیە بۆ داواکردن لەخودی پێغەمبەر ﷺ (ولا في حياته فيما لا يقدر عليه)لەژیانیشدا ئەوەی کەوا توانایی نیە بەسەریدا (ثم لو كان فيه دليل على ذلك لم

يكن فيه دليل على دعاء الغائب والميت مطلقا لأن هذا قياس مع وجود الفارق وهو باطل بالإجماع إذا ما ثبت للنبي ﷺ من الفضائل والكرامات لا يساويه فيه أحد فلا يجوز قياس غيره عليه)هەتا ئەگەر واش بێ وەکو ئەوان ئەڵێن قیاسی غەیری پێغەمبەر ناکرێی لەسەر پێغەمبەر ﷺ ئەگەر ئەمە داوای لەپێغەمبەر کردوە کوا داوای لەغەیری پێغەمبەر کردوە ﷺ!؟ ئەمە ئەگەر تنازول بکەین بە قیاسی ئەمان (وأيضا فالقياس إنما يجوز للحاجة ولا حاجة إلى قياس غيره عليه فبطل قياسهم بنفس)ئینجا ئەم سێیەی کە ئێمە وەلاممان دانەوە ئەم سێ حەدیسە ئەویتر هەمووی موضوعە و خۆیان دایانناوە .

بۆنمونە : (إذا أعيَتكم الأمور فعليكم بأصحاب القبور)ئەگەر هەرشتێك ماندوو و نارەحەتی کردن یەکسەر هاوار بکەنە مردوانە ! یان دەڵێن (وقولهم لو حسن أحدكم ظنه بحجر لنفعه)ئەگەر ئیعتقادی بەبەردێکیش هەبوو ئەوە سودی پێ دەگەیەنی . ئەمانە هیچی صەحیح و ثابت نیە هەمووی موضوعە (قال ابن القيم وهو من وضع المشركين عباد الأوثان)ئەڵێ ئەمە هەمووی لەدانراوی دەستی موشریکەکانە ئەوانەی کەوا گۆر دەپەرستن مەبەستی لەوانەی ئیمەیە کەلەگەل ئیمەدا ئەژین و ئیدعایی ئیسلامەتی دەکەن .

شوبهەی سێ یەم :

شێخ (عەلی) دەڵێ :

(الشبهات التي في كتاب الانتصار لحزب الله والرد على المجادل عن المشركين للشيخ عبد الله بن عبد الرحمن ابا بطين و من الشبهات) هاتوە شێخ هاتووە کیتابی (الانتصار لحزب الله والرد على المجادل عن المشركين) هێناوە ئەمە ناوی کیتێبەکەیە ئەم کیتابە هی شێخ عبدالله کوری عبدالرحمن ی ابا بطين کەوا موفتی دیاری نجدی بووە لەدوای شێخ محمدی کوری عبدالوهاب وە لەزەمانی شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دا ئەم پیاوە تەمەنی کەم بووە دوای وەفاتی عیلمێکی زۆری وەرگرتوە لەداهاتوودا بوە بەموفتی دیاری نجدی .

شێخ ابا بطين چەند شوبهەیەکی هێناوە :

*یەکەم :

شێخ (ابا بطين) دەلێ : (قول بعضهم إن ابن تيمية أحيانا يذكر كلاما وحكايات تدل على أن دعاء الأموات ليس شركا ثم ذكر بعضها) هەندێك دێن ئەلێن ابن التيميه جارو بار باسی ئەوەی کردوە کەوا حیکایەتێك نەقل دەکا کە دوعای مردووان شیرك نیە دواتر هەندێك باسی دەکا .

*دووەم:

شێخ(ابا بطين) دەلێ : (قالوا إن ابن تيمية في اقتضاء الصراط ذكر أن المتأول في الشرك والكفر والجاهل والمخطئ والمقلد مغفور له ما ارتكبوه من الشرك والكفر) گوایە ابن تیمیە وتویەتی لەکیتابی اقتضاء الصراط المستقيم ئەوکەسەی کە بە تەئویل شیرك بکا یاخود کوفر بکا یان جەهلی هەبێ والمخطئ والمقلدبێ خوا لێ خۆش دەبێ .

وەلامەکەی :

شێخ (ابا بطين)دەلێ : (ورد عليهم بأن ابن تيمية قال ذلك في سياق بعض البدع ولم يقله في الشرك ولا الكفر)ئەلێ ابن التیمیە لە بابەتی هەندێك بیدعەدا وای وتوە نەك لەمەسەلەی شیرك و کوفردا (ثم ذكر سياق كلام ابن تيمية بنصه ، انتها ملخصا)

شێخ (عەلی)دەلێ : (وفي وقتنا الحاضر من يردد هذه الشبهة بأن ابن تيمية يعذر بالجهل في الشرك الأكبر)لەکاتی ئێمەدا گوێمان لێ دەبێ لەزۆربەی ئەوانەی کەوا خۆیان بە سەلەفی ئەزانن ئەلێن ابن تیمیە وتویەتی کەسێك ئەگەر شیرکی أکبریشی هەبێ بەو جەهلە معذورە (ويستدل بكلام لابن تيمية قاله في سياق البدع أو المسائل الخفية كبدع المرجئة أو الخوارج والاشاعرة ونحوهم ، ثم ينزل ذلك على من فعل الشرك الأكبر)ئەمە دائەبزانین بەسەر ئەوە کەسەی کەوا شیرکی أکبر بکا ئەلێن ابن تیمیە مەبەستی لەوە بووە ! تەبعەن ابن تیمیە مەبەستی لەوشتانە نەبووە لەشیرکی خەففیی بووە یاخود لەوبیدعانەبووە .

*سێ یەم :

شێخ (ابا بطين) دەلێ : (قال الاحتجاج بقصة الرجل الذي أوصى أهله أن يحرقوه)لەم بارەی ئەم چیرۆکەوە زۆر پرسیارمان لێ دەکرێی کەسێك وەصیەت دەکا ئەگەرمن مردم بم سوتێنن بم کەن بەتۆز و بەبادا ئەلێن ئەصلن ئەمە کافربووە بروای بەزیندوو بوونەوە نەبووە !.

وەلامەکەی :

شێخ (ابا بطين) دەلێ :بەچەند شێوازێك وەلامی ئەدەینەوە:

١-(أن هذا الرجل جاهل لأنه لم تبلغه الحجة)ئەلێ ئەمە نەزان بووە حوجەی پێ نەگەیشتووە لێرەدا بەمانای ئەوە نیە کەوا کافر نەبووە وەکو وتمان ئەوانەی کەوا حوجەیان پێ ناکا معذورن لەلای خوای تعالی لەعەزاب .

٢-(أن جهله كان في باب الصفات أي جهل بعض الصفات ، وليس في باب الشرك الأكبر وبينهما فرق)ئەلی ئەمە لەبابی سیفاتدا بووە دێتە ناو شیرك وكوفری خەففی نەك ظاهیرەکان چونکە لەئەصلدا ئەم پیاوە بروایی بەزیندوو بونەوە هەبووە هەرلەبەر ئەوەش بوو وتویەتی من ئەگەر مردم ئاوام لێ بکەن چونکە خوا عەزابم ئەدا زانیویەتی کە زیندوو ئەبێتەوە نەك لەئەصلدا بروای بەزیندوو بونەوە نەبێ ئینجا ئا ئەمە وایی لێکردوە کە ئەو قسەیە بکا لەترسی خوای تعالی ئاگایی لەخۆیی نەماوە بەشێك لەعلماء یان وادەلێن بەشێکیتر ئەمە خەففی بووە لەسەری (وليس في باب الشرك الأكبر وبينهما فرق ، ثم ذكر كلاما لابن تيمية في تكفيره في الشرك ولم يعذر بالجهل)شێخ (ابا بطين) کەلامی ابن تیمیە ئەهێنێتەوە کە لەشیرکدا خوای تعالی عوزری بەکەس نەداوە .

٣-(رد بلوازم باطلة)ئەگەر ئەمە وابێت ئەوکاتە ئەوە دەگرێتە خۆی ئەم قسەیە (إذا عذرنا بالجهل في الشرك الأكبر منها يلزم عذر جهال اليهود والنصارى والرافضة ونحوهم ،و يلزم عذر من جهل البعث ورسالة الرسول ﷺ ، و يلزم اعذار كل أحد)ئەگەر وابێ کەواتە گریمان ئەودەیلێت وایە و لەشیرکی گەورەدایە وە کەسەکە معذورە کەواتە هەرشیرکێکیتر أکبر خەلك پێ معذورە با یەهود و نەصاراش معذورەبێ ئایا ئەمانە معذورەن؟! نەخێر معذورەنین .

هەتاوەکو ئەگەر ئینکاری زیندوو بونەوەش بکا تۆ ئەلێ ئەوەتا ئینکاری زیندووبونەوەی کرد و کافر نەبوو ! باشە ئێمەش دەلێن با ئێستا خەلکی ئینکاری زیندووبونەوە بکەن و بلێن کافر نیە ئەگەر بەجەهل بێ ؟! چۆن ئینکاری زیندووبونەوە نیە ئەوەتا نەصی قورئانمان هەیە کە ئەلێ کابرا وتویەتی من بروام نیە کە زیندوو ببمەوە (وَمَآ أَظُنُّ ٱلسَّاعَةَ قَآئِمَةً وَلَئِن رُّدِدتُّ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنقَلَبًا)[١] یەکسەر کابرا پێ وت (أَكَفَرْتَ بِٱلَّذِي خَلَقَكَ مِن تُرَابٍ)[١] تەکفیری کرد

[١] :سورة الكهف اية :٣٦

ئەمە ئەوەی لیّ وەر دەگیری ئەگەر ئیّمە وابلیّن (و یلزم اعذار كل أحد ، فمن هو إذا الذي يعذر).

*شوبهەی چوارەم :

شیّخ (ابا بطين)دەلیّ : (أنهم لا يرجون قضاء حاجاتهم من الميت ونحوه إنما من الله)شوبهەیەکیتریان ئەوەیە ئەلیّن : خۆ ئەو داوا دەکا لەم مردووە مەبەستی ئەوە نیە کەوا مردووە کە بۆی جیّ بەجیّ بکا ئەبیّ خوا بۆی جیّ بەجیّ بکا بەس بەواستەی ئەمەوەیە .

وەلامەکەی :

شیّخ(ابا بطين)دەلیّ : (يقوله هذه مكابرة بل يرجون من الميت)نەخیّر وانیە بەلکو داوا لەخودی مردووەکە دەکا کە داوا لەو ناکەن بۆ یەکسەر داوا لەخوا ناکەن (بل يرجون من الميت سواء استقل بذالك أو هو واسطة إلى الله كله سواء في الاسم والحكم)بلیّ واستەمە و لەخۆییم داوا کرد هەمان شتە چونکە تۆ داوا لەخودی مردووەکە ئەکەیت هەتا بەواستەبوونیشی کەواتە تۆ داوات لەو کرد کە ئەو ئاگای لەتۆ نیە (ثم رد على من سماه نداء وليس دعاء للأموات)ڕەدی ئەوانەی داوتەوە کەوا دەلیّن ئەمە ندائە نەك هاوار کردن بۆ مردووان بریتی نیە لەعیبادەت کردن و دوعابۆ کردن لە مردووان نداء یکە لەمردووەکە ! ئەمەش وانیە .

*شویهەی پیّنجەم :

شیّخ (ابا بطين)دەلیّ : (دعواهم أن الشرك هو الصلاة والسجود لغير الله فقط)ئەوان ئەلیّن شیرك ئەوە نیە کەتۆ باسی دەکەی بەلکو شیرك بریتیە لەوەی کەوا تۆ نوێژ بۆ غەیری خوای تعالی بکەی یاخود سوجدە بۆ غەیری خوای تعالی ببەیی ئەوە شیرکە تەنها ئەو دوانەیە شیرك !؟.

وەلامەکەی :

[1]:سورة الكهف اية : ٣٧

شێخ (ابا بطين)دەلیّ: (فرد عليهم بأن الشرك أوسع من ذلك بل يشمل الدعاء والنذر والذبح ...الخ ،) شێخ رەدیان لیّ ئەداتەوە کەوا شیرك تەنها ئەوەندە نیە بەلکو لەدوعا کردن و نەزر و سەربریندایە ، ئەمرۆش ئەگەر ئێمە سەیری بکەین هەندێك کەس شیرك تەنها تایبەت ئەکا بەو دوو حالەتی کەوا وتمان. شیرك زۆر زۆرفراوانە کەسەکە تەشریع دابنیّ بۆ خەلکی هەتا داوا لەمردووش نەکا و عیبادەتەکانی تریش تەنها بەخالصی بۆ الله تعالی بکا وەکو وتمان شیرك بکا لەحوکمدا هەروەکو ئیمامی شنقطی دەفەرمووی : شیرك لەحوکمدا نەفسی حوکمی هەیە لەشیرك لە عیبادەتدا هەردووکمی هەرشیرکە .

کەواتە فروانترێکە ، ئێمە ئێستا باسەیری عامەی خەلکەکە بکەین لەم شوبهەیە زۆربەی خەلکی تیّ کەوتوە یانی کاتێك کەپیّ دەلیّ کەتۆ نوێژ دەکەی نوێژەکە بۆ پێغەمبەر دەکەی ﷺ ؟! ئەلیّ نەخێر ، کە رۆژوو ئەگرییی رۆژوەکە بۆ پێغەمبەرە ﷺ ئەلیّ نەخێر ، هەمووشیان ئیشارەت بەنیەتەکە دەکەن لەنیەتەکانیادا ئەلێن نوێژی نیوەرۆ ئەکەین بۆ خوا پیّ بلیّ بۆ پێغەمبەر ئەلیّ نابێت ئەزانێت کە ئەمە شیرکە ئیّ ئەوە عیبادەتە ئەویتریش هەر عیبادەتە دوعا و نەزریش ئەمانە هەمووی هەر عیبادەتن ئەم عیبادەتانە ئەبیّ هەمووی بۆ خوا بیّ نابیّ بۆ غەیری خوا بیّ جا ئەمان دێن ئەلێن بەس نوێژ و سوجدە ئەوانیتر دانانێن بە شیرك ئەوەش یەکیکە لە شوبهەکانیان و تۆش ئەبێت پێیان بلێت ئەمانەش هەمووی عیبادەتن نابیّ صەرف بکرێی بۆ غەیری خوای تعالی .

*شوبهەی شەشەم :

شێخ (ابا بطين)دەلیّ: (قولهم إن ابن تيمية يعذر بالجهل في الشرك الأكبر ، وسبق أن تكلم عن ذلك لكن أعاده نظرا لأهميته)ئەلێن ابن تیمیە شیرکی گەورەی بە عوزر داناوە ئەگەر کەسەکە جەهلی هەبوویی لەئێستاو داهاتووش ئەم شوبهەیە باسکراوە وە دووجار لەم کیتابەدا شێخ (عەلی)باسی کردوە ئەم شوبهەیە ئەمەش دەلالەت لە گرینگی ئەم بابەتەدەدا (أعاده نظرا لأهميته وكثرة الاشتباه في هذا)تەبعەن لەئێستادا زۆربەی ئەوانەی ئەم شوبهەیە بەریوە دەبن و دەیگرن بەدەستەوە ئەوانەن کەوا خۆیان بەسەلەفی دەزانن کاتی خۆی ئەوانەی کەوا دوعاکردن و پارانەوە لە مردووانیان پیّ جائیز بووە کەلامی ابن تیمیە یان

هێناوە نەکوە خۆشیان لە ابن تیمیە بێ بەلکو ویستوویانە رەدی ئیمە بدەنەوە بە قسەی خۆمان وەکو ئەوەی دەلێ ئەوە لەخۆتانە رەدیشتان لێ ئەدەینەوە

وەلامەکەی :

شێخ (ابا بطین)دەلێ : (لكن هنا توسع وذكر أمثلة أخرى تدل على أنه لا يعذر ولا يقيده بالجهل) نەخێر لێرەدا وتویەتی عوزر نیە لە جەهلدا وەتقید نەکراوە بەوە (وجعل ذلك في فصل مستقل هو الفصل الخامس وهو أطول فصل ذكره) لەوکیتابەدا باسمان کرد درێژترین فصل تیدا قسەی کردوە (ثم ختم المصنف الكتاب بذكر المنع من التقليد في التوحيد وأصول الدين والأدلة في ذلك)دواتر کۆتایی کیتێبەکەی بەوە هێناوە کە لەمەسەلەی تەوحید دا نابێ ئێمە تەقلید بکەین مقلید و چاولێکەر خوا لێ قبول ناکا لەمەسەلەی تەوحید دا و ئیماندا ئیمان دەبێ هەرکەس ئیعتقادی خۆیی هەبێ نابێ لەبەر ئەوەی فلان وایی وت منیش وا دەلێم .

شوبهەی چوارەم :

شێخ (عەلی) دەلی :

وەلام دانەوەی شێخ عبداللطیف کوری عبدالرحمن لەکیتابی (منهاج التأسيس والتقديس في كشف شبهات داود بن جرجيس) ئەم کیتابە لەبەر چاوان نیە زۆربەی زۆری خەلك نەیبیستووە .

داودی کوری جرجیس کەسێکی عێراقی بوو لەزەمانی شێخ محمدی کوری عبدالوهاب ئەهات کیتابێکی دانا ناوی (صلح الآخوان) لەوکیتابەدا (ذكر فيه من الشبهات أن ابن تيمية وابن القيم يعذران من ينادي أهل القبور ويستغيث بهم يعذرانه بالجهل أو التقليد أو الاجتهاد) لەوکیتابەدا زۆر شتی هێناوە کە إبن تیمیە و إبن القیم وتوبێتیان کەسێك جاهیل بێ ئەوا معذورە ئەگەر نەزانێ لە مەسەلەی شیرك و تەوحیدەوە لێ ناگیریی !

(فذكر داود بن جرجيس في الباب الأول خمسين موضعا في عدم تكفير من استغاث ودعاء غير الله)لە پەنجا شوێن لەکیتابەکەیدا باسی ئەوە کردوە کەوا هەرکەسێك هاوار کاتە غەیری خوا ئەو کەسە کافر نابێ !

وەلامەکەی :

شێخ(عبدالطيف)دەلی : (وخلاصة رد الشيخ عبد اللطيف على هذه النقولات)خولاصەی ڕەدەکەی شێخ ئەمانەیە:

١-(. أن غالبها حرفه هذا العراقي)زۆر بەی قسەکان کەوا هێناویەتی لە ابن تیمیە و ابن القیم تەحریف و دەستکاری کردوە تەصەروفی بەزیادە و نەقص کردوە ئەمەش حالەتی ئەهلی بیدەعە بەبەردەوام ئەهلی بیدەع کەلام ئەپچڕێنن وەکو خۆیی نایهێنن .

٢-(. التعسف في حمله على دعواه)زۆر خۆیی ماندوو کردوە لەوەی کەوا بەزۆر ئەو قسەیە بخاتە سەرمەبەستەکەی خۆیی کەچی وتەکانی ابن تیمیە و ابن القیم ئەوە ناگەیەنی کەچی ئەو هاتووە بەزۆر دەیخاتە سەر مەبەستەکەی خۆیی .

٣-(وبعضها لم يفهم مراد ابن تيمية)وە زۆرێك لەو وتانەی کەوا هی ابن تیمیە هێناویەتی تێ نەگەیشتووە مەبەستی چیە ابن تیمیە کەچی داود هاتووە بە مەبەستی خۆیی وتویەتی کەوا ئەوهایە و بەم شیوەیەیە .

٤-(. وهو أهم الردود)گرینگترین ڕەدانەوەکانە کە ئەمەیە (أن كلام ابن تيمية في العذر إذا عذر هو في المسائل الاجتهادية أو مسائل البدع وليس في أصول الدين)کەلامی ابن تیمیە هاتووە لەمەسەلەی عوزردا کەداویەتی لەمەسەلە ئیجتهادیەکاندایە و لەمەسەلە بیدعەکاندایە نەك لەمەسەلەی ئصولی دین (والتي من أهمها التوحيد فان ابن تيمية لا يعذر بالجهل به ، واستغرق رد المصنف على الشبهات من ص ٩٥ ، إلى ص ٣٢٠) لە نێوان لاپەرە ٩٥تا ٣٢٠ ڕەدی ئەوەی داوەتەوە کەوا ابن تیمیە عوزری دابێتە جاهیل شیخ عبدالطیف ئەوەندە لەسەریی ڕۆیشتوە کەوا ابن تیمیە لەمەسەلەی تەوحیدا عوزر نادا بەکەس .

شێخ(عبدالطیف)دەلێ : (القسم الثاني من الكتاب رد على خمسين دليلا في جواز دعاء الصالحين والاستغاثة بهم وطلب الحوائج منهم على أنهم واسطة) بەشی دووەمی کیتابەکە ڕەددانەوەیە لەسەر پەنجا دەلیل لەسەر دروستیەتی پارانەوە لەپیاوچاکان و هانابردن بۆیان داوای ئیشەکانی خۆتیان لابکەی چونکە ئەوان واستەن (فذكر داود بن جرجيس أمورا يظنها أدلة على جواز الشرك الأكبر ؟)داودی کوری جەرجیس لەکیتابەکەیدا چەند شتێکی باسکردوە کەوا ئەزانێ کەوا دەلیلە لەسەر جائیزیەتی شیرکی أکبر ؟!

وەلامەکەی :

شێخ(عبدالطيف)دەلێ : (فرد عليه المصنف الشيخ عبد اللطيف ، ابتداء من ص ٣٢١ إلى ص ٣٩٥) رەدی داوەتەوە لە کیتابەکەیدا لەم مەصافەیەدا کەهاتووە (رد على أحد عشر دليلا فقط ، إلا أن المصنف الشيخ عبد اللطيف وافته المنية) لەم ٥٠ دەليلە ١١ی وەلامداوەتەوە بەلام وەفاتی کرد پێش ئەوەی کیتابەکەی تەواو بێ شێخ عبدالطيف کوری عبدالرحمن ال الشيخ ئەویش لەنەوەی شێخ محمدی کوری عبدالوهابە بەلام ئەم کیتابە شێخ محمود شكری الالوسی تەواوی کرد ناوی نا (فتح المنان في الرد على صلح الإخوان) ئەم کیتابەی تەواو کرد و هەموو بەلگەکانیتری پوچەل کردەوە .

شوبهەی پێنجەم :

شێخ (عەلی) دەلێ : (كتاب خاتمة كشف الشبهات)ئەم کیتابە هی (للشيخ عبد الرحمن بن محمد الدوسري)لەکۆتایی کیتابی کشف الشبهاتدا کۆتاییەکی نوسیوە (حيث جعل خاتمة على كتاب كشف الشبهات للشيخ محمد بن عبد الوهاب)هاتووە خاتیمەیەکی داناوە بەسەر کیتابەکەدا (كشف فيه رحمه الله أستار الوثنية الجديدة والشرك المعاصر)ئەمرۆ لەزەمانی ئێمەدا بتپەرستەکانی ئەمرۆ ئەوانەن کە شیرکی معاصری پێ دەلێن هاتووە ئەمەی باس کردوە شێخ (كما كشف الشيخ محمد بن عبد الوهاب الشرك المعاصر له) شێخ محمدی کوری عبدالوهاب معاصرەی ئەو شیرکەی کردوە ئەوەی بەیان کردوە شێخ عبدالرحمن هاتووە کە ئەو شیرکەی ئەو معاصری بووە کە باسی دەکەین هاتووە ئەوانەی کشف کردوە .

شێخ(عبدالرحمن الدوسری)دەلێ : (إن الشيخ محمد بن عبد الوهاب في كتابه كشف الشبهات عالج شرك التخريف بصورته المتمثلة في دعاء الأموات والغائبين وتقديس القبور) شێخ محمدی کوری عبدالوهاب داوا کردن لەمردوان و غائبین و بەپیرۆز ڕاگرتنی گۆرەکانی هەموو پوچەل کردەوە بەکیتاب و بەسونە ئەوکاتە شێخ معاصەرەی ئەو کاتەی کردوە (ثم حدثت ضروب من الشرك برزت بأسماء وألقاب ينخدع بها الجهلة ويتعلق بها المغرضون والحاقدون)بەلام ئەمرۆ شتێك دروست بووە لەو شیرکانە کەس زۆر کەس خۆیانی پێوە مەشغول دەکەن پێ

خەلەتاوە (ثم قال إن الذي تولى كبره هم اليهود والمجوس)یەهود و مەجوس ئەمانەی لەناوماندا دروست کردوە (لما خافوا من البعث الإسلامي الصحيح الذي ندب إليه الشيخ محمد بن عبد الوهاب وقام به مع أعوانه) خەلکی کەزیندوو کردەوە لەتەوحید و شارەزای کردن لەتەوحید کەسانێکی زۆر گەرایەوە بۆ خوا پەرستی دیسانەوە ئەوان هاتن زانیان هەر بەئەمانە ناتوانن خەلکی هەلبەخەلەتێنن و توشی کوفر و شیرکیان بکەن هەلسان جۆرێك لە شیرك و کوفری معاصریان دروست کرد کەلەلای زۆر کەس ئێستا بێ ئاگان لێی نمونەی دیموکراتیەت و علمانیەت ئەو مەزهەبانەی ئەمڕۆ پەرلەمان و دەستور دانان ئەمانە هەمووی بونتە شوبهە و کیشە کەوا ئایا پێ کافر دەبی یاخود نا لەبەر ئەوە ئەمڕۆ کەسانێك هەلدەستن خەلکی ئاگادار ئەکەنەوە ئەمەش هەمان شتە جۆرێکیترە لە جۆرەکانی کوفر و شیرك و ئیلحاد با ناوەکەشیان ئیسلامی بێ وەکو دیموکراتیەتیان ناوە شورا دیموکراتیەت کەناونرا بە شورا هەرهەمان شتە کاتێك دوعا کردن و هانابردن بۆ مردوان ناونرا بە وەسیلە ئەلێن خوا لەقورئاندا باسی وەسیلە ئەکا ئێستاش خەلکانێك نین بلێن دیموکراتیەت شورایە ئەوەتا خوای گەورە نیە لەقورئاندا شورای باس کردوە ! ؟شتەکان ئەبنین و ئەبیستن چۆن ئەگۆرێن .

شێخ (عبدالرحمن) دەلێ : (وفي هذا الوقت كسبوا أنصارا من بني جلدتنا فألهبوا حماس الجهلة بنعرات العصبيات القومية في كل أمة إسلامية)یەك لەوشتانەی کەوا توانیان ئومەتی ئیسلامی تێدا پارچە پارچە بکەن مەلەسەی نەتەوایەتی کورد با هەر کورد پەرست بێ و عەرەب با هەر عەرەب پەرست بێ شیرازەی ئومەتی ئیسلامیان تێکدا کەپێویستە ئومەتی ئیسلامی یەکپارچەبێ یەکێکە لە هۆکارەکانی سەرکەوتن کەس بیر ناکاتەوە کەوا ئومەتی ئیسلام سەربکەوێی هەمووی بیردەکاتەوە کەوا قەومەکەی سەرکەوێی (فظهرت الوثنية الجديدة وعبادة المادة والشهوات وتقديس الأشخاص)ئەمانە دروست بوو پەرستنی مادە و پەرستنی هەوا و ئارەزووەکان کەسەکە پێرۆز کراون بەناوە دینەکەیانیشیان نا بەلکو بەهۆی مادەوەیە کەسی واهەیە لەلای خەلکی پیرۆزە کەچی سەیری دەکەی هیچ خزمەتێکی قورئان و حەدیسی نەکردوە بەلکو تەنها خزمەتی قەومی کردوە خزمەتی دار و بەردی کردوە (بحجة الجنسية والوطنية ،حتى تكونت في المحيط الإسلامي والعربي خاصة ردة

جديدة)لەدەوروبەری موسلمانانیدا بەتایبەتی لەناو عەرەبدا ریدەیەکی تر دروست بوو (بما انتحلوه من مبادئ وطنية ومذاهب مادية مزخرفة بألقاب ظاهرها الرحمة وباطنها العذاب)ئەمەیان دروست کرد بیرۆکەکەی لە رووکەشدا رەحمەتە بۆ ئیمە ئەمانەی باسمان کرد بەلام لە ئەساسدا هەمووی عەزابە بۆ ئێمە (وبعد هذه المقدمة تكلم الشيخ عبد الرحمن الدوسري عن معنى الألوهية وأصولها وهما أصلان) دوای ئەم موقەدیمەیە هاتووە باسی ئەوەی بۆ ئێمە کردوە کە مانای الالوهیەت مانای چیە کە تۆ ئەڵێ (لا اله الا الله) ئەم الالوهیەتە مانای چیە

ئەفەرمووی شێخ کەوا دوو ئەصلن :

١–(الكفر بكل معبود) ئەبێ تۆ بزانی کەوا تۆی موسلمان (لا اله الا الله) کەی تۆئەوەیە (لا اله) (الكفر بكل معبود). کافر بوونە بە هەموو پەرستراوێك بەناحەق.

٢–(إفراد الله بالعبادة والاستسلام لحكمه) وە مانای بەشی دووەمی (لا اله الا الله) کە (الا الله) یە واتا (إفراد الله بالعبادة والاستسلام لحكمه) بەتەنها عیبادەت بۆ خوای تعالى بکەی وە تەسلیم بیت بە حوکمەکانی .

ئەگەر ئینسان وانەبێ بەئەتەکید موسلمان نیە ئەو کەسە ئەبێ ئەم دوو خالە هەبێ لە هەرکەسێکدا کەوا موسلمان بێ هەرچ عیبادەتێك بکەی مادەم ئەم دووخالەت تێدا نەبێ ئەوا تۆ موسلمان نی ئەم دووانەت تەحقیق نەکرد هیچ سودێکی نیە ئەبێ هەموومان لەوە تێ بگەین .

شێخ (بن باز)باس دەکا لە کشف الشبهاتدا ئەڵێ : (أن المسلم مصل الصائم إذا أتا بمكفرا لم يعذركانه مصلى)ئەگەر شتێکی هێنا پێ کافر بوو با نوێژ کەریش بێ هەر کافرە (لم يعرف كفره كونه مصل وينتسب إلاسلام يكون بالكفر الجديد مرتددا وتبطل الاعماله)هەموو کارەکانی بەتاڵ ئەبێتەوە با نوێژ و رۆژوو عیبادەتیشی هەبێ بەردەوامیش بێ لەسەری خۆی لەناو کەعبەشدا نوێژ بکا هەروەکو ئەبو جهل چۆن لە کەعبەدا تەواف دەکرد موشریك بوو تۆش لەکەعبەدابی مادەم شتێکت هێنا پێ کافر دەبێ کافری شێخ ئایەتەکە

ئەهێنێتەوە ﴿وَقَدِمْنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا۟ مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَٰهُ هَبَآءً﴾[1] ئایەتەکەش اسپاتی عەمەل دەکا هەرعەمەلێكیان كردبێ خوای گەورە ئەلێت ئەی كەین بەتۆزی بادراو . شێخ حەدیس دەهێنێتەوە كەوا پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووی (من بدل دینه فاقتلوه)[2] تۆ كاتێك ئەو دینە بەدل دەكەی بەرە و دوعای مردوان ئەرۆیی دینەكەت بەدل كرد بەرە و دیموكراتیەت و لیبرالیەت وعلمانیەت ئەرۆیی دینەكەی خۆت بەدل كرد و گۆریت یاخود بەرە و قەومیەت ئەرۆیی بەهەمان شێوە با هەر نوێژیش بكەیت و رۆژوو بگریت تۆ دینەكەت بەدل كرد (وهذا باب معروف باب حكم المرتد فهو المسلم يكفر بعد الاسلامهم) ئەم بابە دیار و ئاشكرایە كەوا موسلمان كافر دەبێ لەدوای موسلمان بوونی بەم شتانە (ولوكان من أعبد الناس) چەند موهیمە ئەم كەلیمە كەچی ئەمرۆ ئەوەی بۆتە رێگر لەوەی بلێن فلان كەس كافرە چونكە كوفر و شیركی هەیە ئەلێن كاكە نوێژ دەكا كاتێك دوعا دەكا كافر فرمێسك بەچاوی دێتە خوارەوە تۆچۆن پێ دەلێ كافرە پێت ئەلێ هەموو قورئانی لەبەر تۆچۆن پێ دەلێ كافرە .

شێخ دەلێ (أعبد الناس)ئەوكەسەكە (ثم سب الله ورسول وأتخذ الالة من دون الله يدعوهم أو يستغث بهم أو جاء أحد وجب الصلاة أوجاء أحد وجب الزكاة وجحد تحريم الزينا)بەویستی خۆیان ئینكاری حەرامیەتی زینا دەكەن ئەمرۆ هەمانە لەم جۆرانە ئەلێ با بیكات و رێیان لێ مەگرن ئازادییە كە وتی ئازادییە لەگەل پێغەمبەردا بیت تۆ كافریی بەم كەلیمەیە وەك ئەبو جهل وایت و هیچ جیاوازیەكت نیە . چۆن ئازادییە خوای تعالی ئازادی بۆ ئێمە دانەناوە بەلكو بەندایەتی و عەبدایەتی بۆئێمە داناوە (أو جحد تحريم الخمر أوما أشمه ذلك من هذه الزئيات بطلت الأعمال كلها) هەمووی بەتال ئەبێتەوە (وكفر بهذا شيء وصارت الأعمال كلها باطلا)كردەوەكان هەموی باطل دەبێ لەگەل ئەو شیرك و كوفرەدا (فمن أتا بمكفرين بطة الأعماله وصارت هباء منثورا) هەروەكو الله تعالی دەفەرموویی ﴿وَلَوْ أَشْرَكُوا۟ لَحَبِطَ عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ﴾[3] هەموو پێغەمبەران ئەگەر بێتوو شیركێك بكەن هەموو عەمەلەكەیان پوچەل دەبێتەوە هەروەكو الله تعالی دەفەرمووی ﴿وَلَقَدْ أُوحِىَ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ

[1] :سورة الفرقان اية : ٢٣
[2] :رواه البخاري
[3] :سورة الأنعام اية : ٨٨

لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ)[1] خوای گەورە بەهەموو پێغەمبەرانی وت وە بەپێغەمبەر محمد ﷺ دەلێ شیركێك بكەی هەموو كاروكردەوەت پوچەل دەبێتەوە لەلای خوای گەورە تەوحید و شیرك هەیە .

جا لێرەدا با ئاگایەمان لەشتێك بی زۆربەی كەس لێرەدا جورئەتی نیە بۆ حوكمدان بەسەر موشریكدا ئەلێ كاكە ئەوە دەلێ (لا اله الا الله) و نوێژ دەكا تۆچۆن كافری دەكەی ئەگری و ئەپارێتەوە ئەلێ تۆچۆن كافری ئەكەی ئەم شتانە باس ئەكەن ئێمە ئەوەمان نیە بەلكو پەوەیست بوون بەتەوحیدەوە ئەوە تۆ موسلمانی پەوەیست نەبوون بەتەوحیدەوە و هێنانی یەك شیرك لە شیركەكان كە شیركی ظاهیرە پیێ ئەبیت بەكافر .

شێخ ئایەت ئەهێنێتەوە (وَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلۡإِيمَٰنِ فَقَدۡ حَبِطَ عَمَلُهُۥ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ)[2] هەر كەس ئیمانی هەبێت و كافر بێت دوایی خوای گەورە هەموو كارو كردەوەكانی پوچەل دەكاتەوە لە دۆڕاوان دایئەنێی .

شێخ دەلێ : (فالواجب على كل مسلم أن يحذر مانهى الله عنه جمع المعاصى وأن يكون حذره من شرك أشد) ئەبێ خۆی لە هەموو معاصی بپارێزی بەلام لەشیرك لەهەموویان وریاتر بێ ئەوەتا پێغەمبەر ئیبراهیم وتویەتی (وَٱجۡنُبۡنِي وَبَنِيَّ أَن نَّعۡبُدَ ٱلۡأَصۡنَامَ)[3](ولا يقول أنا فهمة التوحيد)مەلێ من لە تەوحید تێگەیشتووم ئیتر پێویستم بەهیچ نەما (أنا فهمة الإسلام لا بأس لايأمن أن بعض الناس يقول التوحيد فهمنا وهو جاهل لايفهمه) زۆر كەس ئەلێ من لەتەوحید تێگەیشتووم بەس تێ نەگەیشتووی ئەگەر تێ بگەیشتیتایە نەئەچووی تەشریعی غەیری خوای تعالى دابنێ بۆ خەلكی بلێت خەلك ئازادە ! (ولوا فهمه لتبصر به فلحذر ولايأمن) با ئاگاداری تەوحید و ئیمان بێ و لێشی تێگەیشتبێ با ئەمین نەبێ لەخۆیی و حەزەر لەخۆی بكا (ويسئل ربه ثبات) شێخ دەلێ با تێش بگا بەس گرینگ ئەوەیە ئیستقامەی هەبێ لەبەر ئەوەی چەندین كەس تێگەیشتبوون بەلام لایانداوە .

شێخ(عبدالرحمن)دەلێ : (ثم تكلم عن حقيقة العبادة والحب في الله وبغض أعداء الدين) باسی حەقیقەتی پەرستنی خوای گەورە و خۆشەویست ی و رق لێبوونەوەمان تێ ئەگەیەنێ شێخ

[1] :سورة الزمر اية : ٦٥
[2] :سورة المائدة اية :٥
[3] :سورة إبراهيم اية : ٣٥

رق لێبوونەوەی دووژمنانی دێن کە ئەمرۆ رق لێبوونەوەی دووژمنانی دین هەر نەماوە بەکەمی نەبێ یانی ولاء براء نەماوە لەلای زۆربەی خەلکی ئەبێت باش ئاگاداری ئەمە بین .
(ثم تكلم عن حقيقة ملة إبراهيم)باسی دینی پێغەمبەر ئیبراهیم دەکا خوای گەورە چەند جەختی کردۆتەوە لەدینی پێغەمبەر ئیبراهیم لەقورئاندا کە ئەبێت مولتەزیم بین پێوەیی (وقال وبه تعرف مدى ما انغمس فيه غالب المحسوبين على الإسلام من الوثنية الجديدة)ئا بەمە تۆ ئەزانیت حەقیقەتی دینی میلەتی ئیبراهیم تێگەیشتی کە یەکخوا پەرستیە ئەبێ کافربی بەهەمووشتەکانیتر غەیری یەکخوا پەرستی بەمە ئەزانی کەوا چەند زۆر لەوانەی کەوا لەسەر ئیسلام حیساب کراون بەمانای ئەوە لەناو خەلکدا موسلمانن ئەوە حیزبی ئیسلامییە ! چۆن رۆچوون لەکوفردا لەم (الوثنية الجديدة)ئەمرۆ رۆچوون و چونەتەناویەوە (وما استجلبوه من مبادئ الغرب ومذاهبه المادية فجعلوا حدود الوطن فوق حدود الله) یەك لەوشتانە سنوری نیشتمان لەسنوری خوای تعالی فراوانترە ئێستا بەم شێوەیەی کەوا سنوری نیشتیمانیان خۆستۆتە پێش وگرینگ ترە لەسنورەکانی خوای تعالی سنورەکانی خوای گەورە دەشکێنرێی کێشە نیە لەلای بەس نابێت سنوری نیشتیمان بشکێنرێی (وجعلوا لأنفسهم الخيرة فيما يشرعون وينظمون خلافا لما قضى الله ورسوله)هاتوون ئیختاریان بۆخۆیان داناوە بەکەیفی خۆیان چی دائەنێن و چی تەشریع ئەکەن چی گەورە دەکەن بەکەیفی خۆیان چۆنیان بوێی وادایی ئەنێن غەیری ئەوەی کە خوا و پێغەمبەری خوا وتوێتی ﷺ (واتبعوا ما يمليه رجال تألهوهم بالحب والتعظيم وجعلوهم أندادا من دون الله)هاتوون پیاوانێك بوون نوسیبوویانەوە کەوا ئەوانەی هێناویانە بپەرسترێن و شوێنیان بکەون (وجعلوهم أندادا من دون الله)کردونیانن بەهاوبەش لەگەل خوای تعالی دا وەکو (كالقومية والوطنية وما يستلزمها من المذاهب المادية)قەومیی و نیشتمان و ئەوانیتر لە مەزهەبە مادییەکاندا ئەمانە هەموی لەدەستکردی ئینسانەکانە خوای تعالی بەمە رازی نیە .
(ثم ذكر من جعل الوطن ندا لله) هەیە وەلاتەکەی کردوە بەشەریکی خوای گەورە !.
شێخ شیعرێکی هێناوە کەوتویانە :
(بلادك قدمها على كل ملة .... ومن أجلها أفطر ومن أجلها صم)

(بلادك قدمها على كل ملة)ولاتەکەی خۆت بخەرە پێش هەموو دینێکەوە ،(ومن أجلها أفطر ومن أجلها صم)لەپێناوی ولاتەکەت بەرۆژووبەو بەرۆژوو مەبە .مەبەستیانە کەوا عیبادەت بۆ ولاتەکەت بکەی ، عیبادەتی خوای گەورە لابراوە ئەم ناوانە خراوەتە پێشەوە .

شێخ(عبدالرحمن)دەڵێ : (وجلبوا موالاة أعداء الله بحجة الجنس والوطن ، وتعطيل الشريعة بحجة التطوير الفاسد)هاتوون مولات و دۆستایەتیان لەگەل دووژمنانی خوادا کردوە بەحوجەی جنسیەی بەشەرەکان و رەگەزایەتی ئینسان ئەوەتا ئەڵێن ئێمە هەموو مرۆڤین یاخود نیشتمان و ولات لەناو ولاتەکەدا ئەڵێن گرینگ ئەوەیە لەناو ولاتەکەی خۆماندا بین گرینگ ئەوەیە فلان نیشتمانی بین بۆنمونە ئەڵێن ئێمە هەمووومان عێراقین گرینگ نیە تۆ چ دینێکی یەهودی و نەصرانی یاخود مجوسی هەرچ بی گرینگ ئەوەیە تۆ عێراقی! وە شەریعەتی خوای گەورەیان ڕاگرتوە و پەکیان خستووە .

کەواتە ئێستا خوا پەرستی ناخوێنرێتەوە وە ئەم خوا پەرستیە نابێتە سنگی محەك و میزان بۆ جیاکردنەوەی موتەقی و غەیری موتەقی ئەو شتانە نەماوە ئێستا بابەتەکە هەمووی بویتە ئەوەی ئێمە هاولاتین ! خەلکی یەك ولاتین ئیتر هەرچیەك دەکەی کەیفی خۆتە ئەبێ هەموومان وەکو یەك وابین ئەبێ یەکسان بین ! ئاخر چۆن دەبێ خوای تعالی دەفەرمووی (أَفَنَجۡعَلُ ٱلۡمُسۡلِمِينَ كَٱلۡمُجۡرِمِينَ ۝٣٥ مَا لَكُمۡ كَيۡفَ تَحۡكُمُونَ)[1] خوای تعالی وا دەلێ کەچی ئەوانیش دەلێن نەخێر نابێ لەسەر ئەساسی دین تەفەرقە و جیاوازی هەبێ هەرکەس دینی خۆی بۆخۆیی ئەمە هەمووی (الوثنية الجديدة)باش بزانن هەرکەسێك ئەوە بلێ هەرچی عیبادەت هەیە بیکا لێ قبول ناکرێ و کافرە .ئینجا هەیە ئەترسێ ئەلێ کاکە ئاخر ئەوە نوێژ دەکا ئێمە وەلامی ئەوانەمان هەمووی دایەوە .

شێخ(عبدالرحمن)دەلێ : (وعبادة كل طاغوت في سبيل ذلك كقولهم)وە عیبادەتی طاغوت (الدين لله والوطن للجميع) ئەلێ دین بۆ خوا ئەوە نێوانی خۆت و خوایە بەلام نیشتمان و وەطەهی هەموومانە ! نابێ تۆ لەسەر ئەساسی دین تۆ حوکم بکەی .

---

[1]:سورة القلم اية : ٣٥-٣٦

(وكقولهم (الدين علاقة بين العبد وربه فقط لا شأن له في الحياة)ئەوەش قسەیەکیتریانە کە دەڵێن دین عیلاقەیە لەنێوان ئینسانەکان و خوای گەورە بەتەنها پەیوەندی بەژیانمانەوە نیە .

(وكقولهم (إرادة الشعب من إرادة الله)ئەلێن ئێمە چیمان بویست خواش ئەوەی دەوێت ! .

(وذكر أنه لا يزال خريجو المدارس الاستعمارية يركزون هذه المفاهيم في طبقات الأمة الإسلامية)شێخ باس دەکا کەوا ئەوانەی کەوا تەخروجیان کردوە لەو خوێندنگایانەی کەوا ئیحتلالین شێخ وتویەتی استعماری بەلام ئەوان درۆدەکەن ئیمە نوێی ناکەنەوە بەلکو وێرانمان دەکەن و تێکمان ئەدەن ئەو خوێندنگایە ئەمریکی و ئەوروپیانەی کەدێتە ناومانەوە چ لێرە بن چ لەلای خۆیان بن کە خەلکانی ئێمە ئەچنە ناویان ئەمشتانەیان لەناو بیرو هۆشتدا ئەچەقێنن کەوا ئەم تێگەیشتنانە وەربگرن کە نیشتیمانی و رەگەزیی و ئیمە هەموومان هاولاتین و مرۆڤین ئینجا بۆ ئەمشتانەش ئایەت ئەهێنەوە ئەلێن خوای گەورە دەفەمووی (وَلَقَدۡ كَرَّمۡنَا بَنِيٓ ءَادَمَ)[1]کاکە خوا رێزی گرتوە ئەوە یەهودە و نەصارایە موهیم ئەوەیە ئینسانە خوا رێزی گرتوە تۆش ئەبێ رێزی لێ بگریی. ئاخر تۆ بێ عقلی خوای گەورە دەفەرمووی (إِنَّ أَكۡرَمَكُمۡ عِندَ ٱللَّهِ أَتۡقَىٰكُمۡ)[2] ئەوە بەنی ئادەمە کە خوای تعالی رێزی لێناوە بەمەرجی ئیمان رێزی لێناوە ئەگەر ئیماندار نەبوو خوای تعالی رێزی لێ نەناوە خوای تعالی دەفەرمووی (ثُمَّ رَدَدۡنَٰهُ أَسۡفَلَ سَٰفِلِينَ ۝٥ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ)[3] دواتر خوای گەورە دەفەرمووی (إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ لَفِي خُسۡرٍ)[4] ئەی بۆ باسی ئەوە ناکەی کەوا ئینسانیەت هەمووی لەخەسارەت مەندی دایە ! ئەو ئینسانەی کەتۆ باسی دەکەی ئەوەتا خوای گەورە فەرمویەتی (إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ لَفِي خُسۡرٍ ۝٢ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلۡحَقِّ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلصَّبۡرِ)[5] تەنها ئەوانە نەبن کەوا کاری چاك دەکەن .

شێخ دەلێ (وقال إن المدارس هي أول ما فرض الاستعمار علينا ثقافته بواسطتها)ئەم خوێندنگایانەی کە ئەوان دایاننناوە یەکەم شت کەوا فەرزی کرد لەسەر ئێمە کە تێگەشتن و

[1] :سورة الإسراء اية :٧٠
[2] :سورة الحجرات اية: ١٣
[3] :سورة التين اية : ٥
[4] :سورة العصر اية :٢
[5] :سورة العصر اية :٢-٣

ڕۆشەنبیری ئەوان بەڕێوە ببەین . ئەوەتا لەناو خوێندنگاکاندا کە خۆتان ئاگادارن دین و ئیمانی تێدا نەماوە وە تێشی نەبووە تا تێدا بێت ! ئەگەر هەندێکی تێدابووبێ کاتی خۆیی ئێستا ئەوەشی نەماوە هەموو مندالەکان لەسەر ئەساسی دین فێریان ناکەن لەسەر ئەساسی نیشتمان پەروەریی فێریان دەکەن یان پێکەوە ژیان وەکو دەلێن لەناو ولاتمان نەصرانیەت هەیە یەزیدیەت هەیە هەرچ دین هەیە ئەبێ ئێمە ڕێزییان لێ بنێن منال فێری ئەمە ئەکەن ، جا مندال چۆن پەروەردە دەبێ کە ئەم بیرو هۆشەی تێدایە و تێدا ڕوواوە ! ئەمە دیفاع لەدینی خوا ئەکا ! بروای بەدینی خوا دەبێ ! ئەوان ئاوا خەریکی ئێمەن و هەر لەمندالیەوە تێکمان ئەدەن کەچی تازەش هاتووە کابرا کە خۆی بە سەلەفی دەزانی ریشێکی لەسەر سونەت بەرداوەتەوە کە نازانی نرخی ئەم ریشە چیە وە خۆی مقید کردوە بەهدیی پێغەمبەرەوە ﷺ لەظاهیردا بەلام لەناوەڕۆکی دینەکە تێ نەگەیشتووە کەپێویستە ئێمە هەردووکی بەرین بەڕێوە ناوەڕۆك و ظاهیریش ئێمە وەکو ئەو کەسانەناکەین کە تەعلیق ئەدەن کە کابرا سیمای ریش ناشرین ئەکەن کە باسی ریش دەکەن لەم جۆرەکەسانە بەناشرینی باسی ریش دەکەن ئێمە واناکەین ئەمیش قسە وتنە بەدین نەخێر کاکە مادەم تۆ هەدیکی ظاهیرت هەیە خوا جزات بداتەوە وەرە بەتەواوی لەدینەکە تێ بگە بزانە خەلك خەرکی چیە بزانە کافران چیان لەئێمە کردووە لەماوەی رابردووەدا ئەم ئومەتەیان چۆن هەلوەشاند لەیەکتریدا کەوا تێدا ولاء و براء نەمێنی ئەوەشتانەی کەوا واجبە لەدینی ئیسلام بە حەرام بزانرێی ئەوەی حەرامە بەواجب بزانرێی .

(ثم قال : فعلى المسلمين شيبا وشبانا وحكومات وشعوبا أن يقاوموا هذا الشرك الجديد والوثنية الجديدة)لێرە کە شێخ دەلێ پویستە لەسەر حوکمات ئەوشتانە ڕێگری لێ بکا حوکمات کوا شتی وا دەکا ئێستا خۆی ئەو شتانە دەهێنی کەواتە خەلکەکەی کە بەخۆی دەلێت موسلمان زۆربەی زۆری ئاگای لێ نەماوە ئەبێ خۆمان تێ بگەیەنین لەدینی خوای تعالی هەرکەس لەجێگایی خۆیەوە ئیشارەت بەم شتانە بدا کەمترین شت ئەوەیە کەتۆ لەگەلیاندا نەبی ئێمەش کە ئەوە دەنوسین و دەخوێنین بۆئەوەی لەداهاتوو دا ببین بە بەردی بناغەی ئومەتێك کەوا ولاء وبراء ی هەبێ دیفاع لەدینەکەی بکا بە ئیزنی خوا ئەگەر چی ئەزانین بەتەئەکید ئەم ڕێگەیە قورسترین ڕێگایە بەئاسانی ناتوانی بەسەریدا برۆیی

ئەگەر ئیستقامەت نەبێ هەتا یەکێك تێ ئەگەیەنیت یان دووان عومرێکی زۆرت ئەروا وە چاویشمان لەوە نیە عومرمان ڕۆیشت و نەگەیشتینە نەتیجە گرینگ ئەوەیە هەول دەین تۆ ئەم دینەی خوای تعالی بگەیەنی خەلك تێ دەگا یاخود تێ ناگا لەوە لەلایەن خوای تعالی وەیە بەس ئەبێت هەریەکێکمان لەلای خۆیەوە هەول بدا بۆ ئەم دینە نابێت کەمی کەسەکان وات لێ بکا خاو ببیەوە هەول دەی وەسیلەی غەیر شەرعی بگریتە بەر نەخێر وەسیلەکەت شەرعی نەبێ جائیز نیە .

هەلوێستی هەردوو شێخ ئیسلام لەسەر کافرکردنی کەسێکی دەست نیشانکراو

یەکێك لەو شوبهانەی کەوا لەناو واقیعی ئێمەدا هەیە ئێستا ئەوەیە کەوا ئەلێن بەکافرکردن ئیشی گەورە علماء یان نەبووە هەتاوەکو حەقیان تێ نەگەیەنن لەئێستادا حەقیشیان تێ بگەینن هەر دەلێ کافر نیە چونکە ئێمە عالم نین !

واتا مەسەلەی کافرکردن مەسەلەیەکە کەوا تێگەیشتنەکەی هەتا بلێ زۆر قورسە لەسەر فکری خەلکی نازانین ئەم بابەتە چۆن تێ بگەن یاخود کە ئەلێ کافرکردن بەلایانەوە ئەوەندە قورسە یان نازانن لە بابەتەکە یاخود هەر خۆیی لێ نادەن وە ناچن مەوقیفی علماء بخوێنەوە بۆئەوەی بزانن علماء مەوقیف و هەلوێستیان چیبووە لەبەکافرکردنی خەلیکیدا هەمووتان باش ئەزانن کەوا لە کیتابە فقهیەکاندا باب حكم المرتدی تێدایە کە باسی ئەوە دەکا کەوا ئینسان بەچی مورتد و کافر دەبێ ئەوەتا علماء یان بەچەندەها خالیان باس کردوە کەوا ئینسانی پێ کافر دەبێ .

جا ئەوەی ئێمە کارمان پێیە لێرەدا هەلوێستی هەردوو شێخ ئیسلام(ابن التيميه ومحمدی کوری عبدالوهاب) وە ابن القيم باسیان دەکەین بزانین چۆنە چونکە هەندێك دەقیان هەیە بۆتە هۆی ئیشکال و ناروونی لەلای زۆربەی زۆری ئەوکەسانەی کەوا بەخۆیان دەلێن سەلەف دەلێن ئەوەتا (محمدی کوری عبدالوهاب یان ابن التيميه) ئەلێ ئێمە کەس کافر ناکەین هەتا ئیقامە حوجەی لەسەر نەکەین ئەمە باوە ، بەس بزانین ئەوکافرکردنە چۆن بووە کە ئەوان

مەبەسیتان بووە یاخود بزانین ئایا موشریك کێ یە وە ئەوکەسەی شیرك بکا موشریکە یاخود نا وە بەچ شیرکێك کافر بووە وە چەند خالێك باس دەکەین ان شاء الله .

موشریك بەهیچ شێوەیەك لەریزی موسلماناندا نیە

(المشرك ليس بأعداد المسلمين)ئینسان کە موشریك بوو موسلمان نیە .
لەم بابەتە ئەبین سەیربکەین بزانین پێناسەی علماء یان بۆ ئینسانی موسلمان و موشریك چیە پێناسەی علماء یان بۆ ئیسلام ئەوەندە روونی دەکاتەوە کە موشریك لەناو موسلماندا نیە .

ابن التيميه دەفەرمووی :
(وأيضاً فإن التوحيد أصل الإيمان، وهو الكلام الفارق بين أهل الجنة وأهل النار، وهو ثمن الجنة، ولا يصح إسلام أحدٍ إلا به.)تەوحید ئەصلی ئیمانە کە یەکخوا پەرستیە سەیری ئەم کەلیمەی کۆتایی بکەن (ولا يصح إسلام أحدٍ إلا به)یانی ئیسلامی هیچ کەسێك صەحیح و دروست نیە و نەهاتۆتە جێگا إلا بەم تەوحیدە نەبێ ، وە دەلێ ئەو کەلامەیەکەوا لەنێوان ئەهلی بەهەشت و دۆزەخدا جیاوازی ئەخاتە نێوانیان شێخ لێرەدا ئەلێ (وهو ثمن الجنة،)علماء یان باسی ئەوە ئەکەن کە بەهەشت بەئەعمالی ئێمە دەست ناکەوێی بەلکو مەبەستەکەی سەبەبی ئەعمالەکەیە وەکو دەلێن کەس بە ثەمەنی عەمەلەکەی ناچێتە بەهەشت واتا بەسەبەبی ئەعمال ئینسان ئەچێتە بەهەشت .
وە ئەوەی کەوا مەبەستمانە لەکەلامەکەی شێخدا ئەوەیە کە دەلێ (ولا يصح إسلام أحدٍ إلا به) کەواتە کەس ئیسلامیەتیەکەی دروست نیە إلا بەم تەوحیدە نەبێ کابرای موشریك نیەتی .)[1]
وە دەفەرمووی شێخ (الذي ارتضاه الله وبعث به رسله هو الاستسلام لله وحده، فأصله في القلب هو الخضوع لله وحده بعبادته وحده دون ما سواه) ئەلێ دینی ئیسلام ئەوەی کە خوای گەورە پێی رازییە و پێغەمبەرانی پێ ناردووە (عليهم الصلاة والسلام)ئەوەیە کە

[1]:مجموع فتاوي شيخ الإسلام ابن التيمية –ج٢٤-الفقه٤-تابع الصلاة-الجنائز ص٢٣٥

ئیسنان تەسلیم بیّ بە خوای گەورە بەتاك و تەنها وە ئەصلی ئەم دینەش لەناو دلدایە كە بریتیە لە ملكەچی بۆ خوای تعالی ئەبیّ عیبادەتی بكەی لەدلدا وە تەواوی خشوع وخضوعت بۆی هەبیّ كە تەنها خوای تعالی بپەرستی و كەسیتر نەپەرستی (فمن عبده، وعبد معه إلهاً آخر، لم یكن مسلماً) هەركەسێك خوا بپەرستیّ وە لەگەل خوادا خوایەكیتر بپەرستیّ بەلام دەبیّ بزانین كەوا مەبەستی شێخ لە خوایەكیتر چیە چونكە زۆربەی خەلكی تێی ناگا كە ئەلیّ خوایەكیتر بپەرستیّ بەمانای ئەوەنیە كەوا بلیّ خوایەكتر لەگەل الله دا ئاسمانەكان و زەویی دروست كردوە بەلكو مەبەستەكەی بەقسە كردنە خضوع و خشوع و ملكەچی بۆ كردنە واتا تۆ چ لەعیبادەتدا یان لەحوكمدا غەیری خوای تعالی بپەرستی یاخود پەیرەویی لەبەرنامەیەی غەیری خوای تعالی بكەی تۆ موشریكی تۆ نەبووی بە موسلمان (فمن عبده، وعبد معه إلهاً آخر، لم یكن مسلماً)شێخ ئەلیّ موسلمان نیە ئەوكەسە .

كەواتە لەلای شێخ ئیسلام هەركەسێك ئەگەر بێتوو خوا بپەرستیّ وە لەگەل خوای گەورەشدا كەسانیتر پەیرەویی لیّ بكا ئەو كەسە موسلمان نیە (ومن لم یعبده بل استكبر عن عبادته لم یكن مسلماً) ئەوكەسەشی خوا نەپەرستی بەلكو ملهوری بكا وە تەكبور بكا لەعیبادەتی خوای گەورە ئەوكەسەش موسلمان نیە . كەواتە ئیسلام (والأسلام هو الاستسلام لله) ئەوەیە كەوا تۆ بەتەنها تەسلیمی خوای گەورە بی .)[1]

ابن القیم دەفەرمووی :

(وأنه لیس هو المعرفة فقط)ئیسلام ئەوەندە نیە تەنها تۆ بیناسی بەو مانایەیی ناسین نیە بەتەنها (ولا المعرفة والإقرار فقط)وەناسین و ئیقرار پێكردنیش نیە تەنها بەم دووانە ئەلیّ ئەزانم ئیسلام چیە وە دانیشی پیّ ئەنیم (بل المعرفة والإقرار، والانقیاد، والتزام طاعته ودینه ظاهرا وباطنا)بەلكو ئیسلام ئەوەیە كەوا تۆ بیناسی وە ئیقراری پیّ بكەی وەپاشان ملكەچ بی و فەرمانەكانی جیّ بەجیّ بكەی لەظاهیر وباطندا ئەوەیە ئیسلامەتی ئەوەی ئەمەی نەبیّ نابیّ . كەواتە كەسێك موشریك بوو ئەمەی نابیّ)[2] .

---

[1]:الایمان لإبن تیمیة جزء ١ص٢٠٧
[2]:زاد المعاد :٣\٦٣٨

وەشێخ دەفەرمووی : (والإسلام هو توحيد الله وعبادته وحده لا شريك له، والإيمان بالله وبرسوله)ئیسلام بریتیە لە یەكخوا پەرستی و عیبادەت كردنی خوای تعالی بەتاك وتەنها وە عیبادەت ملكەچی بۆ كردنە وە پەیروەی لەفەرمانەكانی بكەی (والإيمان بالله وبرسوله واتباعه فيما جاءَ به، فما لم يأْت العبد بهذا فليس بمسلم)هەر عەبدێك و بەندەیەك ئەمە نەكا موسلمان نیە كەواتە نابێ ئەم خەلكە بەخۆیی بلێ من موسلمانم ئەبێ پێناسەی ئیسلام لەخۆی بكا و بزانی بەراستی ئیسلامی جێ بەجێ كردوە و موسلمانە !

ئیسلام و موسلمانیەتی پێناسەكەی ئەوەیە : كەوا تۆ تەسلیم بی بەخوای تعالی وە ئینقیاد بكەی بە تاعەتەكانی وە بەقسەی بكەیت و نابێ كەسیتر لەگەل ئەو خوای تعالی دا بپەرستی وە پەیرەویی لێ بكەی حوكمێك لەحوكمەكان پێچەوانەی حوكمی خوا بێ لەسەر ئەم زەوییەدا تۆ پەیرەویی لێ بكەی تۆ شیركت كرد لەگەل عیبادەتەكەی خوادا .

(وإن لم يكن كافراً معانداً فهو كافر جاهل) سەیری ئەم عیبارەتەش بكە ئەلێ ئەگەر كەسەكە كافرێكی معانید نەبوو ئەو كافرێكی جاهیلە بەو مانایەیی ابن القيم كافری كرد بەدوو بەشەوە معانید و جاهیل ، واتا جاهیلیش هەر كافرە .

جائەوەی لێرەدا مەبەستمان ئەوەیە كە زۆر كەس دەلێ ئەگەر ئینسان جەهلی هەبوو بەم جەهلە عوزری هەیە نەخێر هیچ عوزری نیە بەلكو ابن القيم دەفەرمووی ئەگەر كافری معانید نەبوو ئەوە كافری جاهیلە .

كەواتە كافرمان هەیە معانیدە و كافرمان هەیە جاهیلە ، جاهیلە بەتەوحید)[1]

محمدی كوری عبدالوهاب دەفەرمووی :

(اعلم رحمك الله أنّ هذه الكلمة هي الفارقة بين الكفر والإسلام، وهي كلمة التقوى)شێخ دەلێ بزانە رەحمەتی خوات لێ بێ ئەم كەلیمەیە كە كەلیمەی (لا اله الا الله) جیاكەرەوەیە لەنێوان كوفر و ئیسلام وە ئەو كەلیمەیەش تەقوایە كەلیمەیەكە كەوا خۆتی پێ دەپارێزی لەعەزابی خوای گەروە لەهەتا هەتایی دۆزەخدا (وهي العروة الوثقى، وهي التي جعلها إبراهيم عليه السلام كلمة باقية في عقبه لعلهم يرجعون.)بریتیە لەو دەسكە پتەوەی كەتۆ ئیمان و ئیسلام و

[1]:طريق الهجرتين وباب السعادتين .جزء-١ ص٤١١

ئيحسانى پێ دەگريى ئەگەر ئەوە نەبێ ئەوا هەموو كارەكانت بەبلاش ئەروات و پوچەل دەبێتەوە وە ئەم كەليمەيە كە باوكە ئيبراهيم جێهێشت لەناو نەوەكانيدا هەتا دوايى وە وەصيەتى لەسەر كردن وە پێغەمبەران وەصيەتى مندالەكان و نەوەكان و گەلەكانى خۆيانى لەسەر كردوە لەسەريى برۆن .

وەشێخ دەلێ (وليس المراد قولها باللسان)تەنها مەبەستەكە ئەوە نيە بەزمان بوترێى كەچى ئەمرۆ زۆربەى زۆرى تەنها بەزمان ئەيلێ (مع الجهل بمعناها)كە بێ ئاگايە لەماناكەى (فإنّ المنافقين يقولونها وهم تحت الكفار في الدّرك الأسفل من النار، مع كونهم يُصلون ويتصدقون) كەچى مونافيقەكان ئەم كەليمەيان ئەوت كەلەكاتێكدا لەسزادا لەژێر كافرەكانيشەوەن لە ئەوپەرى خوارى دۆزەخەوە لەكاتێكدا نوێژيشيان ئەكرد و خێريشيان ئەكرد ، ئەمانە لێيان وەرناگيرى چونكە تەوحيدەكەيان نيە .

شێخ دەفەرمووى (ولكن المراد قولها مع معرفتها بالقلب ومحبتها ومحبة أهلها وبغض ما خالفها ومعاداته)سەيرى ئەم كەليمەيە بكەن مراد لەم (لا اله الا الله)يە ئەوەيە كەوا دەبێ تۆ بيناسى بەدل وە ئەبێ خۆشت بوێى وە ئەهلى (لا اله الا الله) ت خۆشبوێى وەرقت لەهەرشتێك بێ كە پێچەوانەى ئەم (لا اله الا الله)بێ و ئەبێ دژايەتيشى بكەى .

هەروەكو پێغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرموويەتى : (من قال لا إله إلاّ الله مخلصا » ، وفي رواية « خالصا من قلبه)[1] هەركەسێك بلێ (لا اله الا الله) ئەچێتە بەهەشتەوە ئەبێ بەموخليصى بێ وە ئەبێ ئەو كەسە تەواو موخليص بێ بۆ خواى تعالى

موخليص: يانى كەسێك بەتەواوى ئەم فەرمانرەواييەى بۆ خواى تعالى پوختە كردو شيركى بۆ ناكا لەعيبادەتەكانيدا .

(وفي رواية « صادقا من قلبه)وە لەريوايەتێكتردا هاتووە ئەبێ راستبكا لەگەليدا ،چۆن كەسێك راست دەكا لەگەل (لا اله الا الله)دا كەبلێ من لەخواى گەورە زياتر كەسيتر ناپەرستم و عيبادەتى بۆ ناكەم دواتر كەسێكيتر و شتێكيتر بكاتە شەريكى خواى پەروەردگار ئەوە درۆ دەكا كەواتە بابەتەكە هەر زمان نيە .

[1] : الدعاء للطبراني رقم ١٤٧٥

پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووی ؛ (من قال لا إله إلاّ الله وكفر بما يُعبد من دون الله)[1] کەواتە هەرتەنها (لا اله الا الله) کە کافی نیە ئەبێ هەموو ریوایەتەکان کۆبکەینەوە ئەلێ ئەو کەسەی وتی (لا اله الاالله) و لەخوازیاتر کەسیتر ناپەرستم و عیبادەتی بۆ ناکەم (وكفر بما يُعبد من دون الله) ئەبێ کافر بێ بەهەرشتێك بەغەیری خوای تعالى سەمع و تاعەی نەبێ بۆ هیچ کەسێك عیبادەت نەکا بۆ پێغەمبەران بۆ مەلائیکە بۆ پیاوچاکان چ جای بۆ پیاو خراپانی ئەم سەردەمی کەوا هەموو ئەو ئەحکامانەمان بۆ دائەنێن کە پێچەوانەی فەرمایشتەکانی خوای تعالى یە تۆ بچی بەقسەی ئەوان بکەی .

شێخ دەفەرموی (إلى غير ذلك من الأحاديث الدالة على جهالة أكثر الناس بهذه الشهادة)زۆر بەی زۆری خەلك بێ ئاگایە جاهیلە و نەزانە بەم شەهادەیەی کەوا دەیلێن ، واتا ئەتوانین بلێن ئەم خەلکە زۆربەی نەچۆتە ناو دینی ئیسلامەوە هەر لەبەر ئەوەی وتویەتی (لا اله الا الله) چونکە ماناکەی تێ ناگا چونکە خالص نیە چونکە موخلیص نیە چونکە راست ناکا لەگەلیدا درۆزنە چونکە موشریکە نەچۆتە ناو دینەکەوە ئەبێ زۆرئاگاداری ئەم خالە بین ئێمە نایەین لەخۆمانەوە خەلك کافر ئەکەین نەخێر ئەچین بزانین خەلك لە(لا اله الا الله)تێ گەیشتووە ئایا بەئیخلاصەوە دەیلێ وە ئیخلاص ئەوە نیە چاوی بنوقێنی و بلێت (لا اله الا الله) نەخێر بەلکو برۆ سەیری واقیعەکەی بکە بزانە عیبادەت بۆ غەیری خوا دەکا بزانە حوکمرانی و پەیرەویی لەغەیری حوکمی خوا دەکا ئەگەر کردی و پەیرەویی لەغەیری خوا کرد کەواتە ئەم کەسە موخلیص نەبوو موسلمان نەبوو بەلکو موشریك بوو .)[2]

شێخ دەفەرمووی(وقال تعليقا من قال لا إله إلاّ الله وكفر بما يُعبد من دون الله)[3] سەبارەت بەم حەدیسە چی دەلێ هەر کەسێك بلێ (لا اله الا الله) وە کافر بێ بەهەرشتێکیتر لەغەیری خوای تعالى بەومانایەیی نەیپەرستێ لەحوکمدا و لەعیبادەتدا لەهەموو شتەکاندا (وهذا من أعظم ما يبين معنى لا اله الا الله) گەورەترین واتایە کە واتای (لا اله الا الله) واتا ئەکا و روونی دەکاتەوە (فإنه لم يجعل التلفظ بها عاصماً للدم والمال)ئایا بەموجەرت وتنەکەی خوێن و مالت ئەپارێزی ؟! نەخێر (بل ولا معرفة معناها مع لفظها)واتا تۆ ماناکەی بزانی وە

[1]: رواه مسلم
[2]: متن " تفسير كلمة التوحيد " للشيخ محمد بن عبد الوهاب -رحمه الله-
[3]: رواه مسلم

كەلیمەكەش بلێت نابێتە هۆی ئەوە تۆ بپارێزی (بل ولا الإقرار بذلك، بل ولا كونه لا يدعو إلا الله وحده لا شريك له) هەتا ئیقراریشی پێ بكەی هەر ناتپارێزێ هەتا تۆ لەغەیری خواش نەپەرستی هەر ناتپارێزێ (لا يدعو إلا الله وحده لا شريك له) (بل لا يحرم ماله ودمه حتى يضيف إلى ذلك الكفر بما يعبد من دون الله)كە تۆ كەسێكی موحید و یەكخوا پەرست بووی ئیمانت بەخوا هەبوو ئەبێ مەوقیفی دووەمیشت هەبێ ئەبێ بلێ من كافرم بەهەرشتێك لەغەیری خوا ئەبێ ئیعلانی ئەمە بكەی ئەبێ بەسەراحەت بلێ كافرم بەهەرشتێك لەغەیری خوای گەورە دەپەرسترێی .

شێخ دەلێ (فإن شك أو توقف لم يحرم ماله ولا دمه)ئەگەر شكی هەبوو لەكافركردنی كافران یاخود وەستا و وتی من كافریان ناكەم ئەلێ تۆ مال و خوێنت حەلالە و حەرام نابێ بەمە (لا اله الا الله) كەدەیلێت ! واتا تۆ لەناو ریزی موسلماناندا نیت .

ئینجا خۆیی دەلێ (فيالها من مسألة ما أعظمها وأجلها، وياله من بيان ما أوضحه، وحجة ما أقطعها للمنازع.) ماشاءالله ئەم مەسئەلەیە چەند گەورەیە چەند بەرێزە چەند بەیانێكی هەتا بلێ روونە حوجەیەكە كەوا قطعی هەموو حوجەیەك ئەكا بۆ كەسێك كەوا بێت موناقەشەت لەگەلدا بكا .)[1] .

ئا بەم وتەی ئەم علماء یانە ئەوەمان بۆ دەسەلمێت كەوا هەموو كەسێكیان لەلای موسلمان نیە .

ئیسنانەكان لەدوو حالەت دان

ئینسانەكان لەدوو حالەت دان یان ئەوەتا كەسەكە ئیمانداره و موسلمان و موحیدە ، یاخود كەسەكە موشریكە و كافرە .

(فقد نص أن هؤلاء العلماءان الناس صنفان لا الثلاث لهما إما موحيد لا يعبدوا الا الله وحده لاشرك له وإما المشرك يعبدوا غير الله)كەواتە ئینسانەكان دوو بەشن زیاتر نین یان موسلمانێك

[1]:مغتس المريد الجامع للشروح كتاب التوحيد للشيخ محمد بن عبدالوهاب.ص:٨٢٧

لەخوا زیاتر کەسیتر ناپەرستیٚ وە کافرە بەغەیری خوا یاخود موشریکە خواو غەیری خوا دەپەرستی .

(ومن المعلوم أن عباد القبور وكل من قدم شيئا الغير الله مما لايكن إلا لله من خصائص إلهية ليس ممن عبد الله مخلصين له الدين) وە زۆر ئاشکراشە ئەوانەی کەوا گۆڕپەرستەکانن هەرکەسێکیش کەوا شتێك بۆ غەیری خوای تعالی پێشکەش بکا کەنابێت ئەوشتە بێجگە لەخوای گەورە پێشکەش بکرێی ئەم شتەش لە تایبەت مەندییەکانی الالوهیەت بیٚ بەراستی ئەمانە کەسێك نین کەوا بە مخلیصی خوای تعالی یان پەرستبیٚ واتا موشریکن خوایان پەرستوە لەگەل خوادا کەسێکیترو شتێکیتریان پەرستووە .

کەواتە ئێمە ئینکاری ناکەین لەوەی کەوا خوا دەپەرستیٚ ، لەئێستادا زۆر کەس ئەمە بوویتە شوبهە لەلایان .پێمان ئەلیٚ کاکە نوێژ دەکا ڕۆژوو دەگرێی و زەکات ئەدا حەجیش دەکا عیبادەتێکی وا دەکا نمونەی نیە تۆ چۆن بەم کەسە دەلیٚ موشریك !؟ لەکاتێکدا ئەم کەسەش دەلیٚ (یارسول الله) و هاواری پێغەمبەران و پیاوچاکان دەکا یاخود پەیرەویی لە بەرنامەیەی غەیری خوای گەورە دەکا وەکو ئەو مەزهەبانەی ئەمڕۆ وەکو علمانیەت و دیموکراسیەت کەوا ئینسانەکان دایانناوە ئەمشتانە ئەکا بەرێبازی خۆیی ئەوە ئەو کەسە شیرکی کرد ئێمە ئینکاری خواپەرستی ئەو ناکەین بەلام لەگەل خوا پەرستیەکەیدا شیرکیشی کرد وعیبادەتی بۆ غەیری خوای تعالی کردوە .

ئێمە وتمان گەر موحید بی و بلیٚ عیلاقەم نیە بەکافران تۆ موشریکی چ جای ئەوەی بچی تێکەلاوی ئەم شتانە بی ئەمە نیهێنی مەسەلەکەیە.

ئەلێن (لیس ممن عبد الله مخلصین له الدین وإذا كان كذلك هؤلاء لیسوا بالمحودین)ئایا ئەوکەسانە موحیدە و یەکخوا پەرستە ئەگەر وابیٚ ؟.! ئەوەی کە هاناو هاوار بەرێی بۆ غەیری خوا ئەوەی کە حوکمرانیەك قبول بکا کە حوکمرانی خوا نەبیٚ ئەمە بەتەنها خوای گەورەی پەرستووە ؟.! هەموو کەسێکی عاقل دەلیٚ نەخێر بەتەنها خوای نەپەرستووە بەلکو شەریکی لەگەل خوادا داناوە کەواتە حالی کەسەکە ئەوەیە کەوا موشریکە چۆن تۆ ئەلیٚ موشریك نیە ! ئینجا ئەم کەسە ئەزانیٚ یاخود نازانیٚ ئەمە مەسەلەیەکیترە (ولهذا كان كل

من لم يعبد الله وحده فلابد أن يكون عابدا لغيره يعبد غيره فيكون مشركا، وليس في بني آدم قسم ثالث.)کەواتە ئەوانە موحید نین .

موحید کێ یە :.

ئەوکەسەیە کەوا بەتەنها خوای گەورە دەپەرستی وە شەریکی بۆ بریار نادا وە کافریشە بەغەیری خوای گەورە بەسەراحەت دەڵێ (لا اله الا الله) .

ئەگەر بەم شێوەیە نەبوو کە پێناسەمان کرد تێکەلاوی کرد ئەوە ئەم کەسە موحید نیە بەلکو موشریکە ، بۆیە ئەلێ یان موشریکە یاخود موحیدە و سێ یەمان نیە لەنێوانیاندا (بل إما موحد ، أو مشرك ، أو من خلط هذا بهذا)یاخود تێکەلاوی کردوە (كالمبدلين من أهل الملل : النصارى ومن أشبههم من الضلال ، المنتسبين إلى الإسلام)وەکو گاورەکان یاخود ئەو سەرلێ شێواوانەی کە خۆیانداوەتە پاڵ ئیسلام مەبەستی لەو کەسانەیە کەوا عیبادەت بۆ غەیری خوای گەورە دەکەن .)[1]

(كل من لم يعبد الله مخلصا له الدين فلا بد أن يكون مشركا عابداً لغير الله وهو في الحقيقة عابدًا للشيطان) هەرکەسێك بە ئیخلاصەوە عیبادەتی خوای نەکرد بەتەئەکید ئەم کەسە موشریکە لەحەقیقەتدا عیبادەتی شەیطان دەکا چونکە هەر موشریکێك کە خوا دەپەرستێ و غەیری خواش دەپەرستێ ئەوە تابعی شەیطانە شەیطانە خوای دەپەرست بەلام بەقسەی خۆیی کرد و تەکەبووری کرد لەعیبادەتی خوای تعالی بۆیە کافربوو .(فكل واحد من بني آدم إما عابد للرحمن ، وإما عابد للشيطان)[2] کەواتە ئینسانەکان دووانن یا بەندەی رەحمانە یاخود بەنەدەی شەیطان سێ یەمیان نیە رەش و سپیە یاخود رەشە یاخود سپیە .

(قال تعالى: (وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ ٱلرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُۥ شَيْطَٰنًا فَهُوَ لَهُۥ قَرِينٌ)[3]هەرکەسێك ئەگەر کوێربێ لەئاستی یادەکەی خوای تعالی و فەرمانەکانی و قورئانەکەی خوای تعالی خۆیی لێ وێلبکات و دووربکەوێتەوە لێی خوای تعالی دەلێ ئەم جۆرە کەسانە شەیطانێکی بۆئامادە ئەکەین

[1]:. مجموع الفتاوى ج ١٤ ص ٢٨٢
[2]:. مجموع الفتاوى: ٢٨٢/١٤ - ٢٨٤.
[3]:.سورة الزخرف اية :. ٣٦

کەلەگەلیدا دۆست بێ (وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ)[1] لەرێگەی راست لایان ئەدەن واش ئەوانن کەوا رێگەی راستیان گرتووە .

ئێستاش زۆربەی خەلکی وا دەزانێ کەوا رێگەی راستی گرتووە موشریکە و یەکخوا پەرست نیە لەبەر ئەوەی ئەلێ ئیمانم بەخوا هەیە نوێژ ئەکا و رۆژوو دەگرێی وا دەزانێ کەوا رێگەی راستی گرتووە (حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ)[2] رۆژی قیامەت ئەوە دەرئەکەوێی کەکاتێك ئەم شەیطانە سەریی لێ تێکداوە ئەلێ خۆزگە مەشریق ومەغریب لێك دووربایانیە خراپترین هاواری بووین (وَلَن يَنفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذ ظَّلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ)[3] لەورۆژەشدا گەرانەوە هیچ سوودێکی نیە بەلکو پێویستە ئەمرۆ بگەرێنەوە بەلکو لەرۆژی قیامەتدا خوای تعالی دەفەرمووێی ئێوە هەمووتان موشتەریکن لەم گوناهە و بەشدارن وە لەسزادانەکەشدا .

ابن القیم دەفەرمووی :

(کما ان من غمرة قلبه بمحبة الله تعالي وذکره وخشیة التوکل علیه وإناب إلیه أغناه ذلك عن محبة غیره وخشیة وتوکل علیه)هەرکەسێك دلی پربێ لەخۆشەویستی خوا بەراستی ئەو جۆرە کەسانە دەولەمەند ئەبن لە مەحەبەت وخۆشەویستی و تەوکلی غەیری خوای لەدلدا هەبێ (وأغناء ایضا عن عشق الصور)یاخود پەیوەست بێ بە وینەوە مەبەستی لە کەسکەکانە بۆنمونە پەیوەست بێ بەمامۆستایەکەوە کەوا لەرێگە لایداوە یاخود پەیوەیست بێ بەکەسانێکەوە کەوا رێگەی هەلەیان فێرکردووە ئەو عیشقی ئەوشتانەی نیە بەلکو مەحەبەستی خوای تعالی لەدلیدا هەیە .

ئەمرۆ عیشقی صور گەلێك زۆرە هەلواسینی رەسمەکان یاخود پەیوەست بوون بە کەسەکانەوە ئیتر بەبت ئەلێ یان بەرەسم ئەلێ بەهەرچی شتێکە ئەلێ هەتا صوری غەیری ئەوانەی کەوا گیان لەبەریشن نمونەی ئالا و ولات کەخەلك بونتە عاشقی ئەم شتانە وە موحیبەتی خوایی واز لێهێناوە یاخود لەگەل مەحەبەتی خوای تعالی تێکەلاوی کردوە (وإذا

[1]:.سورة الزخرف اية :. ٣٧
[2]:.سورة الزخرف اية :.٣٨
[3]:.سورة الزخرف اية :.٣٩

خلا من ذلك صار أبد هواء أي شيء إذ تحسنه من ذكر واستعبدوا)کە ئەبێت بە عەبدی هەوای خۆیی ئەوکاتە ئیتر (فالمُعرض عن التوحيد مُشرك شاء أم أبَى)هەرکەسێك پشت بکا لەتەوحید و یەکخوا پەرستی بیەوێی و نەیەوێی موشریکە (والمُعرض عن السنّة مبتدع ضال شاء أم أبى)هەرکەسێك لەسونەتی پێغەمبەری خوا لابا ﷺ موبتدیع و سەرلێ شێواوە بیەوێی یاخود نەیەوێی .

باشە ئەم قسانە چی دەگەیەنێ (مُشرك شاء أم أبَى)ئەبێ بلێن ئەو علماء یانە کەسیان کافر نەکردوە ؟! ئەوەتا خۆی کافری دەکا . خوای گەورە دەفەرموویێ (وَمَن يَرْغَبُ عَن مِّلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَن سَفِهَ نَفْسَهُ)[1] تەنها ئەوانەی کەوا ناچنە سەر دینی میلەتی ئیبراهیم تەنها ئەوکەسانەن کەوا بێ عقلن و کەسانی بێ عەقلن ئەوکەسە إلا خۆیی بێ عقل کردوە .)[2]

کەواتە خەلکی کرد بە دووبەشەوە (سفيهاً لا أسفه منه ورشيداً)بێ عەقلێك لەو بێ عەقلتر نیە لەگەل کەسێك کەوا رەشید و راستگۆ و راستگرە .ئەگەر تەوحید و یەکخوا پەرستی نەگری لەو کەسە بێ عقلتر نیە ئەوە نەصی ئایەتەکە وا ئەگەیەنێ .(فالسفيه من رغب عن ملته إلى الشرك،)سەفیهە ئەو کەسەیە کە دینی باوکە ئیبراهیمی بەجێهێشت بۆلای شیرك (والرشيد من تبرأ من الشرك قولاً وعملاً وحالاً)ئینسانێك کەوا رێگەی راستی گرتبێتە بەر ئەو کەسەیە کەوا تەبرای کردبێ لەشیرك بە قەول و عەمەل و حالی خۆیی (فكان قولُه توحيداً وعمله توحيداً وحاله توحيداً ودعوته إلى التوحيد) ئەم خالە بزانین و چونکە ئەمە بەشی یەکەم بوو لەبابەتەکە ..)[3]

عیبادەت بەمەرج وەردەگیرێی بەبێ مەرج وەرناگیرێی (تقرير هؤلاء الإم أن العبادة إلي وحده لاشرك له لاتقع مع شرك به) ئایا عیبادەتی خوا لەگەل شیرکدا دەبێ (وأن من شروط تحقيق العبادة والعلم بالمعبود والمشرك جاهلا بالله عزوجل)یەکێکە لەمەرجەکانی بەجێ هاتنی عیبادەت ئەوەیە کە تۆ مەعبود و پەرستراوەکەی خۆت بناسی ئەبێ الله بناسی کە تاك و تەنهایە ئەبێ عیبادەت بۆ ئەو بکەی و بۆکەسیتر نەکەیی .

[1] :.سورة البقر اية :.١٣٠
[2] إغاثة اللهفان ج ١ ص ٢١٤
[3] :. ((مدارج السالكين ج٣ ص ٤٤٦

ئایا موشریك بەم جۆرەیە كەباسمان كرد !؟ موشریك جاهیلە بەخوای خۆیی لەبەر ئەوەی عیبادەت بۆ خوا و بۆ غەیری خوا دەكا كەواتە نازانی كامەی خوایەكەیەتی و چەند خوایەكی هەیە .

(فإن الله هو رب الملك خالق لكل شيء وبهذا يستحق العبادة وتألها وجب له شكر وحده لاشرك له والمشرك لاعلم له بهذا وأيضا من شروط العبادة خالصا لله وحده لاشرك له وأن يكون له توجه مسلما حال توجه لاتقع بهذا)كەواتە پێویستە ئینسانی موسلمان ئەبێ بزانی كە الله پەرستراوی راستەقینەیە و ئەو ئەوی دروست كردوە ئەو خالقیەتی وەئەو مستەحەقی عیبادەتە وە واجبە لەسەری كەوا شوكری بكات و عیبادەتی بكا ئەوكەسەشی موشریك بی عیلمی بەمە نیە . جا تۆ سەرنج بدە كە عیلمی نەبوو ئەو نەبوونی عیلمەی دەری دەكا لەوەی كەوا موشریك بێ ئەو كەسە ؟! نەخێر دەری ناكا .

خالێكی تر (ثبت وصف شرك قبل رساله والحجه عليه العقل والفطرية)واتا ئینسانی موسلمان ئەبێ بزانی كەوا وەسفی شیرك پێش هاتنی پێغەمبەرایەتی دانراوە بۆ ئەم خەلكە وە پێش ئەوەی پێغەمبەر بێت ﷺ وە پێش ئەوەی ئەو كیتابە بێت كەوا خوای تعالى بۆیی دەهێنی ئەو خەلكەی كە بۆیی هاتووە موشركە بۆیە ئەو پێغەمبەرە دێت بۆ ئەوەی لەو شیركە دەریان بكا.

(إثبات هؤلاء ألإمم أن والصف الشرك ثبت قبل رسالة والحجة عليه العقل والفطرية)ئەو ئیمامانەی كەوا باسمان كرد (ابن تيميه و ابن القيم و محمدی كوری عبدالوهاب)هەموویان ئەلێن وصفی شرك دامەزراو دەبێ بۆ هەركەسێك هەتا ئەگەر پێغەمبەریش نەیەت ئەوخەلكە گەر لەشیركدا بوون پێیان ئەوترێ موشرك ئەمە بە عەقل و بەفیطرە ئینسان دەتوانی وەری بگرێ (ولا يحتاج إلي ذلك الرسول إلا أن العذاب لايكن بعد الحجة الرساله).

(والحجة عليه العقل والفطرية)واتا كە خوای گەورە فیطرەتی داوە بەئینسان بەو عەقل و فیطرەوە ئەبێ شیرك و تەوحید جیابكاتەوە هەتا پێغەمبەریش نەیەت ئەبێت ئەم كەسە ئەمە بزانێ ئەگەر وانەكات موشریكە بەلام (إلا أن العذاب لايكن بعد الحجة الرساله) بەلام عەزابدانی ئەو جۆرەكەسانە لەسەر ئەوشیركەی كەوا ئەیكەن لەسەریان نابێت تاوەكو

پێغەمبەرەکە نەیەت بۆیان یاخود بۆیان ڕانەگەیەنرێی هەروەکو الله تعالى دەفەرمووی (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[1]

ابن تیمیه دەفەرمووی :

(الْجُمْهُورِ مِنْ السَّلَفِ وَالْخَلَفِ : عَلَى أَنَّ مَا كَانُوا فِيهِ قَبْلَ مَجِيءِ الرَّسُولِ ، مِنْ الشِّرْكِ وَالْجَاهِلِيَّةِ : ﴿ كان ﴾ سَيْئًا قَبِيحًا ، وَكَانَ شَرًّا ؛ لَكِنْ : لَا يَسْتَحِقُّونَ الْعَذَابَ إلَّا بَعْدَ مَجِيءِ الرَّسُولِ)سەیری ئەم عیبارەتە بکەن بەباشی شێخ ئەلیٚ جمهور لە خەلەف و لەسەلەف ئەو شتە و ئەو عقیدەی کە خەلکەتێدا بووە لەپێش هاتنی پێغەمبەر ﷺ لەشیرك و لەجاهیلەیەتدا (کان ﴾ سَيْئًا قَبِيحًا)شتێکی زۆر خراپ بووە بەلام موستەحەقی عەزاب نەبوون ئەوانەی کەوا پێیان نەوتراوە إلا پێغەمبەرەکە بێت کە هات ئەوکاتە ئەبێت بەبەلگە بەسەریانەوە .)[2]

کەواتە وجودی شیرکەکە هەر هەبووە ناتوانیٚ بلیٚ ئەو قەومە موشریك نەبووە (وقال أيضا فهذا كله يبين قبح ما كانوا عليه قبل النهي)ئەمە ئەوە دەگەیەنیٚ کەوا پێش ئەوەی نەهییان لیٚ بکرێی ئەوشیرك و شتە قەبیح بووە ئەم کارە و وتەیان شیرك بووە نابیٚ بوترێی شیرك نەبووە ئەو خەلکە موشریك نەبووە . کەواتە سەیری بکە جەهالەتی خەلکەکە نەبۆتە بیانوو بۆئەوەی بلێن خەلکەکە جەهالەتیان هەبوو بۆیە موشریك نەبوون ؟! نەخێر نەبۆتە بیانوو .

(وقال أيضا فلولا أن حسن التوحيد وعبادة الله وحده لا شريك له وقبح الشرك ثابت في نفس الأمر معلوم بالعقل لم يخاطبهم بهذا)ئەگەر وانەبووایە و تەوحید جوان نەبووایە وشیرك قەبیح نەبوایە مخاطەی نەئەکرد بەمە)[3]

شێخ دەفەرمووی: (فالأسماء تثبت قبل قيام الحجة) ناو موشریك پێش ناردنی ریسالە دامەزراوە و هەیە لەکیتاب و لە سونەدا سەیر دەکەی ئەو خەلکە موشریکە بۆیە ئەو پێغەمبەرەی بۆ هاتووە (فَإِنَّهُ يُشْرِكُ بِرَبِّهِ وَيَعْدِلُ بِهِ وَيَجْعَلُ مَعَهُ آلِهَةً أُخْرَى وَيَجْعَلُ لَهُ أَنْدَادًا

---

[1] :سورة الإسراء اية :١٥
[2] :. مجموع الفتاوى" (٢٠/ ٣٧-٣٨(
[3] :. مجموع الفتاوى ملجدي ٦:.١١\٦٨٢...ص٣٧٢

قَبْلَ الرَّسُولِ) پێش پێغەمبەرەكە شیركیان كردوە وە ئەمەشیان لەسەر حیساب كراوە كەوا موشریكن بۆیە پێغەمبەرەكە هاتووە .)[1]

كەواتە جەهالەتی ئەو خەلكە نەبێتە ڕێگر بۆ ئەوەی پیٚ بوترێی موشریك مادەم كەوتە شیركەوە .

لێكۆلێنەوەیەك دەكەین لەسەر ئەوەی ئایا بەراستی ئەم علماء یانە وتویانە معین كافرناكەین هەتا بەیانی ریسالەیان بۆ نەكەكەین وە ئەم حالەتە چۆنبووە ئەگەر وتراوە .

ابن تیمیه دەفەرمووی .: (فإن حال الكافر لا تخلو من أن یتصور الرسالة أولا فإن لم یتصورها فهو فی غفلة عنها وعدم إیمان بها كما قال (وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُۥ عَن ذِكْرِنَا وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ وَكَانَ أَمْرُهُۥ فُرُطًا)[2] وقال (فَٱنتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَٰهُمْ فِى ٱلْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا وَكَانُوا۟ عَنْهَا غَٰفِلِينَ)[3] لكن الغفلة المحضة لا تكون إلا لمن لم تبلغه الرسالة والكفر المعذب علیة لا یكون الا بعد بلوغ الرسالة).

ئێستا ئەم دێرە شی دەكەینەوە (والكفر المعذب علیة لا یكون الا بعد بلوغ الرسالة)واتا حالی خەلكی ئەوەیە یان ئەوەتا پێغەمبەری بۆ هاتووە كە تێگەیشتووە یان تیٚ نەگەیشتووە (فإن لم یتصورها فهو فی غفلة عنها)ئەگەر پێغەمبەر بێتوو ئەو گوێی پیٚ نەدا ئەوە لەغەفەلتدایە (وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُۥ عَن ذِكْرِنَا وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ وَكَانَ أَمْرُهُۥ فُرُطًا)[4] ئەم ئایەتە لەسەر ئەوەیە كە نابیٚ گوێرایەلی و بەقسەی ئەوانە بكەی كە خوا دلی لە ئیمان غافل كردوون وە شوێن هەوالی خۆیی كەوتوە (لكن الغفلة المحضة لا تكون إلا لمن لم تبلغه الرسالة)كەواتە ئەوەی یەكەم پێغەمبەرەكەی بۆ هاتووە و ئیعراضی كردووە ، (الغفلة المحضة)وە ئەمەشیان واتا بیٚ ئاگایی تەواو ئەمشیان لە ڕێزی موسلمانان حیساب ناكرێی چونكە ریسالەی پیٚ نەگەیشتووە و لەغافلانیشدایە با بەدرۆشی نەخاتەوە مادەم ئەو كەسە جاهیلە بەدینەكە هەر موشریكە لەبەر ئەوەی (لم یعبدوا الله مخلصا له دین) .

[1] .: مجموع الفتاوی ٢٠\٣٧-٣٨
[2] :سورة الكهف اية :.٢٨
[3] سورة الأعراف اية : ١٣٦
[4] :سورة الكهف اية :.٢٨

بەلام لێرەدا شێخ دەلێ (والكفر المعذب علية لا يكون الا بعد بلوغ الرسالة) ئەو كافربوونەی كەوا خوای گەورە عەزابی لەسەر دەدا إلا لەدوای تەبلیغ كردنی ریسالەكەیە (فكل مكذب لما جاءت به الرسل فهو كافر)هەركەسێك درۆزن بێ و پێغەمبەرەكان بەدرۆ بخاتەوە یان ئەوەی كە هێناویەتی ئەوە كافرە .

(وليس كل كافر مكذبا)ئایا هەموو كافرێك درۆزنە و پێغەمبەران یاخود پێغەمبەرێك بە درۆ دەخەنەوە ؟! نەخێر (بل قد يكون مرتابا ان كان ناظرا فيه)جاری واهەیە رەیب و گومان و شكی هەیە بەدرۆیی ناخاتەوە بەلكو دەلێ گومانم هەیە لەو شتە (أو معرضا عنه بعد أن لم يكن ناظرا فيه وقد يكون غافلا عنه لم يتصوره بحال)هەموو جۆرەكانی باسكرد یان ئەوەتا ئینكاری و عینادی دەكا بەدرۆی دەخاتەوە یاخود بەدرۆیی ناخاتەوە گومانی هەیە یاخود تێ نەگەیشتووە (لكن عقوبة هذا موقوفة على تبليغ المرسل اليه)ئەگەر غافل بوو تەصوری ریسالەی نەكردبوو وە ئەصلن هەر پێغەمبەری نەبینیوە و پێ نەگەیشتووە پەیامەكەی ئەم كابرایە حوكمی كافرە بەلام ئەلێ (لكن عقوبة هذا موقوفة على تبليغ المرسل اليه)عقوبەتی ئەم كەسە لەسەر تەبلیغەكەیە ئەگەر تەبلیغ كرابوو عقوبە دەدەرێی ئەگەر تەبلیغ نەكرابوو عقوبە نادرێی نەوەكو كافر نەكرێی)[1].

پرسیارێكی گرینگ لە شێخ ئیسلام ابن تیمیە كراوە سەبارەت بە بابەتی كافر كردنی كەسانێك كە موشریكن ئەگەر معذبن ئەگەر معذب نەبن با سەیری ئەم پرسیارە بكەین .!

(سئل الشيخ رحمه الله عن قوم داوموا على " الرياضة " مرة فرأوا أنهم قد تجوهروا فقالوا : لا نبالي الآن ما عملنا وإنما الأوامر والنواهي رسوم العوام ولو تجوهروا لسقطت عنهم وحاصل النبوة يرجع إلى الحكمة والمصلحة والمراد منها ضبط العوام ولسنا نحن من العوام فندخل في حجر التكليف لأنا قد تجوهرنا وعرفنا الحكمة فهل هذا القول كفر من قائل؟ أم يبدع من غير تكفير؟ وهل يصبر ذلك عمن في قلبه خضوع للبنبي ﷺ)لێیان پرسیوە قەومێك لەصۆفیەتی و لەدەروێشاتیدان (الرياضة) بەمانای راهێنانە لەسەر نەفس ورۆحی علی ئەساس ئەمانە قەومێك هەن كەوا بەم شێوەیە خۆیان راهێناوە وە وتویانە ئێمە پێگەیشتووین ئێمە

[1]: ص-٣٠٣-٣٠٤ - أرشيف ملتقى أهل الحديث - الإيمان حقيقته و نواقضه - المكتبة الشاملة الحديثة

گەیشتینە زانین و مەعریفەتی حەقمان بینی بەو مانایەی حیکمەتمان زانی پێویست ناکا عیبادەت بکەین و نوێژ و ڕۆژوو بگرین و ئەمانەیان ڕاگرت تەکالیفەکانیان ڕاگرت ئەوامیر و نەواهی بۆ عەوامە بۆ ئەویە عەوام ڕێك بخرێت ئێمە گەیشتووینەتە حەقیقەت چ پێویست دەکا ئێمە ئەوشتانە بکەین . پرسیان لەشێخ ئایا ئەم کەلامە کوفرە ؟! یاخود بیدعەیە ؟کامیانە .

وەلامی شێخ ئیسلام ابن تیمیە دەفەرمووی (لا ريب عند أهل العلم والإيمان أن هذا القول من أعظم الكفر وأغلظه وهو شر من قول اليهود والنصارى)ئەمە گەورەترین کوفرە لەقەولی یەهود و نەصرا خراپترێکە .)[1]

ئەم قەولە ئێستا بەبارێکیتردا بیبەینەوە هەموو عەلمانیەکان ناگرێتەوە .؟ چونکە دەلێن دین عیلاقە و پەیوەندی نێوان ئینسان و خوایە !پەیوەندی نیە بەژیانی ڕۆژانەمانەوە یاخود دەلێن لەدلتدا بەس بیناسە تەواو ئیتر هەروەکو لەپێشتردا باسمان کرد کەوا علمانی جۆری هەیە جا حوکمی ئەم کەسانە چیە ؟ ئایا حوکمی ئیمانداریان بۆ دائەنرێی بەداخەوە وەکو زۆر کەس تێکەوتوە ئەلێ علمانی توند ڕەو میانرەو .

ئەمە شێخ ئیسلام پێیان ئەلێ ئەم وتەیان لە گەورەترین و توند ترین وناشرینترین کوفرە . تۆ دەبێ تا مردن خوا بپەرستی نابێ بلێ فەرمانەکانی خوای گەورەم لەسەر لاچوە ئیتر ئەگەر عیبادەت بێ یاخود ئەحاکم بێ

(والمقصود أن المتمسكين بجملة منسوخة فيها تبديل خير من هؤلاء الذين يزعمون سقوط الأمر والنهي عنهم بالكلية)ئەلێ بۆیە وتویەتی لە یەهود و نەصارا خراترە یەهود و نەصارا شەریعەتی منسوخیان هەیە گۆرانکاریشی تێدا کراوە بەو منسوخیەتیە و گۆرانکاریەی کردوویانە هێشتان ئەوان باشترن لەوەی بلێت من شەریعەتم لەسەر نیە بەومانایەی من نابێ یاسای خوا و شەریعەتی خوا لەسەرم بێ و جێ بەجێ بکەم خۆمان حوکمی خۆمان ئەکەین یاخود عیباداتمان لەسەر نەماوە (فإن هؤلاء خارجون في هذه الحال عن جميع الكتب والشرائع والملل)ئائەم گروپە لە هەموو شەریعەت و میتەکان چوونەتە دەرەوە (لا يلتزمون لله أمرا ولا

[1]:. مجموع الفتاوى ملجدي ٦:.٤٠١|١١....ص٢٢٠

نهيا بحال)نایەن ئەو ئەمر و نەهیانەی کەوا خوای گەورە دایی ناوە پێوەیە پابەند بن (بل هؤلاء شر من المشركين المستمسكين ببقايا من الملل)هەتا ئەمانە لە موشریکەکانی مەککە خراپترێکن چونکە موشریکەکانی مەککە (كمشركي العرب الذين كانوا مستمسكين ببقايا من دين إبراهيم عليه السلام) موشریکی عەرەب هەندێك دینی ئیبراهیم مابوو لەناو مەککەدا ئەیانبرد بەرێوە لەوانە حەج لەوانە صەدەقە لەوانە ڕۆژوو ئەمانە هەبوو ئەیانکرد کەچی ئەوان ئەلێن ئەوەش ناکەین ! کەواتە ئەوکەسەی بلێ تەکالیف هەلدەگیرێی ئەوە لەیەهود و نەصارا کافرترە ئەوە تەکفیر کراوە لەلای ئەو علماء یانەوە .

(فمن كان من قوله هو أنه أو طائفة غيره قد خرجت عن كل أمر ونهي بحيث لا يجب عليها شيء ولا يحرم عليها شيء فهؤلاء أكفر أهل الأرض)هەرکەسێك و هەر گروپێك بلێ ئەمر و نەهی خوام لەسەر نەماوە و نیە وە جێ بەجێ ناکەم من گەیشتوومەتە حەقیقەت ئەوە لەکافرترینی ئەهلی سەر زەوییە (وهم من جنس فرعون وذويه)ئەوە لەجنسی فیرعەون ئەوانەدایە کە وتی من خوام گەیشتە ئەو قەناعەتەی کەوا عیبادەتی کەس نەکا بەس خۆیی .

شێخ ئیسلام دەفەرمووی :. (وكثير من الناس قد ينشأ في الأمكنة والأزمنة الذي يندرس فيها كثير من علوم النبوات، حتى لا يبقى من يبلغ ما بعث الله به رسوله من الكتاب والحكمة، فلا يعلم كثيراً مما يبعث الله به رسوله ولا يكون هناك من يبلغه ذلك، ومثل هذا لا يكفر)ئاگاداری ئەم عیباراتە بە . ئەلێ زۆر کەس هەیە کە پێ نەگەیشتووە نازانێ ئالەم زۆرە کەسانەش (ومثل هذا لا يكفر)ئەم جۆرە کەسانە کافر نیە جوان سەیری عیبارەتەکە بکە مەبەستی لەکافر نیە چیە لەکاتێکدا کە بۆیی باس کردی ئەمە ئە کافرترینی ئەهلی زەوییە (فقد تبين أن هذا القول كافر ولكن تكفير قائله لايحكم به حتى قد بلغه من العلم ما تقوم به عليه الحجة التي يكفر تاركها)زانیمان ئەم قەولە کوفرە بەس کابرای پێ کافر نابێ هەتا ئیقامە حوجەی لەسەر نەکرێی (ودلائل فساد هذا القول كثيرة في الكتاب والسنة واتفاق سلف الأمة وأئمتها ومشائخها)خۆئەم قسەیە فسادەکەی زۆر زۆر ظاهیرە کە بلێ ئێمە هیچمان لەسەر نیە ئەمە هەر پێویست ناکا ڕەدبدرێتەوە دەلیلی زۆری لەسەرە (لا يحتاج إلى بسطها بل قد علم بالاضطرار من دين الإسلام: أن الأمر والنهي ثابت في حق العباد إلى الموت)هەمووءمان ئەزانین

ئەمر و نەهلی لە ئەمریی ئێمەدا هەتاوەکو مردنە هەتاوەکو مردن لەسەرماندا لاناچێ (وَٱعۡبُدۡ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأۡتِيَكَ ٱلۡيَقِينُ)[1] کەواتە ئەم قەولە کوفرە یاخود کوفر نیە !؟ وە کابراشی پێ کافر دەبێ یاخود نا ؟! لێرەدا کە دەلێ کافری ناکەین بزانین مەبەستەکەی چیە :.

(وأما قول القائل: هل يصدر ذلك عمن في قلبه خضوع للنبي، ﷺ ،؟)ئەم قسەیە لە دلێك دەرناچێ کەوا خضوعی هەبێ بۆ پێغەمبەر ﷺ ملکەچی تێدا بێ بۆ پێغەمبەر ﷺ بەمانای بەقسەکردن و گوێرایەلی ؟!

(فيقال: هذا لا يصدر عمن هو مقر بالنبوات مطلقاً.)نەك هەر بەپێغەمبەر ﷺ بەلکو بەهەموو پێغەمبەران ئەو کەسەی کە مقیر بێ ئەم قسە لەو کەسە دەرناچێ (بل قائل ذلك كافر بجميع الأنبياء والمرسلين) ئەلێ قائیلی ئەم کەسە کافرە بەهەموو پێغەمبەران تەنها پێغەمبەر محمدنا (عليهم الصلاة والسلام) چونکە ئیشی پێغەمبەران ئەمر و نەهی بووە (لأنهم جميعاً أتوا بالأمر والنهي للعباد إلى حين الموت)هەموویان بۆ ئەمر و نەهی هاتوون بۆ عیبادەت کردن هەتاوەکو مردن (بل لا يصدر هذا القول ممن في قلبه خضوع لله وإقرار بأنه إله العالم) لەدەمی کەسێك نایەتە دەرەوە کەوا لەدلی ئیمان هەبێ بەوەی کە الله خوای عالمە (فإن هذا الإقرار يستلزم)ئەو ئیقرارەی تۆ دەیکەیت کە الله خوای تۆیە ئەوە دەگەیەنی (أن يكون الإنسان عبداً لله خاضعاً له)   ئەبێ ملکەچی خوا بی (ومن سوغ الإنسان أن يفعل ما يشاء من غير تعبد بعبادة الله) هەرکەسێك برەخسێنی و بۆیی جائیز بکا کە عیبادەتی غەیری خوای گەورە بکا .(فقد أنكر أن يكون الله إلهه) ئینکاری ئەوەی کرد کەوا الله خوای ئەو بێ چونکە تۆ شیرکت کرد .)[2]

لێکدانەوە وشەکانی شێخ ئیسلام

(انظر –رحمك الله– إلى هذه الفتوى فإنه قرر في أولها أنهم أكفر أهل الأرض)نەیوت ئەمانە لەکافرترینی ئەهلی زەوین ئەوەی کە ئەم قسەیە بکات (وأكفر من اليهود والنصارى وأنهم أخبث من المشركين)هەتا لەموشریکەکانی مەککەش خراپترن (ثم ينفي الكفر عنهم بعد ذلك) بەلام دوایش دەلێ ئەمە کافر نابێ تا ئیقامە حوجەی لەسەر نەکرێ ! ئائەم عیبارەتەیە

[1]:.سورة الحجر اية : ٩٩
[2]: :. مجموع الفتاوى ملجدي ٦:.ص٢٢٦

بۆتە ئیشکال و کێشە لەلای زۆربەی ئەوانەی کە دەلێن ابن تیمیە کافری کافر نەکرد من چۆن ئێستا موسلمانێك کافر بکەم ! (لقلة العلم وغلبة الجهل وهذا هو الكفر المعذب عليه)سرکە ئەوەیە کە ئەم کوفرە معذب علیە نەك کوفر کافر بوون ئەو کوفرەیە کە خوای گەورە عەزابی نادا لەسەری ،کەواتە کوفر بووە دوو بەشەوە واتا ئێمە بەو کەسە ئەلێن کافرە بەس ئەگەر نەزانێ عەزاب نادرێی بەلام ئەگەر زانی ئەوە عەزابیش ئەدرێی . کەواتە کاتێك نەفی کوفر دەکا شێخ ئیسلام یاخود کاتێك شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دەلێ ئەوەی کەوا بەدەوییی دەپەرستێ یاخود عبدالقادر دەپەرستێ من کافری ناکەم مەبەستی کافری ناکەم ئەوە نیە کەوا ئەم کەسە کافر نیە بەلکو ئەلێ من نالێم ئەو کەسە کافرێکە کەوا کوفری معذب علیە لەسەرە یانی بەو کوفرەی خوای گەورە عەزابی نادا چونکە نەیزانیوە کەواتە کافرێکە کە خوای گەورە عەزابی نادا هەتاوەکو ئیقامە حوجەی لەسەر نەکرێی . بەو مانایەی ئەگەر بەم شێوەیە بڕواتە بۆ قیامەت خوای تعالی ئیمتحانی دەکا عەزابی نادا چونکە خوای گەورە حیکمەتی وایە هیچ کەسێك سزا نادا هەتا پەیامەکەی پێ نەگا هەروەکو دەفەرمووی (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[1] بەلام کەسەکە کافرە ئەحکامی لەسەر جێ بەجێ دەبێ ، ئەم جۆرە کەسە ئێمە ناتوانین دوعای بۆ بکەین ناتوانین صەدەقەی بۆبکەین ناتوانین داوای لێخۆشبوونی بۆ بکەین سەیرکەن خوای تعالی چی دەفەرمووی لە دوعا لێخۆشبوونەکاندا لە قورئاندا (رَبَّنَا ٱغۡفِرۡ لَنَا وَلِإِخۡوَٰنِنَا ٱلَّذِينَ سَبَقُونَا بِٱلۡإِيمَٰنِ)[2] ئەی ئەوەی کەوا بەئیمان نەرۆیشت خۆ ئەم کەسە بەئیمان پێش ئێمە نەکەوتوە نابێت دوعای بۆ بکەین مەرجی دوعا کردن بۆی ئیمانە . بۆیە دەلێ (وهذا هو الكفر المعذب عليه، ثم يثبت بعد هذا أنهم كفار بجميع الكتب والرسل وكفار بإلهية الله وهذا هو الكفر قبل الخبر وقيام الحجة.)دوایش دەلێ ئەمانە کافرن بەهەموو پێغەمبەران(عليهم الصلاة والسلام)بە هەموو کتێب مەبەستی ئەم کافرەیە کەوا کەسەکە نازانێ بەلام کوفری کردوە وە کەسەکە کافرە بەلام تەعزیب نادرێی لەسەریی.)[3]

[1]:سورة الإسراء اية :١٥
[2]:سورة الحشر اية : ١٠
[3]: ص٢٨٣ - كتاب العذر بالجهل تحت المجهر الشرعي - المبحث الرابع تعريف الكفر الذي ينفيه هؤلاء الأئمة - المكتبة الشاملة الحديثة

شوبهەيەك دەهێنين

بەداخەوە ئێستا كەسانێك پەيابوون ئەلێن باو باپيرانی خۆيان كافر دەكەن بەم كەسانە دەلێن كەوا ئەهلی تەوحيدن و ئينسانەكان بەكوفرەكانيان كافر دەكەن هەروەكو باسمان كرد!

وەلامەكەی :

باو باپيرانمان كەسانێك بوون يان موحيد بوون ياخود موشريك بوونە ئەگەر موحيد بوون كێ ئەتوانی موحيد كافر بكا !؟ ئەوە ئيفترايە .

ئەگەر موشريكيش بوون كێ ئەتوانی بە موشريك بلێ موحيدە !؟ ئەوە جێگای ئيتسفهامە تۆچۆن بەموشريكێك ئەلێ موسلمان ! كە موشريك بوو موشريكە ئينجا ئەم كەسە يان زانيويەتی ياخود نەيزانيوە لەدوای ئەم روونكردەوەی پێشوتردا تێگەيشتن لەم بابەتە زۆر ئاسانە .

بەكورتيەكەی باس دەكەين :.

هەركەسێك دينی تەوحيدی نەبێ موشريكە بەلام ئەم موشريكە لەسەر دوو حالەتە :.

١-يان زانيويەتی كەوا ئەمە شيركە . ٢-ياخود نەيزانيوە كەوا ئەمە شيركە .

ئەوان دێن كێشەكەيان لەوەدايە ئەو خەلكە نەيزانيوە تۆچۆن بۆ جەهەنەمی ئەبەيی ! وە ئێمەش دەلێين ئێمە نالێين جەهەنەمين كە موشريك بوو إلزامی ئەوە ناكەين بلێين إلا ئەبێ ئەو كەسە بچێتە جەهەنەمەوە يان ئەو كەسە نەيزانيوە كەمادەم نەيزانيوە خوای گەورە دەفەرمووی (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[1] وە ئەم ناروونی و ئيشكالەيان بۆ روون بكەنەوە با وا تێ نەگەن كەتۆ وتت كەسەكە موشريكە . لەبەر ئەوەی موشريك لەلای ئەو يەكەسەر بۆ ئاگرە موشريك يەكسەر بۆ ئاگر نيە موشريك هەيە عەزاب ئەدرێی وە موشريك هەيە عەزاب نادرێی هەروەكو قەولی شێخ ئيسلام ابن تيميە مان هێنا كە دەفەرمووی (الكفر المعذب عليه لايكون كما بلوغ رسالة).

(وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين)

[1]:سورة الإسراء اية :١٥

ڕاقەی

كشف الشبهات

نووسنی

شیخ محمد بن عبدالوهاب

ڕاقەکردنی

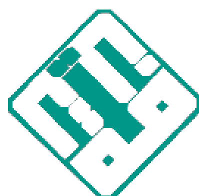
مامۆستا کامەران کەریم

نووسینەوەی

زانست خوازانی شەرعی

ئامادەکردنی

بەرەوبەهەشت

دامەزراوەی مەتین

بۆ کاری ڕاگەیاندن و بڵاوکردنەوە